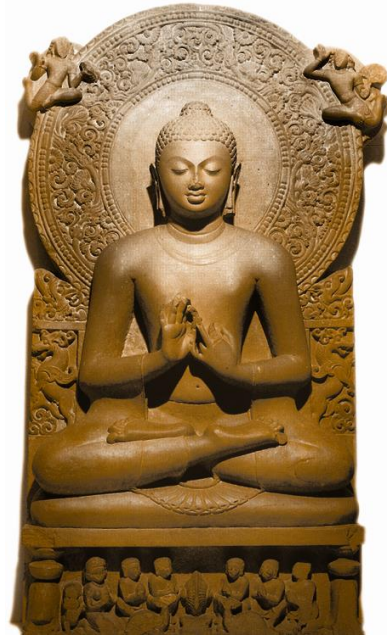

PETA KOPADESAPĀḲI

TAM TAṄG CHĪ NAM

TAM TẶNG SONG NGŨ PĀḲI - VIỆT
VESAK 2550

Buddhist Cultral Centre
125, Anderson Road,
Nedimala, Dehivala,
Sri Lanka

*Sabbadānam dhammadānam jināti.
Sự bố thí Pháp vượt trên tất cả các sự bố thí.*

Thí Chủ: _____

Dâng đến: _____

Ước Nguyện: _____

Hồi hương đến: _____

TAM TẠNG SONG NGỮ PĀḶI - VIỆT – TẬP 44

SUTTANTAPIṬAKE KHUDDAKANIKĀYE

PEṬAKOPADESAPĀḶI

TẠNG KINH – TIỂU BỘ

TAM TẠNG CHỈ NAM

PHẬT LỊCH 2564

DƯƠNG LỊCH 2020

In lần thứ nhất:
PL 2564 - DL 2020

Số Lượng 600 cuốn

ISBN: 978-955-1604-94-3

@Buddhist Cultural Centre
125 Anderson Road
Nedimala, Dehiwala - Sri Lanka

Tel: 94-11-2734256, 2728468
Fax: 94-11-2736737
Email: bcc@sri.lanka.net
Website: www.buddhistcc.com

Printed by: **BCC Printing Press (Pvt) Ltd.**
140/4 Anderson Road
Nedimala, Dehiwala,
Sri Lanka.

Tel: +94-11-2734256, +94-713992200
Email: bccprinters@gmail.com

MỤC LỤC TỔNG QUÁT

Mục Lục Tổng Quát	iii
Lời Tựa – Sinhala và Việt ngữ	v - xiv
Văn Bản của Bộ Tôn Giáo – Anh và Việt ngữ	xv - xvi
Thành Phần Nhân Sự	xvii
Lược Đồ Tam Tạng	xviii - xix
Lời Giới Thiệu	xxiii - xxvii
Các Chữ Viết Tắt	xxix
Mẫu Tự Pāli - Sinhala	xxx - xxxi
Mục Lục Tam Tạng Chi Nam	xxxiii - xxxv
Văn Bản Pāli và Văn Bản Tiếng Việt	002 - 331
Phần Phụ Chú	333 - 336
Thư Mục Câu Kệ Pāli	337 - 340
Thư Mục Danh Từ Riêng	341
Thư Mục Từ Đặc Biệt	343 - 356
Phương Danh Thí Chủ	357 - 363

--ooOoo--

*“Tathāgatappavedito dhammavinayo, bhikkhave, vivaṭo virocati,
no paṭicchanno.”*

*“Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai
là bộc lộ, chói sáng, không che giấu.”*

(*Āṅguttaranikāya Tikanipātapāḷi Kusinaravagga Paṭichannasutta,
Parivārapāḷi Ekuttarikanaya Tikavāra – Bộ Tăng Chi, Chương Ba
Pháp, Phẩm Kusinārā, Kinh Được Che Giấu; Luật Tập Yếu, Chương
Tăng Theo Từng Bậc, Nhóm Ba).*

ප්‍රස්තාවනා

සතා සංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂ්‍යයක් මනෝ ප්‍රණීධාන පුරා, නවාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂ්‍යයක් වාක් ප්‍රණීධාන පුරා, සාරාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂ්‍යයක් කාය වාක් ප්‍රණීධාන පුරා, සම්මා සම්බුදුවරුන් විසි හතර නමකගෙන් නියත විවරණ ලබා ක්‍රි.පූ. 623 දී පමණ බුද්ධත්වයට පත්ව, බරණැස මිගදායේ දී ධර්ම වක්‍රය පැවැත් වූ තැන් පටන් පන්සාලිස් වසක් කුළ දේශනා කරන ලද ධර්මය තථාගත ධර්මය නම් වෙයි. ඒ තථාගත ධර්මය ධම්ම-ධම්මඛකක- සද්ධම්ම ධම්මවිනය, බ්‍රහ්මවරිය. සාන- පාවචන - ආදී නාමයනගෙන් හඳුන්වා දී ඇත. මෙම සද්ධර්මයම ආනන්දය මාගේ ඇවෑමෙන් තොපගේ ශාස්තෘ වන්නේ යයි තථාගතයන් වහන්සේ විසින්ම පරිනිර්වාණයේ දී වදාරා ඇත. එයින් පෙනෙන්නේ බුදුන් වදාළ ධර්මයම භික්ෂුන් ගේ මර්ගෝපදේශකයා වූ වගයි. එසේ තිබියදීත් බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව සුභද්‍ර නම් භික්ෂුවගේ මතය වූයේ තථාගතයන් වහන්සේ නැති නිසා තම තමන්ට වුවමනා පරිදි භික්ෂුන්ට ජීවත්වීමට පුළුවන් බවයි. සුභද්‍ර භික්ෂුව තථාගත පරිනිර්වාණය ගැන සිතා ඇත්තේ කරදරයකින් මිදුණු අවස්ථාවක් ලෙසයි. සමහර විට වෙනත් මත ප්‍රකට නුවුවද තවත් භික්ෂුන් අතර මෙවැනි විනාශකාරී මති මතාන්තර පවතින්නට ඇත. සර්වඥයන් වහන්සේ ජීවත් ව සිටියදීම දේවදත්ත සුනක්ඛත්ත, අරිට්ඨ, සාති, ආදී භික්ෂුහු මෙවැනි මත උපදවන ලදහ.

ධර්මය සම්බන්ධව ගැටලුවක් මතු වූයේ කලතුරකින් වුවද, බුද්ධ ධර්මයේ පිරිසිදු බව ඒ අයුරින්ම රැක ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය, බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව ශාසන භාරධාරී වූ මහා කාශ්‍යප, උපාලි ආදී මහරහතන් වහන්සේලාට පැහැදිලි විය. උන්වහන්සේලා බුද්ධ පරිනිර්වාණයේන සිවුවන මස දෙවනදා රජගහනුවර වෙහාර පර්වත ප්‍රාන්තයේ සප්ත පර්ණි ගුහාද්වාරයෙහි. අජාසත් රජු විසින් තරවන ලද මණ්ඩපයට රැස් වූ පන්සියයක් මහ රහතන් වහන්සේලාගේ සහභාගිත්වයෙන් පළමුවන ධර්ම සංගීතිය පැවැත්වූහ.

ධර්ම විනයධර අනුබද්ධ මහාකාශ්‍යප, ධර්ම භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද, අග්‍ර විනයධර උපාලි ආදී සිව්පිළිසිඹියා පත් මහරහතන් වහන්සේලා විසින් පවත්වන ලද මෙම සංගායනාව සෙසු සියලු සංගායනාවන්ට පාදක වූ බවක. සමස්ත බෞද්ධ භික්ෂු සංඝයා විසින්ම පිළිගන්නා ලද බවක් අට්ඨකථාවන්හි සඳහන් වෙයි. මෙම ප්‍රථම සංගායනාව කප්පියා කප්පිය සිකාපද පැනවීමත් බුද්දානු බුද්දක ශික්ෂාපද විනිශ්චයත් නිදානකොට පවත්වන ලද බැවින් පඤ්චසතික විනය සංගීති යන නමින් එය හඳුන්වයි. බුද්ධ වචනය නැතිනම් ශ්‍රී සද්ධර්මය පිටක වසයෙන්. බෙදුවේන ඒ ඒ පිටක එක් එක් සඛ්‍ය පරම්පරාවලට දුන්නේත් මෙම සංගායනාවේ දීය.

ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවෙන් වසර සියයක් ඉක්ම ගිය පසු කලාශෝක රජු දවස විශාල මහනුවර වැසි වජ්ජ භික්ෂුන් විසින් විනය විරෝධී වස්තු දහයක් විනයානුකූල කිරීමට උත්සාහයක් ගත්හ. මෙම දස වස්තු පිළිවෙත නීතියට පටහැනි මෙන්ම සදාචාරාත්මක නොවන බවද

ප්‍රකාශිතයහ. වජ්ජ භික්ෂුන්ගේ මෙම විනය විරෝධී උත්සාහයෙන් බුද්ධ ධර්මය රැක ගැනීම සඳහා දෙවැනි සංගායනාව පැවැත්විමි.

කාකණ්ඩ ප්‍රතන යස නම් මහරහතන් වහන්සේ, සබ්බකාමී, රේවත, සාල්හ, බුජ්ජ සෝභිත වාසභගාමී, සුමන, සාණවාසී සම්භුත යන රහතන් වහන්සේලා සාකඡ්ඡාකර මෙම සංගායනාව පවත්වන ලදී. සත් සියයක් රහතන් වහන්සේලා විසින් මෙම සංගායනාව පවත්වන ලදහ. සතක සතක විනය සංගීති නමින් යන නමින් හඳුන්වන මෙම සංගායනාවේදී වුල්ලවග්ගයේ සංගීති බැකු දෙක, මුණඩරාජ සූත්‍රය, සෙරිස්සක විමාන කථා උත්තරවාද, ජේතවස්තු ආදිය පික පාලියට කතු කළහ.

විවිධ නිකායන් හට ගැනීමත් ඒ ඒ නිකායයන්වල අයිතිවාසිකම්, ඉගැන්වීම්, හා වත් පිළිවෙත් මගින් බුදු දහම කිලිටිවීමත්. දුග්ගීලයන් වැඩි වීමත්, ඒ නිසාම සිල්වතුන් විනය කර්ම සිදු නොකර සිටීමත්. විනයධර බහුශ්‍රැත සුපේශල භික්ෂාකාමී රහතන් වහන්සේලා ගම් දනවී අතහැර වනවාසී වීමත් යන අවස්ථා බුදුන් පිරිනිවී දෙසියපන්තිස් වසර වන විට දක්නට ලැබුනි. මෙම තත්වයෙන් සම්බුද්ධ ධර්මය ආරක්ෂාකර ගැනීම සඳහා බුද්ධ වර්ෂ දෙසිය පන්තිස් වැන්නේ දී අශෝක අධිරාජයාගේ දායකත්වයෙන් පැළලුප් නුවර දී තුන්වන සංගායනාව පැවැත්වීය. මෙම සංගායනාව පවත්වන ලද්දේ මොග්ගලී පුතක තිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රහතුන් වහන්සේලා දාහක් සම්බන්ද වෙමින්, අශෝකරාම යේදීය. කථා වස්තුපපකරණය මෙහිදී සංගීති විය. කථාවස්තුපපකරණය සංගායනා කර ඇත්තේ සම්මිතිය, ගෝකුලික ආදී නිකායයන් විසින් වැරදි කරුණු ගෙන විග්‍රහ කරන ලද ධර්ම කරුණු නිවැරදි කොට පිරිසිදු බුද්ධ ධර්මය රැකගනු සඳහාය. නව මසකින් නිම වූ මෙම සංගායනාව සාහස්සි ක නමින් හඳුන්වයි.

උපාලි රහතන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය පරම්පරාව විසින් විනය පිටකය ද, ආනන්ද පරපුරෙහි දීඝභාණක, සාරිපුතක පරපුරෙහි මජ්ඣිම භාණක, මහාකාශ්‍යප පරපුරෙහි සංයුතක භාණක අනුරුද්ධ පරපුරෙහි අංගුත්තර භාක ආදීන් විසින් සූත්‍ර පිට කය ද, ශාරිපුත්‍ර ශිෂ්‍ය පරපුරින් අභිධර්ම පිටකයද මෙම සංගායනාව වෙත පවත්වාගෙන ආහ.

භාණකයන්ගේ ප්‍රභවය -

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් තෙමසකට පසු මහා කාශ්‍යප මහ රහතන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රජගහනුවර දී පවත්වන ලද ප්‍රථම සංගායනාවේදී ධර්මය කියාව පිටකවලට කොටස්වලට බෙදුහ. ඒ එක් එක් ධර්ම කොට්ඨාශයක් එක් එක් භික්ෂු පිරිසකට භාර කිරීම උචිත යයි මෙහි දී කල්පනා කර ඇත. කට පාඩමනේ තථාගත ධර්මය ආරක්ෂා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය නිසා මෙලෙස වැඩ බෙදාගැනීමේ උවමනාව ඇතිවිය. ඒ ඒ ධර්ම කොටස් භාරදෙන ලද්දේ ඒ ඒ කොටස් පිළිබඳව ප්‍රවීණත්වයක් දැක් වූ භික්ෂු පිරිස් වලටය. උදාහරණ වසයෙන් විනය පිටකය භාරදෙන ලද්දේ විනය පිළිබඳ අග්‍රස්ථානය හෙබ වූ උපාලි රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ පරපුරටය. සූත්‍ර පිටකය භාරදී ඇත්තේ ධර්ම

භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද රහතන් වහන්සේගේ පිරිසටය. අභිධර්මය භාර දී ඇත්තේ ධර්ම සේනාපති සැරියුත් රහතන් වහන්සේගේ පරපුරටය.

දීඝ භාණක - මජ්ඣිම භාණක - සංයුක්ත භාණක - අංගුත්තර භාණකා ජාතක

භාණක, ධම්මපද භාණක, උභතෝ විභඩ්ග භානක, මහා අරියවංස භාණක ආදී වසයෙන් මෙම ශිෂ්‍ය පරම්පරා දිගින් දිගටම පිරිසිදු බුද්ධ ධර්මය රැකගෙන ආහ. මෙම භාණක පරම්පරාවල අවසාන පුරුක් ලංකාවේ විසූහ. භාණක වසයෙන් ත්‍රිපිටක බුද්ධ වචනය කට පාඩමින් රැකගෙන ආ මෙම පිරිස් අතර සුතතනතිකා - විනයධරා - අභිධම්මිකා - ධම්මධරා අට්ඨකථිකා - තිපිටකා - චතුර්නිකා ආදී වශයෙන්ද ඒ ඒ ධර්ම කොටස් කට පාඩමින් ගෙන ආ භික්ෂූන් වහන්සේලා වූහ.

තුන්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් පසුව. දඹදිව ථේරවාදාවරිය පරම්පරාවේ අවසාන පුරුක් වූ මොගගලි පුත්ත තිස්ස මහරහතන් වහන්සේගේ පාදාවනන අග්‍ර ශිෂ්‍යයා වූ මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ විසින් සංගාහිත ථේරවාදී බුද්ධ ධර්මය ලක්දිවට ගෙන ආහ.

ථේරවාද -

ථේර යනුවෙන් හැඳින්වෙන පිරිස වැඩිමහල්ලන් ස්ථවිරයන් වසයෙන් ගැනේ. එනම් වැඩිමහල්ලන්ගේ ආයතනයට ථේරවාදයට අයත් සාමාජිකයෝය. මෙහි ථේර යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ ප්‍රථම ද්විතීය, සංගායනාවලට සහභාගි වූ මහා කාශ්‍යප, උපාලි - යස, ආදී වූ මහරහතන් වහන්සේලා විසින් සංගායනා කළ පාලි ධර්මය ථේරවාද නම් වේ. “දෙව සඹ්භිතයෝ ආරුළහ පාලියේ වෙඝ්ථ ථේරවාදො-ති ඛෙදිතඛබං - සාහිමහා කසසප භුතීතං මහා ථේරානං වාදනතා ථේරවාදකොති වුවවති” යනුවෙන් සරඝ්ථ දීපනී ටීකාවෙහි එයි. ථේරිකා යනුවෙන් හඳුන්වන ථේරවාදීහු මගධ්‍ය සහ ජපයිනිය මූලස්ථාන කර ගත්හ. මෙයින් ලංකාවට පැමිණියේ උජ්ජයින් ශාඛාවයි. ථේරවාද ශාසනයේ ජිතෘචරු වූවෝ පෝරාණයෝ වෙති. පෝරාණයෝ වූකලී සම්භාවනීය ආචාර්ය පිරිසක් වූ අතර ථේරවාද ශාසනය ඇතිවීමේදී හා තහවුරු කිරීමෙහි දී වැදගත් තැනක් ගත් බව පෙනේ.

තුන්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් පසුව මිහිඳු හරහතන් වහන්සේ විසින් ලංකාවට ගෙන එන ලද්දේ ථේරවාදී ත්‍රිපිටකයයි මහින්දාගමනයෙන් පසුව ලංකාවේ ශ්‍රී ලාංකික භික්ෂු පිරිසක් ඇති වූහ. උන්වහන්සේලා ඒ ත්‍රිපිටකය හදාළහ. සිංහලෙන් අටුවා උයුහ. දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ ප්‍රධාන අමාත්‍යයකු වූ අරිට්ඨ පැවිදි වී රහත්වැ උන්වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් දේවානම් පියතිස්ස රාජ සමයේ (ක්‍රි.පූ. 247-207) දී ලංකාවේ පළමුවන සංගායනාව කර ඇත. මෙම සංගායනාවට සැටදහසක් රහතන් වහන්සේලා සහභාගි වූ බව සඳහන්ය. සත්දෙනෙකුගේ යුත් ශිෂ්‍යානු ශිෂ්‍ය පරම්පරාවට අනුව මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රථම ශිෂ්‍යයා වූයේ අරිට්ඨ තෙරුන්ය. අනුරාධපුරයෙහි, ථූපාරාමයේ මෙම සංගායනාව පවත්වා ඇත.

ධර්මශෝක රජුගේ මෙහෙයවීමෙන් ලංකාවට බුදු සමය ගෙන ආ මිහිඳු හිමියන් උදෙසා අනුරාධ පුරයෙහි ඉදි වූ ඉතා වැදගත් වූද ඉතා විශාල වූද ආරාමය මහා විහාරයයි. මෙම විහාරයෙහි වැඩ සිටි හික්කුන් වහන්සේලා සමාක් දෘෂ්ටික ථේරවාදීහු වූහ. ථේරවාදය ආරක්ෂා වූයේ මෙම විහාරයේදීය.

ථේරවාදී බුද්ධශාසනයට ආ බලපෑම් -

ථේරවාදී බුද්ධශාසනය කෙරෙහි වරින්වර යම් යම් මතවාදිවල බලපෑම් ද ඇතිවිය. එයින් එකක් නම් බුදුන් අතිමානුෂිකයයි විශ්වාස කළ ලෝකෝත්තර වාදයයි. ශ්‍රේෂ්ඨ ශාස්තෘවරුන්ගේ අභාවයෙන් පසුව අනුගාමිකයන් විසින් ඔහුගේ මිනිස් බව අමතක කොට ඔහු දේවත්වයෙන් සැලකීම ස්වාභාවිකය. ඔවුන් එසේ කරන්නේ ශාස්තෘවරයා කෙරෙහි දැඩි භක්තිය නිසාය. එහෙත් ථේරවාදීහු ඒ අතින් වැඩිදුර ගියේ නැත. ඔවුන් බුද්ධ කාය දෙස යථා තත්වයෙන් බැලූ බව පෙනේ. එයට අමතරව වෛතුලයවාද, නීලපට දර්ශන, ගුළහවාද ආදී නම්වලින් ථේරවාද ක්‍රිපිටකයට අයත් නොවූ විශේෂාංග බිහි වූවද ථේරවාද බුදු සමය විසින් ඒවා බැහැර කරන ලදී. මේ ආදී වසයෙන් වෛතුලය වාදීන්ගෙන් ඇතිවුණු නොයෙක් උපද්‍රව වලින් ථේරවාදය මහා විහාරික හික්කුන් විසින් බලවත් දුෂ්කරතා මැද ආරක්ෂා කරන ලදී. අන්‍යවාදී ධර්මයන් ථේරවාදයට ඇතුල්වනු වළක්වනු සඳහා ථේර වාදීහු හැම අයුරින්ම සටන් කළහ. මහාසේන රාජ්‍ය සමයේදී මෙම සටහන ප්‍රකටව කෙරුණු විට ථේරවාදීහු ජය ගත්හ. මෙම මහා විහාරය පිළිබඳව කීර්තිරාවය හැම තැනම පැතිර පැවතිණ. නිර්මල ධර්මය ලබා ගැනීම සඳහා විදේශිකයෝ ලංකාවට ආහ. විශාඛ පීතිමල්ල, බුද්ධ සෞභ යන අය ඉන් සමහරෙකි.

පොඤ්ඤ සංගීතිය -

මිහිඳු හිමියන් විසින් ලංකාවට ගෙන එන ලද ක්‍රිපිටක ධර්මය වසර හාරසියයක් පමණ කට පාඩමින් පැමිණි මහා විහාරික හික්කුන් වහන්සේලා ඒ පිරිසිදු ථේරවාදය පරපුරෙන් පරපුරට ගෙනයාමේ උදාර වූ ද පවිත්‍ර වූද චේතනාවෙන් බුද්ධ වර්ෂ 440-454 අතර කාලයේ වළගම්බා රජු දවස පොත්වල ලියවීය. වළගම්බා රජු දවස ලේඛනාරූඪ කළේ රජගහ - වේසාලී - පාටලී පුත්‍ර - නගරවල පැවැත් වූ ධර්ම සංගායනාවන් හි දී තෝරා බේරාගෙන සංග්‍රහ කළ ක්‍රිපිටකයයි. ලෝකයේ ප්‍රථම වරට සිංහල රහතුන් විසින් කරන ලද මෙම පොඤ්ඤ සංගීතියෙන් පසුව, බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් අතුරෙන් ඉතා උසස් චිත්තය ධරයා වූ උපාලී තෙරුන්ගෙන් පැවත එන්නේ යයි සලකන ථේරවාදී පාලී ක්‍රිපිටකය සියම්, කාම්බෝජ, බුරුම ආදී දකුණු දිග රටවල පැතිර ගියහ.

වම්පා (වියටිනාමය) -

ඉන්දු චීන අර්ධ ද්වීපයේ නැගෙනහිර ප්‍රාන්තයේ දකුණු කොටස වන වත්මන් වියටිනාමය ඇත. අතීතයේ වම්පා නමින් හඳුන්වා ඇත. බුදු සමය ක්‍රි.ව. 3 වැනි සිය වසේදී පමණ මෙහි තහවුරු වන්නට ඇතැයි සිතිය හැකිය. ක්‍රි.ව. 605 දී වම්පා අග නගරය චීනුන් විසින් ආක්‍රමණය කොට බෞද්ධ වස්තූන් චීනයට ගෙනගිය බව චීන ලියවිලි වල සඳහන්ව ඇත. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ ක්‍රි.ව. 7 වන සියවස ට පෙර වර්තමාන වියටි නාමයේ බුදු දහම ප්‍රචලිතව පැවති බවයි. වම්පාහි බෞද්ධයන්

පොදු වසයෙන් ආර්ය සම්මිතිය නිකායට අයත් වූ අතර සර්වාස්ති නිකායේ ස්වල්ප දෙනකු ද සිටි බවයි. ක්‍රි.ව. 8 වැනි සියවසේ ශිලා ලේඛනයකින් පෙනී යන්නේ වම්පානි මහායාන බුදු දහම බලවත්ව පැවැති බවත්, සමහර රජවරුන්ගේ ද ආශීර්වාදය ලද බවත්ය. පසු කාලයක දී මහායානයෙන් කැඩී ආ තන්ත්‍රයානය ද එහි වූ බව පැහැදිලිය.

ක්‍රි.ව. 15 වන සියවසේදී උතුරේ අන්තම්චරුන් විසින් රට අල්ලා ගන්නාතෙක් මහායාන ස්වරූපයේ බුද්ධාගම වම්පානි (වියට්නාමයේ) ජීවමාන බලවේගයක් විය. පසුව වම්පානි පැරණි ආගම වෙනුවට චීන ස්වරූපයෙන් යුත් බුදු සමය එහි බලපවත්වා ඇත.

වියට්නාම ජාතික භික්ෂු ඉන්ද්‍රවන්ද -

වියට්නාම ජාතික ඉන්ද්‍රවන්ද භික්ෂුන් වහන්සේ වසර කීපයකට පෙර ලංකාවට වැඩමවා, කෝට්ටේ සිරි ජයවර්ධනාරාමයේ වැඩ සිටිමින් සිංහල භාෂාව කියවීමටද පාළිභාෂාවද හදාරා ඇත. බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය මගින් මුද්‍රිත බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ සමූහය පරිශීලනය කළ මෙම හාමුදුරුවෝ පාලියෙන් ඇති ත්‍රිපිටකය සිංහලෙන් හදාරා වියට්නාම භාසාවට පරිවර්තනය කර ඇත. වියට්නාම ඉතිහාසය දෙසත් ත්‍රිපිටකයේ ඉතිහාසය දෙසත් බැලූ විට එය ඉතා වැදගත් ප්‍රාතිභාර්යමය කටයුත්තකි. මුළු ථේරවාදී ත්‍රිපිටකයම වියට්නාම බසට පරිවර්තනය කිරීම උන්වහන්සේගේ උත්සාහයයි. බලාපොරොත්තුවයි. එය එසේ වූ විට එය වර්තමාන වියට් නාමයේ සමාක් දෘෂ්ටිය ථේරවාදී ත්‍රිපිටකය ප්‍රචලිත වී ථේරවාදී බෞද්ධයන් ඇති වීමට හේතුවක් වනු ඇත. ඒ අනුව වියට්නාම දේශයට ථේරවාදී ත්‍රිපිටකය ගෙන ගිය ධර්මදූතයා ඉන්ද්‍රවන්ද භික්ෂුව වසයෙන් වියට්නාම ඉතිහාසයේත් ලංකා ඉතිහාසයේත් ඉතිහාස ගතවනු නියතය.

උන්වහන්සේ ගේ චේතනාව උදාරතරය. අප්‍රතිහත ධෛර්යය විශ්මය ජනකය. උන්වහන්සේගේ මෙම සත් ක්‍රියාවට ලංකාවේත් - වියට්නාමයේත් බෞද්ධයෝ සහයෝගය දැක්විය යුතුය. වියට්නාමයට ථේරවාදය ගෙනයන ධර්ම දූතයා උන්වහන්සේ වන බැවිනි.

උන්වහන්සේ ඉටාගත් කාර්යය නිරූපිතව ඉටු කරන්නට ආරෝග්‍ය සුවයත්, ආර්ථික සම්පතත් ලැබේවායි ! ඉති සිතින් පත්මිහ.

කිරම විමලචෝති ස්ථවිර
අධ්‍යක්ෂ
බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
නැදිමාල
දෙහිවල
2550 නිකිණි මස

LỜI TỰA

(Lời dịch Việt của bản tiếng Sinhala)

Đức Phật của chúng ta sau khi trải qua vô số kiếp thực hành các pháp toàn hảo và lần lượt tiếp nhận sự thọ ký của hai mươi bốn vị Phật tiền nhiệm rồi đã chứng quả Toàn Giác vào năm 623 trước Tây Lịch. Ngài đã thuyết giảng bài Pháp đầu tiên, tức là bài Kinh Chuyển Pháp Luân, ở tại Migadāya thành Bārāṇasī. Lời giảng dạy của đức Phật được biết đến với nhiều tên gọi: Giáo Pháp, Chánh Pháp, Pháp và Luật, Phạm Hạnh là một số tên gọi đã được nói đến. Đức Phật đã nói với vị trưởng lão Ānanda rằng: “Sau khi ta Niết Bàn, chính các Pháp và Luật đã được ta giảng dạy sẽ là thầy của các người.” Điều ấy có nghĩa là Giáo Pháp của đức Phật sẽ là kim chỉ nam cho các vị tỳ khưu tu tập. Tuy nhiên, ngay sau sự ra đi của đức Phật vị tỳ khưu tên Subhadda đã có quan điểm rằng: “Bởi vì đức Phật đã không còn, các đệ tử của Ngài có thể sống cuộc sống theo như ước muốn của mình.” Và còn có những vị tỳ khưu khác như Devadatta, Sunakkhatta, Aritṭha ngay lúc đức Phật còn tại tiền cũng đã có các suy nghĩ như vị tỳ khưu Subhadda.

Tuy nhiên, khi vấn đề liên quan đến Giáo Pháp của đấng Toàn Giác vừa mới nảy sinh, các vị A-la-hán hộ trì Giáo Pháp như Ngài Mahā Kassapa và Ngài Upāli đã nghĩ đến sự cần thiết của việc bảo vệ tính chất thuần khiết của Giáo Pháp. Do đó, vào ngày thứ hai của tháng thứ tư sau khi đức Phật Niết Bàn, cuộc Kết Tập lần thứ nhất đã được thực hiện với sự tham dự của năm trăm vị A-la-hán tại hang động Sattapaṇṇī dưới sự bảo trợ của đức vua Ajātasattu (A-xà-thế). Cuộc Kết Tập Giáo Pháp được tiến hành bởi các vị tỳ khưu Mahā-kassapa, Ānanda, Upāli, và các vị Thánh A-la-hán khác đã là nền tảng cho các cuộc kết tập về sau. Chú Giải đề cập rằng cuộc Kết Tập Giáo Pháp này đã được tất cả các vị tỳ khưu thừa nhận. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhất này còn được gọi là Cuộc Kết Tập về Luật của năm trăm vị vì có liên quan đến các điều học nhỏ nhặt và ít quan trọng (khuddānukhuddakasikkhā). Giáo Pháp của đức Phật đã được phân chia thành Tạng (Piṭaka) trong cuộc kết tập này.

Cuộc Kết Tập lần thứ nhì đã được tổ chức vào khoảng một trăm năm sau lần thứ nhất vào thời trị vì của đức vua Kālasoka. Cuộc kết tập này dựa trên nền tảng của “Mười sự việc không được phép.” Các vị tỳ khưu xứ Vajjī đã ra sức vận động để hợp thức hóa mười sự việc

xét ra có bản chất không đúng với Luật. Cuộc Kết Tập lần thứ nhì đã được tiến hành bằng hình thức hội thảo giữa các vị tỳ khưu A-la-hán Sabbakāmi, Revata, Sālha, Ujjasobhita, Vāsabhagāmika, Sambhūta Sānavāsī, Yasa Kākaṇḍakaputta, và Sumana. Bảy trăm vị A-la-hán đã tham dự cuộc Kết Tập này. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhì này còn được gọi là Cuộc Kết Tập về Luật của bảy trăm vị. Trong cuộc Kết Tập này, hai chương về Kết Tập ở Cullavagga (Luật Tiểu Phẩm), bài kinh Muṇḍarājasutta, Serissaka Vimānakathā Uttaravāda, Petavatthu, v.v... đã được công nhận vào Chánh Tạng Pāli.

Do sự xuất hiện của nhiều bộ phái, tính chất đúng đắn về giáo lý và sở hành của các bộ phái chính bị suy giảm, các vị tỳ khưu chân chánh đều lui vào rừng ở ẩn. Nhằm bảo vệ phẩm chất của Giáo Pháp đức Phật trong tình trạng này, vào khoảng hai trăm ba mươi năm sau thời kỳ đức Phật Niết Bàn cuộc Kết Tập lần thứ ba đã được tổ chức ở tại Āsokārāma do đức vua Asoka. Cuộc Kết Tập này đã được tiến hành bởi vị tỳ khưu A-la-hán Moggaliputta Tissa cùng với một ngàn vị A-la-hán. Đặc biệt bộ Kathāvatthupakaraṇa đã được trùng tụng nhằm chỉnh đốn những sai lầm đang được thực hành bởi các bộ phái. Cuộc Kết Tập này đã hoàn tất sau chín tháng và đã được gọi là cuộc Kết Tập của một ngàn vị.

Sau cuộc Kết Tập lần thứ nhất, Tạng Luật đã được duy trì do các vị tỳ khưu thuộc nhóm của vị Thánh A-la-hán Upāli, Tạng Kinh gồm có Trường Bộ do nhóm của ngài Ānanda, Trung Bộ do nhóm của ngài Sāriputta, Tương Ưng do nhóm của ngài Kassapa, Tăng Chi do nhóm của ngài Anuruddha, và Tạng Vi Diệu Pháp do nhóm của ngài Sāriputta .

Sự thành lập các nhóm trì tụng (bhāṇaka):

Sau Cuộc Kết Tập lần thứ nhất, Giáo Pháp đã được phân chia thành nhiều phần và các phần chính yếu đã được giao cho các vị tỳ khưu tinh thông về lãnh vực ấy có nhiệm vụ duy trì và phổ biến. Một số nhóm trì tụng chính là nhóm Trì Tụng Trường Bộ (Dīghabhāṇaka), nhóm Trì Tụng Trung Bộ (Majjhimbhāṇaka), nhóm Trì Tụng Tương Ưng (Saṃyuttabhāṇaka), nhóm Trì Tụng Tăng Chi (Aṅguttarabhāṇaka), nhóm Trì Tụng Kinh Bốn Sanh (Jātakabhāṇaka), nhóm Trì Tụng Kinh Pháp Cú (Dhammapadabhāṇaka), nhóm Trì Tụng hai Bộ Luật (Ubhato Vibhaṅgabhāṇaka), nhóm Trì Tụng bộ Đại Sử về Thánh Nhân (Mahā Ariyaṃsa), v.v... Các vị đệ tử này đã làm phong phú và gìn giữ Giáo Pháp bằng phương tiện trùng tụng bằng trí nhớ. Nhóm cuối cùng của các vị trì tụng này đã sống tại Sri Lanka. Sau cuộc Kết Tập lần

thứ ba, Giáo Pháp của đức Phật đã được truyền sang Sri Lanka do công của Trưởng Lão Mahinda là vị đệ tử của ngài tỳ khưu A-la-hán Moggaliputta Tissa.

Theravāda: Ý nghĩa của từ “Thera” là “Trưởng Lão.” Các thành viên của Theravāda là các vị trưởng lão. Các vị tỳ khưu Mahākassapa, Upāli, Yasa, v.v... đã tham dự cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhất và thứ nhì đã trùng tụng Chánh Tạng, và các lời trùng tụng ấy được gọi là Theravāda. Sớ giải tên Sāratthadīpanī Tīkā có đề cập rằng: “Sabbam theravādanti dve saṅgītiyo āruḥhā pāliyettha theravādo ti veditabbā. Sā hi mahākassapapabhutīnaṃ mahātherānaṃ vādattā theravādo ti vuccati.” Các vị Theravāda còn được gọi là Therika (thuộc về các vị Trưởng Lão). Các vị này sống chủ yếu ở Magadhya và Ujjayini. Trong số các vị này, nhóm Ujjayini đã đến Sri Lanka. Các vị trưởng thượng “Porāṇa” của Giáo Hội Theravāda là những vị thầy lỗi lạc và đã đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc thành lập Giáo Hội Theravāda.

Sau cuộc Kết Tập lần thứ ba, ngài tỳ khưu Mahinda đã đem Tam Tạng của Theravāda đến xứ sở Sri Lanka và đã chuyển hóa được rất đông người xuất gia theo Phật Giáo. Các vị ấy đã học tập Tam Tạng và đã viết Chú Giải bằng tiếng Sinhala. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp đầu tiên ở Sri Lanka đã được thực hiện bởi vị tỳ khưu A-la-hán Ariṭṭha trước đây là vị quan đại thần của đức vua Devānampiya Tissa (247-207 trước Tây Lịch). Đã có sáu mươi ngàn vị A-la-hán tham dự. Tỳ khưu Ariṭṭha chính là vị đệ tử đầu tiên của ngài Mahinda. Cuộc Kết Tập đã được tổ chức tại tu viện Thūpārāma ở Anurādhapura.

Tu viện Mahā Vihāra đã được xây dựng cho ngài Mahinda và đã có một vị trí vô cùng lớn lao và quan trọng đối với Giáo Hội Theravāda. Lúc bấy giờ đã xảy ra nhiều sự kiện có liên quan đến lời Giáo Huấn của đức Phật, sự kiện Lokuttaravāda là một. Mặc dầu có nhiều khó khăn phải đối phó nhưng các vị tỳ khưu ở Mahā Vihāra đã bảo vệ được sự thuần khiết của Giáo Pháp và đã được khắp nơi biết tiếng. Do đó, nhiều người ngoại quốc đã đến Sri Lanka để tiếp thu Phật Giáo, trong đó có Visākha, Pītimalla, Buddhaghosa, v.v...

Sự Kết Tập thành sách:

Tam Tạng Giáo Pháp do Ngài Mahinda đem đến và giảng dạy cho các vị tỳ khưu ở Mahā Vihāra đã được duy trì bằng trí nhớ trong bốn trăm năm. Vào thời trị vì của đức vua Vaḷagamba (440-454 theo Phật Lịch), Tam Tạng đã được ghi lại thành các tập sách. Sau đó, Tam Tạng Pāli này đã được truyền sang các nước như là Thái Lan, Cambodia, và Miến Điện.

Champa (Việt Nam):

Được biết Champa là vùng đất ở về phía đông nam của bán đảo Đông Dương, hiện nay là Việt Nam. Điều được phỏng đoán là triết học Phật Giáo đã được thiết lập tại xứ này vào khoảng thế kỷ thứ 3 sau Tây Lịch. Vào khoảng năm 605 sau Tây Lịch, thủ đô Champa đã bị chiếm đóng bởi người Trung Quốc và các nhà sư Theravāda đã du nhập Phật Giáo vào Trung Quốc; điều này được ghi lại trong văn kiện của Trung Quốc. Điều rõ rệt là Phật Giáo đã được phổ biến tại Việt Nam trước thế kỷ thứ bảy sau Tây Lịch và Phật Giáo Champa là chánh yếu và được liệt kê vào bộ phái Arya Sammiti là một nhóm nhỏ thuộc bộ phái Sravasti. Tư liệu của thế kỷ thứ tám sau Tây Lịch được ghi lại trên bia đá chứng tỏ rằng Phật Giáo Mahāyāna đã hiện diện ở Việt Nam và Tantrayāna phát xuất từ Mahāyāna cũng có mặt.

Vào thế kỷ thứ 15 sau Tây Lịch, người Annam ở phía bắc đã kiểm soát xứ sở và Phật Giáo mang đặc điểm của Mahāyāna đã có sự tác động. Về sau, Phật Giáo mang đặc điểm của Trung Quốc đã tác động đến xứ sở này thay vì Phật Giáo Champa trước đây.

Vị tỳ khuu Indacanda người Việt Nam đã đến Sri Lanka trong những năm gần đây và đang ngụ tại tu viện Sri Jayawardhanaramaya khu vực Kotte. Vị này đã học Pāli và đã sử dụng Tam Tạng Pāli ấn bản Buddha Jayanti do Buddhist Cultural Centre ấn hành. Vị này đã học Tam Tạng và sau đó dịch sang tiếng Việt Nam. Khi xem xét đến lịch sử của nước Việt Nam và lịch sử của Tam Tạng, chúng tôi nhận thấy rằng sự nỗ lực và ước nguyện thực hiện Tam Tạng Song Ngữ của vị này thật là phi thường. Nếu việc làm ấy được thành tựu thì sự hiểu biết về Tam Tạng của Theravāda ở Việt Nam sẽ được phổ biến và Phật Giáo Theravāda ở Việt Nam sẽ thêm phần phát triển. Khi ấy, vị tỳ khuu Indacanda sẽ là người sứ giả có công đóng góp cho sự hoằng Pháp của Phật Giáo Theravāda ở Việt Nam và điều này sẽ được ghi nhận bởi lịch sử của hai nước, Việt Nam cũng như của Sri Lanka.

Ý định của vị tỳ khuu này thật lớn lao, và sự nỗ lực của vị này thật đáng khâm phục. Chư Phật tử sống ở Sri Lanka và Việt Nam hãy nên hỗ trợ vị tỳ khuu Indacanda trong công việc dẫn thân này.

Chúng tôi phúc chúc cho vị tỳ khuu Indacanda được sức khỏe, sống lâu, và đạt đến sự thành công đối với điều ước nguyện của mình.

Venerable Kirama Wimalajothi

Giám Đốc Buddhist Cultural Centre

Nedimala, Dehiwala, Sri Lanka

Tháng Nikini 2550.

ආගමික කටයුතු අමාත්‍යාංශය
மத விவகார அமைச்சு
MINISTRY OF RELIGIOUS AFFAIRS

මගේ අංකය }
எனது இல }
My No }

ඔබේ අංකය }
உமது இல }
Your No }

24th May, 2006

This is to certify that the bilingual Tripitaka in Pali and Sinhala in connection with the 2550th Buddha Jayanthi Commemoration is the correct version of the Pali Text. The Pali text in Roman Characters has its equivalence in content and validity to the original in Sinhala characters.

B.N. Jinasena
Secretary
Ministry of Religious Affairs

115, විජේරාම මාවත, කොළඹ 07, ශ්‍රී ලංකාව. 115, விஜேராம மாவத்தை, கொழும்பு 07, ஸ்ரீ லங்கா. 115, Wijerama Mawatha, Colombo 07, Sri Lanka.

කාර්යාලය }
செயலகம் }
Office } 94-11-2690896

ලැයිස්තුව }
பெக்ஸ் }
Fax } 94-11-2690897

මානව සම්පත් }
பிரதி அமைச்சர் }
Deputy Minister } 94-11-5375128
94-11-2690898

ලේකම් }
செயலாளர் }
Secretary } 94-11-2690736

Ministry of Religious Affairs

--ooOoo--

Ngày 24 tháng 05 năm 2006

Xác nhận rằng Tam Tạng song ngữ Pali và Sinhala ấn tống vào dịp lễ kỷ niệm Buddha Jayanthi lần thứ 2550 là chính xác về phần Pali văn. Phần Pali văn được phiên âm sang mẫu tự Roman có giá trị tương đương về nội dung so với văn bản gốc bằng mẫu tự Sinhala.

B. N. Jinasena
Thư Ký
Chánh văn phòng

Địa Chi: 115 Wijerama Mawatha, Colombo 07, Sri Lanka

Office: 94-11-2690896

Fax: 94-11-2690897

Deputy Minister: 94-11-5375128, 94-11-2690898

Secretary: 94-11-2690736

THÀNH PHẦN NHÂN SỰ

CỐ VẤN DANH DỰ

Ven. Devahandiye Paññāsekara Nāyaka Mahāthera
President of the Thimbirigasyaya Religious Association
“Sasana Arakshaka Mandalaya”
Tu Viện Trưởng Tu Viện Sri Jayawardhanaramaya Colombo

CỐ VẤN THỰC HIỆN

Ven. Kirama Wimalajothi Nāyaka Mahāthera
Giám Đốc nhà xuất bản Buddhist Cultural Centre

CỐ VẤN PHIÊN DỊCH

Ven. Kadurupokune Nandaratana Mahāthera
Cựu Giảng Viên Đại Học Phật Học Anurādhapura - Sri Lanka
Hiệu Trưởng Trường Siri Nandana Tipiṭaka Dhammāyatana
Malegoḍa, Payāgala - Sri Lanka

ĐIỀU HÀNH TỔNG QUÁT

Tỳ Khuru Indacanda

PHỤ TRÁCH PHIÊN ÂM & PHIÊN DỊCH:

- Tỳ Khuru Indacanda (Trưởng Đình Dững)

PHỤ TRÁCH VI TÍNH:

- Tỳ Khuru Đức Hiền (Nguyễn Đăng Khoa)

PHỤ TRÁCH IN ẤN & PHÁT HÀNH:

- Tỳ Khuru Tịnh Đạt (Huỳnh Minh Thuận)

- Tu Nữ Mỹ Thúy (Huỳnh Kim Lan)

TIPITAKAPĀḲI - TAM TẠNG PĀḲI

Piṭaka	Tạng	Tên PāḲi	Tựa Việt Ngữ	Số tt.
V I N A Y A	L U Ậ T	PārājikapāḲi	Phân Tích Giới Tỳ Khuru I	01
		PācittiyapāḲi bhikkhu	Phân Tích Giới Tỳ Khuru II	02
		PācittiyapāḲi bhikkhunī	Phân Tích Giới Tỳ Khuru Ni	03
		MahāvaggapāḲi I	Đại Phẩm I	04
		MahāvaggapāḲi II	Đại Phẩm II	05
		CullavaggapāḲi I	Tiểu Phẩm I	06
		CullavaggapāḲi II	Tiểu Phẩm II	07
		ParivārapāḲi I	Tập Yếu I	08
		ParivārapāḲi II	Tập Yếu II	09
S U T T A N T A		Dīghanikāya I	Trường Bộ I	10
		Dīghanikāya II	Trường Bộ II	11
		Dīghanikāya III	Trường Bộ III	12
		Majjhimanikāya I	Trung Bộ I	13
		Majjhimanikāya II	Trung Bộ II	14
		Majjhimanikāya III	Trung Bộ III	15
	K I N H	Saṃyuttanikāya I	Tương Ứng Bộ I	16
		Saṃyuttanikāya II	Tương Ứng Bộ II	17
		Saṃyuttanikāya III	Tương Ứng Bộ III	18
		Saṃyuttanikāya IV	Tương Ứng Bộ IV	19
		Saṃyuttanikāya V (1)	Tương Ứng Bộ V (1)	20
	Saṃyuttanikāya V (2)	Tương Ứng Bộ V (2)	21	
		Āṅguttaranikāya I	Tăng Chi Bộ I	22
		Āṅguttaranikāya II	Tăng Chi Bộ II	23
		Āṅguttaranikāya III	Tăng Chi Bộ III	24
		Āṅguttaranikāya IV	Tăng Chi Bộ IV	25
		Āṅguttaranikāya V	Tăng Chi Bộ V	26
		Āṅguttaranikāya VI	Tăng Chi Bộ VI	27

Piṭaka	Tạng	Tên Pāli	Tựa Việt Ngữ	Số tt.	
S U T T A N T A	K I N H	K Khuddakapāṭha	Tiểu Tụng	28	
		H Dhammapadapāḷi	Pháp Cú	-	
		U Udānapāḷi	Phật Tự Thuyết	-	
		D Itivuttakapāḷi	Phật Thuyết Như Vậy	-	
		D Suttanipāṭapāḷi	Kinh Tập	29	
		A Vimānavatthupāḷi	Chuyện Thiên Cung	30	
		K Petavatthupāḷi	Chuyện Nga Quỷ	-	
		A Theragathāpāḷi	Trưởng Lão Kệ	31	
		N Therīgāthāpāḷi	Trưởng Lão Ni Kệ	-	
		I Jātakapāḷi I	Bổn Sanh I	32	
		K Jātakapāḷi II	Bổn Sanh II	33	
		Ā Jātakapāḷi III	Bổn Sanh III	34	
		Y Mahāniddeśapāḷi	Đại Diễn Giải	35	
		A Cullaniddeśapāḷi	Tiểu Diễn Giải	36	
			Paṭisambhidāmagga I	Phân Tích Đạo I	37
		*	Paṭisambhidāmagga II	Phân Tích Đạo II	38
			Apadānapāḷi I	Thánh Nhân Ký Sự I	39
		T	Apadānapāḷi II	Thánh Nhân Ký Sự II	40
		I	Apadānapāḷi III	Thánh Nhân Ký Sự III	41
		Ē	Buddhavamsapāḷi	Phật Sử	42
		U	Cariyāpiṭakapāḷi	Hạnh Tạng	-
			Nettipakaraṇapāḷi	Cẩm Nang Học Phật	43
		B	Peṭakopadesapāḷi	Tam Tạng Chỉ Nam	44
Ō	Milindapañhāpāḷi	Milinda Vấn Đạo	45		
A B H I D H A M M A	V I D Ē U P H Á P	Dhammasaṅganipakaraṇa	Bộ Pháp Tự	46	
		Vibhaṅgapakaraṇa I	Bộ Phân Tích I	47	
		Vibhaṅgapakaraṇa II	Bộ Phân Tích II	48	
		Kathāvatthu I	Bộ Ngữ Tông I	49	
		Kathāvatthu II	Bộ Ngữ Tông II	50	
		Kathāvatthu III	Bộ Ngữ Tông III	51	
		Dhātukathā	Bộ Chất Ngữ	-	
		Puggalapaññattipāḷi	Bộ Nhân Chế Định	52	
		Yamapakaraṇa I	Bộ Song Đối I	53	
		Yamapakaraṇa II	Bộ Song Đối II	54	
		Yamapakaraṇa III	Bộ Song Đối III	55	
		Patthānapakaraṇa I	Bộ Vị Trí I	56	
Patthānapakaraṇa II	Bộ Vị Trí II	57			
Patthānapakaraṇa III	Bộ Vị Trí III	58			

SUTTANTAPIṬAKE KHUDDAKANIKĀYE

PEṬAKOPADESAPĀḶI

TẠNG KINH – TIỂU BỘ

TAM TẠNG CHỈ NAM

Tāni ca sutte otāriyamānāni vinaye sandassiyamānāni sutte ceva otaranti vinaye ca sandissanti, niṭṭham ettha gantabbaṃ: ‘Addhā idaṃ tassa bhagavato vacanaṃ, tassa ca therassa suggahitaṃ’i.

(Dīghanikāya II, Mahāparinibbānasutta).

Các điều ấy (những lời đã được nghe thuyết giảng) cần được đối chiếu ở Kinh, cần được xem xét ở Luật, và chỉ khi nào chúng hiện diện ở Kinh và được thấy ở Luật, thời điều kết luận có thể rút ra ở đây là: “Điều này chắc chắn là lời giảng dạy của đức Thế Tôn và đã được vị trưởng lão ấy tiếp thu đúng đắn.

(Trường Bộ II, Kinh Đại Bát-Niết-Bàn).

LỜI GIỚI THIỆU

--ooOoo--

Văn bản *Peṭakopadesa* được kết tập vào Tiểu Bộ, Tạng Kinh của Tam Tạng Miến Điện và Sri Lanka. Theo tinh thần đó, văn bản này, theo thứ tự trình bày ở Tam Tạng Song Ngữ Pāli - Việt, sẽ là tập 44 (TTPV 44). Chúng tôi chọn tựa đề cho tập Kinh song ngữ này là *Peṭakopadesapāli - Tam Tạng Chỉ Nam*. Cũng cần nói rõ hơn rằng: ba tập tài liệu có tên *Nettipakaraṇa*, *Peṭakopadesa*, và *Milindapañhā* đã được liệt kê vào Chánh Tạng theo truyền thống Miến Điện, còn ở Tam Tạng của Sri Lanka (*Buddha Jayanti Tripitaka Series*) chỉ thêm vào hai tập là *Nettipakaraṇa* và *Peṭakopadesa*. Cổ thư *Gandhavaṃsa*¹ đã xác định đại đức Mahākaccāyana là tác giả của tập Kinh *Peṭakopadesa*² và vị giáo thọ tên Udumbara đã thực hiện số giải (*ṭikā*) cho tập Kinh này.³ Ngài Bhikkhu Nāṇamoli, ở bản dịch tiếng Anh *Piṭaka Disclosure* của Ngài, cho biết có một bản chú giải của tập Kinh *Peṭakopadesa* được thực hiện ở Miến Điện và được phát hành bởi nhà xuất bản Ratanasiddhi Pitaka Press thuộc thành phố Mandalay vào năm 1926; Ngài còn nhấn mạnh rằng văn bản chú giải hiện đại này phù nhận sự hiện hữu của văn bản số giải được đề cập ở trên.

Về nội dung, tập Kinh *Peṭakopadesapāli*⁴ - *Tam Tạng Chỉ Nam* trình bày một số đề tài tương đồng với tập Kinh *Nettipakaraṇa* của cùng tác giả, nhưng với cách trình bày khác biệt. Điểm dễ nhận thấy là *Peṭakopadesapāli - Tam Tạng Chỉ Nam* được phân chia thành các *bhūmi* (lãnh vực, phạm vi) thay vì *vāra* (phần) như ở *Nettipakaraṇa*, hoặc *vagga* (phẩm), *khandha* (chương), v.v... thường được thấy ở các văn bản Pāli khác. Học giả Oskar Von Hinüber, ở tác phẩm *A Handbook of Pāli Literature*, cho biết các học giả E. Hardy, tiếp đến là L. Alsdorf, nhận định rằng *Nettipakaraṇa* đã được thực hiện trước *Peṭakopadesa*; tuy nhiên dịch giả Nāṇamoli phản bác lại điều này với lập luận rằng *Nettipakaraṇa* có bố cục được xếp đặt khéo léo hơn (tr. 81). Dẫu sao đi nữa, điều được ghi nhận là hai tác phẩm này đều có cùng mục đích giúp

¹ *Gandhavaṃsa* là một văn bản Pāli được thực hiện tại Miến Điện bởi vị trưởng lão tên Nandapañña chuyên trú ngụ ở trong rừng. Tập sách này giới thiệu ngắn gọn về lịch sử Tam Tạng và các tác phẩm Pāli đã được thực hiện tại Miến Điện và Tích Lan vào thời kỳ sau Chánh Tạng. Có thể xem văn bản *Gandhavaṃsa* ở Journal năm 1886 của hội *Pali Text Society* (JPTS) từ trang 54-80.

² *Gandhavaṃsa* (JPTS 1886, trang 59).

³ “*peṭakopadesassa ṭikaṃ udumbaranānācariyo akāsi*” (*Sdd.*, tr. 65).

⁴ Chữ *pāli* được thêm vào cuối mỗi tựa đề cho biết là văn bản thuộc Chánh Tạng (ND).

cho người học Phật cách thức học hiểu và diễn giải các bài Kinh của Tam Tạng. Học giả Bimala Churn Law, ở tác phẩm *A History of Pāli Literature*, nêu lên ba điểm đáng được lưu ý của *Nettipakaraṇa*: 1/ Làm sáng tỏ một số điểm rải rác đó đây xét ra còn bị mù mờ ở *Nettipakaraṇa*. 2/ Tên của tác phẩm được trích dẫn có sự khác biệt, ví dụ: *Samyuttaka* (thay vì *Samyutta Nikāya* = Tương Ứng Bộ), *Ekuttarika* (thay vì *Ekuttara* hay *Aṅguttara Nikāya* = Tăng Chi Bộ). 3/ Các bài Kinh được diễn giải và triển khai xoay quanh chủ đề bốn Chân Lý Cao Thượng (tr. 359).

Peṭakopadesapāḷi - *Tam Tạng Chỉ Nam* được chia thành 7 lãnh vực (*bhūmi*) và 1 phần tổng kết ở cuối sách:

- Lãnh vực thứ nhất: *Ariyasaccappakāsanā* - *Sự Bày Tỏ về Bốn Chân Lý Cao Thượng*: giới thiệu phương pháp tìm hiểu ý nghĩa của Kinh một cách tuần tự theo 16 cách truyền đạt, 5 phương pháp, và 18 thuật ngữ căn bản xoay quanh chủ đề chính về bốn Chân Lý cao thượng: Khổ, nhân sanh Khổ (Tập), sự diệt tận Khổ (Diệt), sự thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ (Đạo).

- Lãnh vực thứ nhì: *Sāsanapaṭṭhānaṃ* - *Sự Hình Thành Giáo Lý*: trình bày cách thức phân loại giáo lý theo 55 tiêu chí, tuy nhiên chỉ đưa ra một số trích dẫn từ Tam Tạng để làm bài hướng dẫn mẫu cho 49 tiêu chí; 6 tiêu chí còn lại đã bị loại bỏ.

- Lãnh vực thứ ba: *Suttādhiṭṭhānaṃ* - *Sự Xác Định Kinh*: là xác định chủ đề của các đoạn Kinh liên quan đến các thuật ngữ: tham, sân, si, vô tham, vô sân, vô si, thân nghiệp, khẩu nghiệp, ý nghiệp, tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền. Mỗi một thuật ngữ đều có ví dụ trích dẫn, và một số ví dụ có lời diễn giải đi kèm.

- Lãnh vực thứ tư: *Suttavicayo* - *Sự Tìm Hiểu Kinh*: Một số câu hỏi cần được đặt ra trong lúc khảo sát Kinh. Việc tìm hiểu Kinh chủ yếu ở việc nhận định Kinh ấy là thuộc loại nào trong năm loại: liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập, liên quan đến nhận thức, liên quan đến tu tập, liên quan đến bậc Vô Học.

- Lãnh vực thứ năm: *Hāravibhaṅgo* - *Phân Tích Cách Truyền Đạt*: giảng giải riêng lẻ theo từng trường hợp một của 16 cách truyền đạt (gồm có): Sự chỉ bảo, sự tìm hiểu, sự kết nối, nền tảng, tương trạng, bốn sự dàn trận, sự xoay vần, sự phân tích, sự đảo ngược, từ đồng nghĩa, sự mô tả, sự liệt kê, sự làm rõ, sự xác định, sự thiết yếu, sự xếp loại.

- Lãnh vực thứ sáu: *Suttatthasamuccayo* - *Tóm Lược Ý Nghĩa của Kinh*: Toàn bộ giáo lý căn bản được nêu lên và giải thích ngắn gọn ở phần này từ 5 uẩn, 18 giới, 12 xứ, 4 Chân Lý cao thượng, 37 pháp thuộc phần giác ngộ ... cho đến 3 gốc rễ của bất thiện, 3 gốc rễ của thiện ... và kết thúc với ý nghĩa của 4 thuật ngữ: vô thường, khổ não, rỗng không, vô ngã.

- Lãnh vực thứ bảy: *Hārasampātabhūmi* - *Lãnh Vực Phối Hợp Cách Truyền Đạt*: Có thể xem đây là những ví dụ mẫu cho việc nghiên cứu

theo 16 cách truyền đạt: Một số đoạn Kinh đã được chọn lọc, giải thích, và hướng dẫn cách lập luận tuần tự theo từng cách truyền đạt một.

- Phần cuối: *Suttavebhaṅgiyaṃ - Phân Tích Kinh*: giới thiệu về năm phương pháp nghiên cứu: Xoay vần với sự hoan hỷ, ba trình tự, sự tiêu khiển của các sư tử, việc định hướng, cái móc câu. Theo sự diễn giải ở văn bản thì mỗi phương pháp như vậy được áp dụng liên quan đến một số giáo lý nhất định.

Điểm đặc biệt của văn bản *Peṭakopadesapāḷi - Tam Tạng Chỉ Nam* (cũng như của văn bản *Nettipakaraṇapāḷi - Cẩm Nang Học Phật*) chính là cách trình bày về giáo lý giải thoát, cũng là lời dạy của đức Phật, nhưng đã được phản ánh lại qua cách nhìn của cá nhân ngài Mahākaccāyana sau khi đã chứng ngộ quả vị giải thoát.

Văn bản *Pāḷi* được trình bày ở tập Kinh này đã được phiên âm lại từ văn bản *Pāḷi - Sinhala*, ấn bản *Buddha Jayanti Tripitaka Series* của nước quốc giáo Sri Lanka. Chúng tôi xin thành tâm tán dương công đức của Venerable Mettāvihārī đã hoan hỷ cho phép chúng tôi sử dụng văn bản đã được phiên âm sẵn đang phổ biến trên mạng *internet*. Điểm đóng góp của chúng tôi trong việc thực hiện văn bản *Pāḷi Roman* này là dò lại kỹ lưỡng văn bản đã được phiên âm và so sánh kiểm tra những điểm khác biệt về văn tự ở hai văn bản *Pāḷi* của Miến Điện và Anh Quốc được ghi ở phần cước chú, đồng thời bổ sung thêm một số điểm khác biệt đã phát hiện được trong lúc so sánh các văn bản với nhau. Điều đáng ngạc nhiên về văn bản *Pāḷi* của tập Kinh này là ở cả ba văn bản Sri Lanka, Miến Điện, và Anh Quốc được thấy có rất nhiều chỗ không thống nhất về cách đánh vần, về ngắt câu, chấm câu, và cả về phân đoạn. Lại còn có nhiều câu không đúng tiêu chuẩn văn phạm, không đúng văn phong *Pāḷi*, thậm chí một số câu cũng không được trọn vẹn về ý nghĩa. Văn bản *Pāḷi-Latin* do chúng tôi thực hiện cũng đã lưu lại những dấu hỏi được thấy ở văn bản *Pāḷi-Sinhala*; các dấu hỏi có lẽ đã được vị phụ trách hiệu đính hoặc của vị dịch giả ở xứ sở Sri Lanka đánh dấu mỗi khi phát hiện những điểm không hợp lý khi làm việc với văn bản này. Cũng ở văn bản *Pāḷi-Latin* này, chúng tôi mạn phép thêm vào các nguồn trích dẫn *Pāḷi* từ các sách của *Pali Text Society*; đây là công của học giả Arabinda Barua, người hiệu đính văn bản *Pāḷi*, và Ven. Nāṇamoli, dịch giả bản dịch Anh ngữ. Từ những nguồn trích dẫn này, quý độc giả có thể kiểm tra lại phần *Pāḷi* văn, đồng thời có thể tìm đến bản dịch của các ngôn ngữ khác. Tuy nhiên, cũng có một số trích dẫn không tìm ra được xuất xứ và một số trích dẫn khác đã có đôi chút thay đổi so với văn bản được tìm thấy ở Chánh Tạng. Riêng đối với những trích đoạn từ các bản dịch Tạng Luật và Tiểu Bộ thuộc Tạng Kinh đã được chúng tôi thực hiện, chúng tôi có ghi nguồn ở phần chú thích ở bản dịch Việt. Đa phần các đoạn văn trích dẫn đã được rõ ràng về ý nghĩa, người đọc không cần phải tìm hiểu sâu hơn; tuy nhiên, ở một số trường hợp, người đọc cần phải tham khảo đến văn bản nguồn mới có thể nắm vững ngữ cảnh.

Về phương diện dịch thuật, chúng tôi không tiến hành theo cách “hiệu đính lại câu văn *Pāli*” như cách của Ngài dịch giả Ñāṇamoli, hoặc phỏng dịch theo kiểu “đặng ý quên lời” nhờ vào cái được gọi là “tưởng tri” (biết do tưởng) của bản thân, mà chúng tôi, trong khả năng có thể, cố gắng bám sát các từ *Pāli* và ghi lại ý nghĩa đã cảm nhận được. Ở những đoạn văn được đánh giá là có “vấn đề” như thế, chúng tôi có sử dụng 2 ký hiệu:

(!) câu dịch Việt có thể tin được nhưng có 2 yếu tố cần xem xét : 1/ câu văn *Pāli* không chuẩn về văn phạm, hoặc là, 2/ vấn đề được trình bày chưa được hoàn chỉnh.

(?) câu dịch Việt không thể tin được vì 2 lý do: 1/ câu văn *Pāli* có thể dịch được nhưng ý nghĩa có vấn đề, hoặc là, 2/ câu văn *Pāli* không thể dịch được, đành phải phỏng dịch hoặc đoán nghĩa.

Với những chỗ này, độc giả có thể kiểm tra văn bản *Pāli* để tìm hiểu kỹ lưỡng hơn, hoặc đọc rồi bỏ qua, không cần quan tâm đến những đoạn văn ấy.

Về việc trình bày văn bản tiếng Việt, chúng tôi đã ghi nghĩa Việt của các kệ ngôn bằng văn xuôi nhằm diễn tả trọn vẹn ý nghĩa của văn bản gốc. Thông thường, hai dòng kệ ngôn gồm bốn *pāda* là được hoàn chỉnh về ý nghĩa. Nhưng có một vài trường hợp, ý nghĩa được nối từ kệ ngôn này sang kệ ngôn khác thì chúng tôi dịch gom chung các kệ ngôn có liên quan lại với nhau; ngược lại, ở một số nơi khác, nếu thứ tự sắp xếp các đoạn dịch Việt là thuận tiện cho việc tách rời, thì chúng tôi sử dụng dấu gạch ngang (—) ở cuối kệ ngôn trước và ở đầu kệ ngôn sau để báo hiệu sự tiếp nối. Trong trường hợp một số các kệ ngôn *Pāli* gồm 3 hoặc 4 dòng có ý nghĩa được tách biệt theo từng dòng một, chúng tôi ngắt câu dịch Việt thành từng dòng riêng biệt tương ứng với từng câu *Pāli* để tiện việc đối chiếu, so sánh, tìm hiểu, và học hỏi.

Về văn phong của lời dịch, chúng tôi chủ trương ghi lại lời tiếng Việt sát theo văn bản gốc và cố gắng không bỏ sót từ nào không dịch. Lời văn tiếng Việt của chúng tôi có chứa đựng những mẫu chốt giúp cho những ai có ý thích nghiên cứu *Pāli* thấy ra được cấu trúc của loại ngôn ngữ này, đồng thời tạo sự thuận tiện cho công việc hiệu đính trong tương lai. Việc làm này của chúng tôi chưa hẳn là hoàn hảo, dấu sao cũng là bước khởi đầu nhằm thúc đẩy phong trào nghiên cứu cổ ngữ Phật Học của người Việt Nam. Tất nhiên, một số sai sót trong quá trình phiên dịch đương nhiên không thể tránh khỏi, chúng tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm về trình độ có hạn.

Nhân đây, chúng tôi cũng xin chân thành ghi nhận sự quan tâm chăm sóc trực tiếp hoặc gián tiếp đối với công tác phiên dịch của chúng tôi về phương diện vật thực bồi dưỡng và thuốc men chữa bệnh của các vị hữu

ân sau: gia đình Phật tử Giang & Cầm, Phật tử Phạm Thị Thu Hương, Phật tử Vivian Nguyen (Hoa Kỳ), và sự động viên tinh thần của hai vị Phật tử Đào Thị Diễm Tuyết và Dương Tường Khải Như (Việt Nam), cùng một số Phật tử khác nữa đã hỗ trợ và quan tâm đến sức khỏe của chúng tôi trong thời gian qua, tiếc rằng không thể liệt kê ra tất cả vì quá dài. Nói rõ hơn, công việc soạn thảo này được thông suốt, không bị gián đoạn, chính là nhờ có sự hỗ trợ nhiệt tình và quý báu của quý vị. Thành tâm cầu chúc quý vị luôn giữ vững niềm tin và thành tựu được nhiều kết quả trong công việc tu tập giải thoát.

Bên cạnh đó, chúng tôi cũng không quên ghi nhận sự nhiệt tình của Phật tử Trương Hồng Hạnh và Phật tử Đặng Phúc Nguyên đã sắp xếp thời gian để đọc lại bản thảo một cách kỹ lưỡng và đã đóng góp nhiều ý kiến sâu sắc giúp cho chúng tôi tránh được một số điểm vụng về trong việc sử dụng từ ngữ tiếng Việt.

Chúng tôi cũng xin thành tâm tùy hỷ và tán dương công đức của các thí chủ đã nhiệt tâm đóng góp tài chánh giúp cho Công Trình Ấn Tống Tam Tạng Song Ngữ Pāli - Việt được tồn tại và phát triển. Mong sao phước báu Pháp thí này luôn dẫn dắt quý vị vào con đường tu tập đúng theo Chánh Pháp, thành tựu Chánh Trí, chứng ngộ Niết Bàn, không còn luân hồi sanh tử nữa.

Cuối cùng, ngưỡng mong phước báu phát sanh trong công việc soạn thảo tập Kinh này được thành tựu đến thầy tổ, song thân, và tất cả chúng sanh trong tam giới. Nguyên cho hết thảy đều được an vui, sức khỏe, có trí tuệ, và tinh tấn tu tập ngõ hầu thành đạt cứu cánh giải thoát, chấm dứt khổ đau.

Kính bút,
ngày 31 tháng 10 năm 2020
Tỳ Khưu Indacanda (Trương đình Dũng)

CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Văn Bản Pāli

A.	: Aṅguttaranikāya - Tăng Chi Bộ
D.	: Dīghanikāya - Trường Bộ
Dh.	: Dhammapadapāli - Pháp Cú
Dhs.	: Dhammasaṅganipāli - Pháp Tụ
Iti.	: Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy
Jā.	: Jātakapāli - Bốn Sanh
JPTS.	: Journal of The Pali Text Society
M.	: Majjhimanikāya - Trung Bộ
Ma.	: Maramma Chatṭhasaṅgīti Piṭakapotthakaṃ (Tạng Miến Điện kỳ kết tập lần thứ 6)
Nett.	: Nettippakaraṇapāli - Cẩm Nang Học Phật
Nidd.	: Niddesapāli - Dẫn Giải
Ps.	: Paṭisambhidāmaggapāli - Phân Tích Đạo
Pug.	: Puggalapaññattipāli - Nhân Chế Định
PTS.	: Pali Text Society Edition (Tạng Anh)
S.	: Saṃyuttanikāya - Tương Ưng Bộ
Sn.	: Suttanipātapāli - Kinh Tập
Ud.	: Udānapāli - Phật Tự Thuyết
Vis.	: Visuddhimagga - Thanh Tịnh Đạo
Vbh.	: Vibhaṅgapāli - Phân Tích
ck.	: câu kệ
ss.	: so sánh với

Văn Bản Tiếng Việt

ND	: Chú thích của Người Dịch
—nt—	: như trên
<i>Sdd.</i>	: Sách đã dẫn
tr.	: trang
TTPV	: Tam Tạng Pāli - Việt

MÃU TỰ PĀḲI - SINHALA

NGUYÊN ÂM

අ a ආ ā ඉ i ඊ ī උ u ඉූ ū එ e ඔ o

PHỤ ÂM

ක ka	ක kha	ග ga	ඔ gha	ච na
ච ca	ඡ cha	ජ ja	ඤ jha	ඤ ña
ට ta	ඨ tha	ඬ da	ඪ dha	ණ na
ත ta	ඵ tha	ඳ da	ධ dha	න na
ප pa	ඵ pha	බ ba	භ bha	ම ma

ය ya	ඊ ra	ල la	ව va	ස sa	හ ha	ළ la	ඔ ṃ
ක ka	ක kā	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kū	කෙ ke	කො ko
ක kha	ක khā	කි khi	කී khī	කු khu	කූ khū	කෙ khe	කො kho
ග ga	ග gā	ගි gi	ගී gī	ගු gu	ගූ gū	ගෙ ge	ගො go

PHỤ ÂM LIÊN KẾT

කක kka	කකක kkkā	කු tra	මඵ mpha
කක kka	කක kka	දද dda	මබ mba
කය kya	කදව ñca	දධ ddha	මභ mbha
කි kri	කඡඡ ñcha	ද් dra	මම mma
කච kva	කඡඡ ñja	දඵ dva	මභ mha
කය khya	කඤඤ ñjha	ධඵ dhva	යය, යය yya
කච khva	ටට tta	නන nta	යභ yha
ගග gga	ටධ ttha	ඵඵ ntha	ලල lla
ගඝ gggha	චච dda	ඤ, ඳ nda	ලය lya
චක ñka	චච dda	ඤ ndha	ලභ lha
ග gra	ණණ ñṇa	නන nna	චය vha
චක ñkha	ණට ñṭa	නභ nha	සස ssa
චග ñga	ණධ ñṭha	පප ppa	සම sma
චඝ ñgha	ණධ ñṭa	පඵ ppha	සච sva
චච cca	තත tta	බබ bba	භම hma
චඡ ccha	ඵඵ ttha	බභ bbha	භච hva
ඡඡ jja	ඵඵ tva	බ් bra	ලභ lha
ඡඤ jjha		මප mpa	

-ට ā ට i ට ī ට u ට ū ට e ට o

VĀN BĀN ĐỐI CHIẾU
PĀḶI - SINHALA & PĀḶI - ROMAN

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස
Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි
Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි
Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
සංඝං සරණං ගච්ඡාමි
Saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
දුතියම්පි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි
Dutiyampi buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
දුතියම්පි ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි
Dutiyampi dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
දුතියම්පි සංඝං සරණං ගච්ඡාමි
Dutiyampi saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
තතියම්පි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි
Tatīyampi buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
තතියම්පි ධම්මං සරණං ගච්ඡාමි
Tatīyampi dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
තතියම්පි සංඝං සරණං ගච්ඡාමි
Tatīyampi saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.

පාණාතිපාතා වෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි
Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.

අදින්නාදානා වෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි
Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.

කාමෙසුමිච්ඡාවාරා වෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි
Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.

මුසාවාදා වෙරමණී සික්ඛාපදං සමාදියාමි
Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.

සුරාමෙරසමජ්ඣපමාදට්ඨානා වෙරමණී සික්ඛාපදං
සමාදියාමි
Surāmerayamajjhapaṃmādaṭṭhānā veramaṇī sikkhāpadaṃ
samādiyāmi.

PEṬAKOPADESAPĀḶI – TAM TẠNG CHỈ NAM

VISAYASŪCI – MỤC LỤC

I. <i>Paṭhamabhūmi: ARIYASACCAPPAKĀSANĀ</i> – Lãnh Vực Thứ Nhất: BÀY TỎ VỀ BỐN CHÂN LÝ CAO THƯỢNG	02
1. <i>Soḷasahārā</i> – Mười sáu cách truyền đạt	04
2. <i>Pañcanayā</i> – Năm phương pháp	06
3. <i>Aṭṭhārasamūlapadā</i> – Mười tám thuật ngữ căn bản	06
4. <i>Dukkha ariyasaccaṃ</i> – Chân Lý Cao Thượng về Khổ	08
5. <i>Dukkha samudayo</i> – Nhân sanh Khổ	14
6. <i>Dukkha nirodho</i> – Sự diệt tận Khổ	14
7. <i>Maggo</i> – Đạo	14
8. <i>Cattāri ariyasaccāni</i> – Bốn Chân Lý Cao Thượng	16
9. <i>Anupādisesā nibbānadhātu</i> – Niết Bàn Giới không còn dư sót	16
II. <i>Dutiyabhūmi: SĀSANAPAṬṬHĀNAM</i> – Lãnh Vực Thứ Nhì: SỰ HÌNH THÀNH GIÁO LÝ	32
III. <i>Tatīyabhūmi: SUTTĀDHIṬṬHĀNAM</i> – Lãnh Vực Thứ Ba: SỰ XÁC ĐỊNH KINH	80
IV. <i>Catutthabhūmi: SUTTAVICAYO</i> – Lãnh Vực Thứ Tư: SỰ TÌM HIỂU KINH	98
V. <i>Pañcamabhūmi: HĀRAVIBHAṄGO</i> – Lãnh Vực Thứ Năm: PHÂN TÍCH CÁCH TRUYỀN ĐẠT	106
1. <i>Desanā hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo	106
2. <i>Vicayo hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu	108
3. <i>Yutti hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự kết nối	116
4. <i>Paḍaṭṭhāna hāro</i> – Cách truyền đạt bằng nền tảng	116

5. <i>Lakkhaṇo hāro</i> – Cách truyền đạt bằng tướng trạng	118
6. <i>Catubyūho hāro</i> – Cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận	120
7. <i>Āvaṭṭo hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự xoay vần	122
8. <i>Vibhatti hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự phân tích	126
9. <i>Parivattano hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự đảo ngược	126
10. <i>Vevacano hāro</i> – Cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa	126
11. <i>Paññatti hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự mô tả	128
12. <i>Otaraṇo hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự liệt kê	128
13. <i>Sodhana hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự làm rõ	132
14. <i>Adhiṭṭhāno hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự xác định	134
15. <i>Parikkhāro hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự thiết yếu	136
16. <i>Samāropano hāro</i> – Cách truyền đạt bằng sự xếp loại	142

VI. *Chatṭhabhūmi: SUTTATTHASAMUCCAYO* –
Lãnh Vực Thứ Sáu: TÓM LƯỢC Ý NGHĨA CỦA KINH

1. <i>Pañcakkhandhā</i> – Năm Uẩn	146
2. <i>Aṭṭhārasa dhātuyo</i> – Mười tám Giới	146
3. <i>Dvādasāyatanāni</i> – Mười hai Xứ	148
4. <i>Cattāri ariyasaccāni</i> – Bốn Chân Lý Cao Thượng	148
5. <i>Sattatiṃsa bodhipakkhikā dhammā</i> – Ba mươi bảy Pháp Thuộc Phần Giác Ngộ	148
6. <i>Tayo khandhā</i> – Ba Uẩn (Giới - Định - Tuệ)	150
7-8. <i>Paṭiccasamuppādo</i> – Sự tùy thuận sanh khởi	150
9. <i>Nava padāni akusalāni</i> – Chín thuật ngữ bất thiện	152
10. <i>Tīṇi akusamūlāni</i> – Ba gốc rễ của bất thiện	154
11-12. <i>Vipallāsā</i> – Các sự trái khuỷu	154
13. <i>Akusala lakkhaṇa padaṭṭhānaṃ</i> – Tướng trạng và nền tảng của bất thiện	156
14-15. <i>Nava padāni kusalāni</i> – Chín thuật ngữ thiện <i>Samatho</i> – Chỉ tịnh; <i>Vipassanā</i> – Minh sát	158
16. <i>Tīṇi kusalamūlāni</i> – Ba gốc rễ của thiện	160
17-18. <i>Anicca-dukkha-anatta-asubha-saññā</i> – Tướng về vô thường - khổ não - vô ngã - bất tịnh	162
19. <i>Pañcindriyāni</i> – Năm quyền	164
20. <i>Cattāri cakkāni</i> – Bốn bánh xe	166
21. <i>Ekādasa silamūlakā dhammā</i> – Mười một pháp có gốc rễ ở giới	166
22. <i>Catasso ariyabhūmiyo</i> – Bốn lãnh vực của bậc Thánh	166
23. <i>Nava anupubbasmāpattiyo</i> – Chín sự chứng đạt theo tuần tự	174
24. <i>Anicca-dukkha-suñña-anatta-aṭṭho</i> – Ý nghĩa vô thường - khổ não - rỗng không - vô ngã	178

VII. *Sattamabhūmi: HĀRASAMPĀTO* –

Lãnh Vực Thứ Bảy: PHỐI HỢP CÁCH TRUYỀN ĐẠT

1. <i>Pakiṇṇaka niddeso</i> – Phần diễn giải phụ	180
2-17. <i>Hārasampātabhūmi</i> –
Lãnh vực phối hợp cách truyền đạt	186

VIII. *Aṭṭhamabhūmi: SUTTAVEBHAṄGIYAṀ* –

Lãnh Vực Thứ Tám: PHÂN TÍCH KINH

<i>Naya samuṭṭhānaṃ</i> – Nguồn phát khởi các phương pháp	308

--ooOoo--

SUTTANTAPIṬAKE KHUDDAKANIKĀYE

PEṬAKOPADESAPĀḶI

&

TẠNG KINH - TIỂU BỘ

TAM TẠNG CHỈ NAM

PETAĀKOPADESAPĀLI

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

I. Paṭhamabhūmi ARIYASACCAPPAKĀSANĀ

Namo sammāsambuddhānaṃ paramatthadassīnaṃ
sīlādiguṇapāramippattānaṃ.

(1). Duve hetū duve paccayā sāvakassa sammādiṭṭhiyā uppādāya: parato ca ghoso saccānusandhi, ajjhattaṃ ca yoniso manasikāro. (ss. A. i, 87)

(2). Tattha katamo parato ghoso? Yā parato desanā ovādo anusāsani saccakathā saccānulomo. Cattāri saccāni: dukkhaṃ samudayo nirodho maggo. Imesaṃ catunnaṃ saccānaṃ yā desanā sandassanā vivaraṇā vibhajanā uttānikiriya¹ pakāsanā, (ss. M. iii, 248) ayaṃ vuccati saccānulomo ghoso ”ti.

(3). Tattha katamo ajjhattaṃ yoniso manasikāro? Ajjhattaṃ yoniso manasikāro nāma yo yathādesite dhamme bahiddhā ārammaṇaṃ anabhiniharitvā² yoniso manasikāro, ayaṃ vuccati ajjhattaṃ³ yoniso manasikāro. Taṃ ākāro yoniso dvāro vidhi upāyo.

Yathā puriso sukkhe kaṭṭhe vigatasnehe sukkhāya uttarāraṇiyā thale abhimanthamānaṃ⁴ bhabbo jotissa adhigamāya. Taṃ kissa hetu? Yoniso aggissa adhigamāya. Evamevassa yamidaṃ dukkhasamudayanirodhamaggānaṃ aviparītadhammadesanaṃ manasikaroti. Ayaṃ vuccati ajjhattaṃ³ yoniso manasikāro.

(4). Yathā tisso upamāyo⁵ pubbe assutā ca assutapubbā ca paṭibhanti. “Yo hi koci kāmesu avītarāgo ”ti –pe– duve upamā ayoniso kātābbā pacchimā yoniso vuttā.⁶ (M. i, 240)

Tattha yo ca parato ghoso yo ca ajjhattaṃ yoniso manasikāro ime dve paccayā. Parato ghosena yā uppajjati paññā, ayaṃ vuccati sutamayī paññā. Yā ajjhattaṃ yoniso manasikārena uppajjati paññā, ayaṃ vuccati cintāmayī paññāti. Imā dve paññā veditābbā, purimakā ca dve paccayā. Ime dve hetū dve paccayā sāvakassa sammādiṭṭhiyā uppādāya.

¹ uttānikiriya - PTS.

² anabhiharitvā - PTS.

³ ajjhattaṃ - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁴ abhimanthamāno - PTS.

⁵ upamā - Ma, PTS.

⁶ pacchimesu vuttāṃ - Ma, PTS.

TAM TẠNG CHỈ NAM

Kính lễ đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, đấng Chánh Biến Tri!

I. Lãnh Vực Thứ Nhất BÀY TỎ VỀ BỐN CHÂN LÝ CAO THƯỢNG

Kính lễ chư vị Chánh Đẳng Giác, các bậc nhìn thấy mục đích tối hậu, và đã đạt đến sự toàn hảo của các đức tính như là: giới, v.v...

(1). Có hai nhân, hai duyên đưa đến sự sanh khởi chánh kiến cho vị Thinh Văn: *lời phát biểu từ người khác có sự kết nối với Chân Lý, và tác ý đúng đường lối thuộc nội phần.*

(2). Ở đây, *lời phát biểu từ người khác* là gì? Là lời chỉ bảo, lời giáo huấn, lời chỉ dạy, lời thuyết giảng về Chân Lý có sự phù hợp với Chân Lý từ người khác (nói). Bốn Chân Lý là: Khổ, Tập, Diệt, Đạo. Lời chỉ bảo, sự chỉ rõ, sự khai mở, sự chia sẻ, sự làm rõ, sự bày tỏ về bốn Chân Lý này được gọi là “*lời nói có sự phù hợp với Chân Lý.*”

(3). Ở đây, *tác ý đúng đường lối thuộc nội phần* là gì? *Tác ý đúng đường lối thuộc nội phần* nghĩa là: *tác ý đúng đường lối* nào ở trong (phạm vi) Giáo Pháp như đã được chỉ bảo (và) không hướng ra đối tượng thuộc ngoại phần; điều này được gọi là *tác ý đúng đường lối thuộc nội phần*. Biểu hiện đúng đường lối – của việc ấy (!)¹ – là cánh cửa, là lộ trình, là cách thức.

Giống như một người, trong khi cọ xát những nhánh củi khô, không còn nhựa, với phần trên của đống lửa khô ráo ở trên mặt đất thì có thể đưa đến việc đạt được ngọn lửa. Điều ấy có nguyên nhân là gì? Đúng đường lối đưa đến việc đạt được ngọn lửa. Tương tự y như thế, đối với người này là việc vị ấy tác ý đến lời chỉ bảo Giáo Pháp không bị sai lệch về (bốn Chân Lý) Khổ–Tập–Diệt–Đạo; điều này được gọi là *tác ý đúng đường lối thuộc nội phần*.

(4). Giống như ba ví dụ² chưa từng được nghe trước đây và trước đây chưa từng được nghe (sẽ) làm sáng tỏ. “*Bất cứ người nào chưa được xa lìa sự luyến ái về các dục*” ... Hai ví dụ (đầu) được thực hiện không đúng đường lối, ví dụ thứ ba đúng đường lối đã được nói đến.

Ở đây, *lời phát biểu từ người khác* và *tác ý đúng đường lối thuộc nội phần* là hai duyên. Tuệ sanh khởi do *lời phát biểu từ người khác* được gọi là ‘*tuệ có yếu tố tạo thành do điều đã được nghe (tuệ văn).*’ Tuệ sanh khởi do *tác ý đúng đường lối thuộc nội phần* được gọi là ‘*tuệ có yếu tố tạo thành do suy nghiệm (tuệ tư).*’ Hai tuệ này cần được biết, và hai duyên trước đây, đây là hai nhân, hai duyên đưa đến sự sanh khởi chánh kiến cho vị Thinh Văn.

¹ Dấu (!) báo hiệu câu văn Pāli có vấn đề. Xem giải thích ở Lời Giới Thiệu (ND).

² Ba ví dụ về việc tạo ra lửa ở *Majjhimanikāya - Trung Bộ*, bài Kinh 36, *Mahāsaccakasutta*.

(5). Tattha parato ghosassa saccānusandhissa desitassa atthaṃ avijānanto atthapaṭisaṃvedī¹ bhavissatī 'ti (M. i, 37, 320) netam ṭhānaṃ vijjati, na ca atthapaṭisaṃvedī¹ yoniso manasikarissatī 'ti netam ṭhānaṃ vijjati. Parato ghosassa saccānusandhissa desitassa atthaṃ vijānanto atthapaṭisaṃvedī¹ bhavissatī 'ti ṭhānametaṃ vijjati, atthapaṭisaṃvedī ca yoniso manasikarissatī 'ti ṭhānametaṃ vijjati. Esa hetu etaṃ ārammaṇaṃ eso upāyo sāvakassa niyyānassa natthañño.²

(6). Soyaṃ na ca suttassa atthavijānanāya saha yutto³ nāpi⁴ ghosānuyogena parato ghosassa atthaṃ avijānanta sakkā uttari-manussadhammaṃ alamariyaññadassanaṃ adhigantaṃ, tasmā nibbāyitukāmena sutamayena atthā pariyesitabbā. Tattha pariyesanāya ayaṃ ānupubbī⁵ bhavati: soḷasa hārā, pañca nayā, aṭṭhārāsa mūlapadāni.

Tatthāyaṃ anugīti:⁶

1. Soḷasa hārā nettī - pañca nayā sāsanaṃ pariyetṭhi, aṭṭhārāsa mūlapadā - kaccāyanagottaniddiṭṭhā.⁷

(7). Tattha katame soḷasa hārā?

Desanā vicayo yutti padaṭṭhāno lakkhaṇo⁸ catubyūho āvaṭṭo⁹ vibhatti parivattano vevacano paññatti otaṇṇo sodhano adhiṭṭhāno parikkhāro samāropano. Ime soḷasa hārā.

Tatthāyaṃ anugīti:¹⁰

2. Desanā vicayo yutti - padaṭṭhāno ca lakkhaṇo,¹¹ catubyūho ca āvaṭṭo, vibhatti parivattano.
3. Vevacano ca paññatti - otaṇṇo ca sodhano, adhiṭṭhāno parikkhāro - samāropano soḷasa.¹²

¹ atthapaṭisaṃvedī - Ma;
atthapaṭisaṃvedī - PTS.

² n' atthi añño - PTS.

³ sahayutto - PTS.

⁴ na pi - PTS.

⁵ anupubbī - Ma, PTS.

¹² adhiṭṭhāno parikkhāro, samāropano soḷaso - Ma;

adhiṭṭhāno pañcadaso parikkhāro samāropano soḷasa hārā - PTS.

⁶ tatthāyaṃ uddānagāthā - Ma, PTS.

⁷ Mahākaccānena niddiṭṭhā - Netti.

⁸ padaṭṭhānaṃ lakkhaṇaṃ - Ma, PTS.

⁹ āvaṭṭo - PTS, evaṃ sabbattha.

¹⁰ tattha uddānagāthā - Ma, PTS.

¹¹ padaṭṭhānañ ca lakkhaṇaṃ - PTS.

(5). Ở đây, ‘người không nhận thức được ý nghĩa của điều đã được chỉ bảo có sự kết nối với Chân Lý ở lời phát biểu từ người khác sẽ là người có sự cảm nhận được ý nghĩa,’ sự kiện này không xảy ra; và ‘người không có sự cảm nhận được ý nghĩa sẽ tác ý đúng đường lối,’ sự kiện này không xảy ra. Còn ‘người nhận thức được ý nghĩa của điều đã được chỉ bảo có sự kết nối với Chân Lý ở lời phát biểu từ người khác sẽ là người có sự cảm nhận được ý nghĩa,’ sự kiện này có xảy ra; và ‘người có sự cảm nhận được ý nghĩa sẽ tác ý đúng đường lối,’ sự kiện này có xảy ra. Điều này là nhân, điều này là đối tượng, điều này là cách thức cho việc đi ra khỏi (luân hồi) của vị Thịnh Văn; không có cách nào khác.

(6). Và người không gắn bó với việc nhận thức ý nghĩa của Kinh, thậm chí người có sự gắn bó với lời phát biểu mà không nhận thức được ý nghĩa ở lời phát biểu từ người khác, thì cũng không thể nào chứng đắc pháp thượng nhân, sự biết và sự thấy xứng đáng bậc Thánh; vì thế, người mong muốn Niết Bàn nên tâm cầu các ý nghĩa thông qua nội dung điều đã được nghe. Ở đây, đây là sự tuân tự trong việc tâm cầu (tìm hiểu): Mười sáu cách truyền đạt, năm phương pháp, mười tám thuật ngữ căn bản.

Ở đây, đây là câu kệ tóm lược:

1. Mười sáu cách truyền đạt là sự hướng dẫn, năm phương pháp là sự tâm cầu về giáo lý, mười tám thuật ngữ căn bản đã được diễn giải bởi vị thuộc dòng họ Kaccāyana.

(7). Ở đây, mười sáu cách truyền đạt là những gì?

Sự chỉ bảo, sự tìm hiểu, sự kết nối, nền tảng, tướng trạng, bốn sự dàn trận, sự xoay vần, sự phân tích, sự đảo ngược, từ đồng nghĩa, sự mô tả, sự liệt kê, sự làm rõ, sự xác định, sự thiết yếu, sự xếp loại. Đây là mười sáu cách truyền đạt.

Ở đây, đây là câu kệ tóm lược:

2. Sự chỉ bảo, sự tìm hiểu, sự kết nối, nền tảng và tướng trạng, bốn sự dàn trận và sự xoay vần, sự phân tích, sự đảo ngược, –

3. – từ đồng nghĩa và sự mô tả, sự liệt kê và sự làm rõ, sự xác định, sự thiết yếu, và sự xếp loại là mười sáu (cách truyền đạt).

Tattha katame pañca nayā? Nandiyāvaṭṭo¹ tipukkhalo sīhavikkīlito² disālocano añkuso 'ti.

Tatthāyaṃ anugīti:³

4. Paṭhamo nandiyāvaṭṭo¹ - dutiyo ca tipukkhalo, sīhavikkīlito² nāma - tatiyo hoti so nayo.
5. Disālocanamāhaṃsu - catuttho naya lañchako,⁴ pañcamo añkuso⁵ nāma - sabbe pañca nayāgatā.⁶

Tattha katamāni aṭṭhārasa mūlapadāni? Avijjā taṇhā lobho doso moho subhasaññā sukhasaññā nīccasaññā attasaññā samatho vipassanā alobho adoso amoho asubhasaññā dukkhasaññā anīccasaññā anattasaññā. Imāni aṭṭhārasa mūlapadāni. Tattha nava padāni akusalāni yattha sabbaṃ akusalaṃ samosarati, nava padāni kusalāni yattha sabbaṃ kusalaṃ samosarati.

Katamāni nava padāni akusalāni yattha sabbaṃ akusalaṃ samosarati? Avijjā yāva attasaññā, imāni nava padāni akusalāni yattha sabbaṃ akusalaṃ samosarati. Katamāni nava padāni kusalāni yattha sabbaṃ kusalaṃ samosarati? Samatho yāva anattasaññā, imāni nava padāni kusalāni yattha sabbaṃ kusalaṃ samosarati. Imāni aṭṭhārasa mūlapadāni.

Tatthāyaṃ anugīti:⁷

6. Taṇhā ca avijjā 'pi ca⁸ - lobho doso tatheva moho ca, caturo⁹ ca vipallāsā - kilesabhūmi nava padāni.
7. Samatho ca vipassanā ca - kusalāni ca yāni tīṇi mūlāni, ye 'pi ca satipaṭṭhānā - indriyabhūmi nava padāni.¹⁰
8. Navahi ca padehi kusalaṃ - navahi ca yujjati akusalaṃ sabbaṃ, ete nava mūlapadā - bhavanti aṭṭhārasa padāni.¹¹

Imesaṃ aṭṭhārasannaṃ mūlapadānaṃ yāni nava padāni akusalāni, ayaṃ dukkhasamudayo yāni nava padāni kusalāni, ayaṃ dukkhanīrodhagāminī paṭipadā. Iti samudayassa dukkhaṃ phalaṃ, dukkhanīrodhagāminiyā paṭipadāya nīrodhaṃ phalaṃ. Imāni cattāri ariyasaccāni bhagavatā bārāṇasiyaṃ desitāni.

¹ nandiyāvatto - PTS.

² sīhavikkīlito - PTS, evaṃ sabbattha.

³ tattha uddānagāthā - Ma, PTS.

⁴ catuttho nayalañjako - Ma;
catutthaṃ nayalañjakaṃ - PTS.

¹⁰ ye ca satipaṭṭhānā samatho, vipassanā kusalamūlaṃ, etaṃ sabbaṃ kusalaṃ, indriyabhūmi navapadāni - Ma, PTS.

¹¹ sabbaṃ kusalaṃ navahi padehi yujjati, navahi ceva akusalaṃ, ekake nava mūlapadāni, ubhayato aṭṭhārasa mūlapadāni - Ma, PTS.

⁵ pañcamaṃ añkusaṃ - PTS.

⁶ nayāgatā - Ma, PTS.

⁷ tattha imā uddānagāthā - Ma, PTS.

⁸ avijjā - Ma, PTS.

⁹ cattāro - Ma, PTS.

Ở đây, năm phương pháp là những gì? Xoay vần với sự hoan hỷ, ba trình tự, sự tiêu khiển của các sư tử, việc định hướng, cái móc câu.

Ở đây, đây là câu kệ tóm lược:

4. *‘Xoay vần với sự hoan hỷ’ là (phương pháp) thứ nhất, ‘ba trình tự’ là thứ nhì, phương pháp thứ ba ấy có tên là ‘sự tiêu khiển của các sư tử.’*

5. *Họ đã nói ‘việc định hướng’ là phương pháp và cách bày tỏ thứ tư, thứ năm có tên là ‘cái móc câu;’ tất cả năm phương pháp đã được đề cập.*

Ở đây, mười tám thuật ngữ căn bản là những gì? Vô minh, tham ái, tham, sân, si, tịnh tướng, lạc tướng, thường tướng, ngã tướng, chỉ tịnh, minh sát, vô tham, vô sân, vô si, bất tịnh tướng, khổ não tướng, vô thường tướng, vô ngã tướng. Đây là mười tám thuật ngữ căn bản. Ở đây, chín thuật ngữ về bất thiện là nơi tất cả bất thiện hội tụ lại, chín thuật ngữ về thiện là nơi tất cả thiện hội tụ lại.

Chín thuật ngữ về bất thiện, nơi tất cả bất thiện hội tụ lại, là các thuật ngữ nào? Là các thuật ngữ từ ‘vô minh’ ... cho đến ... ‘ngã tướng;’ chín thuật ngữ về bất thiện này là nơi tất cả bất thiện hội tụ lại. Chín thuật ngữ về thiện, nơi tất cả thiện hội tụ lại, là các thuật ngữ nào? Là các thuật ngữ từ ‘chỉ tịnh’ ... cho đến ... ‘vô ngã tướng;’ chín thuật ngữ về thiện này là nơi tất cả thiện hội tụ lại. Đây là mười tám thuật ngữ căn bản.

Ở đây, đây là câu kệ tóm lược:

6. *Tham ái và luôn cả vô minh, tham, sân, và tương tự như thế là si, và bốn sự trái khuấy; chín thuật ngữ (này) là lãnh vực của ô nhiễm.*

7. *Chỉ tịnh và minh sát, và ba gốc rễ thuộc về thiện, và luôn cả (bốn) sự thiết lập niệm; chín thuật ngữ (này) là lãnh vực của các quyền.*

8. *Thiện với chín thuật ngữ, tất cả bất thiện được kết nối với chín (thuật ngữ). (Cả hai nhóm) chín thuật ngữ căn bản này là mười tám thuật ngữ.*

Trong số mười tám thuật ngữ căn bản này, chín thuật ngữ về bất thiện là nhân sanh Khổ (Khổ Tập), chín thuật ngữ về thiện là lối thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ (Khổ Diệt). Như thế, đối với nhân sanh (Tập), Khổ là quả; đối với lối thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ (Đạo), sự diệt tận (Diệt, Niết Bàn) là quả. Bốn Chân Lý Cao Thượng¹ này đã được đức Thế Tôn chỉ bảo ở Bārāṇasī.

¹ Bốn Chân Lý Cao Thượng: Khổ, nhân sanh Khổ (Tập), sự diệt tận Khổ (Diệt), sự thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ (Đạo). Để tiện việc trình bày, các từ Khổ, Tập, Diệt, Đạo với ý nghĩa như thế sẽ được sử dụng ở các phần sau (ND).

Tattha dukkhassa ariyasaccassa aparimāṇāni akkharāni padāni byañjanāni ākārāni niruttiyo niddesā (A. ii, 182) desitā etassevatthassa saṅkāsanāya pakāsanāya vivaraṇāya vibhajanāya uttānīkammatāya paññāpanāyāti yā¹ evaṃ sabbesaṃ saccānaṃ. Iti ekamekaṃ saccaṃ aparimāṇehi akkharapada-byañjana-ākāraniruttiniddesehi pariyesitabbaṃ, taṃ ca atthaputhuttena pana attho byañjanaputhuttena byañjanaṃ.²

Yo hi koci samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṃ vadeyya: “Ahaṃ idaṃ dukkhaṃ paccakkhāya aññaṃ dukkhaṃ paññāpessāmī”ti,³ (ss. S. v, 428) tassa taṃ vācāvattukamevassa pucchito ca na sampāyissati, evaṃ saccāni.

Yaṃ ca rattiṃ bhagavā abhisambuddho, yaṃ ca rattiṃ anupādāya parinibbuto, etthantare yaṃ kiñci bhagavatā bhāsitaṃ suttaṃ geyyaṃ veyyākaraṇaṃ gāthā udānaṃ itivuttakaṃ jātakaṃ abbhutadhammaṃ vedallaṃ, sabbhaṃ taṃ dhammacakkaṃ pavattitaṃ. (ss. A. ii, 24) Na kiñci buddhānaṃ bhagavantānaṃ dhammadesanāya dhammacakkato bahiddhā, tassa sabbhaṃ suttaṃ ariyadhammesu pariyesitabbaṃ. Tattha parigaṇhanāya⁴ āloka-sabhāgāni⁵ cattāri thāvarāni imāni.⁶

Tattha katamaṃ dukkhaṃ? Jāti jarā vyādhi⁷ maraṇaṃ saṅkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā. (S. v, 428; D. ii, 305)

Tatthāyaṃ lakkhaṇaniddeso: Pātubhāvalakkhaṇā jāti, paripākakalakkhaṇā jarā, dukkhadukkhatālakkaṇo vyādhi,⁷ cutilakkhaṇaṃ maraṇaṃ, piyavippayogavipariṇāmaparītāpana⁸lakkaṇo soko, lālappana⁹lakkaṇo paridevo, kāyasampīlana¹⁰lakkaṇaṃ dukkhaṃ, cittasampīlana¹⁰lakkaṇaṃ domanassaṃ, cittaparidahana¹¹lakkaṇo upāyāso, amanāpasamodhāna-lakkhaṇo appiyasampayogo, manāpavinābhāvalakkhaṇo piyavippayogo, adhippāyavivattana¹²lakkaṇo alābho, apariññālakkaṇā pañcupādānakkhandhā, paripākacutilakkhaṇaṃ jarāmaraṇaṃ, cutipātubhāvalakkhaṇā¹³ cutūpapatti,¹⁴ paṭisandhinibbattana¹⁵lakkaṇo samudayo, samudaya-parijāhana¹⁶lakkaṇo nirodho, anusayasamucchedalakkhaṇo maggo, byādhilakkhaṇaṃ dukkhaṃ, sañjanana¹⁷lakkaṇo samudayo, niyyānika-lakkhaṇo maggo, santilakkhaṇo nirodho, appaṭisandhi¹⁸bhāvanirodha-lakkhaṇā anupādisesā nibbānadhātu, dukkhaṃ ca samudayo ca, dukkhaṃ ca nirodho ca, dukkhaṃ ca maggo ca, samudayo ca dukkhaṃ ca, samudayo ca nirodho ca, samudayo ca maggo ca, nirodho ca samudayo ca, nirodho ca dukkhaṃ ca, nirodho ca maggo ca, maggo ca nirodho ca, maggo ca samudayo ca, maggo ca dukkhaṃ ca.

¹ yā - itisaddo PTS potthake na dissate.

¹⁰ kāyasampīlanā - PTS.

² tañca byañjanaṃ atthaputhuttena pana attheva byañjanaputhuttena - Ma; tañca byañjanaṃ atthaputhuttena puna atth'eva byañjanaputhuttena - PTS.

³ paññāpessāmīti - PTS.

¹¹ kilesaparidahana - Ma, PTS.

⁴ parigaṇhanāya - Ma.

¹² vivattana - PTS.

⁵ ālokasabhāni - Ma;

¹³ pātubhāvacutilakkhaṇaṃ - Ma, PTS.

ālokasatāni - PTS.

¹⁴ cutopapatti - Ma, PTS.

⁶ cattāri ariyasaccāni thāvarāni imāni - Ma, PTS.

¹⁵ nivattana - PTS.

⁷ vyādhi - Ma, PTS, evaṃ sabbattha.

¹⁶ parijāhana - PTS.

⁸ pariyāya - PTS.

¹⁷ sañjanana - Ma, PTS.

⁹ lālappanā - PTS.

¹⁸ appaṭisandhi - PTS.

Ở đây, có vô số mẫu tự, thuật ngữ, văn tự, biểu hiện, ngôn ngữ, cách diễn giải đối với Chân Lý Cao Thượng về Khổ đã được chi bảo nhằm phơi bày, bày tỏ, khai mở, phân tích, làm rõ, công bố ý nghĩa của chính điều này; tương tự như vậy đối với tất cả các Chân Lý (Tập, Diệt, Đạo). Như thế, mỗi một Chân Lý nên được tìm cầu (tìm hiểu) thông qua vô số mẫu tự, thuật ngữ, văn tự, biểu hiện, ngôn ngữ, cách diễn giải; và điều ấy, hơn nữa, có ý nghĩa với tính chất đa dạng về ý nghĩa, có văn tự với tính chất đa dạng về văn tự.

Bởi vì, bất cứ vị Sa-môn hoặc Bà-la-môn nào nói như vậy: “*Tôi sẽ bác bỏ Khổ này và sẽ công bố Khổ khác,*” đối với vị ấy, khi được hỏi về sự việc của chính lời nói ấy thì vị ấy sẽ không chứng minh được; tương tự như vậy về các Chân Lý (Tập, Diệt, Đạo).

Vào đêm đức Thế Tôn đã chứng quả Toàn Giác và vào đêm Ngài đã viên tịch Niết Bàn do không còn chấp thủ, trong khoảng thời gian này, bất cứ *sutta, geyya, veyyākaraṇa, gāthā, udāna, itivuttaka, jātaka, abbhūta-dhamma, vedalla*¹ nào đã được thuyết bởi đức Thế Tôn, toàn bộ Bánh Xe Pháp ấy đã được chuyển vận. Không có bất cứ điều gì trong sự chi bảo Giáo Pháp của chư Phật Thế Tôn là ở ngoài Bánh Xe Pháp. Toàn bộ Kinh (lời dạy) của Ngài về các pháp của bậc Thánh cần được tâm cầu. Ở đây, bốn Chân Lý này là vững chắc, có các phần soi sáng cho việc học hiểu.

Ở đây, Khổ là gì? Sanh, già, bệnh, chết,² một cách tóm tắt năm tập hợp về chấp thủ (ngũ thủ uẩn) là Khổ.

Ở đây, đây là sự diễn giải về tướng trạng: Sanh có sự hiện khởi là tướng trạng, già có sự chín muồi là tướng trạng, bệnh có trạng thái khổ do (thọ) khổ là tướng trạng, chết có sự lìa đời là tướng trạng, sầu muộn có sự rút rút về việc xa lìa và biến hoại của đối tượng yêu mến là tướng trạng, bi thảm có việc nói lầm nhảm là tướng trạng, khổ đau có sự ép bức thân là tướng trạng, ưu phiền có sự ép bức tâm là tướng trạng, lo âu có sự thiêu đốt tâm là tướng trạng, sự gằn gỏi đối tượng không yêu mến có sự kết hợp với đối tượng không hợp ý là tướng trạng, sự xa lìa đối tượng yêu mến có sự tách rời với đối tượng hợp ý là tướng trạng, tổn thất có sự thối lui của chủ tâm là tướng trạng, năm thủ uẩn có sự không biết toàn diện là tướng trạng, già và chết có sự chín muồi và sự tử vong là tướng trạng, tử vong và tái sanh có sự tử vong và sự hiện khởi là tướng trạng, Tập có sự nối liền tái sanh và sự hạ sanh là tướng trạng, Diệt có sự từ bỏ hoàn toàn Tập là tướng trạng, Đạo có sự đoạn trừ trạng thái tiềm ẩn là tướng trạng, Khổ có bệnh tật là tướng trạng, Tập có sự sanh khởi là tướng trạng, Đạo có sự đi ra khỏi là tướng trạng, Diệt có sự an tịnh là tướng trạng, Niết Bàn Giới không còn dư sót có sự không nối liền tái sanh và sự diệt tận của hữu là tướng trạng, Khổ và Tập, Khổ và Diệt, Khổ và Đạo, Tập và Khổ, Tập và Diệt, Tập và Đạo, Diệt và Tập, Diệt và Khổ, Diệt và Đạo, Đạo và Diệt, Đạo và Tập, Đạo và Khổ.

¹ Xem Phần Phụ Chú về ‘chín thể loại của Giáo Pháp’ ở trang 333.

² Không hiểu vì sao ở đây phân giới thiệu khái quát về Khổ chỉ có bấy nhiêu, trong khi phần giải thích bên dưới thì có đầy đủ? (ND).

(8). Tatth' imāni suttāni:

Tattha katamā jāti?¹

01. “Yamekarattiṃ paṭhamaṃ - gabbhe vasati māṇavo,
abbhuṭṭhitova sayāti² - sa gacchaṃ na nivattatī ”ti. (*Jā.* iv, 494)

“Aṭṭhimā Ānanda, dānūpapattiyo” ekuttarike suttaṃ, (*A.* iv, 239) ayaṃ jāti.

Tattha katamā jarā?

02. Acaritvā brahmacariyaṃ - aladdhā yobbane dhaṇaṃ,
jiṇṇakoñcāva jhāyanti - khīṇamaccheva pallale. (*Dh.* ck.155)

Pañca pubbanimittāni devesu, (*Iti.* 76) ayaṃ jarā.

Tattha katamo byādhi?

03. Sāmaṃ tena kuto rāja - tuvampi jarāyanti vedesi,
khattiya kamma phalo - loko na hi kammaṃ panayati.³

Tayo gilānā, (*ss.* A. i, 120) ayaṃ byādhi.

Tattha katamaṃ maraṇaṃ?

04. Yathāpi kumbhakārassa - kataṃ mattikabhājanaṃ,
khuddakaṃ ca mahantaṃ ca - yaṃ pakkamaṃ yaṃ ca āmakaṃ,
sabbamaṃ bhedanapariyantaṃ - evaṃ maccāna⁴ jīvitaṃ.
(*D.* ii, 120; *ss.* Sn. ck.577)

05. Mamāyite passatha phandamāne⁵
maccheva appodake khīṇasote,
etampi disvā amamo careyya
bhavesu āsattimakubbamāno. (*Sn.* ck.777)

Udakappanasuttaṃ, (*Iti.* 113-4) idaṃ maraṇaṃ.

Tattha katamo soko?

06. Idha socati pecca socati
pāpakārī ubhayattha socati,
so socati so vihaññati
disvā kammakiliṭṭhamattano. (*Dh.* ck.15)
Tīṇi duccharitāni, ayaṃ soko.

¹ idaṃ Ma, PTS potthakesu natthi.

² so yāti - Ma, PTS; sayati - *Jā* ii, Ayogharajātakamaṃ (510).

³ sayamaṃkato nu taṃ jarā yanti vedesi khattiya,
kamma phalo loko na hi kammaṃ panayati - PTS.

⁴ maccānaṃ - PTS.

⁵ haññamāne - PTS.

(8). Ở đây, có các Kinh này:

Ở đây, *sinh* là gì?

01. “Việc đầu tiên (của sự tục sinh) là một đêm (hoặc một ngày) bào thai trú ở bụng mẹ. Ngay khi đã được hình thành, nó (liên tục) phát triển. Trong khi tiến triển, nó không dừng lại.”¹

Kinh ở Tăng Chi là: “Này Ānanda, đây là tám sự tái sinh liên quan đến bố thí;”² đây là *sinh*.

Ở đây, *già* là gì?

02. Những người đã không thực hành Phạm hạnh, đã không đạt được tài sản lúc còn trẻ, ví như những con cò già trăm tư ở hồ nước cạn, không còn cá.³

Năm dấu hiệu báo trước ở các vị Thiên nhân;⁴ đây là *già*.

Ở đây, *bệnh* là gì?

03. Tự mình với việc ấy, tâu đại vương, do đâu bệ hạ cũng cảm nhận được: ‘Già là cái này?’ Tâu vị Sát-đế-ly, có kết quả của nghiệp, thế gian quả thật không điều khiển được nghiệp.

Ba hạng người bệnh; đây là *bệnh*.

Ở đây, *chết* là gì?

04. Cũng giống như cái chậu bằng đất sét đã được làm ra bởi người thợ gốm, cái nhỏ và cái lớn, cái đã nung và cái chưa nung, tất cả có sự bẽ vỡ là chặng cuối; mạng sống của loài người là tương tự như vậy.⁵

05. Hãy nhìn xem những kẻ đang chao động về vật đã được chấp là của ta, tựa như những con cá ở chỗ ít nước, ở dòng chảy bị cạn kiệt. Và sau khi nhìn thấy điều ấy, nên sống không chấp là của ta, không tạo nên sự vương bện ở các hữu.⁶

Kinh *Udakappana*; đây là *chết*.

Ở đây, *sâu muộn* là gì?

06. Sâu muộn ở đời này, sâu muộn sau khi chết, kẻ làm ác sâu muộn ở cả hai nơi.

Sau khi nhìn thấy sự ô nhiễm ở việc làm của bản thân, kẻ ấy sâu muộn, kẻ ấy sâu khô.⁷

Ba uế hạnh (do thân khẩu ý); đây là *sâu muộn*.

¹ *Jātakapāli* - Bốn Sanh tập 2, TTPV 33, trang 83, câu kệ 2581.

² *Āṅguttaranikāya* - Tăng Chi Bộ, Chương Tám Pháp, Phẩm Bố Thí.

³ *Dhammapadapāli* - Pháp Cú, TTPV 28, trang 65, câu kệ 155.

⁴ Xem Phần Phụ Chú về ‘năm dấu hiệu báo trước ở các vị Thiên nhân’ ở trang 333.

⁵ *Suttanipātapāli* - Kinh Tập, TTPV 29, trang 183, câu kệ 580.

⁶ *Sđđ.*, trang 245, câu kệ 781.

⁷ *Dhammapadapāli* - Pháp Cú, TTPV 28, trang 29, câu kệ 15.

Tattha katamo paridevo?

07. Kāmesu giddhā pasutā pamuṭṭhā¹
avadāniyā te visame nivitṭhā,
dukkhūpanītā² paridevayanti
kiṃsu bhavissāma ito cutāse. (Sn. ck.774)
Tisso vipattiyo, (A. i, 268) ayaṃ paridevo.

Tattha katamaṃ dukkhaṃ?

08. Sataṃ āsi ayosaṅkū - sabbe paccattavedanā, (M. i, 337)
jalitā jātavedāva - accisaṅghasamākulā.
“Mahā vata so pariḷāho”³ saṃyuttake suttaṃ saccasaṃyuttetu, (S. v, 451)
idaṃ dukkhaṃ.

Tattha katamaṃ domanassaṃ?

09. Saṅkappehi pareto so - kapaṇo viya jhāyati,
sutvā paresaṃ nigghosaṃ - maṅku hoti tathāvidho. (Sn. ck.818)
Dveme tapanīyā dhammā, (Iti. 30) idaṃ domanassaṃ.

Tattha katamo upāyāso?

10. Kammārānaṃ yathā ukkā - anto ḍayhati no bahi,
evampi hadayaṃ mayhaṃ - anto ḍayhati no bahi.⁴
Tayo aggī, (Iti. 92) ayaṃ upāyāso.

Tattha katamo appiyasampayogo?

11. Ayasāva malaṃ samuṭṭhitaṃ - tatutṭhāya tameva khādati,
evaṃ atidhonacāriṇaṃ⁵ - sāni kammāni nayanti duggatiṃ.
(Dh. ck.240)
“Dveme tathāgataṃ abbhācikkhanti” (A. i, 59⁺) ekuttarike suttaṃ dukesu,
ayaṃ appiyasampayogo.

Tattha katamo piyavippayogo?

12. Supinena yathāpi saṅgataṃ - paṭibuddho puriso na passati,
evampi mamāyitaṃ⁶ janaṃ - petamaṃ kālakataṃ⁷ na passati.
(Sn. ck.807)

“Te devā cavanadhammaṃ⁸ veditvā tīhi vācāhi anusāsanti,” (Iti. 76) ayaṃ
piyavippayogo.

Yampicchaṃ na labhati: “Tisso māradhitaro.” (S. i, 124)

13. Tassa ce kāmayānassa - chandajātassa jantuno,
te kāmā parihāyanti - sallaviddhova ruppanti. (Sn. ck.767)

Saṅkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā.

¹ pamūlhā - Ma; pamuḷhā - PTS.

² dukkhūpapaṇitā - PTS.

³ paridāgho - PTS.

⁴ evaṃ ḍayhati me hadayaṃ sutvā nibbattamambujaṃ - Ma, PTS.

⁵ atidhonacarinaṃ - PTS.

⁷ kālaṅkataṃ - Ma.

⁸ pana dhammaṃ - PTS.

⁶ piyāyitaṃ - Ma.

Ở đây, *bi thảm* là gì?

07. *Bị thèm khát ở các dục, bị đeo níu, bị mê đắm, là những người thấp kém, họ đã đi theo lối sai trái.*

Bị dẫn đến khổ đau, họ than vãn:

‘Vậy chúng ta sẽ trở thành cái gì sau khi chết từ nơi đây?’¹

Ba sự hư hỏng (về giới, về tâm, về nhận thức); đây là *bi thảm*.

Ở đây, *khổ đau* là gì?

08. *Đã có trăm cây cọc sắt, tất cả có cảm thọ tự chính mình, chúng bị thiêu đốt bởi chính ngọn lửa, bị bao trùm bởi đám lửa.*

Kinh thuộc Tương Ứng, ở các Tương Ứng Sự Thật là: “*Sự bức bối ấy quá thật lớn lao;*” đây là *khổ đau*.

Ở đây, *ưu phiền* là gì?

09. *Kẻ ấy, bị chế ngự bởi các suy tư, trầm tư như là kẻ khốn khổ. Sau khi lắng nghe lời tuyên bố của những người khác, kẻ thuộc hạng thế ấy trở nên tủi hổ.²*

Đây là hai pháp làm cho bứt rứt;³ đây là *ưu phiền*.

Ở đây, *lo âu* là gì?

10. *Giống như bề lõm của những người thợ rèn được thiêu đốt ở bên trong, không ở bên ngoài, cũng tương tự như vậy, trái tim của trăm bị thiêu đốt ở bên trong, không ở bên ngoài.⁴*

Ba ngọn lửa (tham, sân, si); đây là *lo âu*.

Ở đây, *sự gần gũi đối tượng không yêu mến* là gì?

11. *Ví như chất rỉ sét đã được sanh lên từ khối sắt, sau khi sanh lên từ khối sắt nó ăn mòn chính khối sắt ấy, tương tự như thế, các việc làm của bản thân dẫn dắt kẻ có sự thọ dụng bốn món vật dụng thiếu sự quán xét đi đến khổ cảnh.⁵*

Kinh thuộc Tăng Chi, ở các Nhóm Hai Pháp là: “*Hai hạng người này gièm pha đức Như Lai;*” đây là *sự gần gũi đối tượng không yêu mến*.

Ở đây, *sự xa lìa đối tượng yêu mến* là gì?

12. *Cũng giống như sự việc đã được gặp gỡ qua giấc chiêm bao, khi thức giấc, người không còn nhìn thấy, tương tự như thế, với người được yêu thương đã từ trần, đã quá vắng, thì không nhìn thấy nữa.⁶*

“*Các vị Thiên nhân ấy, sau khi nhận ra hiện tượng lìa đời, mới chỉ dạy với ba lời nói;*”⁷ đây là *sự xa lìa đối tượng yêu mến*.

Luôn cả việc không đạt được điều ước muốn là: “*Ba người con gái của Ma Vương.*”

13. *Nếu đối với người ấy, – (tức là) đối với người đang ham muốn, đối với con người có sự mong muốn đã sanh khởi, – các dục ấy bị suy giảm, thì (người ấy) bị khổ sở như là bị đâm xuyên bởi mũi tên.⁸*

Một cách tóm tắt năm tập hợp về chấp thủ (ngũ thủ uẩn) là Khổ.

¹ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 245, câu kệ 778.

² Sđd. trang 259, câu kệ 822.

³ Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy, TTPV 28, trang 355.

⁴ Jātakapāli - Bốn Sanh tập 3, TTPV 34, Bốn Sanh Đường Hâm (547), trang 325.

⁵ Dhammapadapāli - Pháp Cú, TTPV 28, trang 85, câu kệ 240.

⁶ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 257, câu kệ 811.

⁷ Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy, TTPV 28, trang 427.

⁸ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 242, câu kệ 771.

14. Cakkhum¹ sotam ca ghānaṃ ca - jivhā kāyo tato manaṃ, (*Iti.* 28-9)
ete lokāmisā ghorā - yattha sattā puthujjanā.
“Pañcime bhikkhave khandhā,” (*S.* iii, 160⁺) idaṃ dukkhaṃ.

Tattha katamā jarā ca maraṇaṃ ca?

15. Appaṃ vata jīvitam idaṃ - oraṃ vassasatāpi mīyati,²
yo ce 'pi aticca jīvati³ - atha kho so jarasāpi mīyate.² (ss. *Sn.* ck.804)
“Ayyikā me kālakatā”⁴ (*S.* i, 97) saṃyuttake pasenadisamṃyuttake suttaṃ,
ayaṃ jarā ca maraṇaṃ ca.

Tattha katamā cuti ca upapatti ca?

16. “Sabbe sattā marissanti - maraṇantaṃ hi jīvitam,
yathākammaṃ gamissanti - puññapāpa⁵phalūpagā”^{ti.} (ss. *S.* i, 97)
Ayaṃ cuti ca upapatti ca.

Imehi suttehi ekasadiṣehi ca aññehi navavidhaṃ suttaṃ taṃ
anupaviṭṭhehi lakkhaṇato dukkhaṃ ñatvā sādharmaṇaṃ ca asādharmaṇaṃ ca
dukkhaṃ ariyasaccaṃ niddisitaṃ. Gāthāhi gāthā anuminitabbā,
byākaraṇehi vā byākaraṇaṃ. Idaṃ dukkhaṃ.

Tattha katamo dukkhasamudayo?

17. Kāmesu sattā kāmasaṅgasattā
saññojane⁶ vajjamapassamānā,
na hi jātu saññojanasaṅgasattā⁷
oghaṃ tareyyuṃ puthulaṃ⁸ mahantaṃ.⁹ (*Ud.* 75)
Cattāro āsavā suttaṃ, (*D.* ii, 81) ayaṃ dukkhasamudayo.

Tattha katamo dukkhanirodho?

18. Yamhi na māyā vasatī na māno
yo vītalobho amamo nirāso,
panuṇṇakodho abhinibbutatto
so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhu. (ss. *Ud.* 29)
“Dve 'mā bhikkhave vimuttiyo,¹⁰ rāgavirāgo¹¹ ca cetovimutti avijjāvirāgo¹²
ca paññāvimutti,” (*A.* i, 61) ayaṃ nirodho.

Tattha katamo maggo?

19. Esova¹³ maggo natthañño - dassanassa visuddhiyā,
etaṃ hi tumhe paṭipajjatha¹⁴ - mārassetam pamohanaṃ. (*Dh.* ck.274)
“Satt' ime bhikkhave, bojjaṅgā,” (*S.* v, 77) ayaṃ maggo.

¹ cakkhu - Ma, PTS.

² mīyate - Ma, PTS.

³ atha vāpi akicchaṃ jīvitam - Ma, PTS.

⁴ kālaṅkatā - Ma, PTS.

⁵ attakamma - Ma, PTS.

⁶ saṃyojane - Ma, PTS.

⁷ dasasaṃyojanasaṅgasattā - PTS.

⁸ vipulaṃ - Ma, PTS.

⁹ mahaṇṇavaṃ - PTS.

¹⁰ dvemā vimuttiyo - Ma, PTS.

¹¹ rāgavirāgā - Ma, PTS.

¹² avijjāvirāgā - Ma, PTS.

¹³ eseva - Ma, PTS.

¹⁴ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo - Ma, PTS.

14. *Mắt, tai, và mũi, lưỡi, thân, kể đó là ý, các vật-chất-thế-gian này là ghê rợn, là nơi các phàm nhân bị dính mắc. “Này các tỳ khuru, đây là năm uẩn;” đây là Khổ.*

Ở đây, già và chết là những gì?

15. *Quả thật, mạng sống này là ít ỏi, thậm chí ít hơn một trăm tuổi cũng chết rồi. Nếu người nào vượt qua (hạn tuổi ấy) vẫn còn sống, người ấy rồi cũng chết vì già.¹*

Kinh thuộc Tương Ứng, ở Tương Ứng Pasenadi là: *“Thái hậu của trăm đã qua đời;”* đây là già và chết.

Ở đây, tử vong và tái sinh là những gì?

16. *“Tất cả chúng sanh đều sẽ chết, bởi vì sinh mạng có sự chết là điểm cuối. Chúng sanh sẽ đi đến nghiệp tương xứng, tùy theo quả của việc thiện và ác.”*

Đây là tử vong và tái sinh.

Sau khi biết về Khổ theo tương trạng nhờ vào những Kinh này và những Kinh khác có tính chất tương tự đã được xếp vào chín thể loại về Kinh ấy, Chân Lý Cao Thượng về Khổ có tính chất phổ biến và có tính chất không phổ biến nên được diễn giải. Thể loại kệ ngôn nên được đánh giá theo các kệ ngôn (*gāthā*), hoặc thể loại *veyyākaraṇa* nên được đánh giá theo các *veyyākaraṇa*;² đây là Khổ.

Ở đây, Khổ Tập là gì?

17. *“Bị dính mắc vào các dục, bị dính mắc bởi sự quyến luyến các dục, trong khi không nhìn thấy tội lỗi ở sự ràng buộc, những người bị dính mắc với các sự ràng buộc và các sự quyến luyến chắc chắn không thể vượt qua dòng lũ bao la rộng lớn.”³*

Kinh về bốn lậu hoặc; đây là nhân sanh Khổ (Khổ Tập).

Ở đây, sự diệt tận Khổ (Khổ Diệt) là gì?

18. *“Ở người nào không có xảo quyết trú ngụ, không có ngã mạn, người nào có tham đã lìa, không sở hữu, không mong mỏi, có sự giận dữ đã được xua đi, có bản thân đã được tịch tịnh, người ấy là Bà-la-môn, người ấy là Sa-môn, người ấy là tỳ khuru.”⁴*

“Này các tỳ khuru, đây là hai sự giải thoát: xa lìa luyến ái là sự giải thoát của tâm và xa lìa vô minh là sự giải thoát của tuệ;” đây là Diệt.

Ở đây, Đạo là gì?

19. *Chính cái này là đạo lộ, không có cái (đạo lộ) khác, đưa đến sự thanh tịnh của nhận thức. Vì thế, các người hãy thực hành đạo lộ này; đạo lộ này là sự mê mờ đối với Ma Vương.⁵*

“Này các tỳ khuru, đây là bảy yếu tố đưa đến giác ngộ;” đây là Đạo.

¹ *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, trang 255, câu kệ 808.

² Có thể đây là từ *veyyākaraṇa* thay vì *byākaraṇa*. Từ này còn được thấy ở nhiều nơi khác và cũng được xử lý như vậy (ND).

³ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 283.

⁴ *Sđđ.*, trang 187.

⁵ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 93, câu kệ 274.

Tattha katamāni cattāri ariyasaccāni?

20. “Ye dhammā hetuppabhavā - tesam hetum tathāgato āha,
tesam ca yo nirodho - evaṃvādī mahāsamaṇo ”ti. (Vin. i, 40)

Hetuppabhavā dhammā dukkhaṃ, hetu samudayo, yaṃ bhagavato vacanaṃ, ayaṃ maggo, tesam yo nirodho, ayaṃ nirodho.¹

Ye hi keci saṃyojanīyesu dhammesu assādānupassino viharanti, kilesā taṇhā² pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṃ –pe– evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. (A. i, 50-1) Tattha yaṃ saṃyojanaṃ, ayaṃ samudayo; ye saṃyojanīyā dhammā, ye ca sokaparidevadukkha-domanassupāyāsā sambhavanti, idaṃ dukkhaṃ; yā saṃyojanīyesu dhammesu ādīnavānupassanā, ayaṃ maggo; parimuccati jātiyā jarāya vyādhihi maraṇena³ sokehi paridevehi yāva upāyāsehi, (A. i, 51) idaṃ nibbānaṃ.

Imāni cattāri saccāni.

Tattha katamā anupādisesā nibbānadhātu?

21. “Atthaṅgatassa na pamāṇamatthi (upasīvāti bhagavā)
yena naṃ vajju taṃ tassa natthi,
sabbesu dhammesu samūhatesu
samūhatā vādapathā ’pi sabbeva ”ti.⁴ (ss. Sn. ck.1076)

Saṃyuttake godhikasuttaṃ.⁵ (S. i, 120)

Ayaṃ anupādisesā nibbānadhātu.

Imāni asādhāraṇāni suttāni. Yaḥiṃ yaḥiṃ saccāni niddiṭṭhāni, taḥiṃ taḥiṃ saccalakkhaṇato otāretvā⁶ aparimāṇehi byañjanehi so attho pariyesitabbo. Tattha atthānuparivatti byañjanena puna byañjanānuparivatti atthena tassa ekamekassa aparimāṇāni byañjanāni imehi suttehi yathānikkhittehi cattāri ariyasaccāni niddisitabbāni. Pañcanikāye anupaviṭṭhāhi gāthāhi gāthā anuminitabbā, byākaraṇehi byākaraṇaṃ. Imāni asādhāraṇāni suttāni.

¹ yaṃ bhagavato vacanaṃ. Ayaṃ dhammo yo nirodho - Ma;
yaṃ bhagavato vacanaṃ ayaṃ dhammo so nirodho - PTS.

² kilesataṇhā - Ma, PTS.

⁵ godhikassaṃyuttaṃ - Ma, PTS.

³ maraṇehi - PTS.

⁶ ohāretvā - PTS.

⁴ atthaṅgatassa na pamāṇamatthi, taṃ hi vā natthi yena naṃ paññapeyya,
sabbasaṅgānaṃ samūhatattā vidū, sitā vādasatassu sabbe - Ma;
atthaṅgatassa na samānaṃ atthi taṃ hi vā n’ atthi yena naṃ paññapeyya,
sabbasaṅgānaṃ samūhatattā vidūsitā vā dasa tassu sabbe - PTS.

Ở đây, bốn Chân Lý Cao Thượng là những gì?

20. “Các pháp nào có nguồn sanh khởi do nhân, đức Như Lai đã nói về nhân của chúng và về sự diệt tắt của chúng, bậc Đại Sa-môn đã có lời dạy như thế.”¹

Các pháp có nguồn sanh khởi do nhân, nhân là Tập; lời nói của đức Thế Tôn là Đạo; sự diệt tận của các pháp ấy là Diệt.

Bởi vì bất cứ những ai sống có sự quan sát đến niềm hứng thú ở các pháp đưa đến ràng buộc, thì ô nhiễm tham ái phát triển (ở những người ấy); do duyên tham ái, thủ (sanh khởi) –nt– Như thế là sự sanh lên của toàn bộ khổ uẩn này. Ở đây, sự ràng buộc là Tập; các pháp đưa đến ràng buộc và sâu–bi–khổ–ưu–não sanh khởi, đây là Khổ; việc quan sát đến sự bất lợi ở các pháp đưa đến ràng buộc là Đạo; người được hoàn toàn thoát khỏi sanh, già, các bệnh tật, chết, các sầu muộn, bi thảm ... cho đến ... các lo âu, đây là Niết Bàn.

Đây là bốn Chân Lý.

Ở đây, Niết Bàn Giới không còn dư sót là gì?

21. (Đức Thế Tôn nói: “Này Upasīva,) đối với vị đã đi đến sự chấm dứt, thì không có sự ước lượng (phỏng đoán). Với điều nào người ta có thể nói về vị ấy, thì điều ấy không còn có đối với vị ấy. Khi tất cả các pháp đã được bừng lên, các nền tảng cho việc nói đến cũng được bừng lên.”²

Kinh Godhika ở Tương Ứng Bộ.

Đây là Niết Bàn Giới không còn dư sót.

Đây là những Kinh có tính chất không phổ biến. Sau khi xác định thông qua tướng trạng của các Chân Lý ở mỗi trường hợp mà các Chân Lý đã được diễn giải, ý nghĩa ấy nên được tìm cầu thông qua vô số các văn tự. Ở đây, có sự xoay quanh ý nghĩa với văn tự, rồi lại có sự xoay quanh văn tự với ý nghĩa, có vô số các văn tự cho mỗi một trường hợp ấy; bốn Chân Lý Cao Thượng nên được diễn giải bằng những Kinh này theo như đã được trình bày. Thế loại kệ ngôn nên được đánh giá theo các kệ ngôn, thế loại *veyyākaraṇa* nên được đánh giá theo các *veyyākaraṇa* (!) đã được xếp vào năm bộ (Kinh). Đây là các Kinh có tính chất không phổ biến.

¹ Vinayaṭṭaka - Tạng Luật, Mahāvaggapāli - Đại Phẩm tập I, TTPV 04, trang 85.

² Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 331, câu kệ 1080.

Tesaṃ imā uddānagāthā:

- (a) Yamekarattiṃ paṭhamañ - aṭṭha dānūpapattiyo,
acaritvā brahmacariyaṃ - pañca pubbanimittattaṃ.¹
- (b) Sāmaṃ tena² kuto rāja - tayo gilānakāpi ca,³
yathāpi kumbhakārassa - mamāyitodakappanaṃ.⁴
- (c) Idha socati pecca socati - tīṇi duccharitāni ca,
kāmesu giddhā pasutā - yāva tisso vipattiyo.
- (d) Sataṃ āsi ayosaṅkū⁵ - pariḷāho⁶ mahattaro,
saṅkappehi pareto so - tapaniyā duve tathā.⁷
- (e) Kammārānaṃ yathā ukkā - tayo aggī pakāsītā,⁸
ayato malamuppannaṃ - abbhakkhānaṃ tathāgate.
- (f) Supinena yathāpi saṃgataṃ - tividhaṃ devānusāsanaṃ,⁹
tisso ca māradhītaro¹⁰ - sallavidhho 'va ruppatti.
- (g) Cakkhu sotaṃ ca ghānaṃ ca - pañcakkhandhā pakāsītā,
appaṃ vata jīvitaṃ idaṃ - ayyakā¹¹ me mahallikā.
- (h) Sabbe sattā marissanti - upapatti cutī c' ayaṃ,¹²
kāmesu sattā saṃyuttā - cattāro panāsavā.¹³
- (i) Yamhi na māyā vasati - dve 'mā cetovimuttiyo,
eso 'va¹⁴ maggo natthañño - bojjaṅgā ca sudesitā.
- (j) Ye dhammā hetuppabhavā - saṃyojanānupassino,¹⁵
atthaṅgatassa na pamāṇamatthi - godhiko parinibbuto.
Imā dasa tesaṃ uddānagāthā.

Tatthimāni sādharmaṇāni suttāni, yesu suttasu sādharmaṇāni saccāni
desitāni anulomampi paṭilomampi vomissakampi. Tattha ayaṃ ādi:

22. Avijjāya nivuto loko (ajitāti bhagavā)

vivicchā pamādā nappakāsati,
jappābhilepanaṃ brūmi

dukkhamassa mahabbhayaṃ. (Sn. ck.1033)

Tattha yā avijjā ca vivicchā ca ayaṃ samudayo; yaṃ mahabbhayaṃ, idaṃ
dukkhaṃ. Imāni dve saccāni: dukkhaṃ ca samudayo ca.

“Saṃyojanaṃ saṃyojanīyā¹⁷ ca dhammā ”ti (S. iv, 281) saṃyuttake
cittasaṃyuttakesu byākaraṇaṃ.

Tattha yaṃ saṃyojanaṃ, ayaṃ samudayo; ye saṃyojanīyā¹⁷ dhammā,
idaṃ dukkhaṃ. Imāni dve saccāni: dukkhaṃ ca samudayo ca.

¹ pañca pubbanimittāni, khīṇamacchaṃva pallalaṃ - Ma, PTS.

² samantena - PTS.

³ tayo devā gilānakā - Ma, PTS.

⁴ yathā nadidakappanaṃ - Ma; yathā nadīdakappanaṃ - PTS.

⁵ satadhātu ayosaṅku - PTS.

⁶ paridāgho - PTS.

⁷ tattha tapanīyehi ca - Ma; tathā tapanīyehi ca - PTS.

⁸ pakāsīyā - PTS.

⁹ tividhaṃ devānusāsanti, supinena saṅgamo yathā - Ma;

tividhaṃ devānusāsanti, supinena saṅgamo yathā - PTS.

¹⁵ atthaṅgatassa na pamāṇamatthi, godhiko parinibbuto - Ma;

atthaṅgatassa na samāṇam atthi Godhiko parinibbuto - PTS.

¹⁶ ye dhammā hetuppabhavā, saṃyojanānupassino - Ma, PTS.

¹⁰ tisso ceva māradhītā - Ma;

tisso ceva māradhītā - PTS.

¹² upapatti cuticayaṃ - Ma, PTS.

¹¹ ayyikā - PTS.

¹³ kāmesu sattā pasutā,

āsavehi catūhi ca - Ma.

¹⁴ eseva - Ma, PTS.

¹⁷ saṃyojanīyā - PTS.

Đây là các câu kệ tóm lược của những phần ấy:

(a) Việc đầu tiên (của sự tục sanh) là một đêm, tám sự tái sanh liên quan đến bố thí, những người đã không thực hành Phạm hạnh, năm dấu hiệu báo trước.

(b) Tự mình với việc ấy, do đầu tâu đại vương, và luôn cả ba hạng người bệnh, cũng giống như bởi người thợ gốm, Kinh Udakappana về vật đã được chấp là của ta.

(c) Sâu muộn ở đời này, sâu muộn sau khi chết, và ba uế hạnh, bị thêm khát ở các dục, bị đeo níu, cho đến ba sự hư hỏng.

(d) Đã có trăm cây cọc sắt, sự bức bối ấy còn lớn lao hơn, kẻ ấy bị chế ngự bởi các suy tư, hai pháp làm cho bút rút là như thế ấy.

(e) Giống như bề lõ của những người thợ rèn, ba ngọn lửa đã được bày tỏ, chất ri sét đã được sanh lên từ khối sắt, sự gièm pha đức Như Lai.

(f) Cũng giống như sự việc đã được gặp gỡ qua giấc chiêm bao, sự chỉ dạy của các vị Thiên nhân gồm ba phần, và ba người con gái của Ma Vương, bị khổ sở như là bị đâm xuyên bởi mũi tên.

(g) Mắt, tai, và mũi, năm uẩn đã được bày tỏ, quả thật mạng sống này là ít ỏi, thái hậu của trầm đã qua đời.

(h) Tất cả chúng sanh đều sẽ chết, đây là tái sanh và tử vong, bị dính mắc, bị ràng buộc ở các dục, thêm nữa là bốn lậu hoặc.

(i) Ở người nào không có xảo quyết trú ngụ, đây là hai sự giải thoát của tâm, chính cái này là đạo lộ, không có cái (đạo lộ) khác, các yếu tố đưa đến giác ngộ đã khéo được chỉ bảo.

(j) Các pháp nào có nguồn sanh khởi do nhân, có sự quan sát các pháp đưa đến ràng buộc, đối với vị đã đi đến sự chấm dứt thì không có sự ước lượng, Godhika đã viên tịch Niết Bàn.

Đây là mười câu kệ tóm lược của những phần ấy.

Ở đây, các Kinh này là có tính chất phổ biến; ở những Kinh này các Chân Lý có tính chất phổ biến đã được chỉ bảo theo chiều thuận, theo chiều nghịch, và theo cả hai cách xen lẫn nhau. Ở đây, đây là điểm khởi đầu:

22. (Đức Thế Tôn nói: “Này Ajita,) thế giới bị bao trùm bởi vô minh, không chói sáng bởi hoài nghi, bởi xao lãng. Ta nói tham muốn là vật làm uế nhiễm, khổ là sự nguy hiểm lớn lao đối với nó (thế giới).”¹

Ở đây, vô minh và hoài nghi là Tập; sự nguy hiểm lớn lao là Khổ. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Tập.

Đoạn văn thuộc thể *veyyākaraṇa* (!) ở phần Các Tương Ứng về Tâm, thuộc Tương Ứng Bộ là: “Sự ràng buộc và các pháp đưa đến ràng buộc.”

Ở đây, sự ràng buộc là Tập; các pháp đưa đến ràng buộc là Khổ. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Tập.

¹ Sdd., trang 317, câu kệ 1037.

Tattha katamaṃ dukkhaṃ ca nirodho ca?

23. Ucchinnabhavataṇhassa - santacittassa¹ bhikkhuno,
vikkhīṇo² jātiśamsāro - natthi tassa³ punabbhavo.

(ss. Iti. 94; Ud. 46; Sn. ck. 746)

Tattha⁴ yaṃ cittaṃ idaṃ dukkhaṃ; yo bhavataṇhāya upacchedo, ayaṃ dukkhanirodho. “Vikkhīṇo jātiśamsāro natthi tassa punabbhavo”ti niddeso. Imāni dve saccāni: dukkhaṃ ca nirodho ca.

“Dve ’mā bhikkhave vimuttiyo: rāgavirāgā ca cetovimutti, avijjāvirāgā ca paññāvimutti.” (A. i, 61) Tattha⁴ yaṃ cittaṃ, idaṃ dukkhaṃ; yā vimutti, ayaṃ nirodho. Imāni dve saccāni: dukkhaṃ ca nirodho ca.

Tattha katamaṃ dukkhaṃ maggo ca?

24. Kumbhūpamaṃ kāyamimaṃ veditvā
nagarūpamaṃ cittamidaṃ ṭhapetvā,
yodhetha māraṃ paññāvudhena
jitaṃ ca rakkhe anivesano siyā. (*Dh.* ck.40)

Tattha yo ca⁵ kumbhūpamo kāyo yaṃ ca nagarūpamaṃ cittaṃ, idaṃ dukkhaṃ; yaṃ “paññāvudhena māraṃ yodhethā”ti, ayaṃ maggo. Imāni dve saccāni.

“Yaṃ bhikkhave na tumhākaṃ taṃ pajahatha.”⁶ (*M.* i, 140) Tattha⁴ yā pajahanā,⁷ ayaṃ maggo; ye te dhammā anattaniyā pahātabbā, rūpaṃ yāva viññāṇaṃ, idaṃ dukkhaṃ.⁸ Imāni dve saccāni: dukkhaṃ ca maggo ca.⁹

Tattha katamaṃ dukkhaṃ ca samudayo ca nirodho ca?

25. Ye keci sokā paridevitā vā
dukkhā ca¹⁰ lokasmiṃ anekarūpā,¹¹
piyaṃ paṭicca pabhavanti¹² ete
piye asante na bhavanti ete. (*Ud.* 92)

Tattha⁴ ye sokaparidevā¹³ yaṃ ca anekarūpaṃ dukkhaṃ yaṃ pemato bhavati, idaṃ dukkhaṃ; yaṃ pemaṃ, ayaṃ samudayo; yo chandarāgavinayo piyassa akiriya, ayaṃ nirodho. Imāni tīṇi saccāni.

¹ netticchinnassa - Ma, PTS.

² vitiṇṇo - Sn.

³ natthi dāni - Ma, PTS.

⁴ tatttha - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁵ yañca - Ma, PTS.

⁶ pajahitabbaṃ - Ma, PTS.

⁹ imāni dve saccāni: dukkhañca maggo ca - itipāṭho Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁷ yā saṃyojanā - Ma.

⁸ idaṃ dukkhañca maggo ca - Ma, PTS.

¹⁰ dukkhañca - PTS.

¹¹ anekarūpaṃ - PTS.

¹² paṭiccappabhavanti - Ma.

¹³ sokā paridevitā - PTS.

Ở đây, Khổ và Diệt là gì?

23. *Đối với vị tỳ khưu có tham ái ở hữu đã được trừ tuyệt, có tâm an tịnh, việc luân hồi tái sinh đã được cạn kiệt hẳn, đối với vị ấy không có sự hiện hữu lại nữa.*¹

Ở đây, tâm là Khổ; sự cắt đứt đối với tham ái ở hữu là Khổ Diệt. “Việc luân hồi tái sinh đã được cạn kiệt hẳn, đối với vị ấy không có sự hiện hữu lại nữa” là sự diễn giải. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Diệt.

“*Này các tỳ khưu, đây là hai sự giải thoát: sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái và sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh.*” Ở đây, tâm là Khổ; sự giải thoát là Diệt. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Diệt.

Ở đây, Khổ và Đạo là gì?

24. *Sau khi biết được thân này tương tự chậu đất nung, sau khi thiết lập tâm này tương tự thành trì, nên tấn công Ma Vương bằng vũ khí trí tuệ, và nên bảo vệ điều đã chiến thắng, nên có sự không ngại ngại.*²

Ở đây, thân tương tự chậu đất nung và tâm tương tự thành trì là Khổ; việc “*nên tấn công Ma Vương bằng vũ khí trí tuệ*” là Đạo. Đây là hai Chân Lý.

“*Này các tỳ khưu, cái gì không thuộc về các người, các người hãy dứt bỏ cái ấy.*” Ở đây, sự dứt bỏ là Đạo; các pháp nào không thuộc về bản thân cần được dứt bỏ, từ ‘sắc’ ... cho đến ... ‘thức,’ là Khổ. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Đạo.

Ở đây, Khổ, Tập, và Đạo là gì?

25. *Mọi sầu muộn hoặc than vãn, và những khổ đau ở thế gian với nhiều hình thức, những điều này phát khởi có liên quan đến đối tượng đáng yêu; khi đối tượng đáng yêu không có thì những điều này không có.*³

Ở đây, những việc sầu muộn, bi thảm, và khổ não với nhiều hình thức được xuất phát từ yêu thương là Khổ; sự yêu thương là Tập; việc loại bỏ mong muốn và luyến ái, sự không hành động với đối tượng đáng yêu là Diệt. Đây là ba Chân Lý.

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 219; *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, trang 233, câu kệ 749.

² *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 35, câu kệ 40.

³ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 317.

Timbaruko¹ paribbājako pacceṭi:² “Sayam kataṃ paraṃ katan ”ti. (S. ii, 22) Yathesā³ vīmaṃsā, idaṃ dukkhaṃ; yā ete dve ante anupagamma majjhimā paṭipadā, avijjāpaccayā saṅkhārā yāva jātipaccayā jarāmaraññaṃ, idampi dukkhaṃ ca samudayo ca; viññāṇaṃ nāmarūpaṃ saḷāyatanaṃ phasso vedanā bhavo jāti jarāmaraññaṃ, idaṃ dukkhaṃ; avijjā saṅkhārā taṇhā upādānaṃ, ayaṃ samudayo. Iti idaṃ “sayam kataṃ vīmaṃseyyā ”ti⁴ yaṃ ca paṭiccasamuppāde dukkhaṃ, idaṃ dukkhaṃ eso samudayo niddiṭṭho.⁵ Avijjānirodhā saṅkhāranirodho yāva ca⁶ jarāmaraññanirodho ”ti, ayaṃ nirodho. Imāni tiṇi saccāni: dukkhaṃ ca samudayo ca nirodho ca.

Tattha katamaṃ dukkhaṃ ca samudayo ca maggo ca?

26. Yo dukkhamaddakkhi yato nidānaṃ

kāmesu so jantu kathaṃ nameyya,

kāmā hi loke saṅgāti ñatvā

tesaṃ satimā vinayāya sikkhe ”ti. (ss. S. i, 117)

Tattha⁷ yo dukkhamaddakkhi, idaṃ dukkhaṃ; yato bhavati, ayaṃ samudayo; yaṃ diṭṭhaṃ⁸ yato bhavati yāva tassa vinayāya sikkhā,⁹ ayaṃ maggo. Imāni tiṇi saccāni.

Ekādasāṅguttaresu gopālakūpamasuttaṃ.¹⁰ (A. v, 347)

Tattha yā ca¹¹ rūpaññūtā¹² yaṃ ca saḷāyatanaṃ, yathā vaṇaṃ paṭicchādeti, yaṃ ca tittāṃ, yathā ca labhati dhammūpasamhitāṃ uḷāraṃ pītipāmojjaṃ,¹³ catubbidhaṃ ca attabhāvato¹⁴ vatthu, idaṃ dukkhaṃ; yāva āsāṭikaṃ sāṭetā¹⁵ hoti, ayaṃ samudayo; rūpaññūtā¹² āsāṭikasāṭanaṃ¹⁶ vaṇapaṭicchādanaṃ vīthiññūtā gocarakusalaṃ ca, ayaṃ maggo. Avasesā dhammā atthi hetū, atthi paccayā, atthi nissayā, sāvasesadohitā anekapūjā ca kalyāṇamittatappaccayā¹⁷ dhammā, vīthiññūtā ca hetu. Imāni tiṇi saccāni.

Tattha katamaṃ dukkhaṃ ca maggo ca nirodho ca?

27. Sati kāyagatā upaṭṭhitā

chasu phassāyatanesu saṃvuto,¹⁸

satataṃ bhikkhu samāhito

jaññā¹⁹ nibbānamattano. (Ud. 28)

¹ tibbadukkhā - PTS.

² pacceṭi - PTS.

³ yathā’ esā - PTS.

⁴ vīmaṃsīyati - PTS.

⁵ idaṃ eso samudayo niddiṭṭho - Ma;
eso samudayo niddiṭṭho - PTS.

⁶ ca yāva ca - PTS.

⁷ tatttha - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁸ sandiṭṭhaṃ - Ma, PTS.

⁹ sikkhe - Ma, PTS.

¹⁰ gopālakopamasuttaṃ - Ma, PTS.

¹¹ yāva - Ma; yā vā - PTS.

¹² rūpasaññūtā - Ma;

rūpasaññūtā - PTS.

¹³ pītipāmujjaṃ - PTS.

¹⁴ attabhāvato ca - Ma.

¹⁵ hāretā - Ma.

¹⁶ āsāṭakaharanaṃ - Ma;

āsāṭikasāṭanaṃ - PTS.

¹⁷ kalyāṇamittatappaccayā - Ma;

kalyāṇamittatappaccayā - PTS.

¹⁸ saṃvaro - PTS.

¹⁹ jāneyya - PTS.

Du sĩ ngoại đạo Timbaruka phân biệt rằng: “*Đã được tự mình tạo ra, đã được người khác tạo ra;*” việc thẩm xét như thế là Khổ; lối thực hành trung đạo không đi theo hai thái cực ấy: ‘*vô minh duyên cho các hành*’ ... cho đến ... ‘*sanh duyên cho lão tử*’¹ là Khổ và Tập; *thức, danh sắc, sáu xứ, xúc, thọ, hữu, sanh, lão tử* là Khổ; *vô minh, các hành, tham ái, thủ* là Tập. Như thế, “*việc đã tự mình tạo ra có thể được thẩm xét*”² và khổ ở sự tùy thuận sanh khởi là Khổ và Tập đã được diễn giải. Do sự diệt tận của *vô minh* (đưa đến) sự diệt tận của *các hành* ... cho đến ... ‘*sự diệt tận của lão tử,*’ điều này là Diệt. Đây là ba Chân Lý: Khổ, Tập, và Diệt.

Ở đây, Khổ, Tập, và Đạo là gì?

26. “*Người nào đã nhìn thấy khổ, rời căn nguyên (của nó), làm thế nào người ấy có thể thiên về các dục? Bởi vì sau khi biết các dục là ‘sự quyến luyến ở thế gian,’ người có niệ m nên học tập để loại bỏ chúng.*”

Ở đây, người nào đã nhìn thấy khổ, điều này là Khổ; từ đâu Khổ hình thành, điều này là Tập; cái đã được nhìn thấy, từ đâu nó hình thành, cho đến việc học tập để loại bỏ nó, điều này là Đạo. Đây là ba Chân Lý.

Kinh ‘*Ví Dụ Người Chăn Bò*’ ở Tăng Chi, Mười Một Pháp.³

Ở đây, việc biết về sắc, cái nào là sáu xứ, người ấy bằng bó vết thương thế nào, cái nào là bến nước, người ấy đạt được sự vui mừng hân hoan cao quý liên hệ đến Giáo Pháp như thế nào, và nền tảng của bản ngã theo bốn cách (thiết lập niệ m), điều này là Khổ; cho đến người trừ khử trứng của loài ruồi, điều này là Tập; việc biết về sắc, việc trừ khử trứng ruồi, việc bằng bó vết thương, việc biết lộ trình, và sự thiện xảo ở hành xứ, điều này là Đạo. Các pháp còn lại thì có các nhân, có các duyên, có các sự nương tựa, người vắt sữa còn chừa lại (ít sữa cho bò con bú), nhiều sự cúng dường, các pháp là duyên của việc có bạn tốt, và việc biết lộ trình là nhân. Đây là ba Chân Lý.

Ở đây, Khổ, Đạo, và Diệt là gì?

27. *Với niệ m hướng đến thân đã được thiết lập, đã được thu thúc ở sáu xứ, vị tỳ khưu thường xuyên được định tĩnh, có thể biết được sự diệt tắt (ô nhiễm) của bản thân.*⁴

¹ Để thuận tiện cho việc hành văn, hai từ Pāli “*jarā, maraṇa*” được ghi nghĩa là “*lão, tử*” hoặc “*già, chết*” tùy theo văn cảnh (ND).

² “*có thể được thẩm xét*”: ghi nghĩa theo từ Pāli đã được hiệu đính bởi PTS “*vimamsiyati.*”

³ *Majjhimanikāya - Trung Bộ*, bài Kinh 33, *Mahāgopālakasutta*, cũng có ví dụ này (ND).

⁴ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 185.

Tattha yā ca kāyagatā sati,¹ yaṃ ca saḷāyatanaṃ, sabbaṃ (*S.* iv, 17) cetaṃ dukkhaṃ;² yā ca kāyagatā sati yo ca silasaṃvaro yo ca samādhi yattha yā sati, ayaṃ paññākkhandho; sabbampi silakkhandho samādhikkhandho, ayaṃ maggo; evaṃvihārinā ñātabbaṃ nibbānaṃ, ayaṃ nirodho. Imāni tīṇi saccāni.

Sīle patitṭhāya dve dhammā bhāvetabbā: samatho ca vipassānā ca. (*ss. A.* i, 100) Tattha ye³ cittasahajāta dhammā, idaṃ dukkhaṃ; yo ca samatho yā ca vipassānā, ayaṃ maggo; rāgavirāgā ca cetovimutti, avijjāvirāgā ca paññāvimutti, ayaṃ nirodho. Imāni tīṇi saccāni.

Tattha katamo samudayo ca nirodho ca?

28. Āsā pihā ca⁴ abhinandanā ca
anekadhātūsu⁵ sarā patitṭhitā,
aññānamūlappabhavā pajappitā⁶
sabbā mayā⁷ byantikātā samūlakā.⁸ (*ss. S.* i, 181)

Tattha⁹ “aññānamūlappabhavā ”ti purimakehi samudayo; “sabbā mayā⁷ byantikātā samūlakā⁸ ”ti nirodho. Imāni dve saccāni.

“Catunnaṃ dhammānaṃ ananubodhā appaṭivedhā” (*A.* iv, 105) vitthārena kātappaṃ ariyassa silassa samādhino paññāya vimuttiyā. Tattha yo imesaṃ catunnaṃ dhammānaṃ ananubodho appaṭivedho,¹⁰ ayaṃ samudayo; paṭivedho bhavanettiyā, ayaṃ nirodho. Ayaṃ samudayo ca nirodho ca.

Tattha katamo samudayo ca maggo ca?

29. Yāni sotāni lokasmiṃ (ajitāni bhagavā)
sati tesam nivāraṇaṃ,
sotānaṃ saṃvaraṃ brūmi
paññāyete pithiyare.¹¹ (*Sn.* ck.1035)

“Yāni sotāni ”ti, ayaṃ samudayo; yā ca paññā, yaṃ¹² ca sati nivāraṇaṃ pidhānaṃ ca, ayaṃ maggo. Imāni dve saccāni.

‘Sañcetanīyaṃ suttaṃ’ (*A.* i, 110⁺) dalhanemiyānakāro chahi māsehi nidditṭho. Tattha yaṃ kāyakammaṃ savaṅkaṃ sadosaṃ sakasāvaṃ, yā savaṅkatā sadosatā sakasāvata, ayaṃ samudayo; evaṃ vacīkammaṃ, manokammaṃ. Yaṃ kāyakammaṃ¹³ avaṅkaṃ adosaṃ akasāvaṃ, yā avaṅkatā adosatā akasāvata, ayaṃ maggo; evaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ.¹⁴ Imāni dve saccāni samudayo ca maggo ca.

¹ tattha kāyagatā sati - PTS.

² yattha sabbañcetaṃ dukkhaṃ - Ma;
yathā sabbañcetaṃ dukkhaṃ - PTS.

³ yaṃ - Ma, PTS.

⁴ āsā pihā ca - Ma.

⁵ anekadhātūhi - PTS.

⁶ sajātiyaṃ - PTS.

⁷ yaṃ kāyakammaṃ - itipāṭho Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁸ evaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ - itipāṭho PTS potthake na dissate.

⁷ mama - PTS.

⁸ samūlikā - Ma.

⁹ tatttha - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu na dissate.

¹⁰ ananubodhā appaṭivedhā - Ma.

¹¹ pidhiyare - Ma.

¹² yā - Ma, PTS.

Ở đây, niệm hướng đến thân, sáu xứ, toàn bộ điều này là Khổ; niệm hướng đến thân, sự thu thúc ở giới, định, và niệm ở nơi ấy, điều này là tuệ uẩn; tất cả giới uẩn, định uẩn, điều này là Đạo; Niết Bàn có thể được nhận biết bởi người an trú như vậy, điều này là Diệt. Đây là ba Chân Lý.

Sau khi đặt nền tảng ở giới, hai pháp cần được tu tập: chỉ tịnh và minh sát. Ở đây, các pháp đồng sanh với tâm là Khổ; chỉ tịnh và minh sát là Đạo; sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái và sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh là Diệt. Đây là ba Chân Lý.

Ở đây, Tập và Diệt là gì?

28. *Sự mong mỏi, sự mong cầu, và sự thích thú, các mũi tên đã được cắm chặt vào nhiều nền tảng, các sự phát khởi có gốc rễ do vô trí, đã khởi tham muốn, tất cả đã được Ta làm cho chấm dứt, luôn cả gốc rễ.*

Ở đây, “các sự phát khởi có gốc rễ do vô trí” với các điều (đã nêu) trước đó là Tập; “tất cả đã được Ta làm cho chấm dứt, luôn cả gốc rễ” là Diệt. Đây là hai Chân Lý.

“Do sự không thấu hiểu, do sự không thấu triệt bốn pháp này” nên được thực hiện với chi tiết về Giới, về Định, về Tuệ, về Giải Thoát thuộc về bậc Thánh. Ở đây, sự không thấu hiểu, sự không thấu triệt bốn pháp này là Tập, sự thấu triệt lỗi dẫn dắt đến hữu là Diệt. Đây là Tập và Diệt.

Ở đây, Tập và Đạo là gì?

29. *(Đức Thế Tôn nói: “Này Ajita,) những dòng chảy nào hiện diện ở thế gian, niệm là sự ngăn cản chúng. Ta nói về sự chế ngự các dòng chảy, chúng được chặn đứng bởi tuệ.”¹*

“Những dòng chảy nào,” điều này là Tập; tuệ, niệm, sự ngăn cản và sự chặn đứng, điều này là Đạo. Đây là hai Chân Lý.

Kinh *Saṅcetanīya*:² Người thợ đóng xe làm vành xe chắc chắn với thời gian sáu tháng đã được diễn giải. Ở đây, thân nghiệp nào có sự cong queo, có sự sai sót, có sự khiếm khuyết, điều nào là trạng thái cong queo, trạng thái sai sót, trạng thái khiếm khuyết, đây là Tập; khẩu nghiệp, ý nghiệp là tương tự. Thân nghiệp nào không có sự cong queo, không có sự sai sót, không có sự khiếm khuyết, điều nào là tính chất không cong queo, tính chất không sai sót, tính chất không xấu xa, đây là Đạo; khẩu nghiệp, ý nghiệp là tương tự. Đây là hai Chân Lý: Tập và Đạo.

¹ Kinh Tập, TTPV 29, trang 317, câu kệ 1039.

² Tên bài Kinh ở Tăng Chi Bộ là *Sacetasuttam*, thay vì *Saṅcetanīyam suttam*.

Tattha katamo samudayo ca nirodho ca maggo ca?

“Nissitassa calitaṃ, anissitassa calitaṃ natthi, calite asati passaddhi, passaddhiyā sati nati na hoti, natiyā asati āgatigati na hoti, āgatigatiyā asati cutūpapāto na hoti, cutūpapāte asati nevidha na huraṃ na ubhayam-antarena.¹ Esevanto dukkhassā ”ti. (Ud. 81)

Tattha dve nissayā, ayaṃ samudayo; yo ca anissayo yā ca anati,² ayaṃ maggo; yā āgatigati na hoti cutūpapāto ca, yo esevanto dukkhassā ”ti, ayaṃ nirodho. Imāni tīṇi saccāni.

Anupaṭṭhitakāyasati³ –pe– yaṃ vimuttiñāṇadassanaṃ, ayaṃ samudayo; ekādasa⁴upanissayā vimuttiyo yāva upanissayasampadā⁵ upaṭṭhitakāyasatissa viharati. Sīlasaṃvaro sosaniyo⁶ hoti.

Yaṃ⁷ ca vimuttiñāṇadassanaṃ, ayaṃ maggo; yā ca vimutti, ayaṃ nirodho. Imāni tīṇi saccāni: samudayo ca nirodho ca maggo ca.

Tattha katamo nirodho ca maggo ca?

30. Sayam katena kammaṇa⁸

tena attanā abhinibbānagato vitiṇṇakaṅkho,
vibhavaṃ ca ñatvā lokasmiṃ
tāva khīṇapunabbhavo sa bhikkhu. (ss. Sn. ck.514)

Yaṃ kammaṇa,⁸ ayaṃ maggo; yaṃ khīṇapunabbhavo, ayaṃ nirodho. Imāni dve saccāni.

“Pañca vimuttāyatanāni, satthā vā dhammaṃ deseti⁹ aññataro vā viññū sabrahmacārī ”ti (A. iii, 21) vitthārena kātabbā. Tassa atthapaṭisaṃvedissa¹⁰ pāmojjaṃ¹¹ jāyati, pamuditassa pīti jāyati yāva nibbindanto virajjati, ayaṃ maggo; yā vimutti, ayaṃ nirodho. Evaṃ pañca vimuttāyatanāni vitthārena. Imāni dve saccāni: nirodho ca maggo ca.

Imāni sādharmaṇāni suttāni. Imehi sādharmaṇehi suttehi yathānidḍiṭṭhehi¹² paṭivedhato ca lakkhaṇato ca otāretvā aññāni suttāni niddisitaḍḍāni aparihāpentena.¹³ Gāthāhi gāthā anuminitabbā, byākaraṇehi byākaraṇaṃ.

¹ nissitassa calitaṃ anissitassa calitaṃ na hoti calite asati rati na hoti ratiyā asatiyā passaddhi na hoti passaddhiyā asatiyā agatigati na hoti agatigatiyā asatiyā cutūpapāto na hoti cutūpapāte asante ne’ idha na huraṃ na ubhayam antarena - PTS.

² arati - PTS.

⁸ saccena - Ma, PTS.

⁹ desesi - Ma, PTS.

³ anupaṭṭhitakāyagatā sati - Ma.

¹⁰ atthapaṭisaṃvedissa - Ma.

⁴ ekārasa - Ma, PTS.

¹¹ pāmojjaṃ - PTS.

⁵ upanissayaupasampadā - Ma.

¹² yathānikkhittehi - Ma, PTS.

⁶ sosāniyo - Ma.

¹³ aparihāyanta - Ma;

⁷ yā - PTS.

aparihāyanta - PTS.

Ở đây, Tập, Diệt, và Đạo là gì?

“Đối với người nương tựa thì có dao động, đối với người không nương tựa thì không có dao động, khi không có dao động thì có an tịnh, khi có an tịnh thì không có thiên lệch, khi không có thiên lệch thì không có đến và đi, khi không có đến và đi thì không có tử và sanh, khi không có tử và sanh thì không có đời này, không có đời sau, không ở khoảng giữa của cả hai. Chính điều này là sự chấm dứt của khổ.”¹

Ở đây, hai sự nương tựa là Tập; sự không nương tựa và sự không thiên lệch là Đạo; “không có đến và đi, không có tử và sanh, chính điều này là sự chấm dứt của khổ,” như thế là Diệt. Đây là ba Chân Lý.

Khi niệm ở thân không được thiết lập –nt– sự biết và thấy về giải thoát, đây là Tập. (?)² Các sự giải thoát với mười một nơi nương tựa ... cho đến ... sự thành tựu nơi nương tựa an trú đối với vị có niệm ở thân đã được thiết lập. (?) Sự thu thúc về giới là liên quan đến hạnh nguyện ở mộ địa. (?)

‘Sự biết và thấy về giải thoát’ là Đạo; ‘sự giải thoát’ là Diệt. Đây là ba Chân Lý: Tập, Diệt, và Đạo.

Ở đây, Diệt và Đạo là gì?

30. Với nghiệp đã được tự mình tạo ra, do đó, nhờ vào bản thân, vị đã đi đến sự tịch diệt, có sự nghi ngờ đã được vượt qua, và sau khi biết được sự không hiện hữu ở thế gian, giờ đây có sự tái sanh đã được cạn kiệt, vị ấy là tỳ khưu.³

‘Với nghiệp’ là Đạo; ‘sự tái sanh đã được cạn kiệt’ là Diệt. Đây là hai Chân Lý.

“Có năm giải thoát xứ, bậc Đạo Sư thuyết giảng Giáo Pháp hoặc một vị đồng Phạm hạnh nào đó có sự hiểu biết” nên được thực hiện với chi tiết. Đối với vị có sự cảm nhận về ý nghĩa thì có sự hân hoan sanh, đối với vị được hân hoan thì có hỷ sanh, cho đến trong khi nhàm chán thì xa lìa luyến ái, điều này là Đạo; sự giải thoát là Diệt. Và năm giải thoát xứ với chi tiết là tương tự như vậy. Đây là hai Chân Lý: Diệt và Đạo.

Những Kinh này là có tính chất phổ biến. Sau khi xác định thông qua sự thấu triệt và thông qua tương trạng với những Kinh có tính chất phổ biến này như đã được diễn giải, các Kinh khác nên được diễn giải (đầy đủ) không được bỏ bớt. Thể loại kệ ngôn nên được đánh giá theo các kệ ngôn, thể loại *veyyākaraṇa* nên được đánh giá theo các *veyyākaraṇa*.

¹ *Udānapāli* - *Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 297.

² Dấu (?) báo hiệu câu dịch Việt có vấn đề. Xem giải thích ở Lời Giới Thiệu (ND).

³ So sánh với câu kệ ở *Suttanipātapāli* - *Kinh Tập*, TTPV 29, trang 157, câu kệ 517.

Ime ca sādharmaṇā dasaparivaḍḍhakā eko ca catukko niddeso sādharmaṇo. Ayaṃ ca pakinnakaniddeso. Ekaṃ¹ pañca cha ca savekadeso sabbaṃ. Ime dve parivajjanā purimakā ca dasa, ime dvādasa parivaḍḍhakā saccāni.

Ettāvatā sabbaṃ suttaṃ natthi taṃ byākaraṇaṃ vā gāthā vā² imehi dvādasahi parivaḍḍhakehi na otaritaṃ, appamattena pariyesitvā niddisitabbā.

Tatthāyaṃ saṅkhepo: sabbaṃ dukkhaṃ sattahi padehi samosaraṇaṃ gacchati. Katarehi sattahi? Appiyasampayogo ca piyavippayogo ca, imehi dvīhi padehi sabbaṃ dukkhaṃ niddisitabbā. Tassa dve nissayā: kāyo ca cittaṃ ca, tena vuccati: kāyikaṃ dukkhaṃ cetasikaṃ ceti, natthi taṃ dukkhaṃ na kāyikaṃ vā na cetasikaṃ, sabbaṃ dukkhaṃ dvīhi [dukkhehi]³ niddisitabbā: kāyikena ca cetasikena ca, tīhi dukkhatāhi saṅgahitaṃ: dukkhadukkhatāya saṅkhāradukkhatāya vipariṇāmadukkhatāya. Iti taṃ sabbaṃ dukkhaṃ⁴ tīhi dukkhatāhi saṅgahitaṃ, iti idaṃ ca dukkhaṃ tividhaṃ, duvidhaṃ dukkhaṃ kāyikaṃ ca cetasikaṃ ca, duvidhaṃ appiyasampayogo ca piyavippayogo ca. Idaṃ sattavidhaṃ dukkhaṃ.

Tattha tividho samudayo acatuttho apañcamo.

Katamo tividho? Taṇhā ca diṭṭhi ca kammaṃ ca.

Tattha taṇhāva⁵ bhavasamudayo. Kammaṃ tathānibbattassa⁶ hīnappaṇitātā⁷ ayaṃ samudayo. Iti yāpi bhavagatīsu hīnatā ca paṇitātā ca, yāpi tīhi dukkhatāhi saṅgahitā, yo 'pi dvīhi mūlehi samudānīto avijjāya nivutassa bhavataṇhāsaṃyuttassa saviññāṇako kāyo, so 'pi tīhi dukkhatāhi saṅgahito.

Tathā vipallāsato diṭṭhi avagantabbā⁸ yā sattavidhā⁹ niddisitabbā eko vipallāso tiṇi niddesayati cattāri vipallāsavatthūni.

Tattha katamo eko vipallāso? Yo vipariṭtagāho¹⁰ paṭikkhepena otaraṇaṃ yathā “anicce niccam” iti vipariṭtaṃ gaṇhāti. Evaṃ cattāro vipallāsā. Ayameko vipallāsīyati saññā cittaṃ diṭṭhi.

Katamāni cattāri vipallāsavatthūni? Kāyo vedanā cittaṃ dhammā.

¹ eka - PTS.

² gāthā viya - Ma, PTS.

³ dukkhehi - itipadaṃ BJTS potthake natthi.

⁴ dukkhaṃ sabbaṃ - PTS.

⁵ taṇhā ca - Ma, PTS.

⁶ tathā nibbattassa - Ma; tattha nibbattassa - PTS.

⁷ hīnappaṇitātā - Ma;

hīnappaṇitātāya - PTS.

⁸ diṭṭhibhavagantabbā - Ma;

diṭṭhi āgantabbā - PTS.

⁹ sā sattavidhā - Ma, PTS.

¹⁰ vipariṭtagāho - Ma.

Đây là mười sự triển khai liên quan các yếu tố có tính chất phổ biến và một sự diễn giải nhóm bốn có tính chất phổ biến. Và đây là phần diễn giải hỗn hợp. Một, năm, và sáu nhóm có chung thành phần là toàn bộ. Đây là hai sự tách riêng và mười (sự triển khai) trước đây. Đây là các Chân Lý theo mười hai cách triển khai.

Tất cả Kinh không chỉ có bấy nhiêu. Vị không xao lãng, sau khi tìm kiếm thể loại *veyyākaraṇa* (!) ấy hoặc *gāthā* (kệ ngôn) rồi, có thể diễn giải mà không phải liệt kê theo mười hai sự triển khai này.

Ở đây, đây là sự tóm tắt: Toàn bộ Khổ đi đến sự hội tụ với bảy thuật ngữ. Với bảy thuật ngữ nào? Sự gần gũi đối tượng không yêu mến và sự xa lìa đối tượng yêu mến; toàn bộ Khổ nên được diễn giải với hai thuật ngữ này. Khổ có hai nơi nương tựa: thân và tâm; vì thế, được nói rằng: “Khổ thuộc thân và thuộc tâm.” Không có trường hợp khổ ấy là không thuộc thân hoặc không thuộc tâm; tất cả khổ nên được diễn giải theo hai [khổ]: thuộc thân và thuộc tâm. (Tất cả khổ) được tổng hợp theo ba trạng thái khổ: trạng thái khổ do (thọ) khổ, trạng thái khổ do pháp tạo tác, trạng thái khổ do sự biến hoại; như thế, tất cả khổ ấy được tổng hợp theo ba trạng thái khổ. Và như vậy đây là ba loại khổ, hai loại khổ: thuộc thân và thuộc tâm, hai loại nữa là: sự gần gũi đối tượng không yêu mến và sự xa lìa đối tượng yêu mến; đây là khổ theo bảy loại.

Ở đây, Tập có ba loại, không có loại thứ tư, không có loại thứ năm.

Ba loại nào? Tham ái, tà kiến, và nghiệp.

Ở đây, chính tham ái là nhân sanh của hữu, nghiệp là trạng thái hạ liệt hay cao quý của người đã được hạ sanh như thế; điều này là Tập. Như thế, trạng thái hạ liệt và trạng thái cao quý ở các kiếp sống và ở các cảnh giới tái sanh cũng đã được tổng hợp theo ba trạng thái khổ; thân có sự nhận thức của người đã được gắn liền với tham ái ở hữu và đã bị bao trùm bởi vô minh được hình thành bởi hai gốc rễ (tham ái và vô minh), nó cũng đã được tổng hợp theo ba trạng thái khổ.

Tương tự như thế, tà kiến có thể được đưa đến từ sự trái khuấy; nó có thể được diễn giải theo bảy cách; một sự trái khuấy được diễn giải theo ba (cái bị trái khuấy) và bốn nền tảng của sự trái khuấy.

Ở đây, một sự trái khuấy là gì? Sự nắm lấy điều sai lệch là sự liệt kê theo cách đối nghịch, giống như người nắm lấy điều sai lệch (nghĩ là): “*thường*” ở vô thường. Bốn sự trái khuấy¹ là tương tự như vậy. Sự trái khuấy chỉ là một, và cái bị trái khuấy là (ba) gồm có: tướng, tâm, và kiến (sự nhận biết, sự nhận thức, và sự nhận thấy).

Bốn nền tảng của sự trái khuấy là những gì? Thân, thọ, tâm, pháp.

¹ Bốn sự trái khuấy: ‘thường’ ở vô thường, ‘lạc’ ở khổ, ‘ngã’ ở vô ngã, ‘tịnh’ ở bất tịnh. Xem phân phân tích chi tiết ở trang 155 (ND).

Evam vipallāsagatassa akusalam ca pavaḍḍheti.¹ Tattha saññāvipallāso dosam akusalamūlam pavaḍḍheti, cittavipallāso lobham akusalamūlam pavaḍḍheti, ditthivipallāso moham akusalamūlam pavaḍḍheti. Tattha dosassa akusalamūlassa tīṇi micchattāni phalam: micchāvācā micchākammanto micchāājīvo; lobhassa akusalamūlassa tīṇi micchattāni phalam: micchāsaṅkappo micchāvāyāmo micchāsamādhi; mohassa akusalamūlassa dve micchattāni phalam: micchādītthi ca micchāsati ca. Evam akusalam sahetu sappaccayam vipallāsā ca paccayo akusalamūlāni sahetu, eteyeva paṭipakkhena anūnā anadhikā dvīhi paccayehi niddisitabbā nirodhe ca magge ca vipallāsamupādāya parato² paṭipakkhena.³

Tatthimā uddānagāthā:

- (a) Avijjāya nivuto loko - cittam saṃyojanampi ca,⁴
yā ucchinna⁵ bhavataṇhā - dvedhā⁶ ceva vimuttiyo.
- (b) Kumbhūpamaṃ kāyamimaṃ - yaṃ na tumhākaṃ jahātha,⁷
ye keci sokā paridevā⁸ - timbaruko⁹ ca sayam kataṃ.
- (c) Dukkham ditthi ca uppamaṃ - yaṃ ca gopālakūpamaṃ,¹⁰
sati kāyagatā māhu - samatho ca vipassanā.
- (d) Āsā pihā ca abhinandanā ca - catunnamananubodhanā,
yāni sotāni lokasmiṃ¹¹ - daḷhanemiyānakāro.
- (e) Yaṃ nissitassa calitaṃ - anapaṭṭhitakāya sati,¹²
sayam katena kamma¹³ - vimuttāyatanehi ca.

**Peṭakopadesa mahākaccāyanena bhāsīte
ariyasaccappakāsanā nāma paṭhamabhūmi
samattā.¹⁴**

¹ pavaḍḍhati - PTS.

² parīto - PTS.

³ paṭipakkhena catasso - Ma;
paṭipakkhena cattāro - PTS.

⁴ ca - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

⁵ sā pacchinna - Ma; sa pacchinna - PTS.

⁶ dve 'mā - Ma, PTS.

¹⁴ Peṭakopadesa mahākaccāyanena bhāsīte paṭhamabhūmi ariyasaccappakāsanā nātam jīvataḥ bhagavatā mādisena samuddanena tathāgatenāti - Ma;

Peṭakopadesa mahākaccāyanena bhāsīte paṭhamabhūmi ariyasaccappakāsanā nāma. Tam jīvitaḥ bhagavatā mādisena samuddanena tathāgatenāti - PTS.

⁷ tumhākaṃ tam jahā - Ma, PTS.

⁸ sokaparidevā - Ma, PTS.

⁹ tibbadukkho - PTS.

¹⁰ gopālakopamaṃ - Ma, PTS.

¹¹ lokasmi - PTS.

¹² anapaṭṭhitakāyagatāsati - Ma.

¹³ saccena - Ma, PTS.

Đối với vị bị rơi vào sự trái khuấy như vậy, bất thiện tăng trưởng. Ở đây, sự trái khuấy của tướng làm tăng trưởng bất thiện căn¹ sâu, sự trái khuấy của tâm làm tăng trưởng bất thiện căn tham, sự trái khuấy của kiến làm tăng trưởng bất thiện căn si. Ở đây, quả của bất thiện căn sâu là ba sự tà vạy: tà ngữ, tà nghiệp, tà mạng; quả của bất thiện căn tham là ba sự tà vạy: tà tư duy, tà tinh tấn, tà định; quả của bất thiện căn si là hai sự tà vạy: tà kiến và tà niệm. Như vậy, bất thiện có nhân, có duyên: sự trái khuấy là duyên, các bất thiện căn là nhân; chính các pháp này theo cách đối nghịch là không thiếu không thừa, chúng nên được diễn giải theo hai duyên ở Diệt và ở Đạo liên quan đến sự trái khuấy từ những phần khác theo cách đối nghịch.

Ở đây, đây là các câu kệ tóm lược:

(a) *Thế giới bị bao trùm bởi vô minh, và tâm có sự ràng buộc, tham ái ở hữu đã được trừ tuyệt, và đây chính là hai cách giải thoát.*

(b) *Thân này tương tự chậu đất nung, cái gì không thuộc về các người, các người hãy dứt bỏ, mọi sầu muộn và than vãn, Timbaruka và việc đã được tự mình tạo ra.*

(c) *Khô và kiến đã được sanh lên, và Kinh 'Ví dụ người chăn bò,' niệm đã được hướng đến thân, Ngài đã thuyết (!), chỉ tịnh và minh sát.*

(d) *Sự mong mỏi, sự mong cầu, và sự thích thú, sự không thấu hiểu về bốn pháp này, những dòng chảy hiện diện ở thế gian, người thợ đóng xe làm vành xe chắc chắn.*

(e) *Đối với người nương tựa thì có dao động, niệm ở thân không được thiết lập, do hành động đã được tự mình tạo ra, và với các giải thoát xứ.*

**Lãnh vực thứ nhất - Sự Tỏ Về Bốn Chân Lý Cao Thượng -
thuộc Peṭakopadesa do Ngài Mahākaccāyana thuyết giảng
được đây đủ.**

¹ *akusalamūlaṃ*: để tiện việc hành văn, trong một số trường hợp, 'bất thiện căn' được sử dụng để ghi nghĩa Việt thay vì 'gốc rễ của bất thiện.' Tương tự như vậy 'thiện căn' thay vì 'gốc rễ của thiện' đối với *kusalamūlaṃ* (ND).

II. Dutiyabhūmi SĀSANAPATṬHĀNAM

Tattha katamaṃ sāsanapatṭhānaṃ?

1. Saṃkilesabhāgiyaṃ suttaṃ, 2. vāsanābhāgiyaṃ¹ suttaṃ, 3. nibbedhabhāgiyaṃ suttaṃ, 4. asekkhabhāgiyaṃ² suttaṃ, 5. saṃkilesabhāgiyaṃ ca vāsanābhāgiyaṃ ca, 6. saṃkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca, 7. saṃkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca asekkhabhāgiyaṃ ca, 8. vāsanābhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca, 9. āṇatti, 10. phalaṃ, 11. upāyo, 12. āṇatti ca phalaṃ ca, 13. phalaṃ ca upāyo ca, 14. āṇatti ca phalaṃ ca upāyo ca, 15. assādo, 16. ādīnavo, 17. nissaraṇaṃ, 18. assādo ca ādīnavo ca, 19. assādo ca nissaraṇaṃ ca, 20. ādīnavo ca nissaraṇaṃ ca, 21. assādo ca ādīnavo ca nissaraṇaṃ ca, 22. lokikaṃ, 23. lokuttaraṃ, 24. lokikaṃ ca lokuttaraṃ ca, 25. kammaṃ, 26. vipāko, 27. kammaṃ ca vipāko ca, 28. niddiṭṭhaṃ, 29. aniddiṭṭhaṃ, 30. niddiṭṭhaṃ ca aniddiṭṭhaṃ ca, 31. ñāṇaṃ, 32. ñeyyaṃ, 33. ñāṇaṃ ca ñeyyaṃ ca, 34. dassanaṃ, 35. bhāvanā, 36. dassanaṃ ca bhāvanā ca, 37. vipākakammaṃ, 38. na vipākakammaṃ, 39. nevavipākanavipākakammaṃ, 40. sakavacanaṃ, 41. paravacanaṃ, 42. sakavacanaṃ ca paravacanaṃ ca, 43. sattādhiṭṭhānaṃ, 44. dhammādhiṭṭhānaṃ, 45. sattādhiṭṭhānaṃ ca dhammādhiṭṭhānaṃ ca, 46. thavo, 47. anuññātaṃ, 48. paṭikkhittaṃ, 49. anuññātaṃ ca paṭikkhittaṃ ca, 50. sakavacanādhiṭṭhānaṃ, 51. paravacanādhiṭṭhānaṃ, 52. sakavacanādhiṭṭhānaṃ ca paravacanādhiṭṭhānaṃ ca, 53. kiriyaṃ, 54. phalaṃ, 55. kiriyaṃ ca phalaṃ ca.³

(1). Tattha katamaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ suttaṃ?

01. Kāmandhā jālasañchannā - taṇhāchadanachādītā,
pamattabandhanā⁴ baddhā⁵ - macchā va kumināmukhe,
jarāmaraṇamanventi - vaccho khīrapakova mātaraṃ. (*Ud.* 76)
“Pañcime bhikkhave nīvaraṇā.” (*S.* v, 60; ss. A. iii, 63)

(2). Tattha katamaṃ vāsanābhāgiyaṃ suttaṃ?

02. Manopubbaṅgamā dhammā - manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce pasannena - bhāsati vā karoti vā,
tato naṃ sukhamanveti - chāyāva anapāyinī. (*Dh.* ck.2)

Samyuttake suttaṃ: mahānāmassa sakkassa idaṃ bhagavā sakyānaṃ
kapilavatthumhi nagare nayavitthārena, saddhāsīlaparibhāvitaṃ cittaṃ⁶
bhāvaññena⁷ paribhāvitaṃ taṃ nāma pacchime kāle. (*S.* v, 371)

¹ vodānabhāgiyaṃ - Netti.

² asekkhabhāgiyaṃ - Ma, evaṃ sabbattha.

³ Thavo, sakavacanādhiṭṭhānaṃ, paravacanādhiṭṭhānaṃ, sakavacanādhiṭṭhānaṃca paravacanādhiṭṭhānaṃca. Kiriyaṃ, phalaṃ, kiriyaṃca phalaṃca. Anuññātaṃ, paṭikkhittaṃ, anuññātaṃca paṭikkhittaṃca. Imāni cha paṭikkhittāni - Ma, PTS.

⁴ pamattabandhunā - Ma, PTS.

⁵ bandhā - PTS.

⁶ suttaṃ - Ma, PTS.

⁷ bhāvamaññena - PTS.

II. Lãnh Vực Thứ Nhì SỰ HÌNH THÀNH GIÁO LÝ

Ở đây, sự hình thành giáo lý là gì?

1. Kinh liên quan đến phiền não, 2. Kinh liên quan đến huân tập, 3. Kinh liên quan đến thấu triệt, 4. Kinh liên quan đến bậc Vô Học, 5. (Kinh) liên quan đến phiền não và liên quan đến huân tập, 6. (Kinh) liên quan đến phiền não và liên quan đến thấu triệt, 7. (Kinh) liên quan đến phiền não, liên quan đến thấu triệt, và liên quan đến bậc Vô Học, 8. (Kinh) liên quan đến huân tập và liên quan đến thấu triệt, 9. chỉ thị, 10. kết quả, 11. cách thức, 12. chỉ thị và kết quả, 13. kết quả và cách thức,¹ 14. chỉ thị, kết quả, và cách thức, 15. sự hứng thú, 16. sự bất lợi, 17. sự thoát ra, 18. sự hứng thú và sự bất lợi, 19. sự hứng thú và sự thoát ra, 20. sự hứng thú và sự thoát ra, 21. sự hứng thú, sự bất lợi, và sự thoát ra, 22. hợp thể, 23. xuất thể, 24. hợp thể và xuất thể, 25. nghiệp, 26. quả thành tựu, 27. nghiệp và quả thành tựu, 28. được diễn giải, 29. không được diễn giải, 30. được diễn giải và không được diễn giải, 31. trí (sự biết), 32. điều-có-thể-biết, 33. trí (sự biết) và điều-có-thể-biết, 34. sự thấy, 35. sự tu tập, 36. sự thấy và sự tu tập, 37. nghiệp cho quả thành tựu, 38. không phải nghiệp cho quả thành tựu, 39. không phải quả thành tựu và cũng không phải nghiệp cho quả thành tựu, 40. lời nói của Ta, 41. lời nói của vị khác, 42. lời nói của Ta và lời nói của vị khác, 43. sự xác định chúng sanh, 44. sự xác định pháp, 45. sự xác định chúng sanh và sự xác định pháp, 46. sự ca tụng, 47. điều được cho phép, 48. điều bị từ khước, 49. điều được cho phép và bị từ khước, 50. sự xác định lời nói của Ta, 51. sự xác định lời nói của vị khác, 52. sự xác định lời nói của Ta và sự xác định lời nói của vị khác, 53. hành vi, 54. kết quả, 55. hành vi và kết quả.

(1). Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não là Kinh nào?

01. *“Bị mù quáng bởi dục vọng, bị bao trùm bởi tấm lưới, bị che đậy bởi tấm chòang tham ái, bị trói buộc bởi sự trói buộc của xao lãng, tựa như những con cá ở nơi cửa miệng của tấm lưới, chúng đi theo sau già và chết, tựa như con bê bú sữa đi theo sau bò mẹ.”²*

“Này các tỳ khưu, đây là năm pháp che lấp.”

(2). Ở đây, Kinh liên quan đến huân tập là Kinh nào?

02. *Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, có tâm là chủ đạo, được tạo ra bởi tâm. Nếu (người nào) nói hay làm với tâm trong sạch, do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy, ví như bóng có sự không lìa khỏi (hình).³*

Kinh thuộc Tương Ứng là: Đức Thế Tôn (đã chỉ bảo) điều này cho Mahānāma dòng Sakya ở thành Kapilavatthu của những người Sakya một cách chi tiết về phương pháp: tâm được phát triển đầy đủ với tín, giới, (văn, thí, tuệ) thì được phát triển đầy đủ theo trạng thái khác của bản thể, điều ấy được gọi là vào thời điểm cuối cùng. (?)

¹ Không thấy liệt kê hai yếu tố “*āṇatti ca upāyo ca*” = “chỉ thị và cách thức” (ND).

² *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 283.

³ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 27, câu kệ 2.

- (3). Tattha katamaṃ nibbedhabhāgiyaṃ suttaṃ?
 03. Uddhaṃ adho sabbadhi vippamutto
 ayamahamasmī 'ti anānupassī,
 evaṃ vimutto udatāri oghaṃ
 atiṇṇapubbaṃ apunabbhavāya.¹ (Ud. 74)

“Kimatthiyāni bhante kusalāni sīlāni”² ānando pucchati satthāraṃ. (A. v 2; 310)

- (4). Tattha katamaṃ asekhabhāgiyaṃ suttaṃ?
 04. Yassa selūpamaṃ cittaṃ - ṭhitaṃ nānupakampati,
 virattaṃ rajanīyesu - kopaneyye na kuppatti,
 yassevaṃ bhāviṭaṃ cittaṃ - kuto naṃ³ dukkhamessatī ”ti. (Ud. 41)
 “Āyasmā maṃ bhante sārīputto āsajja appaṭinissajja cārikaṃ pakkanto”⁴
 sārīputtassa byākaraṇaṃ kātappaṃ. “Yassa nūna bhante kāye kāyagatāsati
 anupaṭṭhitā assa”⁵ vitthārena kātappaṃ. (A. iv, 373-8)

- (5). Tattha katamaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ ca vāsanābhāgiyaṃ ca suttaṃ?
 05. Channamativassati - vivaṭaṃ nātivassati,
 tasmā channaṃ vivaretha - evaṃ taṃ nātivassati.⁶ (Ud. 56)
 “Channamativassatī ”ti saṃkilesa. “Vivaṭaṃ nātivassatī ”ti vāsanā.
 “Tamo tamaparāyano ”ti (A. ii, 85; S. i, 93) vitthārena. Tattha yo ca tamo
 yo ca tamaparāyano, ayaṃ saṃkilesa. Yo ca joti, yo ca jotiparāyano, ayaṃ
 vāsanā.

- (6). Tattha katamaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ nibbedhabhāgiyaṃ ca suttaṃ?
 06. Na taṃ daḷhaṃ bandhanamāhu dhīrā
 yadāyasaṃ dārujaṃ babbajaṃ ca,⁷
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekkhā.

07. Etaṃ daḷhaṃ bandhanamāhu dhīrā
 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etampi chetvāna paribbajanti⁸
 anapekkhino kāmasukhaṃ pahāya.⁹ (S. i, 77)

¹ apunabbhavāyāti - PTS.

² sīlāni nu kho bhavanti kimatthiyāni - Ma, PTS.

³ taṃ - PTS.

⁴ sārīputto nāma bhagavā theraññataro so maṃ āsajja appaṭinissajja cārikaṃ pakkamati - Ma, PTS.

⁵ yassa nūna bhagavā kāyagatā sati abhāvitā assa abahulikatā - Ma, PTS.

⁶ nātivassatī ti - PTS.

⁷ dārujapabbajañca - Ma;

dārujaṃ pabbajaṃ ca - PTS.

⁸ vajanti dhīrā - Bandhanāgārajātakam (201).

⁹ ayaṃ gāthā Ma, PTS potthakesu ūnaṃ.

(3). Ở đây, Kinh liên quan đến thấu triệt là Kinh nào?

03. “*Bên trên, bên dưới, khắp mọi nơi, vị đã được giải thoát không có sự suy xét rằng: ‘Tôi là cái này.’ Vị được giải thoát như vậy đã vượt lên dòng lũ trước đây chưa vượt qua, ngộ hầu không còn hiện hữu lại nữa.*”¹

Ngài Ānanda hỏi bậc Đạo Sư rằng: “*Bạch Ngài, các thiện giới có những mục đích gì?*”

(4). Ở đây, Kinh liên quan đến bậc Vô Học là Kinh nào?

04. “*Tâm của người nào giống như tảng đá, đứng yên, không rung động, không luyến ái ở các vật đáng bị luyến ái, không bị bức tức đối với việc đáng bị bức tức, tâm của người nào được tu tập như vậy, do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?*”²

“*Bạch Ngài, đại đức Sāriputta đã va chạm vào con, đã không xin lỗi, rồi ra đi du hành,*” việc giải thích của vị Sāriputta cần được thực hiện. “*Bạch Ngài, đương nhiên đối với vị nào mà niệm hướng đến thân ở thân là không được thiết lập ...*” nên được thực hiện với chi tiết.

(5). Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não và liên quan đến huân tập là Kinh nào?

05. “*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy, mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra. Vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy, như vậy mưa không rơi nhiều ở vật ấy.*”³

“*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy*” là phiền não. “*Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra*” là huân tập.

“*Bóng tối có sự tiến đến bóng tối ...*” với chi tiết. Ở đây, bóng tối và sự tiến đến bóng tối là phiền não. Ánh sáng và sự tiến đến ánh sáng là huân tập.

(6). Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não và liên quan đến thấu triệt là Kinh nào?

06. *Các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc làm bằng sắt, bằng gỗ, và bằng dây gai là không chắc chắn. Bị luyến ái dính mắc ở các bông tai gắn ngọc ma-ni, sự mong muốn ở những người con, và ở những người vợ ...*

07. *... các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc này là chắc chắn, có sự trì xuống, dẻo dai, khó tháo gỡ. Sau khi cắt đứt luôn cả sự trói buộc này, các vị du hành, không có mong cầu, sau khi đã dứt bỏ khoái lạc của các dục.*⁴

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 281.

² *Sdd.* trang 209.

³ *Sdd.* trang 241. Người phạm tội mà che giấu (vật đã được che đậy) thì sẽ tiếp tục phạm tội (mưa rơi nhiều), còn người đã phạm tội mà sám hối (vật đã được mở ra) thì sẽ không tiếp tục phạm tội nữa (S. i, 121; UdA. 306; ThagA. ii, 188; VinA. vi, 1287). Câu kệ này cũng được thấy ở Tạng Luật, *Cullavaggapāli - Tiểu Phẩm* tập 2 (TTPV 07, trang 435); *Theragāthapāli - Trường Lão Kệ* (TTPV 31, trang 131, câu kệ 447).

⁴ Hai câu kệ 06 và 07 được thấy ở *Dhammapadapāli - Pháp Cú* (TTPV 28, trang 111, câu kệ 345 và 346), *Jātakapāli - Bốn Sanh* tập 1 (TTPV 32, trang 95, câu kệ 253 và 254).

“Na taṃ daḷhaṃ bandhanamāhu dhīrā –pe– puttesu dāresu ca yā apekkhā,” ayaṃ saṃkilesa. “Etampi chetvāna paribbajanti¹ anapekkhino kāmasukhaṃ pahāyā ”ti, (S. i, 77) ayaṃ nibbedho.

“Yaṃ cetayitaṃ pakappitaṃ anusayitaṃ² yā ca nāmarūpassa avakkanti³ hoti,” imehi catūhi padehi saṃkilesa, pacchimakehi catūhi nibbedho.

(7). Tattha katamaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca asekhabhāgiyaṃ ca suttaṃ?

08. Ayaṃ loko santāpajāto
phassapareto rogaṃ⁴ vadati attano,⁵
yena yena hi maññati
tato taṃ hoti aññathā.

09. Aññathābhāvī bhavasatto loko
bhavapareto bhavamevābhinandati,
yadabhinandati taṃ bhayaṃ
yassa bhāyati taṃ dukkhaṃ.
Bhavavippahānāya kho panidaṃ brahmacariyaṃ vussati.⁶
Ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā bhavena bhavassa vipparamokkham-
āhaṃsu, sabbe te ‘avippamuttā bhavasmā ’ti vadāmi.⁷

Ye vā pana keci samaṇā vā brāhmaṇā vā vibhavana bhavassa
nissaraṇamāhaṃsu, sabbe te ‘anissatā bhavasmā ’ti vadāmi,⁸ upadhī hi⁹
paṭicca dukkhamidaṃ sambhoti.

Sabbupādānakkhayā¹⁰ natthi dukkhassa sambhavo.

Lokamimaṃ passa, puthū avijjāya paretāṃ bhūtaṃ bhūtarataṃ bhavā
aparimuttaṃ.¹¹ Ye hi keci¹² bhavā sabbadhi sabbattatāya,¹³ sabbe te bhavā
aniccā dukkhā¹⁴ vipariṇāmadhammā ”ti.

10. Evametaṃ yathābhūtaṃ - sammappaññāya passato,
bhavataṇhā pahīyati - vibhavaṃ nābhinandati,
sabbaso taṇhānaṃ khayā - asesavirāganirodho nibbānaṃ.¹⁵

11. Tassa nibbutassa bhikkhuno
anupādā¹⁶ punabbhavo na hoti,¹⁷
abhibhūto māro vijitasāṅgāmo¹⁸
upeccagā¹⁹ sabbabhavāni tādi ”ti. (ss. Ud. 32-3)

¹ paribbajanti dhīrā - PTS.

² anusayitaṃ - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu na dissate. ¹² ye vā pana keci - PTS.

³ nāmarūpassāvakkanti - PTS.

¹³ sabbattatāya - Ma;

⁴ rogaṃ - Ma, Ud.

sabbattatāya samvattanti - PTS.

⁵ attato - Ma, Ud.

¹⁴ sabbe te saṅkhārā aniccā dukkhā - PTS.

⁶ bhavapahanatthaṃ kho bhagavati brahmacariyaṃ vussati - PTS.

⁷ ye vā pana keci vibhavana bhavanissaraṇaṃ āhu sabbe te bhavā anissatā ti vadāmi - PTS.

⁸ ye vā pana keci vibhavana bhavassa vimokkhaṃ āhaṃsu sabbe te bhavā avippamuttā ti vadāmi - PTS.

¹⁶ anupādāya - PTS.

⁹ upadhī hi - Ma; upadhi - PTS.

¹⁷ na bhavati - PTS.

¹⁰ sabbaso upādānakkhayā - PTS.

¹⁸ vijito saṅgāmo - PTS.

¹¹ paretā bhūtā bhūtaratā bhavā aparimuttā - Ma.

¹⁹ upeccagā - Ma.

¹⁵ sabbaso taṇhānaṃ khayā asesavirāganirodho nibbānaṃ - itipātho PTS potthake natthi.

“Các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc ấy là không chắc chắn –nt– sự mong muốn ở những người con và ở những người vợ,” đây là phiền não. “Sau khi cắt đứt luôn cả sự trói buộc này, các vị du hành, không có mong cầu, sau khi đã dứt bỏ khoai lạc của các dục,” đây là thấu triệt.

“Điều đã được suy tính, đã được xếp đặt, đã được tìm ẩn, và sự hình thành của danh sắc,”¹ với bốn thuật ngữ này là phiền não, với bốn thuật ngữ sau là thấu triệt.

(7). Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não, liên quan đến thấu triệt, và liên quan đến bậc Vô Học là Kinh nào?

08. “Thế gian này bị đốt nóng,² bị quấy nhiễu bởi (sáu) xúc, nói rằng bệnh là thuộc về tự ngã. Dầu nghĩ theo cách này cách kia, nó hình thành theo một cách khác so với cái ấy.

09. Có sự hình thành theo một cách khác, thế gian bị dính mắc vào hữu, bị quấy nhiễu bởi hữu, lại thỏa thích hữu ấy. Thỏa thích cái nào, cái ấy là sự sợ hãi. Bị sợ hãi đối với cái nào, cái ấy là khô.

Quả vậy, Phạm hạnh này được sống nhằm lìa bỏ hữu.

Bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào đã nói rằng sự giải thoát khỏi hữu nhờ vào hữu, Ta nói rằng tất cả các vị đó ‘không được giải thoát khỏi hữu.’

Bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào đã nói rằng sự thoát ra khỏi hữu nhờ vào phi hữu, Ta nói rằng tất cả các vị đó ‘không được thoát ra khỏi hữu,’ bởi vì tùy thuận vào mầm tái sanh, khổ này được hình thành.

Do sự cạn kiệt của mọi chấp thủ, không có sự hình thành của khô.

Hãy nhìn xem thế gian này, số đông bị quấy nhiễu bởi vô minh, được hiện hữu, thích thú sự hiện hữu, không được giải thoát hoàn toàn khỏi hữu. Bất cứ các hữu nào, ở mọi nơi, với mọi tính chất, tất cả các hữu ấy là vô thường, khổ đau, có tính chất biến hoại.”

10. “Tương tự, đối với vị đang nhìn thấy điều này đúng theo thực thể bằng tuệ chơn chánh, tham ái ở hữu của vị ấy được dứt bỏ, vị ấy không thỏa thích phi hữu, do sự cạn kiệt của các tham ái một cách trọn vẹn, có sự lìa ái luyến và sự diệt tận không còn dư sót, Niết Bàn.

11. Đối với vị tỳ khưu đã được tịch diệt ấy, do không còn chấp thủ, sự hiện hữu lại nữa là không có, Ma Vương đã bị chế ngự, cuộc chiến đã được chiến thắng, bậc tự tại đã vượt qua khỏi tất cả các hữu.”³

¹ Cัม Nang Học Phật, TTPV 43, trang 227.

² Ở ngữ cảnh này, *santāpajāto* được ghi nghĩa Việt là: ‘bị đốt nóng,’ thay vì dịch sát từ: ‘đã sanh lên sự đốt nóng’ (ND).

³ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, các trang 195, 197.

“Ayaṃ loko santāpajāto” yāva “dukkhan”ti ayaṃ taṇhāsaṃkilesa.¹

(Yaṃ punaggahaṇaṃ) “Ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā bhavena bhavassa vip̄pamokkhamāhaṃsu, sabbe te ‘avimuttā bhavasmā’ti vadāmi.² Ye vā pana keci samaṇā vā brāhmaṇā vā vibhavana bhavassa nissaraṇamāhaṃsu, sabbe te ‘anissaṭṭā bhavasmā’ti vadāmi,³ ayaṃ diṭṭhisamkilesa.

Taṃ diṭṭhisamkilesa ca taṇhāsaṃkilesa ca ubhayametaṃ samkilesabhāgiyaṃ.⁴

(Yaṃ punaggahaṇaṃ⁵) “Bhavavippahānāya kho panidaṃ brahmacariyaṃ vussati⁶ yāva “sabbūpādānakkhayā natthi dukkhassa sambhavo”⁷ “sabbaso taṇhānaṃ khayā asesavirāgaṇirodho nibbānaṃ,⁸ idaṃ nibbedhabhāgiyaṃ.

“Tassa nibbutassa bhikkhuno” yāva “upaccagā⁹ sabbabhavāni tādi”ti, idaṃ asekkhabhāgiyaṃ.

“Cattāro puggalā: (A. ii, 5) anusotagāmī samkilesa, ṭhitatto ca paṭisotagāmī ca nibbedho, thale tiṭṭhatī”ti asekkhabhūmi. (A. ii, 5)

(8). Tattha katamaṃ vāsanābhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca suttaṃ?
12. “Dadato puññaṃ pavaḍḍhati
saṃyamato veraṃ na cīyati,
kusalo ca jahāti¹⁰ pāpakaṃ
rāgadosamohakkhayā sa nibbuto”ti.¹¹ (Ud. 85)

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati saṃyamato veraṃ na cīyati”ti vāsanā,
“kusalo ca jahāti pāpakaṃ rāgadosamohakkhayā sa nibbuto”ti nibbedho.

“Sotānudhatesu¹² dhammesu vacasā paricitesu manasānupekkhitesu diṭṭhiyā suppaṭividdhesu pañcānisaṃsā pāṭikaṅkhā: idhekaccassa bahussutā dhammā honti dhātā¹³ vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā, so yuñjanto ghaṭento vāyamanto diṭṭheva dhamme visesaṃ pappoti. No ce diṭṭheva dhamme visesaṃ pappoti, gilāno pappoti. No ce gilāno pappoti, maraṇakālasamaye pappoti. No ce maraṇakālasamaye pappoti, devabhūto pāpuṇāti. No ce devabhūto pāpuṇāti, tena dhamma-rāgena tāya dhammanandiyā paccakabodhiṃ pāpuṇāti. (ss. A. ii, 185)

¹ yaṃ taṇhā saṃkilesa - Ma;
yaṃ taṇhā ti saṃkilesa - PTS.

⁷ Pāṭhāyaṃ Machasaṃ vyākūlo dissati.

⁸ yāva sabbaso upādānakkhayā sambhavā - Ma, PTS.

² ye vā pana keci vibhavana bhavanissaraṇaṃ āhaṃsu sabbe te bhavā anissaṭṭā ti vadāmi - PTS.

⁹ upajjhagā - PTS.

³ ye vā pana keci bhavena bhavassa vip̄pamokkhaṃ āhaṃsu, sabbe te bhavā avippamuttā ti vadāmi - PTS.

¹⁰ jahati - PTS, evaṃ sabbattha.

⁴ samkilesa - Ma, PTS.

¹¹ parinibbuto ti - PTS.

⁵ yaṃ puna gahaṇaṃ - PTS.

¹² sotānugatesu - Ma, PTS.

⁶ bhavavippahānāya brahmacariyaṃ vussati - Ma; bhavanippahānatthaṃ bhagavati brahmacariyaṃ vussati - PTS.

¹³ dhātā apamuṭṭhā - Ma, PTS.

“Thế gian này bị đốt nóng” ... cho đến ... “(cái ấy là) khô” là phiền não tham ái.

(Điều được đề cập trước đây là:) “Bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào đã nói rằng sự giải thoát khỏi hữu nhờ vào hữu, Ta nói rằng tất cả các vị đó ‘không được giải thoát khỏi hữu.’ Hoặc là bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào đã nói rằng sự tách ly khỏi hữu nhờ vào phi hữu, Ta nói rằng tất cả các vị đó ‘không được tách ly khỏi hữu,’” điều này là phiền não tà kiến.

Phiền não tà kiến ấy (!) và phiền não tham ái, cả hai điều này liên quan đến phiền não.

(Điều được đề cập trước đây là:) “Quả vậy, Phạm hạnh này được sống nhằm lìa bỏ hữu” ... cho đến ... “do sự cạn kiệt của mọi chấp thủ, không có sự hình thành của khô” và “do sự cạn kiệt của các tham ái một cách trọn vẹn,” điều này là liên quan đến thấu triệt.

“Đối với vị tỳ khưu đã được tịch diệt ấy” ... cho đến ... “bậc tự tại đã vượt qua khỏi tất cả các hữu,” điều này là liên quan đến bậc Vô Học.

Bốn hạng người: Hạng đi xuôi dòng là phiền não, hạng có bản thân đã đứng vững và hạng đi ngược dòng là thấu triệt, hạng đứng ở đất liền là lãnh vực của bậc Vô Học.

(8). Ở đây, Kinh liên quan đến huân tập và liên quan đến thấu triệt là Kinh nào?

12. “Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự, và người hiền thiện từ bỏ điều ác, do sự cạn kiệt luyến ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt.”¹

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự” là huân tập, “và người hiền thiện từ bỏ điều ác, do sự cạn kiệt luyến ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt” là thấu triệt.

“Khi các Pháp được dõi theo bởi tai, được ôn luyện bởi khẩu, được suy xét bởi ý, khéo được thấu triệt bởi (chánh) kiến, có năm điều lợi ích là điều mong đợi: Ở đây, đối với một người nào đó, các Pháp là được nghe nhiều, được dõi theo, được ôn luyện, được suy xét bởi ý, khéo được thấu triệt bởi (chánh) kiến, người ấy, trong khi gấn bó, trong khi cố gắng, trong khi tinh tấn, đạt được sự thù thắng ngay trong thời hiện tại. Nếu không đạt được sự thù thắng ngay trong thời hiện tại, thì đạt được khi là người bệnh. Nếu không đạt được khi là người bệnh, thì đạt được vào thời điểm lúc chết. Nếu không đạt được vào thời điểm lúc chết, thì đạt được khi là vị Thiên nhân. Nếu không đạt được khi có trạng thái Thiên nhân, thì do sự luyến ái với Pháp, do niềm vui với Pháp, đạt được quả vị Độc Giác.”

¹ Udānapāli - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, trang 305.

Tattha yaṃ¹ diṭṭheva dhamme pāpuṇāti, ayaṃ nibbedho; yaṃ saṃparāye paccekabodhiṃ pāpuṇāti, ayaṃ vāsanā.

Imāni soḷasa suttāni sabbasāsanāṃ atigaṇhanto² tiṭṭhanti. Imehi soḷasahi suttehi navavidho suttanto vibhatto bhavati. So ca paññavato no duppaññassa, yuttassa no ayuttassa, akammassa vihārissa.

Pakatiyā loko³ saṃkilesa carati. So saṃkilesa tividho: taṇhāsaṃkilesa diṭṭhisāṃkilesa duccharitasāṃkilesa. Tato saṃkilesato uṭṭhahanto saṃkilesadhammesu⁴ patitṭhahati lokiyesu patitṭhahati 'ti. Tatthākusalo⁵ diṭṭhito⁶ sace taṃ sīlaṃ ca diṭṭhiṃ ca parāmasati, tassa so taṇhāsaṃkilesa hoti. Sace panassa evaṃ hoti: “Imināhaṃ sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi⁷ devaññataro vā ”ti, sāssa⁸ hoti micchādiṭṭhi, (A. iv, 562; M. i, 101; S. iv, 180) so tassa⁹ micchādiṭṭhisāṃkilesa bhavati.

Sace pana sīle patitṭhito aparāmatṭhassa hi sīlavataṃ hoti, tassa taṃ sīlavataṃ¹⁰ yoniso gahitaṃ avippaṭisāraṃ¹¹ janeti, (yāva vimuttiñāṇa-dassanaṃ) taṃ ca tassa diṭṭheva dhamme kālakatassa¹² vā tamhiyeva vā pana aparapariyāye¹³ vā aññesu khandhesu evaṃ suttaṃ: “Sucaritaṃ vāsanāya saṃvattati ”ti vāsanābhāgiyaṃ suttāṃ vuccati.

Tattha sīlesu ṭhitassapi nīvaraṇacittaṃ,¹⁴ taṃ tato sakkāyadiṭṭhi-p-pahānāya bhagavā dhammaṃ deseti, so accantaniṭṭhaṃ¹⁵ nibbānaṃ pāpuṇāti, yadi vā sāsanantare¹⁶ accantaniṭṭhaṃ¹⁷ nibbānaṃ pāpuṇāti, yadi vā ekāsane cha abhiññe. Tattha dve puggalā ariyadhamme pāpuṇanti: saddhānusārī ca dhammānusārī ca. (M. i, 479; S. iii, 225) Tattha dhammānusārī ugghaṭitaññū saddhānusārī neyyo. (A. ii, 135; Pug. 41) Tattha ugghaṭitaññū duvidho: koci tikkhindriyo koci mudindriyo. (A. ii, 149) Tattha neyyopi duvidho: koci tikkhindriyo koci mudindriyo. Tattha yo ca ugghaṭitaññū mudindriyo, yo ca neyyo tikkhindriyo, ime puggalā asamindriyā¹⁸ honti. Tattha ime puggalā samindriyā¹⁹ parihāyanti ca ugghaṭitaññūto, vipaṇcitaññū neyyato, (A. ii, 135; Pug. 41) ime majjhimā bhūmigatā vipaṇcitaññū honti. Ime tayo puggalā. Tattha catutthā pana pañcamā ugghaṭitaññū vipaṇcitaññū neyyo ca.

¹ tatthāyaṃ - Ma, PTS.

² atigaṇhanto - Ma.

³ pakatiyā loke - Ma, PTS.

⁴ saṃkilesa dhammesu - Ma, PTS.

⁵ tattha kusalo - PTS.

⁶ diṭṭhato - Ma, PTS.

⁷ bhavissāmi - Ma.

⁸ yassa - Ma, PTS.

⁹ etassa - Ma, PTS.

¹⁰ sīlavato - Ma, PTS.

¹¹ abhippaṭisāraṃ - PTS.

¹² kālakatassa - Ma, PTS.

¹³ aparāpariyāyena - Ma, PTS.

¹⁴ ṭhitassa vinīvaraṇaṃ cittaṃ - Ma.

¹⁵ accantadiṭṭhiṃ - PTS.

¹⁶ sāsanantarena - PTS.

¹⁷ accantaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ asadhindriyā - PTS.

¹⁹ sadhindriyā - PTS.

Ở đây, việc ‘đạt được ngay trong thời hiện tại’ là thấu triệt, việc ‘đạt được quả vị Độc Giác trong thời vị lai’ là huân tập.

Mười sáu Kinh này (!) tồn tại, bao gồm toàn bộ Giáo Pháp. Chính thể loại Kinh được phân tích với mười sáu Kinh này, và nó được dành cho người có tuệ, không dành cho kẻ có tuệ tồi, dành cho người gẫn bó, không dành cho kẻ không gẫn bó, dành cho người sống không (bận rộn với) công việc.

Theo tự nhiên, phiền não hoạt động ở thế gian (!). Phiền não ấy có ba loại: “Phiền não tham ái, phiền não tà kiến, phiền não uế hạnh. Người vượt lên trên phiền não ấy còn ở trong các pháp phiền não, còn ở trong các pháp thuộc về thế gian.” Ở đây, vị không thiện xảo là được thấy (rằng): Nếu vị ấy bám víu vào giới và tà kiến, thì phiền não tham ái ấy xảy đến cho vị ấy. Hơn nữa, nếu (ý nghĩ) khởi đến người này là như vậy: “Với giới này, hoặc với sự hành trì này, hoặc với sự khắc khổ này, hoặc với Phạm hạnh này, ta sẽ trở thành vị Thiên nhân hoặc một loại Thiên nhân nào đó,” thì điều ấy là tà kiến của người này; phiền não tà kiến ấy xảy đến cho vị ấy.

Hơn nữa, nếu vị ấy đã được đứng vững ở giới và riêng đối với vị không bị bám víu vào giới và phạm sự, đối với vị ấy, giới và phạm sự đã được nắm giữ đúng đường lối làm sanh lên sự không ăn năn (lần lượt cho đến ‘sự thấy và biết về giải thoát’),¹ và việc ấy là có cho vị ấy ngay trong thời hiện tại, hoặc vào lúc từ trần, hoặc khi vị ấy ở đời sống khác, hoặc ở các uẩn khác. Có điều được nghe như vậy: “Sự khéo thực hành đưa đến huân tập;” như thế được gọi là Kinh liên quan đến huân tập.

Ở đây, ngay cả vị đã ổn định ở các giới cũng có tâm bị che lấp, do đó, đức Thế Tôn chỉ bảo Giáo Pháp cho vị ấy nhằm dứt bỏ thân kiến; vị ấy chứng đắc sự hoàn thành tột cùng là Niết Bàn: hoặc là chứng đắc sự hoàn thành tột cùng là Niết Bàn trong thời kỳ của Giáo Pháp, hoặc là (chứng đắc) sáu thẳng trí ở tại chỗ ngồi ấy. Ở đây, có hai hạng người chứng đắc Thánh Pháp là: vị có xu hướng về niềm tin và vị có xu hướng về pháp. Ở đây, vị có xu hướng về pháp là người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn, vị có xu hướng về niềm tin là người cần-được-dẫn-dắt. Ở đây, người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn có hai hạng: hạng có quyền sắc bén và hạng có quyền yếu kém. Ở đây, người cần-được-dẫn-dắt cũng có hai hạng: hạng có quyền sắc bén và hạng có quyền yếu kém. Ở đây, người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn có quyền yếu kém và người cần-được-dẫn-dắt có quyền sắc bén, những người này là không đồng đẳng về quyền. Ở đây, trừ bớt những người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn và những người cần-được-dẫn-dắt, (còn lại) là những người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ; những người này là đồng đẳng về quyền. Những người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ này là ở giữa, hình thành một lãnh vực. Đây là ba hạng người: người hiểu nhanh,² người hiểu chậm,² và người cần-được-dẫn-dắt. Ở đây, (không có) hạng thứ tư, (cũng không có) hạng thứ năm. (!)

¹ Xem các yếu tố này ở đoạn 6-21 của trang 167 (ND).

² Từ đây trở đi, *ugghaṭitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn’ sẽ được ghi là ‘người hiểu nhanh;’ *vipañcitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ’ là ‘người hiểu chậm’ (ND).

Tattha ugghaṭṭitaññū puggalo indriyāni paṭilabhitvā¹ dassanabhūmiyaṃ ṭhito sotāpattiphalaṃ ca pāpuṇāti, ekabijī hoti paṭhama sotāpanno. (A. i, 233; Pug. 16) Tattha vipaṇcitaññū puggalo indriyāni paṭilabhitvā¹ dassanabhūmiyaṃ ṭhito sotāpattiphalaṃ ca pāpuṇāti, kolaṃkolo ca hoti dutiyo sotāpanno. (A. i, 233; Pug. 16) Tattha neyyo puggalo indriyāni paṭilabhitvā¹ dassanabhūmiyaṃ ṭhito sotāpattiphalaṃ ca pāpuṇāti, sattakkhattuparamo ca hoti, ayaṃ tatiyo sotāpanno. (A. i, 233; Pug. 16) Ime tayo puggalā indriyavemattatāya sotāpattiphale ṭhitā. Ugghaṭṭitaññū ekabijī hoti, vipaṇcitaññū kolaṃkolo hoti, neyyo sattakkhattuparamo hoti.

Idaṃ nibbedhabhāgiyaṃ suttaṃ.

Sace pana taduttariṃ² vāyamati, accantaniṭṭhaṃ nibbānaṃ pāpuṇāti. Tattha ugghaṭṭitaññū puggalo yo tikkhindriyo, te dve puggalā honti: anāgāmiphalaṃ pāpuṇitvā³ antarāparinibbāyī ca upahaccapaṭinibbāyī ca. Tattha vipaṇcitaññū puggalo yo tikkhindriyo, te dve puggalā honti: anāgāmiphalaṃ pāpuṇitvā⁴ asaṅkhāraparinibbāyī ca sasaṅkhāraparinibbāyī ca. Tattha neyyo⁵ anāgāmiphalaṃ pāpuṇanto uddhaṃsoto akaniṭṭhagāmī hoti, (ss. S. v, 201) ugghaṭṭitaññū ca vipaṇcitaññū ca indriyanānattena ugghaṭṭitaññū puggalo tikkhindriyo antarāparinibbāyī hoti, ugghaṭṭitaññū [mudindriyo uddhaṃsoto akaniṭṭhagāmī hoti. Ugghaṭṭitaññū ca vipaṇcitaññū ca indriyanānattena ugghaṭṭitaññū puggalo tikkhindriyo sasaṅkhāraparinibbāyī hoti, tikkhindriyo antarāparinibbāyī hoti, ugghaṭṭitaññū] mudindriyo asaṅkhāraparinibbāyī⁶ hoti. Vipāṇcitaññū tikkhindriyo asaṅkhāraparinibbāyī hoti, vipāṇcitaññū mudindriyo sasaṅkhāraparinibbāyī hoti, neyyo [upahaccaparinibbāyī hoti, vipāṇcitaññū tikkhindriyo asaṅkhāraparinibbāyī hoti, vipāṇcitaññū mudindriyo sasaṅkhāraparinibbāyī hoti, neyyo] uddhaṃsoto akaniṭṭhagāmī hoti. Iti pañca anāgāmino, chaṭṭho sakadāgāmī, tayo ca sotāpannāti ime nava sekkhā.

Tattha ugghaṭṭitaññū puggalo tikkhindriyo arahattaṃ pāpuṇanto dve puggalā honti: ubhatobhāgavimutto paññāvimutto ca. (Pug. 14) Tattha ugghaṭṭitaññū puggalo mudindriyo arahattaṃ pāpuṇanto dve puggalā honti: ṭhitakappī (ss. Pug. 13) ca paṭivedhanabhāvo ca. Tattha vipaṇcitaññū puggalo ca tikkhindriyo arahattaṃ⁷ pāpuṇanto dve puggalā honti: cetanābhabbo ca rakkhaṇabhabbo ca. (ss. Pug. 12) Tattha vipaṇcitaññū mudindriyo arahattaṃ pāpuṇanto dve puggalā honti: sace ceteti na parinibbāti, no ce anurakkhati parinibbāyī ”ti.⁸ Tattha neyyo puggalo bhāvanānuyogamanuyutto parihānadhammo hoti kammaniyato vā samasīsī⁹ vā. (Pug. 13) Ime nava arahanto.

¹ paṭilabhetvā - PTS.

² taduttari - Ma, PTS.

³ pāpuṇetvā - PTS.

⁴ pāpuṇanti - Ma, PTS.

⁵ neyyo puggalo - PTS.

⁶ upahaccaparinibbāyī - Ma, PTS.

⁷ so arahattaṃ - Ma, PTS.

⁸ sace ceteti na parinibbāyī, no ce ceteti parinibbāyī ti. Sace anurakkhati na parinibbāyī, no ce anurakkhati parinibbāyī ”ti - Ma, PTS.

⁹ samasīsī - Ma; samasīsī - PTS.

Ở đây, người hiểu nhanh, sau khi đạt được các quyền, đứng ở lãnh vực của việc thấy và chứng đắc quả vị Nhập Lưu; Nhất Chủng¹ là hạng Nhập Lưu thứ nhất. Ở đây, người hiểu chậm, sau khi đạt được các quyền, đứng ở lãnh vực của việc thấy và chứng đắc quả vị Nhập Lưu; Gia Gia là hạng Nhập Lưu thứ nhì. Ở đây, người cần-được-dẫn-dắt, sau khi đạt được các quyền, đứng ở lãnh vực của việc thấy và chứng đắc quả vị Nhập Lưu, là hạng Tối Đa Bảy Lần; đây là hạng Nhập Lưu thứ ba. Ba hạng người này đứng ở quả vị Nhập Lưu với tính trạng khác biệt về quyền. Người hiểu nhanh là Nhất Chủng, người hiểu chậm là Gia Gia, người cần-được-dẫn-dắt là Tối Đa Bảy Lần.

Đây là Kinh liên quan đến thấu triệt.

Tuy nhiên, nếu tinh tấn hơn thế nữa, thì (người ấy) chứng đắc sự hoàn thành tốt cùng là Niết Bàn. Ở đây, người hiểu nhanh có quyền sắc bén gồm có hai hạng: sau khi chứng đắc quả vị Bất Lai là Trung Gian Bát-Niết-bàn và Tồn Hại Bát-Niết-bàn. Ở đây, người hiểu chậm có quyền sắc bén gồm có hai hạng: sau khi chứng đắc quả vị Bất Lai là Vô Hành Bát-Niết-bàn và Hữu Hành Bát-Niết-bàn. Ở đây, người cần-được-dẫn-dắt, trong khi chứng đắc quả vị Bất Lai, là Thượng Lưu Sắc Cứu Kính. Hạng người hiểu nhanh và hạng người hiểu chậm với sự khác biệt về quyền: hạng người hiểu nhanh có quyền sắc bén là Trung Gian Bát-Niết-bàn, []² hạng người hiểu nhanh có quyền yếu kém là Tồn Hại Bát-Niết-bàn.³ Hạng người hiểu chậm có quyền sắc bén là Vô Hành Bát-Niết-bàn, hạng người hiểu chậm có quyền yếu kém là Hữu Hành Bát-Niết-bàn, []⁴ hạng người cần-được-dẫn-dắt là Thượng Lưu Sắc Cứu Kính. Như thế là năm hạng Bất Lai,⁵ thứ sáu là hạng Nhất Lai, và ba hạng Nhập Lưu; đây là chín hạng Hữu Học.

Ở đây, người hiểu nhanh có quyền sắc bén, trong khi chứng đắc phẩm vị A-la-hán, gồm có hai hạng: hạng giải thoát cả hai phần và hạng giải thoát do tuệ. Ở đây, người hiểu nhanh có quyền yếu kém, trong khi chứng đắc phẩm vị A-la-hán, gồm có hai hạng: hạng trụ kiếp và hạng có bản thể thấu triệt. Ở đây, người hiểu chậm có quyền sắc bén, trong khi chứng đắc phẩm vị A-la-hán, gồm có hai hạng: hạng có khả năng chú tâm và hạng có khả năng bảo vệ. Ở đây, người hiểu chậm có quyền yếu kém, trong khi chứng đắc phẩm vị A-la-hán, gồm có hai hạng: nếu chú tâm thì không viên tịch Niết Bàn, nếu không bảo vệ thì viên tịch Niết Bàn. Ở đây, người cần-được-dẫn-dắt đã gắn bó vào việc đeo đuổi sự tham thiền, có pháp thối giảm, hoặc là đã được cố định bởi nghiệp, hoặc là đắc đạo tốt mạng. Đây là chín hạng A-la-hán.

¹ Vị Nhất Chủng, vị Gia Gia, vị Tối Đa Bảy Lần: xin xem Phần Phụ Chú về *Ba Hạng Thánh Nhập Lưu* ở trang 334.

² [hạng người hiểu nhanh có quyền yếu kém là Thượng Lưu Sắc Cứu Kính. Hạng người hiểu nhanh và hạng người hiểu chậm với sự khác biệt về quyền: hạng người hiểu nhanh có quyền sắc bén là Hữu Hành Bát-Niết-bàn, có quyền sắc bén là Trung Gian Bát-Niết-bàn,] - Ngài Nāṇamoli phát hiện phần này là lỗi sao chép ở văn bản Pāli nên đề nghị bỏ đi.

³ Tồn Hại Bát-Niết-bàn (*upahaccaparinibbāyi*): Dịch theo sự hiệu đính của Ma và PTS.

⁴ [hạng người cần-được-dẫn-dắt là Tồn Hại Bát-Niết-bàn, hạng người hiểu chậm có quyền sắc bén là Vô Hành Bát-Niết-bàn, hạng người hiểu chậm có quyền yếu kém là Hữu Hành Bát-Niết-bàn,] - Xem lời giải thích ở cước chú 2.

⁵ Xin xem Phần Phụ Chú về *Năm Hạng Thánh Bất Lai* ở trang 334.

Idaṃ catubbidhaṃ suttaṃ: saṃkilesabhāgiyaṃ –pe– asekhabhāgiyaṃ.¹
Imesu puggalesu tathāgatassa dasavidhaṃ balaṃ pavattati.

Katamaṃ dasavidhaṃ?

Idha buddhānaṃ bhagavantānaṃ appavattite dhammacakke mahesakkhā devaputtā yācanāya abhiyātā² honti: “Desetu sugato dhamman”ti. (M. i, 168; D. ii, 36-7) So anuttarena buddhacakkhunā volokento addasāsi sattānaṃ tayo rāsi:³ sammattaniyato micchattaniyato aniyato.

Tattha sammattaniyato rāsi micchāsatiṃ āpajjeyyāti netam ṭhānaṃ vijjati, asatthuko parinibbāyeyyāti netam ṭhānaṃ vijjati, samāpattiṃ āpajjeyyāti⁴ ṭhānametaṃ vijjati.

Tattha micchattaniyato rāsi ariyasamāpattiṃ paṭipajjissatī ’ti netam ṭhānaṃ vijjati, anariyamicchāpaṭipattiṃ paṭipajjissatī ’ti ṭhānametaṃ vijjati.

Tattha aniyato rāsi sammāpaṭipajjamāno⁵ sammattaniyatarāsiṃ⁶ gamissatī ’ti ṭhānametaṃ vijjati, micchāpaṭipajjamāno sammattaniyatarāsiṃ gamissatī ’ti netam ṭhānaṃ vijjati. Sammāpaṭipajjamāno⁵ micchatta⁷niyata-rāsiṃ⁶ gamissatī ’ti netam ṭhānaṃ vijjati,⁸ micchāpaṭipajjamāno⁵ micchattaniyatarāsiṃ⁶ gamissatī ’ti ṭhānametaṃ vijjati.

Ime tayo anuttarena buddhacakkhunā volokentassa sammāsam-buddhassa me sato ’ime dhammā anabhisambuddhā ’ti ettāvata⁹ maṃ koci sahadhammena paṭicodessatī ’ti¹⁰ netam ṭhānaṃ vijjati, vītarāgassa me¹¹ paṭijānato akhīṇāsavatāya sahadhammena koci paṭicodessatī ’ti¹⁰ netam ṭhānaṃ vijjati. (ss. A. i, 186) Yato pana imassa aniyatassa rāsissa dhammadesanā, sā na dissati takkarassa sammādukkhakkhayāyā ’ti¹² netam ṭhānaṃ vijjati, (ss. A. i, 187) tathā¹³ ovaḍito yaṃ pana me aniyatarāsi sāvako pubbenāparaṃ visesaṃ na sacchikarissatī ’ti netam ṭhānaṃ vijjati.

Yaṃ kho muni nānappakārena¹⁴ nānāniruttiyo devanāgayakkhānaṃ deseti dameti,¹⁵ dhamme vavathānena vatvā kāraṇato aññaṃ kāraṇaṃ¹⁶ gamissatī ’ti netam ṭhānaṃ vijjati. Dhammapaṭisambhidā.

Yato panimā niruttito satta sutta(?) niruttiyo¹⁷ nābhisambhuneyyāti netam ṭhānaṃ vijjati. Niruttipaṭisambhidā.

¹ idaṃ catubbidhaṃ suttaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ asekhabhāgiyaṃ - Ma, PTS.

² atiyātā - PTS.

³ tayo rāsīnaṃ - Ma, PTS.

⁴ pajjeyyā ti - PTS.

⁵ paṭipajjamānaṃ - Ma, PTS.

⁶ niyatarāsi - PTS.

⁷ sammatta - Ma, PTS.

⁸ ṭhānametaṃ vijjati - Ma, PTS.

⁹ ettavatā - Ma.

¹⁰ paṭicodissatī - Ma, PTS.

¹¹ te - Ma, PTS.

¹² dukkhakkhayā ti - PTS.

¹³ tattha - PTS.

¹⁴ nānappakāraṇa - Ma;

nānappakāraṇa - PTS.

¹⁵ devanāgayakkhānaṃ dameti - Ma;

devanāgayakkhānaṃ damme ti - PTS.

¹⁶ pāraṃ - Ma, PTS.

¹⁷ satta satta niruttiyo - Ma.

Đây là Kinh có bốn loại: liên quan đến phiền não, –nt– liên quan đến bậc Vô Học. Mười loại năng lực của đức Như Lai vận hành ở những hạng người này.

Mười loại (năng lực) nào?

Ở đây, khi bánh xe Pháp chưa được chuyển vận bởi Chư Phật Thế Tôn, các vị Thiên tử có quyền lực lớn lao đã đi đến để yêu cầu rằng: “*Xin đấng Thiện Thế hãy chỉ bảo Giáo Pháp.*” Trong khi xem xét bằng Phật nhãn vô thượng, Ngài đã nhìn thấy ba nhóm chúng sanh: nhóm được xác định có bản thể đúng đắn, nhóm được xác định có bản thể sai trái, nhóm chưa được xác định.

Ở đây, “*nhóm được xác định có bản thể đúng đắn đạt đến tà niệm,*” sự kiện này không xảy ra; “*có thể viên tịch Niết Bàn không cần có bậc đạo sư,*” sự kiện này không xảy ra; “*có thể đạt đến sự chứng đạt (về thiên),*” sự kiện này có xảy ra.

Ở đây, “*nhóm được xác định có bản thể sai trái sẽ thực hành sự chứng đạt thuộc bậc Thánh,*” sự kiện này không xảy ra; “*sẽ thực hành sự chứng đạt sai trái không thuộc bậc Thánh,*” sự kiện này có xảy ra.

Ở đây, “*nhóm chưa được xác định, trong khi thực hành đúng đắn, sẽ đi đến nhóm được xác định có bản thể đúng đắn,*” sự kiện này có xảy ra; “*trong khi thực hành sai trái, sẽ đi đến nhóm được xác định có bản thể đúng đắn,*” sự kiện này không xảy ra; “*trong khi thực hành đúng đắn, sẽ đi đến nhóm được xác định có bản thể sai trái,*” sự kiện này không xảy ra; “*trong khi thực hành sai trái, sẽ đi đến nhóm được xác định có bản thể sai trái,*” sự kiện này có xảy ra.

“*Cho đến như thế, có người sẽ kết tội Ta một cách đúng pháp rằng: ‘Các pháp này đã không được Ta nhận biết rõ ràng,’ trong khi Ta là Phật Chánh Đẳng Giác đang xem xét bằng Phật nhãn vô thượng về ba điều này,*” sự kiện này không xảy ra; “*có người sẽ kết tội Ta một cách đúng pháp về trạng thái chưa được cạn kiệt lậu hoặc của Ta trong khi Ta cho biết Ta có luyện ái đã được xa lìa,*” sự kiện này không xảy ra. “*Hơn nữa, về việc chỉ bảo Giáo Pháp đến nhóm chưa được xác định này, việc ấy không cho thấy đưa đến sự cạn kiệt hoàn toàn khổ đau cho người thực hành theo nó,*” sự kiện này không xảy ra; “*khi được giáo huấn như thế ấy, vị Thánh Văn của Ta thuộc nhóm chưa được xác định sẽ không chứng đắc pháp thù thắng nào khác so với trước đây,*” sự kiện này không xảy ra.

“*Thật vậy, việc bậc Hiền Trí chỉ bảo, huấn luyện cho chư Thiên, các loài rồng, và các Dạ-xoa bằng nhiều phương thức khác nhau, bằng nhiều ngôn ngữ khác nhau, sau khi nói một cách khẳng định về các pháp, Ngài sẽ từ cách làm này đi đến cách làm khác,*” sự kiện này không xảy ra – là tuệ phân tích về pháp.

“*Hơn nữa, việc Ngài không thể hiểu được các ngôn ngữ này ở Kinh của chúng sanh theo khía cạnh ngôn ngữ,*” sự kiện này không xảy ra – là tuệ phân tích về ngôn ngữ.

Nirutti kho pana abhisamayaratānaṃ¹ sāvakānaṃ tam attham aviññāpayeti² netaṃ ṭhānaṃ vijjati. Atthapaṭisambhidā.

Mahesakkhā devaputtā upasaṅkamtivā pañhe pucchimsu, kāyikena vā mānasikena vā paripīlitassa, hatthakuṇṭhi vā pāde vā khañjassa³ dandhassa vā,⁴ so attho na paribhājiyati 'ti⁵ netaṃ ṭhānaṃ vijjati. Paṭibhānapaṭisambhidā.

Yaṃ hi⁶ saṃ⁷ tesāṃ hoti taṃ hi⁸ asantaṃ bhavati 'ti netaṃ ṭhānaṃ vijjati. Yaṃ hi nasaṃ⁹ tesāṃ na bhavati, taṃ hi⁸ nasaṃ⁹ tesāṃ bhavissati 'ti netaṃ ṭhānaṃ vijjati. Evaṃ samudayassa nirodhāya dasa akusalakammaṃ pathā.

Māro vā indo vā brahmā vā tathāgato vā cakkavattī vā so vata nāma mātugāmo bhavissati 'ti netaṃ ṭhānaṃ vijjati, puriso¹⁰ rājā cakkavattī sakko devānamindo bhavissati 'ti ṭhānametaṃ vijjati. Itissa evarūpaṃ balaṃ evarūpaṃ ñānaṃ, idaṃ vuccati ṭhānāṭṭhānañānaṃ¹¹ paṭhamāṃ tathāgatabalaṃ. Taṃ niddisitaṃ: tihi rāsīhi catūhi vesārajjehi catūhi paṭisambhidāhi, paṭiccasamuppādassa pavattiyāṃ nivattiyāṃ bhāgiyāṃ ca, kusalaṃ kusalavipākesu ca upapajjati yaṃ ca itthipurisānaṃ.

Idaṃ paṭhamāṃ tathāgatabalaṃ.¹²

Tathāgato evaṃ jānāti: yesāṃ pana sammattaniyato rāsi, nāyaṃ¹³ sabbatthagāminī paṭipadā, nibbānagāminīyevāyaṃ paṭipadā. Tattha siyā micchattaniyato rāsi, esā'pi na sabbatthagāminī paṭipadā, sakkāyasamudayagāminīyevāyaṃ paṭipadā hotu, ayaṃ tattha tattha paṭipattiyā ṭhito gacchati¹⁴ nibbānaṃ, gacchati¹⁴ apāyaṃ, gacchati¹⁴ devamanussassa. Yaṃ yaṃ vā paṭipadaṃ paṭipajjeyya sabbattha gaccheyya, ayaṃ sabbatthagāminī paṭipadā. Yaṃ ettha ñānaṃ yathābhūtaṃ, idaṃ vuccati sabbatthagāminī paṭipadā ñānaṃ.

Idaṃ dutiyaṃ tathāgatabalaṃ.

Sā kho panāyaṃ sabbatthagāminī paṭipadā nānādhimuttā keci kāmesu (ss. M. i, 130) keci dukkarakāriyaṃ keci atta¹⁵kilamathānuyogamanuyuttā (ss. M. i, 92⁺) keci saṃsārena suddhiṃ paccenti (ss. M. i, 81⁺) keci anavajjabhāvanāyāti.¹⁶ Tena tena caritena vinibaddhānaṃ¹⁷ sattānaṃ yaṃ ñānaṃ yathābhūtaṃ nānāgataṃ lokassa anekādhimuttigataṃ¹⁸ yathābhūtaṃ pajānāti.

Idaṃ tatiyaṃ tathāgatabalaṃ.

¹ abhisamaggaratānaṃ - Ma, PTS.

² aviññāpaye ti - PTS.

³ khañje - Ma, PTS.

⁴ dandhassa - Ma;
dantassa - PTS.

⁵ paṭibhājiyati ti - PTS.

⁶ yamhi - Ma.

⁷ taṃ - Ma, PTS.

⁸ tamhi - Ma.

⁹ nasaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ puriso assa - Ma; puriso (assa) - PTS.

¹¹ ṭhānāṭṭhānañānaṃ - Ma.

¹² balaṃ - Ma, PTS.

¹³ rāsinaṃ yaṃ - PTS.

¹⁴ gacchanti - PTS.

¹⁵ attha - PTS.

¹⁶ anajjābhāvanā - Ma;
anajjhābhāvanā ti - PTS.

¹⁷ vinibandhānaṃ - Ma;
nibandhānaṃ - PTS.

¹⁸ anekādhimuttigataṃ - Ma;
anekavimuttigataṃ - PTS.

“Hơn nữa, ngôn ngữ không giúp cho các vị Thinh Văn ưa thích sự lãnh hội nhận thức được ý nghĩa ấy,” sự kiện này không xảy ra – là tuệ phân tích về ý nghĩa.

“Các vị Thiên tử có uy lực lớn đã đi đến gần (đức Phật) và hỏi các câu hỏi. Ý nghĩa ấy không được phân tích trọn vẹn khi Ngài bị áp chế về thân hoặc về ý, hoặc có sự tật nguyền ở bàn tay, hoặc bị què quặt ở bàn chân, hoặc bị mù lòa,” sự kiện này không xảy ra – là tuệ phân tích về phép biện giải.

“Chính sự an tịnh nào có ở các vị ấy, chính điều ấy là không hiện hữu,” sự kiện này không xảy ra. “Chính sự không an tịnh nào không có ở các vị ấy, chính sự không an tịnh ấy sẽ có ở các vị ấy,” sự kiện này không xảy ra. Mười đường lối tạo nghiệp bất thiện đối với Tập, đối với Diệt là tương tự như vậy.

“Ma Vương, Thiên Chủ Inda, Phạm Thiên, đức Như Lai, hoặc vị Chuyển Luân, vị ấy quả thật sẽ là nữ nhân,” sự kiện này không xảy ra. “Nam nhân sẽ là đức Chuyển Luân Vương, (sẽ là) Sakka, Chúa của chư Thiên,” sự kiện này có xảy ra. Như thế, vị này có lực với hình thức như vậy, có trí với hình thức như vậy; điều này gọi là trí về sự kiện và phi sự kiện, là Như Lai lực thứ nhất. Điều ấy nên được diễn giải: theo ba nhóm (chúng sanh), theo bốn pháp tự tin, theo bốn tuệ phân tích, liên quan đến sự tùy thuận sanh khởi thuận chiều và nghịch chiều, thiện sanh khởi ở các quả thành tựu của thiện, và việc thuộc về nữ nhân và nam nhân.

Đây là Như Lai lực thứ nhất.

Đức Như Lai biết như vậy: Hơn nữa, trong số ấy, (có thể là) nhóm được xác định có bản thể đúng đắn, đây không phải là lối thực hành dẫn đến mọi nơi, đây chính là lối thực hành dẫn đến Niết Bàn. Ở đây, có thể là nhóm được xác định có bản thể sai trái; đây cũng không phải là lối thực hành dẫn đến mọi nơi, đây chính là lối thực hành dẫn đến nhân sanh khởi của hiện thân. Người này, đứng vững ở sự thực hành cách kia cách nọ, đi đến Niết Bàn, đi đến đọa xứ, đi đến chốn của chư Thiên và nhân loại. Hoặc có thể thực hành lối thực hành này nọ, có thể đi đến mọi nơi; đây là lối thực hành dẫn đến mọi nơi. Ở đây, cái biết đúng theo thực thể được gọi là trí về lối thực hành dẫn đến mọi nơi.

Đây là Như Lai lực thứ nhì.

Hơn nữa, đây là lối thực hành dẫn đến mọi nơi với các khuynh hướng khác nhau, một số thiên về các dục, một số thiên về thực hành khổ hạnh, một số gắn bó với việc hành hạ bản thân, một số tin rằng sự trong sạch thông qua luân hồi, một số thiên về sự thực hành không bị chê trách. Cái biết đúng theo thực thể về việc đi đến đa dạng của các chúng sanh bị trói buộc vào tính khí này khác nhận biết việc đi đến nhiều khuynh hướng của thế gian đúng theo thực thể.

Đây là Như Lai lực thứ ba.

Tattha sattānaṃ adhimuttā bhavanti āsevanti bhāventi bahulikaronti. Tesam kammūpasayānaṃ¹ tadadhimuttānaṃ² sā ceva dhātu saṃvahaṭi. Katarā panesā dhātu? Nekkhammadhātu baladhātu³ kāci sammattaṃ kāci micchattaṃ ca⁴ dhātu adhimuttā bhavanti aññatare uttariṃ⁵ na samanupassanti. Te tadeva ṭhānaṃ jāti⁶ jarāmarāṇassa abhinivissa voharanti: “Idameva saccam moghamaññaṃ”ti, (D. ii, 282) yathā bhagavatā⁷ sakkassa devānamindassa bhāsitaṃ. Yaṃ tattha yathābhūtaṃ ñānaṃ.

Idaṃ vuccati catutthaṃ tathāgatābalaṃ.

Tattha yaṃ yadeva dhātuṃ⁸ seṭṭhanti, taṃ taṃ kāyena ca vācāya ca ārabhanti⁹ cetāsiko ārambho cetanā kammaṃ, kāyiko vācasiko¹⁰ ārambho cetāsikattā kammantaraṃ. Tathāgato evaṃ pajānāti: “Iminā sattena evaṃ dhātukena evarūpaṃ¹¹ kammaṃ kataṃ, taṃ atītamaddhānaṃ. Iminā hetunā tassa evarūpo vipāko vipaccati etarahi, vipaccissati vā anāgatamaddhānaṃ”ti. Evaṃ paccuppannamaddhānaṃ pajānāti: “Ayaṃ puggalo evaṃdhātuko idaṃ kammaṃ karoti taṇhāya ca diṭṭhiyā ca. Iminā hetunā na tassa vipāko diṭṭhe vā¹² dhamme nibbattissati, upapajje vā aparamhi vā pariyāyeti. Evaṃ pajānāti:¹³ “Ayaṃ puggalo evarūpaṃ kammaṃ karissati anāgatamaddhānaṃ. Iminā hetunā tassa evarūpo vipāko nibbattissati iminā hetunā”ti¹⁴ yāni¹⁵ cattāri kammaṭṭhānāni, idaṃ kammaṭṭhānaṃ paccuppannasukhaṃ āyatiṃ¹⁶ ca sukhavipākaṃ (ss. M. i, 305) –pe– iti ayaṃ atītānāgatapaccuppannānaṃ kammasamādānaṃ¹⁷ hetuso ṭhānaso vipākavemattataṃ pajānāti uccāvacaṭaṃ hīnapaṇītaṃ.¹⁸

Idaṃ vuccati kammavipākaññaṃ pañcamāṃ tathāgatābalaṃ.

Tathā¹⁹ sattā yaṃ vā kammasamādānaṃ samādiyantā²⁰ tattha evaṃ pajānāti: “Imassa puggalassa kammādhimuttassa rāgacaritassa nekkhammadhātu²¹ pāripūriṃ gacchati,²² tassa rāgānugate yuñjamānassa²³ paṭhamāṃ jhānaṃ saṃkilissati. Sace puna uttariṃ vāyamato²⁴ jhānavodānagate mānase visesabhāgiyaṃ paṭipadaṃ anuyuñjiyati, tassa hi jhānabhāgiyaṃyeva paṭhamajjhāne ṭhitassa dutiyaṃ jhānaṃ vodānaṃ gacchati, tatiyaṃ ca jhānaṃ samāpajjitukāmassa somanassindriyaṃ cittaṃ pariyādāya tiṭṭhati tassa sā pīti avisesabhāgiyaṃ tatiyaṃ jhānaṃ ādissa tiṭṭhati. –

¹ kammūpasayānaṃ - Ma; kammāpasayānaṃ - PTS.

² tadādhimuttānaṃ - Ma, PTS.

³ balam dhātu - PTS.

⁴ kāci sampatti kāci micchattaṃ ca - Ma;
kāci taṃ pattikā ca micchattaṃ ca - PTS.

⁵ aññatarā uttari - Ma, PTS.

⁶ mayā - Ma, PTS.

⁷ bhagavā - Ma.

⁸ yaṃyeva dhātu - Ma, PTS.

⁹ ārabhanti - Ma, PTS.

¹⁰ kāyikā vācasikā - Ma, PTS.

¹¹ evaṃ rūpaṃ - PTS.

¹² diṭṭheyeva - Ma;
diṭṭhe yeva - PTS.

¹³ upapajje vā”ti aparamhi vā pariyāye evaṃ pajānāti - Ma;
upapajje vā aparamhi vā pariyāye vā evaṃ pajānāti - PTS.

¹⁴ hetunā - Ma, PTS.

¹⁵ yā - PTS.

¹⁶ āyati - PTS.

¹⁷ kammasamādānaṃ - PTS.

¹⁸ uccāvacaṭaṃ hīnapaṇītaṭa - Ma;
uccāvacaṭahīnapaṇītaṭa - PTS.

¹⁹ tattha - PTS.

²⁰ samādiyantā - PTS.

²¹ dhātūnaṃ - Ma, PTS.

²² gacchanti - Ma, PTS.

²³ suññamānassa - PTS.

²⁴ uttari vāyamato - Ma, PTS.

Ở đây, các khuynh hướng là thuộc về các chúng sanh; chúng luyện tập, tu tập, thực hành thường xuyên (các khuynh hướng ấy). (?) Đối với những kẻ có sự phụ thuộc vào nghiệp, có khuynh hướng về điều ấy, chính yếu tố ấy nâng đỡ chúng. Yếu tố ấy là điều nào? Yếu tố xuất ly, yếu tố năng lực, bất cứ tính chất đúng đắn và tính chất sai trái nào là yếu tố mà chúng hướng đến, chúng không nhận thấy thêm nữa về các điều nào khác. Sau khi chấp chặt vào chính trạng thái ấy – sanh đưa đến lão tử (?) – chúng phát biểu (rằng): “*Chi điều này là chân lý, điều khác là rồ dại,*” giống như điều đức Thế Tôn đã thuyết cho Thiên Chủ Sakka. Việc ấy, ở đây, là cái biết đúng theo thực thể.

Điều này được gọi là Như Lai lực thứ tư.

Ở đây, bất cứ yếu tố nào chúng nghĩ là “tốt nhất” thì chúng khởi đầu với từng yếu tố ấy bằng thân và bằng khẩu; sự khởi đầu là thuộc về ý, sự cố ý là nghiệp; thuộc về thân thuộc về khẩu là sự khởi đầu, trạng thái thuộc về ý là ở bên trong nghiệp. Đức Như Lai nhận biết như vậy: “*Nghiệp có hình thức như vậy đã được tạo ra bởi chúng sanh này có bản chất như vậy, việc ấy là thời quá khứ. Do nhân này, quả thành tựu có hình thức như vậy của việc ấy được chín muồi ở thời hiện tại, hoặc sẽ được chín muồi ở thời vị lai.*” Ngài nhận biết về thời hiện tại như vậy: “*Người này, có bản chất như vậy, làm hành động này do tham ái và do tà kiến. Do nhân này, quả thành tựu của việc ấy sẽ được hạ sanh không ở trong thời hiện tại, (nhưng) ở lần sanh kế, hoặc ở đời sống khác.*” Ngài nhận biết (về thời vị lai) như vậy: “*Người này sẽ làm hành động có hình thức như vậy ở thời vị lai. Do nhân này, quả thành tựu có hình thức như vậy của việc ấy sẽ được hạ sanh do nhân này.*” Có bốn vị thế của nghiệp: vị thế của nghiệp này có lạc hiện tại và có quả thành tựu lạc ở vị lai –nt– Như thế, Ngài nhận biết về tính trạng khác biệt của quả thành tựu theo nhân theo sự kiện, về tính chất cao thấp, về tính chất thấp kém hoặc cao sang của các sự thọ trì về hành động ở quá khứ, vị lai, và hiện tại.

Điều này được gọi là trí về quả thành tựu của nghiệp, là Như Lai lực thứ năm.

Cũng vậy, các chúng sanh đang nhận lãnh cho mình sự thọ trì về hành động, trong trường hợp ấy, Ngài nhận biết như vậy: “*Đối với người có khuynh hướng về nghiệp, có tánh luyện ái, yếu tố xuất ly của người này đi đến sự viên mãn. Đối với người đang gắn bó vào việc theo đuổi luyện ái, sơ thiên của người ấy bị ô nhiễm. Nếu trong khi người ấy tinh tấn vượt trội trở lại, thì lỗi thực hành liên quan đến thù thắng của người ấy được gắn kết vào ý đã đi đến sự thanh lọc do thiên, bởi vì chỉ riêng phần liên quan đến thiên của người ấy mà nhị thiên của người đã trú vững ở sơ thiên đi đến sự thanh lọc. Và đối với người có ham muốn thế nhập tam thiên, hỷ quyền chiếm cứ tâm của người ấy và tồn tại; đối với người ấy, hỷ ấy tồn tại chỉ ra tam thiên liên quan đến không thù thắng.* –

– Sace tassa nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ pajānāti, tathā bhūtaṃ¹ catutthaṃ jhānaṃ² vodānaṃ gacchatīyeva. Catutthassa jhānassa hānabhāgiyā dhammā, te ca dhammā yattha pajāyanti yehi catutthaṃ jhānaṃ vodānaṃ dissati. Evaṃ ajjhāsayasamāpattiyā yā catasso samāpattiyō tīṇi vimokkhamukhāni aṭṭha vimokkhā. Jhānāni 'ti³ cattāri jhānāni. Vimokkhāti aṭṭha ca vimokkhā (M. ii, 12-13) tīṇi ca vimokkhamukhāni (Ps. ii, 48). Samādhi 'ti cattāro samādhi: chandasamādhi viriyasamādhi cittasamādhi vīmaṃsāsamādhi 'ti. Samāpattiyō 'ti catasso ajjhāsayasamāpattiyō iti imesaṃ jhānānaṃ vimokkhasamāpattī 'ti evarūpo saṃkilesō rāgacaritassa puggalassa evaṃ dosacaritassa, mohacaritassa, rāgacaritassa puggalassa evarūpaṃ vodānaṃ.⁴ Iti yaṃ ettha ñāṇaṃ yathābhūtaṃ asādhāraṇaṃ sabbasattehi. Idaṃ vuccati chaṭṭhaṃ tathāgatabalaṃ.

Tattha tathāgato evaṃ pajānāti: Lokikā dhammā lokuttarā dhammā bhāvanābhāgiyaṃ indriyanāmaṃ⁵ labhanti ādhipateyyabhūmiṃ upādāya, balanāmaṃ⁶ labhanti thāmagataṃ mano manindriyaṃ, taṃ upādāya, (ss. Ps. i, 17) viriyanāmaṃ⁷ labhanti ārambhadhātuṃ upādāya. (S. v, 66) Itissa⁸ evarūpaṃ ñāṇaṃ imehi ca dhammehi ime puggalā samannāgatātipi dhammadesanaṃ akāsi. Ākāro ca vokāro ca āsayajjhāsayassa adhimutti samannāgatānaṃ. Idaṃ vuccati parasattānaṃ parapuggalānaṃ indriyabalaviriyaavemattataṃ ñāṇaṃ sattamaṃ tathāgatabalaṃ.

Tattha ca tathāgato lokādīsu ca bhūmīsu saṃyojanānaṃ ca sekkhānaṃ dvīhi balehi gatiṃ pajānāti, pubbenivāsānussatiyā atite saṃsāre⁹ etarahi ca paccuppanne dibbacakkhunā cutūpapātaṃ iti imāni dve balāni dibbacakkhuto abhinīhitāni.¹⁰ So atītamaddhānaṃ dibbassa cakkhuno gocaro, so etarahi satigocaro, iti attano ca paresaṃ ca pubbenivāsāñāṇaṃ anekavidhaṃ nānāppakāraṃ paccuppannamaddhānaṃ dibbena cakkhunā. Imāni dve tathāgatabalāni, aṭṭhamaṃ pubbenivāso, navamaṃ dibbacakkhu.

Punacaparaṃ tathāgato ariyapuggalānaṃ jhānaṃ vodānaṃ nibbedhabhāgiyaṃ pajānāti: “Ayaṃ puggalo iminā maggena imāya paṭipadāya āsavānaṃ khayā anāsavaṃ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ diṭṭheva dhamme sacchikatvā upasampajja viharatī ”ti, iti attano ca āsavānaṃ khaye ñāṇaṃ¹¹ diṭṭhekaṭṭhānaṃ catubhūmimupādāya yāva navannaṃ arahantānaṃ āsavakkhaya odhiso sekkhānaṃ¹² anodhiso arahantānaṃ. Tattha cetovimutti dvīhi āsavehi anāsavā: kāmāsavena ca bhavāsavena ca, paññāvimutti dvīhi āsavehi anāsavā: diṭṭhāsavena ca avijjāsavena ca. Imāsaṃ dvinnaṃ vimuttīnaṃ yathābhūtaṃ ñāṇaṃ, idaṃ vuccati āsavakkhaye ñāṇaṃ dasamaṃ tathāgatabalaṃ.

¹ tathāgatassa - Ma, PTS.

² catutthajjhānaṃ - Ma, PTS.

³ vimokkhajjhānānīti - Ma, PTS.

⁴ dānaṃ - PTS.

⁵ indriyaṃ nāmaṃ - Ma.

⁶ balaṃ nāmaṃ - Ma.

⁷ viriyaṃ nāmaṃ - Ma.

⁸ itissa deva - Ma, PTS.

⁹ pubbenivāsānussati yā atite saṃsāre - PTS.

¹⁰ abhinīhitāni - PTS.

¹¹ khayaṃ ñāṇaṃ - Ma, PTS.

¹² sekkhānaṃ - Ma, PTS.

– Nếu (vị ấy) nhận biết đúng theo thực thể sự thoát ra của điều ấy, tứ thiên của vị có trạng thái như thế ấy thật sự đi đến sự thanh lọc. Có các pháp liên quan đến thoái hóa của tứ thiên, và các pháp ấy phát sanh ở đâu thì nhờ chúng mà tứ thiên được thấy là sự thanh lọc. Bốn sự thể nhập với sự thể nhập theo tập tính, ba lối vào giải thoát, tám giải thoát là tương tự như vậy. Các thiên: bốn thiên. Các giải thoát: tám giải thoát và ba lối vào giải thoát. Các định: bốn định là định do mong muốn, định do tinh tấn, định do tâm, định do thâm xét. Các sự thể nhập: bốn sự thể nhập do tập tính; như thế là các sự thể nhập về giải thoát của bốn thiên này. Phiền não có hình thức như vậy là của người có tánh luyện ái, tương tự như vậy đối với người có tánh sân hận, đối với người có tánh si mê. Sự thanh lọc có hình thức như vậy là của người có tánh luyện ái.” Như thế, ở đây, cái biết đúng theo thực thể là không phổ biến đối với tất cả chúng sanh. Điều này được gọi là Như Lai lực thứ sáu.

Ở đây, đức Như Lai nhận biết như vậy: “Các pháp hợp thể, các pháp xuất thế đạt được tên gọi là ‘quyền’ liên quan đến sự tu tập sau khi đã nắm lấy lãnh vực chủ đạo, đạt được tên gọi là ‘lực’ sau khi đã nắm lấy ý và ý quyền đã đi đến sức mạnh, đạt được tên gọi là ‘tinh tấn’ sau khi đã nắm lấy yếu tố nỗ lực.” Như thế, trí có hình thức như vậy của Ngài đã thực hiện sự chỉ bảo Giáo Pháp rằng: “Những người này đã thành tựu những pháp này.” Khuynh hướng là biểu hiện và là phần tử thuộc về xu hướng và tập tính của những người đã thành tựu (chúng). Điều này được gọi là trí về tính trạng khác biệt về quyền, về lực, về sự tinh tấn của các chúng sanh khác, của các cá nhân khác, – là Như Lai lực thứ bảy.

Và ở đây, đức Như Lai nhận biết về cảnh giới của những kẻ có sự ràng buộc và của các bậc Hữu Học ở các thế giới và ở các lãnh địa thông qua hai lực: thông qua sự nhớ lại các kiếp sống trước đây ở sự luân hồi thuộc quá khứ và thông qua Thiên nhãn về sự tử vong và sự sanh lên giờ đây thuộc hiện tại. Như thế, đây là hai lực đã được quyết đoán từ Thiên nhãn. Lực ấy ở thời quá khứ là hành xứ của Thiên nhãn, lực ấy giờ đây là hành xứ của niệm. Như thế, trí về các kiếp sống trước đây của bản thân và của những người khác với nhiều hình thức, với những biểu hiện khác nhau thuộc thời hiện tại nhờ vào Thiên nhãn. Đây là hai lực của đức Như Lai: kiếp sống trước đây là thứ tám, Thiên nhãn là thứ chín.

Còn có việc khác nữa, đức Như Lai nhận biết thiên của các bậc Thánh là sự thanh lọc liên quan đến thấu triệt rằng: “Người này, với đạo lộ này, với lối thực hành này, do sự cạn kiệt của các lậu hoặc, chứng ngộ, đạt đến, và an trú vào sự không còn lậu hoặc, sự giải thoát của tâm, sự giải thoát của tuệ ngay trong thời hiện tại.” Như thế, trí về sự diệt trừ các lậu hoặc của bản thân liên quan đến bốn lãnh vực đứng chung với tà kiến cho đến của chín hạng A-la-hán (tr. 43); sự diệt trừ lậu hoặc là có giới hạn đối với các vị Hữu Học, là không giới hạn đối với các vị A-la-hán. Ở đây, sự giải thoát của tâm là vô lậu với hai lậu hoặc: dục lậu và hữu lậu, sự giải thoát của tuệ là vô lậu với hai lậu hoặc: kiến lậu và vô minh lậu. Cái biết đúng theo thực thể về hai sự giải thoát này, điều này được gọi là trí về sự diệt trừ các lậu hoặc, – là Như Lai lực thứ mười.

Imesu dasasu balesu t̥hito tathāgato pañcavidhaṃ sāsanaṃ deseti: saṃkilesabhāgiyaṃ vāsanābhāgiyaṃ dassanabhāgiyaṃ bhāvanābhāgiyaṃ asekhabhāgiyaṃ.

Tattha yo taṇhāsaṃkilesa imassa alobho nissaraṇaṃ. Yo diṭṭhisamkilesa imassa amoho nissaraṇaṃ. Yo ducarasamkilesa imassa t̥ṇi kusalāni nissaraṇaṃ.

Kim̄ nidānaṃ? T̥ṇi¹ imāni manoduccaritāni: abhijjhā vyāpādo micchādīṭṭhi.

Tattha abhijjhā manoduccaritaṃ kāyakammaṃ upaṭṭhabeti adinnādānaṃ sabbaṃ ca tadupanibaddhaṃ² vācākammaṃ upaṭṭhabeti, musāvādaṃ ca sabbavitathaṃ sabbaṃ vācamabhāvaṃ sabbamakkaṃ palāsaṃ abhijjhā akusalamūlanti. Musāvādo adinnādānaṃ³ abhijjhāya cetanā.⁴

Tattha vyāpādo manoduccaritaṃ kāyakammaṃ upaṭṭhabeti pāṇātipātaṃ sabbaṃ cetanaṃ⁵ ākaḍḍhanaṃ parikaḍḍhanaṃ nibandhaṃ⁶ rocanaṃ, (ss. *M. i*, 288) vācākammaṃ upaṭṭhabeti pisunāvācaṃ pharusāvācaṃ.⁷

Micchādīṭṭhi manoduccaritaṃ ca abhijjhaṃ vyāpādaṃ micchādīṭṭhiṃ payojeti. Yassa⁸ yo koci micchādīṭṭhi cāgo rāgajo vā dosajo vā sabbaso micchādīṭṭhisambhūto, iminā kāraṇena micchādīṭṭhi kāyakammaṃ⁹ upaṭṭhabeti kāmesumicchācāraṃ, vacīkammaṃ upaṭṭhabeti samphappalāpaṃ. Imāni t̥ṇi ducaritāni akusalamūlāni.

Yā abhijjhā so lobho, yo vyāpādo so doso, yā micchādīṭṭhi so moho, yāni¹⁰ at̥ṭha micchattāni upaṭṭhabeti, tesu gahitesu t̥ṇi akusalamūlesu dasavidhaṃ akusalaṃ¹¹ pāripūriṃ gacchati. Tassa tividdhassa ducarasamkilesassa vāsanābhāgiyaṃ ca suttaṃ nissaraṇaṃ.

Tattha yo bahusito¹² niddeso yathā lobho doso, mohopi tattha asito¹³ ettha lobho ussado.¹⁴ Tena kāraṇena tesu vā dhammesu lobho paññāpiyati.¹⁵ Tatthāyaṃ moho akusalaṃ,¹⁶ ayaṃ avijjā,¹⁷ yā¹⁸ catubbidhā rūpe abhinivīṭṭhā, rūpaṃ attato samanupassati avijjāgato, rūpavantaṃ vā attānaṃ¹⁹ attani vā rūpaṃ rūpasmiṃ vā attānaṃ. (*M. i*, 300)

¹ t̥ṇi hi - PTS.

² tadupanibaddhaṃ - Ma;
tadupanibbandhaṃ - PTS.

³ sucarite sucaritaṃ musāvādā adinnādānā - Ma.

⁴ abhijjhāyatanāyaṅca - PTS.

⁵ sabbañca-m-etama - Ma, PTS.

⁶ nibbandhaṃ - Ma; nibbandhaṃ - PTS.

⁷ pisunāvācaṃ pharusāvācaṃ - Ma.

⁸ tassa - Ma.

⁹ micchādīṭṭhiṃ - Ma, PTS.

¹⁰ tāni - Ma, PTS.

¹¹ akusalamūlaṃ - Ma, PTS.

¹² bahusitā - PTS.

¹³ asituma - Ma, PTS.

¹⁴ ussādo - PTS.

¹⁵ paññāpiyati - Ma.

¹⁶ akusalamūlo - PTS.

¹⁷ moho ayaṃ avijjā - Ma, PTS.

¹⁸ sā - Ma, PTS.

¹⁹ rūpavantaṃ vā attānaṃ
rūpavantaṃ attā - PTS.

Đứng vững ở mười lực này, đức Như Lai chỉ bảo Giáo Lý theo năm loại: liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập, liên quan đến nhận thức, liên quan đến tu tập, liên quan đến bậc Vô Học.

Ở đây, vô tham là sự thoát ra của ô nhiễm tham ái, vô si là sự thoát ra của ô nhiễm tà kiến, ba thiện hạnh là sự thoát ra của ô nhiễm uế hạnh.

Điều gì là căn nguyên? Đây là ba uế hạnh về ý: tham đắm, oán hận, tà kiến.

Ở đây, tham đắm, uế hạnh về ý, tạo lập thân nghiệp (là) lấy vật không được cho và mọi việc gắn liền với điều ấy, tạo lập khẩu nghiệp (là) nói dối và mọi điều xa lìa thực thể, mọi lời nói không có thật, mọi sự gièm pha, ác ý; ‘tham đắm là gốc rễ của bất thiện.’¹ Nói dối, lấy vật không được cho là sự cố ý do tham đắm.

Ở đây, oán hận, uế hạnh về ý, tạo lập thân nghiệp (là) giết hại sinh mạng và toàn bộ việc ấy (là) lôi kéo, lôi đi, trói buộc, chọn lựa, tạo lập khẩu nghiệp (là) nói đâm thọc, nói thô lỗ.

Và tà kiến, uế hạnh về ý, kết nối tham đắm, oán hận, tà kiến. Bất cứ tà kiến nào của một ai đó, (ví dụ) sự xả thí sanh từ luyến ái hoặc sanh từ sân hận, toàn bộ đều được tạo ra từ tà kiến. Bởi lý do này, tà kiến tạo lập thân nghiệp (là) tà hạnh trong các dục, tạo lập khẩu nghiệp (là) nói nhảm nhí. Đây là ba uế hạnh, là các gốc rễ của bất thiện.

Tham đắm là tham, oán hận là sân, tà kiến là si; chúng tạo lập tám tính chất sai trái. Khi các điều ấy đã được nắm giữ ở ba gốc rễ của bất thiện, mười loại bất thiện đi đến sự viên mãn. Và đối với ba loại uế hạnh phiền não ấy, Kinh liên quan đến huân tập là sự thoát ra.

Ở đây, sự diễn giải nào bị lệ thuộc vào số nhiều giống như tham, sân, và luôn cả si; ở đây (nếu) không bị lệ thuộc thì ở đây tham là nổi trội. Bởi lý do ấy, tham được nhận biết trong số các pháp ấy. Ở đây, cái này là si, là bất thiện, cái này là vô minh, là cái đã được chấp chặt vào sắc theo bốn cách: người đã đi đến vô minh nhận thấy sắc là tự ngã, hoặc tự ngã có sắc, hoặc sắc ở trong tự ngã, hoặc tự ngã ở trong sắc.

¹ ‘Gốc rễ của bất thiện’ hay ‘bất thiện căn’ đều được dùng để ghi nghĩa Việt cho cụm từ *akusalamūlam* (ND).

Tattha katamaṃ padaṃ sakkāyaditṭhiyā ucchedaṃ vadati? ‘Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ ’ti (M. i, 484) natthikaditṭhi (M. i, 402) adhiccasamuppanna-ditṭhi ca, (D. i, 28) añño va¹ karoti añño paṭisaṃvediyati (S. ii, 20) pacchimasatṭhikappānaṃ (?) tīṇi padāni sakkāyaditṭhiyā sassataṃ bhajanti ‘aññaṃ jīvaṃ aññaṃ sarīraṃ ’ti (M. i, 484) akiriyaṃ (M. iii, 78) ca taṃ dukkhamicchato: ahetukaṃ² ca patanti anajjhābhāvo ca kammānaṃ sabbānaṃ ca mānati.³

Tattha ‘idameva saccaṃ moghamaññaṃ ’ti (D. ii, 282) saṃsārena suddhi ājīvakā chaḷāsīti paññāpentī. (ss. M. i, 81) Yathā rūpe sakkāyaditṭhiyā catuvatthukā, evaṃ pañcasu khandhesu vīsativatthukā sakkāyaditṭhi⁴ sassataṃ bhajati. Aññājīvakā ca sassatavādikā ca⁵ silabbataṃ bhajanti parāmasanti iminā bhavissāmi devo vā devaññataro vā ’ti.⁶ Ayaṃ silabbataparāmāso.

Tattha sakkāyaditṭhiyā so rūpaṃ attato samanupassati: ‘Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ iti taṃ kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati nābhippasīdati, pubbante aparante pubbantāparante (M. i, 8) –pe– Iti vāsanābhāgiyesu ṭhitassa ayaṃ upakkilesa.

Tattha saddhindriyena sabbānaṃ vicikicchitaṃ pajahati, paññindriyena udayabbayaṃ passati, samādhindriyena cittaṃ ekodikaroti, viriyindriyena ārabhati.⁷ So imehi pañcahi indriyehi saddhānusārī aveccappasāde nirato ānantariyaṃ⁸ samādhim uppādeti. (Sn. ck.226) Indriyehi suddhehi dhammānusārī appaccayatāya ānantariyaṃ samādhim uppādeti. (ss. M. i, 234) So ‘idaṃ dukkhaṃ ’ti yathābhūtaṃ pajānāti. (M. i, 183) (Saccāni) idaṃ dassanabhāgiyaṃ suttaṃ. Tassa pañcannaṃ orambhāgiyānaṃ saṃyojanānaṃ (D. iii, 234) tīṇi saṃyojanāni (M. i, 34) dassanā pahātābbāni⁹ (M. i, 7) sabbena sabbānaṃ pahīnāni dve puggalakatāni.

Tattha tīṇi akusalamūlāni bhāvanāpahātābbāni uparikkhittāni cha bhava nibbattenti. Tattha tesu abhijjhāvyāpādesu¹⁰ tanukatesu¹¹ cha bhavā parikkhayaṃ¹² mariyādaṃ¹³ gacchanti, dve bhavā avasiṭṭhā. Tassa abhijjhā ca byāpādo ca sabbena sabbānaṃ parikkhīṇā honti. Eko bhavo avasiṭṭho hoti. So ca mānavasena nibbatteti. Kiñcāpi ettha aññepi cattāro kilesā rūparāgo bhavarāgo avijjā uddhaccaṃ, tetasmim¹⁴ mānabhūtā nappaṭibalā asmimānaṃ vinivattetaṃ, sabbepi te asmimānassa pahānaṃ ārabhante.¹⁵ Khīnesu¹⁶ na ca tesu¹⁷ idamuttariṃ dassanabhūmiyaṃ¹⁸ pañcasu sekhapuggalesu tīsu ca paṭipannakesu¹⁹ dvīsu ca phalaṭṭhesu bhāvanābhāgiyaṃ suttaṃ. Taduttariṃ²⁰ asekhābhāgiyasuttaṃ, katthaci bhūmi navīḷiyati.²¹–

¹ ca - Ma, PTS.

² ahetukā - Ma, PTS.

³ mānāyī - Ma.

⁴ sakkāyaditṭhiyā - Ma, PTS.

⁵ sassatavādike ca - Ma, PTS.

⁶ vā - Ma, PTS.

⁷ ārabhati - Ma, PTS.

⁸ anantariyaṃ - Ma, PTS.

⁹ dassanāpahātābbāni - Ma, PTS.

¹⁰ abhijjhāya ca byāpādesu - Ma, PTS.

¹¹ tanukaṃ tesu - PTS.

¹² parikkhayaṃ - Ma, PTS.

¹³ pariyaḍaṃ - PTS.

¹⁴ ketusmi - Ma; ketusmim - PTS.

¹⁵ ārabhate - Ma, PTS.

¹⁶ khīṇāsu - PTS. ¹⁷ te - PTS.

¹⁸ idamuttaridassanabhūmiyaṃ - Ma, PTS.

¹⁹ paṭipannakesu - Ma.

²⁰ taduttari - Ma.

²¹ navīḷiyati - Ma.

Ở đây, thuật ngữ nào nói về sự đoạn diệt của thân kiến? ‘*Mạng sống và thân thể là một*’ là quan điểm hư vô, và quan điểm tự nhiên phát sanh ‘*người khác làm, người khác cảm thọ*,’ ba thuật ngữ của sáu mươi ý tưởng sau cùng (?) thuộc thân kiến liên quan đến thuyết trường tồn: ‘*mạng sống và thân thể là khác*,’ (quan điểm) vô hành, và khổ ấy là thuộc về người đang ước muốn: chúng được phân theo vô nhân, bản tánh không vượt trội của các nghiệp, và tất cả được ước lượng. (?)

Ở đây, các đạo sĩ lửa thể tuyên bố về 86 (?) sự trong sạch thông qua luân hồi (cho rằng): ‘*Chỉ điều này là chân lý, điều khác là rõ đại*.’ Giống như bốn nền tảng về thân kiến ở sắc, hai mươi nền tảng ở năm uẩn là tương tự; thân kiến liên quan đến thuyết trường tồn. Các đạo sĩ lửa thể khác và những người theo học thuyết trường tồn liên hệ, bám víu vào giới và phận sự (nghĩ rằng): ‘*Với pháp này, ta sẽ trở thành vị Thiên nhân hoặc một loại Thiên nhân nào đó*.’ Đây là sự bám víu vào giới và phận sự.

Ở đây, do thân kiến, người ấy nhận thấy sắc là tự ngã (rằng): ‘*Mạng sống và thân thể là một*,’ rồi nghi ngờ điều ấy, hoài nghi, không hướng đến, không tin tưởng về điểm khởi đầu, về điểm kết thúc, về điểm khởi đầu và điểm kết thúc – nt–. Như thế đây là cận phiền não của người đã đứng vững ở các sự việc liên quan đến huân tập.

Ở đây, người ấy dứt bỏ mọi điều đã hoài nghi nhờ vào tín quyền, nhìn thấy sanh và diệt nhờ vào tuệ quyền, làm cho tâm được chuyên nhất nhờ vào định quyền, nỗ lực nhờ vào tấn quyền. Người ấy, với năm quyền này, là vị có xu hướng về niềm tin, được gắn chặt vào niềm tịnh tín tuyệt đối, làm sanh khởi định không bị gián đoạn. Với các quyền được trong sạch, vị có xu hướng về pháp làm sanh khởi định không bị gián đoạn với trạng thái không cần trợ duyên. Người ấy nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘*Đây là Khổ*.’ Đây là Kinh liên quan đến nhận thức. Trong số năm sự ràng buộc thuộc hạ phần của người ấy, ba sự ràng buộc sẽ được dứt bỏ do thấy, hai (sự ràng buộc còn lại) được dứt bỏ tất cả một cách trọn vẹn thì đã được thực hiện bởi cá nhân.

Ở đây, ba gốc rễ của bất thiện sẽ được dứt bỏ do tu tập được đề cập ở trên làm hạ sanh sáu sự hiện hữu (3 Đạo và 3 Quả còn lại). Ở đây, khi tham đắm và oán hận ấy đã được giảm thiểu, sáu sự hiện hữu đi đến giới hạn là sự hoàn toàn cạn kiệt; hai sự hiện hữu là còn sót lại. Tham đắm và oán hận của vị ấy là đã được hoàn toàn cạn kiệt tất cả một cách trọn vẹn. Một sự hiện hữu là còn sót lại. Và sự hiện hữu ấy được hạ sanh do tác động của ngã mạn. Mặc dầu ở đây cũng có bốn ô nhiễm khác là sắc ái, hữu ái, vô minh, phóng dật, các trạng thái ngã mạn ấy ở người này không đủ năng lực để nhấn chìm tự mãn về bản ngã, tất cả các hạng người ấy (4 Đạo và 3 Quả) đều nỗ lực về việc dứt bỏ tự mãn về bản ngã. Và khi chúng (các lậu hoặc) còn chưa cạn kiệt, điều này là vượt trội ở lãnh vực của việc thấy.¹ Kinh liên quan đến tu tập là ở năm hạng người Hữu Học: ở ba hạng thực hành và ở hai hạng đứng vững ở Quả vị.² Kinh liên quan đến bậc Vô Học là vượt lên trên điều ấy, là lãnh địa không bị áp chế ở bất cứ đâu. –

¹ Lãnh vực của việc thấy: đề cập đến 2 hạng người: Nhập Lưu Đạo và Nhập Lưu Quả (ND).

² Năm hạng người Hữu Học: Ba hạng thực hành nói đến 3 hạng người Đạo: Nhất Lai Đạo, Bất Lai Đạo, và A-la-hán Đạo. Hai hạng đứng vững ở Quả vị nói đến 2 hạng người Quả: Nhất Lai Quả và Bất Lai Quả (ND).

– Iduṃ ca pañcamaṃ suttaṃ tiṇṇaṃ puggalānaṃ desitaṃ puthujjanassa, sekhassa asekhassa. Saṃkilesabhāgiyaṃ vāsanābhāgiyaṃ puthujjanasasa, dassanabhāgiyaṃ bhāvanābhāgiyaṃ pañcannaṃ sekhānaṃ, yaṃ paṭhamaṃ niddiṭṭhaṃ asekhabhāgiyaṃ sabbesaṃ arahantānaṃ. Yaṃ pana pañcavidhaṃ¹ sattavīsa-ākāre² pariyesitabbaṃ. Etesu tassa gatīnaṃ gato³ uttari. (?) Taṃ ca kho saṅkhepena paññāsāya ākārehi sampatati, ye paññāsa ākāra⁴ sāsane niddiṭṭhā te saṅkhipīyantaṃ dasahi ākārehi patanti, ye ariyasaccaṃ nikkhepena ṭhite saṅkhipīyantaṃ aṭṭhasu ākāresu patanti. Catusu ca sādharmaṇesu suttesu, yā hārasampātassa bhūmi te saṅkhipīyantaṃ pañcasu suttesu patanti: saṃkilesabhāgiye vāsanābhāgiye bhāvanābhāgiye nibbedhabhāgiye asekhabhāgiye ca. Te saṅkhipīyantaṃ catusu suttesu patanti: saṃkilesabhāgiye vāsanābhāgiye nibbedhabhāgiye asekhabhāgiye ca. Te saṅkhipīyamānā tīsu suttesu patanti: puthujjanabhāgiye sekhabhāgiye asekhabhāgiye ca. Te saṅkhipīyantaṃ dvīsu suttesu patanti: nibbedhabhāgiye ca pubbayogabhāgiye ca. Yathā vuttaṃ bhagavatā: “Dve atthavase sampassamānā tathāgatā arahanto sammāsambuddhā dhammaṃ desenti: suttaṃ geyyaṃ –pe–.” Sathā pubbayogasamannāgate appakasirena maññamāno vasiyati.⁵ Pubbayogā ca bhavissanti santānaṃ maññamānā dharāya.

Tattha paññāvemattataṃ attano samanupassamānena aṭṭhavidhe suttasaṅkhepe yattha yattha sakkoti tattha tattha yojetabbaṃ, tattha tattha yojetvā suttassa attho niddisitaṃ. Na hi sativodānaṃ⁶ manodhāretvā vinā sakkā yena kenaci⁷ suttassa atthaṃ yathābhūtaṃ niddisituṃ.

Tattha purimakānaṃ suttānaṃ imā uddānagāthā:

- (a) Kāmandhā jālasañchannā - pañca nīvaraṇāni ca,
manopubbaṅgamā dhammā - mahānāmo ca sākiyo.
- (b) Uddhaṃ adho vippamutto⁸ - yaṃ ca sīlakimattiyā,
yassa selūpamaṃ cittaṃ - upatissa pucchādikā.
- (c) Yassa kāyagatāsati - channaṃ tamoparāyano,
na taṃ dalhaṃ cetasiṃ - ayaṃ lokoti ādikaṃ.
- (d) Cattāro ceva puggalā - dadato puññaṃ pavaḍḍhati,⁹
sotānudhatadhammesu¹⁰ - ayaṃ¹¹ tesam anukkamo.¹²

¹ sā pana pañcavidhā - Ma, PTS.

² sattavīsaṃ ākāre - PTS, PTS.

³ tato - Ma, PTS.

⁴ ye paññā sā ākāra - PTS.

⁵ maññamānā vasiyanti - Ma;
maññamānā vasiyanti - PTS.

⁶ sati vedanā - Ma;
sativedanā - PTS.

⁷ mano dhāretvā sakkā yena kenaci - Ma;
manodhāretvā sakkāyena kenaci - PTS.

⁸ vītarāgo - PTS.

⁹ pavaḍḍhitaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ sotānugadhammesu - Ma;
sotānugatesu dhammesu - PTS.

¹¹ imā - PTS.

¹² uddānagāthā - Ma, PTS.

– Và Kinh thứ năm này đã được chỉ bảo cho ba hạng người: cho phàm phu, cho bậc Hữu Học, cho bậc Vô Học. Kinh liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập là dành cho phàm phu, Kinh liên quan đến nhận thức, liên quan đến tu tập là dành cho năm hạng Hữu Học, Kinh đã được diễn giải đầu tiên liên quan đến bậc Vô học là dành cho tất cả các vị A-la-hán. Hơn nữa, Kinh theo năm loại¹ nên được tìm kiếm ở hai mươi bảy cách biểu đạt. (?) Ngài đã đạt và vượt lên trên đối với các mục tiêu của Kinh ở trong số ấy. Và Kinh ấy, với sự giản lược, được xếp chung theo năm mươi cách biểu đạt; năm mươi cách biểu đạt được diễn giải ở phần Giáo Lý (tr. 33), trong khi được giản lược, thì được xếp theo mười cách biểu đạt; khi được tồn tại với việc trình bày Chân Lý Cao Thượng, trong khi được giản lược, thì được xếp vào tám cách biểu đạt. Và ở bốn Kinh phổ biến là lãnh vực phối hợp cách truyền đạt, chúng, trong khi được giản lược, thì được xếp theo năm loại Kinh: liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập, liên quan đến tu tập, liên quan đến thấu triệt, và liên quan đến bậc Vô Học. Chúng, trong khi được giản lược, thì được xếp vào bốn loại Kinh: liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập, liên quan đến thấu triệt, và liên quan đến bậc Vô Học. Chúng, trong khi được giản lược, thì được xếp vào ba loại Kinh: liên quan đến phàm phu, liên quan đến bậc Hữu Học, và liên quan đến bậc Vô Học. Chúng, trong khi được giản lược, thì được xếp vào hai loại Kinh: liên quan đến thấu triệt và liên quan đến sự thực hành trước đây. Giống như điều đã được đức Thế Tôn nói đến: “*Trong khi nhìn thấy hai điều lợi ích, các đức Như Lai, A-la-hán, Chánh Đẳng Giác chỉ bảo Giáo Pháp: Sutta, Geyya, –nt–.*” Bậc Đạo Sư vận dụng năng lực trong khi liên tưởng với chút ít khó nhọc về những người đã có sự thực hành trước đây. Và các sự thực hành trước đây, trong khi được liên tưởng đến, sẽ đưa đến sự nâng đỡ cho những người tốt lành.

Ở đây, vị đang nhận thấy tính trạng khác biệt về tuệ của bản thân nên kết hợp các phân tóm tắt của Kinh theo tám cách ở mỗi một trường hợp có khả năng, sau khi đã kết hợp ở mỗi một trường hợp ấy rồi nên diễn giải ý nghĩa của Kinh. Bởi vì không chú tâm thanh lọc niệm, không ai có thể diễn giải ý nghĩa của Kinh đúng theo thực thể.

Ở đây, đây là các kệ ngôn tóm lược của các Kinh đầu tiên:

(a) *Bị mù quáng bởi dục vọng, bị bao trùm bởi tấm lưới, và năm pháp che lấp, các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, và Mahānāma dòng Sakyā.*

(b) *Bên trên, bên dưới, vị đã được giải thoát, và giới có những mục đích gì, tâm của người nào giống như tảng đá, phần mở đầu các câu hỏi về vị Upatissa.*

(c) *Niệm hướng đến thân của vị nào, vật đã được che đậy, bóng tối có sự tiến đến bóng tối, sự trói buộc ấy là không chắc chắn, điều đã được suy nghĩ, ‘thế gian này’ là phần mở đầu.*

(d) *Và còn có bốn hạng người, phước thiện tặng trưởng cho người bồ thí, khi các Pháp được dõi theo bởi tai, đây là sự tuân tự của chúng.*

¹ Kinh theo năm loại: được liệt kê ở phía dưới, bắt đầu bằng Kinh liên quan đến phiền não, ...

(9). Tattha katamā āṇatti?

13. Sace bhāyatha¹ dukkhassa - sace vo dukkhamappiyaṃ,
mākattha² pāpakaṃ kammaṃ - āvī vā yadi vā raho. (S. i, 209)

“Atite rādha rūpe anapekkho hohi ”ti³ (ss. *Net.* 30) vitthārena kātabbā.

“Sīlavantena ānanda puggalena na cetanā⁴ karaṇīyā kinti me avipparisāro bhavissati ”ti.⁵ Ayaṃ vuccati āṇatti.

(10). Tattha katamaṃ phalaṃ?

14. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ
chattaṃ mahantaṃ yatha⁶ vassakāle,
esānisassa dhamme suciṇṇe
na duggatiṃ gacchati dhammacārī. (*Jā.* iv, 54)
Idaṃ phalaṃ.

(11). Tattha katamo upāyo?

15. Sabbe dhammā anattāti - yadā paññāya passati,
atha nibbindati dukkhe - esa maggo visuddhiyā. (*Dh.* ck.279)

“Sattahaṅgehi samannāgato kho bhikkhu api himavantaṃ pabbatarājānaṃ cāleyya,⁷ ko pana vādo chavaṃ avijaṃ” (sattakesu veyyākaraṇaṃ kātabbam). Ayaṃ upāyo. (ss. *A.* iii, 311)

(12). Tattha katamaṃ⁸ āṇatti ca phalaṃ ca?

16. Sace bhāyatha⁹ dukkhassa - sace vo dukkhamappiyaṃ,
m’ ākattha¹⁰ pāpakaṃ kammaṃ - āvi vā yadi vā raho.

17. Sace ca¹¹ pāpakaṃ kammaṃ - karissatha karotha vā,¹²
na vo¹³ dukkhā pamuttyatthi¹⁴ - upaccāpi¹⁵ palāyataṃ. (S. i, 209)
Purimikāya gāthāya āṇatti, pacchimikāya phalaṃ.

“Sīle patitṭhāya dve dhammā bhāvetabbā: yā ca cittabhāvanā yā ca paññābhāvanā.” Ayaṃ¹⁶ āṇatti, rāgavirāgā ca phalaṃ.

(13). Tattha katamaṃ phalaṃ ca upāyo ca?

18. Sīle patitṭhāya naro sapañño - cittaṃ paññaṃ ca bhāvayaṃ,
ātāpī nipako bhikkhu - so imaṃ vijaṭṭhaya jaṭṭhaṃ. (S. i, 13)
Purimikāya aḍḍhagāthāya¹⁷ upāyo, pacchimikāya¹⁸ aḍḍhagāthāya phalaṃ.

¹ bhāyasi - PTS.

² mākāsi - PTS.

³ anapekkhā honti ti - PTS.

⁴ puggalena sadā - Ma, PTS.

⁵ assā ti - Ma, PTS.

⁶ yathā - PTS.

⁷ caleyya - PTS.

⁸ katamā - Ma, PTS.

⁹ bhāyasi - PTS.

¹⁰ mākāsi - PTS.

¹¹ hi - Ma, PTS.

¹² karotha vā karissatha - Ma;

karosi vā karissasi - PTS.

¹³ te - PTS.

¹⁴ pamokkhātthi - Ma;
pamokkh’ atthi - PTS.

¹⁵ upeccāpi - PTS.

¹⁶ yā ca - Ma, PTS.

¹⁷ aḍḍhagāthāya - PTS.

¹⁸ pacchimakāya - PTS.

(9). Ở đây, điều gì là chi thị?

13. “Nếu các người sợ hãi khổ đau, nếu khổ đau không được các người ưa thích, các người chớ làm việc ác đâu là công khai hay kín đáo.”

“Này Rādhā, người hãy là người không có sự trông mong ở sắc quá khứ.” (Câu kệ) nên được thực hiện với chi tiết.

“Này Ānanda, người có giới sẽ không phải suy tính rằng: ‘Làm thế nào để sự không ăn năn có thể sanh khởi đến tôi?’” Điều này gọi là chi thị.

(10). Ở đây, điều gì là kết quả?

14. “Thật vậy, thiện pháp hộ trì người có sự thực hành thiện pháp, ví như chiếc lọng to lớn bảo vệ con người vào thời điểm của cơn mưa. Điều này là lợi ích khi thiện pháp khéo được thực hành: Người có sự thực hành thiện pháp không đi đến khổ cảnh.”¹
Điều này là kết quả.

(11). Ở đây, điều gì là cách thức?

15. “Khi nhận thức bằng trí tuệ rằng: ‘Tất cả các pháp là vô ngã’ thì nhàm chán khổ đau, đây là con đường đưa đến sự thanh tịnh.”²

“Vị tỳ khuru thành tựu bảy yếu tố có thể làm dao động luôn cả Núi Chúa Hi Mã Lạp, thì còn có lời nói gì đến vô minh tệ hại?” (thể loại veyyākaraṇa nên được thực hiện ở Nhóm Bảy). Điều này là cách thức.

(12). Ở đây, điều gì là chi thị và kết quả?

16. “Nếu các người sợ hãi khổ đau, nếu khổ đau không được các người ưa thích, các người chớ làm việc ác đâu là công khai hay kín đáo.

17. Và nếu các người sẽ làm việc ác, hoặc đang làm, thì không có sự thoát ra khỏi khổ đau cho các người, cho đâu các người lánh xa và trốn chạy.”³

Ở câu kệ đầu là chi thị, ở câu kệ sau là kết quả.

“Sau khi đặt nền tảng ở giới, hai pháp cần được tu tập: sự tu tập về tâm và sự tu tập về tuệ.” Điều này là chi thị, và sự xa lìa luyến ái là kết quả.

(13). Ở đây, điều gì là kết quả và cách thức?

18. “Sau khi đặt nền tảng ở giới, người có trí tu tập tâm và tuệ. Vị tỳ khuru tinh cần, chín chắn, vị ấy có thể gỡ ra mối rối này.”⁴
Ở nửa câu kệ đầu là cách thức, ở nửa câu kệ sau là kết quả.

¹ Jātakapāli - Bốn Sanh tập 1, TTPV 32, trang 371, câu kệ 1454;
Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, TTPV 31, trang 101, câu kệ 303.

² Dhammapadapāli - Pháp Cú, TTPV 28, trang 95.

³ Udānapāli - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, trang 231.

⁴ Milindapañhapāli - Milinda Vấn Đạo, TTPV 45, trang 55.

“Nandiyo sakko - kapilavatthusmiṃ nigrodhārāmake”¹ suttaṃ mūlato upādāya yāva chasu dhammesu uttarim² pañcasu dhammesu yāva “karaṇīyaṃ attano na samanupassanti,”³ (A. v, 334-7) ayaṃ upāyo. “Ariyasāvako pajahateva pāpake akusale dhamme, na upādiyatī”⁴ ti sabbāsu chasu pañcasu,⁵ ayaṃ phalaṃ ca upāyo ca.⁶

(14). Tattha katamaṃ āṇatti ca phalaṃ ca upāyo ca?

19. Suññato lokaṃ avekkhassu - mogharāja sadā sato,
attānudiṭṭhiṃ ūhacca⁷ - evaṃ maccutaro siyā. (Sn. ck.1119)

‘Suññato lokaṃ avekkhassu mogharājā ’ti āṇatti. ‘Sadā sato ’ti upāyo. ‘Attānudiṭṭhiṃ ūhacca evaṃ maccutaro siyā ’ti phalaṃ.

“Samādhiṃ bhikkhave bhāvētha. Samāhito bhikkhave bhikkhu rūpaṃ aniccanti pajānāti; evaṃ passaṃ ariyasāvako parimuccati jātiyāpi –pe– upāyāsehipi.⁸ (ss. S. iii, 13) Idha tiṇipi.

(15). Tattha katamo assādo?

20. Kāmaṃ kāmayamānassa - tassa ce taṃ samijjhati,
addhā pītimano hoti - laddhā macco yadicchati. (Sn. ck.776)
Ayaṃ assādo.

“Dhammacariyā samacariyā kusalakiriyā⁹ hetu hi¹⁰ brāhmaṇa¹¹ evamidhekacce sattā kāyassa bhedā sugatiṃ saggamaṃ lokaṃ upapajjanti.” (ss. M. i, 285-6) Ayaṃ assādo.

(16). Tattha katamo ādīnavo?

21. Kāmesu ve haññate sabbā mucceva¹² (?)
Ayaṃ ādīnavo.

Pasenadisamaṇyuttake sutte pabbatūpamā.¹³ (S. i, 100-102) Ayaṃ ādīnavo.

(17). Tattha katamaṃ nissaraṇaṃ?

22. Yo kāme parivajjeti - sappasseva padā siro,
so ’maṃ visattikaṃ loka - sato samativattati. (Sn. ck.768)
Samaṇyuttake suttaṃ pāricchattako paṇḍupalāso sannapalāso.¹⁴ (ss. S. v, 238?) Idamaṃ nissaraṇaṃ.

¹ isivuttha-puririkāma-ekarakkhe - Ma;
isivuttha-puririkāma-ekarakkhe - PTS.

² uttari - Ma, PTS.

³ yācayogo karaṇīyo - Ma;
yo ca yogo karaṇīyo - PTS.

⁴ asahagatassa kāmasāvāpi cittaṃ mucceva ti - Ma, PTS.

⁵ tīsu - Ma, PTS.

⁶ upāyo ca phalaṃ ca - Ma, PTS.

⁷ uhaṃca - Ma.

⁸ upāyāse pi - PTS.

⁹ kusalacariyā - Ma, PTS.

¹⁰ hetūhi - Ma, PTS.

¹¹ brāhmaṇo PTS.

¹² sambhāma c’ eva ayaṃ - PTS.

¹³ pabbate upamā - PTS.

¹⁴ sannipalāso - Ma, PTS.

“Nandiya dòng Sakya - ở khu vườn nhỏ Nigrodha trong thành Kapilavatthu,” y cứ theo bài Kinh từ phần gốc cho đến ở các phần sáu pháp, rồi thêm nữa ở các phần năm pháp, cho đến (câu) “*họ không nhận thấy việc cần phải làm của bản thân;*” điều này là cách thức. “*Vị đệ tử của bậc Thánh dứt bỏ các ác bất thiện pháp, không chấp thủ,*” như thế ở tất cả các phần sáu pháp và năm pháp; điều này là kết quả và cách thức.

(14). Ở đây, điều gì là chỉ thị, kết quả, và cách thức?

19. “*Này Mogharāja, người hãy xem xét thế giới là trống không, luôn luôn có niệm. Sau khi nhớ lên tà kiến về bản ngã, như vậy có thể vượt qua sự chết.*”¹

‘*Này Mogharāja, người hãy xem xét thế giới là trống không*’ là chỉ thị, ‘*luôn luôn có niệm*’ là cách thức, ‘*sau khi nhớ lên tà kiến về bản ngã, như vậy có thể vượt qua sự chết*’ là kết quả.

“*Này các tỳ khưu, hãy tu tập định. Được định tĩnh, này các tỳ khưu, vị tỳ khưu nhận biết ‘sắc là vô thường.’ Trong khi thấy như vậy, vị đệ tử của bậc Thánh được hoàn toàn giải thoát khỏi sanh –nt– luôn cả những lo âu.*” Ở đây, có luôn cả ba (chỉ thị, kết quả, và cách thức).

(15). Ở đây, điều gì là sự hứng thú?

20. “*Đối với người ham muốn về dục, nếu điều ấy thành tựu đến người ấy, đương nhiên (người ấy) có ý vui mừng sau khi đã đạt được điều mà con người ước muốn.*”²

Điều này là sự hứng thú.

“*Cư xử đúng Pháp, cư xử bình đẳng, việc làm tốt lành chính là nguyên nhân, này Bà-la-môn, như vậy ở đây, một số chúng sanh, khi tan rã thân xác, tái sanh vào nhân cảnh, cõi Trời, thế gian (này).*” Điều này là sự hứng thú.

(16). Ở đây, điều gì là sự bất lợi?

21. “*Thật vậy, kẻ bị chết liên quan đến các dục, tựa như kẻ được thoát khỏi tất cả.*” (?) Điều này là sự bất lợi.

Ở Kinh ‘*Ví Dụ về Ngọn Núi*’ thuộc Tương Ưng Pasenadi. Điều này là sự bất lợi.

(17). Ở đây, điều gì là sự thoát ra?

22. “*Người nào lánh xa các dục tựa như các bàn chân (lánh xa) đầu của con rắn, người ấy, có niệm, vượt qua hẳn sự vướng mắc này ở thế gian.*”

Kinh ở Tương Ưng, cây san hô có chiếc lá úa vàng, có chiếc lá rụng. Điều này là sự thoát ra.

¹ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 345, câu kệ 1124.

² Sđd. trang 243, câu kệ 770.

(18). Tattha katamo assādo ca ādīnavo ca?

23. Yāni karoti puriso - tāni attani passati,¹

kalyāṇakārī kalyāṇaṃ - pāpakārī ca pāpakaṃ. (S. i, 227)

Tattha yaṃ pāpakārī paccanubhoti, ayaṃ ādīnavo.² Kalyāṇakārī yaṃ paccanubhoti, ayaṃ assādo.³

Lābhālābha-aṭṭhakesu byākaraṇaṃ, tattha ‘alābho ayaso nindā dukkhaṃ,’ ayaṃ ādīnavo. ‘Lābho yaso sukhaṃ pasaṃsā,’ ayaṃ assādo.

(19). Tattha katamaṃ assādo ca nissaraṇaṃ ca?

24. Sukho vipāko puññānaṃ - adhippāyo ca ijjhati,

khippaṃ ca paramaṃ santiṃ - nibbānamadhigacchati.⁴

Yo ca vipāko puññānaṃ yā ca adhippāyassa ijjhanā, ayaṃ assādo. Yaṃ khippaṃ ca paramaṃ santiṃ nibbānamadhigacchati, idaṃ nissaraṇaṃ.

“Battiṃsāya⁵ ceva mahāpurisalakkhaṇehi samannāgatassa mahāpurisassa dve yeva gatiyo bhavanti,⁶ (D. ii, 19) sace agāraṃ ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī” (yāva abhivijitvā⁷ ajjhāvasati) ayaṃ assādo. “Sace agārasmā anagāriyaṃ pabbajati” (sabbhaṃ vitthārena⁸) idaṃ⁹ nissaraṇaṃ. Ayaṃ assādo ca nissaraṇaṃ ca.

(20). Tattha katamo ādīnavo ca nissaraṇaṃ ca?

25. Ādānassa bhayaṃ ñatvā¹⁰ - jātīmaraṇasambhavaṃ,

anādātūna nibbāti¹¹ - jātīmaraṇasaṅkhayā. (ss. Sn. ck.741)

Purimikāya aḍḍhagāthāya jātīmaraṇasambhavo ādīnavo. ‘Anādātūna nibbāti jātīmaraṇasaṅkhayā’ ti nissaraṇaṃ.

“Kicchaṃ vatāyaṃ loko āpanno, jāyati ca jīyati ca mīyati ca”¹² yāva “kudassu nāma imassa dukkhassa nissaraṇaṃ paññāyissati jarāmaraṇassā” ti.¹³ (S. ii, 104⁺) Ettha yā upaparikkhā,¹⁴ ayaṃ ādīnavo. Yo gedhaṃ hitvā¹⁵ abhinikkhamati yāva purāṇakāya rājadhāniyā, (S. ii, 105) idaṃ nissaraṇaṃ. Ayaṃ ādīnavo ca nissaraṇaṃ ca.

(21). Tattha katamo assādo ca ādīnavo ca nissaraṇaṃ ca?

26. Kāmā hi citrā madhurā¹⁶ manoramā

virūparūpena¹⁷ mathenti cittaṃ, –pe–

Tasmā ahaṃ pabbajitomi¹⁸ rāja, –pe–

apaṇṇakaṃ sāmāññameva seyyo. (M. ii, 74)

¹ tāni passati attani - PTS.

² assādo - Ma, PTS.

³ kalyāṇakārī yaṃ paccanubhoti, ayaṃ assādo - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹³ yāva kudassunāmassa dukkhassa anto bhavissati parato vā ti - Ma, PTS.

⁴ adhigacchati ti - Ma, PTS.

⁵ battiṃsāya - Ma.

⁶ honti - Ma, PTS.

⁷ abhivijitvā - Ma, PTS.

⁸ sabbena oghena - Ma, PTS.

⁹ idaṃ - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁰ ādīnavassa ayaṃ ñatvā - PTS.

¹¹ anādātūṃ nibbattati - Ma, PTS.

¹² yamidaṃ jāyate ca mīyate ca - Ma, PTS.

¹⁴ uparikkhā - Ma, PTS.

¹⁵ ñatvā - Ma, PTS.

¹⁶ vividhā - Ma, PTS.

¹⁷ virūparūpehi - Ma, PTS.

¹⁸ pabbajito ‘smi - PTS.

(18). Ở đây, điều gì là sự hứng thú và sự bất lợi?

23. “Con người làm những việc nào, thì sẽ thấy những việc ấy ở bản thân. Người làm lành thấy điều lành, và người làm ác thấy điều ác.”¹

Ở đây, việc người làm ác gánh chịu, điều này là sự bất lợi. Việc người làm lành thọ hưởng, điều này là sự hứng thú.

Câu trả lời ở nhóm tám về ‘lợi lộc và không lợi lộc, ...’ ở đây, ‘không lợi lộc, không danh vọng, chê bai, khổ đau’ là sự bất lợi; ‘lợi lộc, danh vọng, an lạc, khen ngợi’ là sự hứng thú.

(19). Ở đây, điều gì là sự hứng thú và sự thoát ra?

24. “Quả thành tựu của các việc phước thiện là an lạc, và chủ tâm được thành tựu, và (người ấy) mau chóng chứng đắc Niết Bàn, là sự an tịnh tối thượng.”

Quả thành tựu của các việc phước thiện và sự thành tựu của chủ tâm; điều này là sự hứng thú. Việc (người ấy) mau chóng chứng đắc Niết Bàn, sự an tịnh tối thượng; điều này là sự thoát ra.

“Đối với vị đại nhân đã được thành tựu với ba mươi hai tướng của bậc đại nhân, chỉ có hai con đường: Nếu ở tại gia thì trở thành Vua Chuyển Luân” (cho đến “chinh phục và ngự trị”); điều này là sự hứng thú. “Nếu rời nhà xuất gia sống không nhà” (toàn bộ với chi tiết); đây là sự thoát ra. Điều này là sự hứng thú và sự thoát ra.

(20). Ở đây, điều gì là sự bất lợi và sự thoát ra?

25. “Sau khi biết nỗi nguy hiểm của sự nắm giữ, nguồn sanh khởi của sanh và tử, (vị ấy) không còn nắm giữ và tịch diệt do sự diệt trừ hoàn toàn đối với sanh và tử.”

Ở nửa câu kệ đầu, ‘nguồn sanh khởi của sanh và tử;’ điều này là sự bất lợi. ‘(Vị ấy) không còn nắm giữ và tịch diệt do sự diệt trừ hoàn toàn đối với sanh và tử;’ điều này là sự thoát ra.

“Thật vậy, thế gian (thân xác) này bị rơi vào tình trạng khó khăn: bị sanh ra, bị già cõi, và bị chết đi!” ... cho đến ... “khi nào sự thoát ra của khổ này, của lão tử sẽ được nhận biết?” Ở đây, việc khảo sát là sự bất lợi. ‘Vị từ bỏ sự thèm khát và xuất ly’ ... cho đến ... ‘kinh thành cố;’ đây là sự thoát ra. Điều này là sự bất lợi và sự thoát ra.

(21). Ở đây, điều gì là sự hứng thú, sự bất lợi, và sự thoát ra?

26. “Bởi vì các dục là đa dạng, ngọt ngào, làm thích ý, khuấy động tâm theo nhiều hình thức, –nt–
Vì thế, tâu đức vua, tôi đã xuất gia, –nt–
chỉ riêng hạnh Sa-môn không lỗi lầm là tốt hơn.”²

¹ Jātakapāli - Bốn Sanh tập 1, TTPV 32, trang 107, câu kệ 300.

² Theragāthapāli - Trường Lão Kệ, TTPV 31, trang 199, hai câu kệ 787, 788.

Yaṃ 'kāmā hi citrā madhurā manoramā 'ti ayaṃ assādo. Yaṃ 'virūparūpena mathenti cittaṃ 'ti ayaṃ ādīnavo. Yaṃ 'ahaṃ pabbajitomi' rāja apaṇṇakaṃ sāmāññaṃ seyyo 'ti idaṃ nissaraṇaṃ.

Bālīsikopamasuttaṃ.² (A. i, 248-9)

Yaṃ āsāya vā vedaniyaṃ kammaṃ gāhati, tathā cepi yaṃ yaṃ pāpakammaṃ anubhoti, tatha dukkhavedaniyena kammena abhāvitakāyena ca yāva parittacetaso ca ādīnavaṃ dasseti, sukhavedaniyena kammena assādaṃ dasseti,³ yaṃ purāsadiso hoti bhāvitacitto bhāvitakāyo bhāvitapañño mahānāmo.⁴ (A. i, 248-9) Idaṃ nissaraṇaṃ.

(22). Tattha katamaṃ lokiyaṃ⁵ suttaṃ?

27. Na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ - sajju khīraṃva muccati,
dahantaṃ bālamanveti - bhasmacchanno va pāvako. (Dh. ck.71)
Cattāri agatigamanāni, (A. ii, 18) idaṃ lokiyaṃ suttaṃ.

(23). Tattha katamaṃ lokuttaraṃ suttaṃ?

28. Yass' indriyāni samathaṃ gatāni
assā yathā sārathinā sudantā,
pahīnamānassa anāsavassa
devā 'pi tassa pihayanti tādino "ti. (Dh. ck.94)
"Ariyaṃ vo bhikkhave [⁶] sammāsamādhiṃ desessāmī "ti,⁷ (M. ii, 71)
idaṃ lokuttaraṃ suttaṃ.

(24). Tattha katamaṃ lokiyaṃ lokuttaraṃ ca suttaṃ?

29. Sattiyā viya omaṭṭho - ḍayhamānova⁸ matthake,
kāmarāgappahānāya - sato bhikkhu paribbaje. (S. i, 53)
'Sattiyā viya omaṭṭho ḍayhamānova⁸ matthake 'ti lokiyaṃ.
'Kāmarāgappahānāya sato bhikkhu paribbaje 'ti lokuttaraṃ.
'Kabaḷīnkāre⁹ āhāre atthi chando 'ti (ss. S. ii, 101) lokiyaṃ. 'Natthi chando
'ti lokuttaraṃ. Idaṃ lokiyaṃ lokuttaraṃ ca suttaṃ.¹⁰

(25). Tattha katamaṃ kammaṃ?

30. Yo paṇamatipāteti - musāvādaṃ ca bhāsati,
loke adinnaṃ ādiyati - paradāraṃ ca gacchati,
surāmerayapānaṃ ca yo naro anuyuñjati. (Dh. ck.246-7)
31. Appahāya pañca verāni¹¹ - dussīlo iti vuccati,¹²
(kāyassa bhedaṃ duppañño - nirayaṃ sopapajjati.)
'Tṭhimāni bhikkhave duccharitāni,' idaṃ kammaṃ.

¹ ahaṃ agārasmā pabbajitomi - Ma;
ahaṃ agārasmā pabbajito 'smi - PTS.

² balavaṃ bālopamasuttaṃ - Ma;
balavaṃ bālopamaṃ suttaṃ - PTS.

³ assādeti - Ma, PTS.

⁴ mahānāmo aparittacetaso - Ma, PTS.

⁵ lokikaṃ - Ma, PTS.

⁶ pañito - itipadaṃ PTS potthake dissate.

⁷ desissāmī ti - PTS.

⁸ ḍayhamāno va - Ma; ḍayhamāne va - PTS.

⁹ kabaḷīkāre - Ma, PTS.

¹⁰ natthi chando 'ti lokuttaraṃ suttaṃ - Ma, PTS.

¹¹ nīvaraṇaṃ - PTS.

¹² pavuccati - PTS.

‘Bởi vì các dục là đa dạng, ngọt ngào, làm thích ý;’ điều này là sự hứng thú. ‘Khuấy động tâm theo nhiều hình thức;’ điều này là sự bất lợi. ‘Vì thế, tâu đức vua, tôi đã xuất gia, ... chỉ riêng hạnh Sa-môn không lỗi lầm là tốt hơn;’ điều này là sự thoát ra.

Kinh Ví Dụ Ngươi Chài Lưới.

Hoặc là, với sự mong mỏi một người lún sâu vào nghiệp sẽ được cảm thọ, nếu như thế ấy thì người ấy cũng gánh chịu từng ác nghiệp một; ở đây, ‘với nghiệp sẽ được cảm thọ khổ và với thân không được tu tập’ ... cho đến ... ‘có tâm ý nhỏ nhoi’ chỉ ra sự bất lợi; với nghiệp sẽ được cảm thọ lạc chỉ ra sự hứng thú; việc tương tự trước đây là Mahānāma có tâm đã được tu tập, có thân đã được tu tập, có tuệ đã được tu tập; điều này là sự thoát ra.

(22). Ở đây, Kinh hợp thế là Kinh nào?

27. “*Ví như sữa không trở chua (ngay lập tức), nghiệp ác đã làm không trở quả (liền liền), nó theo đuổi kẻ ngu, thiêu đốt, ví như ngọn lửa đã được phủ tro.*”¹

Bốn việc đi đến sự thiên vị; đây là Kinh hợp thế.

(23). Ở đây, Kinh xuất thế là Kinh nào?

28. “*Vị nào có các giác quan đã đi đến sự yên lặng, giống như những con ngựa đã khéo được huấn luyện bởi người đánh xe, có ngã mạn đã được dứt bỏ, không còn lậu hoặc, ngay cả chư Thiên cũng yêu mến vị có đức hạnh như thế ấy.*”²

“*Này các tỳ khưu, Ta sẽ chỉ bảo cho các ngươi về chánh định cao thượng;*” đây là Kinh xuất thế.

(24). Ở đây, Kinh hợp thế và xuất thế là Kinh nào?

29. “*Tựa như bị chém bởi thanh gươm, tựa như đang bị thiêu đốt ở đỉnh đầu, vị tỳ khưu sống đời du sĩ, có niệm, nhằm dứt bỏ sự luyến ái ở các dục.*”³

‘*Tựa như bị chém bởi thanh gươm, tựa như đang bị thiêu đốt ở đỉnh đầu*’ là hợp thế. ‘*Vị tỳ khưu sống đời du sĩ, có niệm, nhằm dứt bỏ sự luyến ái ở các dục*’ là xuất thế.

‘*Có sự mong muốn ở đoàn thực*’ là hợp thế. ‘*Không có sự mong muốn*’ là siêu thế. Đây là Kinh hợp thế và xuất thế.

(25). Ở đây, điều gì là nghiệp?

30. “*Kẻ nào giết hại sanh mạng, và nói lời dối trá, lấy vật không được cho ở thế gian, và đi đến với vợ của người khác, và người nam nào đam mê việc uống rượu và chất lên men ...*”

31. *Kẻ không dứt bỏ năm thù nghịch được gọi là ‘có giới tôi,’ (khi tan rã thân xác, kẻ thiếu trí tuệ ấy sanh vào địa ngục.)*

“*Này các tỳ khưu, đây là ba uez hạnh;*” điều này là nghiệp.

¹ Dhammapadapāli - Pháp Cú, TTPV 28, trang 41, câu kệ 71.

² Sđd., trang 45, câu kệ 94.

³ Theragāthapāli - Trường Lão Kệ, TTPV 31, trang 19, câu kệ 39 và trang 265, câu kệ 1173.

(26). Tattha katamo vipāko?

32. Saṭṭhivassasahassāni - paripuṇṇāni sabbaso.¹ (*Jā.* iii, 47)

“Ditṭhā mayā bhikkhave chaphassāyatanikā nāma nirayā. Ditṭhā mayā bhikkhave chaphassāyatanikā nāma saggā.”² (*ss. S.* iv, 126) Ayaṃ vipāko.

(27). Tattha katamaṃ kammaṃ ca vipāko ca?

33. Ayasāva malaṃ samuṭṭhitam - taduṭṭhāya³ tameva khādati,
evaṃ atidhonacāriṇam - sāni kammāni nayanti duggatiṃ.

‘Ayasāva malaṃ samuṭṭhitam’ yāva ‘sāni kammāni ’ti idaṃ kammaṃ,
‘nayanti duggatin ’ti vipāko.

‘Catusu sammāpaṭipajjamāno mātari pitari tathāgate tathāgatasāvake’ yā sammāpaṭipatti, (*A.* ii, 4) idaṃ kammaṃ. Yaṃ devesu upapajjati, ayaṃ vipāko. Idaṃ kammaṃ ca vipāko ca.

(28). Tattha katamaṃ niddiṭṭham suttam?

34. Nelaṅgo setapacchādo - ekāro vattate⁴ ratho,
anīgham passa āyantaṃ - chinnaṣoṭam abandhanaṃ. (*S.* iv, 291)

Yaṃ vā cittaṃ samaṇesu citto gahapati⁵ dissati, (*S.* iv, 292) evaṃ imāya gāthāya niddiṭṭho attho.

Gopālakūpame⁶ (*A.* v, 347) ekādasa padāni. ‘Evaṃ kho bhikkhave bhikkhu rūpaññū hoti’ yāva⁷ ‘atirekapūjāya pūjetā hoti ’ti. Imāni ekādasa padāni yathābhāsītāni niddiṭṭho attho.

(29). Tattha katamaṃ aniddiṭṭham suttam?⁸

35. “Sukho viveko tuṭṭhassa - sutadhammassa passato,
abyāpajjam⁹ sukham loke - pāṇabhūtesu saṃyamo.¹⁰

36. Sukhā virāgatā loke - kāmānaṃ samatikkamo,
asmimānassa yo vinayo - etaṃ ve paramaṃ sukhan ”ti. (*Ud.* ck.10)
Idaṃ aniddiṭṭham.

Aṭṭha mahāpurisavitakkā. (*A.* iv, 229) Idaṃ aniddiṭṭham.

(30). Tattha katamaṃ niddiṭṭham ca aniddiṭṭham ca?

37. Pasannanetto sumukho - brahā uju patāpavā,
majjhe samaṇasaṅghassa - ādiccova virocasi.¹¹ (*Sn.* ck.550)

¹ yathārūpī vipaccagā - Ma, PTS.

² atthi bhikkhave cha phassāyatanāni yo atthi bhikkhave cha phassāyataniko sabbo - PTS.

³ tatutuṭṭhāya - Ma, PTS.

⁴ vattatī - Ma, PTS.

⁵ cittāgahapati - Ma.

⁶ gopālakopame - Ma, PTS.

⁷ yā ca - Ma, PTS.

⁸ katamo aniddiṭṭho attho - Ma, PTS.

⁹ abyāpajjham - PTS.

¹⁰ saṃyamo ti - Ma, PTS.

¹¹ virocasi - Ma, PTS.

(26). Ở đây, điều gì là quả thành tựu?

32. “*Tổng cộng tròn đủ sáu chục ngàn năm.*”¹

“*Này các tỳ khưu, địa ngục tên Sáu Xúc Xứ đã được Ta nhìn thấy; cõi Trời tên Sáu Xúc Xứ đã được Ta nhìn thấy;*” điều này là quả thành tựu.

(27). Ở đây, điều gì là nghiệp và quả thành tựu?

33. “*Ví như chất ri sét đã được sanh lên từ khối sắt, sau khi sanh lên từ khối sắt nó ăn mòn chính khối sắt ấy, tương tự như thế, các việc làm của bản thân dẫn dắt kẻ có sự thọ dụng bốn món vật dụng thiếu sự quán xét đi đến khổ cảnh.*”²

‘*Ví như chất ri sét đã được sanh lên từ khối sắt*’ ... cho đến ... ‘*các việc làm của bản thân*’ là nghiệp, ‘*dẫn dắt ... đến khổ cảnh*’ là quả thành tựu.

‘*Trong khi thực hành đúng đắn đối với bốn hạng người: mẹ, cha, đức Như Lai, đệ tử của đức Như lai,*’ sự thực hành đúng đắn là nghiệp. Việc ‘*vị ấy sanh ở chư Thiên*’ là quả thành tựu. Điều này là nghiệp và quả thành tựu.

(28). Ở đây, Kinh được diễn giải là Kinh nào?

34. “*Không chút lỗi lầm, có mái che màu trắng, chiếc xe có một cãm lăn bánh. Hãy nhìn vị đang đi đến, vị không phiền muộn, có dòng chảy đã bị chặt đứt, không còn sự trôi buộc.*”³

Cách thức mà Gia chủ Citta trình bày ở nơi các vị Sa- môn (thế nào) thì ý nghĩa của câu kệ này được diễn giải như vậy.

Có mười một thuật ngữ ở Kinh Ví Dụ Người Chăn Bò.⁴ ‘*Như vậy, này các tỳ khưu, vị tỳ khưu là vị biết được sắc*’ ... cho đến ... ‘*là người cúng dường với sự cúng dường vượt trội.*’ Mười một thuật ngữ này được giảng giải như thế nào thì ý nghĩa được diễn giải (như thế ấy).

(29). Ở đây, Kinh không được diễn giải là Kinh nào?

35. “*Sự sống cách ly là an lạc đối với vị hoan hỷ, đối với vị có Pháp đã được nghe, đối với vị đang xem xét. Sự không oán hận, sự chế ngự đối với các chúng sanh có mạng sống là niềm hạnh phúc ở trên đời.*”

36. “*Việc xa lìa luyến ái, sự vượt qua các dục là niềm an lạc ở trên đời. Điều gì là sự thoát ra khỏi tự mãn về bản ngã, điều ấy chính là sự an lạc tối thượng.*”⁵ (Kinh) này không được diễn giải.

Tám Suy Tâm của bậc Đại Nhân. (Kinh) này không được diễn giải.

(30). Ở đây, thế nào là được diễn giải và không được diễn giải?

37. “*Ngài có cặp mắt trong sáng, khuôn mặt đầy đặn, cao to, đứng ngay thẳng, có sự oai vệ; ở giữa hội chúng Sa-môn, ngài chói sáng tựa như mặt trời.*”⁶

¹ *Jātakapāli* - Bốn Sanh tập 1, TTPV 32, trang 175, câu kệ 561.

² *Dhammapadapāli* - Pháp Cú, TTPV 28, trang 85, câu kệ 240.

³ *Udānapāli* - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, trang 285. ‘*Chiếc xe*’ được ví với vị tỳ khưu *Lakuṅṭaka-bhaddiya*, ‘*không chút lỗi lầm*’ nghĩa là hoàn toàn trong sạch, ‘*có mái che màu trắng*’ nghĩa là quả vị A-la-hán, ‘*có một cãm*’ tức là niệm, ‘*dòng chảy*’ nghĩa là tham ái (*UdA*. 370).

⁴ Xem *Aṅguttaranikāya* - Tăng Chi Bộ, Chương Mười Một Pháp.

⁵ *Udānapāli* - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, Kinh *Mucalinda*, trang 151.

⁶ *Suttanipātapāli* - Kinh Tập, TTPV 29, câu kệ 553, trang 175

‘Pasannanetto’ yāva ‘ādiccova virocātī ’ti niddiṭṭho. Pasannanetto so¹ bhagavā, kathaṃ ca pana pasannanettatā, kathaṃ sumukhatā, kathaṃ brahākāyatā,² kathaṃ ujukatā, kathaṃ patāpavattā,³ kathaṃ virocātī ’ti⁴ aniddiṭṭho.

‘Pheṇapiṇḍūpamaṃ⁵ veyyākaraṇaṃ’ (S. iii, 140⁺) yathā pheṇapiṇḍo evaṃ rūpaṃ,⁶ yathā bubbuḷo⁷ evaṃ vedanā, māyūpamaṃ⁸ viññāṇaṃ, pañcakkhandhā pañcahi upamāhi niddiṭṭhā. Kena kāraṇena pheṇapiṇḍupamaṃ rūpaṃ, sabbhaṃ ca cakkhuvīññeyaṃ yaṃ vā catūhi āyatanehi. Kathaṃ vedanā bubbuḷūpamā,⁹ katarā ca sā vedanā sukhā dukkhā adukkhamasukhā, evamesā aniddiṭṭhā. Evaṃ niddiṭṭhaṃ ca aniddiṭṭhaṃ ca.

(31). Tattha katamaṃ ñāṇaṃ?

38. Paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ - yāyaṃ¹⁰ nibbedhagāminī,
yāya sammā pajānāti¹¹ - jātīmaraṇasaṅkhayaṃ.¹² (ss. *Iti.* 35)
Tīṇ’ imāni indriyāni: anaññātāññassāmīndriyaṃ aññindriyaṃ
aññātāvindriyaṃ. (S. v, 204) Idaṃ ñāṇaṃ.

(32). Tattha katamaṃ ñeyyaṃ?

39. Kāmesu sattā kāmasaṅgasattā¹³
saṃyojane vajjamapassamānā,
na hi jātu saṃyojanasaṅgasattā
oghaṃ tareyyuṃ vipulaṃ mahantaṃ.¹⁴ (*Ud.* 75)
Catūhi dhammehi¹⁵ samannāgatā kāyassa bhedā devesu uppajjanti.
Udāne kāvīyaṃ¹⁶ suttaṃ, apaṇṇakapasādanīyaṃ. Idaṃ ñeyyaṃ.

(33). Tattha katamaṃ ñāṇaṃ ca ñeyyaṃ ca?

40. Sabbe dhammā anattāti - yadā paññāya passati,
atha nibbindati dukkhe - esa maggo visuddhiyā. (*Dh.* ck.279)
‘Yadā passatī ’ti ñāṇaṃ. Yo sabbadhammesu¹⁷ anattākārena upaṭṭhapeti,
idaṃ ñeyyaṃ.
‘Cattāri ariyasaccāni,’ (S. v, 425) tattha tīṇi ñeyyāni, maggasaccaṃ
sīlakkhandho ca paññākkhandho ca, idaṃ ñāṇaṃ ca ñeyyaṃ ca.¹⁸

(34). Tattha katamaṃ dassanaṃ?

41. Eso ’va maggo natthañño - dassanassa visuddhiyā,
etaṃ hi¹⁹ tumhe paṭipajjatha - mārassettaṃ pamohanaṃ. (*Dh.* ck.274)

¹ yo - Ma, PTS.

² brahākāyatā - Ma;
brahmakāyatā - PTS.

³ patāpavatā - Ma; hāsata-savatā - PTS.

⁴ virocātī ti - Ma, PTS.

⁵ pheṇapiṇḍopamaṃ - Ma, PTS.

⁶ evarūpaṃ - PTS.

⁷ pubbuḷo - Ma; pubbuḷho - PTS.

⁸ māyā - Ma; yā ca - PTS.

⁹ pubbuḷūpamā - Ma; pubbuḷhūpamā - PTS.

¹⁰ yāya - PTS.

¹¹ sammāpaṭipatti - PTS.

¹² jātīmaraṇasaṅkhayā - PTS.

¹³ kāmapasaṅgasattā - PTS.

¹⁴ mahannaṃ - PTS.

¹⁵ aṅgehi - Ma, PTS.

¹⁶ kapiyaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ sabbadhamme - PTS.

¹⁸ paññākkhandho ca ñāṇaṃ - PTS.

¹⁹ etamhi - PTS.

‘Ngài có cặp mắt trong sáng’ ... cho đến ... ‘chói sáng tựa như mặt trời’ là được diễn giải. ‘Vị có cặp mắt trong sáng ấy là đức Thế Tôn, và trạng thái có mắt trong sáng như thế nào, trạng thái có khuôn mặt đầy đặn như thế nào, trạng thái có thân cao to như thế nào, trạng thái có thân ngay thẳng như thế nào, trạng thái có sự oai vệ như thế nào, Ngài chói sáng như thế nào?’ là không được diễn giải.

Kinh văn thể loại *veyyākaraṇa* Ví Dụ Bọt Nước, bọt nước như thế nào thì sắc là như vậy, bong bóng như thế nào thì thọ là như vậy, ... thức ví như ảo ảnh, năm uẩn được diễn giải bằng năm ví dụ. Bởi lý do gì sắc ví như bọt nước, và tất cả được nhận thức bởi mắt, hoặc cái nào bởi bốn xứ? Thọ ví như bong bóng là thế nào? Thọ ấy là loại nào, lạc, khổ, không khổ không lạc? Như vậy điều ấy là không được diễn giải. Như vậy là được diễn giải và không được diễn giải.

(31). Ở đây, trí (sự biết) là gì?

38. “*Chính tuệ là tối thượng ở thế gian, cái này dẫn đến sự thấu triệt, nhờ nó mà nhận biết đúng đắn sự diệt trừ hoàn toàn của sanh và tử.*”¹

“*Đây là ba quyền: vị tri quyền, dĩ tri quyền, cụ tri quyền.*”² Cái này là trí.

(32). Ở đây, điều-có-thể-biết là gì?

39. “*Bị dính mắc vào các dục, bị dính mắc bởi sự quyến luyến các dục, trong khi không nhìn thấy tội lỗi ở sự ràng buộc, những người bị dính mắc với các sự ràng buộc và các sự quyến luyến chắc chắn không thể vượt qua dòng lũ bao la rộng lớn.*”

Được thành tựu với bốn pháp, khi tan rã thân xác, họ sanh lên ở chư Thiên. Kinh *Kāviya, Apanṇakapasādanīya*, (?) thuộc tập *Udāna - Phật Tự Thuyết*. Đây là điều-có-thể-biết.

(33). Ở đây, trí (sự biết) và điều-có-thể-biết là gì?

40. “*Khi nhận thức bằng trí tuệ rằng: ‘Tất cả các pháp là vô ngã’ thì nhàm chán khổ đau; đây là con đường đưa đến sự thanh tịnh.*”³

‘*Khi nhận thức*’ là trí (sự biết). Vị thiết lập thông qua biểu hiện vô ngã về tất cả các pháp; đây là điều-có-thể-biết.

‘*Bốn Chân Lý Cao Thượng*,’ ở đây, ba điều-có-thể-biết: Chân Lý về Đạo, giới uẩn, và tuệ uẩn; đây là trí (sự biết) và điều-có-thể-biết

(34). Ở đây, sự thấy là gì?

41. “*Chính cái này là đạo lộ, không có cái (đạo lộ) khác, đưa đến sự thanh tịnh của nhận thức. Vì thế, các người hãy thực hành đạo lộ này; đạo lộ này là sự mê mờ đối với Ma Vương.*”⁴

¹ Tương tự câu kệ số 3 của bài Kinh Thấp Kém Về Tuệ của *Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy*, TTPV 28, trang 369.

² Xem định nghĩa về ba quyền ở trang 89; xem thêm Phần Phụ Chú ở trang 335.

³ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 95, câu kệ 279.

⁴ *Sđđ.*, trang 93, câu kệ 274 (xem thêm ở trang 15).

Catūhi aṅgehi samannāgato ariyasāvako attanāva¹ attānaṃ byākareyya: 'khīṇanirayomhi' yāva 'sotāpannohamasmi'² avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano 'ti, (A. v, 182) idaṃ dassanaṃ.

(35). Tattha katamā bhāvanā?
42. Yassindriyāni subhāvitāni
ajjhataṃ bahiddhā ca sabbaloke,
nibbijjha imaṃ paraṃ ca lokaṃ
kālaṃ kaṅkhati bhāvito sa danto.³ (Sn. ck.516)
Cattāri dhammapadāni: anabhijjhā avyāpādo sammāsati sammāsamādhi.
(A. ii, 29) Ayaṃ bhāvanā.

(36). Tattha katamaṃ dassanaṃ ca bhāvanā ca?⁴
43. Vacasā manasā ca⁵ kammunā ca⁶
aviruddho sammā viditvā dhammaṃ,
nibbānapadābhipatthayāno
sammā so loke paribbajeyya. (Sn. ck.365)
Sotāpattiphalaṃ sacchikātukāmena katame dhammā manasikātabbā?
Bhagavā āha, pañcupādānakkhandhā. Idaṃ dassanaṃ ca bhāvanā ca.

(37). Tattha katame vipākadhammadhammā?
"Yāni karoti puriso" ti vitthāro.
'Tīṇ' imāni bhikkhave sucaritāni,' (Iti. 55) ime⁷ vipākadhammadhammā.

(38). Tattha katame navipākadhammadhammā?
44. Rūpaṃ vedayitaṃ saññā - viññāṇaṃ yā ceva cetanā,
neso 'hamasmi na m' eso - attā⁸ iti diṭṭho virajjati.
'Pañcime bhikkhave khandhā,' ime navipākadhammadhammā.

(39). Tattha katamo nevavipāko navipākadhammadhammo?
45. Ye evaṃ paṭipajjanti - nayaṃ buddhena desitaṃ,
te dukkhassantaṃ karissanti - satthusāsanakāraṇā" ti.
Iti yā ca sammāpaṭipatti yo ca nirodho,⁹ ubhayametaṃ nevavipāko
navipākadhammo.
Brahmacariyaṃ vo bhikkhave desessāmi, brahmacariyaphalāni ca:
brahmacariyaṃ ca¹⁰ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, brahmacariyaphalāni
sotāpattiphalaṃ yāva arahattaṃ.

¹ attanā yeva - PTS.

² khīṇanirayo, yāva sotāpanno 'mhi - PTS.

³ so puggalo mati ca rūpasaññi/ sumohagatā na jānāti - Ma;
so puggalo matimā ca rūpasaññi/ sumohagatā na jānāti me ti - PTS.

⁴ bhāvanañ ca - PTS.

⁷ ayaṃ - PTS.

⁸ attā ti - PTS.

⁵ manasātha - Ma.

⁹ yañ ca sammāpaṭipattiyo ca nirodho ca - PTS.

⁶ kammanā ca - PTS.

¹⁰ ca - itisaddo Ma potthake na dissate.

“Được thành tựu với bốn yếu tố, vị đệ tử của bậc Thánh có thể tự chính mình tuyên bố về bản thân rằng: “Tôi đã cạn kiệt về địa ngục,” ... cho đến ... “tôi là vị Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa, đã được chắc chắn, có sự hoàn toàn giác ngộ là đích đến;” đây là sự thấy.

(35). Ở đây, sự tu tập là gì?

42. “Vị nào có các giác quan đã khéo được tu tập, ở nội phần và ở ngoại phần, ở toàn thể thế gian, sau khi thấu triệt đời này và đời sau, vị đã được tu tập chờ đợi thời điểm, vị ấy là ‘đã được huấn luyện.’”¹

“Bốn thuật ngữ của Giáo Pháp: không tham đắm, không oán hận, chánh niệm, chánh định.” Đây là sự tu tập.

(36). Ở đây, sự thấy và sự tu tập là gì?

43. “Không chống đối bằng lời nói, bằng ý nghĩ, và bằng hành động, sau khi hiểu biết Giáo Pháp một cách đúng đắn, trong khi ước nguyện trạng thái Niết Bàn, vị ấy có thể du hành chân chánh ở thế gian.”²

Người mong muốn chứng ngộ quả vị Nhập Lưu nên tác ý các pháp nào? Đức Thế Tôn đã nói: ‘Năm thủ uẩn.’ Đây là sự thấy và sự tu tập.

(37). Ở đây, các pháp bản thể của quả thành tựu³ là những gì?

“Những việc nào mà con người làm” là sự giảng rộng.

“Này các tỳ khưu, đây là ba thiện hạnh;” đây là các pháp bản thể của quả thành tựu.

(38). Ở đây, các pháp không phải bản thể của quả thành tựu³ là những gì?

44. “Sắc, điều được cảm thọ, tưởng, thức, và luôn cả sự cố ý, cái này không phải là ta, cái này không phải là tự ngã của ta’ vị đã thấy như thế thì lìa khỏi luyến ái.”

“Này các tỳ khưu, đây là năm uẩn;” đây là các pháp không phải bản thể của quả thành tựu.

(39). Ở đây, điều gì là không phải quả thành tựu và cũng không phải là pháp bản thể của quả thành tựu³?

45. “Những người nào thực hành như vậy, theo phương pháp đã được đức Phật chỉ bảo, những người ấy sẽ thực hiện sự chấm dứt của khổ, là những người thực hành lời dạy của đấng Đạo Sư.”

Như thế, sự thực hành đúng đắn và sự tịch diệt, cả hai điều này là không phải quả thành tựu và cũng không phải là pháp bản thể của quả thành tựu.

“Này các tỳ khưu, Ta sẽ chỉ bảo cho các người về Phạm hạnh và các quả báo của Phạm hạnh: Phạm hạnh là Thánh Đạo tám chi phần, các quả báo của Phạm hạnh là Quả vị Nhập Lưu cho đến phẩm vị A-la-hán.”

¹ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 157, câu kệ 519.

² Sđd., trang 109, câu kệ 367.

³ Đoạn này ở trang 32 ghi là “vipākakammaṃ” thay vì “vipākadhammadhammā,” “navipākakammaṃ” thay vì “navipākadhammadhammā,” “nevavipākanavipākakammaṃ” thay vì “nevavipāko navipākadhammadhammo.”

(40). Tattha katamaṃ sakavacanaṃ?

46. Sabbapāpassa akaraṇaṃ - kusalassa upasampadā,
sacittapariyodapanāṃ - etaṃ buddhāna sāsanaṃ. (*Dh.* ck.183)
“Tīṇ’ imāni bhikkhave vimokkhamukhāni.” Idaṃ sakavacanaṃ.

(41). Tattha katamaṃ paravacanaṃ?

47. Natthi puttasaṃ pemaṃ - natthi gosamitaṃ¹ dhanaṃ,
natthi suriyasamā ābhā - samuddaparamā sarā. (*S.* i, 6)

“Hotu devānaminda subhāsitena jayo ”ti² (ss. *S.* i, 22, dòng 25) “so hi³
nāma bhikkhave sakko devānamindo sakaṃ puññaphalaṃ upajīvamāno ”ti⁴
(ss. *S.* i, 22, dòng 13) vitthārena kātappaṃ. Idaṃ paravacanaṃ.

(42). Tattha katamaṃ sakavacanaṃ ca paravacanaṃ ca?

48. “Yaṃ pattaṃ yaṃ ca pattaṃ - ubhayametaṃ rajākiṇṇaṃ,⁵
ye evaṃ vādino natthi - tesam kāmesu doso ”ti. (*Ud.* 71)
Idaṃ paravacanaṃ.

“Ye ca kho te ubho ante⁶ anupagamma vaṭṭaṃ⁷ tesam natthi
paññāpanāya.” (ss. *Ud.* 72) Idaṃ sakavacanaṃ.

49. “Nandati puttehi puttimā
gomiko gohi⁸ tatheva nandati,
upadhī hi narassa nandanā⁹
na hi so nandati yo nirūpadhī ”ti (ss. *Sn.* ck.33) paravacanaṃ.

50. “Socati puttehi puttimā
gomiko gohi¹⁰ tatheva socati,
upadhī hi narassa socanā
na hi so socati yo nirūpadhī ”ti (*Sn.* ck.34) sakavacanaṃ.
Idaṃ sakavacanaṃ paravacanaṃ ca.

(43). Tattha katamaṃ sattādhiṭṭhānaṃ?

51. Ye keci bhūtā bhavissanti
ye vā ’pi¹¹ sabbe gamissanti pahāya dehaṃ,
taṃ sabbam jāniṃ¹² kusalo veditvā
ātāpiyo¹³ brahmacariyaṃ careyya. (ss. *Ud.* 48)

¹ goṇasamitaṃ - Ma; goṇasamaṃ - PTS.

² hetunā mārīsā kosiyā subhāsitena saṅgānavijayo - Ma; ⁸ gomā gohi - Ma;
hetunā mārīsa kosi kākā subhāsitena saṅgānavijayo - PTS. bhogiko bhogehi - PTS.

³ sopi - Ma, PTS. ⁹ upadhī hi jano nandito - PTS.

⁴ sakaṃ phalaṃ paribhuñjamāno ti - Ma;
sakaṃ suphalaṃ paribhuñjamāno ti - PTS. ¹⁰ gomā gohi - Ma.

⁵ rajānukiṇṇaṃ - Ma, PTS. ¹¹ ye vā ’pi - itipāṭho PTS potthake natthi.

⁶ yo te ubho ante - PTS. ¹² sabbajāniṃ - Ma.

⁷ vaṭṭate - PTS. ¹³ dhamme ṭhito - Ma;

dhammetṭhito - PTS.

(40). Ở đây, lời nói của Ta là gì?

46. “Không làm mọi điều ác, thành tựu việc thiện, thanh lọc tâm của mình, điều này là lời giáo huấn của chư Phật.”¹
“Này các tỳ khưu, đây là ba lối vào giải thoát.” Đây là lời nói của Ta.

(41). Ở đây, lời nói của vị khác là gì?

47. “Không có tình thương nào sánh bằng (tình thương đối với) con cái, không có tài sản nào tương đương trâu bò, không có ánh sáng nào sánh bằng mặt trời, (trong số) các hồ nước biển cả là hạng nhất.”

“Này Chúa của chư Thiên, hãy xác định sự chiến thắng với lời được khéo nói. Này các tỳ khưu, chính vị có tên Sakka, Chúa của Chư Thiên đang sống nhờ vào quả phước thiện của mình,” nên được thực hiện với chi tiết. Đây là lời nói của vị khác.

(42). Ở đây, lời nói của Ta và lời nói của vị khác là gì?

48. “Cái nào đã được đạt đến và cái nào sẽ được đạt đến, cả hai cái này đều bị lấm bụi (ô nhiễm), những người nào có học thuyết như vậy, không có lỗi lấm ở các dực đối với những người ấy.”

Đây là lời nói của vị khác.

“Và thật vậy, những vị không tiếp cận cả hai cực đoan, sự luân chuyển (tái sanh) của các vị ấy không có để mô tả.” Đây là lời nói của Ta.

49. “Người có con vui thích với những đứa con, tương tự y như thế, người chủ bầy bò vui thích với bầy bò. Bởi vì mầm tái sanh là niềm vui thích của con người, người nào không có mầm tái sanh, người ấy không vui thích.” Như thế là lời nói của vị khác.

50. “Người có con sâu muộn với những đứa con, tương tự y như thế, người chủ bầy bò sâu muộn với bầy bò. Bởi vì mầm tái sanh là nỗi sâu muộn của con người, người nào không có mầm tái sanh, người ấy không sâu muộn.”² Như thế là lời nói của Ta.

Đây là lời nói của Ta và lời nói của vị khác.

(43). Ở đây, sự xác định chúng sanh là gì?

51. “Tất cả mọi loài đã được sanh hoặc sẽ được sanh ra, tất cả sẽ ra đi sau khi buông bỏ thân xác. Sau khi biết được mọi sự mất mát ấy, bậc thiện xảo có nhiệt tâm nên thực hành Phạm hạnh.”³

¹ Dhammapadapāḷi - Pháp Cú, TTPV 28, trang 73, câu kệ 183.

² Suttanipāṭapāḷi - Kinh Tập, TTPV 29, trang 11, hai câu kệ 33 và 34.

³ Udānapāḷi - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, Kinh Tuổi Thọ Ít Ôi, trang 225.

“Tayoṃe bhikkhave satthāro: tathāgato arahamaṃ sekkho paṭipado.” Idamaṃ sattādhiṭṭhānaṃ.

(44). Tattha katamaṃ dhammādhiṭṭhānaṃ?

52. Yaṃ ca kāmasukhamaṃ loke - yaṃ cidamaṃ¹ diviyamaṃ sukhamaṃ, taṇhakkhayaasukhassa² ete² - kamaṃ nāgghanti soḷasaṃ. (*Ud.* 11)
“Sattima bhikkhave bojjaṅgā,” (*S.* v, 77) idamaṃ dhammādhiṭṭhānaṃ.

(45). Tattha katamaṃ sattādhiṭṭhānaṃ ca dhammādhiṭṭhānaṃ ca?

“Duddasaṃ taṃ³ saccamaṃ duddaso paṭivedho bālehi, jānato passato natthi nandī⁴”ti vadāmi. (ss. *Ud.* 80) ‘Duddasaṃ taṃ saccamaṃ duddaso paṭivedho bālehi’ ti dhammādhiṭṭhānaṃ. ‘Jānato passato natthi nandī’ ti sattādhiṭṭhānaṃ.

Dārukkhandhopamaṃ gaṅgāya tiriyaṃ⁴ (*S.* iv, 179-180) orimañca tīraṃ pārimañca tīraṃ thale vā na ca ussīdanaṃ majjhe ca na saṃsīdanaṃ manussagāho ca⁵ amanussagāho ca anto pūtibhāvo ca,⁶ idamaṃ dhammādhiṭṭhānaṃ. Evaṃ pana bhikkhu nibbānaninno bhavissati nibbānaṃ⁷ ti⁷ sattādhiṭṭhānaṃ. Idamaṃ sattādhiṭṭhānaṃ ca dhammādhiṭṭhānaṃ ca.

(46). Tattha katamo thavo?

53. Maggānaṃ aṭṭhaṅgiko seṭṭho - saccānaṃ caturro padā, virāgo seṭṭho dhammānaṃ - dvipadānaṃ ca cakkhumā. (*Dh.* ck.273)
“Tīṇi imāni bhikkhave aggāni: (ss. *Iti.* 87-8) buddho sattānaṃ, virāgo dhammānaṃ, saṅgho gaṇānaṃ,” ayaṃ thavo.

(47). Tattha katamaṃ anuññātaṃ?

54. Kāyena saṃvaro sādhu - sādhu vācāya saṃvaro, manasā saṃvaro sādhu - sādhu sabbattha saṃvaro,⁸ sabbattha saṃvuto bhikkhu - sabbadukkhā pamuccati. (*Dh.* ck.361)
Idamaṃ bhagavatā anuññātaṃ.
“Tīṇi imāni bhikkhave karaṇīyāni: kāyasucaritaṃ vacīsucaritaṃ manosucaritaṃ.” Idamaṃ anuññātaṃ.

(48). Tattha katamaṃ paṭikkhitaṃ?

“Natthi puttasaṃ pemaṃ” (*S.* i, 6) vitthāro. Idamaṃ paṭikkhitaṃ.
“Tīṇi imāni bhikkhave akaraṇīyāni (sayamaṃ abhiññāya desitāni). Katamāni tīṇi? Kāyaduccaritaṃ vacīduccaritaṃ manoduccaritaṃ.” Idamaṃ paṭikkhitaṃ.

¹ yaṃ c’etaṃ - PTS.

² etaṃ - PTS.

³ duddasamantaṃ - Ma, PTS.

⁴ tiriya - Ma, PTS.

⁵ thale vā na ca ussīdanaṃ, majjhe ca na saṃsīdanaṃ manussagāho ca - Ma;

thale va ca na ussīraṃ na majjhe ca na saṃsīdanamanussagāho ca - PTS.

⁶ antopūtibhāvo ca - Ma;

anto-pūribhāvo ca - PTS.

⁷ nibbānaparāyaṇo ti - Ma;

nibbānaparāyaṇo ti - PTS.

⁸ saṃvuto - Ma, PTS.

“*Này các tỳ khưu, đây là ba vị thầy: Đức Như Lai bậc A-la-hán, bậc Hữu Học, vị có đường lối thực hành.*” Đây là sự xác định chúng sanh.

(44). Ở đây, sự xác định pháp là gì?

52. “*Khoái lạc ngũ dục nào ở thế gian, và sự an lạc nào thuộc cõi Trời, mười sáu phần này không giá trị bằng (một phần) an lạc của sự diệt tận tham ái.*”¹

“*Này các tỳ khưu, đây là bảy yếu tố đưa đến giác ngộ;*” đây là sự xác định pháp.

(45). Ở đây, sự xác định chúng sanh và sự xác định pháp là gì?

“*Ta nói: ‘Chân Lý ấy là khó thấy, sự thấu triệt là khó thấy bởi các kẻ ngu. Đối với người biết, đối với người thấy, thì không có sự vui thích.’ ‘Chân Lý ấy là khó thấy, sự thấu triệt là khó thấy bởi các kẻ ngu’ là sự xác định pháp. ‘Đối với người biết, đối với người thấy, thì không có sự vui thích’ là sự xác định chúng sanh.*”

Ví Dụ Khúc Gỗ giữa dòng sông Gaṅgā: bờ bên này, bờ bên kia, hoặc là không có việc trôi lên ở đất liền, không có việc chìm xuống ở giữa dòng, sự giữ lại của con người, sự giữ lại của phi nhân, và trạng thái hôi thối ở bên trong; đây là sự xác định pháp. “*Hơn nữa, vị tỳ khưu như vậy sẽ nghiêng về Niết Bàn, xuôi theo Niết Bàn*” là sự xác định chúng sanh. Đây là sự xác định chúng sanh và sự xác định pháp.

(46). Ở đây, sự ca tụng là gì?

53. “*Trong số các đạo lộ, (đạo lộ) Tám Chi Phần là tối cao. Trong số các chân lý, bốn Lời Nói (là tối cao). Trong số các pháp, không luyện ái (Niết Bàn) là tối cao. Và trong số các loài hai chân, bậc Hữu Nhân (là tối cao).*”²

“*Này các tỳ khưu, đây là ba chóp đỉnh: trong số các chúng sanh là đức Phật, trong số các pháp là sự lìa khỏi luyện ái, trong số các tập thể là Tăng Chúng;*” đây là sự ca tụng.

(47). Ở đây, điều được cho phép là gì?

54. “*Tốt đẹp thay sự thu thúc ở thân! Tốt đẹp thay sự thu thúc ở khẩu! Tốt đẹp thay sự thu thúc ở ý! Tốt đẹp thay sự thu thúc ở tất cả các nơi (sáu căn)! Vị tỳ khưu thu thúc ở tất cả các nơi được thoát khỏi mọi khổ đau.*”³

Đây là điều được cho phép bởi đức Phật.

“*Này các tỳ khưu, đây là ba việc nên làm: thiện hạnh về thân, thiện hạnh về khẩu, thiện hạnh về ý.*” Đây là điều được cho phép.

(48). Ở đây, điều bị từ khước là gì?

“*Không có tình thương nào sánh bằng (tình thương đối với) con cái, ...*” với phần giảng giải (tr. 73). Đây là điều bị từ khước.

“*Này các tỳ khưu, đây là ba việc không nên làm (được chỉ bảo bởi thẳng trí của bản thân). Ba điều nào? Ưế hạnh về thân, uế hạnh về khẩu, uế hạnh về ý.*” Đây là điều bị từ khước.

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, Kinh Đức Vua, trang 153.

² *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 93, câu kệ 273.

³ *Sđđ.*, trang 115, câu kệ 361.

(49). Tattha katamaṃ anuññātaṃ ca paṭikkhitaṃ ca?
55. Kāyena kusalaṃ kayirā¹ - assa kāyena saṃvuto,
kāyaduccaritaṃ hitvā - kāyasucaritaṃ care.

Dvīhi paṭhamapadehi catutthena ca padena anujānāti. Kāyaduccaritaṃ hitvā 'ti tatiyena padena paṭikkhittanti. Mahāvibhaṅgo aciratāpanādo.² (*M. Sutta* 136)

Tatthimā uddānagāthā:

- (1) Sace bhāyatha³ dukkhassa - rūpe rādha atītaka,⁴
sīlavantena ānanda⁵ - dhammo chattaṃva rakkhati.⁶
- (2) Sabbe dhammā anattāti - himavantampi cālaye,⁷
na vo⁸ dukkhā pamuttyatthi⁹ - samatho ca vipassanā.
- (3) Kāmacchandaṃ upādāya - yo so vitakkehi khajjati,
subhāvitatte bojhaṅge - so imaṃ vijaṭṭhaya jaṭaṃ.
- (4) Suññato lokaṃ avekkhassu - samādhiṃ bhikkhu bhāvaye,¹⁰
kāmaṃ kāmayamānassa - dhammacariyāya suggatiṃ.¹¹
- (5) Haññate sabbā mucceva¹² - nipphoṭhenta¹³ catuddisā,
yo kāme parivajjeti - pārīcchattopamena ca.¹²
- (6) Yāni karoti puriso - lokadhammā pakāsītā,
sukho vipāko puññānaṃ - tatiyaṃ aññaṃ na vijjati.
- (7) Ādānassa bhayaṃ¹⁵ ñatvā - jāyati jīyati 'ti ca,¹⁶
kāmaṃ hi citrā madhurā¹⁷ - atha bālīkopaṃaṃ.¹⁸
- (8) Na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ - agatī hi ca gacchati,
yassindriyāni samathaṃ gatāni - tatheva pañcañāṇiko.
- (9) Sattiyā viya omatṭho - viññānaṃ ca patiṭṭhitaṃ,¹⁹
yo pāṇamatipāṭeti - tiṇi duccharitāni ca.
- (10) Saṭṭhivassasahassāni - khaṇaṃ laddhāna dullabhaṃ,
ayasāva malaṃ samuṭṭhitaṃ - catūsu paṭipajjati.²⁰
- (11) Nelaṅgo setapacchādo - atha gopālakūpamaṃ,²¹
sukho viveko tuṭṭhassa - vitakkā ca sudesitā.
- (12) Phenapiṇḍūpamaṃ²² rūpaṃ - brahā uju patāpavā,
paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ - anaññā tiṇi indriyāni.

¹ kare - Ma.

² aciratāpanādo - Ma, PTS.

³ bhāyasi - Ma, PTS.

⁴ mābhīnandi anāgataṃ - Ma, PTS.

⁵ vassakāle yathā chattaṃ - Ma, PTS.

⁶ kusalāni kamatthake - Ma, PTS.

⁷ samāgataṃ vicālaye - Ma, PTS.

⁸ te - PTS.

⁹ pamokkhātthi - Ma; pamokkhā ti - PTS.

¹⁰ samādhibhāvi bhāvase - Ma, PTS.

¹¹ sugatiṃ - Ma; sugataṃ - PTS.

¹² sambhāma c'eva - PTS.

¹³ nipphoṭhento - Ma;

nippoṭento - PTS.

¹⁴ pārīcchattopameva ca - Ma, PTS.

¹⁵ ayaṃ - PTS.

¹⁶ jāyate jīyatepi ca - Ma, PTS.

¹⁷ vividhā - Ma, PTS.

¹⁸ loṇasallopamaṃ - Ma, PTS.

¹⁹ patiṭṭhitā - Ma;

patiṭṭhitā - PTS.

²⁰ paṭipattisu - Ma, PTS.

²¹ gopālakopamaṃ - Ma.

²² phenapiṇḍopamaṃ - Ma.

(49). Ở đây, điều được cho phép và bị từ khước là gì?

55. “*Nên làm việc tốt lành bằng thân, nên thu thúc bằng thân, sau khi từ bỏ uế hạnh về thân, nên thực hành thiện hạnh về thân.*”

Ngài cho phép với đoạn kệ thứ nhất và đoạn kệ thứ tư. Điều bị từ khước là với đoạn kệ thứ ba: ‘*Sau khi từ bỏ uế hạnh về thân.*’ Đại Phân Tích là tiếng rống gần đây về sự nhiệt tâm. (?)

Ở đây, đây là các câu kệ tóm lược:

(1) *Nếu các người sợ hãi khổ đau, - này Rādha, ở sắc quá khứ, này Ānanda, người có giới, - thiện pháp ví như chiếc lọng bảo vệ.*

(2) *‘Tất cả các pháp là vô ngã,’ - có thể làm dao động luôn cả Hi Mã Lạp, không có sự thoát ra khỏi khổ đau cho các người, - chỉ tịnh và minh sát.*

(3) *Liên quan đến mong muốn về dục, - vị bị nhai nghiền bởi các suy tâm, khi bảy yếu tố đưa đến giác ngộ đã khéo được tu tập, - vị ấy có thể gỡ ra mối rối này.*

(4) *Người hãy xem xét thế giới là trống không, - này tỳ khưu, hãy tu tập định, đối với người ham muốn về dục, - nhân cảnh do việc cư xử đúng Pháp.*

(5) *Kẻ bị hủy hoại, tựa như kẻ được giải thoát khỏi tất cả, - chúng đang nghiền nát bốn phương, người nào lánh xa các dục, - và với ví dụ cây san hô.*

(6) *Con người làm những việc nào, - (tám) pháp thế gian đã được bày tỏ, quả thành tựu của các việc phước thiện là an lạc, - (con đường) khác thứ ba không tìm thấy.*

(7) *Sau khi biết nỗi nguy hiểm của sự nắm giữ, - bị sanh ra và bị già cõi, bởi vì các dục là đa dạng, ngọt ngào, - rồi ví dụ người chài lưới.*

(8) *Nghiệp ác đã làm không trở quả (liên liền), - và nó đi đến các sự thiên vị, vị nào có các giác quan đã đi đến sự yên lặng, - tương tự y như thế năm trí (của định).*

(9) *Tựa như bị chém bởi thanh gươm, - và thức đã được thiết lập, kẻ nào giết hại sanh mạng, - và ba uế hạnh.*

(10) *Sáu chục ngàn năm, - sau khi đạt được thời điểm là điều khó đạt, ví như chất rỉ sét đã được sanh lên từ khối sắt, - vị thực hành đối với bốn hạnh.*

(11) *Không chút lỗi lầm, có mái che màu trắng, - rồi ví dụ người chăn bò, sự sống cách ly là an lạc đối với vị hoan hỷ, - (tám) suy tâm đã khéo được chỉ ra.*

(12) *Sắc với ví dụ bọt nước, - cao to, ngay thẳng, có sự oai vệ, chính tuệ là tối thượng ở thế gian, - ba quyền với điều chưa được biết.*

- (13) Kāmesu sattā kāmasaṅgasattā¹ - atha vaṇṇārahassa ca,²
sabbe dhammā anattāti - ariyasaccaṃ ca desitaṃ.
- (14) Esova³ maggo natthañño - sotāpannoti byākare,
yassindriyāni subhāvitāni⁴ - atha dhammapadehi ca.
- (15) Vacasā manasā ceva - pañcakkhandhā aniccato,
yāni karoti puriso - tīṇi sucaritāni ca.
- (16) Rūpaṃ vedayitaṃ saññā - pañcakkhandhā pakāsītā,
ye evaṃ paṭipajjanti⁵ brahmacariyaṃ phalāni ca.⁶
- (17) Sabbapāpassa akaraṇaṃ - vimokkhā taṃ⁷ hi desitā,
natthi puttasaṃmaṃ pemaṃ - devānaṃ asurāna⁸ ca.
- (18) Yaṃ pattaṃ ye ubho ante⁹ - nandati socatī¹⁰ 'ti ca,¹⁰
ye keci bhūtā bhavissanti - sathārā¹¹ ca pakāsītā.
- (19) Yaṃ ca kāmasukhaṃ loke - bojjhaṅgā ca pakāsītā,¹²
maggānaṭṭhaṅgiko seṭṭho - tayo ca aggapattiyo.
- (20) Kāyena saṃvaro sādhu - karaṇīyaṃ ca desitaṃ,
natthi puttasaṃmaṃ¹³ pemaṃ - akaraṇīyāni¹⁴ ca desitā.
- (21) Kāyena kusalaṃ kayirā¹⁵ - vinayaṃ ca kāmasukhaṃ loke,
bojjhaṅgā va¹⁶ sudesitā - duddasaṃ amataṃ padaṃ.¹⁷

**Peṭakopadesa sāsanapaṭṭhānaṃ nāma
dutiya bhūmi samattā.**

¹ kāmapasaṅgasattā - PTS.

² atha vaṇṇo rahassavā - Ma, PTS.

³ eseva - Ma, PTS.

⁴ bhāvitāni - PTS.

⁵ yo evaṃ paṭipajjati - Ma, PTS.

⁶ brahmā ceva phalāni ca - Ma;
brahmacariyaphalāni ca - PTS.

⁷ vimokkhānaṃ taṃ - PTS.

⁸ asurāni - PTS.

⁹ yañca pattaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ socati niccaṃ - Ma, PTS.

¹¹ sathāro - Ma, PTS.

¹² sudesitā - Ma, PTS.

¹³ attasaṃmaṃ - Ma, PTS.

¹⁴ ariyā tīṇi - Ma.

¹⁵ abhirato - Ma, PTS.

¹⁶ ca - Ma, PTS.

¹⁷ anataṃ ceva parāparaṃ ca - Ma;
antaṃ ceva parāparaṃ ca - PTS.

(13) Bị dính mắc vào các dục, bị dính mắc bởi sự quyến luyến các dục, - và rời đối với người xứng đáng khen ngợi, 'tất cả các pháp là vô ngã,' - và Chân Lý Cao Thượng đã được chỉ bảo.

(14) Chính cái này là đạo lộ, không có cái (đạo lộ) khác, - có thể tuyên bố: 'Là vị Nhập Lưu,' vị nào có các giác quan đã khéo được tu tập, - và rời với (bốn) thuật ngữ của Giáo Pháp.

(15) Bằng lời nói và bằng ý nghĩ nữa, - năm uẩn là vô thường, những việc nào mà con người làm, - và ba thiện hạnh.

(16) Sắc, điều được cảm thọ, tưởng, - năm uẩn đã được bày tỏ, những người nào thực hành như vậy, - Phạm hạnh và các quả báo.

(17) Không làm mọi điều ác, - (ba lối vào) giải thoát đã được chính Ngài chỉ bảo, không có tình thương nào sánh bằng (tình thương đối với) con cái, - của chư Thiên và của các A-tu-la.

(18) Cái nào đã được đạt đến, cả hai cực đoan, - vui thích và sầu muộn, tất cả mọi loài đã được sanh hoặc sẽ được sanh ra, - và (ba) vị thầy đã được trình bày.

(19) Khoái lạc ngũ dục nào ở thế gian, - và (bảy) yếu tố đưa đến giác ngộ đã được trình bày, trong số các đạo lộ, (đạo lộ) Tám Chi Phần là tối cao, - và ba đối tượng đạt đến chóp đỉnh.

(20) Tốt đẹp thay sự thu thúc ở thân, - và việc nên làm đã được chỉ bảo, không có tình thương nào sánh bằng (tình thương đối với) con cái, - và (ba) việc không nên làm đã được chỉ bảo.

(21) Nên làm việc tốt lành bằng thân, - sự huấn luyện và dục lạc ở thế gian, và (bảy) yếu tố đưa đến giác ngộ đã khéo được chỉ bảo, - vị thế Bất Tử là khó thấy.

**Lãnh vực thứ nhì - Sự Hình Thành Giáo Lý -
thuộc Peṭakopadesa được đầy đủ.**

III. Tatiyabhūmi SUTTĀDHIṬṬHĀNAṀ

Tattha katamaṃ suttādhiṭṭhānaṃ?¹

Lobhādhiṭṭhānaṃ, dosādhiṭṭhānaṃ, mohādhiṭṭhānaṃ,² alobhādhiṭṭhānaṃ, adosādhiṭṭhānaṃ, amohādhiṭṭhānaṃ, kāyakammādhiṭṭhānaṃ,³ vācā-kammādhiṭṭhānaṃ,⁴ manokammādhiṭṭhānaṃ, saddhindriyādhiṭṭhānaṃ, viriyindriyādhiṭṭhānaṃ, satindriyādhiṭṭhānaṃ, samādhindriyādhiṭṭhānaṃ,⁵ paññindriyādhiṭṭhānaṃ.

(1). Tattha katamaṃ lobhādhiṭṭhānaṃ?⁶

1. Vitakkapamathitassa⁷ jantuno
tibbarāgassa subhānupassino,
bhiyyo⁸ taṇhā pavaḍḍhati

esa kho daḷhaṃ⁹ karoti bandhanaṃ. (*Dh. ck.349*)

‘Vitakkapamathitassā ’ti kāmārāgo. ‘Subhānupassino ’ti kāmavattu.¹⁰ ‘Bhiyyo taṇhā pavaḍḍhati ’ti kāmataṇhā. ‘Esa daḷhaṃ¹¹ karoti bandhanaṃ ’ti rāgaṃ. Iti yo yo dhammo mūlanikkhitto, so yevettha dhammo uggāhayitabbo.¹² Na bhagavā ekaṃ dhammaṃ ārabba aññaṃ dhammaṃ deseti. Yassa vitakketi kāmavitakko, tameva vitakkaṃ kāmavitakkena niddisīyati. ‘Tibbarāgassā ’ti tasseva vitakkassa vatthūṃ niddisati.¹³ ‘Subhānupassino bhiyyo taṇhā pavaḍḍhati ’ti tameva rāgaṃ kāmataṇhāti niddisati. ‘Esa daḷhaṃ karoti bandhanaṃ ’ti tameva taṇhāsaṃyojanaṃ niddisati. Evaṃ gāthāsu anuminitabbaṃ. Evaṃ saveyyākaraṇesu.

Tattha bhagavā ekaṃ dhammaṃ tividhaṃ niddisati: nissandato hetuto phalato.

2. Dadaṃ piyo hoti bhajanti naṃ bahū¹⁴
kittin ca pappoti yaso ca vaḍḍhati,¹⁵
amaṅkubhūto parisāṃ vigāhati
visārado hoti naro amaccharī. (*A. iii, 40*)

‘Dadan ’ti yaṃ yaṃ dānaṃ, idaṃ dānamayikaṃ puññakiriyaṃ.¹⁶ Tattha hetu: yaṃ cetaṃ, ‘bhajanti naṃ bahū, kittin ’ti¹⁷ yo ca kalyāṇo kittisaddo loke abbhuggacchati, yaṃ bahukassa janassa piyo bhavati manāpo ca, yaṃ ca avippaṭṭisārī¹⁸ kālaṅkaroti ayaṃ nissando. Yaṃ kāyassa bhedaṃ devesu uppajjati ’ti¹⁹ idaṃ phalaṃ.

Idaṃ alobhādhiṭṭhānaṃ.²⁰

¹ sattādhiṭṭhānaṃ - PTS, evamuparipi.

² mohādhiṭṭhānaṃ, dosādhiṭṭhānaṃ, rāgādhiṭṭhānaṃ - PTS.

³ kāyādhiṭṭhānaṃ - PTS.

⁴ vācākammādhiṭṭhānaṃ - itipāṭho PTS potthake na dissate.

⁵ satindriyādhiṭṭhānaṃ, samādhindriyādhiṭṭhānaṃ - itipāṭho PTS potthake na dissate.

⁶ rāgādhiṭṭhānaṃ - PTS.

⁷ vitakkamathitassa - katthaci.

⁸ bhiyyo - PTS.

⁹ esa kho gāḷhaṃ - Ma; eso gāḷhaṃ - PTS.

¹⁰ kāmārāgavattu - Ma, PTS.

¹¹ esa gāḷhaṃ - Ma; eso gāḷhaṃ - PTS.

¹² uggāvahitabbo - Ma;

uggāpayitabbo - PTS.

¹³ niddisati - PTS.

¹⁴ janinda bahū - PTS.

¹⁵ yaso tassa pavaḍḍhati - PTS.

¹⁶ puññakiriyaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ bahukittin ti - PTS.

¹⁸ abhippaṭṭisārī - PTS.

¹⁹ upapajjati ti - Ma, PTS.

²⁰ lobhādhiṭṭhānaṃ - Ma.

III. Lãnh Vực Thứ Ba SỰ XÁC ĐỊNH KINH

Ở đây, sự xác định Kinh là gì?

Sự xác định tham, sự xác định sân, sự xác định si, sự xác định vô tham, sự xác định vô sân, sự xác định vô si, sự xác định thân nghiệp, sự xác định khẩu nghiệp, sự xác định ý nghiệp, sự xác định tín quyền, sự xác định tấn quyền, sự xác định niệm quyền, sự xác định định quyền, sự xác định tuệ quyền.

(1). Ở đây, sự xác định tham là gì?

1. “*Đối với người có sự suy tâm bị khuấy động, đối với kẻ có luyện ái mãnh liệt, đối với kẻ thường xem xét về cái đẹp, tham ái gia tăng nhiều hơn nữa;*

kẻ ấy quả nhiên làm cho sự trói buộc trở nên bền chắc.”¹

‘*Đối với người có sự suy tâm bị khuấy động*’ là sự luyện ái ở các dục. ‘*Đối với kẻ thường xem xét về cái đẹp*’ là vật dục. ‘*Tham ái tăng trưởng nhiều hơn nữa*’ là tham ái về dục. ‘*Kẻ ấy làm cho sự trói buộc trở nên bền chắc*’ là sự luyện ái. Như thế, mỗi một pháp nào được trình bày là gốc rễ, chính pháp ấy nên được cho học tập ở đây. Đức Thế Tôn không nỗ lực một pháp (khác) và chỉ bảo một pháp khác. Đối với kẻ nào có sự suy tâm về dục, Ngài suy tâm và diễn giải chính sự suy tâm ấy theo sự suy tâm về dục. ‘*Đối với kẻ có luyện ái mãnh liệt,*’ Ngài diễn giải nền tảng của chính sự suy tâm ấy. ‘*Tham ái gia tăng nhiều hơn nữa đối với kẻ thường xem xét về cái đẹp,*’ Ngài diễn giải chính sự luyện ái ấy là ‘*sự tham ái về dục.*’ ‘*Kẻ ấy làm cho sự trói buộc trở nên bền chắc,*’ Ngài diễn giải chính điều ấy là sự ràng buộc của tham ái. Nên đánh giá về các kệ ngôn như vậy, về các thể loại *veyyākaraṇa* như vậy.

Ở đây, đức Thế Tôn diễn giải một pháp theo ba cách: theo hệ quả, theo nguyên nhân, theo quả báo.

2. “*Người bố thí trở nên đáng yêu, số đông gần gũi người ấy.*

Người ấy đạt được tiếng tăm, và danh vọng tăng trưởng.

Người ấy đi vào tập thể với trạng thái không xấu hổ,

được tự tin, là người không bòn xén.”

‘*Người bố thí*’ bất cứ vật thí nào, đây là việc làm phước thiện có yếu tố tạo thành là vật thí. Ở đây, nhân là điều này. ‘*Số đông gần gũi người ấy. Người ấy đạt được tiếng tăm*’ là tiếng đồn tốt đẹp lan truyền ở thế gian và đối với số đông người, (người ấy) trở nên đáng yêu và hợp ý, và việc người ấy qua đời không có sự ăn năn; điều này là hệ quả. Việc người ấy, khi tan rã thân xác, sanh lên ở chư Thiên, điều này là quả báo.

Đây là sự xác định tham.²

¹ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 111, câu kệ 349.

² Đúng ra, ở đây từ *Pāli* phải là ‘*lobhādhiṭṭhānaṃ*’ thay vì ‘*alobhādhiṭṭhānaṃ*.’ Văn bản *Pāli* của Miến Điện đã hiệu đính điều này (ND).

(2). Tattha katamaṃ dosādhiṭṭhānaṃ?¹

3. Yo pāṇamatipāteti - musāvādaṃ ca bhāsati,
loke adinnaṃ ādiyati - paradāraṃ ca gacchati,
surāmerayapānaṃ ca - yo naro anuyuñjati.² (*Dh. ck.246-7*)
4. Appahāya pañca verāni - dussīlo iti vuccati,
kāyassa bhedaṃ duppañño - nirayaṃ sopapajjati.³

‘Yo pāṇamatipāteti ’ti duṭṭho pāṇamatipāteti. ‘Musāvādaṃ ca bhāsati ’ti dosopaghātātāya⁴ musāvādaṃ ca bhāsati. ‘Surāmerayapānaṃ ca yo naro anuyuñjati ’ti doso nidānaṃ. Yo ca surāmerayapānaṃ anuyuñjati yathā paradāravihārī amitte janayati.⁵

‘Pañca verāni appahāyā ’ti pañcannaṃ sikkhāpadānaṃ samatikkamaṃ, sabbesaṃ dosajānaṃ sā paññatti,⁶ teneva dosajanitena kammaṃ ‘dussīlo iti vuccati;’ so ’pi dhammo hetunā niddisitaṃ, nissandena phalena ca.

Tiṇi bālassa bālakkhaṇāni: dubbhāsitaḥāsī ca hoti duccintitacintī ca dukkatakammakārī ca. (*M. iii, 163*) Tattha yaṃ kāyena ca vācāya ca parakkamati, idamassa dukkatakammakārī, tattha yaṃ⁷ yathā ca musāvādaṃ bhāsati, yathā pubbaniddiṭṭhaṃ, idamassa dubbhāsitaḥāsī; yaṃ ca saṅkappeti manoduccaritaṃ byāpādaṃ, idamassa duccintitacintitā. Yaṃ so imehi tiṇi bālakkhaṇehi samannāgato tiṇi tājāni dukkhāni domanassāni anubhavati, so ca hoti sabhaggato vā parisaggato vā tājānaṃ kathaṃ kathenti.⁸ Yadā bhavati so ca pāṇātipātādi dasa-akusalakammamāpatho,⁹ so tatonidānaṃ dukkhaṃ domanassaṃ paṭisaṃvedeti ’ti.

Punacapaṃ yadā passati coraṃ rājāparādhikaṃ¹⁰ raññā gahitaṃ jīvitaṃ voropetaṃ,¹¹ tassevaṃ bhavati ‘sace mamampi rājā jāneyya¹² mamampi rājā gāhāpetvā jīvitaṃ voropeyyā ’ti so tatonidānaṃ dukkhaṃ domanassaṃ paṭisaṃvedeti.

Punacapaṃ bālo yadā bhavati āsanā samārūḷho yāva yā me gati bhavissati ito pecca parammaraṇā ’ti (*ss. M. iii, 164-5*) so tatonidānaṃ dukkhaṃ domanassaṃ paṭisaṃvedeti iti bālakkhaṇaṃ hetu, tiṇi tājāni dukkhāni nissando, kāyassa bhedaṃ nirayesu uppajjati,¹³ idam phalaṃ.

Idaṃ dosādhiṭṭhānaṃ.

¹ tattha katamaṃ dosādhiṭṭhānaṃ? - itipāṭho PTS potthake natthi.

² anuyuñjati - Ma;
abhiḅijjhati - PTS.

³ nirayesuḅpapajjati - PTS.

⁴ dosopaghātāya - Ma, PTS.

⁵ amittā janayanti - Ma, PTS.

⁶ paññatti - Ma, PTS.

⁷ tāyaṃ - Ma, PTS.

⁸ kathaṃ kathenti - Ma;

kataṃ katanti - PTS.

⁹ dasa akusalakammamāpathā - PTS.

¹⁰ rajaparādhikaṃ - PTS.

¹¹ voropetaṃ - Ma, PTS.

¹² jāneyya - PTS.

¹³ uppajjati - Ma, PTS.

(2). Ở đây, sự xác định sân là gì?

3. “*Kẻ nào giết hại sanh mạng, và nói lời dối trá, lấy vật không được cho ở thế gian, và đi đến với vợ của người khác, và người nam nào đam mê việc uống rượu và chắt lên men ...*”

4. *Kẻ không dứt bỏ năm thù oán được gọi là ‘có giới tôi,’ khi tan rã thân xác, kẻ thiếu trí tuệ ấy sanh vào địa ngục.”*

‘*Kẻ nào giết hại sanh mạng*’: kẻ xấu xa giết hại sanh mạng. ‘*Và nói lời dối trá*’: và nói lời dối trá do tình trạng phá hại bởi sân. ‘*Và người nam nào đam mê việc uống rượu và chắt lên men*’: sân là căn nguyên. Và kẻ nào đam mê việc uống rượu và chắt lên men, (kẻ ấy) tạo nên những người thù địch, giống như kẻ sống với vợ của người khác.

‘*Kẻ không dứt bỏ năm thù oán*’: sự vượt qua năm điều học, điều ấy là sự mô tả đối với tất cả các sự việc đã được sanh lên do sân, do chính nghiệp đã được sanh lên do sân ấy ‘*được gọi là có giới tôi;*’ pháp ấy cũng nên được diễn giải theo nguyên nhân, theo hệ quả, và theo quả báo.

“*Ba tướng trạng ngu của kẻ ngu: nói lời nói xấu xa, nghĩ ý nghĩ xấu xa, và làm hành động xấu xa.*” Ở đây, (kẻ ấy) nỗ lực một việc bằng thân và bằng khẩu, đây là việc ‘*làm hành động xấu xa*’ của người này; ở đây, giống như việc (kẻ ấy) nói lời dối trá như đã được diễn giải ở trên, đây là việc ‘*nói lời xấu xa*’ của người này; và việc (kẻ ấy) suy tư về oán hận, uế hạnh về ý, đây là việc ‘*nghĩ ý nghĩ xấu xa*’ của người này. Việc kẻ ấy, được đầy đủ với ba tướng trạng ngu này, gánh chịu ba loại khổ, ưu sanh lên từ việc ấy, và kẻ ấy đi đến cuộc họp hoặc đi đến hội chúng, họ nói về câu chuyện sanh lên từ việc ấy. Khi xảy ra mười đường lối tạo nghiệp bất thiện như việc giết hại sanh mạng, v.v... kẻ ấy cảm thọ khổ, ưu có căn nguyên từ việc ấy.

Còn có việc khác nữa, khi nhìn thấy kẻ trộm phạm lỗi với đức vua, bị đức vua bắt giữ, bị tước đoạt mạng sống, kẻ ấy suy nghĩ như sau: ‘*Nếu đức vua biết luôn cả ta, đức vua có thể cho bắt luôn cả ta, rồi có thể tước đoạt mạng sống của ta.*’ Kẻ ấy cảm thọ khổ, ưu có căn nguyên từ việc ấy.

Còn có việc khác nữa, ‘*kẻ ngu khi đã trèo lên ghế ngồi*’ ... cho đến ... ‘*cánh giới sẽ dành cho ta sau khi già từ nơi đây và chết đi,*’ kẻ ấy cảm thọ khổ, ưu có căn nguyên từ việc ấy. Như thế, tướng trạng ngu là nguyên nhân, ba khổ sanh lên từ việc ấy là hệ quả, do sự hoại rã của thân (kẻ ấy) sanh lên ở các địa ngục là quả báo.

Đây là sự xác định sân.

- (3). Tattha katamaṃ mohādhiṭṭhānaṃ?
5. Sataṃ ceva saḥassānaṃ - kappānaṃ saṃsarissati,
athavā 'pi tato bhiyyo - gabbhā gabbhaṃ gamissatha.
6. Anupādāya buddhavacanaṃ - saṅkhāre attato upādāya,
dukkhassantaṃ karissanti - ṭhānametaṃ na vijjati.

So 'yaṃ¹ anamataggasamaṣāraṃ (S. ii, 178) samāpanno jāyati ca mīyati ca,² (D. ii, 30) ayaṃ avijjāhetukā. Yāni 'pi ca saṅkhārānaṃ payojakāni,³ tāni 'pi avijjāpaccayāni. Yaṃ adassanaṃ buddhavacanaṃ, ayaṃ avijjāsutte yeva niddiṭṭhaṃ. Yo ca saṅkhāre attato harati,⁴ pañcakkhandhe pañca diṭṭhiyo upagacchati: 'Etaṃ mama, eso 'hamasmi, eso me attā 'ti, (M. iii, 19) idaṃ suttaṃ avijjāya nikkhattaṃ avijjāya nikkhipitaṃ. Evaṃ sathā sutte nayena⁵ dhammena niddisati asādhāraṇena taṃyeva tattha niddisitabbaṃ, na aññaṃ.

“Ye hi keci⁶ bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā 'idaṃ dukkhaṃ' ti nappajānanti” (cattāri saccāni vitthāreṇa). (Iti. 104-5) Yā⁷ tattha appajānanā, idaṃ dukkhaṃ, ayaṃ hetu. Appajānanto vividhe saṅkhāre abhisāṅkharoti,⁸ ayaṃ nissando. Yaṃ ca diṭṭhigatāni parāmasati, 'idameva saccam moghamaññaṃ 'ti (D. ii, 282) ayaṃ nissando. Yaṃ punabbhavaṃ nibbatteti, idaṃ phalaṃ. Ayampi dhammo niddiṭṭho,⁹ hetuto ca nissandato ca phalato ca.¹⁰

Ettha pana keci dhammā sādharmaṇā bhavanti. Hetu khalu ādito yeva sutte nikkhipissanti. Yathā kiṃ bhava? “Cattārimāni bhikkhave agatigamaṇāni.” (A. ii, 18) Tattha yaṃ ca chandāgatiṃ gacchati, yaṃ ca bhayāgatiṃ gacchati, ayaṃ lobho akusalamūlaṃ. Yaṃ dosā ayaṃ doso yeva, yaṃ mohā ayaṃ moho yeva. Evaṃ imāni tīṇi akusalamūlāni ādito yeva upaparikkhitabbaṇi. Yattha ekaṃ niddisitabbaṃ, tattha¹¹ ekaṃ niddisiyati. Tathā dve, tathā tīṇi,¹² na hi ādimhi¹³ anikkhitte hetu vā nissando vā phalaṃ vā niddisitabbaṃ.

Ayaṃ cettha gāthā:

7. Chandā dosā bhayā mohā - yo dhammaṃ ativattati,
nīhīyati¹⁴ tassa yaso - kāḷapakkheva candimā. (A. ii, 18)
Tattha chandā ca, ayaṃ lobho yathāniddiṭṭhaṃ pubbe.

Idaṃ mohādhiṭṭhānaṃ.

¹ yo yaṃ - Ma, PTS.

² jāyate ca mīyate ca - Ma, PTS.

³ payojanāni - Ma, PTS.

⁴ rahati - PTS.

⁵ suttanayena - PTS.

⁶ kenaci - PTS.

⁷ yaṃ - Ma, PTS.

⁸ abhisāṅkhāro ti - PTS.

⁹ saniddiṭṭho - Ma, PTS.

¹⁰ hetuto ca phalato ca nissandato ca - Ma, PTS.

¹¹ yattha - PTS.

¹² yathā tīṇi - Ma, PTS.

¹³ ādīhi - Ma, PTS.

¹⁴ nīhīyate - PTS.

(3). Ở đây, sự xác định si là gì?

5. “Kẻ sẽ luân hồi đến một trăm ngàn kiếp, hoặc sẽ đi đến từ bào thai (này) đến bào thai (khác) nhiều hơn thế nữa.

6. Không chấp nhận lời dạy của đức Phật, chấp thủ các hành là tự ngã, những kẻ ấy sẽ thực hiện sự chấm dứt của khổ, sự kiện này không xảy ra.”

Người này đây, đã bị rơi vào luân hồi không biết được điểm khởi đầu, bị sanh và bị chết; người này có vô minh làm nhân. Luôn cả các việc liên quan đến các hành, các việc ấy đều có vô minh làm duyên. Việc không thấy được lời dạy của đức Phật đã được diễn giải ở Kinh về vô minh. Và kẻ nào cho rằng các hành là tự ngã, kẻ ấy đi đến năm tà kiến về năm uẩn: ‘Cái này là của ta, cái này là ta, cái này là tự ngã của ta;’ đây là Kinh trình bày về vô minh, trưng bày về vô minh. Như vậy, bậc Đạo Sư diễn giải các Kinh theo phương pháp, đúng pháp, theo tính chất không phổ biến, chính điều ấy nên được diễn giải ở đây, không phải cái khác.

“Này các tỳ khưu, bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào không nhận biết rằng: ‘Đây là Khổ’” (bốn Chân Lý với chi tiết). Ở đây, việc không nhận biết ‘đây là Khổ,’ điều này là nguyên nhân. Người không nhận biết thì tạo tác các sự tạo tác nhiều loại, điều này là hệ quả. Và người bám víu các tà kiến (cho rằng): ‘Chỉ điều này là chân lý, điều khác là rồ dại,’ điều này là hệ quả. Việc (kẻ ấy) làm hạ sanh sự hiện hữu lần nữa, điều này là quả báo. Pháp này đã được diễn giải theo nguyên nhân, theo hệ quả, và theo quả báo.

Hơn nữa, ở đây, một số pháp nào đó là phổ biến. Nguyên nhân đương nhiên sẽ được trình bày ở Kinh ngay từ ban đầu. Giống như điều gì? “Này các tỳ khưu, đây là bốn việc đi đến sự thiên vị.” Ở đây, kẻ đi đến sự thiên vị vì mong muốn, đi đến sự thiên vị vì sợ hãi, đây là bất thiện căn tham. Việc do sân hận chính là sân, việc do si mê chính là si. Ba bất thiện căn này nên được khảo sát ngay từ ban đầu như vậy. Ở nơi nào một (yếu tố) có thể được diễn giải thì ở nơi đó một (yếu tố) được diễn giải. Hai (yếu tố) là tương tự, ba (yếu tố) là tương tự. Bởi vì, khi không được trình bày ở phần đầu, thì không nên được diễn giải, đầu là nguyên nhân, là hệ quả, hay là quả báo.

Và ở trường hợp này, đây là câu kệ:

7. Vị nào vượt quá Giáo Pháp vì mong muốn, vì sân hận, vì sợ hãi, vì si mê, danh tiếng của vị ấy bị hủy hoại, ví như mặt trăng vào lúc hạ huyền.”¹

Ở đây, mong muốn là tham, như đã được diễn giải ở trên.

Đây là sự xác định si.

¹ Parivārapāli - Tập Yếu tập 2, TTPV 9, trang 157.

(4). Tattha katamaṃ alobhādhiṭṭhānaṃ?

8. “Asubhānupassim¹ viharantaṃ - indriyesu susaṃvutaṃ,²
bhojanamhi ca mattaññum³ - saddhaṃ āradhāvīriyaṃ,
taṃ ve nappasahati māro - vāto selaṃ ’va pabbataṃ ’ti. (Dh. ck.8)

Tattha yā asubhāya upaparikkhā, ayaṃ kāmesu ādinavadassanena pariccāgo. Indriyesu susaṃvuto⁴ tasseva alobhassa pāripūriyaṃ mama āyatanā sobhantī ’ti⁵ anupādāya. Bhojanamhi ca mattaññun ’ti rasataṅhāpahānaṃ. Iti ayaṃ alobho asubhānupassitāya vatthuto dhārayati, so alobho⁶ hetu. Indriyesu guttadvāratāya gocarato dhārayati, bhojane mattaññutāya parato dhārayati, ayaṃ nissando. ‘Taṃ ve nappasahati māro vāto selaṃ va pabbataṃ ’ti idaṃ phalaṃ. Iti yoyeva dhammo ādimhi nikkhitto, soyeva majjhe ceva avasāne ca.

“Nāhaṃ bhikkhave aññaṃ ekadhammampi samanupassāmi, asamuppannassa kāmacchandassa anuppādāya uppannassa vā pahānāya. Yathayidaṃ⁷ asubhanimittaṃ.” Tattha asubhanimittaṃ⁸ anuppanno ceva kāmacchando⁹ na uppajjati, uppanno ca kāmacchando pahīyati.¹⁰ (ss. A. i, 4) Idaṃ alobhassa vatthu. Yaṃ puna anuppanno kāmarāgo pariyādiyati rūparāgaṃ arūparāgaṃ, iti phalaṃ. Iti ayampi ca dhammo niddiṭṭho hetuto ca nissandato ca phalato ca.

Idaṃ alobhādhiṭṭhānaṃ.

(5). Tattha katamaṃ adosādhiṭṭhānaṃ?

9. Ekampi ce pāṇamaduttācitto¹¹
mettāyati¹² kusalo tena hoti,
sabbe ca pāṇe manasānukampaṃ¹³
pahūtamariyo pakaroti puññaṃ.¹⁴ (ss. A. iv, 151)

‘Ekampi ce pāṇamaduttācitto mettāyati ’ti ayaṃ adoso nigghātena assādo. ‘Kusalo tena hoti ’ti tena kusalena dhammena saṃyutto dhamma-paññattim gacchati. ‘Kusalo ’ti yathā paññāya pañño paṇḍiccena paṇḍiko.¹⁵ ‘Pahūnamariyo pakaroti puññaṃ ’ti tassā¹⁶ yeva vipāko, ayaṃ lokiyassa, na hi lokuttarassa. Tattha yā mettāyanā, ayaṃ hetu, yaṃ kusalo bhavati, ayaṃ nissando. Yāva abyāpajjabhūmiyaṃ¹⁷ bahum puññaṃ¹⁸ pasavati, idaṃ phalaṃ. Iti adoso¹⁹ niddiṭṭho hetuto ca nissandato ca phalato ca.

“Ekādasānisamsā mettāya cetovimuttiyā.” (A. v, 342) Tattha yā mettācetovimutti, ayaṃ ariyadhammesu rāgavirāgā cetovimutti, lokikāya bhūmikā hetu, yaṃ sukhaṃ āyatiṃ manāpo hoti manussānaṃ. (A. v, 342) Ime ekādasā dhammā nissando. Yaṃ ca akatāvī brahmakāye uppajjati,²⁰ idaṃ phalaṃ.

Idaṃ adosādhiṭṭhānaṃ.

¹ asubhānupassī - PTS.

² saṃvutaṃ - PTS.

³ mattaññū - PTS.

⁴ saṃvuto - PTS.

⁵ āyatanasocitaṃ - Ma, PTS.

⁶ alobho ti - PTS.

⁷ yad’ idaṃ - PTS.

⁸ asubhanimittaṃ manasikarontassa - Ma, PTS.

⁹ ca kāmarāgo - PTS.

¹⁰ uppanno ca pahīyati - PTS.

¹¹ pāṇaṃ paduttācitto - PTS.

¹² mettāyate - PTS.

¹³ anukampamāno - PTS.

¹⁴ anantapariyo sa karoti puññaṃ - PTS.

¹⁵ paṇḍito - Ma.

¹⁶ tassa - PTS.

¹⁷ abyāpajjo bhūmiyaṃ - Ma.

¹⁸ bahupuññaṃ - Ma.

¹⁹ adosehi - PTS.

²⁰ upapajjati - Ma.

(4). Ở đây, sự xác định vô tham là gì?

8. *“Trong khi sống có sự quan sát về bất tịnh, khéo thu thúc ở các giác quan, và biết chừng mực về vật thực, có niềm tin, có sự ra sức tinh tấn, Ma Vương quả nhiên không ngự trị người ấy, ví như cơn gió (không đè bẹp được) ngọn núi đá.”*¹

Ở đây, việc khảo sát về bất tịnh là sự buông bỏ thông qua việc nhìn thấy sự bất lợi ở các dục. Vị khéo thu thúc ở các giác quan để không còn chấp thủ (rằng): ‘*Các xứ của ta chiếu sáng*’ trong việc bổ túc pháp vô tham cho chính vị ấy. ‘*Và biết chừng mực về vật thực*’ là sự dứt bỏ tham ái ở các vị nếm. Như thế, vô tham này được xem là nền tảng trong việc quan sát về bất tịnh; vô tham ấy là nguyên nhân. Nó được xem là hành xứ trong việc phòng vệ các giác quan, được xem là yếu tố khác trong việc chừng mực về vật thực; đây là hệ quả. ‘*Ma Vương quả nhiên không ngự trị người ấy, ví như cơn gió (không đè bẹp được) ngọn núi đá*’ là quả báo. Như thế, pháp nào được trình bày ở phần đầu, cũng chính pháp ấy là ở phần giữa và ở phần cuối.

“*Này các tỳ khưu, Ta không nhận thấy một pháp nào khác đưa đến việc không sanh khởi sự mong muốn về dục chưa được sanh khởi, hoặc đưa đến việc dứt bỏ (sự mong muốn về dục) đã được sanh khởi, như là hiện tượng của bất tịnh.*” Ở đây, (đối với vị đang quan sát) hiện tượng của bất tịnh, sự mong muốn về dục chưa sanh khởi không được sanh khởi, sự mong muốn về dục đã sanh khởi được dứt bỏ. Đây là nền tảng của vô tham. Sự luyến ái về dục không sanh khởi lại nữa làm giảm dần sự luyến ái ở sắc, đến sự luyến ái ở vô sắc; như thế là quả báo. Như thế, pháp này được diễn giải là nguyên nhân, là hệ quả, và là quả báo.

Đây là sự xác định vô tham.

(5). Ở đây, sự xác định vô sân là gì?

9. *“Nếu người có tâm không xấu xa khởi tâm từ đến chỉ một sinh mạng, do việc ấy trở nên tốt lành, thì bậc Thánh tạo ra phước thiện vô số, trong khi có tâm thương tưởng đến tất cả các sinh mạng.”*²

‘*Nếu người có tâm không xấu xa khởi tâm từ đến chỉ một sinh mạng*’: đây là vô sân, là sự hứng thú với việc diệt trừ (sân). ‘*Do việc ấy trở nên tốt lành*’: người gắn bó với pháp tốt lành ấy đi đến sự nhận định về pháp là: ‘*tốt lành*,’ (!) giống như tuệ do sự nhận biết, sáng trí do sự thông thái. ‘*Bậc Thánh tạo ra phước thiện vô số*’: quả thành tựu của việc (phước thiện) ấy là thuộc về hợp thể, không thuộc về xuất thể. Ở đây, việc khởi tâm từ –là nguyên nhân, việc (người ấy) trở nên tốt lành –là hệ quả, cho đến việc (người ấy) tạo ra nhiều phước thiện ở lãnh vực không oán hận –là quả báo. Như thế, vô sân được diễn giải là nguyên nhân, là hệ quả, và là quả báo.

“*Mười một lợi ích do sự giải thoát của tâm thông qua từ ái.*” Ở đây, sự giải thoát của tâm thông qua từ ái, việc này ở các pháp của bậc Thánh là sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái có nền tảng thuộc hợp thể –là nguyên nhân; việc có sự an lạc ở tương lai, hợp ý đối với nhiều người, mười một pháp này là hệ quả. Và vị chưa hoàn thành (phẩm vị A-la-hán) sanh lên ở tập thể Phạm Thiên –là quả báo.

Đây là sự xác định vô sân.

¹ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, TTPV 28, trang 29, câu kệ 8.

² *Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy*, TTPV 28, trang 351, câu kệ 4.

(6). Tattha katamaṃ amohādhiṭṭhānaṃ?

10. Paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ - yāyaṃ nibbedhagāmini,¹

yāya sammā pajānāti - jātīmaraṇasaṅkhayaṃ. (ss. *Iti*. 35)

‘Paññā hi seṭṭhā ’ti vatthum. ‘Nibbedhagāmini ’ti nibbānagāminiyam yathābhūtaṃ paṭivijjhati. ‘Sammā pajānāti jātīmaraṇasaṅkhayan ’ti amoho. ‘Paññā ’ti hetu, yaṃ pajānāti ayaṃ nissando, yo jātīmaraṇasaṅkhayo, idaṃ phalaṃ. Iti amoho niddiṭṭho hetunā ca nissandena ca phalena ca.

Tiṇ’ imāni bhikkhave indriyāni: anaññātaññassāmītindriyam aññindriyam aññātāvindriyam. Tattha katamaṃ anaññātaññassāmītindriyam? Idha bhikkhave bhikkhu anabhisametassa dukkhassa ariyasaccassa abhisamayāya chandaṃ janeti vāyamati, viriyam ārabhati,² cittaṃ paggaṇhāti padahati. (Evaṃ catunnaṃ ariyasaccānaṃ kātabbaṃ.) Tattha katamaṃ aññindriyam? Idha bhikkhave bhikkhu ‘idaṃ dukkhaṃ ariyasaccan ’ti yathābhūtaṃ pajānāti, (yāva dhammā,³) idaṃ aññindriyam. Āsavakkhayā anāsavo hoti, idaṃ vuccati aññātāvindriyam. Tathāyaṃ paññā,⁴ ayaṃ hetu. Yaṃ chandaṃ janeti vāyamati, yā pajānāti, ayaṃ nissando. Yena sabbaso āsavānaṃ khayā ayaṃ hetu.⁵ Yaṃ khayā ñāṇamuppajjati anuppāde ñāṇaṃ ca ayaṃ nissando. Yaṃ arahattaṃ, idaṃ phalaṃ. Tattha ‘khīṇā me jāti, vusitaṃ brahmacariyam, kataṃ karaṇīyan ’ti, idaṃ khayā ñāṇaṃ. ‘Nāparaṃ itthattāyāti pajānāmī ’ti idaṃ anuppāde ñāṇaṃ. Iti imāni indriyāni. Amoho niddiṭṭho hetunā ca nissandena ca phalena ca. Imāni asādhāraṇāni niddiṭṭhāni.

Tattha katamāni kusalamūlāni sādāhāraṇāni?

“Kusalaṃ ca vo bhikkhave desessāmi⁶ kusalamūlaṃ ceva. Tattha katamaṃ kusalamūlaṃ? Alobho adoso amoho. Tattha katamaṃ kusalaṃ? Aṭṭha sammattāni, sammādiṭṭhi yāva sammāsamaḍhi. Tattha yāni kusalamūlāni, ayaṃ hetu. Yaṃ ca alobho⁷ tiṇi kammāni samuṭṭhāpeti: saṅkappaṃ vāyamaṃ samādhim ca, ayaṃ alobhassa nissando. Tattha yo adoso, ayaṃ hetu. Yaṃ tayo dhamme paṭṭhapeti: sammāvācaṃ sammākammantaṃ sammāājīvaṃ ca, ayaṃ nissando. Tattha yo amoho hetu, yaṃ dve dhamme upaṭṭhapeti: aviparītadassanampi ca anabhilāpanaṃ, ayaṃ nissando. Imassa brahmacariyassa yaṃ phalaṃ tā dve vimuttiyo: rāgavirāgā cetovimutti avijjāvirāgā ca paññāvimutti, idaṃ phalaṃ. Iti imāni tiṇi kusalamūlāni niddiṭṭhāni hetuto ca nissandato ca phalato ca. Evaṃ sādāhāraṇāni kusalāni paṭivijjhitaḍḍhāni. Yattha duve yattha tiṇi.

¹ nibbedhabhāgini - PTS.

² chandaṃ janeti, viriyam ārambhati - PTS.

³ yā ca maggo - Ma, PTS.

⁴ tathā yaṃ paññā - PTS.

⁵ khayā hetu - Ma, PTS.

⁶ desissāmi - PTS.

⁷ alobho ti - PTS.

(6). Ở đây, sự xác định vô si là gì?

10. “*Chính tuệ là tối thượng ở thế gian, cái này dẫn đến sự thấu triệt, nhờ nó mà nhận biết đúng đắn sự diệt trừ hoàn toàn của sanh và tử.*”¹

‘*Chính tuệ là tối thượng*’ là nền tảng. ‘*Dẫn đến sự thấu triệt*’: nó thấu triệt đúng theo thực thể trong việc đưa đến Niết Bàn. ‘*Nhận biết đúng đắn sự diệt trừ hoàn toàn của sanh và tử*’ là vô si. ‘*Tuệ*’ là nguyên nhân, cái mà (vị ấy) nhận biết là hệ quả, ‘*sự diệt trừ hoàn toàn của sanh và tử*’ là quả báo. Như thế, vô si được diễn giải theo nguyên nhân, theo hệ quả, và theo quả báo.

Này các tỳ khưu, đây là ba quyền: Vị tri quyền, dĩ tri quyền, cụ tri quyền.² Ở đây, vị tri quyền là gì? Ở đây, này các tỳ khưu, vị tỳ khưu làm sanh khởi sự mong muốn, rồi gắng sức, khởi sự tinh tấn, nắm chặt và xác định tâm nhằm lãnh hội Chân Lý Tối Thượng về Khổ chưa được lãnh hội. (Nên được thực hiện như vậy đối với bốn Chân Lý Cao Thượng.) Ở đây, dĩ tri quyền là gì? Ở đây, này các tỳ khưu, vị tỳ khưu nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘*Đây là Chân Lý Cao Thượng về Khổ,*’ (cho đến các pháp,) đây là dĩ tri quyền. Do sự diệt trừ các lậu hoặc, là bậc Vô Lậu, đây được gọi là cụ tri quyền. Tương tự, tuệ là nguyên nhân. Việc vị ấy làm sanh khởi sự mong muốn, rồi gắng sức, việc vị ấy nhận biết, điều này là hệ quả. Do điều ấy, có sự diệt trừ toàn bộ các lậu hoặc, điều này là nguyên nhân. Trí về sự diệt trừ được sanh khởi, và trí về sự không còn tái sanh, điều này là hệ quả. Phẩm vị A-la-hán là quả báo. Ở đây, ‘*Sự (tái) sanh của ta đã cạn kiệt, Phạm hạnh đã sống, việc cần làm đã làm*’ là trí về sự diệt trừ. ‘*Ta nhận biết rằng: Không còn gì khác (phải làm) đối với bản thể (A-la-hán) này nữa*’ là trí về sự không còn tái sanh. Các quyền này là như thế. Vô si được diễn giải theo nguyên nhân, theo hệ quả, và theo quả báo. Các pháp không phổ biến này đã được diễn giải.

Ở đây, các thiện căn³ phổ biến là những gì?

“*Này các tỳ khưu, Ta sẽ chỉ bảo cho các người về thiện và gốc rễ của thiện.*” Ở đây, cái gì là gốc rễ của thiện? Vô tham, vô sân, vô si. Ở đây, cái gì là thiện? Tám trạng thái chân chánh, chánh kiến ... cho đến ... chánh định. Ở đây, các gốc rễ của thiện là nguyên nhân. Và vô tham làm sanh khởi ba hành động: (chánh) tư duy, (chánh) tinh tấn, và (chánh) định; điều này là hệ quả của vô tham. Ở đây, vô sân là nguyên nhân. Nó thành lập ba pháp: chánh ngữ, chánh nghiệp, và chánh mạng; điều này là hệ quả. Ở đây, vô si là nguyên nhân. Nó thiết lập hai pháp: việc nhìn thấy không bị sai lệch và việc không nói nhảm; điều này là hệ quả. Quả báo của Phạm hạnh này là hai sự giải thoát: sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái và sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh; điều này là quả báo. Như thế, ba thiện căn này được diễn giải là nguyên nhân, là hệ quả, và là quả báo. Các thiện phổ biến nên được thấu triệt như vậy ở nơi có hai (căn thiện), ở nơi có ba (căn thiện).

¹ Tương tự câu kệ số 3 ở bài Kinh Thấp Kém Về Tuệ của Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy, TTPV 28, trang 369.

² Xem thêm Phân Phụ Chú về vị tri quyền, dĩ tri quyền, và cụ tri quyền ở trang 335.

³ Trong một số trường hợp, ‘thiện căn’ được sử dụng thay vì ‘gốc rễ của thiện’ (ND).

Ayaṃ cettha gāthā:

11. “Tulamatulamaṃ ca sambhavaṃ - bhavaśaṅkhāramavassaji muni,
ajjhatarato samāhito - abhidā¹ kavacamivattasambhavan ”ti.

(S. v, 263)

‘Tulamatulamaṃ ca sambhavan ’ti tulaśaṅkhatamaṃ atulaśaṅkhatamaṃ. Tattha ye śaṅkhatā tulaṃ, te dve dhammā: assādo ca ādīnava ca tulitā bhavanti. Ettako kāmesu assādo ettako ādīnava imassa, idaṃ nissaraṇanti iti nibbānaṃ pajānāti.

Dvīhi kāraṇehi atulaṃ na ca sakkā tulayituṃ: Ettakaṃ etaṃ netamaṃ paramatthī ’ti tena atulaṃ, atha nibbānaṃ ratananti² karitvā acchariyabhāvena atulaṃ. Tattha kusalassa ca abhisambhavā jānaṇā passanā, ayaṃ amoho. Yaṃ tattha ñātā osiraṇā bhavaśaṅkhārānaṃ, ayaṃ alobo. Yaṃ ‘ajjhatarato samāhito ’ti vikkhepapaṭisaṃharaṇaṃ,³ ayaṃ adoso. Iti imāni tīṇi kusalamūlāni. ‘Tulamatulamaṃ sambhavan ’ti⁴ ayaṃ amoho. Yo bhavaśaṅkhārānaṃ samosaraṇaṃ lobho, sammāsamaḍhīnaṃ assado, ayaṃ hetu. Yaṃ ajjhatarato avijjaṇḍakosassa⁵ sambhedo, ayaṃ nissando. Sā pavatti. Imāni tīṇi niddiṭṭhāni kusalamūlāni hetuto ca nissandato ca phalato ca.

Ettāvataṃ eśā pavatti ca nivatti ca,⁶ akusalamūlehi pavattati, kusalamūlehi nivattati ’ti⁷ imehi ca tīhi sabbaṃ akusalaṃ⁸ samosaraṇaṃ gacchati. So dhamme vā vacanato niddiṭṭho taṇhāti vā kodhoti vā asampajaññanti vā anusayoti vā makkhoti vā paḷāsoti vā asatīti vā⁹ issāti vā macchariyanti vā aññāṇanti vā, tehi ye ca vatthūhi niddisitaṃ. Yassimāni dve vacanāni dhammapadāni niddiṭṭhāni na so atthi kilesa¹⁰ yo imesu navasu padesu samodhānaṃ samosaraṇaṃ gacchati, ayaṃ kilesa, na ca lobho na ca doṣo na ca moho. Yathā akusalamūlāni, evaṃ kusalāni paṭikkhepena niddisitaṃ.

Idaṃ amohādhiṭṭhānaṃ.

(7). Tattha katamaṃ kāyakammādhiṭṭhānaṃ?

12. Kāyena kusalaṃ¹¹ kare - assa kāyena saṃvuto,
kāyaduccaritaṃ hitvā - kāyasucaritaṃ¹² care.

“Tīṇ’ imāni bhikkhave kāyasucaritāni:¹³ paṇātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, kāmesu micchācārā veramaṇī,” idaṃ kāyakammādhiṭṭhānaṃ.

¹ abhindi - Ma; abhida - PTS.

² atha pāpuṇā ratanaṃ - Ma, PTS.

³ vikkhepapaṭisaṃharaṇā - Ma, PTS.

⁴ tulamatulamasambhavan ti - Ma;
tulaṃ atulaṇca sambhavan ti - PTS.

⁵ avijjaṇḍakosaṃ - Ma, PTS.

⁶ nibbatti ca - PTS.

⁷ nibbattati ti - PTS.

⁸ akusalamūlaṃ - Ma, PTS.

⁹ assatīti vā - Ma.

¹⁰ kilesā - Ma.

¹¹ kusalampi - PTS.

¹² kāyena sucaritaṃ - Ma, PTS.

¹³ sucaritāni - Ma, PTS.

Và ở trường hợp này, đây là câu kệ:

11. “*Bậc Hiền Trí đã buông bỏ sự tạo tác dẫn đến hữu, nguồn sanh khởi đo lường được và không đo lường được. Vui thích ở nội tâm, được định tĩnh, Ngài đã phá vỡ nguồn sanh khởi của tự ngã, tựa như phá tan tấm áo giáp.*”¹

‘*Nguồn sanh khởi đo lường được và không đo lường được*’: cái được tạo tác đo lường được và cái được tạo tác không đo lường được. Ở đây, những cái được tạo tác đo lường được là hai pháp: sự hứng thú và sự bất lợi, chúng là được đo lường: ‘*Sự hứng thú ở các dục là chùng này, sự bất lợi của cái này là chùng này, (còn) đây là sự thoát ra,*’ vị nhận biết về Niết Bàn là như thế.

Cái không đo lường được là không thể đo lường bởi hai lý do: ‘*Cái ấy là chùng này, cái ấy là không có cái khác,*’ vì thế, là cái không đo lường được, rồi đã tạo ra ‘*Niết Bàn là bảo vật*’ với bản chất kỳ diệu là pháp không đo lường được. Ở đây, nguồn sanh khởi của thiện là sự biết và sự thấy; đây là vô si. Ở đây, sự buông bỏ đối với các sự tạo tác dẫn đến hữu là đã được biết; điều này là vô tham. Việc ‘*vui thích ở nội tâm, được định tĩnh*’ là sự ngăn chặn trạng thái tán loạn; điều này là vô sân. Như thế, đây là ba gốc rễ của thiện. ‘*Nguồn sanh khởi đo lường được và không đo lường được,*’ điều này là vô si. Sự hội tụ của các sự tạo tác dẫn đến hữu là tham, sự hứng thú đối với các chánh định, điều này là nguyên nhân. Việc ‘*vui thích ở nội tâm,*’ việc phá vỡ vô trướng vô minh, điều này là hệ quả. Đó là sự vận hành. Ba thiện căn này được diễn giải là nguyên nhân, là hệ quả, và là quả báo.

‘*Cho đến chùng này, đây là sự vận hành và sự đình chỉ. Nó vận hành bởi các bất thiện căn, nó đình chỉ bởi các thiện căn;*’ như thế tất cả bất thiện đi đến sự hội tụ với ba (căn) này. Cái ấy (ô nhiễm) có thể được diễn giải theo ngôn từ ở Giáo Pháp là: ‘*tham ái,*’ hoặc ‘*giận dữ,*’ hoặc ‘*không nhận biết rõ,*’ hoặc ‘*tìm ẩn,*’ hoặc ‘*gièm pha,*’ hoặc ‘*ác ý,*’ hoặc ‘*thất niệm,*’ hoặc ‘*ganh tỵ,*’ hoặc ‘*bỏn xén,*’ hoặc ‘*sự không biết,*’ và chúng nên được diễn giải theo ba nền tảng ấy. Hai ngôn từ này (bất thiện căn và thiện căn) là thuật ngữ của Giáo Pháp đã được diễn giải không phải là ô nhiễm; cái đi đến sự liên kết, sự hội tụ ở chín thuật ngữ² này là ô nhiễm, (ô nhiễm này) không phải là tham, không phải là sân, và không phải là si. Giống như các bất thiện căn, các thiện (căn) nên được diễn giải theo cách đối nghịch như vậy.

Đây là sự xác định vô si.

(7). Ở đây, sự xác định thân nghiệp là gì?

12. “*Nên làm việc tốt lành bằng thân, nên thu thúc bằng thân, sau khi từ bỏ uế hạnh về thân, nên thực hành thiện hạnh về thân.*”

“*Này các tỳ khưu, đây là ba thiện hạnh về thân: tránh xa việc giết hại sinh mạng, tránh xa việc lấy vật không được cho, tránh xa tà hạnh ở các dục;*” đây là sự xác định thân nghiệp.

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 257.

² Ở trên, các thuật ngữ từ ‘*tham ái*’ ... cho đến ... ‘*sự không biết*’ là 10, không phải 9 (ND).

- (8). Tattha katamaṃ vācākamamādhiṭṭhānaṃ?
 13. Subhāsitaṃ uttamamāhu santo
 dhammaṃ bhaṇe nādhammaṃ¹ taṃ dutiyaṃ,
 piyaṃ bhaṇe nāppiyaṃ taṃ tatiyaṃ
 saccaṃ bhaṇe nālīkaṃ taṃ catutthaṃ. (Sn. ck.450)
 Cattārimāni ca vacīsucaritāni. Idaṃ vācākamamādhiṭṭhānaṃ.

- (9). Tattha katamaṃ manokammādhiṭṭhānaṃ?
 14. Manena kusalaṃ kayirā² - manasā saṃvuto bhava,
 manoduccaritaṃ hitvā - manasā sucaritaṃ care.
 “Tiṃ’ imāni manosucaritāni: anabhijjhā avyāpādo sammādiṭṭhi. Idaṃ
 manokammādhiṭṭhānaṃ. Imāni asādhāraṇāni suttāni.

- Tattha katamāni sādharmaṇāni suttāni?
 15. Vācānurakkhī manasā susaṃvuto
 kāyena ca akusalaṃ na kayirā,³
 ete tayo kammaṭṭhe visodhaye
 ārādhaye maggaṃ isippaveditaṃ. (Dh. ck. 281)

Tisso imā bhikkhave pārisuddhiyo: kāyakammaṃpārisuddhi vācākamma-
 pārisuddhi manokammaṃpārisuddhi. Tattha katamā kāyakammaṃpārisuddhi?
 Pāṇātipātā veramaṇī adinnādānā veramaṇī kāmesu micchācārā veramaṇī.
 Tattha katamā vācākammaṃpārisuddhi? Musāvādā veramaṇī –pe-
 samphappalāpā veramaṇī. Tattha katamā manokammaṃpārisuddhi?
 Anabhijjhā avyāpādo sammādiṭṭhi. Idaṃ sādharmaṇasuttaṃ.⁵

Iti sādharmaṇāni ca suttāni asādhāraṇāni ca suttāni paṭivijjhitabbāni.
 Paṭivijjhitvā vācāya kāyena ca suttassa attho niddisitaṃ.

- (10). Tattha katamaṃ saddhindriyādhiṭṭhānaṃ?
 16. Yassa saddhā tathāgate⁶ - acalā suppatiṭṭhitā,
 sīlaṃ ca yassa kalyāṇaṃ - ariyakantaṃ pasamsitaṃ.
 17. Saṅghe pasādo yassatthi - ujubhūtaṃ ca dassanaṃ,
 adaliddoti taṃ āhu - amoghaṃ tassa jīvitaṃ. (A. iii, 54)
 18. Saddhā ve nandikā ārādhiko no tassa saddhoti,
 sabbaṃ siyāti bhagavantaṃ tathārūpo dhammasampasādo.
 Idaṃ saddhindriyādhiṭṭhānaṃ.

¹ nādhamma - PTS.

² kammaṃ - Ma, PTS.

³ nākusalaṃ kayirā - Ma.

⁴ vacākamma^o - Ma, PTS.

⁵ sādharmaṇaṃ suttam - PTS.

⁶ tathāgate saddhā - PTS.

(8). Ở đây, sự xác định khẩu nghiệp là gì?

13. “Các bậc đức độ đã nói: Lời khéo nói là tối thượng.

Nên nói lời chính đáng, không phải sai quấy; điều ấy là thứ nhì.

Nên nói lời khả ái, không phải không khả ái; điều ấy là thứ ba.

Nên nói lời chân thật, không giả dối; điều ấy là thứ tư.”¹

“Và đây là bốn thiện hạnh về khẩu.” Đây là sự xác định khẩu nghiệp.

(9). Ở đây, sự xác định ý nghiệp là gì?

14. “Nên làm việc tốt lành bằng ý, nên thu thúc về ý,

sau khi từ bỏ uế hạnh về ý, nên thực hành thiện hạnh về ý.”

“Đây là ba thiện hạnh về ý: không tham đắm, không oán hận, chánh kiến.” Đây là sự xác định ý nghiệp. Đây là các Kinh không phổ biến.

Ở đây, các Kinh phổ biến là những gì?

15. “Người có sự gìn giữ lời nói, đã khéo thu thúc về ý,

và không nên làm việc bất thiện bằng thân,

nên làm trong sạch ba đường lối tạo nghiệp này,

nên thành đạt đạo lộ đã được tuyên thuyết bởi các bậc Ân Sĩ.”²

“Này các tỳ khưu, đây là ba sự thanh tịnh: thanh tịnh của thân nghiệp, thanh tịnh của khẩu nghiệp, thanh tịnh của ý nghiệp. Ở đây, thanh tịnh của thân nghiệp là gì? Tránh xa việc giết hại sinh mạng, tránh xa việc lấy vật không được cho, tránh xa tà hạnh ở các dục. Ở đây, thanh tịnh của khẩu nghiệp là gì? Tránh xa việc nói dối, –nt– tránh xa việc nói nhảm nhí. Ở đây, thanh tịnh của ý nghiệp là gì? Không tham đắm, không oán hận, chánh kiến.” Đây là Kinh phổ biến.

Các Kinh phổ biến và các Kinh không phổ biến nên được thấu triệt như thế. Sau khi thấu triệt, ý nghĩa của Kinh nên được diễn giải thông qua khẩu và thông qua thân.

(10). Ở đây, sự xác định tín quyền là gì?

16. “Người nào có niềm tin không bị dao động, đã khéo được thiết lập ở đức Như Lai, và giới của người nào là tốt đẹp, được các bậc Thánh yêu thích, được ca ngợi.

17. Người nào có sự tịnh tín ở Tăng Chúng và có sự nhận thức được ngay thẳng, các vị đã nói về người ấy rằng: ‘Không bị nghèo khó,’ mạng sống của người ấy không phải là rỗng không.”³

18. Đức tin quả thật là niềm vui, sự thành đạt của chúng tôi là: ‘Vị ấy có đức tin,’ ‘có thể là trọn vẹn’ đối với đức Thế Tôn, sự tịnh tín đối với Giáo Pháp là có hình thức như thế ấy.”

Đây là sự xác định tín quyền.

¹ Suttanipātapāli - Kinh Tập, TTPV 29, trang 131, câu kệ 452.

² Dhammapadapāli - Pháp Cú, TTPV 28, trang 95, câu kệ 281.

³ Theragāthapāli - Trường Lão Kệ, TTPV 31, trang 145, câu kệ 507 và 508.

(11). Tattha katamaṃ viriyindriyādhiṭṭhānaṃ?¹

19. Ārabhatha² nikkhamatha - yuñjatha buddhasāsane,
dhunātha maccuno senaṃ - naḷāgāraṃva kuñjaro. (S. i, 157)
“Cattāro ’me bhikkhave sammappadhānā.” (S. v, 244)
Idaṃ viriyindriyādhiṭṭhānaṃ.

(12). Tattha katamaṃ satindriyādhiṭṭhānaṃ?

20. Satimato sadā³ bhaddaṃ⁴ - satimā sukhamedhati,⁵
satimato su ve⁶ seyyo - verā na parimuccati.⁷ (ss. S. i, 208)

“Cattāro satipaṭṭhānā” (S. v, 141) vitthārena kātābbā.
Idaṃ satindriyādhiṭṭhānaṃ.

(13). Tattha katamaṃ samādhindriyādhiṭṭhānaṃ?

21. Ākañkhato te naradammasārathi
devā manussā⁸ manasā vicintitaṃ,
sabbe na jaññā kasiṇāpi⁹ pāṇino
santaṃ samādhiṃ araṇaṃ nisevato.
‘Kiṃ taṃ bhagavā ākañkhatī ’ti.¹⁰

‘Tayo ’me bhikkhave samādhi: savitakko savicāro, avitakko vicāramatto,
avitakko avicāro.’ (D. iii, 219; ss. S. iv, 360)
Idaṃ samādhindriyādhiṭṭhānaṃ.

(14). Tattha katamaṃ paññindriyādhiṭṭhānaṃ?

- “Paññā hi seṭṭhā lokasmin ”ti vitthārena. (ss. Iti. 35)
“Tisso imā bhikkhave paññā: sutamāyī cintāmayī bhāvanāmayī.” (ss. D.
iii, 219)

Idaṃ paññindriyādhiṭṭhānaṃ suttam.
Imāni indriyādhiṭṭhānāni asādhāraṇāni suttāni.

Tattha katamāni sādharmaṇāni indriyādhiṭṭhānāni suttāni?

22. Avītarāgo kāmesu - yassa pañcindriyā mudū,¹¹
saddhā sati ca viriyaṃ - samatho ca vipassanā,¹²
tādisaṃ bhikkhumāsajja¹³ - pubbeva upahaññati.¹⁴ (ss. A. iii, 373)

¹ viriyādhiṭṭhānaṃ - Ma; viriyādhiṭṭhānaṃ - PTS.

² ārabhatha - Ma.

³ saddhā - PTS.

⁴ bhiddhaṃ - Ma.

⁵ bhaddamatthu satimato - Ma, PTS.

⁶ sadā - Ma; saddhā - PTS.

¹⁰ kiṃ taṃ bhagavā ākañkhatī ti - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹² saddhā sati ca viriyaṃ - samatho ca vipassanā - itipāṭho PTS potthake natthi.

⁷ satimā sukhamedhati - Ma, PTS.

⁸ devamanussā - PTS.

⁹ kasiṇāpi - PTS.

¹¹ paññindriyaṃ mudu - PTS.

¹³ āsajjaṃ - PTS.

¹⁴ tattha so upasajjati - PTS.

(11). Ở đây, sự xác định tấn quyền là gì?

19. “Các người hãy nỗ lực, hãy cố gắng, hãy gắn bó vào lời dạy của đức Phật. Các người hãy dẹp bỏ đạo binh của Thần Chết, tựa như con voi phá bỏ căn chòi bằng lau sậy.”¹

“Này các tỳ khưu, đây là bốn chánh căn.”

Đây là sự xác định tấn quyền.

(12). Ở đây, sự xác định niệm quyền là gì?

20. “Điều tốt lành luôn luôn thuộc về người có niệm, người có niệm thành đạt hạnh phúc. Đối với người có niệm (sẽ) mỗi ngày một tốt hơn, (nhưng người ấy) không hoàn toàn thoát khỏi sự thù hận.”

“Bốn sự thiết lập niệm” nên được thực hiện với chi tiết.

Đây là sự xác định niệm quyền.

(13). Ở đây, sự xác định định quyền là gì?

21. “Bạch đấng Điều Ngự Trượng Phu, chư Thiên, nhân loại, tất cả chúng sinh không thể biết về các đề mục của Ngài trong khi Ngài thực hành định an tịnh không ô nhiễm, về điều được suy nghĩ bởi ý của Ngài trong khi Ngài mong muốn. ‘Điều mà đức Thế Tôn mong muốn ấy là điều gì?’”

“Này các tỳ khưu, đây là ba định: có tâm có tứ, không tâm có tứ, không tâm không tứ.”

Đây là sự xác định định quyền.

(14). Ở đây, sự xác định tuệ quyền là gì?

22. “Bởi vì tuệ là tối thượng ở thế gian, ...”² với chi tiết.

“Này các tỳ khưu, đây là ba tuệ: tuệ có yếu tố tạo thành do điều đã được nghe (tuệ văn), tuệ có yếu tố tạo thành do điều đã được suy tính (tuệ tư), tuệ có yếu tố tạo thành do việc tu tập (tuệ tu).”

Đây là Kinh có sự xác định tuệ quyền.

Đây là các Kinh có sự xác định quyền không phổ biến.

Ở đây, các Kinh có sự xác định quyền phổ biến là những gì?

22. “Vị chưa xa lìa sự luyến ái ở các dục, vị có năm quyền còn yếu kém: tín, niệm, tấn, chỉ tịnh, và minh sát, (kẻ nào) công kích vị tỳ khưu như thế ấy, trước tiên bị tổn hại (chính bản thân).”

¹ Theragāthāpāli - Trường Lão Kệ, TTPV 31, câu kệ 256, trang 91.

² Xem câu kệ 38 (trang 69), câu kệ 10 (trang 89).

‘Pañcimāni indriyāni’ (ss. S. v, 197-8) saddhindriyādi-indriyaṃ datṭhabbaṃ. Tīsu aveccappasāde vitthārena suttaṃ kātappaṃ. Imāni sādharmaṇāni indriyādhiṭṭhānāni suttāni.

Yaṃ yassa sambandhaṃ kusalassa¹ vā akusalassa vā tena tena adhiṭṭhānena taṃ suttaṃ niddisitaṃ. Natthañño dhammo niddisitaṃ.

Tattha sādharmaṇaṃ kusalaṃ, nāpi kusalaṃ akusalaṃ, yathā sādharmaṇāni ca kusalamūlāni sādharmaṇāni ca akusalamūlāni: uppannaṃ kāmavitakkaṃ pajahati (A. v, 348) –pe– cattāro sammappadhānā (S. v, 244) kusalaṃ akusalaṃ ca.

Tatthimā uddānagāthā:

1. Vitakkena pamathito² - dadaṃ piyo naro iti,
yo paṇamatipāteti - tīṇi bālassa lakkhaṇā.³
2. Sataṃ ceva sahaṣṣānaṃ - ye ca samaṇabrāhmaṇā,
chandā dosā bhayā mohā - catūhi agatīhi ca.
3. Asubhānupassim⁴ viharantaṃ - nimittaṃ asubhaṃ tathā,⁵
ekampi ce piyaṃ paṇaṃ - mettā ceva subhāvitā.⁶
4. Paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ - anaññā⁷ tīṇi indriyāni,
kusalākusalāmūlāni⁸ - tulamatulaṃ ca sambhavaṃ.
5. Kāyena kusalaṃ kare⁹ - tīṇi sucaritāni ca,
subhāsitaṃ uttamamāhu - vacīsucaritāni ca.¹⁰
6. Manena kusalaṃ kayirā - manosucaritāni ca,
vacānurakkhī manasā - tisso ca pārisuddhiyo.¹¹
7. Yassa saddhā tathāgate - samuppāde ca desite,¹²
ārabhatha nikkhamatha¹³ - yā ca sammappadhānatā.
8. Satimato sadā¹⁴ bhaddaṃ - satipaṭṭhānabhāvanā,
ākaṅkhato ca anaññānaṃ - tayo ceva samādhayo.¹⁵
9. Paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ - tisso paññā pakāsītā,
avītarāgo kāmesu - saddhādi pañca indriyāni.¹⁶

Peṭakopadesa suttādhiṭṭhānaṃ nāma tatiyabhūmi samattā.¹⁷

¹ sambandhakusalassa - PTS.

² vitakko hi mamatthiko - Ma;
vitakko hi pamatthiko - PTS.

³ tīṇi tassa bālalakkhaṇaṃ - Ma;
tīṇi tassa bālalakkhaṇāni - PTS.

⁴ asubhānupassī - PTS.

⁵ nimittesu asubhā ca - Ma, PTS.

⁶ mettā sace subhāsītā - Ma; mettā sace subhāsītā - PTS.

¹¹ kāyena ca kusalaṃ kayirā, manoduccaritāni ca,
kāyānurakkhī ca sadā, tisso ca pārisuddhiyo - Ma, PTS.

¹⁷ iti therassa Mahākaccāyanassa Jambūvanavāsino Peṭakopadesa tatiyabhūmi suttādhi-ṭṭhānaṃ nāma - Ma, PTS.

⁷ anuññā - Ma, PTS.

⁸ kusalākusalāmūlāni ca - Ma, PTS.

⁹ karaṃ - PTS.

¹⁰ santo vacīsucaritāni ca - Ma, PTS.

¹² desito - Ma, PTS.

¹³ ārambhatha nikkamatha - Ma.

¹⁴ saddhā - PTS.

¹⁵ ye ca tīṇi samādhayo - Ma;
ye ca tīṇi samādhayo - PTS.

¹⁶ tatheva pañcindriyā - Ma; tatheva paññindriyā - PTS.

‘*Đây là năm quyền*’: Quyền, bắt đầu với tín quyền, nên được nhìn thấy. Kinh về ba niềm tịnh tín tuyệt đối nên được thực hiện với chi tiết. Đây là các Kinh có sự xác định các quyền phổ biến.

Kinh ấy nên được diễn giải theo mỗi một sự xác định có sự kết nối với thiện hoặc bất thiện. Không có pháp nào khác cần được diễn giải.

Ở đây, thiện là phổ biến, thậm chí không phải là thiện thì là bất thiện, giống như có các thiện căn phổ biến và có các bất thiện căn phổ biến: vị dứt bỏ sự suy tầm về dục đã được sanh khởi –nt– bốn chánh cần, thiện và bất thiện.

Ở đây, đây là các câu kệ tóm lược:

1. *Người bị khuấy động có sự suy tầm, người bô thí trở nên đáng yêu, kẻ nào giết hại sanh mạng, ba tướng trạng của kẻ ngu.*
2. *Một trăm ngàn, và các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào, và do bốn sự thiên vị: vì mong muốn, vì sân hận, vì sợ hãi, vì si mê,*
3. *Trong khi sống có sự quan sát về bất tịnh, hiện tướng của bất tịnh là tương tự, nếu chỉ một sinh mạng được yêu quý, và luôn cả tâm từ đã khéo được tu tập.*
4. *Chính tuệ là tối thượng ở thế gian, ba quyền là: Vị tri ..., các gốc rễ của thiện và bất thiện, nguồn sanh khởi đo lường được và không đo lường được.*
5. *Nên làm việc tốt lành bằng thân, và ba thiện hạnh, các vị đã nói: Lời khéo nói là tối thượng, và (bốn) thiện hạnh về khẩu.*
6. *Nên làm việc tốt lành bằng ý, và các thiện hạnh về ý, người có sự gìn giữ lời nói, (đã khéo thu thúc) về ý, và ba sự thanh tịnh.*
7. *Người nào có niềm tin ở đức Như Lai, và ở sự sanh khởi đã được chỉ bảo, các người hãy nỗ lực hãy cố gắng, và trạng thái bốn chánh cần.*
8. *Điều tốt lành luôn luôn thuộc về người có niệm, sự tu tập về thiết lập niệm, điều không thể biết về điều Ngài đang mong muốn, và luôn cả ba loại định.*
9. *Chính tuệ là tối thượng ở thế gian, ba tuệ đã được bày tỏ, vị chưa xa lìa sự luyến ái ở các dục, năm quyền bắt đầu với tín quyền.*

**Lãnh vực thứ ba - Sự Xác Định Kinh -
thuộc Peṭakopadesa được đây đủ.**

IV. Catutthabhūmi SUTTAVICAYO

Tattha katamo suttavicayo?

Tattha kusalehi dhammehi akusalehi dhammehi pubbāparasō sādhukaṃ upaparikkhīyati.¹ Kiṃ nu kho idaṃ suttaṃ ārabhi –pe– tehi suttehi saha adhisannaṭṭhehi yujjati, udāhu na yujjati 'ti.

Yathā bhagavā kilese ādimhi tattha deseti, kiṃ desitaṃ tesāṃ kilesānaṃ pahānaṃ udāhu no desitanti upaparikkhitabbaṃ. Yadi na desitaṃ bhagavatā² tesāṃ kilesānaṃ pahānaṃ, kusalā dhammā pariyesitabbā. Yattha te akusalā pahānaṃ gacchanti, sace samannesamāno³ na labhati, tattha akusalā dhammā apakaḍḍhitabbā vīmaṃsitabbā, saṃkilesabhāgiyasuttaṃ.

Yadi kilesā apakaḍḍhiyantā, ye⁴ vā na denti, tattha upaparikkhitabbā ariyamaggadhammā, tāsū bhūmisū kilesā pahānaṃ gacchanti, udāhu na gacchanti 'ti. Yattakā pana kilesā desitā, na tattakā ariyadhammā desitā. Yattha kilesā pahānaṃ gacchanti, tattha ye kilesā ariyadhammānaṃ paṭipakkhena na yujjanti, te apakaḍḍhitabbā. Sace apakaḍḍhiyantā yojanaṃ deti, tattha evaṃ vīmaṃsitabbaṃ: Dve tīṇi vā taduttariṃ⁵ vā kilesā ekena ariyamaggena pahānaṃ gacchanti 'ti.⁶ Sace evaṃ vīmaṃsiyantā yojanaṃ deti, tattha upaparikkhitabbaṃ: “Paramparāya vā piṭakasampadānena vā suttassa attho ca nattho ca. Yaṃ vā na sakkā suttaṃ niddisituṃ, neva suttaṃ vicikicchitabbaṃ, evaṃ yathā ādimhi kusalā dhammā honti, ye kilesā te pahīneyyāti, te upaparikkhitabbā. Puro vā kusalo paṭipakkhena vā puro desanā, anūnā anadhikā uggahetabbā. Yathā paṭhamo uttilo yesamidāni kilesānaṃ ye ariyadhammā desitā ime kilesā imehi ariyadhammehi pahīyanti, udāhu na pahīyanti 'ti vicinitabbā. Yadi upaparikkhiyamānā yujjanti gahetabbā. Atha na yujjanti, ye kilesā apaṭipakkhā honti, te kilesā aparipakkhitabbā. Ye ca ariyadhammā paṭipakkhā honti, te ariyadhammā apakaḍḍhitabbā. Na hi ariyadhammā anāgāmikilesappahānaṃ gacchanti, nāpi ariyadhammā sabbakilesānaṃ pahānāya saṃvattanti.

Yathā kusalā mettā, akusalo rāgo, na tu kusalā mettāti katvā⁷ akusalassa rāgassa pahānāya sambhavati. Byāpādo mettāya pahānaṃ gacchati. Tasmā ubho kilesā upaparikkhitabbā.–

¹ upaparikkhiyati- Ma, PTS.

² bhagavati - Ma, PTS.

³ samannehamāno - Ma, PTS.

⁴ yo - PTS.

⁵ taduttari - Ma, PTS.

⁶ gacchanti - PTS.

⁷ kāretvā - Ma, PTS.

IV. Lãnh Vực Thứ Tư SỰ TÌM HIỂU KINH

Ở đây, sự tìm hiểu Kinh là gì?

Ở đây, Kinh được khảo sát một cách kỹ lưỡng theo thứ tự trước sau với các thiện pháp, với các bất thiện pháp (rằng): *“Có phải Ngài đã khởi sự bài Kinh này? –nt– Có phải nó được kết nối với các bài Kinh có ý nghĩa rõ ràng ấy hay không được kết nối?”*

Theo như đức Thế Tôn chỉ bảo các ô nhiễm ở phần đầu tại đây, (Kinh) nên được khảo sát (rằng): *“Sự dứt bỏ các ô nhiễm ấy là có được chỉ bảo, hay là không được chỉ bảo?”* Nếu sự dứt bỏ các ô nhiễm ấy là không được chỉ bảo bởi đức Thế Tôn, thì các thiện pháp nên được tâm cầu (tìm hiểu). Nếu trong khi tìm kiếm mà không đạt được nơi mà các bất thiện ấy đi đến sự dứt bỏ, thì các bất thiện pháp ở nơi ấy nên được tách ra, nên được thẩm xét; (đây là) Kinh liên quan đến phiền não.

Nếu các ô nhiễm, trong khi được tách ra, không cho phép (kết nối), thì ở đây, các pháp thuộc Thánh Đạo nên được khảo sát (rằng): *“Các ô nhiễm ở những lãnh vực ấy đi đến sự dứt bỏ, hay là không đi đến?”* Hơn nữa, các ô nhiễm được chỉ bảo là chùng này, các Thánh pháp được chỉ bảo lại không là chùng ấy. Ở nơi các ô nhiễm đi đến sự dứt bỏ, (nếu có) các ô nhiễm nào không được kết nối với phần đối nghịch của các Thánh pháp, thì chúng nên được tách ra. Nếu trong khi được tách ra, chúng cho phép kết nối, thì ở đây nên được thẩm xét như vậy: *“Có phải hai, hay ba ô nhiễm, hay nhiều hơn nữa, đi đến sự dứt bỏ do một Thánh Đạo?”* Nếu trong khi được thẩm xét như vậy, chúng cho phép kết nối, thì ở đây nên được khảo sát (như vậy): *“(Điều gì) là ý nghĩa và (điều gì) không phải là ý nghĩa của Kinh theo truyền thống, hoặc theo sự truyền thụ từ (Tam) Tạng?”* Hoặc là, nếu không thể diễn giải Kinh, thì Kinh không nên bị hoài nghi. Như vậy, *“giống như các pháp thiện là ở phần đầu, những cái nào là ô nhiễm, những cái ấy cần được dứt bỏ,”* chúng nên được khảo sát như thế. Dầu thiện là trước, hoặc lời chỉ bảo với phần đối nghịch là trước, chúng nên được học tập không thiếu không thừa. Giống như câu nói thứ nhất: *“Các Thánh pháp được chỉ bảo đối trị các ô nhiễm nào vào lúc này, các ô nhiễm ấy được dứt bỏ nhờ vào các Thánh pháp này, hay là không được dứt bỏ?”* nên được suy gẫm như thế. Nếu trong khi đang khảo sát, chúng được kết nối thì chúng nên được nắm giữ. Còn không được kết nối, thì các ô nhiễm nào không phải là đối nghịch, các ô nhiễm ấy là không thể diệt trừ hoàn toàn. Và các Thánh pháp nào không phải là đối nghịch, các Thánh pháp ấy nên được tách ra. Bởi vì các Thánh pháp không đi đến sự dứt bỏ các ô nhiễm của vị Bất Lai, các Thánh pháp cũng không vận hành đưa đến sự dứt bỏ tất cả các ô nhiễm.

Giống như từ ái là thiện, luyến ái là bất thiện; nhưng thực hành ‘thiện–từ ái’ nhằm dứt bỏ bất thiện–luyến ái thì lại không hiệu quả. Oán hận đi đến sự dứt bỏ nhờ vào từ ái. Do đó, cả hai ô nhiễm cần được khảo sát.–

– Yo yo ca dhammo upadisīyati kusalo vā akusalo vā, so apakaḍḍhitabbo. Sace te yujjanti apakaḍḍhiyamāno natthi upaparikkhitabbaṃ. Dve vā kilesā ekena ariyadhammena pahīneyyāti¹ dvīhi vā ariyadhammehi eko vā kilesa pahīyati 'ti.

Atha vā evampi upaparikkhiyamānaṃ² yujjati, tattha vīmaṃsitabbaṃ vā yathā yujjati tattha vīmaṃsitabbaṃ vā yathā nanu sakkā³ suttaṃ niddisitum, na hi sutte vicikicchitabbaṃ. Kilesa maṃ ariyadhammesu desitesu ubhayato upaparikkhitabbaṃ: ye vā kira⁴ ime kilesā desitā ye ca ariyadhammā desitā gāthāya vā byākaraṇena vā, kiṃ nu kho ime kilesā imehi ariyadhammehi pahīyanti, udāhu na pahīyanti,⁵ ime vā pana⁶ ariyadhammā imesaṃ kilesānaṃ pahānāya saṃvattanti 'ti.

Kiñcāpi kusalehi dhammehi akusalā dhammā pahānaṃ gacchanti na tu sabbehi [ariyadhammehi] sabbākusalā pahānaṃ gacchanti. Yathā mettā kusalā⁷ akusalo ca rāgo, na tu kusalā mettā akusalo rāgoti katvā⁸ mettāya rāgo pahānaṃ;⁹ byāpādo mettāya pahānaṃ gacchati.¹⁰ Evaṃ kilesoti katvā⁸ suttena pahānaṃ gacchati,¹¹ na sutto dhammoti katvā,⁸ sabbassa¹² kilesassa pahānāya saṃvattati. Yaṃ tu suttassa ariyadhammo saṃkilesapaṭipakkho¹³ so tena pahānaṃ gacchati 'ti.

Tattha kusale desite sutte byākaraṇe vā saṃkilesā na yujjanti ariyadhammā vā, te mahāpadese niddisitabbāvayavena apakaḍḍhitabbā. (A. ii, 167) Tattha kilesehi ca desitehi ariyadhammesu ca yadipi tena ariyadhammena te kilesā pahānaṃ gacchanti, tatthapi uttariṃ upaparikkhitabbaṃ: Kena kāraṇena ete kilesā pajahitabbā, kena¹⁴ kāraṇena ariyadhammā desitāti? Yena yena vā ākārena ariyadhammā desitā tena tena pakārena ayaṃ kilesa ṭhito. Atthi hi eko kilesa tena vā ariyadhammo¹⁵ na aññathā, aññathā pahātabbo, yathā diṭṭhirāgo avijjā ca dassanena pahātabbā. Sā ce evaṃ ca avijjā bhāvanāya bhūmi vā dhammā bhāvanāya pahātabbā. Sāyeva uddhambhāgiyaṃ asaṅkhatadassanāya vimuttiyā animittena cetosamādhinā amanasikārena pahīyati. Evaṃ sātthaṃ¹⁶ sabyañjanaṃ (M. iii, 280) upaparikkhitabbaṃ. Ye dassanena pahātabbā kilesā dassanākārena ariyadhammo desito, bhāvanāya pahātabbā bhāvanākārena ariyadhammo desito, patisevanā pahātabbā patisevanākārena ariyadhammo desito, evaṃ vinodanā pahātabbā¹⁸ yāva satta¹⁹ āsavā (M. sutta 2) kātabbā, yāvaññathā.²⁰—

¹ pahīneyyanti - PTS.

² ekampi parikkhiyamānaṃ - PTS.

³ yathā n' ānusakkā - PTS.

⁴ kira ye vā - Ma; kiraye vā - PTS.

⁵ nappahīyanti - Ma, PTS.

⁶ ime vā - Ma, PTS.

⁷ kusalo - Ma, PTS.

⁸ kāretvā - Ma, PTS.

⁹ pahānaṃ gacchanti - PTS.

¹⁰ gacchanti - Ma, PTS.

¹¹ gacchanti - PTS.

¹² sabbāṃ - Ma, PTS.

¹³ saṃkilesa paṭipakkho - PTS.

¹⁴ tena - PTS.

¹⁵ ariyadhammā - Ma, PTS.

¹⁶ sattaṃ - PTS.

¹⁷ paṭisevanāya dahātabbā - PTS.

¹⁸ vinodanapahātabbā - Ma, PTS.

¹⁹ satta - PTS.

²⁰ yāva aññathā - PTS.

– Và mỗi một pháp nào được chỉ ra là thiện hoặc bất thiện, pháp ấy nên được tách ra. Nếu trong khi được tách ra, chúng được kết nối, thì không có gì cần được khảo sát. “Hai ô nhiễm có thể được dứt bỏ bởi một Thánh pháp,” hoặc là “một ô nhiễm được dứt bỏ bởi hai Thánh Pháp.”

Hoặc là, thậm chí trong khi đang được khảo sát như vậy mà nó được kết nối, thì ở đây nên được thẩm xét xem nó được kết nối như thế nào, hoặc là ở đây nên được thẩm xét như thế nào mà không thể diễn giải được Kinh, bởi vì ở Kinh không nên bị hoài nghi. Có ô nhiễm, điều này nên được khảo sát từ cả hai phía ở các Thánh pháp đã được chỉ bảo: “Nghe nói các ô nhiễm này đã được chỉ bảo và có các Thánh pháp đã được chỉ bảo ở thể loại kệ ngôn hoặc ở thể loại *veyyākaraṇa*, phải chăng các ô nhiễm này được dứt bỏ nhờ vào các Thánh pháp này, hay là không được dứt bỏ? Hoặc là, phải chăng các Thánh pháp này vận hành đưa đến sự dứt bỏ các ô nhiễm này?”

Mặc dầu các pháp bất thiện đi đến sự dứt bỏ nhờ vào các pháp thiện, nhưng không phải tất cả các bất thiện đi đến sự dứt bỏ bởi tất cả các Thánh pháp. Giống như từ ái là thiện, và luyện ái là bất thiện; nhưng không phải thực hành ‘thiện–từ ái, bất thiện–luyện ái’ thì luyện ái đi đến sự dứt bỏ nhờ vào từ ái; oán hận đi đến sự dứt bỏ nhờ vào từ ái. Tương tự như thế, (không phải) sau khi xác định ‘ô nhiễm’ thì (ô nhiễm) đi đến sự dứt bỏ nhờ vào Kinh, không phải sau khi xác định ‘Kinh, Pháp’ thì (Kinh, Pháp) vận hành đưa đến sự dứt bỏ mọi ô nhiễm; “*nhưng (khi) Thánh pháp của Kinh là đối nghịch của phiền não, thì (phiền não) ấy đi đến sự dứt bỏ bởi (Thánh pháp) ấy.*”

Ở đây, khi thiện được chỉ bảo ở Kinh hoặc ở thể loại *veyyākaraṇa* và các phiền não không được kết nối hoặc các Thánh pháp (không được kết nối), thì chúng nên được tách ra theo cấu trúc đã được diễn giải ở (bốn) y cứ chính.¹ Ở đây, với các ô nhiễm đã được chỉ bảo và nếu do Thánh pháp ấy trong số các Thánh pháp mà các ô nhiễm ấy đi đến sự dứt bỏ, thì ở đây cũng nên được khảo sát thêm nữa (rằng): “*Các ô nhiễm này được dứt bỏ vì lý do gì? Các Thánh pháp này đã được chỉ bảo vì lý do gì?*” Hoặc là, các Thánh pháp được chỉ bảo theo bất cứ phương thức nào thì ô nhiễm này được tồn tại theo mỗi một cách thức ấy. Bởi vì, khi có một ô nhiễm, thì với chính nó có (một) Thánh pháp, không phải theo cách khác, (hoặc) được dứt bỏ theo cách khác, giống như tà kiến, luyện ái, và vô minh được dứt bỏ nhờ vào việc thấy (kiến). Và nếu là như vậy, vô minh ấy là lãnh vực của sự tu tập hoặc là pháp được dứt bỏ do sự tu tập. Chính vô minh là (sự ràng buộc) thuộc thượng phần, được dứt bỏ do thấy được Niết Bàn với sự giải thoát vô tướng, với định của ý, với sự không tác ý. Kinh có ý nghĩa, có văn tự nên được khảo sát như vậy. Những ô nhiễm nào được dứt bỏ do thấy thì Thánh pháp được chỉ bảo theo phương thức thấy, được dứt bỏ do tu tập thì Thánh pháp được chỉ bảo theo phương thức tu tập, được dứt bỏ do thọ dụng thì Thánh pháp được chỉ bảo theo phương thức thọ dụng, được dứt bỏ do loại trừ là tương tự, cho đến bảy lậu hoặc² nên được thực hiện, cho đến phương thức nào khác.–

¹ Bốn y cứ chính: y cứ vào đức Phật, y cứ vào hội chúng, y cứ vào nhiều vị trưởng lão, y cứ vào một vị trưởng lão, đây là bốn y cứ chính (*Nettipakaraṇapāli* - *Cấm Nang Học Phật*, TTPV 43, trang 39).

² Xem *Sabbāsavasuttaṃ* - *Kinh Tất Cả Lậu Hoặc*, Trung Bộ tập 1, Tạng Kinh, bài Kinh số 2.

– Aññathā hesa dhammo pahātabbo aññenākārena ariyadhammo desito, so ariyadhammo aññathā pariyesitabbo. Yadi ayaṃ dhammo pariyesato yo ca deseti yena yenākārena, so ariyadhammo pariyesitabbo, tenākārena kilesa pahīyati so tatha upaparikkhitabbo. Atha na yujjati yadi hi tena suttena vihitam suttaṃ vīmaṃsitabbaṃ, yathā yujjati, tathā gahetabbaṃ, yathā na yujjati, tathā na gahetabbaṃ. Addhā etaṃ bhagavatā na bhāsitaṃ, āyasmatā vā duggahitaṃ, (A. ii, 167) yathā mahāpadese niddisitabbaṃ, bhagavatā yathābhūtaṃ desitaṃ, yo ca dhammo desito kusalo ca akusalo ca tassa dhammassa paccayo pariyesitabbo, na hi paccayā vinā dhammo appaccayo uppajjati. Tattha ko ākāro pariyesanāya?

Tattha tathārūpaṃ sahetu sappaccayaṃ soyaṃ dhammo vuttoti idaṃ vīmaṃsitabbaṃ. So ca paccayo tividho: mudu majjho adhimatto. Tattha mudumhi paccayo¹ mudu dhammo gahetabbo, evaṃ satyesa paccayo² duvidho: paramparapaccayo³ ca samanantarapaccayo ca. So paccayo mudu tena vemattataṃ⁴ pariyesitabbaṃ. Kiṃ kāraṇaṃ? Aññataropi paccayo⁵ aññehi paccayehi pariyattim⁶ vā pāripūrim vā gacchati. Tattha yo dhammo desito, tassa dhammassa etena vā kāraṇena vā hetu pariyesitabbo. Yathā paccayo hetunā paccayena ca so tassa dhammassa nissando pariyesitabbo. Yathā niddiṭṭho adhiṭṭhāne padhānaṃ pariyesati, so paccayo pariyesitabbo. Na hi mudussa dhammassa adhimatto nissando adhimattassa vā nissandassa mudu dhammo, atha mudussa mudu, majjhāya majjho, adhimattassa adhimatto yujjati, taṃ gahetabbaṃ. Atha na yujjati na gahetabbaṃ. Yaṃ va⁷ bhagavā ārabhati dhammaṃ desetum, taṃ yeva dhammaṃ majjhaṃ taṃ pariyosānaṃ⁸ deseti, yathā suttādhiṭṭhāne dhamme⁹ ādimhi niddisati, taṃyeva pahūtassa¹⁰ suttassa pariyosānaṃ. Tassa hi dhammassa vasena taṃ suttaṃ hoti gāthā vā byākāraṇaṃ khuddakaṃ mahantaṃ vā, yathā pana duvidhā anurūpanti vā ṭhapanā¹¹ ca desanāṭhapanā. Rūpantipi dhammassa pariyesitabbā. Yathā ca bhagavatā pañcannaṃ indriyānaṃ saṃvaraṇaṃ desitaṃ taṃhāya niggahaṇatthaṃ icchāva hoti. Deseti yathā gopālakūpame¹² sutte (A. v, 347) aññehi pi suttehi bhagavā bhāsati icchāva hoti, majjhimanikāye vitakko. (M. sutta 33 vā 34) Ayaṃ bhagavato desanānurūpanti, iti so dhammo aññesupi veyyākaraṇesu pariyesitabbo. Na hi ekaṃ hi¹³ sutte daṭṭhabbo. Yuñjanaṃ¹⁴ taṃ gahetabbaṃ.

¹ paccaye - Ma, PTS.

² sato sapaccayo - PTS.

³ paramparāpaccayo - Ma.

⁴ byādhimattaṃ - Ma, PTS.

⁵ aññataro vipaccayo - PTS.

⁶ pariyatti - PTS.

⁷ yañca - Ma, PTS.

⁸ majjhantapariyosānaṃ - Ma, PTS.

⁹ dhammā - Ma, PTS.

¹⁰ bahu tassa - Ma, PTS.

¹¹ ṭhapanā - Ma.

¹² gopālakopame - Ma, PTS.

¹³ ekamhi - PTS.

¹⁴ yujjanaṃ - Ma, PTS.

–Bởi vì, (nếu) pháp (ô nhiễm) ấy sẽ được dứt bỏ theo cách khác và Thánh pháp được chỉ bảo theo phương thức khác, thì Thánh pháp ấy nên được tầm cầu theo cách khác. Nếu (Thánh) pháp này là dành cho vị đang tầm cầu, thì Thánh pháp ấy nên được tầm cầu theo mỗi một phương thức mà Ngài chỉ bảo, với phương thức ấy ô nhiễm được dứt bỏ; ở đây (Thánh pháp) ấy nên được khảo sát. Nếu không được kết nối với Kinh ấy, thì Kinh đã được chọn lựa nên được thẩm xét, được kết nối thế nào thì nên được nắm giữ thế ấy, không được kết nối thì không nên được nắm giữ (nghĩ rằng): “*Chắc chắn điều này đã không được thuyết bởi đức Thế Tôn, hoặc là đã được nắm giữ sai bởi vị đại đức*” giống như đã được diễn giải ở (bốn) y cứ chính. Điều đã được chỉ bảo đúng theo thực thể bởi đức Thế Tôn, và pháp nào được chỉ bảo là thiện và bất thiện, thì duyên của pháp ấy nên được tầm cầu, bởi vì thiếu sót duyên, pháp không có duyên không được sanh khởi. Ở đây, biểu hiện của việc tầm cầu là gì?

Ở đây, Kinh này, với hình thức như thế, có nhân, có duyên, nên được thẩm xét rằng: “*Có phải đây là Pháp được nói đến?*” Và duyên ấy là có ba loại: yếu kém, trung bình, vượt trội. Ở đây, khi duyên là yếu kém thì pháp yếu kém sẽ được nắm giữ; nếu là như vậy thì duyên này là có hai loại: duyên tuần tự và duyên không bị gián đoạn. Duyên ấy là yếu kém, vì thế tính trạng khác biệt nên được tầm cầu. Điều gì là lý do? Một duyên nào đó đi đến sự hiệu quả hoặc sự đầy đủ nhờ vào những duyên khác. Ở đây, pháp nào đã được chỉ bảo thì nhân của pháp ấy nên được tầm cầu thông qua pháp ấy hoặc thông qua lý do (của nó). Giống như duyên, hệ quả ấy của pháp ấy nên được tầm cầu thông qua nhân và thông qua duyên. Giống như (hệ quả) đã được diễn giải, vị ấy tầm cầu sự nỗ lực ở sự xác định, duyên ấy nên được tầm cầu (như thế ấy). Bởi vì không có hệ quả vượt trội đối với pháp yếu kém, hoặc pháp yếu kém đối với hệ quả vượt trội, rồi yếu kém đối với yếu kém, trung bình đối với trung bình, vượt trội đối với vượt trội được kết nối; điều ấy nên được nắm giữ. Nếu không được kết nối, thì không nên được nắm giữ. Chính điều nào đức Thế Tôn bắt đầu để chỉ bảo Giáo Pháp, thì chính điều ấy Ngài chỉ bảo ở phần giữa, chính điều ấy ở phần cuối. Giống như ở việc xác định Kinh, Ngài diễn giải Giáo Pháp ở phần đầu, chính điều ấy lại là phần cuối của nhiều Kinh. Do năng lực của chính pháp ấy, Kinh ấy trở thành thể loại kệ ngôn hay thể loại *veyyākaraṇa*, trở thành tiểu hay đại. Hơn nữa, giống như có hai loại: sự xác lập ‘điều phù hợp’ và sự xác lập điều chỉ bảo. Điều phù hợp đối với Giáo Pháp nên được tầm cầu. Và giống như việc thu thúc đối với năm giác quan đã được chỉ bảo bởi đức Thế Tôn với mục đích kèm chế tham ái, (điều ấy) chính là ước muốn; giống như đức Thế Tôn chỉ bảo ở Kinh Ví Dụ Người Chăn Bò, cũng như thuyết giảng với những Kinh khác, (điều ấy) chính là ước muốn, là sự suy tầm ở Trung Bộ.¹ Đây là ‘điều phù hợp với sự chỉ bảo của đức Thế Tôn.’ Như thế, pháp ấy cũng nên được tầm cầu ở các thể văn *veyyākaraṇa* khác. Nhưng (pháp ấy) sẽ được thấy không phải chỉ ở một Kinh; khi có sự kết nối thì pháp ấy nên được nắm giữ.

¹ Ngài Ñāṇamoli gợi ý 2 bài Kinh 33 và 34, *Mahāgopālakasuttaṃ* (Đại Kinh Người Chăn Bò) và *Cūlagopālakasuttaṃ* (Tiểu Kinh Người Chăn Bò), ở Trung Bộ (ND).

Tattha katamaṃ anuññātaṃ? Yaṃ kiñci suttaṃ bhagavatā na bhāsitaṃ, taṃ ca suttesu yeva dissati, evameva dhāretabbaṃ. (ss. A. ii, 168) Yathā asukena bhāsitaṃ, taṃ suttaṃ vīmaṃsitabbaṃ: Kiṃ nu kho imaṃ suttaṃ anuññātaṃ khamamaṃ bhagavato udāhu nānuññātaṃ khamamaṃ, kiñci rūpaṃ ca suttaṃ bhagavato anuññātaṃ khamamaṃ, kiñci rūpaṃ ca nānuññātaṃ khamamaṃ. Yaṃ sabbaso anotāretvā¹ dasabalo gocaraṃ deseti, taṃ sabbamaṃ suttaṃ bhagavato nānuññātaṃ khamamaṃ. Atthipi so sāvako dasabalānaṃ gocaraṃ jānāti odhiso anodhiso, taṃ pana balaṃ sabbaso na jānāti aññathā nāma savanena. Yathā āyasmatā sārīputtena yena brāhmaṇo ovaḍito, tassa āyasmato natthi indriyabalavemattaññaṃ, tena puggalaparopariyaṃ ca,² taṃ ajānanto sati uttariṃ karaṇīye³ uppāḍito, so bhagavatā apasāḍito. (M. sutta 97) Yathāva āyasmā kassapagotto⁴ cetamaṃ⁵ ovadati ānantariya⁶ samannāgato iddhipāṭihirena⁷ aṅguliyo ādīpetvā,⁸ yaṃ sabbesaṃ dhammaṃ kammasamādānaṃ hetuso ṭhānaso yathābhūtaṃ ñānaṃ, tassa āyasmato na⁹ saṃvijjate, tena naṃ ovadati, taṃ bhagavā karoti.

Sace 'pi dasa pajjote - dhārayissasi kassapa,
neva dakkhiti¹⁰ rūpāni - cakkhu hi 'ssa¹¹ na vijjati.¹² (S. i, 199)

Apica kho yathā dūto rājavacanena sattamanussāti,¹³ evaṃ sesānugo aññātakamaṃ ghosaṃ paresaṃ deseti. Anuññātakhamasuttaṃ gahetabbaṃ. Ananuññātakhamamaṃ na gahetabbaṃ.

Tattha katamo suttasaṅkaro? Pañcavidhaṃ suttaṃ: saṃkilesabhāgiyaṃ vāsanābhāgiyaṃ dassanabhāgiyaṃ bhāvanābhāgiyaṃ asekhabhāgiyaṃ. Aññaṃ ārādheyya aññaṃ deseti aññassa ca suttassa atthaṃ aññaṃhi sutte niddisati,¹⁴ [15] orambhāgiyāyānaṃ¹⁶ saṃyojanānaṃ atthaṃ uddhambhāgiyēsu niddisati. Mudumajjhānaṃ indriyānaṃ adhimattesu suttesu niddisati. Iti idaṃ¹⁷ suttaṃ sambhedaṃ hetunā ca nissandena ca phalena ca niddesena ca,¹⁸ mudumajjhādhimattatāyapi ca atthena ca byañjanena ca, yo sambhedo, ayaṃ vuccati suttasaṅkaro. Yo asambhedo, ayaṃ vuccati suttavicayo.

Tatthāyaṃ uddānagāthā:

Purimānaṃ apakaḍḍhaṃ¹⁹ - yathābhūtaṃ paccayo,
nissando desanā yutti²⁰ - anuññā suttasaṅkaro.

Peṭakopadesa suttavicayo nāma catutthabhūmi samattā.²¹

¹ anotāretvā - PTS.

² puggalaparopariyaṃ - Ma;
puggalo paropariyaṃ - PTS.

³ uttarakaraṇīye - Ma, PTS.

⁴ mahākassapa - Ma, PTS.

⁵ bhāgiyāyānaṃ - Ma, PTS.

⁶ anantariya⁶ - Ma, PTS.

⁷ iddhipāṭihirena - Ma.

⁸ adīpetvā - Ma, PTS.

⁹ na - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁵ Suttassa vā hi anekākāraṃ atthaṃ niddisati. Ariyadhammasādhane atthaṃ vivarati. Vāsanābhāgiyassa atthaṃ dassanabhāgiyēsu niddisati - Ma; Suttassa vā hi anekākāraṃ atthaṃ niddisati ariyadhammasādhane (yatana) atthaṃ viharati. Vāsanābhāgiyassa atthaṃ dassanabhāgiyēsu dissati - PTS.

²¹ Therassa Mahākaccāyanassa suttavicayo nāma catutthabhūmi - Ma, PTS.

¹⁰ dakkhati - Ma, PTS.

¹¹ cakkhu tassa - Ma, PTS.

¹² na vijjati ti - Ma, PTS.

¹³ sattamanussāti - Ma, PTS.

¹⁴ niddisati - PTS.

¹⁶ orambhāgiyāyānaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ ayaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ nissandena ca - PTS.

¹⁹ akkhaṇḍaṃ - Ma, PTS.

²⁰ vāsanāsaddhi - Ma, PTS.

Ở đây, điều đã được cho phép là gì? Bất cứ Kinh nào không được thuyết bởi đức Thế Tôn và điều ấy lại được thấy ở các Kinh; điều ấy nên được ghi nhớ như vậy. “Giống như đã được thuyết bởi vị nào đó,” như thế Kinh ấy nên được thẩm xét (rằng): “Vậy thì Kinh này là được cho phép thông qua bởi đức Thế Tôn, hay không được cho phép thông qua? Kinh có hình thức nào đó là được cho phép thông qua bởi đức Thế Tôn, và có hình thức nào đó là không được cho phép thông qua?” Việc ai đó chưa trải qua mọi mặt mà chỉ bảo về hành xử của đấng Thập Lực, (!) thì toàn bộ Kinh ấy là không được cho phép thông qua bởi đức Thế Tôn. Cũng có vị Thỉnh Văn ấy¹ biết về hành xử của đấng Thập Lực một cách hạn chế và không hạn chế, tuy nhiên vị ấy không biết trọn vẹn về năng lực ấy, (mà chỉ biết) theo cách khác gọi là bằng cách lắng nghe. Giống như việc người Bà-la-môn được giáo huấn bởi đại đức Sāriputta, – đối với đại đức ấy, trí về tính trạng khác biệt về quyền, về lực, và tính chất cao thấp của mỗi cá nhân là không có, – và (người Bà-la-môn), trong khi không biết điều ấy, đã được đưa đi tái sanh, trong khi việc có thể làm là còn hơn thế nữa; vị ấy (đại đức Sāriputta) đã không được hài lòng bởi đức Thế Tôn. Hoặc giống như đại đức Kassapagotta, được thành tựu (trí về định) không bị gián đoạn, đã thắp sáng các ngón tay bằng sự kỳ diệu của thần thông và giáo huấn người săn thú. Trí đúng theo thực thể về nhân, về sự kiện đối với các sự thọ nhận do nghiệp của tất cả các pháp không có ở vị đại đức ấy; vì thế, đức Thế Tôn² giáo huấn vị ấy, thực hiện điều ấy (rằng):

*“Này Kassapa, dấu cho người sẽ cầm mười cây đèn,
gã cũng sẽ không nhìn thấy các sắc, bởi vì mắt của gã này không có.”*

Hơn nữa, giống như viên sứ giả nhắc nhở chúng sanh về lời nói của đức vua, tương tự như vậy kẻ bắt chước chỉ bảo cho những người khác câu nói mà (bản thân) không biết. Kinh được cho phép thông qua thì nên được nắm giữ, Kinh không được cho phép thông qua thì không nên được nắm giữ.

Ở đây, sự nhầm lẫn Kinh là gì? Có năm loại Kinh: liên quan đến phiền não, liên quan đến huân tập, liên quan đến nhận thức, liên quan đến tu tập, liên quan đến bậc Vô Học. Vị tiếp thu cái khác và chỉ bảo cái khác, diễn giải ý nghĩa thuộc về Kinh khác cho Kinh khác, diễn giải ý nghĩa của các sự ràng buộc thuộc hạ phần cho (các sự ràng buộc) thuộc thượng phần, diễn giải các Kinh vượt trội cho các quyền yếu kém và trung bình. Như thế, Kinh này có sự lẫn lộn theo nhân, theo hệ quả, theo quả báo, theo sự diễn giải, theo tính chất yếu kém-trung bình-vượt trội, theo ý nghĩa, và theo văn tự nữa. Sự lẫn lộn gọi là sự nhầm lẫn Kinh, sự không lẫn lộn gọi là sự tìm hiểu Kinh.

Ở đây, đây là câu kệ tóm lược:

Đối với những cái trước, đã được tách ra, đối với cái đúng theo thực thể, duyên, hệ quả, sự chỉ bảo, sự kết nối, việc đã được cho phép, việc tổng hợp các Kinh.

Lãnh vực thứ tư - Sự Tìm Hiểu Kinh - thuộc Peṭakopadesa được đầy đủ.

¹ Ngài Ñāṇamoli cho ví dụ về vị tỳ khưu Aritṭha ở bài Kinh 22, *Alagaddūpamasuttaṃ* (Kinh Ví Dụ Con Rắn) thuộc Trung Bộ.

² Ở Tương Ưng, một vị Thiên nhân đã giáo huấn đại đức Kassapagotta, chứ không phải đức Phật (Tương Ưng 1, chương 9: Tương Ưng Rừng, bài Kinh số 3: Kinh Kassapagotta).

V. Pañcamabhūmi HĀRAVIBHAṄGO

(1). Tattha katamo hāravibhaṅgo? Yattha soḷasahārā akkharaso bhedaṃ gacchanti, tattha ādimhi desanāhāro.

Tattha ayaṃ gāthā:

1. Kusalā vā akusalā vā - saccāni vā saccekadeso vā,
kiṃ desitanti sutte - vīmaṃsā desanāhāro.

Yathā ariyasaccānaṃ¹ nikkhepo, cattāri saccāni sādharmaṇāni asādharmaṇāni ca, yāni ca aṭṭhārasa padāni dukkhato satta padāni saṅkhepena kāyikena cetasikena dukkhena appiyasampayogena piyavippayogena ca tīhi ca saṅkhatatāhi.² (A. i, 152) Tattha tīhi saṅkhatalakkhaṇāni tisso dukkhatā: uppādo saṅkhatalakkhaṇaṃ, saṅkhāradukkhatāya dukkhatā ca, vayo saṅkhatalakkhaṇaṃ³ vipariṇāmadukkhatāya dukkhatā ca,⁴ aññathattaṃ⁵ saṅkhatalakkhaṇaṃ, dukkhadukkhatāya dukkhatā ca,⁶ imesaṃ tiṇṇaṃ saṅkhatalakkhaṇaṃ tisu vedanābhūmīsu adukkhamasukhā vedanā, uppādo saṅkhatalakkhaṇaṃ,⁷ saṅkhāradukkhatāya ca dukkhatā, vayo⁸ saṅkhatalakkhaṇaṃ, sukhā vedanā⁹ vipariṇāmadukkhatāya ca dukkhatā,¹⁰ aññathattaṃ¹¹ saṅkhatalakkhaṇaṃ, dukkhā vedanā¹² dukkhadukkhatāya¹³ ca dukkhatā, iti imesu¹⁴ navapadesu paṭhamakesu sattasu padesu soḷasa¹⁵ padesu dukkhā pariyesitabbā, ekādasa dukkhatāya ca lakkhaṇaṃ niddese (*Nidd.* ii) niddiṭṭhaṃ. Pātubhāvalakkhaṇā jāti, yā ca¹⁶ pātubhāvacutilakkhaṇo cutoti vitthārena pannarasapadāni kattabbāni.

Evam sādharmaṇāni asādharmaṇāni ca sattasu dasasu padesu paññāsatividhe ca¹⁷ sāsanappaṭṭhāne¹⁸ aṭṭhārasavidhesu¹⁹ ca suttādhiṭṭhānesu dasavidhesu ca suttavidheyyesu soḷasavidhesu ca hāresu ekavīsatividhāya ca pavicayavīmaṃsāyāti idaṃ desitaṃ. Yathābhūtaṃ ca desitanti. Ayaṃ vuccati desanāhāro.

¹ ariyasaccāni - Ma, PTS.

² saṅkhatāhi - Ma, PTS.

³ dukkhatā ca saṅkhatalakkhaṇaṃ - Ma, PTS.

⁴ dukkhatāhi - Ma; dukkhatā ti - PTS.

⁵ aññathattaṃ ca - Ma; vitaññathattaṃ ca - PTS.

⁶ dukkhadukkhatāya ca dukkhatā - Ma.

⁷ asaṅkhatalakkhaṇaṃ - PTS.

⁸ tayo - Ma, PTS.

⁹ sukhā vedanāya ca - Ma;
sukhavedanāya ca - PTS.

¹⁰ dukkhatāti - Ma, PTS.

¹¹ vitaññathattaṃ - PTS.

¹² dukkhavedanāya - PTS.

¹³ dukkhadukkhatā - Ma.

¹⁴ imamhi imesu - Ma;
imamhi't' imesu - PTS.

¹⁵ soḷasasu - Ma, PTS.

¹⁶ jātiyā ca - Ma, PTS.

¹⁷ saññāsa tividhe ca - Ma;
saññā satividhe ca - PTS.

¹⁸ sāsanappaṭṭhāne - Ma.

¹⁹ aṭṭhārasavidhe - PTS.

V. Lãnh vực thứ Năm PHÂN TÍCH CÁCH TRUYỀN ĐẠT

(1). Ở đây, phân tích cách truyền đạt là gì? Ở đâu mười sáu cách truyền đạt đi đến sự chia sẻ theo âm tố, ở đây, cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là ở phần đầu.

Ở đây, đây là câu kệ:

1. *‘Các thiện hoặc các bất thiện, các Chân Lý hoặc một phần của các Chân Lý, điều gì đã được chỉ bảo?’ Sự thăm xét về Kinh như thế là cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo.*

Giống như việc trình bày các Chân Lý Cao Thượng, bốn Chân Lý –phổ biến và không phổ biến– có mười tám thuật ngữ. Về Khổ, có bảy thuật ngữ, theo cách tóm tắt là khổ thuộc thân, thuộc tâm, sự gần gũi đối tượng không yêu mến, sự xa lìa đối tượng yêu mến, và ba tính chất của pháp hữu vi.¹ Ở đây, ba tướng trạng của pháp hữu vi² là ba trạng thái khổ: sanh là hữu vi tướng có trạng thái khổ do hành khổ, diệt là hữu vi tướng có trạng thái khổ do hoại khổ, và sự đối khác là hữu vi tướng có trạng thái khổ do khổ khổ. Ở ba lãnh vực thuộc về thọ của ba hữu vi tướng này là: *“Thọ không khổ không lạc có sanh là hữu vi tướng và có trạng thái khổ do hành khổ, thọ lạc có diệt là hữu vi tướng và có trạng thái khổ do hoại khổ, thọ khổ có sự đối khác là hữu vi tướng và có trạng thái khổ do khổ khổ,”* như thế các khổ nên được tìm kiếm ở mười sáu thuật ngữ: ở chín thuật ngữ này và ở bảy thuật ngữ đầu tiên, và tướng trạng của mười một trạng thái khổ được diễn giải ở tập *Diễn Giải*.³ *“Tướng trạng của sự hiện khởi là sanh, và tướng trạng của sự tử vong từ sự hiện khởi là tử,”* mười lăm thuật ngữ nên được thực hiện một cách chi tiết như thế.

Như vậy, *“(các Chân Lý) là phổ biến và không phổ biến ở bảy, ở mười thuật ngữ, ở năm mươi loại về sự hình thành giáo lý, ở mười tám loại về sự xác định Kinh, ở mười loại về sự sắp xếp Kinh, ở mười sáu loại về cách truyền đạt, ở hai mươi một loại về nghiên cứu và thăm xét,”* như thế (Kinh) này đã được chỉ bảo và đã được chỉ bảo đúng theo thực thể. Điều này được gọi là cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo.

¹ Ba tính chất của pháp hữu vi: sanh, diệt, và sự đối khác (ND).

² Để thuận tiện cho cách hành văn, một số cụm từ sẽ được viết thu gọn: ‘tướng trạng của pháp hữu vi’ = ‘hữu vi tướng,’ ‘trạng thái khổ do pháp tạo tác’ = ‘hành khổ;’ ‘trạng thái khổ do sự biến hoại’ = ‘hoại khổ;’ ‘trạng thái khổ do (thọ) khổ’ = ‘khổ khổ’ (ND).

³ *Cullaniddesapāli - Tiểu Diễn Giải*, TTPV 36, trang 145.

(2). Tattha katamo vicayo hāro?

2. Padaṃ pañhā ca pucchā ca - kiṃ pubbaṃ kiñca pacchimam,
anugāti yā ca¹ vicayo - hāro vicayoti niddiṭṭho.

‘**Padan**’ti: paṭhamam padaṃ, tassa ko attho? Yaṃ bhagavā puṭṭho āyasmataḥ ajitena, taṃ gahetabbaṃ. Kati padāni puṭṭhāni. Yathā kiṃ? “Kenassu nivuto loko”ti gāthā, (Sn. ck.1032) imāni kati padāni cattāri iti vissajjanāya² pucchā. Yattakehi padehi bhagavatā vissajjitāni³ padāni iti pucchāya ca yā padānam saṅkāsanā, idaṃ vuccati padanti.

‘**Pañhā**’ti: imāni cattāri padāni kati pañhā eko vā dve vā taduttariṃ⁴ vā, imāni cattāri padāni eko pañho, atthānuparivatti byañjanaṃ hoti, sambahulānīpi padāni ekamevatthaṃ pucchati. Imāni cattāri padāni anuparivattī’ti⁵ taṃ byañjanena eko pañhova hoti.

‘**Kenassu nivuto loko**’ti: lokaṃ sandhāya pucchati. Kenassu nappakāsati kissābhilepanam brūsī’ti taṃ yeva pucchati. Kiṃsu tassa mahabbhayan’ti taṃ yeva pucchati, evaṃ atthānuparivatti byañjanaṃ eko pañho hoti. So pañho catubbidho: ekamsabyākaraṇīyo vibhajjabyākaraṇīyo paṭipucchābyākaraṇīyo ṭhapanīyo’ti.⁶ (A. i, 197) Tattha ‘cakkhum’⁷ aniccan’ti ekamsabyākaraṇīyo, ‘yaṃ aniccaṃ taṃ dukkhan’ti vibhajjabyākaraṇīyo, ‘siyā aniccaṃ na cakkhu, yānīpi āyatanāni ca na cakkhu, tānīpi aniccan’ti na cakkhuyeva ayaṃ vibhajjabyākaraṇīyo, ‘yaṃ cakkhu taṃ cakkhundriyaṃ ne’ti paṭipucchābyākaraṇīyo, ‘taṃ cakkhum tathāgato’ti ṭhapanīyo, ‘aññatra cakkhunā’ti ṭhapanīyo pañho.

Idam pañham bhagavā kiṃ pucchito? Lokassa saṃkilesa pucchito. Kiṃ kāraṇam? Tividho hi saṃkilesa: taṇhāsaṃkilesa ca diṭṭhisamkilesa ca ducaritasamkilesa ca. Tattha ‘avijjāya nivuto’ti avijjam dasseti, ‘jappā’ti taṇham dasseti, ‘mahabbhayan’ti akusalassa kammassa vipākam dasseti. Sotaṃ nāma sukhavedanīyassa kammassa dukkhavedanīyo vipāko bhavissatī’ti netam ṭhānam vijjatī’ti bhagavā vissajjeti.⁸ Catūhi yo padehi ‘avijjāya nivuto loko’ti –pe– evaṃ vuccati.

Taduttariṃ paṭipucchati, ‘savanti sabbadhi sotā’ti gāthā (Sn. ck.1034) cattāri padāni pucchati, taṃ bhagavā dvīhi vissajjeti.

¹ sā ca - Ma; sa ca - PTS.

² visajjanāya - Ma, PTS.

³ visajjitāni - Ma, PTS.

⁴ taduttari - Ma, PTS.

⁵ anuparivattīni - Ma, PTS.

⁶ ṭhapaniyoti - Ma.

⁷ cakkhu - Ma, PTS.

⁸ visajjeti - Ma, PTS.

(2). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu là gì?

2. *Đoạn kệ, câu hỏi, và câu chất vấn, cái gì trước và cái gì sau, câu kệ tóm lược và sự tìm hiểu, cách truyền đạt đã được diễn giải là ‘sự tìm hiểu’.*¹

Đoạn kệ:² Trước tiên là đoạn kệ, ý nghĩa của nó là gì? Đức Thế Tôn đã được đại đức Ajita hỏi điều nào thì nên nắm lấy điều ấy. Bao nhiêu đoạn kệ đã được hỏi? Như là điều gì? Câu kệ là: “*Thế giới bị bao trùm bởi cái gì? ...*”³ Có bao nhiêu các đoạn kệ này? “*Bốn;*” như thế là câu chất vấn với câu trả lời. Các đoạn kệ đã được trả lời bởi đức Thế Tôn bằng bao nhiêu đoạn kệ thì sự phô bày các đoạn kệ ở câu chất vấn là như thế. Đây gọi là “đoạn kệ.”

Câu hỏi: Bốn đoạn kệ này có bao nhiêu câu hỏi, một, hoặc hai, hoặc nhiều hơn thế? Bốn đoạn kệ này là một câu hỏi, vẫn tự có sự xoay quanh ý nghĩa, mặc dầu là nhiều đoạn kệ nhưng cũng chỉ hỏi về một ý nghĩa. “Bốn đoạn kệ này có sự xoay quanh,” điều ấy theo văn tự chỉ là một câu hỏi.

Thế giới bị bao trùm bởi cái gì: Vị ấy hỏi liên quan đến thế giới. “*Không chói sáng bởi điều gì? Ngài hãy nói cái gì là vật làm ứ nhiễm đối với (thế giới) này?*” là hỏi về chính cái (thế giới) ấy. “*Cái gì là sự nguy hiểm lớn lao đối với nó (thế giới)?*” là hỏi về chính cái (thế giới) ấy. Như vậy, vẫn tự có sự xoay quanh ý nghĩa và là một câu hỏi. Câu hỏi ấy có bốn loại: nên được giải đáp dứt khoát, nên được giải đáp sau khi phân tích, nên được giải đáp bằng câu hỏi ngược lại, nên được đình chỉ. Ở đây, “*Mắt là vô thường?*” là nên được giải đáp dứt khoát; “*Cái gì là vô thường, cái ấy là khô?*” là nên được giải đáp sau khi phân tích; “*Giả sử có vật vô thường và không phải là mắt, thì các xứ nào không phải là mắt, chúng cũng là vô thường;*” như thế không chỉ riêng mắt (là vô thường),” đây là điều nên được giải đáp sau khi phân tích; “*Cái nào là mắt, cái ấy không phải là nhãn quyền?*” nên được giải đáp bằng câu hỏi ngược lại; “*Mắt ấy là đức Như Lai?*” là nên được đình chỉ; “*Ngọa trừ mắt (là đức Như Lai)?*” là câu hỏi nên được đình chỉ.

Đây là câu hỏi. Đức Thế Tôn được hỏi về điều gì? Được hỏi về phiền não của thế giới. Điều gì là lý do? Bởi vì phiền não có ba loại: phiền não do tham ái, phiền não do tà kiến, và phiền não do uế hạnh. Ở đây, ‘*bị bao trùm bởi vô minh*’ chỉ ra vô minh, ‘*tham muốn*’ chỉ ra tham ái, ‘*sự nguy hiểm lớn lao*’ chỉ ra quả thành tựu của nghiệp bất thiện. Đức Thế Tôn trả lời rằng: “*Điều đã được nghe là: ‘Đối với nghiệp đem lại cảm thọ lạc, sẽ có quả thành tựu đem lại cảm thọ khổ,’ sự kiện này không xảy ra.*” (Câu trả lời) với bốn đoạn kệ: “*Thế gian bị bao trùm bởi vô minh, ...*” –nt– được nói đến như vậy.

Vị ấy hỏi ngược lại hơn thế nữa. Câu kệ là: “*Các dòng chảy trôi đi khắp mọi nơi, ...*” Vị ấy hỏi bốn đoạn kệ, đức Thế Tôn trả lời điều ấy bằng hai đoạn kệ.

¹ So sánh với câu kệ số 2 của *Nettipakaraṇapāli* - *Cẩm Nang Học Phật*, TTPV 43, trang 8.

² *Đoạn kệ:* Từ *pada* có nhiều ý nghĩa. Hai ý nghĩa đã thấy nhiều ở văn bản này là ‘thuật ngữ’ và ‘đoạn kệ’ (1/4 của *gāthā*). Tùy theo ngữ cảnh thích hợp, một số ý nghĩa khác được ghi nhận như: ‘tù,’ ‘nền tảng,’ v.v... (ND).

³ Các câu kệ ở phần này được thấy ở *Suttanipātapāli* - *Kinh Tập*, TTPV 29, trang 317.

2. Yāni sotāni lokasmiṃ - sati tesam nivāraṇaṃ,
sotānaṃ saṃvamaṃ brūmi - paññāyete pithiyare.¹ (Sn. ck.1035)

Imāni cattāri padāni dvīhi padehi vissajjeti. Idaṃ kathanti² pucchito, tassa saṃkiliṭṭhassa lokassa vodānaṃ pucchito. Sotāni cha taṇhākāyā (M. i, 51) bahulādhivacanena niddiṭṭhā bhavanti sabbehi āyatanehi, kāni³ sotāni kena⁴ nivāriyanti 'ti pariyuṭṭhānapahānaṃ pucchati, kena sotā pithiyare 'ti anusayasamugghātaṃ pucchati. Tattha bhagavā chasu dvāresu satiyā saṃvamaṃ deseti,⁵ yo hi sampajāno viharati satidovārikena ca tassa indriyāni guttāni sambhavanti, tattha guttesu indriyesu yā yā vipassanā sā sā tesam⁶ sotānaṃ tassā ca avijjāya yāya loko⁷ nivuto accantapahānāya saṃvattati.

Evam sotāni pihitānipi⁸ bhavanti.

Tato uttarim pucchati:

3. Paññā ceva sati ca (iccāyasmā ajito)
nāmarūpaṃ ca mārisa,
etaṃ me puṭṭho pabrūhi
katthetaṃ uparujjhati.⁹ (Sn. ck.1036)

Imāni cattāri padāni bhagavā ekena padena vissajjeti.

4. Yametaṃ pañhaṃ apucchi¹⁰ - ajita taṃ vadāmi te,
yattha nāmaṃ ca rūpaṃ ca - asesam uparujjhati,
viññāṇassa nirodhena - etthetaṃ uparujjhati.¹¹ (Sn. ck.1037)

Iminā pañhena kiṃ pucchati? Anupādisesanibbānadhātuṃ pucchati, taṃ¹² bhagavā anupādisesāya nibbānadhātuyā vissajjeti. Tattha paṭhamena pañhena saṃkilesam pucchati, dutiyena pañhena vodānaṃ pucchati, tatiyena pañhena sopādisesanibbānadhātuṃ pucchati, catutthena pañhena anupādisesanibbānadhātuṃ pucchati.¹³ Tato uttarim paṭipucchati:

5. Ye ca saṅkhātadhammā se - ye ca sekhā puthū idha,
tesam me nipako iriyaṃ¹⁴ - puṭṭho pabrūhi mārisa. (Sn. ck.1038)

¹ pidhiyare - Ma; pithiyare - PTS.

² padanti - Ma, PTS.

³ tāni - Ma, PTS.

⁴ tena - PTS.

⁵ satiyā deseti - Ma, PTS.

⁶ tesam tesam - Ma, PTS.

⁷ yo loko - Ma, PTS.

⁸ pi hitāni pi - PTS.

⁹ paññā ca sati (ca) nāmarūpassa kho tassa bhagavantaṃ puṭṭhumāgamaṃ katthetaṃ upasammata - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

¹⁰ pucchase pañham - PTS.

¹¹ upasammata - Ma, PTS.

¹² pucchitaṃ - PTS.

¹³ paṭipucchati - Ma, PTS.

¹⁴ tesam nipako iriyaṃ - PTS.

2. “Các dòng chảy nào hiện diện ở thế gian, niệm là sự ngăn cản chúng. Ta nói về sự chế ngự các dòng chảy, chúng được chặn đứng bởi tuệ.”¹

Ngài trả lời bốn đoạn kệ này bằng hai đoạn kệ. Ngài được hỏi là: “Điều này là thế nào?” là được hỏi về sự thanh lọc đối với thế giới đã bị uế nhiễm ấy. Các dòng chảy là sáu nhóm tham ái được diễn giải với số nhiều theo tất cả các xứ. “Các dòng chảy ấy² được ngăn cản bởi cái gì?” là hỏi về việc dứt bỏ sự xâm nhập. “Các dòng chảy được chặn đứng bởi cái gì?” là hỏi về việc thủ tiêu các pháp tiềm ẩn. Ở đây, đức Thế Tôn chỉ bảo việc chế ngự bằng niệm ở sáu cửa; bởi vì, vị nào sống có sự nhận biết rõ, và với niệm là người giữ cửa các giác quan của vị ấy trở nên được gìn giữ; ở đây, khi các giác quan được gìn giữ, sự minh sát lần lượt vận hành đưa đến sự dứt bỏ tận cùng đối với các dòng chảy ấy và đối với vô minh ấy, bởi nó mà thế giới bị bao trùm.

Các dòng chảy được chặn đứng là như vậy.

Sau đó, vị ấy hỏi thêm nữa (rằng):

3. (Tôn giả Ajita hỏi:) “Tuệ và luôn cả niệm,
thưa ngài, danh và sắc;
được tôi hỏi điều này, xin ngài hãy nói lên,
ở đâu điều này được hoại diệt?”³

Đức Thế Tôn trả lời bốn đoạn kệ này bằng một đoạn kệ.

4. *Này Ajita, câu hỏi nào người đã hỏi, Ta (sẽ) trả lời câu hỏi ấy cho người: ‘Ở nơi nào danh và sắc được hoại diệt không dư sót?’ Do sự diệt tận của thức, ở đây, điều này (danh và sắc) được hoại diệt.*⁴

Vị ấy hỏi gì với câu hỏi này? Vị ấy hỏi về Niết Bàn Giới không còn dư sót. Đức Thế Tôn trả lời vị ấy về Niết Bàn Giới không còn dư sót. Ở đây, vị ấy hỏi về phiền não với câu hỏi thứ nhất, hỏi về sự thanh lọc với câu hỏi thứ hai, hỏi về Niết Bàn Giới còn dư sót với câu hỏi thứ ba, hỏi về Niết Bàn Giới không còn dư sót với câu hỏi thứ tư. Sau đó, vị ấy hỏi ngược lại thêm nữa (rằng):

5. *Những vị nào đã hiểu rõ Giáo Pháp (là các bậc A-la-hán) và những vị nào là các bậc Hữu Học đông đảo ở nơi này, bậc Chín Chấn được tôi hỏi về oai nghi của những vị ấy, thưa ngài, xin ngài hãy nói lên.*⁵

¹ *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, trang 317, câu kệ 1039.

² Dịch theo sự hiệu đính của Ma và PTS: ‘*tāni sotāni*’ thay vì ‘*kāni sotāni*.’

³ *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, trang 317, câu kệ 1040.

⁴ *Sđđ.*, câu kệ 1041.

⁵ *Sđđ.*, câu kệ 1042.

Imāni cattāri padāni pucchati, kati ca pana te pañhe. Saṅkhātadhammā ca arahantā sekkhā ca, kiṃ pubbaṃ kiñca pacchimanti ayamatto. Tattha kataraṃ paṭhamaṃ pucchati kataraṃ pacchā?¹ Arahantaṃ paṭhamaṃ pucchati sekkhadhamme (pacchā) tattha paṭhamaṃ padena² ‘saṅkhātadhammā ’ti arahanta³ gahitā, ‘puṭhū ’ti sekkhā gahitā. ‘Tesaṃ me nipako ’ti sādharmaṇaṃ padaṃ bhagavantaṃ pucchati. Tattha⁴ sādharmaṇāni ca asādharmaṇāni ca pañhesu pucchitabbāni. Taṃ bhagavā vissajjeti. Na tathā puṭṭhaṃ, paṭhamaṃ puṭṭhaṃ yaṃ taṃ pacchā⁵ vissajjeti, yaṃ pacchā pucchitaṃ, paṭhamaṃ vissajjeti. Kiñca idaṃ pucchitaṃ ‘visuddhānaṃ visujjhantānaṃ ca kā iriyā ’ti idaṃ pucchi taṃ ‘kāmesu nābhigijjheyya manasā nāvilo siyā ’ti (Sn. ck.1039) pariyuṭṭhānāni vitakke ca⁶ bhagavā nivāreti, dve pana vitakkā āvilatāya⁷ pariyuṭṭhānaṃ, yathā nīvaraṇesu⁸ niddiṭṭhaṃ. ‘Kusalo sabbadhammānaṃ ’ti⁹ arahantaṃ vissajjeti.

‘Kathaṃ su¹⁰ tarati oghan ’ti (ss. S. i, 53) gāthā, imāni cattāri padāni, cattāroyeva pañhā. Kiṃ kāraṇaṃ? Na hi ettha atthānuparivatti byañjanaṃ¹¹ yathā paṭhamaṃ ajitapañhesu, tassa na ekaṃsena bahūni vissajjanti, na¹² bahukā pañhā, ekova¹³ na cāpi, sabbe pucchati. Pubbe vissajjito yathā catuttho ajitapañhe¹⁴ yaṃ ettha yathābhūtaṃ pariyesaṇaṃ padabandhena¹⁵ vissajjanāyo evaṃ¹⁶ yathābhūtaṃ pariyesati. Yo puna ettha yaṃ evaṃ pucchati tattha ayamākāro pucchanaṃyaṃ:

‘Anto jaṭā bahi jaṭā ’ti gāthā, (S. i, 13) pucchitavissajjanāya maggitabbā, ‘kathaṃ vissajjitā ’ti bhagavā hi¹⁷ vissajjeti. ‘Sīle patiṭṭhāya naro sapañño ’ti (S. i, 13) gāthā, tattha cittabhāvanāya samathā, paññābhāvanāya vipassanā. Tattha evaṃ anumīyati: Ye dhammā samathena ca vipassanāya ca pahīyanti, te ime anto jaṭā bahi jaṭā. Tattha vissajjanaṃ: samathena rāgo pahīyati, vipassanāya avijjā. Ajjhattavatthuko rāgo antojaṭā, bāhiravatthuko rāgo bahi jaṭā, ajjhattavatthukā sakkāyaditṭhi, ayaṃ antojaṭā, ekasatṭhi diṭṭhigatāni ca bāhiravatthukāni bahijaṭā, yā hi ajjhattavatthukādi bhāvena¹⁸ bhavissati ayaṃ jaṭā tathā saṅkhittena yā kāci ajjhattavatthukā taṇhā ca diṭṭhi ca ayaṃ antojaṭā, yā kāci bāhiravatthukā taṇhā ca diṭṭhi ca ayaṃ bahijaṭā.

¹ kataraṃ pucchā - Ma.

² tattha tena padena - Ma, PTS.

³ saṅkhātadhammā iti arahantā - PTS.

⁴ tassa - Ma, PTS.

⁵ taṃ pucchā - Ma; taṃ pacchā - PTS.

⁶ vitakkena ca - Ma, PTS.

⁷ vitakkaanāvilatāya - Ma, PTS.

⁸ nīvaraṇe - PTS.

⁹ kusalā sabbadhammesū ti - Ma, PTS.

¹⁰ ken’ assu - Ma, PTS.

¹¹ yathānuparivattivajjaṃ - PTS.

¹² bahūni visajjāni - Ma;
bahūni vissajjāni - PTS.

¹³ eko vā - PTS.

¹⁴ ajitopañhe - Ma.

¹⁵ pariyesaṇāpadabandhena - Ma, PTS.

¹⁶ vissajjanā yo evaṃ - PTS.

¹⁷ bhagavāti - Ma, PTS.

¹⁸ ajjhattavatthukā yā diṭṭhibhāgiyena - Ma;
ajjhattavatthukāy’ ādibhāgiyena - PTS.

Vị ấy hỏi bốn đoạn kệ này. Hơn nữa, các vị ấy ở câu hỏi là bao nhiêu? Là các bậc A-la-hán đã hiểu rõ Giáo Pháp và các bậc Hữu Học. “*Cái gì trước và cái gì sau?*” Đây là ý nghĩa. Ở đây, vị ấy hỏi cái nào trước, cái nào sau? Vị ấy hỏi về bậc A-la-hán trước, về các bậc có pháp Hữu Học (sau). Ở đây, với thuật ngữ thứ nhất: “*những vị đã hiểu rõ Giáo Pháp*” thì các bậc A-la-hán được đề cập, “*đông đảo*” thì các bậc Hữu Học được đề cập. “*Bậc Chín Chấn được tôi hỏi về (oai nghi của) những vị ấy*” là hỏi đức Thế Tôn về thuật ngữ phổ biến (cho cả hai hạng). Ở đây, các (thuật ngữ) phổ biến và không phổ biến được hỏi ở các câu hỏi. Đức Thế Tôn trả lời điều ấy. Không như (thứ tự) điều đã được hỏi, điều đã được hỏi trước Ngài trả lời sau, điều đã được hỏi sau Ngài trả lời trước. Và điều đã được hỏi này là điều gì? “*Oai nghi của các vị đã được thanh tịnh và của các vị đang được thanh tịnh là gì?*” Điều này đã được hỏi như thế. “*Không nên khát khao ở các dục, không nên bị vẩn đục ở tâm,*” đức Thế Tôn ngăn cản các sự xâm nhập ở tâm là như thế. Hơn nữa, hai sự suy tầm (suy tầm về oán hận, suy tầm về hãm hại) là sự xâm nhập do trạng thái vẩn đục giống như đã được diễn giải ở các pháp che lấp. “*Thiện xảo đối với tất cả các pháp,*” Ngài đã trả lời về các bậc A-la-hán là như thế.

Câu kệ là: “*Làm thế nào vượt qua cơn lũ? ...*”¹ Bốn đoạn kệ này chính là bốn câu hỏi. Điều gì là lý do? Bởi vì ở đây, văn tự không có sự xoay quanh ý nghĩa giống như câu thứ nhất ở các câu hỏi của Ajita. Nhiều (câu trả lời) không trả lời một cách dứt khoát cho vị ấy được, không phải là nhiều câu hỏi, cũng không phải chỉ là một (sự việc), mà vị ấy hỏi toàn bộ. Giống như câu thứ tư đã được trả lời ở phần trước cho câu hỏi của Ajita, sự tìm kiếm đúng theo thực thể ở đây là nhờ vào sự liên kết của các đoạn kệ, vị tìm kiếm các câu trả lời đúng theo thực thể là như vậy. Ở đây, người nào hỏi sự việc như vậy lần nữa, ở đây, đây là phương thức trong việc chất vấn.

“*Mối rối bên trong, mối rối bên ngoài, ...*” câu kệ như thế cần được vạch lối cho câu trả lời về điều đã được hỏi: “*Đã được trả lời như thế nào?*” Chính đức Thế Tôn đã trả lời, câu kệ là: “*Sau khi đứng vững ở giới, người có tuệ ...*” Ở đây, nhờ vào sự tu tập của tâm là chỉ tịnh, nhờ vào sự tu tập của tuệ là minh sát. Ở đây, vị ấy suy luận như vậy: “*Các pháp nào được dứt bỏ nhờ vào chỉ tịnh và nhờ vào minh sát, chúng là các mối rối bên trong và mối rối bên ngoài.*” Ở đây, câu trả lời là: luyện ái được dứt bỏ nhờ vào chỉ tịnh, vô minh nhờ vào minh sát. Luyện ái có chỗ dựa ở nội phần là mối rối bên trong, có chỗ dựa ở ngoại phần là mối rối bên ngoài; thân kiến có chỗ dựa ở nội phần là mối rối bên trong, và sáu mươi một tà kiến có chỗ dựa ở ngoại phần là mối rối bên ngoài. Bởi vì cái nào được hình thành với bản thể có chỗ dựa ở nội phần, v.v... thì sẽ là mối rối, cũng vậy, một cách tóm tắt, bất cứ tham ái và tà kiến nào có chỗ dựa ở nội phần (thì sẽ) là mối rối bên trong, bất cứ tham ái và tà kiến nào có chỗ dựa ở ngoại phần (thì sẽ) là mối rối bên ngoài.

¹ Sđd., trang 57, câu kệ 185: “*Làm thế nào vượt qua cơn lũ? Làm thế nào vượt qua biển cả? Làm thế nào khắc phục khổ đau? Làm thế nào trở nên thanh tịnh?*”

Yathā devatā bhagavantam pucchati “catucakkaṃ navadvāraṃ”ti gāthā. (S. i, 16; 63) Tattha bhagavā vissajjeti: “Chetvā naddhiṃ¹ varattaṃ cā”ti gāthā. (S. i, 16; 63) Imam² bhagavā dukkhanirodhagāminiṃ paṭipadaṃ³ vissajjeti. Imāya vissajjanāya bhagavā anumīyati kilese ettha purimāya gāthāya niddisitabbe.⁴ Tam hi ‘catucakkaṃ’ti cattāro vā iriyāpathā,⁵ ‘navadvāraṃ’ti nava vaṇamukhāni. Yathā ‘catucakkaṃ’ti cattāro upādānā, upādānapaccayā bhavo, upādānanirodhā bhavanirodho, ‘navadvāraṃ’ti nava mānavidhā, (Vbh. 389-390) mānajātikāya hi dukkham seyyenamhi.⁶

Paraso tīni tikāni puṇṇam,⁷ tikena saṃyuttaṃ hi⁸ pañcakāmaguṇiko rāgo. Tattha ‘naddhī’ti⁹ taṇhā vissajjīyati, ‘varattaṃ’ti mānaṃ vissajjeti, ‘icchā lobhaṃ ca pāpakaṃ’ti¹⁰ pañcakāmaguṇiko rāgo. Tattha visamalobho pāpako’ti (M. i, 36) niddisīyati ‘samūlaṃ taṇhaṃ’ti.¹¹ Aññānamūlakā taṇhā abbuyhāti¹² taṇhāya ca diṭṭhiyā ca pahānaṃ. Ye ca puna aññepi keci catucakkayogena teneva kāraṇena ca yujjanti, saṃsāragāmino dhammā sabbe niddisitabbā. Tatthāyaṃ gāthā¹³ vissajjanāya sameti.¹⁴ Yaṃ yadi sandena atha saḥabyākaraṇena anugīyaṃ ca so vicayoti bhagavā yattakāni padāni nikkhipati tattakehi anugāyati.

Aṭṭhahi bhikkhave aṅgehi samannāgato bhikkhu dūteyyaṃ gantumarahati.¹⁵ (A. iv, 196) Imāni aṭṭhapadāni nikkhittāni. Chahi padehi bhagavā anugāyati.

6. “Yo ce na vyathati patvā¹⁶ - parisam uggavādinim,
na ca hāpeti vacanaṃ - na ca chādeti sāsaṇaṃ.

7. Asandiddhaṃ¹⁷ ca bhaṇati - pucchito na ca kuppatti,
sa ve tādisako bhikkhu - dūteyyaṃ gantumarahatī”ti.¹⁸ (A. iv, 106)

Tattha pana bhagavā yattakāni padāni nikkhipati, tattakehi anugāyati.

“Sattahi bhikkhave aṅgehi samannāgato kalyāṇamitto piyo garubhāvaniyo”ti (ss. A. iv, 32) vitthārena. Idaṃ bhagavā sattahi padehi anugāyati. Iti bahussutavā anugāyati, appatarakathaṃ padaṃ vā nikkhepo. Bahussutavā nava padāni nikkhepo appatarikā anugīyā¹⁹ bahutarikā anugāyati.

Ayaṃ vuccati anugīti²⁰ ca vicayo. Ayaṃ vicayo nāma hāro.

¹ nadan ti - PTS.

² idaṃ - Ma, PTS.

³ dukkhanirodhagāminipāṭipadaṃ - PTS.

⁴ niddisitabbena - Ma, PTS.

⁵ hatthapādā - Ma, PTS.

⁶ dukkhaṃ se yenamhi - PTS.

⁷ puññaṃ - PTS.

⁸ tikkhena saṃyuttaṃ - PTS.

⁹ nandī - PTS.

¹⁰ icchā lobho ca pāpakoti - Ma, PTS.

¹¹ samūlataṇhanti - Ma, PTS.

¹² aññānamūlakā taṇhāti aññānamūlakā taṇhā - Ma, PTS.

¹³ tatthāyaṃ gāthā visajjanā pucchāya ca - Ma;

tatthāyaṃ gāthā visajjanāya pucchāya ca - PTS.

¹⁴ saman ti - PTS.

¹⁵ kātuṃ arahati - PTS.

¹⁶ yo ve na byathati patvā - Ma.

¹⁷ asandiddhiṃ - Ma. ¹⁹ anugīyati yā - PTS.

²⁰ vuccati te anugīti - Ma, PTS.

¹⁸ “yo tu na c’ eva te sappurisaṃ uggavādinī na acchādeti vacanaṃ, na ca hāpeti sāsaṇaṃ. Asaṃdiṭṭhi ca akkhā ti pucchito va na kuppatti, sace etādiso bhikkhu dūteyyaṃ kātuṃ arahati” - PTS.

Giống như vị Thiên nhân hỏi đức Thế Tôn, câu kệ là: “*Bốn bánh xe, chín cánh cửa. ...*”¹ Ở đây, đức Thế Tôn trả lời, câu kệ là: “*Sau khi cắt đứt dây cương (thù hận) và đai da (tham ái) ...*” đức Thế Tôn trả lời điều này về lối thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ. Với câu trả lời này, đức Thế Tôn kết luận rằng các ô nhiễm ở đây nên được diễn giải ở câu kệ thứ nhất. Bởi vì, ‘*bốn bánh xe*’ ấy hoặc là bốn oai nghi (đi, đứng, nằm, ngồi), ‘*chín cánh cửa*’ là chín vết thương (khiếu); (hoặc là) giống như ‘*bốn bánh xe*’ là bốn thù, –do duyên thù, hữu (sinh khởi); do sự diệt tận của thù, có sự diệt tận của hữu, – ‘*chín cánh cửa*’ là chín loại ngã mạn, bởi vì cái khổ ‘*tôi là tốt hơn*’ có sự xuất phát từ ngã mạn.

Mặt khác, ba nhóm ba (ngã mạn) là được đầy đủ. Chính việc được gắn liền với nhóm ba là sự luyến ái có liên quan đến năm loại dục. Ở đây, ‘*dây cương*’ được trả lời là tham ái, Ngài trả lời ‘*đai da*’ là ngã mạn, ‘*ước muốn và tham lam xấu xa*’ là luyến ái liên quan đến năm loại dục. Ở đây, ‘*tham lam không đúng đắn, xấu xa*’ được diễn giải là ‘*tham ái với gốc rễ.*’ ‘*Sau khi đã nhổ lên tham ái có gốc rễ ở sự không biết rõ*’ là sự dứt bỏ tham ái và tà kiến. Hơn nữa, bất cứ các pháp đưa đến luân hồi nào khác được kết nối với bốn bánh xe bởi chính lý do ấy, tất cả cần được diễn giải. Ở đây, câu kệ này tương đương với câu trả lời. Nếu là ‘*sự tìm hiểu*’ ở câu kệ tóm lược với sự cô đọng thì nhờ vào thể văn *veyyākaraṇa* đi cùng; đức Thế Tôn trình bày bao nhiêu thuật ngữ thì Ngài đọc kệ tóm lược với chừng ấy thuật ngữ.

“*Này các tỳ khuru, vị tỳ khuru thành tựu tám yếu tố xứng đáng để đi làm sứ giả.*” Tám thuật ngữ này đã được trình bày. Đức Thế Tôn đọc kệ tóm lược với sáu thuật ngữ.

6. “*Nếu vị nào không run sợ sau khi đi đến nơi hội chúng có sự tranh cãi ồn ào, là vị không bỏ dở lời nói, và không che giấu lời giảng dạy,* –

7. –*vị nói có sự mạch lạc, và khi bị chất vấn không nổi sân; vị tỳ khuru như thế ấy quả xứng đáng để đi làm sứ giả.*”

Ở đây, hơn nữa, đức Thế Tôn trình bày bao nhiêu thuật ngữ thì Ngài đọc kệ tóm lược với chừng ấy thuật ngữ.

“*Này các tỳ khuru, người bạn tốt thành tựu bảy yếu tố là vị đáng mến, đáng kính, đáng trọng*” (nên được trình bày) với chi tiết. Đức Thế Tôn đọc kệ tóm lược về điều này với bảy thuật ngữ. Như thế, (có trường hợp) bậc đa văn đọc kệ tóm lược có nhiều (thuật ngữ) hơn hoặc bài giảng có sự trình bày thuật ngữ ít hơn, (có trường hợp) bậc đa văn đọc kệ tóm lược với bài kệ tóm lược có ít (thuật ngữ) hơn và sự trình bày có các thuật ngữ mới nhiều hơn. (?)

Đây được gọi là câu kệ tóm lược và sự tìm hiểu. Cách truyền đạt này có tên là sự tìm hiểu.

¹ Câu kệ này và câu kệ kế tiếp ở *Samyuttanikāya - Tương Ưng Bộ* (S. i, 16; 63) được dịch Việt đầy đủ như sau: “*Bốn bánh xe, chín cánh cửa, tràn đầy, bị dính chặt bởi tham, được sanh ra từ bãi lầy, bạch đấng Đại Hùng, làm thế nào sẽ được thoát khỏi thân xác ấy?*” “*Sau khi cắt đứt dây cương (thù hận) và đai da (tham ái), ước muốn và tham lam xấu xa, sau khi nhổ lên tham ái với gốc rễ, như vậy sẽ được thoát khỏi thân xác ấy.*” (ND)

(3). Tattha katamo yuttihāro?

8. Sabbesaṃ hārānaṃ - yā bhūmi yo ca gocaro tesam,
yuttāyutti parikkhā - hāro yuttī 'ti niddiṭṭho.¹

Hārānaṃ soḷasannaṃ² yathā desanā yathā vicayo yo ca niddisīyati ayaṃ niddeso, ayaṃ pucchā suttesu na yujjati 'ti yā tattha vimaṃsā ayaṃ yutti.

Yathā hi sahetu sappaccayā sattā saṃkilissanti, atthi hetu atthi paccayo sattānaṃ saṃkilesāya, sahetu sappaccayā sattā visujjhanti, atthi hetu atthi paccayo sattānaṃ visuddhiyā. (ss. *M.* i, 407)

“Sīlavatā ānanda puggalena na cetanākaraṇīyā³ ‘kinti me avipparisāro⁴ uppajjeyyāti⁵ –pe– veyyākaraṇaṃ⁶ kattabbaṃ.⁷ Ayaṃ visuddhiyā maggo. Tassa ko hetu ko paccayo⁸ sīlakkhandhassa, cattāro hetu ca paccayā ca:⁹ yo ca sappurisasamsevo (D. iii, 276) yo ca patirūpadesavāso,¹⁰ ayaṃ upādāpaccayatāya paccayo.¹¹ Yaṃ porāṇakammaṃ assa vipāko paccayo, tāya paccayatāya¹² attasammāpaṇidhi, ayaṃ hetu, iti sīlakkhandho sahetu sappaccayoti. Idaṃ lokikaṃ sīlaṃ.

Yaṃ pana lokuttaraṃ sīlaṃ tassa tīṇi indriyāni paccayo saddhindriyaṃ viriyindriyaṃ¹³ samādhindriyaṃ ayaṃ paccayo. Satindriyaṃ ca paññindriyaṃ ca hetu. Paññāya nibbedhagāminiyā yaṃ sīlaṃ jāyati.¹⁴ Sotāpannaṃ ca sīlaṃ tenāya¹⁵ hetu ayaṃ paccayo.

Yaṃ puna samādhino passaddhi ca pīti ca pāmojjaṃ ca paccayo, yaṃ sukhaṃ hetu, tena samādhikkhandho sahetu sappaccayo. Yaṃ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ paññā. Tassā¹⁶ paratoghoso ajjhattaṃ ca yoniso manasikāro hetu ca paccayo ca. Iti ime tayo khandhā sahetu sappaccayā. Evaṃ satta paññā. Sattabyākaraṇīsu ca suttesu na yujjati. Ayaṃ yuttihāro, so catusu mahāpadessesu daṭṭhabbo.

(4). Tattha katamo padaṭṭhānahāro?¹⁷

9. Dhammaṃ deseti jīno - tassa ca dhammassa yaṃ padaṭṭhānaṃ,
iti yāva sabbadhammo¹⁸ - eso hāro padaṭṭhāno.

¹ suttānaṃ hārānaṃ yā bhūmigocaro nissando yuttāyuttassa parikkhā hāro yuttī ti niddiṭṭho - PTS.

² soḷasānaṃ - PTS.

³ veyyākaraṇīyā - Ma;

veyyākaraṇīyā - PTS.

⁴ vipparisāro - Ma, PTS.

⁵ uppādeyya - Ma, PTS.

⁶ abyākaraṇaṃ - Ma, PTS.

⁷ kātabbaṃ - PTS.

⁸ tassa hetu ko paccayo - Ma;

tassa hetuko paccayo - PTS.

⁹ cattāri cattāri hetu ca paccayo ca - Ma; cattāri hetu ca cattāri paccayo ca - PTS.

¹⁰ sappurisasamsevo yo ca patirūpadesavāso ca - Ma, PTS.

¹¹ upādāpaccayatā sappaccayo - Ma, PTS.

¹² paccayāya - Ma, PTS.

¹³ viriyindriyaṃ - Ma.

¹⁴ paññāya nibbedhagāminī yaṃ sīlaṃ jāti - PTS.

¹⁵ tenāyaṃ - PTS.

¹⁶ tassa - Ma, PTS.

¹⁷ tattha katamaṃ padaṭṭhānaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ iti yāva sabbadhammā - Ma;

ettāvatā sabbadhammānaṃ - PTS.

(3). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự kết nối là gì?

8. Trong số tất cả các cách truyền đạt, việc tìm hiểu về sự chính xác hay không chính xác của lãnh vực (văn tự) và hành xử (ý nghĩa), cách truyền đạt đã được diễn giải là ‘sự kết nối.’¹

Trong số mười sáu cách truyền đạt, điều nào được diễn giải dựa theo sự chỉ bảo, dựa theo sự tìm hiểu, đây là sự diễn giải. (!) “Câu hỏi này có được kết nối ở các Kinh hay không?”, việc thăm sát như thế về điều ấy là sự kết nối.

Bởi vì giống như với nhân, với duyên, các chúng sanh bị ô nhiễm; có nhân, có duyên ở việc ô nhiễm của các chúng sanh; với nhân, với duyên, các chúng sanh được thanh tịnh; có nhân, có duyên ở việc thanh tịnh của các chúng sanh.

“Này Ānanda, người có giới sẽ không có suy tính rằng: ‘Làm thế nào để sự không ăn năn có thể sanh khởi đến tôi?’” –nt– thể loại *veyyākaraṇa* nên được thực hiện. Đây là đạo lộ đưa đến sự thanh tịnh. Đối với việc ấy, cái gì là nhân, cái gì là duyên cho giới uẩn? Có bốn nhân và duyên: việc thân cận bậc chân nhân và việc cư ngụ ở địa phương thích hợp; đây là duyên với tính chất duyên phụ trợ (?). Quả thành tựu của nghiệp cũ là duyên, do tính chất duyên ấy có sự quyết định đúng đắn cho bản thân; đây là nhân. Như thế, ‘giới uẩn là có nhân, có duyên.’ Đây là giới hợp thể.

Trái lại, giới xuất thế có ba quyền là duyên: tín quyền, tấn quyền, định quyền; đây là duyên. Niệm quyền và tuệ quyền là nhân. Nhờ vào tuệ dẫn đến sự thấu triệt, giới được sanh ra là giới của vị Nhập Lưu; vì thế, đây là nhân, đây là duyên.

Lại nữa, tịnh, hỷ, và hân hoan của định là duyên, lạc là nhân; vì thế, định uẩn là với nhân, với duyên. Được định tĩnh, hành giả nhận biết đúng theo thực thể; đây là tuệ. Đối với (tuệ) ấy, tiếng nói của người khác và tác ý đúng đường lối thuộc nội phần là nhân và là duyên. Như thế, ba uẩn này là với nhân, với duyên. Tuệ của chúng sanh là như vậy. Và nó không được kết nối ở các Kinh có sự giải thích về chúng sanh. Đây là cách truyền đạt bằng sự kết nối; điều ấy nên được xem ở phần bốn y cứ chính.²

(4). Ở đây, cách truyền đạt bằng nền tảng là gì?

9. Đấng Chiến Thắng chỉ bảo Giáo Pháp và nền tảng của Giáo Pháp ấy, như thế cho đến toàn bộ Giáo Pháp; cách truyền đạt này (gọi) là nền tảng.³

¹ So sánh với câu kệ số 3 của *Nettipakaraṇapāḷi* - *Cẩm Nang Học Phật*, TTPV 43, trang 8.

² Xem cước chú về ‘bốn y cứ chính’ ở trang 101 (ND).

³ *Sdd.*, câu kệ 4.

Tattha pañca kāmagaṇā kāmārāgassa padaṭṭhānaṃ. Yesaṃ kesañci kāmārāgo uppajjati uppanno vā uppajjissati vā etesu yeva¹ pañcasu rūpādisu² āyatanesu, nāññatra etehi kāmārāgassa padaṭṭhānanti vuccate, tena pañca kāmagaṇā kāmārāgassa padaṭṭhānaṃ, pañcendriyāni rūparāgassa padaṭṭhānaṃ, manindriyaṃ bhavarāgassa padaṭṭhānaṃ, pañcakkhandhā sakkāyadiṭṭhiyā padaṭṭhānaṃ, ekasaṭṭhi diṭṭhigatāni diṭṭhirāgassa padaṭṭhānaṃ, kāmādhātu kāmārāgassa padaṭṭhānaṃ, rūpadhātu rūparāgassa padaṭṭhānaṃ,³ arūpadhātu arūparāgassa padaṭṭhānaṃ, sukhasaññā kāmārāgassa padaṭṭhānaṃ, byāpādasaññā byāpādassa padaṭṭhānaṃ, asampajānatā⁴ sammohassa padaṭṭhānaṃ, nava āghātavattūni (A. iv, 408) byāpādassa padaṭṭhānaṃ, navavidham⁵ mānaṃ (Vbh. 389-390) vidhāmānassa⁶ padaṭṭhānaṃ, sukhā vedanā⁷ rāgānusayassa padaṭṭhānaṃ, dukkhā vedanā⁸ paṭighānusayassa padaṭṭhānaṃ, adukkhamasukhā vedanā⁹ avijjānusayassa padaṭṭhānaṃ, attavādūpādānaṃ ca musāvādo ca lobhassa padaṭṭhānaṃ, pañātipāto ca pisunavācā ca pharusavācā ca byāpādassa padaṭṭhānaṃ, micchattaṃ ca samphappalāpo ca mohassa padaṭṭhānaṃ, bhavaṃ bhogaṃ ca vokāro ca¹⁰ ahaṃkāraṃ padaṭṭhānaṃ, bāhirānaṃ pariggaho mamaṃkāraṃ padaṭṭhānaṃ, kāyassa saṅgaṃ¹¹ diṭṭhiyā padaṭṭhānaṃ, kāyikadoso dosassa padaṭṭhānaṃ, kāyikakāsāvo lobhassa padaṭṭhānaṃ, yo yo vā pana dhammo yena yena ākārena¹² uppajjati sattādhittāhānena¹³ vā dhammādhittāhānena vā anusayanena vā so dhammo tassa padaṭṭhānaṃ. Tena ākārena¹⁴ so dhammo uppajjati.

Yathā manusso purimassa padassa padaṭṭhānaṃ alabhanto dutiyaṃ padaṃ uddharati. So pacchānupadaṃ saṃharati.¹⁵ Yadi pana yo na dutiyapadassa padaṭṭhānaṃ labhati, aparaṃ padaṃ uddharati, tassa so¹⁶ ceso paccayo bhavati. Evaṃ dhammo kusalo vā akusalo vā abyākato vā (Dhs. 1) padaṭṭhānaṃ alabhanto na pavattati, yathā payuttassa dhammassa yoniso.¹⁷ Ayaṃ vuccati padaṭṭhāno hāro.

(5). Tattha katamo lakkhaṇo hāro?

10. Uttamhi ekadhamme - ye dhammā ekalakkhaṇā tena, sabbe bhavanti vuttā - so hāro lakkhaṇo nāma.

¹ yepi - Ma.

² rūpesu - Ma, PTS.

³ rūpadhātu rūparāgassa padaṭṭhānaṃ - itipāṭho Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁴ asampajānatā - Ma, PTS.

⁵ nava - PTS.

⁶ mānassa - Ma; vidhāmānassa - PTS.

⁷ sukhavedanā - PTS.

⁸ dukkhaṃ - PTS.

⁹ adukkhamasukhavedanā - PTS.

¹⁰ ca - Ma, PTS natthi.

¹¹ kāyavañkaṃ - PTS.

¹² ārammaṇena - Ma, PTS.

¹³ saccādhittāhānena - Ma, PTS.

¹⁴ sārammaṇena - Ma, PTS.

¹⁵ paṭisaṃharati - PTS.

¹⁶ yo - Ma, PTS.

¹⁷ yonilābho - Ma.

Ở đây, năm loại dục là nền tảng của sự luyến ái về dục. Điều được nói rằng: ‘*Sự luyến ái về dục – đang sanh lên, đã sanh lên, hoặc sẽ sanh lên cho bất cứ những ai – là ở chính năm (ngoại) xứ này: đầu tiên là sắc (thinh, hương, vị, xúc). Nền tảng của sự luyến ái về dục là không ở ngoài năm (ngoại) xứ này;*’ vì thế, năm loại dục là nền tảng của sự luyến ái về dục, năm quyền là nền tảng của sự luyến ái về sắc, ý quyền là nền tảng của sự luyến ái về hiện hữu, năm uẩn là nền tảng của thân kiến, 61 tà kiến là nền tảng của sự luyến ái về tà kiến, dục giới là nền tảng của sự luyến ái về dục, sắc giới là nền tảng của sự luyến ái về sắc, vô sắc giới là nền tảng của sự luyến ái về vô sắc, lạc tướng là nền tảng của sự luyến ái về dục, oán hận tướng là nền tảng của oán hận, trạng thái không nhận biết rõ rệt là nền tảng của sự mê muội, chín sự việc xung đột là nền tảng của oán hận, chín loại ngã mạn là nền tảng của sự cao ngạo, cảm thọ lạc là nền tảng của sự tiềm ẩn về luyến ái, cảm thọ khổ là nền tảng của sự tiềm ẩn về bất bình, cảm thọ không khổ không lạc là nền tảng của sự tiềm ẩn về vô minh, sự chấp thủ về ngã luận thuyết và nói dối là nền tảng của tham, việc giết hại sinh mạng, lời nói đâm thọc, lời nói thô lỗ là nền tảng của oán hận, tính chất sai trái và lời nói nhảm nhí là nền tảng của si mê, trạng thái hình thành trong khi đang hiện hữu và đang thụ hưởng (?) là nền tảng của việc tạo thành ‘tôi,’ việc sở hữu các vật ngoại thân là nền tảng của việc tạo thành ‘của tôi,’ sự quyến luyến đối với thân là nền tảng của tà kiến, khuyết tật thuộc về thân là nền tảng của sân hận, việc tô điểm ở thân là nền tảng của tham. Hoặc hơn nữa, mỗi pháp được sanh lên với mỗi biểu hiện (khác nhau) tùy theo sự xác định chúng sanh hoặc tùy theo sự xác định pháp hoặc tùy theo sự tiềm ẩn, pháp ấy là nền tảng của (biểu hiện) ấy. Pháp ấy được sanh lên với biểu hiện ấy.

Giống như người nam trong khi đạt được¹ nền tảng cho bàn chân trước thì nâng lên bàn chân thứ hai. Sau đó, người ấy bước đi bàn chân kế tiếp. Ngược lại, nếu không đạt được nền tảng cho bàn chân thứ hai thì người ấy không² nâng lên bàn chân kia; việc này là điều kiện cho việc kia. Tương tự như vậy, pháp thiện hoặc bất thiện hoặc vô ký, trong khi không đạt được nền tảng, thì không vận hành, giống như đối với pháp đã được kết hợp đúng đường lối. Điều này được gọi là cách truyền đạt bằng nền tảng.

(5). Ở đây, cách truyền đạt bằng tướng trạng là gì?

10. *Khi một pháp được nói đến, các pháp nào có chung tướng trạng với nó, tất cả chúng đều được nói đến; cách truyền đạt ấy gọi là tướng trạng.*³

¹ Từ *Pāli* ‘*alabhanto*’ được đổi thành ‘*labhanto*’ để phù hợp với ý nghĩa của đoạn văn (ND).

² Chữ ‘không’ này được thêm vào để câu văn có ý nghĩa (phần *Pāli* văn sẽ được hiệu đính thành ‘*na uddharati*’ thay vì ‘*uddharati*’).

³ So sánh với câu kệ số 5 của *Nettipakaraṇapāḷi* - *Cấm Nang Học Phật*, TTPV 43, trang 8.

‘Yesam ca susamāradhā¹ - niccam kāyagatāsati ’ti (*Dh.* ck.293) gāthāya vuttāya kāyagatāsatiyā vuttā vedanāgatā cittagatā dhammagatā ca sati, (ss. *D.* iii, 221) catunnam satipaṭṭhānānam ekena satipaṭṭhānena. Na hi cittaṃ ekasmiṃ viññāṇaṭṭhitiyā pavattati, nānāsu gatisu pavattati, kāyagatāsatiyā vuttāya vuttā vedanāgatā citta - dhammagatā ca. Na hi kāyagatāsatiyā bhāvitāya satipaṭṭhānā cattāro bhāvanāpāripūriṃ gacchanti.² Evaṃ tassadesesu dhammesu vuttesu sabbadhammā vuttā ca bhavanti.³

‘Sacittapariyodapanam⁴ etaṃ buddhāna sāsanan ’ti (*Dh.* ck.183) gāthā cetasikā dhammā vuttā, citte rūpaṃ vuttaṃ. Idaṃ nāmarūpaṃ dukkhaṃ ariyasaccaṃ. Tato sacittapariyodapanā yaṃ paṭivedhena odapeti, taṃ dukkhaṃ; yato odapeti so samudayo; yena odapeti, so maggo; yaṃ odapitaṃ so nirodho.⁵

‘Cakkhuṃ ca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuvīññāṇam.’ (*M.* i, 111-112) Tattha sahaṅgā vedanā saññā cetanā phasso manasikāro (*M.* i, 53) ete te dhammā ekalakkhaṇā uppādalakkhaṇena.⁶ Yo ca rūpe nibbindati, (*M.* i, 139) vedanāya so nibbindati, saññāsaṅkhāravīññāṇesupi so nibbindati. Iti ye ekalakkhaṇā dhammā tesam ekamhi dhamme niddiṭṭhe sabbe dhammā niddiṭṭhā honti. Ayaṃ vuccati lakkhaṇo hāro.

(6). Tattha katamo catubyūho hāro?

11. Nirutti adhippāyo ca - byañjanā desanāya ca,
suttattho pubbāparasandhi - eso hāro catubyūho.

Tattha katamā nirutti? Sā kathaṃ pariyesitabbā?⁷ Yathā vuttaṃ bhagavatā ‘ekādasahi aṅgehi samannāgato bhikkhu khippaṃ dhammesu mahattaṃ pāpuṇāti, atthakusalo ca hoti dhammakusalo ca hoti byañjanakusalo ca hoti⁸ niruttikusalo ca hoti itthādhivacanakusalo ca hoti purisādhivacanakusalo ca vipurisādhivacanakusalo ca atītādhivacanakusalo ca anāgatādhivacanakusalo ca paccuppannādhivacanakusalo ca. Ekādhippāyena kusalo anekādhippāyena⁹ kusalo. Kimhi desitaṃ atītānāgatapaccuppannaṃ.¹⁰ Itthādhivacanena purisādhivacanena [¹¹] sabbam yathāsuttaṃ niddiṭṭham. Taṃ byañjanato niruttikosallato yo yaṃ suttassa sunirutti dunnirutti taṃ avekkhati, idaṃ evaṃ niropayitabbaṃ, idampi na niropayitabbaṃ. Idaṃ vuccate niruttikosallaṃ.

¹ susammāradhā - PTS.

⁷ passitabbā - PTS.

² na gacchanti - Ma.

⁸ byañjanakusalo ca hoti - itipāṭho Ma, PTS potthakesu na dissate.

³ vuttā bhavanti - PTS.

⁹ nānādhippāyena - Ma, PTS.

⁴ pariyoḍāpanam - Ma.

¹⁰ kim hi desitaṃ atītaṃ anāgataṃ paccuppannaṃ - PTS.

⁵ Tato sacittapariyodapanā yaṃ yaṃ odapeti, taṃ dukkhaṃ. Yena odapeti, so maggo. Yato odapanā, so nirodho - Ma; tato sacittapariyodapanāyaṃ yaṃ odapeti, taṃ dukkhaṃ. Yena odapeti so maggo; yato odapanā so nirodho - PTS.

⁶ upādānalakkhaṇena - PTS. ¹¹ vipurisādhivacanena - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu dissate.

Ở câu kệ: ‘Còn đối với những vị nào khéo nỗ lực, thường xuyên có niệm hướng đến thân,’¹ khi niệm hướng đến thân được nói đến thì niệm hướng đến thọ, hướng đến tâm, và hướng đến pháp được nói đến, (nghĩa là) với một sự thiết lập niệm trong số bốn sự thiết lập niệm. Bởi vì tâm vận hành không phải ở sự tồn tại của một thức, nó vận hành theo nhiều đường lối khác nhau: khi niệm hướng đến thân được nói đến thì (niệm) hướng đến thọ, và hướng đến tâm, đến pháp được nói đến. Bởi vì khi niệm hướng đến thân không được tu tập thì bốn sự thiết lập niệm không² đi đến sự viên mãn nhờ vào tu tập. Tương tự như vậy, khi các pháp tương tự với pháp ấy được nói đến thì tất cả các pháp được nói đến.

Câu kệ là: ‘Thanh lọc tâm của mình, điều này là lời giáo huấn của chư Phật,’³ các pháp thuộc về tâm được nói đến, khi tâm (được nói đến) thì sắc được nói đến; đây là danh sắc, là Chân Lý Cao Thượng về Khổ.’ Kế đó, từ sự thanh lọc tâm của mình, cái mà hành giả thanh lọc bằng sự thấu triệt, cái ấy là Khổ; thanh lọc khỏi cái nào, cái ấy là Tập; thanh lọc nhờ vào cái nào, cái ấy là Đạo; cái mà đã được thanh lọc, cái ấy là Diệt.

‘Tùy thuộc vào mắt và các cảnh sắc, nhãn thức sanh lên.’ Ở đây, thọ, tưởng, tư, xúc, tác ý là đồng sanh, các pháp này đây có chung tướng trạng với tướng trạng của sự sanh lên. Và người nào nhầm chán về sắc, người ấy nhầm chán về thọ, người ấy cũng nhầm chán về tưởng, hành, thức. Như thế, các pháp nào có chung tướng trạng, khi một pháp trong số đó được diễn giải, tất cả các pháp là được diễn giải. Điều này được gọi là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

(6). Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì?

11. Ngôn ngữ, và chủ tâm, rồi văn tự trong việc chỉ bảo, ý nghĩa của Kinh là sự kết nối theo tuần tự; cách truyền đạt này là bốn sự dàn trận.⁴

Ở đây, cái gì là ngôn ngữ? Ngôn ngữ nên được tầm cầu (tìm hiểu) thế nào? Giống như điều đã được đức Thế Tôn nói: ‘Có được mười một yếu tố, vị tỳ khưu nắm được tính chất quan trọng ở các pháp một cách mau chóng: là vị thiện xảo về ý nghĩa, là vị thiện xảo về pháp, là vị thiện xảo về văn tự,⁵ là vị thiện xảo về ngôn ngữ, là vị thiện xảo về từ vựng thuộc nữ tánh, thiện xảo về từ vựng thuộc nam tánh, thiện xảo về từ vựng thuộc trung tánh, thiện xảo về từ vựng ở thì quá khứ, thiện xảo về từ vựng ở thì vị lai, và thiện xảo về từ vựng ở thì hiện tại, thiện xảo với một chủ tâm, thiện xảo với nhiều chủ tâm.’ Điều gì được chỉ bảo? Là thuộc quá khứ, tương lai, hay hiện tại? Với từ vựng thuộc nữ tánh, với từ vựng thuộc nam tánh, [với từ vựng thuộc trung tánh]? Có phải tất cả được diễn giải đúng theo Kinh? Xem xét là đúng hay sai về ngôn ngữ của Kinh theo văn tự, theo sự thiện xảo về ngôn ngữ (rằng): ‘Điều này nên được ứng dụng như vậy, điều này không nên được ứng dụng như vậy.’ Đây được gọi là thiện xảo về ngôn ngữ.

¹ *Dhammapadapāḷi* - *Pháp Cú*, TTPV 28, trang 99, câu kệ 293.

² Được thêm vào chữ ‘không’ theo sự hiệu đính của Tam Tạng Miến Điện (ND).

³ *Sđđ.*, trang 73, câu kệ 183.

⁴ So sánh với câu kệ số 6 của *Nettipakaraṇapāḷi* - *Cẩm Nang Học Phật*, TTPV 43, trang 8.

⁵ ‘là vị thiện xảo về văn tự’: Văn bản Miến Điện và PTS không có đoạn này.

Tattha katamaṃ adhippāyakosallaṃ? Yathādesitassa suttassa (sabbassa vāraṃ gacchati, imena bhagavatā desitanti). Yathā kiṃ?

‘Appamādo amatapadaṃ¹ pamādo maccuno padan ’ti gāthā. (Dh. ck.21)

Tattha² bhagavato ko adhippāyo? Ye amatameva³ ākaṅkhanti te appamattā viharissanti. Ayaṃ adhippāyo.

12. (Yogassa kālaṃ na nivattati yā ca
so na tattha pāpintave bhavanti,
vedanāmagga-isiṇā paveditaṃ⁴
dhutarajāsavā dukkhā pamokkhātā.)

Ettha bhagavato ko adhippāyo? Ye dukkhenānassādakā⁵ (?) te viriyamārabhissanti dukkhakkhayāyā ’ti.⁶ Ayaṃ tattha bhagavato adhippāyo. Iti gāthāya vā byākaraṇe⁷ vā desite iminā suttena sādhakā (?) yo evaṃ dhammānudhammaṃ paṭipajjati ’ti so adhippāyo. Ayaṃ vuccati desanādhippāyo.

Tattha katamo pubbāparasandhi? (Yaṃ gāthāyaṃ vā sutte⁸ vā padāni asītāni (?) bhavanti evaṃ vā evamevahi⁹ tassā gāthāya suttassa vā yāni purimāni padāni yāni ca pachimakāni, tāni samosāretabbāni. Evaṃ so pubbāparena sandhi ñāyati.¹⁰ Yā ekā samāradhā gāthā dve¹¹ tīṇi vā tassamekadese bhāsitaṃ abhāsitaṃ¹² gāthāhi aniddiṭṭho attho bhavati tadupadhāritabbaṃ¹³ yaṃ vattabbaṃ.¹⁴ Itissa pariyesamānassa pariyesanākaṅkhā, tassa vā puggalassa paññattīnaṃ apare pariyesitabbaṃ. Idaṃ vuccate pubbāparena sandhi.) ?

‘Kosallaṃ ’ti vatthuto nidānakosallaṃ, byañjanato niruttikosallaṃ, desanādhippāyakosallaṃ, pubbāparena sandhikosallaṃ. Tattha tassa gāthā pariyesitā nidānaṃ vā upalabbhituṃ.¹⁵ Na attho niddisitabbo vatthuto nidānakosallaṃ atthakosallaṃ imehi catūhi padehi attho pariyesiyanto yathābhūtaṃ pariyiṭṭho hoti. Atha ca sabbo vatthuto vā nidānena vā yo adhippāyo byañjano nirutti sandhi ca anuttaro eso pubbāparena evaṃ suttatthena desitabbaṃ. Ayaṃ catubyūho hāro.

(7). Tattha katamo āvaṭṭo¹⁶ hāro?

13. Ekamhi padaṭṭhāne - pariyesati sesakaṃ padaṭṭhānaṃ,
āvattati¹⁷ paṭipakkhe - āvaṭṭo nāma so hāro.

¹ amataṃ padaṃ - Ma, PTS.

² ettha - Ma, PTS.

³ asītimeva - Ma; asīti eva - PTS.

⁴ vedanā maggaṃ isi na paveditaṃ - PTS.

⁵ dukkhe nāssādakā - Ma;
dukkhena sādhakā - PTS.

⁶ vikiriyaṃ ārabhissanti dukkhakkhayā yāti - PTS.

⁷ byākaraṇena - Ma, PTS.

⁸ suttasu - Ma, PTS.

⁹ evameti - Ma, PTS.

¹⁰ nayati - PTS.

¹¹ dve vā - PTS.

¹² bhāsitaṃ abhāsitaṃ - PTS.

¹³ tadupamāyitabbaṃ - PTS.

¹⁴ yaṃva sabbā - Ma.

¹⁵ upalabbhituṃ - Ma, PTS.

¹⁶ āvaṭṭo - Ma.

¹⁷ āvaṭṭati - Ma.

Ở đây, sự thiện xảo về chủ tâm là gì? Đối với toàn bộ Kinh như đã được chỉ bảo, (vị ấy) đi đến sự chọn lựa rằng: ‘Đã được đức Thế Tôn chỉ bảo với (chủ tâm) này.’ Giống như điều gì?

Câu kệ là: “Sự không xao lãng là đạo lộ Bất Tử (Niết Bàn), sự xao lãng là con đường đưa đến sự chết.”¹

Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? ‘Những người nào mong muốn Bất Tử, những người ấy sẽ sống không xao lãng.’ Đây là sự chủ tâm.

12. (Vị ấy không đình chỉ thời điểm của sự nỗ lực, (không đình chỉ) cảm thọ và Đạo Lộ đã được bậc ẩn sĩ tuyên thuyết, ở đây, vị ấy không trở thành xấu xa, là vị đã được giải thoát khỏi khổ, có bụi bặm và lậu hoặc đã được giữ bỏ.)²

Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? ‘Những ai không hứng thú với Khổ, những người ấy sẽ khởi sự tinh tấn nhằm diệt trừ Khổ.’ Ở đây, đây là chủ tâm của đức Thế Tôn. Khi kệ ngôn hoặc thể văn *veyyākaraṇa* được chỉ bảo như thế, từ sự hoàn thành với Kinh này, người nào như vậy là ‘người thực hành đúng pháp và thuận pháp,’ (?) điều ấy là chủ tâm. Điều này được gọi là chủ tâm trong việc chỉ bảo.

Ở đây, sự kết nối theo tuần tự là gì? Trường hợp các thuật ngữ ở kệ ngôn hoặc ở Kinh là không được gắn bó nhau như vậy hoặc đúng y như vậy, thì các thuật ngữ trước và sau của kệ ngôn ấy hoặc của Kinh nên được làm cho phối hợp với nhau. Việc kết nối theo tuần tự ấy được biết đến như vậy. Khi một câu kệ nào đó, hai hoặc ba, đã được khởi đầu, mà ý nghĩa là chưa được diễn giải bởi những câu kệ chưa được nói trong số những câu đã được nói thuộc một phần của nó, điều nào cần được nói điều ấy cần được cân nhắc. Như thế, đối với người đang tìm kiếm này, (nếu có) sự nghi ngờ ở việc tìm kiếm, thì đối với người ấy (điều sẽ được nói) nên được tìm kiếm ở những nơi khác thuộc những phần đã được mô tả. Đây được gọi là sự kết nối theo tuần tự.

‘Thiện xảo’ là thiện xảo về căn nguyên từ sự việc, thiện xảo về ngôn ngữ từ văn tự, thiện xảo về chủ tâm của việc chỉ bảo, thiện xảo về sự kết nối theo tuần tự. Ở đây, câu kệ của việc ấy được tìm kiếm để tìm ra căn nguyên. Không phải ý nghĩa là sẽ được diễn giải từ sự việc; thiện xảo về căn nguyên là thiện xảo về ý nghĩa. Ý nghĩa đang được tìm kiếm từ bốn đoạn kệ này là (ý nghĩa) được tìm kiếm đúng theo thực thể. Và tất cả, hoặc là từ sự việc hoặc là do căn nguyên, điều nào là chủ tâm, văn tự, ngôn ngữ, và sự kết nối, điều ấy là không vượt lên trên so với sự tuần tự. Điều cần được chỉ bảo theo ý nghĩa của Kinh là như vậy. Điều này là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận.

(7). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xoay vần là gì?

13. Khi có một nền tảng, thì tìm kiếm nền tảng còn lại, rồi xoay vần ở phía đối nghịch; cách truyền đạt ấy gọi là sự xoay vần.³

¹ *Dhammapadapāḷi* - Pháp Cú, TTPV 28, trang 31, câu kệ 21.

² Câu kệ này đã được phỏng dịch (ND).

³ *Nettipakaraṇapāḷi* - Cẩm Nang Học Phật, TTPV 43, trang 8, câu kệ 7.

Yathā kiṃ? ‘Unnaḷānaṃ¹ pamattānaṃ ’ti (*Dh.* ck.292) gāthāyo. [2] Idaṃ kissa padaṭṭhānaṃ? Kusalānaṃ dhammānaṃ³ ossaggassa.⁴ Kusaladhammosaggo⁵ pana kissa padaṭṭhānaṃ? Akusaladhamma-
paṭisevanāya.⁶ (Appamādo) kissa padaṭṭhānaṃ? Kusaladhamma-
paṭisevanāya. (Pamādo) kissa padaṭṭhānaṃ? Kilesavatthupaṭisevanāya. Iti pamādena mohapakkhiyā diṭṭhi avijjā chandarāgapakkhiyā. Tattha taṇhā ca diṭṭhi ca cattāro āsavā, taṇhā kāmāsavo ca bhavāsavo ca, diṭṭhi⁷ diṭṭhāsavo ca avijjāsavo ca. Tattha citte atthīti diṭṭhi cetasikesu niccanti pañcasu kāmaguṇesu ajjhāvahanena kāmāsavo, upapattisu āsatti bhavāsavo. Tattha rūpakāyo kāmāsavassa bhavāsavassa ca padaṭṭhānaṃ, nāmakāyo diṭṭhāsavassa avijjāsavassa ca padaṭṭhānaṃ.

Tattha allīyanāya⁸ ajjhattavāhanaṃ kāmāsavassa lakkhaṇaṃ, patthanā ganthena⁹ abhisaṅkhārakāya saṅkharaṇaṃ¹⁰ bhavāsavassa lakkhaṇaṃ, abhiniveso ca parāmāso ca diṭṭhāsavassa lakkhaṇaṃ, appaṭivedho ca¹¹ dhammesu asampajaññā ca avijjāsavassa lakkhaṇaṃ.

Ime cattāro āsavā cattāri upādānāni: kāmāsavo kāmūpādānaṃ, bhavāsavo bhavūpādānaṃ, diṭṭhāsavo diṭṭhūpādānaṃ, avijjāsavo attavādūpādānaṃ, imehi catūhi upādānehi pañcakkhandho.¹²

Tattha avijjāsavo citte pahātabbo, so citte cittānupassissa pahīyati. Diṭṭhāsavo dhammesu pahātabbo, so dhammesu dhammānupassissa pahīyati. Bhavāsavo āsattiyā pahātabbo, so vedanāsu vedanānupassissa pahīyati. Kāmāsavo pañcasu kāmaguṇesu pahātabbo, so kāye kāyānupassissa pahīyati.

Tattha kāyānupassanā dukkhaṃ ariyasaccaṃ bhajati, vedanānupassanā pañcannaṃ indriyānaṃ paccayo, sukhindriyassa dukkhindriyassa somanassindriyassa domanassindriyassa upekkhindriyassa sattakilesopacāro tena samudayaṃ bhajati, citte cittānupassanā nirodhaṃ bhajati, dhammesu dhammānupassanā maggaṃ bhajati.

Tenassa catūsu ca dassanena tasseva sabbe pahīyanti yena niddiṭṭhā paṭhamaṃ ‘unnaḷānaṃ pamattānaṃ tesam vaḍḍhanti āsavā’ (*Dh.* ck.292) jānato hi passato āsavānaṃ khayō, dukkhaṃ samudayo nirodho maggo hi akusalā dhammā evaṃ pariyesitabbā yāva tassa akusalassa gati. Tato paṭipakkhena akusale dhamme pariyesati tesam kilesānaṃ hārena¹³ āvattati. Ayaṃ vuccate āvaṭṭo hāro.

¹ unnaḷānaṃ - PTS.

² yaṃ pamādo - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

³ kusalā dhammā - PTS.

⁴ osaggassa - Ma, PTS.

⁵ kusaladhammosaggo - Ma;

kusaladhammo saggo - PTS.

⁶ akusalā dhammā paṭisevanāya - PTS.

⁷ diṭṭhi - itipadaṃ Ma potthake na dissate.

⁸ allīyanāya - Ma; allīyanāyanā - PTS.

⁹ patthanaganthana - Ma;

patthanā ganthanā - PTS.

¹⁰ abhisaṅkhārakāyasaṅkhāraṇaṃ - Ma;

abhisaṅkhārakāyasaṅkhārāṇaṃ - PTS.

¹¹ ca - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

¹² pañcakkhandhā - Ma, PTS.

¹³ pahāyena - PTS.

Giống như điều gì? Câu kệ là: “... đối với những kẻ cao ngạo, bị xao lãng ...”¹ Điều này là nền tảng của việc gì? Của việc buông thả đối với các thiện pháp. Vậy buông thả thiện pháp là nền tảng của việc gì? Của việc thân cận bất thiện pháp. (Không xao lãng) là nền tảng của việc gì? Của việc thân cận thiện pháp. (Xao lãng) là nền tảng của việc gì? Của việc thân cận căn cứ địa của ô nhiễm. Như thế, do xao lãng, tà kiến là thuộc phe si mê, vô minh là thuộc phe mong muốn và luyến ái. Ở đây, tham ái và tà kiến là bốn lậu hoặc: tham ái là dục lậu và hữu lậu, tà kiến là tà kiến lậu và vô minh lậu. Ở đây, (nghĩ rằng): ‘có ở tâm’ và ‘thường còn ở các sở hữu tâm’ là tà kiến, với sự lôi cuốn ở năm loại dục là dục lậu, sự dính mắc ở các việc tái sanh là hữu lậu. Ở đây, sắc thân² là nền tảng của dục lậu và hữu lậu, danh thân² là nền tảng của tà kiến lậu và vô minh lậu.

Ở đây, sự lôi cuốn của việc dính mắc là tướng trạng của dục lậu, sự hình thành liên quan đến việc tạo tác do sự trói buộc từ ước nguyện là tướng trạng của hữu lậu, sự chấp chặt và sự bám víu là tướng trạng của tà kiến lậu, sự không thấu triệt và sự không nhận biết rõ về các pháp là tướng trạng của vô minh lậu.

Bốn lậu hoặc này là bốn sự chấp thủ: dục lậu là sự chấp thủ về dục, hữu lậu là sự chấp thủ về hiện hữu, tà kiến lậu là sự chấp thủ về tà kiến, vô minh lậu là sự chấp thủ về ngã luận thuyết; năm uẩn là do bốn sự chấp thủ này.

Ở đây, vô minh lậu sẽ được dứt bỏ ở tâm; nó được dứt bỏ ở vị có sự quan sát tâm trên tâm. Tà kiến lậu sẽ được dứt bỏ ở các pháp; nó được dứt bỏ ở vị có sự quan sát pháp trên các pháp. Hữu lậu sẽ được dứt bỏ ở sự dính mắc; nó được dứt bỏ ở vị có sự quan sát thọ trên các thọ. Dục lậu sẽ được dứt bỏ ở năm loại dục; nó được dứt bỏ ở vị có sự quan sát thân trên thân.

Ở đây, việc quan sát thân liên quan đến Chân Lý Cao Thượng về Khổ, việc quan sát thọ là duyên cho năm quyền: –lạc quyền, khổ quyền, hỷ quyền, ưu quyền, xả quyền, –l à sự tiếp cận ô nhiễm của chúng sanh, do đó liên quan đến Tập; việc quan sát tâm trên tâm liên quan đến Diệt; việc quan sát pháp trên các pháp liên quan đến Đạo.

Và do việc thấy ấy của vị này về bốn (Chân Lý), tất cả (lậu hoặc) của chính vị ấy được dứt bỏ như đã được diễn giải trước đây: ‘Đối với những kẻ cao ngạo, bị xao lãng, các lậu hoặc của những kẻ ấy tăng trưởng;’¹ bởi vì có sự diệt trừ các lậu hoặc đối với vị biết, đối với vị thấy (rằng): ‘Khổ, Tập, Diệt, Đạo.’ Các bất thiện pháp nên được tìm kiếm như vậy, luôn cả đường lối của pháp bất thiện ấy. Do đó, một người tìm kiếm các pháp bất thiện theo cách đối nghịch rồi xoay vần theo cách truyền đạt đối với các ô nhiễm ấy. Việc này được gọi là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

¹ Câu kệ đầy đủ như sau: “Bởi vì việc cần làm thì bị bỏ qua, trái lại việc không cần làm lại được làm, đối với những kẻ cao ngạo, bị xao lãng, các lậu hoặc của những kẻ ấy tăng trưởng” (Dhammapadapāḷi - Pháp Cú, TTPV 28, trang 99, câu kệ 292).

² Sắc thân (rūpakāya): nói đến 32 thể trước gồm có: ‘tóc, lông, ... nước tiểu, não bộ ở đầu;’ Danh thân (nāmakāya): tập hợp các yếu tố thuộc về tâm, gồm có ‘thọ, tưởng, tư, tâm, xúc, tác ý.’ Xem Nettipakaraṇapāḷi - Cẩm Nang Học Phật, TTPV 43, trang 115 (ND).

Evam sukkāpi dhammā pariyesitabbā. Akusaladhamme āvaṭṭetvā.¹ Tattha āvaṭṭassa hārassa ayaṃ bhūmi: satiupaṭṭhānā ca vipallāsā ca cattāri nāṇāni sakkāyasamuppādagāmini² ca paṭipadā sakkāyanirodhagāmini paṭipadā.

(8). Tattha katamo vibhatti hāro?

Yaṃ kiñci vibhajjabyākaraṇīyaṃ vuccati vibhatti hāro. Yathā kiṃ? Āgantvā ca puna puggalo hoti, no vāgataṃ na paribhāsati³ (A. iv, 379-382) paripucchatāya paṭṭhāya atiyanaṃ⁴ ekassa kiñci.⁵ Ayaṃ vuccate vibhattihāro.

(9). Tattha katamo parivattano hāro?⁶

Yaṃ kiñci paṭipakkhaniddeso, ayaṃ vuccati parivattano hāro. Yathāvuttaṃ bhagavatā: “Sammādiṭṭhikassa purisapuggalassa micchādiṭṭhi nijjiṇṇā⁷ hoti”ti (ss. M. iii, 76) vitthārena sabbāni maggaṅgāni. Ayaṃ vuccate parivattano hāro.

(10). Tattha katamo vevacano hāro?⁸

14. Vevacanehi anekehi - ekaṃ dhammaṃ pakāsitaṃ,
sutte yo jānāti⁹ suttaṃ idā - vevacano nāma so hāro.

Yathā āyasmā sārīputto ekamhi vatthumhi vevacanena nānāsuttana¹⁰ bhagavatā pasamsito ‘mahāpañño sārīputto hāsapañño javanapañño’ti, (M. iii, 15) idaṃ paññāya vevacanaṃ.

Yathā ca maggavibhaṅge (Vbh. 235) niyyānattho ekamekaṃ maggaṅgaṃ vevacanehi niddiṭṭhaṃ. Evaṃ avijjāya vevacanā.¹¹ Ekaṃ akusalamūlaṃ tadeva santaṃ tesu tesu janapadesu tena tena pajānanti.¹² Na hi anena tadevapi ālapīyanti¹³ aññaṃ bhajati.¹⁴ ‘Sabbakāmajahassa bhikkhuno’ti kāmā ālapitā. ‘Yassa nittiṇṇo¹⁵ paṅko’ti¹⁶ (Ud. 24) te yeva kāme paṅkoti¹⁷ ālapati. ‘Suṇamānassa puretaraṃ rajan’ti¹⁸ (Ud. 21) teyeva kāme ‘rajan’ti ālapati, evaṃ suttamhi yo dhammo desīyati tassa pariyēṭṭhi ‘katamassa dhammassa idaṃ nāmaṃ, katamassa idaṃ vevacanaṃ’ti. Sabbaññū hi yesaṃ yesaṃ yā nirutti hoti, yathā gāmī tena tena desetī’ti tassa vevacanaṃ pariyesitabbaṃ. Ayaṃ vevacano hāro.

¹ āgamissa - Ma, PTS.

² sakkāyasamuppādayagāmini - Ma, PTS.

³ no vā na paribhāsati - PTS.

⁴ pañhāya atiyanaṃ - Ma;
pañhāyā ti yaṃ - PTS.

⁵ na esā kiñci - PTS.

⁶ parivattanā-hāro - PTS.

⁷ jiṇṇā - PTS.

⁸ vevacanā-hāro - PTS.

⁹ yojanā ti - PTS.

¹⁰ nānāvuttana - Ma, PTS.

¹¹ vevacanaṃ - PTS.

¹² pajānāti - PTS.

¹³ ālapīyanti - Ma;
ālayanti - PTS.

¹⁴ bhavati - PTS.

¹⁵ nitthiṇṇo - Ma.

¹⁶ saṅkoti - Ma, PTS.

¹⁷ saṅkāti - Ma, PTS.

¹⁸ rajjanti - Ma, PTS.

Các pháp trắng cũng nên được tìm kiếm như vậy sau khi xoay vần các pháp bất thiện. Ở đây, đây là lãnh vực của cách truyền đạt xoay vần: (bốn) thiết lập niệm, (bốn) sự trái khuấy và bốn trí, sự thực hành đưa đến sự sanh khởi của hiện thân và sự thực hành đưa đến sự diệt tận của hiện thân.

(8). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì?

Bất cứ điều gì nên được giải đáp sau khi phân tích được gọi là cách truyền đạt bằng sự phân tích. Giống như điều gì? Và sau khi đi đến làm người lần nữa, là vị không mắng nhiếc việc đi đến của chúng tôi. Khi việc chất vấn đã được phát khởi, người này có một chủ tâm nào đó. (?) Việc này được gọi là cách truyền đạt bằng sự phân tích.

(9). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự đảo ngược là gì?

Bất cứ sự diễn giải đối nghịch nào, điều này được gọi là cách truyền đạt bằng sự đảo ngược. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn: “*Đối với người có chánh kiến, tà kiến bị kiệt quệ,*” như thế với chi tiết về tất cả các chi phần của Đạo. Việc này được gọi là cách truyền đạt bằng sự đảo ngược.

(10). Ở đây, cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa là gì?

14. “*Vị hiểu rõ các Kinh là người biết một pháp ở Kinh được trình bày bằng nhiều từ đồng nghĩa; cách truyền đạt ấy có tên là từ đồng nghĩa.*”

Giống như đại đức Sāriputta đã được đức Thế Tôn ca ngợi về một sự việc bằng từ đồng nghĩa với cách nói khác nhau: “*Sāriputta có tuệ vĩ đại, có tuệ vi tiếu, có tuệ tốc hành;*” đây là từ đồng nghĩa của tuệ.

Và giống như ý nghĩa ‘đi ra khỏi’ ở *Maggavibhaṅga* (Chương Đạo Phân Tích¹), mỗi một chi phần của Đạo được diễn giải bằng các từ đồng nghĩa. Các từ đồng nghĩa của vô minh là tương tự như vậy. Trong khi chính nó chỉ là một bất thiện căn, nhưng người ta nhận biết nó bằng tên này tên nọ ở những xứ sở này khác, nhưng không phải vì nó ‘được gọi’ bằng tên này (tên nọ) mà nó lại liên quan đến cái khác. ‘*Đối với vị tỳ khuru từ bỏ tất cả các dục,*’ các dục được nói đến. ‘*Đối với người nào, bãi lầy đã được vượt qua khỏi,*’ Ngài gọi chính các dục ấy là ‘*bãi lầy.*’ ‘*Đối với vị đang giữ bỏ bụi bặm (ô nhiễm) đã được tạo ra trước đây,*’² Ngài gọi chính các dục ấy là ‘*bụi bặm;*’ tương tự như vậy ở Kinh, pháp nào được chỉ bảo thì có sự tìm kiếm đối với pháp ấy (rằng): ‘*Tên gọi này là của pháp nào, từ đồng nghĩa này là của pháp nào?*’ Bởi vì ‘*ngôn ngữ của những nhóm người này khác, đáng Toàn Tri chỉ bảo theo từng loại ngôn ngữ ấy tùy theo người đi đến,*’ như thế từ đồng nghĩa của nó nên được tìm kiếm. Đây là cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa.

¹ Một chương của bộ *Vibhaṅgapāli* - Phân Tích thuộc *Abhidhammapiṭaka* - Tạng Vi Diệu Pháp.

² Nghĩa Việt được ghi theo câu kệ ‘*dhunamānassa purekatam rajam*’ của *Udānapāli* - Phật Tự Thuyết, TTPV 28, trang 173.

(11). Tattha katamo paññatti hāro?

‘Cattāri ariyasaccāni ’ti suttaṃ niddisati, nikkhepapaññattiyā;¹ samudayapaññatti.² ‘Kabaḷīnkāre ce bhikkhave āhāre³ atthi rāgo atthi nandi, atthi taṇhā, patiṭṭhitam.⁴ Tattha viññānam –pe– (ss. S. ii, 101⁺) pabhava⁵paññattiṃ paññapeti. ‘Kabaḷīnkāre āhāre natthi rāgo⁶ –pe– samugghātam paññapeti.⁷

‘Tassa kāmāsavāpi cittaṃ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṃ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṃ vimuccati ’ti (M. i, 183-4) pahānapaññattiṃ paññapeti. ‘Taṇhā yassa purakkhatā paññā parivattati’ (ss. Dh. ck.342) gāthā manāpapaññattiṃ paññapeti. Evaṃ pana manāpapaññatti ’ti ekadhammaṃ bhagavā paññapeti. Na hi taṇhā dukkhasamudayo katvā⁸ sabbattha taṇhāsamudayo niddisitaḥ. Yathā ‘uppannam kāmavitakkaṃ nādhivāseti pajayati vinodeti ’ti⁹ (ss. M. i, 11) paṭikkhepapaññatti.

Evaṃ sabbesaṃ dhammānaṃ kusalānaṃca akusalānaṃca yaṃ cassa dhammakhettaṃ bhavati, so ceva dhammo tattha pavattati, tadavasiṭṭhā dhammā tassānuvattakā honti. Sā duvidhā paññatti: parādhīnapaññatti ca sādhiṇapaññatti ca. Katamā sādhiṇapaññatti? “Samādhim bhikkhave bhāvētha. Samāhito bhikkhave bhikkhu yathābhūtam pajānāti. ‘Rūpaṃ aniccaṃ ’ti yathābhūtam pajānāti, (ss. S. iv, 80) ayaṃ sādhiṇapaññatti parādhīnapaññatti ca, sā paññatti paññāya ca silassa ca.

Yathā cattāri jhānāni bhāvētha, tassa atthi samādhindriyaṃ, mudūni cattāri indriyāni tāni catuparādhīnāni, tiṇi aveccappasādehi¹⁰ (ss. S. v, 323)) parādhīnaṃ samādhindriyaṃ cattāri indriyāni parādhīnāti catusu ariyasaccesu aparādhīnaṃ paññindriyaṃ satipaṭṭhānesu sammappadhānesu viriyindriyaṃ. Iti sake padaṭṭhāne sake khettsādhiṇo so dhammo, so ca tattha paññāpetabbo. Tassa paṭipakkhā nighāto niddisitaḥ. Etthāyaṃ anekākārapaññatti kena¹¹ kāraṇena ayaṃ dhammo paññattoti. Ayaṃ vuccate paññatti hāro.

(12). Tattha katamo otaraṇo hāro?¹¹

Chasu dhammesu otāretabbaṃ. Katamesu chasu? Khandhesu dhātūsu āyatanesu indriyesu saccesu paṭiccasamuppādesu. Natthi taṃ suttaṃ vā gāthā vā byākaraṇaṃ vā imesaṃ¹² channaṃ dhammānaṃ aññatarasmiṃ na saṃdissati. Ettāvatā esā sabbā desanā yā¹³ tā khandhā vā dhātuyo vā āyatanāni vā indriyāni vā saccāni vā paṭiccasamuppādo vā.

¹ nikkhepapaññatti - Ma, PTS.

² yā samudayapaññatti - Ma.

³ kabaḷīnkāre āhāre - Ma, PTS.

⁴ atthi chando atthi rāgo yāva patiṭṭhitam - Ma, PTS.

⁵ parabhāva - PTS.

⁶ natthi chando - Ma.

⁷ samugghāti paññatti - Ma, PTS.

⁸ kāretvā - Ma, PTS.

⁹ nādhivāseti vinodeti pajahati ti - Ma;

nādhivāseti vinodeti padahati ti - PTS.

¹⁰ aveccappasādeti - Ma.

¹¹ tena - PTS.

¹² imesu - Ma, PTS.

¹³ desanāya - PTS.

(11). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự mô tả là gì?

Ngài diễn giải Kinh về ‘*bốn Chân Lý Cao Thượng*’ bằng việc mô tả thông qua sự trình bày. Sự mô tả về nhân sanh là: “*Này các tỳ khuru, nếu ở đoàn thực mà có sự luyến ái, có sự vui mừng, có tham ái, thì nơi ấy thức được thiết lập –nt–,*”¹ như thế Ngài mô tả về nguồn phát khởi. “*Nếu ở đoàn thực mà không có sự luyến ái, –nt–,*” như thế Ngài mô tả về sự thủ tiêu.

“*Đối với vị ấy, tâm được giải thoát khỏi dục lậu, tâm được giải thoát khỏi hữu lậu, tâm được giải thoát khỏi vô minh lậu,*” như thế Ngài mô tả về sự dứt bỏ. Câu kệ là: “*Bị vây hãm bởi tham ái, tuệ của người này di chuyển vòng quanh,*” như thế Ngài mô tả về sự hợp ý. Hơn nữa, tương tự như ‘*sự mô tả về sự hợp ý,*’ như thế đức Thế Tôn mô tả về một pháp. Không phải vì sau khi đã xác định tham ái là ‘*nhân sanh Khở*’ mà nhân sanh tham ái có thể được diễn giải trong mọi trường hợp.² Giống như sự mô tả đối nghịch rằng: ‘*Hành giả không chấp nhận, dứt bỏ, loại trừ dục tâm đã được sanh khởi.*’

Tương tự như vậy đối với tất cả các pháp thiện và bất thiện. Và nơi nào là địa bàn của pháp này thì chính pháp ấy vận hành ở nơi ấy, các pháp còn lại của nó là những yếu tố vận hành theo nó. Sự mô tả ấy có hai loại: sự mô tả dựa vào cái khác và sự mô tả dựa vào chính nó. Sự mô tả dựa vào chính nó là gì? “*Này các tỳ khuru, hãy tu tập về định. Này các tỳ khuru, được định tĩnh, vị tỳ khuru nhận biết đúng theo thực thể. Nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Mắt là vô thường;’*” đây là sự mô tả dựa vào chính nó (thuộc về định) và sự mô tả dựa vào cái khác, sự mô tả ấy là thuộc về tuệ và thuộc về giới.

Giống như “*hãy tu tập bốn thiên,*” thuộc về vị ấy là có định quyền, bốn quyền (còn lại) là cùn lụt, chúng là dựa vào cái khác; với ba niềm tịnh tín tuyệt đối (vào đức Phật, Giáo Pháp, và Tăng Chúng), định quyền là dựa vào cái khác; ở bốn Chân Lý Cao Thượng, bốn quyền là dựa vào cái khác, tuệ quyền là không dựa vào cái khác; ở các thiết lập niệm (niệm quyền); ở các chánh căn, tấn quyền (là không dựa vào cái khác). Như thế, ở nền tảng của chính nó, pháp ấy là dựa vào chính nó ở địa bàn của chính nó, và nó nên được mô tả ở tại nơi ấy. Việc tiêu diệt từ phía đối nghịch của nó nên được diễn giải. Ở đây, việc này là sự mô tả theo nhiều biểu hiện (tìm hiểu rằng): ‘*Bởi lý do gì mà pháp này được mô tả?*’ Việc này được gọi là cách truyền đạt bằng sự mô tả.

(12). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự liệt kê là gì?

Nên liệt kê ở sáu pháp. Ở sáu pháp nào? Ở các uẩn, ở các giới, ở các xứ, ở các quyền, ở các Chân Lý, ở các sự tùy thuận sanh khởi. Không có trường hợp thể loại Kinh ấy, hoặc *gāthā* ấy, hoặc *veyyākaraṇa* (!) ấy lại không chỉ ra ở một pháp nào đó trong số sáu pháp này. Toàn bộ các sự chỉ báo này là chừng ấy, hoặc là các uẩn, hoặc là các giới, hoặc là các xứ, hoặc là các quyền, hoặc là các Chân Lý, hoặc là các sự tùy thuận sanh khởi.

¹ Xem *Nettipakaraṇapāli - Cẩm Nang Học Phật*, TTPV 43, từ trang 87.

² Xem *Sđd.*, trang 127.

Tattha pañcannaṃ khandhānaṃ vedanākkhandho rāgadosamohānaṃ padaṭṭhānaṃ. Tattha tisso vedanāyo, tattha¹ sukhāya vedanāya somanasso savicāro, dukkhāya vedanāya domanasso savicāro, adukkhamasukhāya vedanāya upekkhā savicārā.²

Yā³ puna tattha vedayitaṃ idaṃ dukkhasaccaṃ, (S. iv, 134) khandhesu saṅkhārakkhandho. Tattha kāyo pamattaṃ sa-upavattati, tañca saṅkhāragataṃ⁴ dvidhā ca bhavaṅgotaraṇaṃ kammaṃ, tīṇi ca saṅkhārāni puññābhisaṅkhārā vā apuññā vā aneñjā⁵ vā (S. ii, 82) hetu, sabbaṃ sarāgassa⁶ no vītarāgassa dosassa, abhisaṅkhārāni ca avītarāgo ceteti ca pakappeti ca, vītarāgo pana ceteti ca no abhisaṅkharoti,⁷ (S. ii, 65) yaṃ uṇhaṃ vajiraṃ kaṭṭhe vā rukkhe vā aññattha vā patantaṃ bhindati ca dahati⁸ ca, evaṃ sarāgo cetanā⁹ ceteti ca abhisaṅkharoti ca yathā sītaṃ¹⁰ vajiraṃ na bhindati na ca dahati, evaṃ vītarāgo cetanā¹¹ ceteti na ca abhisaṅkharoti. Tattha pañcannaṃ khandhānaṃ eko khandho anindriyasarīraṃ saññākkhandho.

Tattha dhātūnaṃ, aṭṭhārasa dhātuyo, tattha yā rūpī dasa dhātuyo tāsu desiyamānāsu rūpakkhandho niddisitabbo, dukkhaṃ ariyasaccaṃ. Yepi ca cha viññāṇakāyā (M. i, 53) manodhātusattamā, tattha viññāṇakkhandho ca niddisitabbo, dukkhaṃ ariyasaccaṃ. Dhammadhātu pana dhammasamosaraṇāyo dhammo¹² hetunā ca nissandena ca phalena ca kiccena ca vevacanena ca yena yena upalabbhati, tena tena niddisitabbo. Yadi vā kusalā yadi vā akusalā yadi vā abyākatā (Dhs. 1) yadi vā asaṅkhatā (Dhs. § 1086). Dvādasannaṃ āyatanānaṃ dasa āyatanāni rūpāni taṃ dukkhaṃ ariyasaccaṃ niddisitabbaṃ. Rūpakkhandho ca manāyatanañca viññāṇakkhandhena niddisitabbaṃ, dukkhaṃ ariyasaccaṃ. Dhammāyatanaṃ nānādharmasamosaraṇaṃ.

Tattha ye dhammā indriyānaṃ indriyesu niddisitabbā. Ye anindriyānaṃ anindriyesu niddisitabbā, pariyaṃto ca otāretabbā. Yathā yā dhammadhātu tathā dhammāyatanaṃ pariyesitabbaṃ. Yā yeva hi dhammadhātu tadeva dhammāyatanaṃ anūnaṃ anadhikaṃ. (Vbh. 73, 89)

Tattha paṭiccasamuppādo atthi tividho, atthi catubbidho, atthi duvidho. Tattha tividho paṭiccasamuppādo: hetu phalaṃ nissando.¹³ Avijjā saṅkhārā taṇhā upādānaṃ ca ayaṃ hetu, viññāṇaṃ nāmarūpaṃ saḷāyatanaṃ phasso vedanā ca ayaṃ paccayo, yo bhavo ayaṃ vipāko, yā jāti maraṇaṃ ayaṃ nissando.

¹ tassa - Ma, PTS.

² upekkho savicāro - Ma.

³ yaṃ - Ma, PTS.

⁴ saṅkhāragato - Ma, PTS.

⁵ ānañjā - PTS.

⁶ sabbasarāgassa - Ma, PTS.

⁷ abhisaṅkhāro ti - PTS.

⁸ dahati - Ma, PTS.

⁹ sarāgacetanā - Ma.

¹⁰ satam - Ma;

sa tam - PTS.

¹¹ vītarāgacetanā - Ma, PTS.

¹² dhammasamosaraṇā, so dhammo - Ma, PTS.

¹³ hetu-phala-nissando - PTS.

Ở đây, thọ uẩn thuộc năm uẩn là nền tảng của luyện ái, sân hận, và si mê. Ở đây, có ba thọ: ở đây, hỷ tâm có sự tương quan với thọ lạc, ưu tâm có sự tương quan với thọ khổ, hành xả có sự tương quan với thọ không khổ không lạc.

Lại nữa, ở đây cái được cảm thọ là Chân Lý về Khổ, là hành uẩn trong số các uẩn. Ở đây, thân vận hành tiến đến sự bị xao lãng (!); việc đi đến hành (sự tạo tác) ấy là có hai loại, và sự liệt kê ở hữu phần là nghiệp. Và có ba hành: –hoặc là phúc hành, hoặc là phi phúc hành, hoặc là bất động hành¹ là nhân; tất cả là đối với người có luyện ái, không phải đối với người đã xa lìa luyện ái, đối với sân hận (cũng thế): người chưa xa lìa luyện ái suy tính và xếp đặt các sự tạo tác; trái lại, vị đã xa lìa luyện ái suy tính và không tạo tác. Việc tia sét nóng bỏng, trong lúc giáng xuống ở khúc gỗ, ở thân cây, hoặc ở nơi nào khác, phá vỡ và đốt cháy (nơi ấy), tương tự như vậy người có sự luyện ái suy tính với sự cố ý và tạo tác; giống như tia sét lạnh không phá vỡ và không đốt cháy, tương tự như vậy người đã xa lìa luyện ái suy tính với sự cố ý và không tạo tác. Ở đây, một uẩn trong năm uẩn –không thuộc thân thể (vật lý) với các giác quan– là tướng uẩn.

Ở đây, thuộc về các giới thì có 18 giới. Ở đây, có sắc là mười giới; trong khi chúng được chỉ bảo thì sắc uẩn nên được diễn giải, là Chân Lý Cao Thượng về Khổ. Và sáu nhóm thức với ý giới là thứ bảy; ở đây, thức uẩn nên được diễn giải, là Chân Lý Cao Thượng về Khổ. Trái lại, pháp giới là sự hội tụ của các pháp; pháp ấy được đạt đến bởi điều nào: –bởi nguyên nhân, bởi hệ quả, bởi quả báo, bởi phận sự, và bởi từ đồng nghĩa,– thì nên được diễn giải theo mỗi một điều ấy: (!) hoặc là thiện, hoặc là bất thiện, hoặc là vô ký, hoặc là không tạo tác. Trong số mười hai xứ, mười xứ là có sắc, Chân Lý Cao Thượng về Khổ ấy nên được diễn giải (theo) sắc uẩn; (!) và ý xứ nên được diễn giải theo thức uẩn, là Chân Lý Cao Thượng về Khổ. Pháp xứ là sự hội tụ của các pháp khác nhau.

Ở đây, các pháp nào thuộc về các quyền thì nên được diễn giải liên quan đến các quyền, các pháp nào không thuộc về các quyền thì nên được diễn giải không liên quan đến các quyền, và nên được liệt kê theo thứ lớp. Pháp giới là như thế nào thì pháp xứ nên được tìm kiếm như thế ấy. Bởi vì cái nào là pháp giới thì chính cái ấy là pháp xứ, không kém không hơn.

Ở đây, sự tùy thuận sanh khởi có ba loại, có bốn loại, có hai loại. Ở đây, ba loại tùy thuận sanh khởi là: nhân, quả, hệ quả.² Vô minh, các hành, ái, thủ là nhân; thức, danh sắc, sáu xứ, xúc, và thọ là duyên; hữu là quả thành tựu; sanh, tử là hệ quả.

¹ Xem Phần Phụ Chú về ‘phúc hành, phi phúc hành, bất động hành’ ở trang 335.

² Ở đây ghi là 3 loại: “nhân, quả, hệ quả,” nhưng lại liệt kê thành 4 loại: “nhân, duyên, quả thành tựu, và hệ quả”: thiếu “quả” nhưng lại thừa “duyên và quả thành tựu” (ND).

Kathaṃ catubbidho? Hetu paccayo vipāko nissando ca. Avijjā ca taṇhā ca saṅkhārā ca¹ upādānaṃ ca ayaṃ hetu, viññānaṃ nāmarūpassa paccayo nāmarūpaṃ uppajjati. Tathā uppannassa² saḷāyatanaṃ phasso vedanā ca ayaṃ paccayo. Yo bhavo ayaṃ vipāko. Yā jāti yā ca jarāmaṇaṃ ayaṃ nissando.

Kathaṃ duvidho paṭiccasamuppādo? Avijjā saṅkhārā taṇhā upādānaṃ ayaṃ samudayo, viññānaṃ nāmarūpaṃ saḷāyatanaṃ phasso vedanā bhavo jāti maraṇaṃ ca, idaṃ dukkhaṃ. Yaṃ pana avijjānirodhā saṅkhānirodho, imāni tappatipakkhena dve saccāni. Tasmā paṭiccasamuppādo yena ākārena niddiṭṭho, tena tena niddisitabbo.

Tathā bāvīsati indriyāni: dvādasa indriyāni cakkhundriyāni cakkhundriyaṃ yena domanassindriyaṃ, idaṃ dukkhaṃ. Purisindriyaṃ ca diṭṭhiyā ca taṇhā padaṭṭhānaṃ. Yato puriso purisakānaṃ taṃ evaṃ kātābbatā. Atha ajjhataṃ sārājati. Ayaṃ ahaṃkāro taṃ yathā³ sāratto bahiddhā pariyesati, ayaṃ mamaṃkāro evaṃ itthi. Tattha sukhindriyaṃ ca somanassindriyaṃ ca purisindriyassānuvattakā honti. Tassa adhippāyaparipuṇṇā lobhadhammā kusalamūle pavaḍḍhenti. Tassa ce ayamadhippāyo na pāripūriṃ gacchati. Tassa dukkhindriyaṃ ca domanassindriyaṃ ca vattati, doso ca akusalamūlaṃ pavaḍḍhati. Sace pana upekkhaṃ⁴ bhāveti upekkhindriyassa anuvattako⁵ bhavati. Amoho ca kusalamūlaṃ pavaḍḍhati. Iti satta indriyāni kilesavatthumupādāya anatthemāni⁶ avamāni sabbassa vedanā itthindriyaṃ purisindriyaṃ.

Tattha aṭṭha indriyāni saddhindriyaṃ yāva aññātāvino indriyaṃ, ayaṃ dukkhanirodhagāminī paṭipadā. Dasannaṃ paññindriyānaṃ kāmarāgassa padaṭṭhānaṃ. Manindriyaṃ bhavarāgassa padaṭṭhānaṃ, paññindriyāni rūparāgassa padaṭṭhānaṃ, itthindriyaṃ ca purisindriyaṃ ca sattapaññattiyā padaṭṭhānaṃ. Tattha yena yena indriyena yuttaṃ vā gāthāya otāretuṃ sakkoti tena tena niddisitabbo. Evaṃ khandhesu dhātūsu āyatanesu saccesu paṭiccasamuppādesu. Ayaṃ otaraṇo hāro.

(13). Tattha katamo sodhano hāro?

Tayo gāthā⁷ ekena ārambhena bhāsīyanti;⁸ tattha ekissā bhāsītāya avasiṭṭhāsu ābhāsītāsu⁹ so attho na niddisitabbo. Kiṃ kāraṇaṃ? Na hi tāva so attho bhāsito, so ābhāsito na sakkā niddisituṃ. Yathā kiṃ? ‘Appamādo amatapadanti¹⁰ gāthā. (Dh. ck.21) Ayamekā gāthā na niddisitabbā.¹¹ Kiṃ kāraṇaṃ? Atthi tāva¹² imassa ārambhassa abhāsitaṃ:¹³

¹ taṇhāsaṅkhārā ca - Ma.

² upapannassa - Ma.

³ yasā - Ma, PTS.

⁴ upekkhā - Ma, PTS.

⁵ anuvattakāmā - Ma, PTS.

⁶ ananvemāni - Ma, PTS.

⁷ yo gāthā - Ma, PTS.

⁸ ārambho bhāsissanti - Ma, PTS.

⁹ bhāsītāsu - Ma, PTS.

¹⁰ amataṃ padanti - Ma, PTS.

¹¹ gāthā niddisitabbā - Ma, PTS.

¹² atthikkhātāva - Ma, PTS.

¹³ anabhāsitaṃ - Ma, PTS.

Bốn loại là thế nào? Nhân, duyên, quả thành tựu, và hệ quả. Vô minh, ái, các hành, và thủ là nhân; thức là duyên cho danh sắc, danh sắc sanh lên. Đối với cái đã được sanh lên như thế, sáu xứ, xúc, và thọ là duyên; hữu là quả thành tựu; sanh, lão, và tử là hệ quả.

Sự tùy thuận sanh khởi có hai loại là thế nào? Vô minh, các hành, ái, thủ là Tập; thức, danh sắc, sáu xứ, xúc, thọ, hữu, sanh, (lão,) và tử là Khổ. Trái lại, do sự diệt tận của vô minh, có sự diệt tận của các hành, v.v... các điều này, theo sự đối nghịch với nó, là hai Chân Lý (Diệt, Đạo). Vì thế, sự tùy thuận sanh khởi được diễn giải theo kiểu cách nào thì nên được diễn giải theo mỗi một kiểu cách ấy.

Hai mươi hai quyền thì cũng như vậy: Mười hai quyền là các nhãn quyền, từ nhãn quyền ... cho đến ... ưu quyền; đây là Khổ. Nam quyền là nền tảng của tà kiến và của tham ái. Từ khi người nam có thể thực hiện điều ấy như vậy đối với các người nữ, rồi bị luyến ái ở nội phần; đây là việc tạo thành ‘tôi.’ Người nam, bị luyến ái như thế với điều ấy, rồi tâm cầu ở bên ngoài; đây là việc tạo thành ‘của tôi.’ Người nữ là tương tự như vậy. Ở đây, lạc quyền và hỷ quyền là những yếu tố vận hành theo nam quyền. Các pháp tham lam của người ấy, khi được đầy đủ về chủ tâm, chúng làm phát triển các gốc rễ của (bất) thiện. Nếu chủ tâm này của người ấy không đi đến sự viên mãn, thì khổ quyền và ưu quyền vận hành đối với người ấy, và bất thiện căn sân phát triển. Trái lại, nếu người ấy tu tập về hành xả và là người vận hành theo xả quyền, thì thiện căn vô si phát triển. Như thế, bảy quyền có liên quan đến cơ sở của ô nhiễm là không lợi ích, thấp kém (gồm có): các thọ của tất cả (lạc, khổ, hỷ, ưu, xả), nữ quyền, nam quyền.

Ở đây, tám quyền là tín quyền ... cho đến ... cụ tri quyền, đây là sự thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ. Trong số mười quyền (?), năm quyền¹ (!) là nền tảng của sự luyến ái về dục, ý quyền là nền tảng của sự luyến ái về hữu, năm quyền¹ (!) là nền tảng của sự luyến ái về sắc, nữ quyền và nam quyền là nền tảng của sự mô tả về chúng sanh. Ở đây, với quyền nào mà thế loại *sutta* (Kinh) hoặc *gāthā* (kệ) có thể liệt kê, thì nên được diễn giải theo mỗi một quyền ấy. Như vậy là ở các uẩn, ở các giới, ở các xứ, ở các Chân Lý, ở các sự tùy thuận sanh khởi. Đây là cách truyền đạt bằng sự liệt kê.

(13). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì?

Ba câu kệ được nói với một phần mở đầu; ở đây, đối với một câu kệ đã được nói và phần còn lại chưa được nói, thì ý nghĩa ấy không nên được diễn giải. Điều gì là lý do? Bởi vì cho đến khi ý nghĩa ấy chưa được nói, phần chưa được nói ấy không thể diễn giải. Giống như điều gì? Câu kệ là: ‘*Sự không xao lãng là đạo lộ Bất Tử (Niết Bàn).*’ Một câu kệ này không nên được diễn giải. Điều gì là lý do? Đối với câu kệ mở đầu này, còn có phần chưa được nói.

¹ Dịch theo nghĩa của *pañcīndriyāni* thay vì *paññīndriyānaṃ* hoặc *paññīndriyāni* ở trường hợp thứ nhì (ND).

15. “Evaṃ¹ viśesato ñatvā - appamādamhi paṇḍitā,
appamāde pamodanti ariyānaṃ gocare ratā”ti. (*Dh.* ck.22)

Idaṃ abhāsitaṃ imissāpi gāthāya bhāsitāya attho na niddisitabbo.² Kiṃ kāraṇaṃ? Atthi tattha avasiṭṭhaṃ: “Te jhāyino sātatikā niccaṃ dalhaparakkamā”ti gāthā, (*Dh.* ck.23) evaṃ imā gāthāyo yadā upadhāritā³ bhavanti, tadā attho niddisitabbo.

Evaṃ assutapubbesu suttesu byākaraṇesu vā ekuddeso bhāsito. Yā vīmaṃsā tulanā idaṃ atthi kiccaṃ, idaṃ suttaṃ bhāsitaṃ tassa vevacanaṃ niddiṭṭhaṃ vā na vā’ti. Tattha yā vīmaṃsā, ayaṃ vuccate sodhano hāro.

(14). Tattha katamo adhiṭṭhāno hāro?

Ekattatā ca vemattatā ca. Tattha katapaññatti⁴ ca kiccapaññatti ca sā⁵ ekattatā ca vemattatā ca yathā paññatti, ete vevacanena⁶ vemattatā, (?) pajānāti’ti paññā, sā ca ādhipateyyaṭṭhena paññatti. Yaṃ anomattiyatṭhena paññattaṃ,⁷ taṃ akampiyatṭhena⁸ paññābalaṃ. Tanubhūtā gocarattavasā seva sati⁹ tīsu ratanesu anussati buddhānussati dhammānussati saṅghānussati aviparītānussaraṇatāya. Sammādiṭṭhi dhammānaṃ pavicayena dhammavicayasambojjhaṅgo abhinīhārato abhiññāti. Saṅkhepena maggā kā vatthu avikopanaṭāya ekattā, yathā uṇhena saṃsaṭṭhaṃ uṇhodakaṃ, sītena saṃsaṭṭhaṃ sītodakaṃ, khārodakaṃ guḷodakanti,¹⁰ idaṃ ekattatā vemattatā ca.

Atthi puna dhammo nānādhammasaṅgato¹¹ ekattatā,¹² yathārūpaṃ cattāro dassetabbā¹³ taṃ ca rūpanti ekattatā, paṭhavīdhātu¹⁴ āpo-tejo-vāyodhātūti vemattatā. Evaṃ sabbā catasso dhātuyo. Rūpanti ekattatā, paṭhavīdhātu āpo-tejo-vāyodhātūti vemattatā. Paṭhavīdhātūti lakkhaṇato (*M.* i, 421) ekattatā, saṃkiṇṇavatthuto vemattatā. Yaṃ kiñci kakkhaḷa-lakkhaṇaṃ sabbhaṃ taṃ paṭhavīdhātūti ekattatā, kesā lomā nakhā dantā chavī cammanti vemattatā, evaṃ sabbā¹⁵ catasso dhātuyo, rūpanti ekattaṃ, saddā gandhā rasā phoṭṭhabbāti vemattatā.

Atthi puna dhammo vemattatā aññaṃ¹⁶ nāmaṃ labhati, yathā kāyānupassanāya nava saññā vinīlakasaññā uddhumātakasaññā, (*M.* i, 58) ayaṃ asubhasaññā, yā ekattatā arammaṇato vemattatā,¹⁷—

¹ evaṃ - Ma.

² attho niddisitabbo - Ma, PTS.

³ upadhāritā yadā - Ma, PTS.

⁴ kitapaññatti - Ma;
paññatti - PTS.

⁵ ya - PTS.

⁶ ekavevacanena - Ma, PTS.

⁷ paññattanti - Ma, PTS.

⁸ anomattiyatṭhena - Ma, PTS.

⁹ sevasati - Ma; se vasati - PTS.

¹⁰ guḷhodakanti - Ma, PTS.

¹¹ saṅghato - Ma, PTS.

¹² ekato - Ma, PTS.

¹³ vāreṭabbā - Ma, PTS.

¹⁴ pathavīdhātu - Ma, PTS.

¹⁵ sabbhaṃ - Ma, PTS.

¹⁶ añño - Ma, PTS.

¹⁷ vemattato - Ma.

15. “Sau khi biết rõ điều ấy ở sự không xao lãng, các bậc sáng suốt vui thích ở sự không xao lãng, thích thú trong hành xử của các bậc Thánh.”

Đây là điều chưa được nói. Ý nghĩa của câu kệ đã được nói này không nên được diễn giải. Điều gì là lý do? Ở đây, có phần còn lại. Câu kệ: “Các vị ấy, có thiền chứng, kiên trì, thường xuyên có sự nỗ lực vững chãi, ...” Như vậy, khi nào các câu kệ này được trình bày, khi ấy ý nghĩa nên được diễn giải.

Như vậy, ở các Kinh hoặc ở các *veyyākaraṇa* (!) chưa từng được nghe trước đây, một phần trình bày đã được nói ra. Việc thẩm xét, việc cân nhắc rằng: “Cái này có việc cần làm: (Có phải) Kinh này đã được nói? Từ đồng nghĩa của nó đã được diễn giải hay chưa (được diễn giải)?” Ở đây, việc thẩm xét được gọi là cách truyền đạt bằng sự làm rõ.

(14). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xác định là gì?

Là tính trạng đồng nhất và tính trạng khác biệt. Ở đây, sự mô tả việc đã làm, sự mô tả việc sẽ làm, tính trạng đồng nhất, và tính trạng khác biệt ấy theo như sự mô tả, các điều này là tính trạng khác biệt thông qua từ đồng nghĩa. Cái ‘*nhận biết*’ là tuệ, và tuệ là sự mô tả với ý nghĩa chủ đạo. Tuệ lực với ý nghĩa không bị lay động là được mô tả theo ý nghĩa không bị hạ thấp. Được hình thành từ điều ấy với năng lực tự thân ở các đối tượng, chính niệm ấy tưởng nhớ đến Ba Ngôi Báu: tưởng nhớ đến Phật, tưởng nhớ đến Pháp, tưởng nhớ đến Tăng Chúng với trạng thái tưởng nhớ đến không bị sai lệch. Chánh kiến với việc nghiên cứu các pháp là trạch pháp giác chi, là ‘*thắng trí*’ từ sự quyết đoán. Một cách ngắn gọn, các Đạo là những gì? Nguyên chất là có tính trạng đồng nhất do trạng thái không bị xáo trộn. Giống như (nước) được gắn bó với nóng là nước nóng, được gắn bó với lạnh là nước lạnh, nước buốt, nước băng; đây là tính trạng đồng nhất và tính trạng khác biệt.

Lại nữa, có pháp được tổng hợp từ các pháp khác nhau nhưng lại có tính trạng đồng nhất; sắc (pháp) là như thế nào thì bốn (đất-nước-lửa-gió) nên được nhìn thấy như vậy. Và ‘*sắc*’ ấy là có tính trạng đồng nhất, ‘*nguyên tố đất, nguyên tố nước, lửa, gió*’ là có tính trạng khác biệt. Tất cả bốn nguyên tố là như vậy. ‘*Sắc*’ là có tính trạng đồng nhất, ‘*nguyên tố đất, nguyên tố nước, lửa, gió*’ là có tính trạng khác biệt. ‘*Nguyên tố đất*’ theo tướng trạng là có tính trạng đồng nhất, do các nguyên tố đã được trộn lẫn là có tính trạng khác biệt. ‘*Bất cứ cái gì có tướng trạng thô cứng, mọi thứ ấy là nguyên tố đất*’ là có tính trạng đồng nhất; ‘*tóc, lông, móng, răng, da ngoài, da trong*’ là có tính trạng khác biệt. Tất cả bốn nguyên tố là như vậy. ‘*Sắc*’ là (có tính trạng) đồng nhất, ‘*thinh, hương, vị, xúc*’ là tính trạng khác biệt.

Lại nữa, có pháp do tính trạng khác biệt mà có tên khác, giống như chín tướng về quan sát thân: tướng về xác chết đã đổi màu xanh, hoặc tướng về tứ thi đã bị trương sinh; đây là tướng bất tịnh, nó có tính trạng đồng nhất, theo cảnh tượng là có tính trạng khác biệt.–

–sā evaṃ saññā vedanāsu ādinavaṃ samanupassato tathādhiṭṭhānaṃ samādhindriyaṃ ca sāyeva dhammesu tattha saññābhāvanā¹ viriyindriyaṃ ca dhammesu dhammānupassanā citte cittasaññaṃ² pajahato paññindriyaṃ ca citte cittānupassanā. Iti yo koci ñāṇupacāro³ sabbaso paññāya gocaro paññā, ayaṃ vemattatā, yathā kāmarāgo bhavarāgo diṭṭhirāgoti vemattatā taṇhāya. Iti yaṃ ekattatāya ca vemattatāya ca ñāṇaṃ vīmaṃsanā tulanā, ayaṃ⁴ adhiṭṭhāno hāro.

(15). Tattha katamo parikkhāro hāro?

Sahetu sappaccayaṃ vodānaṃ ca saṃkilesa ca, yaṃ tadubhayaṃ pariyetṭhi sa parikkhāro hāro. Iti dhammānaṃ sahetukānaṃ hetu pariyesitabbo, sappaccayānaṃ paccayo pariyesitabbo.

Tattha kiṃ nānākaraṇaṃ hetussa ca paccayassa ca? Sabhāvo hetu, parabhāvo paccayo parabhāvassa paccayo hetupi, sabhāvassa hetu⁵ (yā?) parabhāvassa kassaci paccayo. Avutto hetu, vutto paccayo. Ajjhattiko hetu bāhiro paccayo. Sabhāvo hetu parabhāvo paccayo.⁶ Nibbattako hetu pariggāhako⁷ paccayo. Nevāsiko hetu, āgantuko paccayo. Asādhāraṇo hetu, sādharāṇo paccayo. Eko yeva hetu, aparāparo paccayo.

Hetussa upakaraṇaṃ samudānetabbaṃ:⁸ samudānaṃ hetu,⁹ tattha duvidho hetu duvidho paccayo: samanantarapaccayo ca paramparapaccayo ca. Hetupi duvidho: samanantarahetu ca paramparahetu ca. Tattha katamo paramparapaccayo? Avijjā nāmarūpassa paramparapaccayo. Viññāṇaṃ samanantarapaccayatāya paccayo. Yadi ādimhi avijjānirodho bhavati nāmarūpassa nirodhopi, tattha samanantaraṃ kiṃ kāraṇaṃ paramparapaccayo samanantarapaccayo samudānito¹⁰ ayaṃ paccayato. Tattha katamo paramparahetu? Vijānantassa paramparahetutāya hetu aññākāro samanantarahetutāya¹¹ hetu yassa hi yaṃ samanantaraṃ nibbattati, so tassa hetupi jātinirodhā bahi ākāranirodho, ākāranirodhā daṇḍanirodho, daṇḍanirodhā khaṇḍanirodho. Evaṃ hetupi dvidhā so tāhi passitabbo. (?)

Paṭiccasamupādo yathā avijjāpaccayo tassa puna kiṃ paccayo? Ayoniso manasikāro, so tassa¹² paccayo saṅkhārānaṃ, itī paccayo ca samuppannaṃ ca. Tattha¹³ ko hetu? Avijjāyeva. Tathāhi purimā koṭi na paññāyati, tattha avijjānusayo avijjāpariyuṭṭhānassa hetu, purimā hetu pacchā paccayo, sāpi avijjā saṅkhārānaṃ paccayo catūhi kāraṇehi: saḥajātapaccayatāya samanantarapaccayatāya abhisandanapaccayatāya patitṭhānapaccayatāya.

¹ anattasaññā bhāvanā - PTS.

² attasaññaṃ - PTS.

³ ñāṇupacāro - Ma, PTS.

⁴ vīmaṃsā nātulanāyaṃ - PTS.

⁵ hetuyā - Ma; hetu yā - PTS.

⁶ sabhāvo hetu parabhāvo paccayo - itipāṭho PTS potthake na dissate.

⁷ paṭiggāhako - Ma; paṭiggāhako - PTS.

⁸ samudānetabbo - Ma, PTS.

⁹ samudānahetu - PTS.

¹⁰ samuddānito - Ma, PTS.

¹¹ samanantaraṃ hetutāya - PTS.

¹² so kassa - Ma; sokassa - PTS.

¹³ tassa - Ma, PTS.

–Tương ấy như vậy của người đang nhận thấy sự bất lợi ở các cảm thọ là định quyền với sự xác định như thế ấy. Chính sự tu tập tương ở các pháp tại nơi ấy là tấn quyền, và sự quan sát pháp ở các pháp của người đang dứt bỏ tương của tâm ở tâm là tuệ quyền và là sự quan sát tâm ở tâm. Như thế, bất cứ sự tiếp cận nào với trí, trong mọi trường hợp, là hành xử của tuệ, là tuệ; đây là tính trạng khác biệt, giống như ‘sự luyến ái về dục, sự luyến ái về hữu, sự luyến ái về tà kiến’ là tính trạng khác biệt của tham ái. Như thế, trí (sự biết), sự thẩm xét, sự cân nhắc về tính trạng đồng nhất và tính trạng khác biệt là cách truyền đạt bằng sự xác định.

(15). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự thiết yếu là gì?

Sự thanh lọc và phiên não là có nhân, có duyên; việc tìm kiếm cả hai điều ấy là cách truyền đạt bằng sự thiết yếu. Như thế, đối với các pháp –có nhân thì nhân nên được tìm kiếm, –có duyên thì duyên nên được tìm kiếm.

Ở đây, cái gì là sự khác biệt của nhân và của duyên? Nhân có tính chất tự thân, duyên có tính chất từ cái khác; đối với tính chất từ cái khác duyên cũng là nhân, nhân là thuộc về tính chất tự thân, duyên là thuộc về tính chất từ bất cứ cái nào khác. Chưa được nói đến là nhân, đã được nói đến là duyên. Thuộc về nội tại là nhân, ngoại lai là duyên. Tính chất tự thân là nhân, tính chất từ cái khác là duyên. Liên quan việc sanh ra là nhân, liên quan việc trợ giúp là duyên. Nhân là chủ, duyên là khách. Không phổ biến là nhân, phổ biến là duyên. Nhân chỉ có một, duyên có cái này cái khác.

Sự hỗ trợ đối với nhân cần được thu thập, sự thu thập là nhân. Ở đây nhân có hai loại, duyên có hai loại: duyên không bị gián đoạn và duyên tuân tự; nhân cũng có hai loại: nhân không bị gián đoạn và nhân có sự tuân tự. Ở đây, duyên tuân tự là gì? Vô minh là duyên tuân tự đối với danh sắc. Thức là duyên với tính chất duyên không bị gián đoạn. Nếu ở phần đầu có sự diệt tận của vô minh thì cũng có sự diệt tận của danh sắc; ở đây, sự không gián đoạn là với lý do gì? Duyên tuân tự, duyên không bị gián đoạn được thu thập, điều này là duyên. Ở đây, nhân có sự tuân tự là gì? Đối với người đang nhận thức, nhân (của người ấy) là với tính chất của nhân có sự tuân tự, một biểu hiện khác là nhân với tính chất của nhân không bị gián đoạn; bởi vì đối với cái này mà cái kia được sanh ra không bị gián đoạn thì cái này cũng là nhân cho cái kia. Do sự diệt tận của sanh, có sự diệt tận của biểu hiện ở ngoại phần; do sự diệt tận của biểu hiện, có sự diệt tận của hình phạt; do sự diệt tận của hình phạt, có sự diệt tận của đố vỡ. (?) Như vậy, nhân cũng có hai loại; nhân nên được thấy theo hai cách ấy.

Giống như sự tùy thuận sanh khởi, vô minh là duyên, vậy thì cái gì là duyên của nó? Sự tác ý không đúng đường lối. Nó là duyên của cái gì? Của các hành; như thế là duyên và được sanh khởi. Ở đây, cái gì là nhân? Chính vô minh. Bởi vì như thế ấy, điểm khởi đầu trước đây không được biết đến. Ở đây, sự tiềm ẩn của vô minh là nhân cho sự xâm nhập của vô minh, trước đây là nhân, sau đó là duyên, vô minh ấy cũng là duyên cho các hành với bốn lý do: với tính chất duyên đồng sanh, với tính chất duyên không gián đoạn, với tính chất duyên thẩm thấu, với tính chất duyên nâng đỡ.

Kathaṃ sahaṅgāpaccayatāya avijjā saṅkhārānaṃ paccayo? Yaṃ cittaṃ rāgapariyuṭṭhitam¹ tattha avijjāpariyuṭṭhānena sabbam paññāya gocaram hanti. Tattha saṅkhārāti paccayatṭhikā addhābhūmikāramahattassa² (?) ayam avijjā sahasamuppannaṃ vuddhiṃ virūlhiṃ vepullattam³ āpajjanti catūhi kāraṇehi paññā pahiyati. Katamehi catūhi? Anusayo pariyuṭṭhānaṃ saṃyojanaṃ upādānaṃ. Tattha anusayo pariyuṭṭhānaṃ janeti⁴ pariyuṭṭhitā saṃyujjati saṃyuttā upādīyati, upādānapaccayā bhavo. (Evaṃ te saṅkhārā tividhā uppānā bhūmigatā⁵ nāsaññattha ayam maggena vinītattāyāti⁶ te thāmagatā apativinitātipi te saṅkhārāti vuccati. (ss. M. i, 433) Evaṃ sahetusamuppannatṭhena atthiyeva⁷ paccayā saṅkhārānaṃ paccayo niddiṭṭham apanetvā kusalam akusalam kusalo ca akusalo ca pakkhipitabbo. Vipākadhammā apanetvā vacanīyaṃ avacanīyaṃ vacanīyaṃ ca avacanīyaṃ ca pakkhipitabbaṃ bhava ... ?⁸) sabbasuttaṃ parikkhitabbaṃ.

Dasa tathāgatabalāni cattāri vesārajāni puññāni anaññākatam. Avijjā samanantarapaccayatāya saṅkhārānaṃ paccayo. Yena cittaena saha samuppannā avijjā tassa cittaena samanantaracittaṃ samuppannanti tassa yaṃ samanantaracittaṃ samuppannanti, tassa pacchimassa cittaena purimacittaṃ hetupaccayatāya paccayo. Tena avijjā hetu, tena cittaena upādānaṃ anokāsakatam⁹ ñāṇam na uppajjati,¹⁰ yā tassa appamādā dhātu¹¹ abhijjhābhisaṅgā tahim vipallāsā¹² uppajjanti: ‘asubhe subhanti, dukkhe sukhan ’ti. Tattha saṅkhārā uppajjanti rattā duṭṭhā mūlhassa¹³ cetanā rāgapariyuṭṭhānena byāpādapariyuṭṭhānena avijjāpariyuṭṭhānena diṭṭhivipallāso vatthuniddese niddisitabbo. Yaṃ viparītacitto vijānāti ayam cittavipallāso. Yā viparītasāññā upagaṇhāti¹⁴ ayam saññāvipallāso. Yaṃ viparītadiṭṭhi abhinivisati ayam diṭṭhivipallāso.

Aṭṭha micchattāni vaḍḍhanti tīṇi akusalāni ayoniso manasikāre uppānaṃ viññānaṃ ca vijjam ca karonti. Iti pubbāparante akusalānātaritaro¹⁵ (?) saṅkhārā vuddhiṃ vepullaṃ¹⁶ gacchanti. Te ca mahatā ca appaṭividitā ponobhavikā¹⁷ saṅkhārā bhavanti. Iti evaṃ avijjā sahaṅgāpaccayatāya saṅkhārānaṃ paccayo samanantarapaccayatāya ca.

Kathaṃ abhisandanākārena avijjā saṅkhārānaṃ paccayo? Sā avijjā te saṅkhāre abhisanneti parippharati. Seyyathāpi nāma uppalam vā padumam vā tam uduke vaḍḍham assa, sītena vārinā abhisannaṃ parisandaṇaṃ vuddhiṃ virūlhiṃ vepullaṃ āpajjati. Evaṃ abhisandaṇatṭhena avijjā saṅkhārānaṃ paccayo.

¹ rāgapariyuṭṭham - Ma, PTS.

² laddhā bhūmikāramahattassa - PTS.

³ vepullatam - Ma, PTS.

⁴ jāti - Ma, PTS.

⁵ bhūmigatā - PTS.

⁶ vinibhattāyā ti - PTS.

⁷ atthimeva - Ma; atthim eva - PTS.

⁸ bhava-apevirittā - Ma, PTS.

⁹ anokāsakatā - Ma, PTS.

¹⁰ uppajjanti - Ma, PTS.

¹¹ yā hi ’ssa appamādādhātu - PTS.

¹² vipallāsam - PTS.

¹³ rattā duṭṭhā mūlhassa - Ma;
attā duṭṭhamūlhassa - PTS.

¹⁴ upagaṇhāti - Ma.

¹⁵ akusalā n’ātaritaro - PTS.

¹⁶ vepullatam - Ma, PTS.

¹⁷ ponobbhavikā - PTS.

Vô minh là duyên của các hành với tính chất duyên đồng sanh là thế nào? Khi tâm bị xâm nhập bởi luyến ái, ở đây, do sự xâm nhập của vô minh, nó tiêu diệt mọi hành xứ của tuệ. Ở đây, ‘các hành’ là phụ thuộc vào duyên thuộc về ba cõi (?), vô minh này, với sự đồng sanh, đạt đến sự tăng trưởng, sự phát triển, tình trạng lớn mạnh; tuệ bị dứt bỏ bởi bốn lý do. Bởi bốn lý do gì? Sự tiềm ẩn, sự xâm nhập, sự ràng buộc, sự chấp thủ. Ở đây, sự tiềm ẩn làm sanh ra sự xâm nhập, khi bị xâm nhập thì bị ràng buộc, khi bị ràng buộc thì bị chấp thủ, do duyên chấp thủ hữu (sanh khởi). (Được nói rằng: “Như vậy, các hành ấy, có ba loại, được sanh lên, đã đạt đến nền tảng, không dừng lại ở tương; điều này đưa đến trạng thái được dẫn dắt theo đạo lộ, chúng đi đến vững mạnh, các hành ấy không bị dẫn dắt ngược lại.” Như vậy, do duyên với ý nghĩa đã được sanh lên do nhân, thật sự có duyên cho các hành (sanh khởi). Sau khi tách riêng thiện và bất thiện đã được diễn giải, thiện và bất thiện cần được đề cập. Về các pháp là quả thành tựu, sau khi tách riêng điều nên nói và điều không nên nói, điều nên nói và điều không nên nói cần được đề cập ...) toàn bộ bài Kinh nên được xem xét toàn diện. (?)

Mười lực của đức Như Lai (và) bốn pháp tự tin là các phước thiện, là việc đã không được thực hiện bởi những kẻ khác. Vô minh là duyên cho các hành với tính chất duyên không gián đoạn. “Vô minh sanh khởi với tâm nào, thì tâm không bị gián đoạn sanh khởi đối với tâm ấy,” việc “tâm không bị gián đoạn sanh khởi” đối với nó, (nghĩa là) đối với tâm kế tiếp ấy, tâm trước đó là duyên với tính chất nhân duyên. Vì thế, (có) vô minh là nhân, (cho nên) trí có sự gắn bó với tâm ấy, không được tạo cơ hội, nên không được sanh lên. Yếu tố không xao lãng của nó bị trôi đi bởi tham đắm, nơi ấy các sự trái khuấy sanh lên (nghĩ rằng): ‘tịnh’ ở bất tịnh, ‘lạc’ ở khổ. Ở đây, các hành – trong khi sanh lên ở người bị luyến ái, bị xấu xa, bị mê muội– là các sự cố ý do sự xâm nhập của luyến ái, do sự xâm nhập của oán hận, do sự xâm nhập của vô minh; sự trái khuấy của kiến sẽ được diễn giải ở phần diễn giải về sự việc.¹ Tâm bị sai lệch nhận biết điều gì, đây là sự trái khuấy của tâm. Tướng bị sai lệch nắm giữ điều gì, đây là sự trái khuấy của tướng. Kiến bị sai lệch chấp chặt điều gì, đây là sự trái khuấy của kiến.

Tám sự sai trái tăng trưởng, ba bất thiện ở sự tác ý không đúng đường lối làm cho thức và vô minh (!) sanh lên. Như thế, cuối cùng theo sự tuân tự, các hành bất thiện, loại này hay loại khác, đi đến sự tăng trưởng, sự lớn mạnh. Và các hành ấy trở nên lớn mạnh và không được thấu triệt, liên quan đến tái sanh. Như vậy, vô minh là duyên cho các hành với tính chất duyên đồng sanh và với tính chất duyên không gián đoạn.

Vô minh là duyên cho các hành với biểu hiện thẩm thấu là thế nào? Vô minh ấy làm thấm ướt, thấm đẫm các hành ấy. Cũng giống như loài sen xanh, hoặc sen trắng, có thể lớn mạnh ở hồ nước, được thấm ướt bởi nước lạnh, chúng đạt đến sự ướt đẫm, sự tăng trưởng, sự phát triển, sự lớn mạnh. Vô minh là duyên cho các hành với biểu hiện thẩm thấu là tương tự như vậy.

¹ Xem *cattāro vipallāsā* = bốn sự trái khuấy (trang 155).

Kathaṃ patiṭṭhānaṭṭhena¹ avijjā saṅkhārānaṃ paccayo? Te saṅkhārā avijjā² nissāya vuddhiṃ virūḷhiṃ vepullaṃ³ āpajjanti. Seyyathāpi nāma uppalaṃ vā padumaṃ vā paṭhaviṃ nissāya paṭhaviyaṃ⁴ patiṭṭhāya vuddhiṃ virūḷhiṃ vepullaṃ āpajjati, ete saṅkhārā avijjā nissāya avijjāya patiṭṭhitā⁵ vuddhiṃ virūḷhiṃ vepullaṃ gacchanti. Evaṃ patiṭṭhānaṭṭhena avijjā saṅkhārānaṃ paccayo.

Puna rāgasahagatassa kammaṃ vipākena paṭisandhimhi bhavo nibbattati, taṃ kammaṃ⁶ sabbaṃ abhiniviṭṭhaṃ aññāvasena ponobhavikā⁷ saṅkhārāti vuccanti, evampi avijjāpaccayā saṅkhārā atthi. Puna pañcasu ye ca⁸ sekkhā puggalā,⁹ ye ca asaṅghasamāpattiṃ samāpannā, ye ca bhavagatā,¹⁰ ye ca antogātāyeva saṃsedajā, ye ca⁸ vā pana añño hi koci anāgāmiṃ bhūtā na cetenti na ca patthenti, tesāṃ kiṃ paccayā saṅkhārā puna rāgā atthi tesāṃ saṅkhārāni upādānāni¹¹ cittamanussarantiyeva avipakkavipākasamūhatā asamucchinnapaccayā tesāṃ puna ca gato bhavati.

Evampi hi avijjāpaccayā saṅkhārā. Puna sā te na upādānā napi saṅkhārā, atthi puna tesāṃ satta anusayā asamūhatā asamucchinnā, tadārammaṇaṃ bhavati, viññānaṃ patiṭṭhāya viññānapaccayā nāmarūpaṃ. Evampi avijjāpaccayā saṅkhārā.

Puna sā¹² yaṃ kiñci kammaṃ ācayagāmi, sabbaṃ taṃ avijjāvasena abhisāṅkharīyati¹³ taṃhāvasena ca allīyati. Aññāvasena ca tattha ādīnavampi na jānāti tadeva viññānabijāṃ bhavati. Sāyeva taṃhāsineho bhavati. Sāyeva avijjā sammohoti. Evampi avijjāpaccayā saṅkhārā vattabbā. Iti imehi ākārehi avijjāsaṅkhārānaṃ paccayo.

Tattha avijjāya hetu ayoṇiso manasikāro paccayo hoti, tattha avicchedo,¹⁴ ayaṃ tattha tatiyaṃ balaṃ nivatti, ayaṃ paṭisandhi tattha punabbhavo, yo avicchedo¹⁵ asamugghānaṭṭhena ayaṃ anusayo. Yathā paṭākāṃ¹⁶ vā sātākāṃ vā (dve janā piṭhesu¹⁷ ca ekā vā balaṃ vā assa nivācassesu,¹⁸ na pana piṭhesu¹⁷ soseyya, tattha yaṃ sinehā āpodhātu anupubbena¹⁹ sosetabbā. Uṇhadhātumāgamaṃ sace puna taṃ ākāse nikkhipeyya taṃ ussāvena yebhuyyatarāṃ sinehamāgaccheyya,²⁰ na hi anāgamaṃ tejodhātuṃ parisosaṃ²¹ gaccheyya. Evameva bhavaggaṃ paramāpi samāpatti na anurūpassa samugghātāya saṃvattati. Te hi ālasanti²² sammasanti, na ca taṃhāya taṃhāpahānaṃ gacchanti?).

¹ patiṭṭhānaṭṭhena - Ma, PTS.

² avijjāyaṃ - Ma, PTS.

³ vepullataṃ - Ma, PTS.

⁴ pathaviṃ - Ma, PTS.

⁵ avijjāyaṃ patiṭṭhitā avijjāyaṃ nissāya - Ma, PTS.

⁶ kammaṃ - PTS.

⁷ ponabbhavikā - PTS.

⁸ yeva - PTS.

⁹ sekkhā puggalā - Ma;
sekkhapuggalā - PTS.

¹⁰ bhavato - PTS.

¹¹ upādānaṃ ca - PTS.

¹² pana sā - PTS.

¹³ abhisāṅkharīyati - Ma;
abhisāṅkharīyati - PTS.

¹⁴ avicchedo - Ma, PTS.

¹⁵ avicchedo - Ma;

avicchedo - PTS.

¹⁶ paṭākāṃ - Ma;

paṭākāṃ - PTS.

¹⁷ piṭhesu - Ma;

piṭhesu - PTS.

¹⁸ nivācassesu - Ma, PTS.

¹⁹ anupullanaṃ - Ma;

anupullanaṃ - PTS.

²⁰ āpajjeyya - Ma;

āpajjeyya - PTS.

²¹ parisosaṃ - Ma, PTS.

²² te hi ālayanti - Ma;

tehi ālayanti - PTS.

Vô minh là duyên cho các hành với ý nghĩa nâng đỡ là thế nào? Các hành ấy, nương vào vô minh, đạt đến sự tăng trưởng, sự phát triển, sự lớn mạnh. Cũng giống như loài sen xanh, hoặc sen trắng, nương vào đất, sau khi thiết lập ở đất, đạt đến sự tăng trưởng, sự phát triển, sự lớn mạnh, các hành ấy nương vào vô minh, được thiết lập ở vô minh, đạt đến sự tăng trưởng, sự phát triển, sự lớn mạnh. Vô minh là duyên cho các hành với ý nghĩa nâng đỡ là như vậy.

Lại nữa, hữu được sanh ra ở sự nối liền tái sanh do quả thành tựu của nghiệp đồng hành với luyến ái. Toàn bộ việc đã được chấp chặt ấy đối với nghiệp do tác động của vô trí được gọi là “các hành liên quan đến tái sanh;” do duyên vô minh, có các hành còn là như vậy. Lại nữa, trong năm hạng người: các vị Hữu Học, các vị đã đạt đến sự thể nhập vô tướng, các vị đã đi đến sự hiện hữu, các hạng thấp sanh do chính việc đi vào bên trong, hoặc hơn nữa, bất cứ các hạng nào khác chưa đạt đến sự hình thành, họ không nghĩ đến và không ước nguyện, đối với các hạng ấy do duyên gì có các hành? Lại nữa, đối với các hạng ấy, do còn luyến ái, các hành, các chấp thủ, với quả thành tựu đã được chín muồi chưa được bung lên, với duyên chưa được cắt lìa, vẫn còn lưu lại ở tâm; đối với các hạng ấy có việc đi đến lần nữa. (!)

Do duyên vô minh, có các hành còn là như vậy. Lại nữa, vô minh không phải là các chấp thủ, cũng không phải là các hành của những người ấy. (!) Thêm nữa, đối với những người ấy còn có bảy tiềm ẩn chưa được bung lên, chưa được cắt lìa; điều ấy là cảnh cho việc hình thành của thức, do duyên thức danh sắc (sanh khởi). Do duyên vô minh, có các hành còn là như vậy.

Lại nữa, vô minh là bất cứ nghiệp nào có sự đi đến việc tích trữ, toàn bộ việc ấy bị tạo tác do tác động của vô minh và bị bám víu do tác động của tham ái. Và do tác động của sự vô trí, ở đây, (con người) không biết đến ngay cả sự bất lợi; chính điều ấy trở thành hạt giống của thức. Chính vô minh ấy trở thành tham ái và yêu mến. Chính vô minh ấy trở thành sự mê muội. Cũng như vậy, các hành do duyên vô minh cần được nói đến. Như thế, vô minh là duyên cho các hành với những biểu hiện này.

Ở đây, do vô minh là nhân, với tác ý không đúng đường lối là duyên; ở đây, có sự không gián đoạn,¹ ở đây, sự liên tục này là kết quả, là sự sanh ra;² ở đây, sự tiếp nối này là sự hiện hữu lại nữa, là sự không gián đoạn với ý nghĩa không thủ tiêu; đây là sự tiềm ẩn. Giống như lá cờ hoặc tấm vải choàng (hai người hoặc một người có sức mạnh trong các việc vất ráo, hoặc ở những nơi không có gió, tất nhiên không thể làm cho khô ráo trong các việc vất ráo. Ở đây, yếu tố nước có thể được làm khô ráo khỏi sự ẩm ướt một cách tuần tự nhờ vào yếu tố sức nóng. Lại nữa, nếu đem vật ấy để ở ngoài trời, nó có thể đi đến sự ẩm ướt nhiều hơn nữa bởi hạt sương, bởi vì không nhờ vào yếu tố lửa thì nó không thể đi đến sự khô ráo hoàn toàn. Tương tự y như thế, sự chứng đạt đầu là tận cùng đỉnh điểm của hữu cũng không vận hành đưa đến sự thủ tiêu đối tượng tương ứng. Bởi vì các hành giả ấy nương vào, bám chặt, và không đi đến sự dứt bỏ tham ái thông qua tham ái).

¹ Xem *Nettipakaraṇapāli - Cẩm Nang Học Phật*, TTPV 43, từ trang 117.

² Ba từ *Pāli* “*tatīyaṃ balaṃ nivatti*” được hiệu đính thành “*santati phalaṃ nibbatti*” theo sự gợi ý của Ngài Nāṇamoli căn cứ vào đoạn văn trích dẫn ở chú thích 1 phía trên (ND).

Tattha so asamugghāto avijjāya anusayo ca cittassa sampalibodho, idaṃ pariyuṭṭhānaṃ. Yathābhūtaṃ viññāṇassa appaṭivedho ayaṃ avijjāsavo,¹ avijjā viññāṇabijaṃ bhavati. Yaṃ bijaṃ so hetu na samucchijjati. Asamucchijjanto paṭisandahati,² paṭisandahanto na samugghātaṃ gacchati. Asamugghātaṃ cittaṃ pariyonahati, pariyonaddhacitto yathābhūtaṃ nappajjānāti.

Iti viññāṇassa³ sāsavattho avijjattho, hetuattho avicchedattho⁴ anivattiattho phalatttho, paṭisandhi-attho punabbhavattho, asamugghātatttho anusayattho, sampalibodhattho⁵ pariyuṭṭhānattho, asampaṭivedhattho⁶ avijjattho.⁷ Ettāvata avijjāya khettaṃ niddiṭṭhaṃ bhavati. Ayaṃ vuccati parikkhāro hāro.⁸

(16). Tattha katamo samāropano hāro?

Ugghaṭitamhi tamhi⁹ - santañceva naṃ¹⁰ vitthāraṃ pana vattabbaṃ vitthāravidhiṃ¹¹ vijaññā¹² - ayaṃ samāropano hāro.

Tattha nāmaniddeso upaghaṭako,¹³ vatthuniddeso vevacanaṃ vatthubhūto vitthāro. Yathākiṃ? Yo bhikkhu nivattato¹⁴ pahātabbo. (ss. S. iii, 178) Ayaṃ upaghaṭanā.

Tattha katamo samāropano? Kiñci na vattabbaṃ rūparāgaṃ vā nānavantapahātabbaṃ. Yāva viññāṇanti¹⁵ vitthārena kātabbāni, avijjā tā opammena¹⁶ paññāpetabbā, ayaṃ samāropano. Nissitacittassa ca mattiko ca nissayo taṇhā ca diṭṭhi ca tattha diṭṭhi avijjā, taṇhā saṅkhārā tattha diṭṭhipaccayā taṇhā ime avijjāpaccayā saṅkhārā. Tattha nissitaṃ viññāṇaṃ, idaṃ saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ yāva jarāmarāṇaṃ. Idaṃ saṅkhittena bhāsita avasiṭṭhaṃ paropayati. (?)

“Anissitassa calitaṃ¹⁷ natthi ”ti (Ud. 81) tassa evaṃ diṭṭhiyā taṇhāya ca pahānaṃ, tattha diṭṭhi avijjānirodhāya yathābhūtaṃ¹⁸ viññāṇaṃ rāgaṭṭhāniyesu¹⁹ dhammesu taṃ taṃ dhammaṃ upecca²⁰ aññaṃ dhammaṃ dhāvati makkaṭopamatāya: (S. ii, 95) atha khvassa parittesu dhammesu rāgaṭṭhāniyesu¹⁹ chandarāgo natthi, kuto tato calanā, adhimattesu sattesu (?) cittaṃ nivesayati²¹ taṃ apaniṭṭhitam²² viññāṇaṃ anāhāraṃ nirujjhati, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho yāva jarāmarāṇanirodho, ayaṃ samāropano.

¹ avijjā-āsavo - Ma; avijjā āsavo - PTS.

² paṭisandehati - Ma, PTS.

³ saññāṇassa - Ma, PTS.

⁴ avacchedattho - Ma; itipadaṃ PTS natthi.

⁵ sampalibodhattho - Ma, PTS natthi.

⁶ apaṭivedhanattho - Ma;

apaṭivedhanattho - PTS.

⁷ avijjattho - Ma, PTS natthi.

⁸ parikkhāro nāma hāro - Ma, PTS.

⁹ ugghaṭitamhi - PTS.

¹⁰ santañceva ca naṃ - Ma;

satañ ce vacanaṃ - PTS.

¹¹ vitthāravidhaṃ - Ma, PTS.

¹² cittaññā - Ma, PTS.

¹³ upaghaṭakā - Ma;

ugghaṭakā - PTS.

¹⁴ yā bhikkhūnaṃ vattato - Ma;

yā bhikkhu nivattato - PTS.

¹⁵ viññāṇāni ti - PTS.

¹⁶ opamena - PTS.

¹⁷ calattaṃ - PTS.

¹⁸ bhūtaṃ - Ma.

¹⁹ sarāgaṭṭhāniyesu - Ma, PTS.

²⁰ upayujja - PTS.

²¹ nivessayati - Ma, PTS.

²² apaniṭṭhitam - Ma, PTS.

Ở đây, việc không thủ tiêu ấy là sự tiềm ẩn của vô minh và là sự vướng bận của tâm; đây là sự xâm nhập. Việc không thấu triệt đúng theo thực thể của thức là vô minh lậu; vô minh trở thành hạt giống của thức. Cái gì là hạt giống, cái ấy là nhân; nó không bị trừ tuyệt. Trong khi không bị trừ tuyệt nó kết nối lại. Trong khi đang kết nối lại, nó không đi đến sự thủ tiêu. Không bị thủ tiêu, nó che khuất tâm. Tâm bị che khuất không nhận biết đúng theo thực thể.

Như thế đối với thức, ý nghĩa của việc có lậu hoặc là ý nghĩa của vô minh, ý nghĩa của nhân là ý nghĩa của sự không gián đoạn, ý nghĩa của việc không đình chỉ là ý nghĩa về kết quả, ý nghĩa của sự tiếp nối là ý nghĩa của sự hiện hữu lại nữa, ý nghĩa của sự không thủ tiêu là ý nghĩa của sự tiềm ẩn, ý nghĩa của sự vướng bận là ý nghĩa của sự xâm nhập, ý nghĩa của sự không hoàn toàn thấu triệt là ý nghĩa của vô minh. Đề tài về vô minh được diễn giải là bấy nhiêu đây. Điều này được gọi là cách truyền đạt bằng sự thiết yếu.

(16). Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xếp loại là gì?

Về điều được-nói-ngắn-gọn ấy, hơn nữa nên nói chi tiết về điều ấy ngay khi nó còn đang hiện diện. Nên hiểu biết về đường lối chi tiết; điều này là cách truyền đạt bằng sự xếp loại.

Ở đây, diễn giải về tên gọi là nói ngắn gọn, diễn giải về sự việc là từ đồng nghĩa, trạng thái sự việc là nói chi tiết. Giống như điều gì? Nay tỳ khu, cái nào là đã được sanh ra thì (cái ấy) nên được dứt bỏ.¹ Đây là sự nói ngắn gọn.

Ở đây, sự xếp loại là gì? Bất cứ điều gì không nên nói, hoặc sự luyến ái về sắc với việc có tên gọi là nên được dứt bỏ, (?) cho đến ‘các thức’² là nên được thực hiện với chi tiết, vô minh ấy nên được mô tả bằng ví dụ; điều này là sự xếp loại. Đối với người bị nương tựa thì có sự dao động (!); cái gì là sự nương tựa? Tham ái và tà kiến; ở đây, tà kiến là vô minh, tham ái là các hành; ở đây, tham ái là do duyên tà kiến, các hành này là do duyên vô minh. Ở đây, thức là được nương tựa, thức này là do duyên các hành ... cho đến ... lão tử. Khi điều này được nói một cách tóm tắt thì tiếp cận phần còn lại theo cách khác. (?)

“Đối với người không nương tựa thì không có dao động”³ đối với vị ấy sự dứt bỏ tà kiến và tham ái là như vậy. Ở đây, sự thấy, do sự diệt tận của vô minh, là thức đúng theo thực thể, sau khi tiến đến mỗi một pháp trong số các pháp gọi lên luyến ái thì (buông bỏ và) chạy theo pháp khác như ở ví dụ về con khi: Quả thật, đối với vị này, mong muốn và luyến ái ở các pháp nhỏ nhoi gọi lên luyến ái là không có, từ đâu có sự dao động do điều ấy? Ở các chúng sanh vượt trội, tâm được an trú, điều ấy không được hình thành, thức không có yếu tố nuôi dưỡng nên được diệt tận; do sự diệt tận của thức có sự diệt tận của danh sắc ... cho đến ... sự diệt tận của lão tử; điều này là sự sắp xếp.

¹ ‘Sự sanh ra’ được ghi theo nghĩa của từ *nibbatta*, thay vì *nivatta*, theo sự gợi ý được đề cập ở cước chú 2 của trang trước (ND).

² ‘Các thức’: được dịch theo sự hiệu đính ‘*viññānānī ti*’ của PTS, thay vì ‘*viññānanti*.’

³ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 297. Câu kệ được ghi đầy đủ ở trang 27.

Tattha rāgavasena viññāṇassa calitaṃ sapaṛiggaho, tasmim̃ calite asati yo parikkilesopacāro¹ tividho aggi paṭippassaddho bhavati. Tenāha: calite asati² passaddhi hoti. Tattāyaṃ³ samāropanā, passaddhakāyo sukhaṃ vedati,⁴ sukhino cittaṃ samādhīyati yāva vimuttamiti⁵ nāṇadassanaṃ bhavati. (M. i, 37)

So āsavānaṃ khayā ca vimuttino uppajjati. Tassa upapattissa āgatigatiyā asantiyā⁶ nevidha na huraṃ na ubhayamantarena,⁷ esevanto dukkhassāti⁸ anupādisesā nibbānadhātu.⁹ Idamassa suttassa majjhe samāropitaṃ paṭiccasamuppāde ca vimuttiyaṃ ca yogo, na ca etaṃ tassa saṅkhittena bhāsītassa vitthārena atthaṃ vibhattanti.¹⁰ Ayaṃ vuccate samāropano hāro.¹¹

Na ca saṅkilesabhāgiyena suttena saṅkilesabhāgiyo ye ca dhammā samāropayitabbā nāññe. Evaṃ vāsanābhāgiye nibbedhabhāgiye.

Ayaṃ samāropano hāro.
Ime soḷasa hārā.

**Suvīrassa mahākaccāyanassa jambuvanavāsino
Peṭakopadesa hāravibhaṅgo nāma
pañcamabhūmi¹² samattā.¹³**

¹ parikkilesopacāro - Ma;
parikkilesopacāro - PTS.

² asante - Ma, PTS.

³ tattha yaṃ - Ma, PTS.

⁴ vedeti - Ma, PTS.

⁵ vimuttitamiti - Ma; vimutto 'mhī ti - PTS.

⁶ agatigatiyaṃ asantikāṃ - PTS.

⁷ na cetanā huraṃ ubhayaṃ antarena - PTS.

⁸ es' ev' attho 'nuyāti - PTS.

⁹ nibbānadhātuṃ - PTS.

¹⁰ vibhajjanti - Ma, PTS.

¹¹ samāropanā-hāro - PTS.

¹² pañcamā bhūmi - Ma.

¹³ siddhi - PTS.

Ở đây, do tác động của luyến ái có sự dao động của tâm với sự bám giữ; khi không có sự dao động ở vị ấy, sự tiếp cận trước đây của ô nhiễm, – ngọn lửa gồm ba loại, – trở nên tĩnh lặng. Vì thế, Ngài đã nói rằng: “*Khi không có dao động thì có an tịnh.*” Ở đây, điều này là sự xếp đặt. “*Có thân an tịnh, hành giả cảm thọ lạc. Khi có lạc thì tâm được định*” ... cho đến ... “*có sự biết và thấy rằng: ‘Đã được giải thoát.’*”

Và do sự cạn kiệt của các lậu hoặc, vị ấy, có sự giải thoát, không còn tái sanh. (!) Đối với sự sanh lên của vị ấy, “*khi không có đến và đi thì không là ở đây, không là ở kia, không ở khoảng giữa của cả hai. Chính điều này là sự chấm dứt của khổ,*” như thế là Niết Bàn giới không còn dư sót. Điều này, được sắp xếp ở giữa bài Kinh này, là sự gắn bó ở sự tùy thuận sanh khởi và ở sự giải thoát, và điều này không được phân tích về ý nghĩa một cách chi tiết đối với điều đã được nói một cách tóm tắt ấy.” Đây được gọi là cách truyền đạt bằng sự xếp loại.

Và không chỉ các pháp liên quan đến phiền não nên được sắp xếp với Kinh liên quan đến phiền não mà không có các pháp khác. Tương tự như vậy ở trường hợp liên quan đến huân tập và liên quan đến thấu triệt.

Điều này là cách truyền đạt bằng sự xếp loại.
 Đây là mười sáu cách truyền đạt.

**Lãnh vực thứ năm - Phân Tích Cách Truyền Đạt - thuộc
 Peṭakopadesa của vị Mahākaccāyana vô cùng dũng cảm
 trú tại Jambuvana đã được đây đủ.**

VI. Chaṭṭhabhūmi SUTTATTHASAMUCCAYO

6-1. Buddhānaṃ bhagavantānaṃ sāsanaṃ tividhena saṅghaṃ gacchati: khandhesu dhātūsu āyatanesu.¹

Tattha pañcakkhandhā: rūpakkhandho yāva viññāṇakkhandho. (ss. *Vbh.* 1; *Pug.* 1) Dasarūpa-āyatanāni: cakkhu rūpā ca yāva kāyo phoṭṭhabbā ca; ayaṃ rūpakkhandho.

Tattha cha vedanākāyā vedanākkhandho: cakkhusamphassajā vedanā² yāva manosamphassajā vedanā;³ ayaṃ vedanākkhandho.

Tattha cha saññākāyā saññākkhandho: rūpasaññā yāva dhammasaññā, ime cha saññākāyā; ayaṃ saññākkhandho.

Tattha cha cetanākāyā saṅkhārakkhandho: rūpasañcetanā yāva dhammasañcetanā, ime cha cetanākāyā; ayaṃ saṅkhārakkhandho.

Tattha cha viññāṇakāyā viññāṇakkhandho: cakkhuvīññāṇaṃ yāva manovīññāṇaṃ, ime cha viññāṇakāyā; ayaṃ viññāṇakkhandho.

Ime pañcakkhandhā.

Tesaṃ kā pariññā? Aniccaṃ dukkhaṃ saññā anattāti, esā etesaṃ pariññā.

Tattha katamo khandhattho? Samūhattho khandhattho, puñjattho khandhattho, rāsatho khandhattho. Taṃ yathā dabbakkhandho vanakkhandho dārukkhandho aggikkhandho udakkhandho vāyukkhandho. Iti evaṃ khandhesu sabbasaṅghova evaṃ khandhattho.

6-2. Tattha aṭṭhārasa dhātuyo: cakkhudhātu rūpadhātu cakkhuvīññāṇadhātu –pe– manodhātu dhammadhātu manovīññāṇadhātu. Etāyo aṭṭhārasa dhātuyo. Tāsaṃ pariññā: aniccaṃ dukkhaṃ saññā anattāti, esā etāsaṃ pariññā.

Tattha ko dhātuattho vuccate?⁴ Avayavattho dhātuattho. Avayavo 'ti: cakkhuno pasādo⁵ cakkhudhātu. Evaṃ pañcasu dhātūsu, puna rāgavavacchedattho dhātuattho. Vavacchinnā hi cakkhudhātu, evaṃ pañcasu, punarāha ekanti pakatyatthena dhātuatthoti vuccate. Taṃ yathā: pakatiyā ayaṃ puriso pittiko semhiko vātiko sannipātikoti. Evaṃ pakati cakkhudhātu. Dassanampi yā ca⁶ sabbesu indriyesu –pe– visabhāgattho dhātuattho.

¹ āyatanesu ca - Ma, PTS.

² cakkhusamphassavedanā - PTS.

³ manosamphassavedanā - PTS.

⁴ Tattha ko dhātuattho? Vuccate ... - Ma, PTS.

⁵ cakkhu no pasādo - Ma.

⁶ dassanaṃ piyā ca - Ma.

VI. Lãnh Vực Thứ Sáu TÓM LƯỢC Ý NGHĨA CỦA KINH

6-1. Lời giáo huấn của chư Phật Thế Tôn đi đến sự tổng hợp theo ba loại: ở các uẩn, ở các giới, ở các xứ.

Ở đây, năm uẩn là: sắc uẩn ... cho đến ... thức uẩn. Mười sắc xứ: mắt và các cảnh sắc ... cho đến ... thân và các cảnh xúc; đây là sắc uẩn.

Ở đây, sáu nhóm thọ là thọ uẩn: thọ sanh lên do nhãn xúc ... cho đến ... thọ sanh lên do ý xúc; đây là thọ uẩn.

Ở đây, sáu nhóm tướng là tướng uẩn: sắc tướng ... cho đến ... pháp tướng, những cái này là sáu nhóm tướng; đây là tướng uẩn.

Ở đây, sáu nhóm tư là hành uẩn: sắc tư ... cho đến ... pháp tư, những cái này là sáu nhóm tư; đây là hành uẩn.

Ở đây, sáu nhóm thức là thức uẩn: nhãn thức ... cho đến ... ý thức, những cái này là sáu nhóm thức; đây là thức uẩn.

Những cái này là năm uẩn.

Sự biết toàn diện về chúng là gì? “Vô thường, khổ não, rỗng không,¹ vô ngã;” những điều này là sự biết toàn diện về chúng.

Ở đây, ý nghĩa của uẩn là gì? Ý nghĩa ‘gom lại’ là ý nghĩa của uẩn, ý nghĩa ‘chất đóng’ là ý nghĩa của uẩn, ý nghĩa ‘một số lượng’ là ý nghĩa của uẩn. Điều ấy giống như là: đóng cỏ, đám rừng, đóng gỗ, khối lửa, khối nước, lượng gió; như thế, toàn bộ sự tổng hợp ở các uẩn là như vậy, ý nghĩa của uẩn là như vậy.

6-2. Ở đây, 18 giới là: nhãn giới, sắc giới, nhãn thức giới –nt– ý giới, pháp giới, ý thức giới. Những cái này là 18 giới. Sự biết toàn diện về chúng là: “Vô thường, khổ não, rỗng không,¹ vô ngã;” những điều này là sự biết toàn diện về chúng.

Ở đây, điều gì là ý nghĩa của giới được nói đến? Ý nghĩa ‘yếu tố’ là ý nghĩa của giới. Yếu tố: sự trong sáng của mắt là nhãn giới; tương tự như vậy ở 5 giới. Thêm nữa, ý nghĩa ‘tách rời luyến ái’ là ý nghĩa của giới. Bởi vì nhãn giới là được tách rời; tương tự như vậy ở 5 giới. Thêm nữa, đã có điều nói rằng: “‘Đồng nhất’ theo ý nghĩa bản thể tự nhiên là ý nghĩa của giới,” được nói đến như thế. Điều ấy giống như là: “Theo bản thể tự nhiên, người nam này là người bị bệnh mật, bị bệnh đờm, bị bệnh phong thấp, bị nhiều bệnh,” tương tự như vậy, bản thể tự nhiên là nhãn giới. Và ở tất cả các quyền trong số mười (giới) –nt– Ý nghĩa ‘từng phần riêng biệt’ là ý nghĩa của giới.

¹ Rỗng không: ghi theo nghĩa *suññaṃ* thay vì *saññā* theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

6-3. Tattha dvādasāyatanāni katamāni? Cha ajjhattikāni cha bāhirāni. Cakkhāyatanam¹ yāva manāyatananti ajjhattikaṃ, rūpāyatanam yāva dhammāyatananti bāhiraṃ. Etāni dvādasa āyatanāni.

Etesam kā pariññā? Aniccaṃ dukkhaṃ saññā anattāti, esā etesam pariññā. Api ca dvidhā pariññā: ñātapariññā² ca pahānapariññā ca. Tattha ñātapariññā nāma: aniccaṃ dukkhaṃ saññā anattāti, esā ñātapariññā. Pahānapariññā pana chandarāgappahānā, esā pahānapariññā.

Tattha katamo āyatanattho? Vuccate ākarattho³ āyatanattho, yathā suvaṇṇākaro ratanākaro⁴ yathā dvihi tehi ākarehi⁵ te te gāvā uttiṭṭhanti, evaṃ etehi cittacetāsikā gāvā uttiṭṭhanti kammakilesā dukkhadhammā ca.

Punarāha āyadānattho āyatanattho, yathā rañño āyadānehi āyo bhavati. Evaṃ āyadānattho āyatanattho.

6-4. Cattāri ariyasaccāni: dukkhaṃ samudayo nirodho maggo ca. Yathā dukkhaṃ⁶ samāsenā khandhasarīraṃ⁷ mānasam ca, samudayo samāsenā avijjā ca taṇhā ca, nirodho samāsenā vijjā ca vimutti ca, maggo samāsenā samatho ca vipassanā ca.

6-5. Tattha sattatiṃsa bodhipakkhikā dhammā katame? Cattāro satipaṭṭhānā yāva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Evamete sattatiṃsa bodhipakkhikā dhammā. Ye dhammā atītānāgatapaccuppannānaṃ buddhānaṃ [bhagavantānaṃ paccakabuddhānaṃ⁸] sāvakānaṃ ca nibbānaṃ⁹ saṃvattanti 'ti. Yo¹⁰ maggo cattāro satipaṭṭhānā. Katame cattāro? “Idha bhikkhu kāye kāyānupassī viharati (ss. *D.* ii, 291; *Vbh.* 193) –pe– sammappadhānaṃ, (*Vbh.* 208) iddhipādaṃ, (*Vbh.* 216) indriyāni, balāni. (ss. *Ps.* i, 16) Tattha ko indriyattho? Indattho indriyattho, ādhipateyyattho indriyattho, pasādattho indriyattho, asādhāraṇaṃ kassa kiriyattho indriyattho. Anavapariyattho balattho, thāmattho balattho, upādāyattho balattho, upatthambhanattho balattho.

Tattha katame satta bojjhaṅgā? Satisambojjhaṅgo yāva upekkhāsambojjhaṅgo. (*Vbh.* 227) Tattha katamo aṭṭhaṅgiko maggo? Sammādiṭṭhi yāva sammāsamādhī. (*Vbh.* 235)

¹ cakkhu-āyatanam - PTS.

² ñānapariññā - PTS.

³ ākarattho - Ma, PTS.

⁴ dubbaṇṇākaro - Ma; duppakāro - PTS.

⁵ ākarehi - Ma, PTS.

⁶ dukkhaṃ yathā - Ma, PTS.

⁷ dhammācariyaṃ - Ma; dhammacariyaṃ - PTS.

⁸ itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

⁹ nibbānāya - Ma, PTS.

¹⁰ so - Ma, PTS.

6-3. Ở đây, 12 xứ là những gì? Sáu nội phần và sáu ngoại phần. ‘Nhân xứ ... cho đến ... ý xứ’ là nội phần, ‘sắc xứ ... cho đến ... pháp xứ’ là ngoại phần. Những cái này là 12 xứ.

Sự biết toàn diện về chúng là gì? “Vô thường, khổ não, rỗng không, vô ngã,” những điều này là sự biết toàn diện về chúng. Và còn nữa, sự biết toàn diện có hai loại: sự biết toàn diện về điều đã được biết và sự biết toàn diện về dứt bỏ. Ở đây, sự biết toàn diện về điều đã được biết là: “Vô thường, khổ não, rỗng không, vô ngã,” đây là sự biết toàn diện về điều đã được biết. Trái lại, sự biết toàn diện về dứt bỏ là sự dứt bỏ mong muốn và luyến ái; đây là sự biết toàn diện về dứt bỏ.

Ở đây, ý nghĩa của xứ là gì? Được nói rằng: ý nghĩa hàm mô là ý nghĩa của xứ giống như mô vàng, mô bạc. Giống như bày bò nọ kia đứng lên từ nơi hai hàm mô ấy, tương tự như vậy, bày bò tâm và sở hữu tâm vươn dậy từ những nơi này, có ô nhiễm của nghiệp và có bản chất khổ.

Thêm nữa, đã có điều nói rằng: ý nghĩa cho phép tiếp cận là ý nghĩa của xứ. Giống như đối với đức vua, việc tiếp cận là thông qua các sự cho phép tiếp cận, tương tự như vậy, ý nghĩa cho phép tiếp cận là ý nghĩa của xứ.

6-4. Bốn Chân Lý Cao Thượng: là Khổ, Tập, Diệt, và Đạo. Giống như Khổ, theo nghĩa bao hàm, là thể xác và tinh thần; Tập, theo nghĩa bao hàm, là vô minh và tham ái; Diệt, theo nghĩa bao hàm, là minh và giải thoát; Đạo, theo nghĩa bao hàm, là chỉ tịnh và minh sát.

6-5. Ở đây, 37 pháp thuộc phần giác ngộ là những gì? Bốn sự thiết lập niệ ... cho đến ... Thánh đạo tám chi phần. Như vậy, đây là 37 pháp thuộc phần giác ngộ. Các pháp này vận hành đến Niết Bàn đối với chư Phật [Thế Tôn, chư Độc Giác Phật], và chư Thánh Văn thuộc quá khứ, vị lai, và hiện tại. Đạo lộ ấy là bốn sự thiết lập niệ. Bốn là những gì? “Ở đây, vị tỳ khưu sống có sự quan sát thân trên thân, ...” –nt– (bốn) chánh cần, (bốn) nền tảng của thân thông, (năm) quyền, (năm) lực. Ở đây, ý nghĩa của quyền là gì? Ý nghĩa chúa tể là ý nghĩa của quyền, ý nghĩa chủ đạo là ý nghĩa của quyền, ý nghĩa trong sáng là ý nghĩa của quyền, ý nghĩa việc làm của ai đó có tính chất không phổ biến là ý nghĩa của quyền. (?) Ý nghĩa không bị lay động¹ là ý nghĩa của lực, ý nghĩa mạnh bạo là ý nghĩa của lực, ý nghĩa nắm giữ là ý nghĩa của lực, ý nghĩa nâng đỡ là ý nghĩa của lực.

Ở đây, bảy yếu tố đưa đến giác ngộ (bảy giác chi) là những gì? Niệ giác chi ... cho đến ... xả giác chi. Ở đây, đạo lộ tám chi phần là những gì? Chánh kiến ... cho đến ... chánh định.

¹ Không bị lay động: ghi theo nghĩa *avikampiyattho* thay vì *anavapariyattho* theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

Tattha aṭṭhaṅgiko maggoti khandho: sīlakkhandho ca samādhikkhandho ca paññākkhandho ca. (*M.* i, 301) Tattha yā ca sammāvācā yo ca sammākammanto yo ca sammāājīvo, ayaṃ sīlakkhandho. Yā ca sammāsati yo ca sammāvāyāmo yo ca sammāsamādhī, ayaṃ samādhikkhandho. Yo ca sammāsaṅkappo yā ca sammādiṭṭhi, ayaṃ paññākkhandho. Evaṃ khandho¹ tisso sikkhā. (*D.* iii, 219) Evaṃ tihākārehi dasa padāni –pe–.

6-6. Tattha yogāvacaro sīlakkhandhe ṭhito dosaṃ akusalaṃ na upādiyati, dosānusayaṃ samūhanati, dosasallaṃ uddharati, dukkhavedanaṃ parijānāti, kāmadhātuṃ samatikkamati.

Samādhikkhandhe ṭhito lobhaṃ akusalaṃ na upādiyati, rāgānusayaṃ samūhanati, lobhasallaṃ uddharati, sukhavedanaṃ parijānāti, rūpadhātuṃ samatikkamati.

Paññākkhandhe ṭhito mohaṃ akusalaṃ na upādiyati, avijjānusayaṃ samūhanati, mohasallaṃ diṭṭhisallaṅca uddharati, adukkhamasukhavedanaṃ parijānāti, arūpadhātuṃ samatikkamati.

Iti tīhi khandhehi tīṇi akusalamūlāni na upādiyati, cattāri sallāni uddharati, tisso vedanā parijānāti, tedhātukaṃ samatikkamati.

6-7. Tattha katamā avijjā? Yaṃ catusu ariyasaccesu aññāṇanti (*S.* ii, 4; *Vbh.* 135) vitthārena, yathā so paṇasajjesu kathaṃkathā² kātabbaṃ.

Tattha katamaṃ viññāṇaṃ? Cha viññāṇakāyā. Vedanā saññā cetanā phasso manasikāro, idaṃ nāmaṃ. Tattha katamaṃ rūpaṃ? Cātummahābhūtikaṃ³ catunnaṃ mahābhūtānaṃ upādāyarūpassa paññattim. Iti purimakam ca nāmaṃ idaṃ ca rūpaṃ tadubhayaṃ nāmarūpanti vuccati. (*S.* ii, 3-4; ss. *Vbh.* 136)

Tattha chaḷāyatananti: cha ajjhattikāni āyatanāni, cakkhu ajjhattikaṃ āyatanam yāva mano ajjhattikaṃ āyatanam. (*S.* ii, 3; ss. *Vbh.* 136)

Phassoti cha phassakāyā: cakkhusamphasso yāva manosamphassoti phasso. (*S.* ii, 3; ss. *Vbh.* 136)

Vedanāti:⁴ cha vedanākāyā vedanā. (*S.* ii, 3; ss. *Vbh.* 136)

Tañhāti: cha tañhākāyā tañhā. (*S.* ii, 3; ss. *Vbh.* 136)

Upādānanti cattāri upādānāni: kāmupādānaṃ diṭṭhupādānaṃ sīlabbatupādānaṃ attavādūpādānanti upādānaṃ. (ss. *S.* ii, 3; *Vbh.* 136)

Bhavoti tayo bhavā, kāmabhavo rūpabhavo arūpabhavo. (ss. *S.* ii, 3; *Vbh.* 137)

¹ tāyo - Ma; etāyo - PTS.

² kataṃ kathā - PTS.

³ cātummahābhūtikaṃ - Ma; catu mahābhūtikaṃ - PTS.

⁴ vedanā ti - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

Ở đây, “đạo lộ tám chi phần” là (các) uẩn: giới uẩn, định uẩn và tuệ uẩn. Ở đây, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng là giới uẩn; chánh niệm, chánh tinh tấn và chánh định là định uẩn; chánh tư duy và chánh kiến là tuệ uẩn. Như vậy, uẩn là ba sự học tập. Như vậy, với ba biểu hiện thì có mười thuật ngữ –nt–.

6-6. Ở đây, hành giả, đã đứng vững ở giới uẩn, thì không chấp thủ sân hận bất thiện, búng lên hoàn toàn sân hận tiềm ẩn, nhổ lên mũi tên sân hận, biết toàn diện về thọ khổ, vượt qua hẳn Dục giới.

(Hành giả) đã đứng vững ở định uẩn, thì không chấp thủ tham lam bất thiện, búng lên hoàn toàn luyến ái tiềm ẩn, nhổ lên mũi tên tham lam, biết toàn diện về thọ lạc, vượt qua hẳn Sắc giới.

(Hành giả) đã đứng vững ở tuệ uẩn, thì không chấp thủ si mê bất thiện, búng lên hoàn toàn vô minh tiềm ẩn, nhổ lên mũi tên si mê và mũi tên tà kiến, biết toàn diện về thọ không khổ không lạc, vượt qua hẳn Vô Sắc giới.

Như thế, với ba uẩn, hành giả không chấp thủ ba gốc rễ của bất thiện, nhổ lên bốn mũi tên, biết toàn diện về ba thọ, vượt qua hẳn Tam Giới.

6-7. Ở đây, vô minh là gì? ‘Sự không biết về bốn Chân Lý Cao Thượng’ nên được thực hiện một cách chi tiết giống như sự nghi hoặc về các bậc thang. (?)

Ở đây, thức là gì? Sáu nhóm thức. Thọ, tưởng, tư, xúc, tác ý, đây là danh. Ở đây, sắc là gì? Bốn yếu tố chính (đất, nước, lửa, gió) và sự quy định về sắc có liên quan đến bốn yếu tố chính. Như thế, phần trước là danh và phần này là sắc; cả hai việc ấy được gọi là ‘danh sắc.’

Ở đây, ‘sáu xứ’: là sáu xứ thuộc nội phần: mắt là xứ thuộc nội phần ... cho đến ... ý là xứ thuộc nội phần.

‘Xúc’: là sáu nhóm xúc: ‘nhãn xúc ... cho đến ... ý xúc,’ như thế là xúc.

‘Thọ’: sáu nhóm thọ là thọ.

‘Tham ái’: sáu nhóm tham ái là tham ái.

‘Thủ’: là bốn sự chấp thủ: ‘sự chấp thủ về (năm) dục, sự chấp thủ về tà kiến, sự chấp thủ về giới và phạm sự, sự chấp thủ về ngã luận thuyết,’ như thế là thủ.

‘Hữu’: là ba hữu: dục hữu, sắc hữu, vô sắc hữu.

Tattha katamā jāti? Yā¹ paṭhamamaṃ khandhānaṃ paṭhamamaṃ dhātūnaṃ paṭhamamaṃ āyatanānaṃ uppatti jāti sañjāti okkanti abhinibbatti khandhānaṃ pātubhāvo, ayaṃ jāti. (ss. S. ii, 3; Vbh. 137)

Tattha katamā jarā? Jarā nāma yaṃ taṃ khaṇḍiccaṃ pāliccaṃ valittacatā² (ss. S. ii, 2; Vbh. 137) catunnaṃ mahābhūtānaṃ vivaṇṇatā³ bhaggo yā jarā⁴ hīyanā parihiyanā⁵ āyuno hāni saṃhāni indriyānaṃ paripākā upanābho⁶ paripāko, ayaṃ jarā.

Tattha katamaṃ maraṇamaṃ? Maraṇamaṃ nāma yā⁷ tasmim tasmim sattanikāye tesamaṃ tesamaṃ sattānaṃ cuti cavanatā maraṇamaṃ kālakiriyā⁸ khandhānaṃ⁹ bhedo kāyassa nikkhepo¹⁰ jīvitindriyassa upacchedo, idaṃ maraṇamaṃ. (ss. S. ii, 3; Vbh. 137) Iti purimikā ca jarā idaṃ ca maraṇamaṃ tadubhayaṃ jarāmaraṇamaṃ.

6-8. Tattha andhakāratimisā yathābhūtaṃ appajānana¹¹ lakkhaṇā avijjā saṅkhārānaṃ padaṭṭhānaṃ. Abhisāṅkharāṇalakkhaṇā saṅkhārā, upacaya-punabbhavābhiropanapaccupaṭṭhānā, te viññāṇassa padaṭṭhānaṃ. Vatthu saviññattilakkhaṇamaṃ viññāṇamaṃ, taṃ nāmarūpassa padaṭṭhānaṃ. Anekaśāṇṇasāyālakkaṇamaṃ nāmarūpaṃ, taṃ saṅyatanassa padaṭṭhānaṃ. Indriyavavattāpanalakkhaṇamaṃ saṅyatanamaṃ, taṃ phassa padaṭṭhānaṃ. Sannipātālakkaṇo phasso, so vedanāya padaṭṭhānaṃ. Anubhava¹²-lakkaṇā vedanā, sā taṇhāya padaṭṭhānaṃ. Ajjhosānalakkhaṇā taṇhā, sā upādānassa padaṭṭhānaṃ. Ādānaparihananalakkhaṇamaṃ upādānaṃ, taṃ bhavassa padaṭṭhānaṃ. Nānāgatavikkhepanalakkhaṇo bhavo, so jātiyā padaṭṭhānaṃ. Khandhānaṃ pātubhāvalakkhaṇā jāti, sā jarāya padaṭṭhānaṃ. Upanayaparipākalakkhaṇā jarā, sā maraṇassa padaṭṭhānaṃ. Āyukkaya-jīvita-uparodhalakkhaṇamaṃ maraṇamaṃ, taṃ dukkassa padaṭṭhānaṃ. Kāyasampīṇanalakkhaṇamaṃ dukkhaṃ, taṃ domanassassa padaṭṭhānaṃ. Cittasampīṇanalakkhaṇamaṃ domanassaṃ, taṃ sokassa padaṭṭhānaṃ. Socanalakkhaṇo soko, so paridevassa padaṭṭhānaṃ. Vācā¹³ nicchāraṇalakkhaṇo paridevo, so upāyāsassa padaṭṭhānaṃ. Ye āyāsā te upāyāsā.¹⁴

6-9. Nava padāni yattha sabbo akusalapakkho saṅgamaṃ samosaraṇamaṃ gacchati. Katamāni nava padāni? Dve mūlakilesā, tīṇi akusalamūlāni, cattāro vipallāsā.

¹ yā ya - PTS.

² valittacatā pavivittaṃ - Ma; valittaṃ ca tāpavivittaṃ - PTS.

³ vivaṇṇataṃ - Ma, PTS.

⁴ taṃ jarā - Ma, PTS.

⁵ pahīyanā - Ma, PTS.

⁶ paribhedo upanāho - Ma, PTS.

⁷ yaṃ - Ma, PTS.

⁸ kālaṃkiriyā - Ma; kālaṃkiriyā - PTS.

⁹ uddhumātākānaṃ - Ma; uddhumāta-uddhumātākānaṃ - PTS.

¹⁰ nikkhepo - Ma, PTS natthi.

¹¹ apajānana - PTS.

¹² anubhava - PTS.

¹³ vacī - Ma, PTS.

¹⁴ te pāyāsā - PTS.

Ở đây, sanh là gì? Là sự sanh lên đầu tiên trong số các uẩn, đầu tiên trong số các giới, đầu tiên trong số các xứ, sự sanh ra, sự sanh khởi, sự hạ sanh, sự phát sanh, sự hiện khởi của các uẩn; việc này là sanh.

Ở đây, lão là gì? Gọi là lão là sự rụng rắng, tình trạng bạc tóc, trạng thái da nhăn, trạng thái xuống sắc của bốn yếu tố chính, sự đổ vỡ, lão là sự giảm thiểu, sự suy giảm, sự suy đồi, sự rút ngắn tuổi thọ, sự suy nhược, sự kết cuộc, sự chín mùi của các quyền; việc này là lão.

Ở đây, tử là gì? Gọi là tử là sự từ trần, sự tiêu hoại, sự chết, sự hết thời kỳ, sự hoại rã các uẩn, sự bỏ lại thân xác, sự cắt đứt mạng quyền của các chúng sanh này nọ ở mỗi một tập thể chúng sanh khác nhau; việc này là tử. Như thế, phân trước là lão và phân này là tử, cả hai sự việc ấy được gọi là 'lão tử.'

6-8. Ở đây, vô minh là sự tối tăm và mờ mịt, có sự không nhận biết đúng theo thực thể là tướng trạng, là nền tảng của các hành. Các hành có sự tạo tác là tướng trạng, có sự tích lũy, sự hiện hữu lại nữa, và sự gắn chặt là biểu hiện; chúng là nền tảng của thức. Thức có sự làm cho vật (chỗ trú của thức) có sự nhận biết là tướng trạng, nó là nền tảng của danh sắc. Danh sắc có nhiều sự nương tựa là tướng trạng, nó là nền tảng của sáu xứ. Sáu xứ có sự xác định (sáu) giác quan là tướng trạng, nó là nền tảng của xúc. Xúc có sự hội hợp (của căn, cảnh, và thức) là tướng trạng, nó là nền tảng của thọ. Thọ có sự chấp nhận là tướng trạng, nó là nền tảng của tham ái. Tham ái có sự bám chặt là tướng trạng, nó là nền tảng của thủ. Thủ có sự tiêu hủy hoàn toàn việc nắm giữ là tướng trạng, nó là nền tảng của hữu. Hữu có sự tản mát ở các cảnh giới tái sanh khác nhau là tướng trạng, nó là nền tảng của sanh. Sanh có sự hiện khởi của các uẩn là tướng trạng, nó là nền tảng của lão. Lão có sự đưa đến gần và sự chín muồi là tướng trạng, nó là nền tảng của tử. Tử có sự cạn kiệt của tuổi thọ và hoại diệt mạng sống là tướng trạng, nó là nền tảng của khổ. Khổ có sự ép bức thân là tướng trạng, nó là nền tảng của ưu. Ưu có sự ép bức tâm là tướng trạng, nó là nền tảng của sầu muộn. Sầu muộn có sự buồn rầu là tướng trạng, nó là nền tảng của than vãn. Than vãn có sự thốt ra bằng lời nói là tướng trạng, nó là nền tảng của lo âu. Những gì có sự thất vọng là có sự lo âu.

6-9. Chính thuật ngữ là nơi mà toàn bộ phần bất thiện đi đến sự tổng hợp, sự hội tụ vào đó. Chính thuật ngữ nào? Hai ô nhiễm căn bản, ba gốc rễ của bất thiện, bốn sự trái khuấy.

Tattha dve mūlakilesā: avijjā ca bhavataṇhā ca, (D. iii, 212) tīṇi akusalamūlāni: lobho doso moho ca, cattāro vipallāsā: ‘anicce niccan ’ti saññāvipallāso cittavipallāso diṭṭhivipallāso, ‘dukkhe sukhan ’ti saññāvipallāso cittavipallāso diṭṭhivipallāso, ‘anattani attā ’ti saññāvipallāso cittavipallāso diṭṭhivipallāso, ‘asubhe’ subhan ’ti saññāvipallāso cittavipallāso diṭṭhivipallāso.

6-10. Tattha avijjā nāma: catusu ariyasaccesu yathābhūtaṃ aññāṇaṃ, ayaṃ avijjā. Bhavataṇhā nāma: yo bhavesu rāgo sārāgo icchā mucchā patthanā nandi ajjhosānaṃ apariccāgo, ayaṃ bhavataṇhā.

Tattha katamo lobho akusalamūlaṃ? Yo² tesu tesu paravatthusu paradabbesu paraṭṭhānesu parasāpateyyesu³ parapariggahesu⁴ lobho lubbhanā icchā mucchā patthanā nandi ajjhosānaṃ apariccāgo, (ss. Vbh. 361) ayaṃ lobho akusalamūlaṃ. Kassetāṃ mūlaṃ? Lobhajassa⁵ akusalassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ⁶ taṃsāmpayuttānaṃ ca⁷ cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ.

Tattha katamo doso akusalamūlaṃ? Yo⁸ satesu āghāto akkhanti appaccayo vyāpādo padoso anatthakāmatā cetaso paṭighāto, (ss. Vbh. 362) ayaṃ doso akusalamūlaṃ. Kassetāṃ mūlaṃ? Dosajassa akusalassa⁹ kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ taṃsāmpayuttānaṃ ca¹⁰ cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ.

Tattha katamo moho akusalamūlaṃ? Yaṃ aññāṇaṃ adassanaṃ¹¹ anabhisamayo asāmpajjagāho¹² appaṭivedho moho muyhanā sammoho sammuyhanā avijjā tamo andhakāro āvaraṇaṃ nīvaraṇaṃ chadanaṃ avacchadanaṃ¹³ apasāṭṭhāgamaṇaṃ¹⁴ kusalānaṃ dhammānaṃ, (ss. Vbh. 362) ayaṃ moho akusalamūlaṃ. Kassetāṃ mūlaṃ? Mohajassa akusalassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ⁶ taṃsāmpayuttānaṃ ca⁷ cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ.

6-11. Tattha vipallāsā jānitabbā, vipallāsānaṃ vatthu jānitabbaṃ, yaṃ vipallāsāṃ siyā, taṃ jānitabbaṃ.

Tattha eko vipallāso, cattāri vipallāsavatthūni, tīṇi vipallāsāni.¹⁵

¹ asubhamhi - PTS.

² lobho nāma so - Ma, PTS.

³ sā rasāpathēyyesu - PTS.

⁴ parapariggahitesu - Ma, PTS.

⁵ lobho lobhajassa - Ma, PTS.

⁶ manokammaṃ ca - Ma.

⁷ tathā yathā taṃsāmpayuttānaṃ - Ma, PTS.

⁸ so - Ma, PTS.

⁹ akusalassa - itipadaṃ Ma potthake na dissate.

¹⁰ sampayuttānaṃ - Ma.

¹¹ yaṃ catūsu ariyasaccesu - Ma, PTS.

¹² asāmpajjagāho - Ma, PTS.

¹³ acchadanaṃ - Ma.

¹⁴ apasāṭṭhāgamaṇaṃ - Ma, PTS.

¹⁵ tīṇi vipallāsāni, cattāri vipallāsavatthūni - Ma, PTS.

Ở đây, hai ô nhiễm căn bản là: vô minh và hữu ái.¹ Ba gốc rễ của bất thiện là: tham lam, sân hận, và si mê. Bốn sự trái khuấy là: sự trái khuấy của tướng, sự trái khuấy của tâm, sự trái khuấy của kiến (nghĩ là) ‘thường’ ở vô thường; sự trái khuấy của tướng, sự trái khuấy của tâm, sự trái khuấy của kiến (nghĩ là) ‘lạc’ ở khổ; sự trái khuấy của tướng, sự trái khuấy của tâm, sự trái khuấy của kiến (nghĩ là) ‘ngã’ ở vô ngã; sự trái khuấy của tướng, sự trái khuấy của tâm, sự trái khuấy của kiến (nghĩ là): ‘tịnh’ ở bất tịnh.

6-10. Ở đây, vô minh gọi là: sự không biết đúng theo thực thể về bốn Chân Lý Cao Thượng; điều này là vô minh. Hữu ái gọi là: sự luyến ái, luyến ái mãnh liệt, ước muốn, mê mẩn, ước nguyện, niềm vui, sự bám chặt, sự không buông bỏ về các hữu; điều này là hữu ái.

Ở đây, bất thiện căn tham là gì? Là sự tham lam, biểu hiện tham lam, ước muốn, mê mẩn, ước nguyện, niềm vui, sự bám chặt, sự không buông bỏ về các đất đai của người khác, về các vật chất của người khác, về các địa vị của người khác, về các đồ vật của người khác, về các vật sở hữu của người khác loại này loại nọ, cái này là bất thiện căn tham. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp bất thiện được sanh ra do tham, và của các pháp –tâm và sở hữu tâm– được gắn liền với điều ấy.

Ở đây, bất thiện căn sân là gì? Là sự tức tối, sự không nhẫn nại, sự bực tức, sự oán hận, sự khởi sân, trạng thái mong muốn sự không tấn hóa, sự bất bình của tâm ở các chúng sanh, cái này là bất thiện căn sân. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp bất thiện được sanh ra do sân, và của các pháp –tâm và sở hữu tâm– được gắn liền với điều ấy.

Ở đây, bất thiện căn si là gì? Là sự không biết, sự không nhìn thấy, sự không lãnh hội, sự nắm lấy điều chưa đạt đến, sự không thấu triệt, sự si mê, sự ngu si, sự mê muội, sự mê ám, vô minh, bóng tối, sự tối tăm, sự ngăn trở, sự ngăn che, sự che đậy, sự che lấp, sự xa lìa hiện thực đối với các pháp thiện, cái này là bất thiện căn si. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp bất thiện được sanh ra do si mê, và của các pháp –tâm và sở hữu tâm– được gắn liền với điều ấy.

6-11. Ở đây, các sự trái khuấy cần được biết, nền tảng của các sự trái khuấy cần được biết, cái gì có thể là sự trái khuấy, cái ấy cần được biết.

Ở đây, một sự trái khuấy, bốn nền tảng của sự trái khuấy, ba sự trái khuấy.

¹ *bhavataṇhā*: để thuận tiện việc hành văn, trong một số trường hợp ‘hữu ái’ được sử dụng để ghi nghĩa Việt thay vì ‘tham ái ở hữu’ (ND).

Katamo eko vipallāso ca? Yena paṭipakkhena vipallāsitaṃ gaṇhāti ‘anicce niccan ’ti ‘dukkhe sukhan ’ti ‘anattani attā ’ti ‘asubhe subhan ’ti, ayaṃ eko vipallāso.

Katamāni cattāri vipallāsavatthūni? Kāyo vedanā cittaṃ dhammā ca. Imāni cattāri vipallāsavatthūni.

Katamāni tiṇi vipallāsāni? Saññā cittaṃ diṭṭhi ca. Imāni tiṇi vipallāsāni.

Tattha¹ manāpīke vatthumhi indriyatthe² vaṇṇāyatane vā yo³ nimittassa uggāho, ayaṃ saññāvipallāso. Tattha viparītacittassa vatthumhi sati viññatti,⁴ ayaṃ cittavipallāso. Tattha viparītacittassa tamhi rūpe asubhe subhan ’ti yā khanti ruci upekkhanā nicchayo diṭṭhi nidassanaṃ santīraṇā, ayaṃ diṭṭhavipallāso.

Tattha vatthubhedena kāyesu⁵ dvādasa vipallāsā bhavanti: tayo kāye tayo vedanāya tayo citte tayo dhamme cattāro saññāvipallāsā cattāro cittavipallāsā cattāro diṭṭhivipallāsā, āyatanūpacayato cakkhuviññāṇasaññāsamaṅgissa rūpesu dvādasa vipallāsā, yāva manoviññāṇasaññā⁶samaṅgissa dhammesu dvādasa vipallāsā, cha dvādasakā cattāri vipallāsā bhavanti. Ārammaṇanānattato⁷ hi aparimitasaṅkheyyānaṃ sattānaṃ aparimitasaṅkheyyā⁸ vipallāsā bhavanti hīnukkaṭṭhamajjhimatāya.

6-12. Tattha pañcakkhandhā cattāri attabhāvavatthūni bhavanti: yo rūpakkhando so kāyo attabhāvavatthu, yo vedanākkhandho so vedanā attabhāvavatthu, yo saññākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca⁹ te dhammā attabhāvavatthu, yo viññāṇakkhandho so cittaṃ attabhāvavatthu, iti pañcakkhandhā cattāri attabhāvavatthūni. Tattha kāye asubhe subhan ’ti vipallāso bhavati. Evaṃ vedanāsu citte dhammesu¹⁰ ca attavipallāso bhavati.

Tattha catunnaṃ vipallāsānaṃ samugghātanatthaṃ bhagavā cattāro satipaṭṭhāne deseti pañṇapeti, kāye kāyānupassī viharanto¹¹ asubhe subhan ’ti vipallāsaṃ samugghāteti. Evaṃ vedanāsu – citte – dhammesu ca kātabbaṃ.

6-13. Tattha andhakāratimisā appaṭivedhalakkhaṇā avijjā, tassā vipallāyā padaṭṭhānaṃ.¹² Ajjhosānalakkhaṇā taṇhā, tassā piyarūpasātarūpaṃ padaṭṭhānaṃ.¹³ Attāsayavañcanalakkhaṇo lobho, tassa adinnādānaṃ padaṭṭhānaṃ. Idha vivādalakkhaṇo doso, tassa paṇātipāto padaṭṭhānaṃ. –

¹ tattha katamā- PTS.

² indriyavatthe - Ma, PTS.

³ vaṇṇāya nevāso - PTS.

⁴ saviññatti - PTS.

⁵ kāyo sā - PTS.

⁶ manosaññā - Ma, PTS.

⁷ ārammaṇaṃ nānattato - PTS.

⁸ aparimitaṃ asaṅgeyya - PTS.

⁹ Yo saññākkhandho so saññā attabhāvavatthu. Ye saṅkhārakkhandho - PTS.

¹⁰ vedanāscittadhammesu - PTS.

¹¹ viharato - Ma, PTS.

¹² tassā vipallāsapadaṭṭhānaṃ - Ma;

tassa vipallāsapadaṭṭhānaṃ - PTS.

¹³ piyarūpasātarūpappadaṭṭhānaṃ - PTS.

Và một sự trái khuấy là gì? Năm lấy điều bị trái khuấy bởi phân đối nghịch (cho rằng) ‘thường’ ở vô thường, ‘lạc’ ở khổ, ‘ngã’ ở vô ngã, ‘tịnh’ ở bất tịnh; điều này là một sự trái khuấy.

Bốn nền tảng của sự trái khuấy là những gì? Thân, thọ, tâm, và pháp. Những điều này là bốn nền tảng của sự trái khuấy.

Ba sự trái khuấy là những gì? Tưởng, tâm, và kiến (sự nhận biết, sự nhận thức, và sự nhận thấy). Những điều này là ba sự trái khuấy.

Ở đây, sự năm lấy hiện tướng của vật vừa ý ở chỗ giác quan hoặc ở phạm vi hình dáng (của vật), điều này là sự trái khuấy của tưởng. Ở đây, sự làm cho nhận biết về vật đang hiện diện của tâm bị sai lệch, điều này là sự trái khuấy của tâm. Ở đây, sự chấp nhận, sự ưa thích, sự xem xét, sự nhận định, quan điểm, sự so sánh, sự đánh giá của tâm bị sai lệch về cảnh sắc ấy ở (trạng thái) bất tịnh (lại cho) là ‘tịnh,’ điều này là sự trái khuấy của kiến.

Ở đây, có mười hai điều trái khuấy theo sự phân chia về vật (đối tượng) ở các nhóm là: ba ở thân, ba ở thọ, ba ở tâm, ba ở pháp, bốn sự trái khuấy của tưởng, bốn sự trái khuấy của tâm, bốn sự trái khuấy của kiến. Theo sự tích lũy ở các xứ, bốn sự trái khuấy trở thành sáu nhóm 12: 12 sự trái khuấy ở các sắc đối với người có tưởng ở nhãn thức ... cho đến ... 12 sự trái khuấy ở các pháp đối với người có tưởng ở ý thức. Bởi vì theo bản chất khác biệt của cảnh (đối tượng), (khi) các chúng sanh là không đo lường được, không thể tính toán được thì các điều trái khuấy của họ là không đo lường được, không thể tính toán được theo các bậc hạ, thượng, và trung.

6-12. Ở đây, năm uẩn là bốn nền tảng của bản ngã: sắc uẩn - thân ấy là nền tảng của bản ngã, thọ uẩn - thọ ấy là nền tảng của bản ngã, tưởng uẩn và hành uẩn - các pháp ấy là nền tảng của bản ngã, thức uẩn - tâm ấy là nền tảng của bản ngã; như thế năm uẩn là bốn nền tảng của bản ngã. Ở đây, có sự trái khuấy (nghĩ là) ‘tịnh’ ở thân bất tịnh. Tương tự như vậy, có sự trái khuấy về tự ngã ở các thọ, ở tâm, và ở các pháp.

Ở đây, nhằm mục đích thủ tiêu bốn sự trái khuấy, đức Thế Tôn chỉ bảo, mô tả về bốn sự thiết lập niệ: Trong khi sống có sự quan sát thân trên thân, hành giả thủ tiêu sự trái khuấy (nghĩ là) ‘tịnh’ ở bất tịnh. Tương tự như vậy nên được thực hiện ở các thọ – ở tâm – và ở các pháp.

6-13. Ở đây, vô minh, với sự tối tăm và mờ mịt, có sự không thấu triệt là tướng trạng; các sự trái khuấy là nền tảng của nó. Tham ái có sự bám chặt là tướng trạng; sắc đáng yêu sắc dễ chịu là nền tảng của nó. Tham lam có sự tráo trở theo tập tính của bản thân là tướng trạng; việc trộm cắp là nền tảng của nó. Ở đây, sân hận có sự tranh cãi là tướng trạng; sự giết hại sanh mạng là nền tảng của nó. –

–Vatthuvippaṭṭipattilakkhaṇo moho, tassa micchāpaṭṭipatti padaṭṭhānaṃ. Saṅkhatānāṃ dhammānaṃ avināsaṅgahanalakkhaṇā niccasaññā, tassā sabbasaṅkhārā padaṭṭhānaṃ. Sāsavaphassopagamanalakkhaṇā sukhasaññā, tassā mamiṅkāro¹ padaṭṭhānaṃ. Dhammesu upagamanalakkhaṇā attasaññā, tassā ahiṅkāro² padaṭṭhānaṃ. Vaṇṇasaṅgahanalakkhaṇā subhasaññā, tassā indriyaasaṃvaropadaṭṭhānaṃ.³ Etehi navahi padehi uddiṭṭhehi sabbo akusalapakkho niddiṭṭho bhavati, so ca kho bahussutena sakkā jānitum no appassutena, paññavatā no duppaññena, yuttena no ayuttena.

6-14. Nava padāni kusalāni yattha sabbo kusalapakkho saṅgahaṃ⁴ samosaraṇaṃ gacchati.⁵ Katamāni nava padāni? Samatho vipassanā alobho adoso amoho aniccasaññā dukkhasaññā anattasaññā asubhasaññā ca.

Tattha katamo samatho? Yā cittassa ṭhiti saṅṭhiti avatṭhiti ṭhānaṃ paṭṭhānaṃ upaṭṭhānaṃ samādhī samādhānaṃ avikkhepo avippaṭṭisāro vūpasamo manaso⁶ ekaggaṃ cittassa, ayaṃ samatho.

Tattha katamā vipassanā? Khandhesu⁷ vā dhātusu vā āyatanesu vā nāmarūpesu vā paṭṭicasamuppādesu vā paṭṭicasamuppannesu vā dhammesu dukkhe vā⁸ samudaye vā⁹ nirodhe vā magge vā kusalākusalesu vā dhammesu¹⁰ sāvajjānavajjesu vā¹¹ kaṇhasukkesu vā sevitabbāsevitabbesu vā¹² (ss. *Dhs.* 292) yo¹³ yathābhūtaṃ vicayo pavicayo vīmaṃsā parivīmaṃsā gāhanā aggāhanā pariggāhanā cittaṃ paricintanā¹⁴ tulanā upaparikkhāññaṃ vijjā¹⁵ cakkhu buddhi medhā paññā obhāso āloko ābhā pabhā khaggo nārāco¹⁶ dhammavicayasambojjhaṅgo sammādiṭṭhi maggaṅgaṃ, ayaṃ vipassanā.

Kenesā¹⁷ vipassanā iti vuccati? Vividhā vā esā passanāti¹⁸ tasmā esā vipassanāti vuccati. Dvidhā cesā hi vipassanā dhammavipassanāti.¹⁹

Dvidhā imāya passati: subhañca asubhañca kaṇhañca sukkañca sevitabbañca asevitabbañca kammañca vipākañca bandhañca vimokkhañca ācayañca apacayañca pavattiñca nivattiñca²⁰ saṅkilesañca vodānañca evaṃ vipassanāti vuccati. Atha vā ‘vi’iti²¹ upasaggo passanāti attho, tasmā vipassanāti vuccate, ayaṃ vipassanā.

¹ mamaṅkāro - Ma, PTS.

² ahaṅkāro - Ma, PTS.

³ indriyaasaṃvaropadaṭṭhānaṃ - PTS.

⁴ saṅgaho - Ma; saṅgho - PTS.

⁵ gacchanti - Ma, PTS.

⁶ mānaso - Ma, PTS.

⁷ yā khandhesu - PTS.

⁸ dukkhesu vā - Ma, PTS.

⁹ samudayesu vā - Ma, PTS.

¹⁰ dhammesu vā - PTS.

¹¹ sāvajja-anavajjesu vā - Ma, PTS.

¹² sevitabba-asevitabbesu vā - Ma, PTS.

¹³ so - Ma, PTS.

¹⁴ paricintanā - Ma, PTS.

¹⁵ vijjā vā - Ma, PTS.

¹⁶ nārājjo - PTS.

¹⁷ tenesā - Ma, PTS.

¹⁸ esā vipassanāti - Ma;

esā vipassanā anicca-dukkha-anattā ti - PTS.

¹⁹ dhammavipassanāti vuccati - Ma, PTS.

²⁰ nibbattiñca - PTS.

²¹ pi iti - PTS.

– Si mê có lỗi thực hành lệch khỏi mục tiêu là tướng trạng; lỗi thực hành sai trái là nền tảng của nó. Tướng về thường còn¹ có sự nắm giữ việc không bị hư hoại của các pháp hữu vi là tướng trạng; tất cả các hành là nền tảng của nó. Tướng về khoái lạc có việc đi đến xúc có lậu hoặc là tướng trạng; việc tạo thành ‘của tôi’ là nền tảng của nó. Tướng về tự ngã có việc tiếp cận các pháp là tướng trạng; việc tạo thành ‘tôi’ là nền tảng của nó. Tướng về cái đẹp có sự thu thập cái đẹp là tướng trạng; sự không thu thúc các quyền là nền tảng của nó. Với chín thuật ngữ này đã được diễn giải, toàn bộ phần bất thiện là đã được diễn giải. Và nó quá thật có thể hiểu được bởi người nghe nhiều, không bởi kẻ ít nghe, bởi người có tuệ, không bởi kẻ có tuệ tồi, bởi người gẫn bó, không bởi kẻ không gẫn bó.

6-14. Chín thuật ngữ thiện là nơi toàn bộ phần thiện đi đến sự tổng hợp, sự hội tụ. Là chín thuật ngữ nào? Chi tịnh, minh sát, vô tham, vô sân, vô si, vô thường tướng, khổ não tướng, vô ngã tướng, và bất tịnh tướng.

Ở đây, chi tịnh là gì? Là sự ổn định, sự đứng vững, sự kiên định, vị thế đứng, sự hình thành, sự thiết lập, sự định tĩnh, sự tập trung, sự không tán loạn, sự không ăn năn, sự vắng lặng của ý, sự chuyên nhất của tâm; việc này là chi tịnh.

Ở đây, minh sát là gì? Là sự chọn lựa, sự khám phá, sự thẩm xét, sự suy xét toàn diện, sự nắm được, sự nắm lấy, sự nắm toàn diện, sự suy nghĩ toàn diện bằng tâm, sự cân nhắc, sự khảo sát, trí, minh, nhãn, sự giác ngộ, sự thông minh, tuệ, hào quang, ánh sáng, sự rục rở, sự chiếu sáng, thanh gươm, cây lao, trạch pháp giác chi, chánh kiến - chi phần của Đạo đúng theo thực thể về các uẩn, hoặc về các giới, hoặc về các xứ, hoặc về danh sắc, hoặc về các sự tùy thuận sanh khởi, hoặc về các pháp được tùy thuận sanh khởi, hoặc về Khổ, hoặc về Tập, hoặc về Diệt, hoặc về Đạo, hoặc về các pháp thiện và bất thiện, hoặc về việc bị chê trách và không bị chê trách, hoặc về (pháp) đen và trắng, hoặc về việc nên phục vụ và không nên phục vụ, điều này là minh sát.

Vì sao việc ấy được gọi là ‘minh sát’? Việc ấy là ‘việc thấy’ theo nhiều cách; vì thế, việc ấy được gọi là ‘minh sát.’ Và chính việc minh sát ấy theo hai cách (được gọi) là ‘minh sát pháp.’

Bằng cách này, (hành giả) nhìn thấy theo hai cách: về tịnh và bất tịnh, về đen và trắng, về nên phục vụ và không nên phục vụ, về nghiệp và quả thành tựu, về sự trói buộc và sự thoát khỏi, về sự tích lũy và sự giảm thiểu, về sự vận hành và sự đình chỉ, về phiền não và sự thanh lọc; như vậy được gọi là ‘minh sát.’ Hoặc là, ‘*vi*’ là tiếp đầu ngữ, ‘*passanā*’ là ý nghĩa; vì thế, được gọi là ‘*vipassanā*,’ điều này là minh sát.

¹ ‘Tướng về thường còn’ được viết ngắn gọn lại sẽ là ‘thường tướng;’ tương tự như vậy, ‘tướng về khoái lạc’ sẽ là ‘lạc tướng,’ ‘tướng về tự ngã’ sẽ là ‘ngã tướng,’ và ‘tướng về cái đẹp’ sẽ là ‘tịnh tướng’ (ND).

6-15. Tattha dve rogā sattānaṃ: avijjā ca bhavataṇhā ca, etesaṃ dvinnaṃ rogānaṃ nighātāya bhagavatā dve bhesajjāni vuttāni: samatho ca vipassanā ca. Imāni dve bhesajjāni paṭisevanto¹ dve aroge sacchikaroti: rāgavirāgaṃ cetovimuttiṃ avijjāvirāgaṃ ca paññāvimuttiṃ. Tattha taṇhārogassa samatho bhesajjaṃ, rāgavirāgā cetovimutti arogaṃ. Avijjārogassa vipassanā bhesajjaṃ, avijjāvirāgā paññāvimutti arogaṃ.

Evam hi bhagavā cāha: “Dve dhammā pariññeyyā: nāmaṃ ca rūpaṃ ca, dve dhammā pahātābā: avijjā ca bhavataṇhā ca, dve dhammā bhāvetābā: samatho ca vipassanā ca, dve dhammā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti cā”ti. (ss. D. iii, 273-4)

Tattha samathaṃ bhāvento rūpaṃ parijānāti, rūpaṃ parijānanto taṇhaṃ pajahati, taṇhaṃ pajahanto rāgavirāgā cetovimuttiṃ sacchikaroti. Vipassanaṃ bhāvento nāmaṃ parijānāti, nāmaṃ parijānanto avijjaṃ pajahati, avijjaṃ pajahanto avijjāvirāgā paññāvimuttiṃ sacchikaroti.

Yadā bhikkhuno dve dhammā pariññātā bhavanti nāmañca rūpañca, tadāssa² dve dhammā pahīnā bhavanti avijjā ca bhavataṇhā ca, dve dhammā bhāvitā bhavanti samatho ca vipassanā ca, dve dhammā sacchikatā³ bhavanti vijjā ca vimutti ca. Ettāvatā bhikkhu katakicco bhavati. Esā sopādisesā nibbānadhātu. Tassa āyupariyādānā jīvitindriyassa uparodhā idaṃ ca dukkhaṃ nirujjhati, aññaṃ ca dukkhaṃ na uppajjati. Tattha yo⁴ imesaṃ khandhānaṃ dhātuāyatanānaṃ [nirodho vūpasamo aññesañca khandhadhātuāyatanānaṃ]⁵ appaṭisandhi apātubhāvo, ayaṃ anupādisesā nibbānadhātu.

6-16. Tattha katamaṃ alobho kusalamūlaṃ? Yaṃdhātuko alobho alubbhanā alubbhitattaṃ anicchā apatthanā akantā anajjhosānaṃ, (ss. Vbh. 169) ayaṃ alobho kusalamūlaṃ. Kassetamaṃ mūlaṃ? Alobhajassa kusalassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ⁶ taṃsāmpayuttānaṃ ca cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ. Atha vā ariyo aṭṭhaṅgiko maggo kusalanti vuccati, so tiṇṇaṃ maggaṅgānaṃ mūlaṃ. Katamesaṃ tiṇṇaṃ? Sammāsaṅkappassa sammāvāyāmaṃ sammāsamaḍhissa ca, imesaṃ mūlanti tasmā kusalamūlanti vuccati.

Tattha katamaṃ adoso kusalamūlaṃ? Yo⁷ sattesu vā saṅkhāresu vā anāghāto⁸ appaṭighāto abyāpatti abyāpādo adoso mettā mettāyanā atthakāmatā⁹ hitakāmatā cetaso pasādo, (ss. Vbh. 169) ayaṃ adoso kusalamūlaṃ. Kassetamaṃ mūlaṃ? Adosajassa kusalassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ⁶ taṃsāmpayuttānaṃ ca cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ. Atha vā tiṇṇaṃ maggaṅgānaṃ mūlaṃ. Katamesaṃ tiṇṇaṃ? Sammāvācāya sammākammantassa sammāājīvassa ca imesaṃ tiṇṇaṃ maggaṅgānaṃ mūlaṃ, tasmā kusalamūlanti vuccati.

¹ paṭisevento - Ma, PTS.

² tathāssa - Ma, PTS.

³ sacchikātabbā - Ma, PTS.

⁴ so - PTS.

⁵ nirodho vūpasamo aññesañca khandhadhātuāyatanānaṃ - itipāṭho BJTS potthake natthi.

⁶ kāyakamma-vacīkamma-manokammaṃ - PTS.

⁷ yā - Ma, PTS.

⁸ anāghāto - Ma; anāghāto - PTS.

⁹ atthakāmatā - PTS.

6-15. Ở đây, hai căn bệnh của chúng sanh là: vô minh và hữu ái. Nhằm loại trừ hai căn bệnh này, hai phương thuốc đã được đức Thế Tôn nói đến là: chi tịnh và minh sát. Người thân cận hai phương thuốc này chứng ngộ hai sự vô bệnh: sự xa lìa luyến ái (là) sự giải thoát của tâm, và sự xa lìa vô minh (là) sự giải thoát của tuệ. Ở đây, chi tịnh là phương thuốc cho căn bệnh tham ái; sự giải thoát của tâm do sự xa lìa luyến ái là sự vô bệnh. Minh sát là phương thuốc cho căn bệnh vô minh; sự giải thoát của tuệ do sự xa lìa vô minh là sự vô bệnh.

Bởi vì, đức Thế Tôn đã nói như vậy: *“Hai pháp cần được biết toàn diện: danh và sắc; hai pháp cần được dứt bỏ: vô minh và hữu ái; hai pháp cần được tu tập: chi tịnh và minh sát; hai pháp cần được chứng ngộ: minh và giải thoát.”*

Ở đây, người tu tập chi tịnh thì biết toàn diện về sắc; trong khi biết toàn diện về sắc thì dứt bỏ tham ái; trong khi dứt bỏ tham ái thì chứng ngộ sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái. Người tu tập minh sát thì biết toàn diện về danh; trong khi biết toàn diện về danh thì dứt bỏ vô minh; trong khi dứt bỏ vô minh thì chứng ngộ sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh.

Khi nào hai pháp danh và sắc được biết toàn diện bởi vị tỳ khuru, khi ấy, đối với vị này, hai pháp vô minh và hữu ái là được dứt bỏ, hai pháp chi tịnh và minh sát là được tu tập, hai pháp minh và giải thoát là được chứng ngộ. Cho đến chừng ấy, vị tỳ khuru là có phận sự đã được làm xong; điều này là Niết Bàn giới còn dư sót. Do sự chấm dứt tuổi thọ, do sự hoại diệt mạng quyền của vị ấy, khổ này được diệt tận và khổ khác không sanh lên. Ở đây, sự diệt tận, sự vắng lặng của các uẩn, của các giới, của các xứ này, và sự không tiếp nối, sự không hiện khởi của các uẩn-giới-xứ khác là Niết Bàn giới không còn dư sót.

6-16. Ở đây, thiện căn vô tham là gì? Là (pháp) thuộc bản chất tự nhiên, là sự không tham lam, biểu hiện không tham lam, trạng thái không tham lam, sự không ước muốn, không ước nguyện, không ham muốn, không bám chặt, cái này là thiện căn vô tham. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp thiện được sanh ra do vô tham, và của các pháp –tâm và sở hữu tâm– được gắn liền với điều ấy. Hoặc là, Thánh Đạo tám chi phần được gọi là ‘thiện,’ (vô tham) ấy là gốc rễ của ba chi phần của Đạo. Của ba chi phần nào? Của chánh tư duy, của chánh tinh tấn, và của chánh định, (vô tham) là ‘gốc rễ’ của các pháp này; vì thế được gọi là ‘gốc rễ của thiện.’

Ở đây, thiện căn vô sân là gì? Là sự không tức tối, sự không bất bình, sự không làm hại, sự không oán hận, sự không sân hận, từ ái, biểu hiện từ ái, trạng thái mong muốn sự tấn hóa, trạng thái mong muốn điều lợi ích, niềm tịnh tín của tâm liên quan đến các chúng sanh hoặc liên quan đến các hành, cái này là thiện căn vô sân. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp thiện được sanh ra do vô sân, và của các pháp –tâm và sở hữu tâm– được gắn liền với điều ấy. Hoặc là, (vô sân ấy) là gốc rễ của ba chi phần của Đạo. Của ba chi phần nào? Của chánh ngữ, của chánh nghiệp, và của chánh mạng, (vô sân) là gốc rễ của ba chi phần này của Đạo; vì thế được gọi là ‘gốc rễ của thiện.’

Tattha katamaṃ amoho kusalamūlaṃ? Yaṃ catusu ariyasaccesu yathābhūtaṃ ñāṇadassanaṃ abhisamayo sammā ca paccāgamo paṭivedho amoho asammuyhanā asammoho vijjā pakāso āloko anāvaraṇaṃ sekkhānaṃ kusalaṇaṃ dhammānaṃ, (ss. *Vbh.* 169) ayaṃ amoho kusalamūlaṃ. Kassetāṃ mūlaṃ? Amohajassa kusalassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ manokammaṃ taṃsāmpayuttānaṃ ca cittacetāsikānaṃ dhammānaṃ mūlaṃ. Atha vā dvinnaṃ maggaṅgānaṃ mūlaṃ.¹ Katamesaṃ dvinnaṃ? Sammādiṭṭhiyā ca sammāsatiyā ca imesaṃ dvinnaṃ maggaṅgānaṃ mūlaṃ, tasmā kusalamūlanti vuccati. Evaṃ imehi² tīhi kusalamūlehi aṭṭhaṅgiko maggo yojetabbo.

6-17. Tattha katamā aniccasaññā? “Sabbe saṅkhārā uppādayadhammino ”ti³ yā saññā sañjānanā vavatthapanā uggāho, ayaṃ aniccasaññā. (ss. *Dh.* ck.277 vā *S.* i, 158) Tassā ko nissando? Aniccasaññāya bhāvitāya bahulikatāya aṭṭhasu lokadhammesu (*D.* iii, 260) cittaṃ nānusandhati na sandhati na saṅṭhahati, upekkhā vā paṭikkulatā⁴ vā saṅṭhahati. Ayamassā nissando.

Tattha katamā dukkhasaññā? “Sabbe saṅkhārā dukkhā ”ti (*Dh.* ck.278) yā saññā sañjānanā vavatthapanā uggāho, ayaṃ dukkhasaññā. Tassā ko nissando? Dukkhasaññāya bhāvitāya bahulikatāya ālasse sampamāde⁵ vimhaye ca cittaṃ nānusandhati na sandhati na saṅṭhahati, upekkhā vā paṭikkulatā vā saṅṭhahati. Ayamassā nissando.

Tattha katamā anattasaññā? “Sabbe dhammā⁶ anattā ”ti (*Dh.* ck.279) yā saññā sañjānanā vavatthapanā uggāho, ayaṃ anattasaññā. Tassā ko nissando? Anattasaññāya bhāvitāya bahulikatāya ahiṅkāro⁷ cittaṃ nānusandhati na sandhati, mamaṅkāro⁸ na saṅṭhahati, upekkhā vā paṭikkulatā vā saṅṭhahati, ayamassā nissando.

Tattha katamā asubhasaññā? “Sattasaṅkhārā asubhā ”ti yā saññā sañjānanā vavatthapanā uggāho, ayaṃ asubhasaññā. Tassā ko nissando? Asubhasaññāya bhāvitāya bahulikatāya subhanimitte cittaṃ nānusandhati na sandhati na saṅṭhahati, upekkhā vā paṭikkulatā vā saṅṭhahati, ayamassā nissando.

6-18. Tattha pañcannaṃ khandhānaṃ pariññā bhagavatā desitā, yā tattha⁹ asubhasaññā rūpakkhandhassa pariññattaṃ dukkhasaññā vedanākkhandhassa pariññattaṃ, anattasaññā saññākkhandhassa saṅkhārakkhandhassa pariññattaṃ, aniccasaññā viññāṇakkhandhassa pariññattaṃ.

Tattha samathena taṇhaṃ samugghātetī, vipassanāya avijjaṃ samugghātetī, adosena dosaṃ samugghātetī, amohena mohaṃ samugghātetī, aniccasaññāya niccasaññaṃ samugghātetī, dukkhasaññāya sukhasaññaṃ samugghātetī, anattasaññāya attasaññaṃ samugghātetī, asubhasaññāya subhasaññaṃ samugghātetī.

¹ etaṃ mūlaṃ - Ma.

² imesaṃ - PTS.

³ dhammino ti ca - Ma, PTS.

⁴ paṭikkulatā - Ma;

paṭikkulatā - PTS.

⁵ ālassesaṃ pamāde - PTS.

⁶ sabbesu dhammesu - Ma.

⁷ ahaṅkāro - Ma, PTS.

⁸ mamaṅkāro - Ma, PTS.

⁹ yo tattha - Ma, PTS.

Ở đây, thiện căn vô si là gì? Là sự thấy và biết đúng theo thực thể về bốn Chân Lý Cao Thượng, sự lãnh hội, sự trực diện một cách đúng đắn, sự thấu triệt, sự không si mê, sự không mê ám, sự không mê muội, minh, sự xán lạn, ánh sáng, sự không ngăn trở đối với các pháp thiện thuộc hữu học, cái này là thiện căn vô si. Cái này là gốc rễ (căn) của việc gì? Là gốc rễ của thân nghiệp, của khẩu nghiệp, của ý nghiệp thiện được sanh ra do vô si, và của các pháp – tâm và sở hữu tâm – được gắn liền với điều ấy. Hoặc là, (vô si ấy) là gốc rễ của hai chi phần của Đạo. Của hai chi phần nào? Của chánh kiến và của chánh niệm, (vô si) là gốc rễ của hai chi phần này của Đạo; vì thế được gọi là ‘gốc rễ của thiện.’ Đạo tám chi phần có thể được kết hợp với ba thiện căn này như vậy.

6-17. Ở đây, vô thường tướng là gì? Là tướng, biểu hiện của tướng, sự xác định, sự nắm lấy (ràng): “*Tất cả các hành đều có bản tánh sanh diệt,*” điều này là vô thường tướng. Hệ quả của điều ấy là gì? Khi vô thường tướng được tu tập, được thực hành thường xuyên, thì tâm không móc nối, không kết nối, không trụ lại ở tám pháp thế gian, mà sự hành xả hoặc trạng thái chán ghét trụ lại; điều này là hệ quả của nó.

Ở đây, khổ tướng là gì? Là tướng, biểu hiện của tướng, sự xác định, sự nắm lấy (ràng): “*Tất cả các hành là khổ,*” điều này là khổ tướng. Hệ quả của điều ấy là gì? Khi khổ tướng được tu tập, được thực hành thường xuyên, thì tâm không móc nối, không kết nối, không trụ lại ở sự thụ động, ở sự xao lãng, và ở sự kinh ngạc, mà sự hành xả hoặc trạng thái chán ghét trụ lại; điều này là hệ quả của nó.

Ở đây, vô ngã tướng là gì? Là tướng, biểu hiện của tướng, sự xác định, sự nắm lấy (ràng): “*Tất cả các pháp là vô ngã,*” điều này là vô ngã tướng. Hệ quả của điều ấy là gì? Khi vô ngã tướng được tu tập, được thực hành thường xuyên, thì tâm không móc nối, không kết nối vào việc tạo thành ‘tôi,’ không trụ lại ở việc tạo thành ‘của tôi,’ mà sự hành xả hoặc trạng thái chán ghét trụ lại; điều này là hệ quả của nó.

Ở đây, bất tịnh tướng là gì? Là tướng, biểu hiện của tướng, sự xác định, sự nắm lấy (ràng): “*Các hành của chúng sanh là bất tịnh,*” điều này là bất tịnh tướng. Hệ quả của điều ấy là gì? Khi bất tịnh tướng được tu tập, được thực hành thường xuyên, thì tâm không móc nối, không kết nối, không trụ lại ở hiện tượng bất tịnh, mà sự hành xả hoặc trạng thái chán ghét trụ lại; điều này là hệ quả của nó.

6-18. Ở đây, sự biết toàn diện đối với năm uẩn đã được đức Thế Tôn chỉ bảo, ở đây, bất tịnh tướng là tính chất biết toàn diện đối với sắc uẩn, khổ não tướng là tính chất biết toàn diện đối với thọ uẩn, vô ngã tướng là tính chất biết toàn diện đối với tưởng uẩn (và) đối với hành uẩn, vô thường tướng là tính chất biết toàn diện đối với thức uẩn.

Ở đây, (hành giả) thủ tiêu tham ái bằng chỉ tịnh, thủ tiêu vô minh bằng minh sát, thủ tiêu sân hận bằng vô sân, thủ tiêu si mê bằng vô si, thủ tiêu thường tướng bằng vô thường tướng, thủ tiêu lạc tướng bằng khổ tướng, thủ tiêu ngã tướng bằng vô ngã tướng, thủ tiêu tịnh tướng bằng bất tịnh tướng.

Cittavikkheparisaṃharaṇalakkhaṇo samatho, tassa jhānāni padaṭṭhānaṃ. Sabbadhammaṃ yathābhūtaṃ paṭivedhalakkhaṇā vipassanā, tassā sabbaneyyaṃ padaṭṭhānaṃ. Icchāpaṭisaṃharaṇalakkhaṇo alobho, tassa adinnādānā veramaṇi padaṭṭhānaṃ. Avyāpādalakkhaṇo adoso, tassa pāṇātipātā veramaṇi padaṭṭhānaṃ. Vatthu-appaṭihatalakkhaṇo amoho, tassa sammāpaṭipatti padaṭṭhānaṃ. Saṅkhatānaṃ dhammānaṃ vināsaggahaṇalakkhaṇā aniccasaññā, tassā udayabbayo padaṭṭhānaṃ. Sāsavaphassa-sañjānalakkhaṇā dukkhasaññā, tassā vedanā padaṭṭhānaṃ. Sabbadhammaanupagamanalakkhaṇā anattasaññā, tassā dhammasaññā padaṭṭhānaṃ. Vinilaka-vipubbaka-uddhumātaka-samuggahaṇalakkhaṇā asubhasaññā, tassā nibbidā padaṭṭhānaṃ. Imesu navasu padesu upadiṭṭhesu sabbo kulasapakkho upadiṭṭho bhavati, so ca bahussutena sakkā jānituṃ no appassutena, paññavatā no duppaññena, yuttana no ayuttanā”ti.

Tattha niccasaññādhimuttassa aparāparaṃ cittaṃ paṇāmentassa¹ satim appaccavekkhato² aniccasaññā na upaṭṭhāti, pañcasu kāmaguṇesu sukhasādādhimuttassa iriyāpathassa agatiṃ appaccavekkhato dukkhasaññā na upaṭṭhāti, khandhadhātuāyatanesu attādhimuttassa nānādhātu-anekadhātuvinibbhogaṃ appaccavekkhato anattasaññā na upaṭṭhāti, vaṇṇasaṅghānābhiratassa kāye subhādhimuttassa ca vipaṭicchannā³ asubhasaññā na upaṭṭhāti.⁴

6-19. Avippaṭisāralakkhaṇā saddhā, saddahanā paccupaṭṭhānaṃ, tassā⁵ cattāri sotāpattiyaṅgāni padaṭṭhānaṃ. Evañhi vuttaṃ bhagavatā: “Saddhindriyaṃ bhikkhave kuhiṃ daṭṭhabbaṃ? Catusu sotāpattiyaṅgesu kusalesu dhammesu.” (S. v, 196)

Sūrā-apaṭikkhepanalakkhaṇaṃ viriyindriyaṃ, viriyārambho⁶ paccupaṭṭhānaṃ, tassa atītā cattāro sammappadhānā padaṭṭhānaṃ. Yathā vuttaṃ bhagavatā: “Viriyindriyaṃ bhikkhave kuhiṃ daṭṭhabbaṃ? Catusu sammappadhānesu.” (S. v, 196)

Sati saraṇalakkhaṇā, asammohapaccupaṭṭhānā, tassā⁵ atītā cattāro⁷ satipaṭṭhānā padaṭṭhānaṃ. Yathā vuttaṃ bhagavatā: “Satindriyaṃ bhikkhave kuhiṃ daṭṭhabbaṃ? Catusu satipaṭṭhānesu.” (S. v, 196)

Ekaggalakkhaṇo samādhi, avikkhepapaccupaṭṭhāno, tassa cattāri jhānāni⁸ padaṭṭhānaṃ. Yathā vuttaṃ bhagavatā: “Samādhindriyaṃ bhikkhave kuhiṃ daṭṭhabbaṃ? Catusu jhānesu.” (S. v, 196)

Pajānana⁹lakkhaṇā paññā, bhūtatthasantīraṇa¹⁰paccupaṭṭhānā, tassā⁵ cattāri ariyasaccāni padaṭṭhānaṃ. Yathā vuttaṃ bhagavatā: “Paññindriyaṃ bhikkhave kuhiṃ daṭṭhabbaṃ? Catusu ariyasaccesu.” (S. v, 196)

¹ paṇāmento - Ma, PTS.

² appaccavekkhato - Ma, PTS.

³ vipaṭicchannā - Ma.

⁴ upaṭṭhahati - PTS.

⁵ tassa - Ma, PTS.

⁶ viriyindriyārambho - Ma.

⁷ cattāri - Ma, PTS.

⁸ ñāṇāni - Ma, PTS.

⁹ sañjānana - PTS.

¹⁰ santīraṇā - Ma, PTS.

Chi tịnh có sự không tán loạn và sự gom lại toàn diện của tâm¹ là tướng trạng, các (tăng) thiên là nền tảng của nó. Minh sát có sự thấu triệt tất cả các pháp đúng theo thực thể là tướng trạng, nền tảng của nó là tất cả điều-có-thể-biết. Vô tham có sự ngăn chặn ước muốn là tướng trạng, sự tránh xa việc trộm cắp là nền tảng của nó. Vô sân có không oán hận là tướng trạng, sự tránh xa việc sát sanh là nền tảng của nó. Vô si có sự không bị ngăn trở trong công việc là tướng trạng, sự thực hành đúng đắn là nền tảng của nó. Vô thường tướng có sự nắm lấy (hiện tượng) tiêu hoại của các pháp bị tạo tác là tướng trạng, sinh và diệt là nền tảng của nó. Khổ não tướng có sự nhận biết xúc có lậu hoặc là tướng trạng, nền tảng của nó là thọ. Vô ngã tướng có sự không tiếp cận tất cả các pháp là tướng trạng, nền tảng của nó là pháp tướng. Bất tịnh tướng có sự rành rẽ về trạng thái đổi màu xanh, trạng thái chảy nước vàng, hoặc bị trương sinh của tử thi là tướng trạng, sự nhàm chán là nền tảng của nó. Khi chín thuật ngữ này được chỉ rõ thì toàn bộ phần thiện được chỉ rõ, và nó có thể hiểu được bởi người nghe nhiều, không bởi kẻ ít nghe, bởi người có tuệ không bởi kẻ có tuệ tồi, bởi người gắn bó, không bởi kẻ không gắn bó.

Ở đây, vô thường tướng không thiết lập ở người thiên về thường tướng, cho rằng tâm không liên tục, không quán xét về niệm; khổ não tướng không thiết lập ở người thiên về khoái lạc và sự hứng thú ở năm loại dục, không quán xét về sự sai trái của đường lối sinh hoạt; vô ngã tướng không thiết lập ở người thiên về (có) tự ngã ở uẩn-giới-xứ, không quán xét về sự phân biệt các giới khác nhau và nhiều loại giới; bất tịnh tướng là được che giấu, không thiết lập ở người thích thú về màu da hay hình dáng và ở người thiên về vẻ đẹp ở thân.

6-19. Tín có sự không ăn năn là tướng trạng, sự đặt để niềm tin là biểu hiện, nền tảng của nó là bốn chi phần của vị Nhập Lưu. Bởi vì điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là như vậy: “*Này các tỳ khưu, tín quyền được thấy ở đâu? Ở bốn chi phần của vị Nhập Lưu, ở các thiện pháp.*”

Tấn quyền có sự không chối bỏ tính dũng cảm là tướng trạng, sự ra sức tinh tấn là biểu hiện, nền tảng của nó là bốn chánh cần thuộc quá khứ. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Này các tỳ khưu, tấn quyền được thấy ở đâu? Ở bốn chánh cần.*”

Niệm có sự ghi nhớ là tướng trạng, sự không mê muội là biểu hiện, nền tảng của nó là bốn sự thiết lập niệm thuộc quá khứ. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Này các tỳ khưu, niệm quyền được thấy ở đâu? Ở bốn sự thiết lập niệm.*”

Định có sự chuyên nhất là tướng trạng, sự không tán loạn là biểu hiện, nền tảng của nó là bốn thiên. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Này các tỳ khưu, định quyền được thấy ở đâu? Ở bốn thiên.*”

Tuệ có sự nhận biết là tướng trạng, sự phán đoán về ý nghĩa thực thể là biểu hiện, nền tảng của nó là bốn Chân Lý Cao Thượng. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Này các tỳ khưu, tuệ quyền được thấy ở đâu? Ở bốn Chân Lý Cao Thượng.*”

¹ *Nettippakaraṇapāli* - *Cẩm Nang Học Phật* ghi: “*cittavikkhepapapaṭisaṃharaṇa* = có sự ngăn chặn trạng thái tán loạn của tâm” (trang 46).

6-20. Cattāri cakkāni: patirūpadesavāso cakkam, sappurisāpassayo¹ cakkam, attasammāpaṇidhānam cakkam, pubbekatapuññatā cakkam. (A. ii, 32) Tattha ariyasannissayalakkhaṇo patirūpadesavāso, so sappurisāpassayassa² padaṭṭhānam. Ariyasannissayalakkhaṇo sappurisāpassayo, so attasammāpaṇidhānassa padaṭṭhānam. Sammāpaṭipattilakkhaṇam attasammāpaṇidhānam, taṃ puññānam padaṭṭhānam. Kusaladhammopacayalakkhaṇam puññam, taṃ sabbasampattīnam padaṭṭhānam.

6-21. Ekādasa sīlamūlakā dhammā: Sīlavato avippaṭṭisāro bhavati –pe– So vimuttiñāṇadassanam ‘nāparam’³ ittatthāyā ‘ti’⁴ pajānanā.

Tattha veramaṇilakkhaṇam sīlam, taṃ avippaṭṭisārassa padaṭṭhānam.

Na attānuvādalakkhaṇo avippaṭṭisāro, so pāmojjassa padaṭṭhānam.

Abhippamoda⁵lakkhaṇam pāmojjam, taṃ pītiyā padaṭṭhānam.

Attamanalakkhaṇā⁶ pīti, sā passaddhiyā padaṭṭhānam.

Kammaṇiyalakkhaṇā passaddhi, sā sukhassa padaṭṭhānam.

Abyāpādalakkhaṇam sukham, taṃ samādhino padaṭṭhānam.

Avikkhepa⁷ lakkhaṇo samādhi, so yathābhūtañāṇadassanassa padaṭṭhānam.

Aviparītasantīraṇalakkhaṇā paññā, sā nibbidāya padaṭṭhānam.

Anālayanalakkhaṇā nibbidā, sā virāgassa padaṭṭhānam.

Asaṅkilesalakkhaṇo virāgo, so vimuttiyā padaṭṭhānam.

Akusaladhammavivekalakkhaṇā vimutti, sā vimuttino vodānassa padaṭṭhānam.

6-22. Catasso ariyabhūmiyo, cattāri sāmāññaphalāni. Tattha yo yathābhūtam pajānāti, esā dassanabhūmi sotāpattiphalaṃ ca. So yathābhūtam pajānitvā nibbindati, idaṃ tanukāmarāgassa byāpādassa ca padaṭṭhānam⁸ sakadāgāmiphalaṃ ca. Saṅham virajjati,⁹ ayaṃ rāgavirāgā cetovimutti anāgāmiphalaṃ ca. Yā¹⁰ avijjāvirāgā paññāvimutti,¹¹ ayaṃ katābhūmi arahattañca.

¹ sappurisūpanissayo - Ma;
sappurisūpanissaye - PTS.

² sappurisūpanissayassa - Ma, PTS.

³ nāmarūpaṃ - PTS.

⁴ itthattāyā ‘ti’ - Ma, PTS.

⁵ abhippamodana - Ma, PTS.

⁶ attamanalakkhaṇam - PTS.

⁷ avikkhepana - Ma, PTS.

⁸ padaṭṭhānam byāpādānam - Ma, PTS.

⁹ sannivirajjati - PTS.

¹⁰ yaṃ - Ma, PTS.

¹¹ vimuccati - Ma, PTS.

6-20. Bốn bánh xe: Việc cư ngụ ở địa phương thích hợp là bánh xe, việc hầu cận bậc chân nhân¹ là bánh xe, quyết định đúng đắn cho bản thân là bánh xe, việc đã làm phước thiện trong quá khứ là bánh xe. Ở đây, việc cư ngụ ở địa phương thích hợp có sự nương tựa bậc Thánh là tướng trạng, việc ấy là nền tảng của việc hầu cận bậc chân nhân. Việc hầu cận bậc chân nhân có sự nương tựa bậc Thánh là tướng trạng, việc ấy là nền tảng của quyết định đúng đắn cho bản thân. Quyết định đúng đắn cho bản thân có sự thực hành đúng đắn là tướng trạng, việc ấy là nền tảng của các việc phước thiện. Việc phước thiện có sự tích lũy các thiện pháp là tướng trạng, việc ấy là nền tảng của tất cả các sự thành đạt.

6-21. Mười một pháp có gốc rễ ở giới: *Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới –nt– sự biết và sự thấy về giải thoát, sự nhận biết rằng: ‘... không còn gì khác (phải làm) đối với bản thể (A-la-hán) này nữa.’*

Ở đây, giới có sự tránh xa là tướng trạng, nó là nền tảng của sự không ăn năn.

Sự không ăn năn có sự chi trích của bản thân là tướng trạng, nó là nền tảng của sự hân hoan.

Sự hân hoan có sự thỏa thích là tướng trạng, nó là nền tảng của sự no vui (hỷ).

Sự no vui (hỷ) có sự hoan hỷ là tướng trạng, nó là nền tảng của tịnh.

Tịnh có sự có thể sử dụng là tướng trạng, nó là nền tảng của lạc.

Lạc có sự không oán hận là tướng trạng, nó là nền tảng của định.

Định có sự không tán loạn là tướng trạng, nó là nền tảng của sự biết và thấy đúng theo thực thể.

Tuệ có sự phán đoán không bị sai lệch là tướng trạng, nó là nền tảng của sự nhàm chán.

Sự nhàm chán có sự không lưu luyến là tướng trạng, nó là nền tảng của sự lìa khỏi luyến ái.

Sự lìa khỏi luyến ái có sự không phiền não là tướng trạng, nó là nền tảng của sự giải thoát.

Sự giải thoát có sự tách rời khỏi các pháp bất thiện là tướng trạng, nó là nền tảng của việc thanh lọc thuộc về giải thoát.

6-22. Bốn lãnh vực của bậc Thánh là bốn quả vị của hạnh Sa-môn. Ở đây, người nhận biết đúng theo thực thể, đây là lãnh vực của việc thấy và là quả vị Nhập Lưu. Sau khi nhận biết đúng theo thực thể, vị ấy nhàm chán; điều này là nền tảng của sự luyến ái về dục và oán hận nhỏ nhen, và là quả vị Nhất Lai. Vị ấy lìa luyến ái vi tế, đây là sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái, và là quả vị Bất Lai. Sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh là lãnh vực đã được thực hành xong, và là phẩm vị A-la-hán.

¹ ‘Việc hầu cận bậc chân nhân’ được dịch từ ‘sappurisūpanissayo’ theo sự hiệu đính của văn bản Miến Điện và PTS (ND).

Sā maññaphalānī 'ti ko vacanatto, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo sāmāññaṃ, tassetāni phalānī 'ti sāmāññaphalānī vuccanti.¹ Kissa brahmaññaphalānī 'ti vuccante? Brahmaññaṃ ariyo² aṭṭhaṅgiko maggo, tassetāni³ phalānī 'ti brahmaññaphalānī 'ti vuccante.

Tattha sotāpanno katham hoti? Saha saccābhisamayā ariyasāvakaṃsa tīṇi saṃyojanāni pahīyanti: sakkāyaditṭhi vicikicchā silabbataparāmāso ca. (*Sn.* 231; *Dhs.* 1002⁺) Imesaṃ tiṇṇaṃ saṃyojanānaṃ pahānā parikkhaya ariyasāvako hoti⁴ avinipātadhammo yāva dukkhassantaṃ karoti. (*ss. Pug.* 16)

Tattha katamā sakkāyaditṭhi? Assutavā⁵ bālo puthujjano ... (yāva) ariyadhamme akovido, so rūpaṃ attato samanupassati –pe– (yāva) viññānaṃ attānaṃ. So imesu pañcasu khandhesu attaggāho vā attaniyaggāho vā (*ss. M. i,* 138) esohamasmi (*M. i,* 138) ekasmiṃ vasavattiko⁶ pakkhitto anuggāho⁷ anusayanto⁸ aṅgamaṅgati parati. (*ss. M. i,* 328) Yā tathābhūtaṃ khanti rucī pekkhanā ākāraparivitakko ditṭhinijjhāyanā⁹ abhippasannā, (*A. i,* 189; *M. ii,* 170) ayaṃ vuccate sakkāyaditṭhi 'ti.

Tattha pañca ditṭhiyo ucchedaṃ bhajanti. Katamāyo pañca? Rūpaṃ attato samanupassati yāva viññānaṃ attato samanupassati. Imāyo pañca ucchedaṃ bhajanti, avasesāyo pannarasa sassataṃ bhajanti, iti sakkāyaditṭhipahānā dvāsaṭṭhiditṭhigatāni pahīyanti. Pahānā ucchedaṃ sassataṃ ca na bhajati. Iti ucchedasassatappahānā ariyasāvakaṃsa na kiñci ditṭhigataṃ bhavati, [aññā vā lokuttarāya sammāditṭhiyā. (*ss. Dhs.* 1000; *Vbh.* 364) Kathaṃ pana sakkāyaditṭhi na bhavati?¹⁰] Idha ariyasāvako sutavā hoti, (*M. i,* 300) sabbo sukkapakkho kātabbo, yāva ariyadhammesu kovido rūpaṃ anattato samanupassati, yāva viññānaṃ –pe– Evamassa samanupassantassa sakkāyaditṭhi na bhavati.

Kathaṃ vicikicchā na bhavati? Idha ariyasāvako buddhe na kaṅkhati na vicikicchati abhippasīdati, itipi so bhagavā 'ti (*A. iii,* 285) sabbaṃ. Dhamme na kaṅkhati na vicikicchati sabbaṃ, yāva taṇhakkhaya virāgo nirodho nibbānaṃ 'ti, (*A. ii,* 34) iminā dutiyena ākaṅkhiyena dhammena samannāgato hoti. Saṅghe na kaṅkhati –pe– yāva pūjā devānaṃ ca manussānaṃ cā 'ti, iminā tatiyena ākaṅkhiyena dhammena samannāgato hoti.

“Sabbe saṅkhārā dukkhā ”ti (*M. iii,* 64) na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati abhippasīdati. “Taṇhā¹¹ dukkhasamudayo ”ti na kaṅkhati na vicikicchati. “Taṇhānirodho¹² dukkhanirodho ”ti na kaṅkhati na vicikicchati. “Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo dukkhanirodhagāminī paṭipadā ”ti na kaṅkhati na vicikicchati adhimuccati abhippasīdati.

¹ phalāni sāmāññaphalānī ti vuccati - Ma, PTS.

² brahmaññaariyo - Ma; brahmañña ariyo - PTS.

³ tassa tāni - Ma, PTS.

⁴ hoti sotāpanno - Ma, PTS.

⁵ asutavā - PTS.

⁶ avattito - PTS.

⁷ anuggāho - Ma, PTS.

⁸ anusayato - PTS.

⁹ ditṭhi vijjhāyanā - PTS.

¹⁰ itipāṭho BJTS potthake natthi.

¹¹ taṇhā dukkhā - PTS.

¹² taṇhā nirodhā - Ma, PTS.

‘*Các quả vị của hạnh Sa-môn,*’ ý nghĩa của lời nói là gì? Thánh Đạo tám chi phần là hạnh Sa-môn; ‘*các quả báo*’¹ ấy của nó được gọi là ‘*các quả vị của hạnh Sa-môn.*’ Tại sao chúng được gọi là ‘*các quả báo của Phạm hạnh?*’ Phạm hạnh là Thánh Đạo tám chi phần; ‘*các quả báo*’ ấy của nó được gọi là ‘*các quả báo của Phạm hạnh.*’

Ở đây, vị Nhập Lưu là thế nào? Với sự lãnh hội các Chân Lý, ba sự ràng buộc đối với vị đệ tử của bậc Thánh được dứt bỏ: sự nhận thức sai trái về thân, sự hoài nghi, sự bám víu vào giới và phận sự. ‘*Do sự dứt bỏ, do sự cạn kiệt hoàn toàn của ba sự ràng buộc này, vị đệ tử của bậc Thánh là có pháp không bị thối đọa,*’ ... cho đến ... ‘*thực hiện việc chấm dứt khổ đau.*’

Ở đây, sự nhận thức sai trái về thân (thân kiến) là gì? ‘*Kẻ phàm phu, ngu si, không lắng nghe,*’ ... (cho đến) ... ‘*không rành rẽ Thánh pháp, kẻ ấy nhận thấy sắc là tự ngã,*’ –nt– (cho đến) ... ‘*tự ngã ở trong thức.*’ Kẻ ấy có sự chấp về tự ngã hoặc chấp về sở hữu của tự ngã ở năm uẩn này, là kẻ vận dụng sự kiểm soát ở từng uẩn (cho rằng): ‘*Cái này là ta,*’ là kẻ đã đưa ra, có sự ủng hộ, đang đeo đẳng, chăm sóc ‘bộ phận cơ thể này đến bộ phận cơ thể khác.’ Việc chấp nhận, việc ưa thích, việc xem xét, việc suy tầm theo biểu hiện, quan điểm và sự suy xét nhiệt tình của vị có trạng thái như thế ấy được gọi là ‘sự nhận thức sai trái về thân.’

Ở đây, năm quan điểm liên quan đến đoạn kiến. Năm (quan điểm) nào? Kẻ ấy nhận thấy sắc là tự ngã ... cho đến ... nhận thấy thức là tự ngã. Năm (quan điểm) này liên quan đến đoạn kiến, 15 (quan điểm) còn lại liên quan đến thường kiến. Như thế, với việc dứt bỏ sự nhận thức sai trái về thân, 62 tà kiến được dứt bỏ. Do sự dứt bỏ thì không còn liên quan đến đoạn kiến và thường kiến. Như thế, do sự dứt bỏ đoạn kiến và thường kiến, vị đệ tử của bậc Thánh không có bất cứ quan điểm (kiến) nào, [ngoại trừ² chánh kiến xuất thế gian. Và lại, không có sự nhận thức sai trái về thân là thế nào?] ‘*Ở đây, vị đệ tử của bậc Thánh là có sự lắng nghe,*’ ... tất cả phần trắng nên được thực hiện cho đến ... ‘*rành rẽ các Thánh pháp, nhận thấy sắc là vô ngã,*’ –nt– ... (cho đến) ... ‘*thức*’ –nt–. Vị này, trong khi nhận thấy như vậy, sự nhận thức sai trái về thân (thân kiến) không có đối với vị này.

Sự hoài nghi không có là thế nào? Ở đây, vị đệ tử của bậc Thánh không nghi ngờ, không hoài nghi về đức Phật, tịnh tín rằng: ‘*Thật vậy, đức Thế Tôn ấy là: ...*’ – (toàn bộ); không nghi ngờ, không hoài nghi về Giáo Pháp – (toàn bộ) ... cho đến ... ‘*sự diệt trừ tham ái, sự lìa khỏi luyến ái, sự diệt tận, Niết Bàn,*’ vị ấy thành tựu pháp không nghi ngờ thứ nhì này; không nghi ngờ về Tăng Chúng –nt– ... cho đến ... ‘*sự cúng dường của chư Thiên và nhân loại,*’ vị ấy thành tựu pháp không nghi ngờ thứ ba này.

Vị ấy không nghi ngờ, không hoài nghi, hướng đến, tịnh tín (rằng): “*Tất cả các hành là khổ;*” không nghi ngờ, không hoài nghi (rằng): “*Tham ái là nhân sanh Khô;*” không nghi ngờ, không hoài nghi (rằng): “*Sự diệt tận tham ái là sự diệt tận khổ;*” không nghi ngờ, không hoài nghi, hướng đến, tịnh tín (rằng): “*Thánh Đạo tám chi phần là lối thực hành đưa đến sự diệt tận Khô.*”

¹ ‘*Quả vị*’ và ‘*quả báo*’ đều là nghĩa Việt của từ Pāli ‘*phala*’ (ND).

² Ngoại trừ: ghi theo nghĩa ‘*aññatra*’ thay vì ‘*aññā vā*’ theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

Buddhe vā¹ dhamme vā saṅghe vā (ss. *M.* i, 101) dukkhe vā samudaye vā nirodhe vā magge vā (ss. *Dhs.* 1004; *Vbh.* 364) kaṅkhāyanā vimati vicikicchā dvedhāpatho² āsappanā parisappanā³ anavaṭṭhānaṃ anadhiṭṭhānaṃ⁴ anekamaṃso anekamaṃsikatā, te⁵ tassa pahīnā bhavanti paṇunnā ucchinnamūlā tālavatthukatā anabhāvaṃ gatā⁶ āyatim anuppādadhammā. (ss. *M.* i, 139)

Tattha silabbataparāmāso dvidhā: silassa vā suddhassa vā.

Tattha katamo⁷ silassa silabbataparāmāso? ‘Imināhaṃ silena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā, tattha kapotapādāhi accharāhi saddhim kiḷissāmi ramissāmi paricarissāmi’ ti. (ss. *Ud.* 23) Yā tathābhūtaṃ khanti⁸ ruci vimutti rāgo rāgaparivattakā diṭṭhi rūpanā passanā, ayaṃ silassa⁹ silabbatarāmāso.

Tattha katamo suddhassa silabbataparāmāso? Idhekacco silaṃ parāmasati: silena sujjhanti silena nīyanti silena muccati, sukhaṃ vītikkamati, dukkhaṃ vītikkamati, sukhadukkhaṃ vītikkamati, anupāpuṇāti uparimena, tadubhayaṃ silavataṃ parāmasati, tadubhayaṃ silavataṃ sujjhanti muccanti nīyanti, sukhaṃ vītikkamanti, dukkhaṃ vītikkamanti, sukhadukkhaṃ vītikkamanti, anupāpuṇantīti (ss. *Nidd.* I, 188) avisucikaraṃ dhammaṃ avimuttikaraṃ dhammaṃ visucito¹⁰ vimuttito paccāgacchantassa yā tathābhūtaṃ khanti ruci mutti pekkhanā ākāraparivattakko diṭṭhinijjhāyanā passanā, ayaṃ suddhassa silabbataparāmāso.

Ete ubho parāmāsā ariyasāvakaṃ pahīnā bhavanti yāva āyatim anuppādadhammā. So silavā bhavati, ariyakantehi sīlehi samannāgato akhaṇḍehi¹¹ yāva upasamaṃvattanikehi.¹² (ss. *S.* v, 343) Imesaṃ tiṇṇaṃ saṃyojanānaṃ pahānā sutavā ariyasāvako bhavati sotāpanno avinipātadhammo – sabbaṃ. (ss. *S.* v, 344)

‘Saha saccābhisamayā’ iti ko vacanatto? Cattāro abhisamayā: pariññābhisamayo pahānābhisamayo sacchikiriyābhisamayo bhāvanābhisamayo.

Tattha ariyasāvako dukkhaṃ pariññābhisamayena abhisameti, samudayaṃ pahānābhisamayena abhisameti, nirodhaṃ sacchikiriyābhisamayena abhisameti, maggaṃ bhāvanābhisamayena abhisameti.

Kiṃ kāraṇā¹³ dukkhassa pariññābhisamayo, samudayassa pahānābhisamayo, nirodhassa sacchikiriyābhisamayo, maggassa bhāvanābhisamayo? (ss. *S.* v, 422) Samathavipassanāya, kathaṃ abhisameti? Ārammaṇe cittaṃ upanibandhetvā pañcakkhandhe dukkhato passati. Tattha yo upanibandho ayaṃ samatho, yā pariyogāhanā ayaṃ vipassanā.

¹ yāva buddhe vā - Ma, PTS.

² dvedhāpathā - Ma; dvedhā pathā - PTS.

³ appanā byappanā - PTS.

⁴ adhiṭṭhāgamaṇaṃ - Ma, PTS.

⁵ sā - PTS.

⁶ anabhāvaṃkatā - Ma, PTS.

⁷ tattha - Ma, PTS.

⁸ yathābhūtaḍḍassananti - Ma;

yathābhūtaṃ ḍassananti - PTS.

⁹ asantussitassa - Ma, PTS.

¹⁰ sucito - PTS.

¹¹ akkhaṇḍehi - Ma, PTS.

¹² upasamaṃ saṃvattanikehi - PTS.

¹³ kiṃ kāraṇaṃ - Ma, PTS.

Biểu hiện nghi ngờ, sự nhầm lẫn, sự hoài nghi, sự phân vân, sự không quyết định, sự không quả quyết, sự không ổn định, sự không xác định, sự không chắc chắn, trạng thái không quyết định về đức Phật, hoặc về Giáo Pháp, hoặc về Tăng Chúng, hoặc về Khổ, hoặc về Tập, hoặc về Diệt, hoặc về Đạo, đối với vị ấy, chúng là đã được dứt bỏ, có rẽ đã được cắt lìa, như cây thốt-nốt đã bị cụt ngọn, đã đi đến việc không còn hiện hữu, không còn điều kiện sanh khởi trong tương lai.

Ở đây, sự bám víu vào giới và phạm sự có hai loại: hoặc là thuộc về giới hoặc là của vị đã được trong sạch.

Ở đây, sự bám víu vào giới và phạm sự thuộc về giới là gì? (Nghĩ rằng): “Với giới này, hay với phạm sự này, hay với sự khắc khổ này, hay với Phạm hạnh này, ta sẽ trở thành vị Thiên nhân hoặc một loại Thiên nhân nào đó; ở đây, ta sẽ đùa giỡn, sẽ vui thích, sẽ gần gũi với các tiên nữ có các bàn chân như của chim bồ câu,” việc chấp nhận, việc ưa thích, việc giải thoát, sự luyến ái, quan điểm vận hành luyến ái, biểu hiện, việc nhìn thấy của vị có trạng thái như thế ấy là sự bám víu vào giới và phạm sự thuộc về giới.

Ở đây, sự bám víu vào giới và phạm sự của vị đã được trong sạch là gì? “Ở đây, một người nào đó bám víu vào giới (nghĩ rằng): ‘(Hành giả) được trong sạch nhờ vào giới, được dẫn đi nhờ vào giới, được giải thoát nhờ vào giới, vượt qua lạc, vượt qua khổ, vượt qua lạc và khổ, tuân tự chứng đạt với phần cao nhất,’ và người bám víu vào cả hai giới và phạm sự ấy (nghĩ rằng): ‘Nhờ vào cả hai giới và phạm sự ấy, họ được trong sạch, được dẫn đi, được giải thoát, vượt qua lạc, vượt qua khổ, vượt qua lạc và khổ, và tuân tự chứng đạt;’” đối với người cho rằng pháp không làm cho trong sạch, pháp không làm cho giải thoát là trong sạch, là sự giải thoát, thì việc chấp nhận, việc ưa thích, việc giải thoát, việc xem xét, việc suy tầm theo biểu hiện, việc suy xét về quan điểm, việc nhìn thấy của vị có trạng thái như thế ấy là sự bám víu vào giới và phạm sự của vị đã được trong sạch.

Cả hai sự bám víu này là ‘đã được dứt bỏ đối với vị đệ tử của bậc Thánh’ ... cho đến ... ‘không còn điều kiện sanh khởi trong tương lai.’ Vị ấy là người có giới, ‘được thành tựu với các giới được yêu quý bởi các bậc Thánh, không bị bề vỡ,’ ... cho đến ... ‘vận hành đưa đến an tịnh (Niết Bàn).’ Do việc dứt bỏ ba sự ràng buộc này, ‘vị đệ tử của bậc Thánh có sự lắng nghe là bậc Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa’ – (toàn bộ).

‘Với sự lãnh hội các Chân Lý,’ ý nghĩa của lời nói là gì? Bốn sự lãnh hội: lãnh hội do biết toàn diện, lãnh hội do dứt bỏ, lãnh hội do chứng ngộ, lãnh hội do tu tập.

Ở đây, vị đệ tử của bậc Thánh lãnh hội về Khổ với sự lãnh hội do biết toàn diện, lãnh hội về Tập với sự lãnh hội do dứt bỏ, lãnh hội về Diệt với sự lãnh hội do chứng ngộ, lãnh hội về Đạo với sự lãnh hội do tu tập.

Sự lãnh hội do biết toàn diện về Khổ, sự lãnh hội do dứt bỏ Tập, sự lãnh hội do chứng ngộ Diệt, sự lãnh hội do tu tập Đạo là bởi lý do gì? Bởi chỉ tịnh và minh sát. Lãnh hội như thế nào? Sau khi gắn chặt tâm vào đối tượng, (hành giả) thấy năm uẩn là khổ. Ở đây, sự gắn chặt là chỉ tịnh, sự thâm nhập là minh sát.

Pañcakkhandhā¹ dukkhāti passato yo pañcakkhandhesu ālayo nikanti upagamaṇaṃ ajjhosānaṃ² icchā mucchā paṇidhi patthanā, so³ pahīyati. Tattha pañcakkhandhā dukkhaṃ. Yo tattha ālayo nikanti upagamaṇaṃ ajjhosānaṃ icchā mucchā paṇidhi patthanā, ayaṃ samudayo. Yaṃ tassa pahānaṃ ayaṃ⁴ nirodho samatho vipassanā ca maggo, evaṃ tesaṃ catunnaṃ ariyasaccānaṃ ekakāle ekakkaṇe ekacitte apubbaṃ acarimaṃ abhisamayo bhavati. (ss. S. v, 437; Ps. i, 119) Tenāha bhagavā: “Saha-saccābhisamayā ariyasāvakaṃsa tīṇi saṃyojanāni pahīyanti”ti.

Tattha samathavipassanā yuganaddhā⁵ vattamānā ekakāle ekakkaṇe ekacitte cattāri kiccāni karonti⁶ dukkhaṃ pariññābhisamayena abhisameti yāva maggaṃ bhāvanābhisamayena abhisameti.

Kim kāraṇā dukkhaṃ pariññābhisamayo yāva maggaṃ bhāvanābhisamayo? Evaṃ diṭṭhanto yathā nāvā jalaṃ gacchantī cattāri kiccāni karoti: pārimaṃ tīraṃ pāpeti, orimaṃ tīraṃ jahati, bhāraṃ⁷ vahati, sotaṃ chindati. Evameva samathavipassanā yuganaddhā⁵ vattamānā ekakāle ekakkaṇe ekacitte cattāri kiccāni karonti, dukkhaṃ pariññābhisamayena abhisameti yāva maggaṃ bhāvanābhisamayena abhisameti.

Yathā vā suriyo⁸ udayanto ekakāle apubbaṃ acarimaṃ cattāri kiccāni karoti: andhakāraṃ vidhamati, ālokaṃ pātukaroti, rūpaṃ nidassīyati, sītaṃ pariyādiyati, evameva samathavipassanā yuganaddhā⁵ vattamānā ekakāle – pe– Yathā padīpo jalanto ekakāle apubbaṃ acarimaṃ cattāri kiccāni karoti: andhakāraṃ vidhamati, ālokaṃ pātukaroti, rūpaṃ nidassīyati, upādānaṃ pariyādiyati, evameva samathavipassanā yuganaddhā⁵ vattamānā ekakāle – pe–.

Yadā ariyasāvako sotāpanno bhavati avinipātadhammo niyato yāva dukkhassantaṃ karoti, (ss. Pug. 16) ayaṃ dassanabhūmi sotāpattiphalaṃ ca.

Sotāpattiphale t̥hito uttariṃ⁹ vipassanaṃ¹⁰ bhāvento yuganaddhā vattamānā kāmarāgabyāpādānaṃ yebhuyyena pahānā ariyasāvako hoti sakadāgāmi pariniṭṭhitattā sakideva imaṃ lokaṃ āgantvā dukkhassantaṃ karoti, (ss. Pug. 16) ayaṃ tanubhūmi sakadāgāmiphalaṃ ca.

Sakadāgāmi¹¹ phale t̥hito vipassanaṃ bhāvento kāmarāgabyāpāde sānusaye anavasesaṃ pajahati, kāmarāgābyāpādesu anavasesaṃ pahīnesu pañcorambhāgiyāni saṃyojanāni pahīnāni bhavanti: sakkāyadiṭṭhi sīlabbataparāmāso vicikicchā kāmacchando byāpādo ca. Imesaṃ pañcannaṃ orambhāgiyānaṃ saṃyojanānaṃ pahānā¹² ariyasāvako hoti anāgāmi, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, (Pug. 16) ayaṃ vītarāgabhūmi anāgāmiphalaṃ ca.

¹ pañcakkhandhe - Ma, PTS.

² ajjhosānā - Ma, PTS.

³ so - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

⁴ so - Ma, PTS.

⁵ yuganandhā - PTS.

⁶ karoti - Ma, PTS.

⁷ sāraṃ - PTS.

⁸ sūriyo - Ma, PTS.

⁹ uttari - Ma, PTS.

¹⁰ samathavipassanaṃ - Ma, PTS.

¹¹ yo sakadāgāmi - Ma, PTS.

¹² pahānāya - PTS.

Đối với vị nhìn thấy ‘năm uẩn là khổ,’ thì sự lưu luyến, sự đeo đuổi, sự tiếp cận, sự bám chặt, ước muốn, sự mê mẩn, nguyện vọng, ước nguyện của vị ấy ở năm uẩn được dứt bỏ. Ở đây, năm uẩn là Khổ. Ở đây, sự lưu luyến, sự đeo đuổi, sự tiếp cận, sự bám chặt, ước muốn, sự mê mẩn, nguyện vọng, ước nguyện là Tập. Sự dứt bỏ đối với điều ấy là Diệt. Chi tịnh và minh sát là Đạo. Như vậy, sự lãnh hội đối với bốn Chân Lý Cao Thượng ấy xảy ra vào cùng một lúc, vào cùng một thời điểm, ở cùng một tâm, không trước không sau. Vì thế, đức Thế Tôn đã nói (rằng): “*Với sự lãnh hội các Chân Lý, ba sự ràng buộc đối với vị đệ tử của bậc Thánh được dứt bỏ.*”

Ở đây, chi tịnh và minh sát được kết hợp chung, trong lúc được vận hành, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, vào cùng một thời điểm, ở cùng một tâm: ‘(Vị ấy) lãnh hội về Khổ với sự lãnh hội do biết toàn diện’ ... cho đến ... ‘lãnh hội về Đạo với sự lãnh hội do tu tập.’

‘Khổ với sự lãnh hội do biết toàn diện’ ... cho đến ... ‘Đạo với sự lãnh hội do tu tập’ (!) là bởi lý do gì? Trong lúc nhìn thấy như vậy, giống như chiếc thuyền, trong lúc di chuyển ở nước, thực hiện bốn công việc: làm cho đạt đến bờ bên kia, từ bỏ bờ bên này, vận chuyển khối hàng, rẽ đôi dòng nước, tương tự y như vậy, chi tịnh và minh sát được kết hợp chung, trong lúc được vận hành, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, vào cùng một thời điểm, ở cùng một tâm: “(Vị ấy) lãnh hội về Khổ với sự lãnh hội do biết toàn diện’ ... cho đến ... ‘lãnh hội về Đạo với sự lãnh hội do tu tập.’

Hoặc là giống như mặt trời, trong lúc mọc lên, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, không trước không sau: Xua tan sự tối tăm, làm hiện ra ánh sáng, sắc được thấy rõ, làm giảm dần sự lạnh lẽo, tương tự y như vậy, chi tịnh và minh sát được kết hợp chung, trong lúc được vận hành, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, –nt–. Giống như ngọn đèn, trong lúc cháy sáng, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, không trước không sau: Xua tan sự tối tăm, làm hiện ra ánh sáng, sắc được thấy rõ, làm cạn dần nhiên liệu, tương tự y như vậy, chi tịnh và minh sát được kết hợp chung, trong lúc được vận hành, thực hiện bốn công việc vào cùng một lúc, –nt–.

Khi ‘vị đệ tử của bậc Thánh trở thành bậc Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa, đã được chắc chắn,’ ... cho đến ... ‘thực hiện việc chấm dứt khổ đau;’ đây là lãnh vực của việc thấy và là quả vị Nhập Lưu.

Đứng vững ở quả vị Nhập Lưu, trong lúc tu tập (chi tịnh và) minh sát thêm hơn nữa; (và khi chúng) được kết hợp chung, trong lúc được vận hành, do sự dứt bỏ phần lớn luyến ái về dục và oán hận, vị đệ tử của bậc Thánh trở thành bậc Nhất Lai, có bản thân đã được hoàn thành, (sẽ) đi đến thế gian này chỉ một lần nữa và thực hiện việc chấm dứt khổ đau; đây là lãnh vực giảm bớt và là quả vị Nhất Lai.

Đứng vững ở quả vị Nhất Lai, trong lúc tu tập minh sát, (vị đệ tử của bậc Thánh) dứt bỏ không còn dư sót sự luyến ái về dục và oán hận có sự tiềm ẩn; khi sự luyến ái về dục và oán hận đã được dứt bỏ không còn dư sót, năm sự ràng buộc thuộc hạ phần là được dứt bỏ (gồm có): sự nhận thức sai trái về thân, sự bám víu vào giới và phạm sự, hoài nghi, sự mong muốn về dục, và oán hận. Do sự dứt bỏ đối với năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, vị đệ tử của bậc Thánh trở thành bậc Bất Lai, ở đây, có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy; đây là lãnh vực xa lìa luyến ái và là quả vị Bất Lai.

Anāgāmiphale ṭhito uttarim¹ vipassanam² bhāvento pañca uddhambhāgiyāni saṃyojanāni pajahati: rūparāgo arūparāgo māno uddhaccam avijjā ca.³ Imesaṃ pañcannaṃ uddhambhāgiyānaṃ saṃyojanānaṃ pahānā ariyasāvako arahā bhavati, khīṇāsavo⁴ vusitavā katakaraṇiyo ohitabhāro⁵ anuppattasadattho⁶ parikkhīṇabhavasamyojano sammadaññāvimutto,⁷ (ss. *M.* i, 4) ayaṃ katābhūmi arahattaphalaṃ ca.⁸

Ayaṃ sopādisesā nibbānadhātu. Tassa āyukkhayā jīvitindriyoparodhā⁹ idaṃ ca dukkhaṃ nirujjhati, aññaṃ ca dukkhaṃ na uppajjati, yo imassa dukkhassa nirodho vūpasamo aññassa ca apātubhāvo, ayaṃ anupādisesā nibbānadhātu. Imā dve nibbānadhātuyo. (*Iti.* 38) Iti saccāni vuttāni, saccābhisamayo vutto, kilesavavattānaṃ vuttaṃ, pahānaṃ vuttaṃ, bhūmiyo vuttā, phalāni vuttāni, nibbānadhātuyo vuttā.¹⁰ Evamimesu vuttesu sabbabodhi vuttā bhavati.¹¹ Ettha yogo karaṇiyo.

6-23. Tattha katamāyo nava anupubbasamāpattiyo? Cattāri jhānāni catasso ca arūpasamāpattiyo nirodhasamāpatti ca.

Tattha cattāri jhānāni katamāni? “Idha bhikkhave bhikkhu vivicceva kāmehi ”ti (*Vbh.* 245) vitthārena kātabbāni. Tattha katamā catasso¹² arūpasamāpattiyo? Virāgino vata vattabbā¹³ yāva nirodhasamāpatti vitthārena kātabbaṃ.¹⁴ Imāyo nava anupubbasamāpattiyo.

Tattha katamaṃ paṭhamaṃ jhānaṃ? Pañcaṅgavippayuttaṃ pañcaṅgasamannāgataṃ. (ss. *M.* i, 294) Katamehi pañcahi aṅgehi vippayuttaṃ? Pañcahi nīvaraṇehi. Tattha katamāni pañca nīvaraṇāni? ‘Kāmacchando ’ti vitthāro kātabbo.

Tattha katamo kāmacchando? Yo pañcasu kāmaguṇesu chandarāgo pemaṃ nikanti ajjhosānaṃ icchā mucchā patthanā apariccāgo anusayo pariyaṭṭhānaṃ, ayaṃ kāmacchando nīvaraṇaṃ.¹⁵

Tattha katamo vyāpādo?¹⁶ Yo sattesu saṅkhāresu ca āghāto –pe– yathā dose tathā vitthāro,¹⁷ ayaṃ vyāpādo nīvaraṇaṃ.

¹ uttari - Ma.

² samathavipassanaṃ - Ma, PTS.

³ rūparāga-arūparāga-māna-uddhacca-avijjañca - Ma, PTS.

⁴ khīṇāsavoti - PTS.

⁵ marammapotthake natthi

⁶ sammadaññā vimutto - Ma;

sampajañño vimutto - PTS.

⁷ anuppattasadattho - Ma.

⁸ arahanto ca - Ma, PTS.

⁹ jīvitindriyāparodhā - Ma.

¹⁰ vuttāyo - PTS.

¹¹ bhavanti - PTS.

¹² cattāro - Ma, PTS.

¹³ vattabbo - Ma, PTS.

¹⁴ kātabbā - Ma, PTS.

¹⁵ kāmacchandanivaraṇaṃ - Ma, PTS.

¹⁶ katamaṃ vyāpādanīvaraṇaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ nioṭṭhānā - Ma, PTS.

Đứng vững ở quả vị Bất Lai, trong lúc tu tập mình sát thêm hơn nữa, (vị đệ tử của bậc Thánh) dứt bỏ năm sự ràng buộc thuộc thượng phần (gồm có): ái sắc, ái vô sắc, ngã mạn, phóng dật, và vô minh. Do sự dứt bỏ đối với năm sự ràng buộc thuộc thượng phần này, vị đệ tử của bậc Thánh trở thành bậc A-la-hán, có lậu hoặc đã được cạn kiệt, đã được hoàn mãn, có việc cần làm đã làm, có gánh nặng đã được đặt xuống, có mục đích của mình đã được đạt đến, có sự ràng buộc ở hữu đã được đoạn tận, có sự hiểu biết đúng đắn, đã được giải thoát; đây là lãnh vực đã được làm xong và là quả vị A-la-hán.

Đây là Niết Bàn giới còn dư sót. Đối với vị này, do sự cạn kiệt của tuổi thọ, do sự hoại diệt của mạng quyền, khổ này được diệt tận, và khổ khác không sanh lên. Sự diệt tận, sự vắng lặng của khổ này và sự không hiện khởi của cái (khổ) khác, đây là Niết Bàn giới không còn dư sót. Đây là hai Niết Bàn giới.¹ Như thế, các Chân Lý được nói đến, sự lãnh hội các Chân Lý được nói đến, sự xác định ô nhiễm được nói đến, sự dứt bỏ được nói đến, các lãnh vực được nói đến, các Quả vị được nói đến, các Niết Bàn giới được nói đến. Như vậy, khi các điều này được nói đến, toàn bộ sự giác ngộ là được nói đến. Ở đây, sự nỗ lực cần được thực hiện.

6-23. Ở đây, chín sự chứng đạt theo tuần tự là những gì? Bốn thiên, bốn sự chứng đạt vô sắc, và sự chứng đạt diệt (thọ tưởng).

Ở đây, bốn thiên là những gì? “Ở đây, này các tỳ khưu, vị tỳ khưu, ngay sau khi tách ly khỏi các dục, ...” nên được thực hiện với chi tiết. Ở đây, bốn sự chứng đạt vô sắc là những gì? ‘*Thật vậy, đối với vị có sự lia luyến ái, cần được nói đến*’ ... (cho đến) ... ‘*sự chứng đạt diệt (thọ tưởng)*’ nên được thực hiện với chi tiết; đây là chín sự chứng đạt theo tuần tự.

Ở đây, sơ thiên là gì? Là đã được tách rời năm yếu tố, là đã được hội đủ năm yếu tố. Đã được tách rời năm yếu tố nào? Năm pháp che lấp. Ở đây, năm pháp che lấp là những gì? ‘*Sự mong muốn về dục, ...*’ chi tiết nên được thực hiện.

Ở đây, sự mong muốn về dục là gì? Là sự mong muốn và luyến ái về năm loại dục, sự yêu thương, sự đeo đuổi, sự bám chặt, ước muốn, sự mê mẩn, ước nguyện, sự không buông bỏ, sự tiềm ẩn, sự thâm nhập; đây là pháp che lấp ‘*sự mong muốn về dục.*’

Ở đây, oán hận là gì? Là sự tức tối, –nt– ở chúng sanh và ở các sự tạo tác. Chi tiết giống như ở (bất thiện căn) sân;² đây là pháp che lấp ‘*oán hận.*’

¹ *Itivuttakapāli - Phật Thuyết Như Vậy*, TTPV 28, trang 373.

² Xem phần giải thích về ‘bất thiện căn sân’ ở trang 155.

Tattha katamaṃ middhaṃ? Yā¹ kāyassa² jaḍatā³ kāyassa¹ garuttaṃ kāyassa¹ akammaṇiyatā⁴ kāyassa¹ nikkhepo niddāyanā pacalāyikatā⁵ pacalāyanā pacalāyanam, idaṃ middhaṃ. Tattha katamaṃ thīnaṃ?⁶ Yā cittaṃ⁷ thīnatā⁸ jaḍatā² cittaṃ⁶ garuttaṃ⁹ cittaṃ⁶ appassaddhi,¹⁰ idaṃ thīnaṃ.⁵ Iti idaṃ ca thīnaṃ⁵ purimakam ca middhaṃ tadubhayaṃ thīnamiddhanīvaraṇanti vuccati. (ss. *Vbh.* 253)

Tattha katamaṃ uddhaccaṃ? Yo avūpasamo¹¹ cittaṃ, idaṃ uddhaccaṃ. Tattha katamaṃ kukkuccaṃ? Yo cetaso vilekko alaṅcaṇā vilaṅcaṇā¹² hadayalekko vipphaṇṇāro, idaṃ kukkuccaṃ. Iti idaṃ ca kukkuccaṃ purimakam ca uddhaccaṃ, tadubhayaṃ uddhaccakukkuccaṇīvaraṇanti vuccati. (ss. *Vbh.* 255)

Tattha katamaṃ vicikicchānīvaraṇam? Yo buddhe vā dhamme vā saṅghe vā –pe– ayaṃ vicikicchā. Api ca kho pana pañca vicikicchāyo: samanantarāyikā desantarāyikā samāpattantarāyikā maggantarāyikā saggantarāyikā, imāyo pañca vicikicchāyo. Idha pana samāpattantarāyikā vicikicchā adhippetā, ime pañca nīvaraṇā.

Tattha ‘nīvaraṇānī ’ti ko vacanatto, kuto nivārayanti ’ti? Sabbato kusalapakkhikā nivārayanti. Kathaṃ¹³ nivārayanti kāmaccando asubhato nivārayati, byāpādo mettāya¹⁴ nivārayati, thīnaṃ⁵ passaddhito nivārayati, middhaṃ viriyārambhato¹⁵ nivārayati, uddhaccaṃ samathato nivārayati, kukkuccaṃ avippaṇṇāro nivārayati, vicikicchā pañṇāto paṭṭicasamuppādato nivārayati.

Aparo pariyaṃ: kāmaccando alobhato kusalamūlato nivārayati, byāpādo adosato kusalamūlato¹⁶ nivārayati, thīnamiddhaṃ¹⁷ samādhito nivārayati, uddhaccakukkuccaṃ satipaṭṭhānehi nivārayati, vicikicchā amohato kusalamūlato nivārayati.

Aparo pariyaṃ: tayo vihārā dibbavihāro, brahmavihāro ariyavihāro. (*D.* iii, 220) Dibbavihāro cattāri jhānāni, brahmavihāro cattāri appamāṇāni, ariyavihāro sattatiṃsa bodhipakkhiyā dhammā. Tattha kāmaccando uddhaccaṃ kukkuccaṃ ca dibbavihāraṃ nivārayati, byāpādo brahmavihāraṃ nivārayati, thīnamiddhaṃ¹⁷ vicikicchā ca ariyavihāraṃ nivārayati.

Aparo pariyaṃ: kāmaccando byāpādo uddhaccakukkuccaṃ ca samathaṃ nivārayanti,¹⁸ thīnamiddhaṃ¹⁷ vivikicchā ca vipassanaṃ nivārayanti.¹⁸ Ato nīvaraṇanti vuccante. Imehi pañcahi aṅgehi vippayuttaṃ paṭhamaṃ jhānaṃ.

¹ yaṃ - PTS.

² cittaṃ - Ma, PTS.

³ jaḍatā - Ma, PTS.

⁴ akammaṇiyatā - Ma;
akammaṇiyataṃ - PTS.

⁵ pacalikatā - Ma;
paricalikatā - PTS.

⁶ thīnaṃ - Ma.

⁷ yā kāyassa - Ma;
iti yā kāyassa - PTS.

⁸ thīnatā - Ma.

⁹ garuttā - Ma, PTS.

¹⁰ appassaddhi - Ma, PTS.

¹¹ avūpasamo - Ma;
avūpasamā - PTS.

¹² ālaṅ ca n’āvilaṅ ca na - PTS.

¹³ kiṃ taṃ - PTS.

¹⁴ mettato - PTS.

¹⁵ viriyārambhato - Ma.

¹⁶ kusalamūlato - Ma, PTS natthi.

¹⁷ thīnamiddhaṃ - Ma.

¹⁸ nivārayati - PTS.

Ở đây, sự buồn ngủ là gì? Là trạng thái đờ đẫn của thân, trạng thái nặng nề của thân, trạng thái không có thể sử dụng của thân, sự trì trệ của thân, việc ngủ, trạng thái mơ màng, sự nháy mắt, sự dử mắt; điều này là sự buồn ngủ. Ở đây, sự đã dượt là gì? Là trạng thái đã dượt, trạng thái đờ đẫn của tâm, trạng thái nặng nề của tâm, sự không an tịnh của tâm; điều này là sự đã dượt. Như thế, sự đã dượt này và sự buồn ngủ trước đây, cả hai điều ấy được gọi là pháp che lấp ‘đã dượt và buồn ngủ.’

Ở đây, phóng dật là gì? Là sự không vắng lặng của tâm; điều này là phóng dật. Ở đây, hối hận là gì? Là sự bối rối, sự day dứt, sự dằn vặt của tâm, sự bối rối ở trái tim, sự ăn năn; điều này là hối hận. Như thế, sự hối hận này và sự phóng dật trước đây, cả hai điều ấy được gọi là pháp che lấp ‘phóng dật và hối hận.’

Ở đây, pháp che lấp ‘hoài nghi’ là gì? (Biểu hiện nghi ngờ, sự nhầm lẫn...) về đức Phật, hoặc về Giáo Pháp, hoặc về Tăng Chúng, –nt–;¹ điều này là hoài nghi. Và thêm nữa, có năm loại hoài nghi: (hoài nghi) có chương ngại toàn thể, có chương ngại cục bộ, có chương ngại về sự chứng đạt, có chương ngại về Đạo, có chương ngại về cõi Trời. Tuy nhiên, ở đây hoài nghi có chương ngại về sự chứng đạt được đề cập đến. Đây là năm pháp che lấp.

Ở đây, ‘các pháp che lấp,’ ý nghĩa của lời nói là gì? Chúng che lấp về cái gì? Chúng che lấp về toàn bộ phần thiện. Chúng che lấp như thế nào? Sự mong muốn về dục che lấp về bất tịnh, oán hận che lấp về từ ái, sự đã dượt che lấp về sự tịnh lặng, buồn ngủ che lấp về sự ra sức tinh tấn, phóng dật che lấp về chỉ tịnh, hối hận che lấp về sự không ăn năn, hoài nghi che lấp về sự nhận biết (tuệ), về sự tùy thuận sanh khởi.

Một cách thức khác: Sự mong muốn về dục che lấp về thiện căn vô tham, oán hận che lấp về thiện căn vô sân, sự đã dượt và buồn ngủ che lấp về định, phóng dật và hối hận che lấp về các sự thiết lập niệm, hoài nghi che lấp về thiện căn vô si.

Một cách thức khác: ba sự an trú là: Thiên trú, Phạm trú, Thánh trú. Thiên trú là bốn thiền, Phạm trú là bốn vô lượng (tâm), Thánh trú là 37 pháp dự phân vào giác ngộ. Ở đây, sự mong muốn về dục, sự phóng dật, và sự hối hận che lấp về Thiên trú; oán hận che lấp về Phạm trú; sự đã dượt, buồn ngủ, và hoài nghi che lấp về Thánh trú.

Một cách thức khác: Sự mong muốn về dục, oán hận, phóng dật và hối hận che lấp về chỉ tịnh; sự đã dượt, buồn ngủ, và hoài nghi che lấp về minh sát. Vì thế, chúng được gọi là ‘pháp che lấp.’ Sơ thiền là đã được tách ly khỏi năm yếu tố này.

¹ Xem phần giảng giải về ‘hoài nghi’ (*vicikicchā*) ở trang 171 (ND).

Katamehi pañcahi aṅgehi sampayuttaṃ paṭhamam jhānam? Vitakkavicārehi pītiyā sukhena ca cittekaggatāya ca. Imesaṃ pañcannaṃ aṅgānaṃ uppādapaṭilābhasamannāgatāya¹ sacchikiriyāya² paṭhamam jhānam paṭiladdhanti vuccati. Imāni pañca aṅgāni uppādetvā viharatī 'ti, tena vuccate paṭhamam jhānam upasampajja dibbena vihārena viharatī 'ti.³

Tattha dutiyam jhānam caturaṅgasamannāgataṃ: pītiyā sukhena⁴ cittekaggatāya ajjhataṃ sampasādanena, imāni cattāri aṅgāni uppādetvā sampādetvā viharatī, tena vuccati 'dutyam jhānam upasampajja viharatī 'ti.

Tattha pañcaṅgasamannāgataṃ tatiyam jhānam: satiyā sampajaññaena sukhena cittekaggatāya upekkhāya, imāni pañcaṅgāni uppādetvā sampādetvā viharatī, tena vuccati 'tatiyam jhānam upasampajja viharatī 'ti.

Tattha catuttham jhānam caturaṅgasamannāgataṃ: upekkhāya satipārisuddhiyā adukkhamasukhāya vedanāya cittekaggatāya ca, imehi catūhaṅgehi samannāgataṃ catuttham jhānam. Iti imesaṃ catunnam aṅgānaṃ uppādapaṭilābhasamannāgatāya⁵ sacchikiriyāya⁶ catuttham jhānam paṭiladdhanti vuccati. Imāni cattāri jhānāni uppādetvā sampādetvā upasampajja viharatī, tena vuccati 'dibbena vihārena viharatī 'ti.

6-24. Tattha katamo aniccaṭṭho? Pīlanaṭṭho aniccaṭṭho, pabhaṅgaṭṭho sampāpanaṭṭho vivekaṭṭho aniccaṭṭho, ayam aniccaṭṭho.

Tattha katamo dukkhaṭṭho? Pīlanaṭṭho⁷ dukkhaṭṭho sampīlanaṭṭho saṃvegaṭṭho byābādhanatṭho⁸ dukkhaṭṭho, ayam dukkhaṭṭho.

Tattha katamo suññaṭṭho? Anupalittaṭṭho⁹ suññaṭṭho asambhājanaṭṭho¹⁰ vīgataṭṭho¹¹ vivattaṭṭho¹² suññaṭṭho, ayam suññaṭṭho.

Tattha katamo anattaṭṭho? Anissariyaṭṭho anattaṭṭho avasavattanaṭṭho akāmakāriṭṭho parividaṭṭho anattaṭṭho, ayam anattaṭṭho "ti.

Peṭakopadesa suttatthasamuccayo nāma chaṭṭhamabhūmi samattā.¹³

¹ samannāgamo - Ma, PTS.

² sacchikiriyam - Ma, PTS.

³ viharatīti dibbena vihārena - Ma, PTS.

⁴ pītisukhena - Ma, PTS.

⁵ uppādo paṭilābho samannāgamo - Ma, PTS.

⁶ sacchikiriyā - Ma, PTS.

¹³ Suttatthasamuccayo nāma saṃvattisantikā Peṭakabhūmi samattā - Ma, PTS.

⁷ uppīlanaṭṭho - PTS.

⁸ byādhinaṭṭho - Ma, PTS.

⁹ anupalitto - Ma; anupalitto - PTS.

¹⁰ asambhājanaṭṭho - Ma, PTS.

¹¹ gatapaṭṭho - Ma; appaṭṭho - PTS.

¹² vivaṭṭaṭṭho - Ma, PTS.

Sơ thiền là đã được gắn liền với năm yếu tố nào? Với tâm và tứ, với hỷ, với lạc, và với trạng thái chuyên nhất của tâm. Với sự sanh lên—đạt được—và hội đủ, với sự chứng ngộ đối với năm yếu tố này, sơ thiền được gọi là ‘đã đạt được.’ Sau khi làm sanh lên năm yếu tố này, (vị ấy) an trú; vì thế, được gọi là: “Sau khi đạt đến sơ thiền, (vị ấy) an trú với Thiên trú.”

Ở đây, nhị thiền là được hội đủ với bốn yếu tố: với hỷ, với lạc, với trạng thái chuyên nhất của tâm, với sự tịnh tín thuộc nội phần. Sau khi làm sanh lên, sau khi làm cho thành tựu bốn yếu tố này, (vị ấy) an trú; vì thế, được gọi là: “Sau khi đạt đến nhị thiền, (vị ấy) an trú.”

Ở đây, tam thiền là được hội đủ với năm yếu tố: với niệm, với sự nhận biết rõ, với lạc, với trạng thái chuyên nhất của tâm, với hành xả. Sau khi làm sanh lên, sau khi làm cho thành tựu các yếu tố này, (vị ấy) an trú; vì thế, được gọi là: “Sau khi đạt đến tam thiền, (vị ấy) an trú.”

Ở đây, tứ thiền là được hội đủ với bốn yếu tố: với hành xả, với sự thanh tịnh của niệm, với thọ không khổ không lạc, và với trạng thái chuyên nhất của tâm; tứ thiền được hội đủ với năm yếu tố này. Như thế, với sự sanh lên—đạt được—và hội đủ, với sự chứng ngộ của bốn yếu tố này, tứ thiền được gọi là: ‘đã đạt được.’ Sau khi làm sanh lên, sau khi làm cho thành tựu bốn yếu tố này, (vị ấy) đạt đến và an trú; vì thế, được gọi là: “(Vị ấy) an trú với Thiên trú.”

6-24. Ở đây, ý nghĩa vô thường là gì? Ý nghĩa ép buộc là ý nghĩa vô thường, ý nghĩa mảnh mai, ý nghĩa làm cho đạt được (sự thay đổi), ý nghĩa tách ly là ý nghĩa vô thường; đây là ý nghĩa vô thường.

Ở đây, ý nghĩa khổ não là gì? Ý nghĩa ép buộc là ý nghĩa khổ não, ý nghĩa áp bức, ý nghĩa chấn động, ý nghĩa bệnh hoạn là ý nghĩa khổ não; đây là ý nghĩa khổ não.

Ở đây, ý nghĩa rộng không là gì? Ý nghĩa không bị nhiễm bẩn là ý nghĩa rộng không, ý nghĩa không cộng tác, ý nghĩa đã rời đi, ý nghĩa xoay vần trở lại là ý nghĩa rộng không; đây là ý nghĩa rộng không.

Ở đây, ý nghĩa vô ngã là gì? Ý nghĩa không có quyền uy là ý nghĩa vô ngã, ý nghĩa không vận hành sự điều khiển, ý nghĩa không làm được như ý muốn, ý nghĩa đã được tách rời¹ là ý nghĩa vô ngã; đây là ý nghĩa vô ngã.

Lãnh vực thứ sáu - Tóm Lược Ý Nghĩa của Kinh - thuộc Peṭakopadesa được đây đủ.

¹ Đã được tách rời: ghi theo nghĩa *pavivittattho* thay vì *parividaṭṭho* theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

VII. Sattamabhūmi HĀRASAMPĀTABHŪMI

7 - 1. PAKIṆṆAKA NIDDESO

Jhānaṃ virāgo, cattāri jhānāni vitthārena kātabbāni. Tāni duvidhāni: bojjaṅgavippayuttāni ca bojjaṅgasampayuttāni ca. Tattha bojjaṅgavippayuttāni bāhirakāni, bojjaṅgasampayuttāni ariyapuggalāni.

Tattha yena cha puggalamūlāni tesam nikkhipivā¹ rāgacarito dosacarito mohacarito rāgadosacarito rāgamohacarito dosamohacarito² samabhāgacarito, iti imesam puggalānaṃ jhānaṃ samāpajjitānaṃ pañca nīvaraṇāni³ paṭipakkho, tesam paṭighātāya yathā asamatto⁴ tīṇi akusalamūlāni niggaṇhāti. Lobhena akusalamūlena abhijjhā ca uddhaccaṃ ca uppilavataṃ alobhena kusalamūlena niggaṇhāti, kukkucchaṃ ca vicikicchā ca⁵ mohapakkho, taṃ amohena niggaṇhāti, doso ca thīnamiddhaṃ ca dosapakkho, taṃ adosena niggaṇhāti.

Tattha alobhassa pāripūriyā nekkhammavitakkaṃ vitakketi, tattha adosassa pāripūriyā avyāpādavitakkaṃ vitakketi, tattha amohassa pāripūriyā avihimsāvitakkaṃ vitakketi.

Tattha alobhassa pāripūriyā vivitto hoti kāmehi, tattha adosassa pāripūriyā amohassa pāripūriyā ca vivitto hoti pāpakehi akusalehi dhammehi.

Savitakkaṃ savicāraṃ vivekajaṃ pītisukhaṃ paṭhamaṃ jhānaṃ upasampajja viharati.

Vitakkoti⁶ tayo vitakkā: nekkhammavitakko avyāpādavitakko avihimsāvitakko. (D. iii, 215) Tattha paṭhamābhiniṭṭhāto vitakko, paṭiladdhassa vicāraṇaṃ vicāro. Yathā puriso dūrato purisaṃ passati āgacchantaṃ, na ca tāva jānāti eso itthi 'ti vā puriso 'ti vā, yadā tu paṭilabhati itthi 'ti vā puriso 'ti vā evaṃvaṇṇo 'ti vā evaṃsaṅghāno 'ti vā, ime vitakkayanto uttariṃ⁷ upaparikkhati⁸ kinno kho ayaṃ silavā udāhu dussīlo aḍḍho vā duggatoti vā. Evaṃ vicāro vitakke appeti,⁹ vicāro cariyati ca anuvattati ca.

Yathā pakkhī pubbaṃ¹⁰ āyūhati,¹¹ pacchā n' āyūhati, yathā āyūhanā¹² evaṃ vitakko, yathā pakkhānaṃ pasāraṇaṃ evaṃ vicāro anupāleti¹³ vitakketi vicarati vicāreti. Vitakkayati vitakketi, anuvicarati vicāreti.

¹ nikkhipetvā - Ma.

² dosarāgacarito dosamohacarito moharāgacarito mohadosacarito - PTS.

³ nīvaraṇānaṃ - PTS.

⁴ tesam anighātāya vā pamatto - PTS.

⁵ vicikicchā ca - PTS.

⁶ vitakkāti - Ma, PTS.

⁷ uttari - Ma, PTS.

⁸ upaparikkhanti - Ma, PTS.

⁹ apeti - Ma, PTS.

¹⁰ pakkhipubbaṃ - PTS.

¹¹ āyūhati - PTS.

¹² āyūhanā - PTS.

¹³ anupālati - Ma, PTS.

VII. Lãnh Vực Thứ Bảy

LÃNH VỰC PHỐI HỢP CÁCH TRUYỀN ĐẠT

7 - 1. PHẦN DIỄN GIẢI PHỤ

Thiền là lìa khỏi luyến ái. Bốn thiền nên được thực hiện với chi tiết.¹ Chúng có hai loại: tách rời khỏi các giác chi² và gắn liền với các giác chi. Ở đây, (các thiền) tách rời khỏi các giác chi là liên quan đến ngoại đạo, (các thiền) gắn liền với các giác chi là (thuộc về) các Thánh nhân.

Ở đây, sau khi trình bày theo sáu căn (tánh) của con người thì có: tánh luyến ái, tánh sân hận, tánh si mê, tánh luyến ái và sân hận, tánh luyến ái và si mê, tánh sân hận và si mê, tánh có sự đồng đều (của cả ba phần); như thế đối với những người này, khi đã được chứng đạt thiền, thì có năm pháp che lấp là phần đối nghịch; giống như người không có khả năng để diệt trừ chúng, (hành giả) chế ngự ba bất thiện căn. Tham đắm và trạng thái trôi nổi ‘phóng dật’ là do bất thiện căn tham, (hành giả) chế ngự (chúng) bằng thiện căn vô tham; hối hận và hoài nghi là phe nhóm của si, (hành giả) chế ngự điều ấy bằng vô si; sân hận, đã dục và buồn ngủ là phe nhóm của sân, (hành giả) chế ngự điều ấy bằng vô sân.

Ở đây, (hành giả) suy tầm về xuất ly nhằm bỏ túc vô tham; ở đây, (hành giả) suy tầm về không oán hận nhằm bỏ túc vô sân; ở đây, (hành giả) suy tầm về không hãm hại nhằm bỏ túc vô si.

Ở đây, (hành giả) tách ly khỏi các dục nhằm bỏ túc vô tham; ở đây, (hành giả) tách ly khỏi các ác bất thiện pháp nhằm bỏ túc vô sân và nhằm bỏ túc vô si.

(Hành giả) đạt đến và trú thiền thứ nhất, có tâm, có tứ, có hỷ lạc sanh lên do sự tách ly.

Suy tầm: Có ba sự suy tầm: suy tầm về xuất ly, suy tầm về không oán hận, suy tầm về không hãm hại. Ở đây, suy tầm (tâm) là sự tiếp xúc đầu tiên, xem xét (tứ) là sự xem xét điều đã nhận được. Giống như người nhìn thấy một người từ đằng xa đang đi đến và còn chưa biết người ấy là ‘nữ’ hay là ‘nam.’ Nhưng vào lúc nhận ra được là ‘nữ’ hay là ‘nam’ hay là ‘màu da như vậy’ hay là ‘hình dáng như vậy,’ trong lúc suy tầm những điều này, người ấy soi mói thêm nữa (rằng): “Vậy thì người này có giữ giới hay là có giới tồi, giàu có hay lâm cảnh khó khăn?” Như vậy, xem xét (tứ) bám sát vào suy tầm (tâm), xem xét (tứ) được di chuyển và vận hành theo (suy tầm).

Giống như con chim rướn sức (vỗ cánh) lúc ban đầu, về sau không rướn sức. Sự rướn sức là như thế nào, sự suy tầm là tương tự như vậy; sự duỗi thẳng của cặp cánh (lúc bay lượn) là như thế nào, sự xem xét là tương tự như vậy. Can dự vào là suy tầm (tâm), đi loanh quanh là xem xét (tứ). Hướng đến là suy tầm (tâm), đi theo là xem xét (tứ).

¹ Xem mục 6-23 ở trang 175.

² *bojjhaṅga* (*bojjha-aṅga*): yếu tố đưa đến giác ngộ; ở một số trường hợp, nghĩa Việt ‘giác chi’ được sử dụng để tiện việc hành văn (ND).

Kāmasaññāya paṭipakkho vitakko, vyāpādasaññāya vihiṃsāsaññāya ca paṭipakkho vicāro, vitakkānaṃ kammaṃ akusalassa amanasikāro, vicārānaṃ kammaṃ jeṭṭhānaṃ saṃvāraṇā.

Yathā paliko tuṅhiko sajjhāyaṃ karoti evaṃ vitakko, yathā taṃyeva anupassati evaṃ vicāro. Yathā apariññā evaṃ vitakko, yathā pariññā evaṃ vicāro. Niruttapaṭisambhidāyaṃ ca paṭibhānapaṭisambhidāyaṃ ca vitakko dhammapaṭisambhidāyaṃ ca atthapaṭisambhidāyaṃ ca vicāro. Kallatā¹-kosallattaṃ cittassa vitakko, abhinihāraṃkosallaṃ cittassa vicāro, idaṃ kusalaṃ idaṃ akusalaṃ [idaṃ bhāvetabbaṃ²] idaṃ pahātabbaṃ idaṃ sacchikātabbanti vitakko, yathā pahānaṃ ca [bhāvanā ca³] sacchikiriyā ca evaṃ vicāro.

Imesu vitakkavicāresu ṭhitassa duvidhaṃ dukkhaṃ na uppajjati kāyikaṃ ca cetasikaṃ ca, duvidhaṃ sukhaṃ uppajjati: kāyikaṃ ca cetasikaṃ ca. Iti vitakkajanitaṃ⁴ cetasikaṃ sukhaṃ pīti kāyikaṃ sukhaṃ kāyiko yeva. Yā tattha cittassa ekaggatā, ayaṃ samādhī. Iti paṭhamaṃ jhānaṃ pañcaṅgavippahānaṃ pañcaṅgasamannāgataṃ.

Tesaṃ yeve vitakkavicārānaṃ abhikkhaṇaṃ āsevanāya tassa tapponamānaṃ hoti, tassa vitakkavicārā oḷārikā khāyanti. Yaṃ ca pītisukhaṃ ca nekkhammaṃ ca oḷārikaṃ bhavati. Api ca samādhijā pīti rati ca jāyati tassa vicārārammaṇaṃ. Tesaṃ vūpasamā ajjhattaṃ ceto sampasīdati. Ye vitakkavicārā dve dhammānussaritaṃ, paccuppannādarāṇitaṃ. Tesaṃ vūpasamā ekodibhāvaṃ cittekaggataṃ hoti. Tassa ekodibhāvena pīti pāripūriṃ gacchati, yā pīti taṃ somanassindriyaṃ, yaṃ sukhaṃ taṃ sukhindriyaṃ, yā cittekaggatā ayaṃ samādhī. Taṃ dutiyaṃ jhānaṃ caturaṅgasamannāgataṃ. So pītiyā virāgā yāti ojahi jallasamgahaṃ.⁵

Tattha somanassacittamupādānanti ca so taṃ vicinanto upekkhameva manasikaroti. So pītiyā virāgā upekkhako viharati. Yathā ca pītiyā sukhamānitaṃ⁶ taṃ kāyena paṭisaṃvedeti sampajāno viharati. Yena satisampajaññaṃ upekkhāpāripūriṃ gacchati, idaṃ tatiyaṃ jhānaṃ caturaṅgasamannāgataṃ.

Tathā⁷ kāyikassa sukhasa pahānāya paṭhame jhāne somanassindriyaṃ nirujjhati, dutiye jhāne dukkhindriyaṃ nirujjhati. So sukhasa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṃ atthaṅgamā adukkhamasukhaṃ upekkhāsatipārisuddhiṃ catutthaṃ jhānaṃ upasampajja viharati.

¹ kallitā - Ma, PTS.

² idaṃ bhāvetabbaṃ - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

³ bhāvanā ca - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

⁴ vitakkajanitaṃ - PTS.

⁵ ojati jallasahagataṃ - Ma.

⁶ sukhamānitaṃ - Ma, PTS.

⁷ tattha - PTS.

Tâm là đối nghịch với dục tướng, tứ là đối nghịch với oán hận tướng và hãm hại tướng. Việc làm của các tâm là sự không tác ý đến bất thiện, việc làm của các tứ là sự phủ lấp các yếu tố trước đó.

Vị độc tụng theo cách lăm nhăm thực hiện việc học tập như thế nào, tâm là tương tự như vậy; vị ấy quan sát chính việc ấy như thế nào, tứ là tương tự như vậy. Sự biết không toàn diện là như thế nào, tâm là tương tự như vậy; sự biết toàn diện là như thế nào, tứ là tương tự như vậy. Ở sự phân tích về ngôn từ và ở sự phân tích về phép biện giải là tâm, ở sự phân tích pháp và ở sự phân tích ý nghĩa là tứ. Trạng thái thiện xảo trong việc sẵn sàng của tâm là tâm, thiện xảo trong sự quyết đoán của tâm là tứ. (Suy nghĩ rằng): “*Cái này là thiện, cái này là bất thiện, [cái này cần được tu tập,] cái này cần được dứt bỏ, cái này cần được chứng ngộ*” là tâm; sự dứt bỏ, [sự tu tập,] và sự chứng ngộ là như thế nào, tứ là tương tự như vậy.

Đối với vị đã trú vững ở tâm và tứ này, hai loại khổ thuộc thân và thuộc tâm không sanh khởi, hai loại lạc thuộc thân và thuộc tâm sanh khởi. Như thế, lạc thuộc tâm được sanh ra từ tâm là hỷ, lạc thuộc thân chính là (thọ lạc) thuộc thân. Ở đây, có trạng thái chuyên nhất của tâm, cái này là định. Như thế, sơ thiền là đã được tách rời năm yếu tố, đã được hội đủ năm yếu tố.

Với sự thân cận một cách thường xuyên đối với chính tâm và tứ ấy, ý xuôi theo điều ấy là có cho vị ấy; tâm và tứ của vị ấy có vẻ như là thô thiển. Rồi hỷ, lạc, và sự xuất ly trở nên thô thiển. Thêm nữa, hỷ do định sanh và sự khoái cảm được sanh ra, là đối tượng cho sự xem xét (tứ) của vị ấy. Do sự vắng lặng của các điều ấy, ý thuộc nội phần được trong sáng. Hai pháp cần được tưởng nhớ đến, tâm và tứ, vào lúc bấy giờ là không cần được quan tâm. (?) Do sự vắng lặng của chúng, có bản thể nhất điểm là trạng thái chuyên nhất của tâm. (!) Đối với vị ấy, nhờ vào bản thể nhất điểm, hỷ đi đến sự viên mãn; hỷ là hỷ quyền, lạc là lạc quyền, trạng thái chuyên nhất của tâm là định. Nhị thiền ấy được hội đủ với bốn yếu tố. Do sự không còn luyến ái ở hỷ, vị ấy đi đến sự tổng hợp việc thấm ướt bởi nước. (?)

Ở đây, “tâm với sự vui mừng là có sự chấp thủ,” và vị ấy, trong lúc cân nhắc về điều ấy, tác ý chỉ mỗi sự hành xả. Do sự không còn luyến ái ở hỷ, vị ấy có sự hành xả và an trú. Và giống như do hỷ mà lạc được đem lại, vị ấy cảm thọ điều ấy bằng thân, có sự nhận biết rõ, và an trú. Với niệm và sự nhận biết rõ, hành xả đi đến sự viên mãn; đây là tam thiền được hội đủ với bốn yếu tố.

Tương tự như vậy, do sự từ bỏ lạc thuộc thân, hỷ quyền ở sơ thiền được diệt tận, khổ quyền được diệt tận ở nhị thiền. Vị ấy, do sự từ bỏ lạc và do sự từ bỏ khổ (ở thân), do sự biến mất của hỷ tâm và ưu phiền (đã có) ngay trước đó, đạt đến và trú thiền thứ tư, không khổ không lạc, có sự thanh tịnh của niệm (được sanh lên) do hành xả.

Tattha catūhi indriyehi upekkhāpasādā hoti, dukkhindriyena domanassindriyena sukhindriyena somanassindriyena ca. Tesam nirodhā upekkhāsampajaññaṃ hoti, tattha sukhindriyena somanassindriyena ca asati hoti, tesam nirodhā satimā hoti, dukkhindriyena domanassindriyena ca asampajaññaṃ,¹ tesam nirodhā sampajaññaṃ hoti, iti upekkhāya ca saññā,² sato sampajāno cittekaggatā ca, idaṃ vuccate catutthaṃ jhānaṃ.

Tattha yo rāgacarito puggalo tassa sukhindriyaṃ ca somanassindriyaṃ ca, yo dosacarito puggalo tassa dukkhindriyaṃ ca domanassindriyaṃ ca, yo mohacarito puggalo tassa asati ca asampajaññaṃ ca.

Tattha rāgacaritassa puggalassa tatiye jhāne catutthe ca anunayo nirujjhati, dosacaritassa paṭhame jhāne dutiye ca paṭighaṃ nirujjhati, mohacaritassa puggalassa paṭhame jhāne dutiye ca asampajaññaṃ nirujjhati, tatiye jhāne catutthe ca asati nirujjhati, evameva tesam tiṇṇaṃ puggalānaṃ cattāri jhānāni vodānaṃ gamissanti.

Tattha rāgadosacaritassa puggalassa asampajaññaṃ ca anunayo ca paṭighaṃ ca, tena hānabhāgiyaṃ³ jhānaṃ hoti. (Ps. i, 48) Tattha rāgamohacaritassa puggalassa anunayattaṃ ca ādīnaṃ dassitā, taṃ tassa hānabhāgiyaṃ³ jhānaṃ hoti. Tattha dosamohacaritassa puggalassa paṭigho ca asati ca asampajaññaṃ ca ādīnaṃ dassitā, tena tassa hānabhāgiyaṃ³ jhānaṃ hoti. Tattha rāgadosamohasamabhāgacaritassa puggalassa visesabhāgiyaṃ jhānaṃ hoti.

Imāni cattāri jhānāni sattaṃ puggalesu niddisittabbāni catusu ca samādhisu: chandasamādhinā paṭhamaṃ jhānaṃ, viriyasamādhinā dutiyaṃ jhānaṃ, cittasamādhinā tatiyaṃ jhānaṃ, vīmaṃsāsamādhinā catutthaṃ jhānaṃ. Appaṇihitena paṭhamaṃ jhānaṃ, suññatāya dutiyaṃ jhānaṃ, animittena tatiyaṃ jhānaṃ, ānāpānasatiyā⁴ catutthaṃ jhānaṃ. Kāmaṃvitakkavyāpādānaṃ ca taṃ taṃ vūpasamena paṭhamaṃ jhānaṃ hoti, vitakkavicārānaṃ vūpasamena dutiyaṃ jhānaṃ, sukhindriya-somanassindriyānaṃ vūpasamena tatiyaṃ jhānaṃ, kāyasaṅkhārānaṃ vūpasamena catutthaṃ jhānaṃ ca. Cāgādhiṭṭhānena paṭhamaṃ jhānaṃ, saccādhiṭṭhānena dutiyaṃ jhānaṃ, paññādhiṭṭhānena tatiyaṃ jhānaṃ, upasamādhīṭṭhānena catutthaṃ jhānaṃ. Imāni cattāri jhānāni saṅkhepaniddesena niddiṭṭhāni.

Tattha samādhindriyaṃ pāripūriṃ gacchati, anuvattanakāni cattāri. Tattha yo paṭhamaṃ jhānaṃ nissāya āsavakkhayaṃ pāpuṇāti, so sukhāya paṭipadāya dandhābhiññāya domanassindriyapaṭipakkhena, yo dutiyaṃ jhānaṃ nissāya āsavakkhayaṃ⁵ pāpuṇāti, so sukhāya paṭipadāya khippābhiññāya dukkhindriyapaṭipakkhena, yo tatiyaṃ jhānaṃ nissāya āsavakkhayaṃ⁵ pāpuṇāti, so sukhāya paṭipadāya dandhābhiññāya somanassindriyapaṭipakkhena, yo catutthaṃ jhānaṃ nissāya āsavakkhayaṃ⁵ pāpuṇāti, so sukhāya paṭipadāya khippābhiññāya sukhindriyapaṭipakkhena gato.

Pakiṇṇaka niddeso.

¹ sampajaññaṃ - PTS.

² saññattā - PTS.

³ pahānabhāgiyaṃ - PTS.

⁴ ānāpānasatiyā - Ma.

⁵ āsavānaṃ khayam - Ma, PTS.

Ở đây, sự không trong sáng của hành xả là do bốn quyền: do khổ quyền, do ưu quyền, do lạc quyền, và do hỷ quyền; do sự diệt tận của chúng, hành xả và sự nhận biết rõ hiện diện. Ở đây, do lạc quyền và do hỷ quyền, thất niệm hiện diện, do sự diệt tận của chúng, niệm hiện diện; do khổ quyền và do ưu quyền, sự không nhận biết rõ hiện diện, do sự diệt tận của chúng, sự nhận biết rõ hiện diện. Như thế, do hành xả có tướng(?), (hành giả) có niệm, có sự nhận biết rõ, và trạng thái chuyên nhất của tâm (hiện diện), điều này được gọi là tứ thiên.

Ở đây, người có tánh luyện ái có lạc quyền và hỷ quyền, người có tánh sân hận có khổ quyền và ưu quyền, người có tánh si mê có sự thất niệm và sự không nhận biết rõ.

Ở đây, đối với người có tánh luyện ái, sự ưa chuộng được diệt tận ở tam thiên và tứ thiên; đối với người có tánh sân hận, sự bất bình được diệt tận ở sơ thiên và nhị thiên; đối với người có tánh si mê, sự không nhận biết rõ được diệt tận ở sơ thiên và nhị thiên, sự thất niệm được diệt tận ở tam thiên và tứ thiên, tương tự y như vậy, đối với ba hạng người ấy, bốn thiên sẽ đi đến sự thanh lọc.

Ở đây, đối với người có tánh luyện ái và sân hận, sự không nhận biết rõ, sự ưa chuộng, và sự bất bình (hiện diện); vì thế thiên (của vị ấy) là liên quan đến thoái hóa. Ở đây, đối với người có tánh luyện ái và si mê, trạng thái ưa chuộng và sự bất lợi được nhìn thấy; thiên ấy của vị ấy là liên quan đến thoái hóa. Ở đây, đối với người có tánh sân hận và si mê, sự bất bình, sự thất niệm, sự không nhận biết rõ, và sự bất lợi được nhìn thấy; vì thế, thiên của vị ấy là liên quan đến thoái hóa. Ở đây, đối với người có tánh có sự đồng đều của ba phần luyện ái, sân hận, và si mê, thiên (của vị ấy) là liên quan đến thù thắng.

Bốn thiên này được diễn giải ở bảy hạng người và ở bốn định: với định do mong muốn là sơ thiên, với định do tinh tấn là nhị thiên, với định do tâm là tam thiên, với định do thẩm xét là tứ thiên. Với vô nguyện là sơ thiên, với không tánh là nhị thiên, với vô tướng là tam thiên, với niệm hơi thở ra - hơi thở vào là tứ thiên. Với sự vắng lặng của dục tâm và oán hận là sơ thiên, với sự vắng lặng của tâm và tứ là nhị thiên, với sự vắng lặng của lạc quyền và hỷ quyền là tam thiên, và với sự vắng lặng của các sự tạo tác của thân là tứ thiên. Với sự xác định về xả thí là sơ thiên, với sự xác định về chân thật là nhị thiên, với sự xác định về tuệ là tam thiên, với sự xác định về an tịnh là tứ thiên. Bốn thiên này được diễn giải với sự diễn giải tóm tắt.

Ở đây, định quyền đi đến sự viên mãn, bốn (quyền còn lại) là các pháp vận hành theo. Ở đây, vị nào nương vào sơ thiên rồi đạt đến sự diệt trừ các lậu hoặc, vị ấy là hành theo lối thực hành thoải mái, với sự chứng đắc chậm chạp, với ưu quyền là sự đối nghịch; vị nào nương vào nhị thiên rồi đạt đến sự diệt trừ các lậu hoặc, vị ấy là hành theo lối thực hành thoải mái, với sự chứng đắc mau chóng, với khổ quyền là sự đối nghịch; vị nào nương vào tam thiên rồi đạt đến sự diệt trừ các lậu hoặc, vị ấy là hành theo lối thực hành thoải mái, với sự chứng đắc chậm chạp, với hỷ quyền là sự đối nghịch; vị nào nương vào tứ thiên rồi đạt đến sự diệt trừ các lậu hoặc, vị ấy là hành theo lối thực hành thoải mái, với sự chứng đắc mau chóng, với lạc quyền là sự đối nghịch.

Phần Diễn Giải Phụ.

7 - 2.

Yāni cattāri jhānāni, tesam jhānānaṃ imāni aṅgāni, tesam aṅgānaṃ samūho¹ assa aṅgā, ayaṃ jhānabhūmi. Ko visesoti assa viseso? Ime sambhārā, tehi² ayaṃ samudāgamo, tassa samudāgamassa ayaṃ upanissā³ tāya upanissāya⁴ ayaṃ bhāvanā, tassā bhāvanāya ayaṃ ādinavo, tena ayaṃ parihāni. Kassa⁵ parihāni 'ti? Tadupagajjhāyino.⁶ Taṃ yathābhaṇitaṃ paccavekkhanto ayaṃ viseso, tena visesena ayaṃ assādo, so kassa assādo? Ājāniyajjhāyino,⁷ tassa⁸ ājāniyajjhāyino,⁷ idaṃ kallatā⁹ kosalle t̥hitajjhānaṃ¹⁰ anomaddiyataṃ¹¹ gacchati jhānabalaṃ, jhānabale t̥hitassa ayaṃ pāramippattassa imāni jhānaṅgāni anāvilaṅkappa paṭhame jhāne jhānaṅgāni bhāvī. Sā pīti¹² tadanusārittāva paṭhame jhāne jhānaṅgaṃ tassaṅguṇo ca¹³ dhammā tadabhisannitāya ca. (?)

Pīti dutiye jhāne jhānaṅgadhammatā kho pana tathā pavattassa sahaḡataṃ jhānaṅgadhammaṃ sasukhatāya ajjhattaṃ sampasādo dutiye jhāne jhānaṅgaṃ manosampasādanatāya¹⁴ tadabhisannatāya ca. Pīti dutiye jhāne jhānaṅgaṃ ajjhattaṃ sampasādanaṃ samādhijaṃ pītisukhaṃ¹⁵ dutiye jhāne jhānaṅgaṃ, cetaso ekodibhāvo tatiye jhāne¹⁶ jhānaṅgaṃ, upekkhā phassatā tatiye jhāne jhānaṅgaṃ, sukhaṃ tassa aṅganti ca. Cetaso ekodibhāvo catutthe jhāne jhānaṅgaṃ. Upekkhā adukkhamasukhā catutthe jhāne jhānaṅgaṃ, abhinissābhūmi¹⁷ upekkhāsatipārisuddhi catutthe jhāne jhānaṅgaṃ, satipārisuddhi ca anekajjhā(na)bhūmīsu¹⁸ jhānaṅgasamāyuttā¹⁹ pīti cetaso ekodibhāvo catutthe jhāne jhānaṅgaṃ.

Tattha katamā jhānabhūmi? Savitakke savicāre vivekānugatā²⁰ paṭhame jhāne jhānabhūmi. Avitakke avicāre ajjhattaṃ sampasādanaṃ janitaṃ pītimanugatā dutiye jhāne jhānabhūmi. Sukhasātasamohitā sappitīkā tatiye jhāne jhānabhūmi. Tassa sukhadukkhasahaḡatā abhinīhārasahaḡatā catutthe jhāne jhānabhūmi. Appamāṇasahaḡatā sattārammaṇā paṭhame jhāne jhānabhūmi. [Abhibhūmi-āyatanasahaḡatā rūpasāññīsu dutiye jhāne jhānabhūmi.*] Vimokkhasahaḡatā²¹ vimokkhesu tatiye jhāne jhānabhūmi. Anupassanāsahaḡatā kāyasaṅkhārā dhammā²² catutthassa jhānassa bhūmi.

¹ sammoho - PTS.

² tehi sambhārehi - PTS.

³ upanissā - PTS, evamuparipi.

⁴ upanissāya - PTS.

⁵ parihānikassa - PTS.

⁶ tadupakajjhāyino - PTS.

⁷ ajhāniyā jhāyino - Ma, PTS.

⁸ tassā - Ma.

⁹ kallitā - Ma, PTS.

¹⁰ t̥hitaṃ jhānaṃ - PTS.

¹¹ anomaddiyaṃ taṃ - PTS.

* abhibhūmi-āyatanasahaḡatā rūpasāññīsu dutiye jhāne jhānabhūmi - itipāṭho BJTS potthake natthi, Ma, PTS potthakesu dissate.

¹² so pīti - Ma, PTS.

¹³ jhānaṅgatassa tu no ca - PTS.

¹⁴ jhānaṅgamaṇo sampasādanatāya - PTS.

¹⁵ samādhitā pīti - Ma; samādhikā pīti - PTS.

¹⁶ dutiye jhāne - Ma, PTS.

¹⁷ abhinissābhūmi - PTS.

¹⁸ anekajjhānabhūmīsu - PTS.

¹⁹ jhānaṅgasahaḡayuttā - PTS.

²⁰ vivekā anugatā - Ma, PTS.

²¹ sahaḡatānaṃ - Ma, PTS.

²² sammā - Ma, PTS.

7 - 2.

(Nói về) bốn thiên, các thiên ấy có các yếu tố này. Các yếu tố ấy có sự gom lại, các yếu tố của sự (gom lại) này là lãnh vực của thiên. Sự đặc biệt của (thiên) này có ‘điều gì là sự đặc biệt’? Là các thành tố này. Với các thành tố ấy có sự phát khởi này; đối với sự phát khởi ấy có điều kiện này; với điều kiện ấy có sự tu tập này; đối với sự tu tập ấy có điều bất lợi này; với điều (bất lợi) ấy có sự thối giảm này. Sự thối giảm có đến cho người nào? Đến cho vị chúng thiên tiếp cận điều ấy. Vị quán xét điều ấy giống như đã được nói đến, là có sự đặc biệt này; với sự đặc biệt ấy có sự hứng thú này. Sự hứng thú ấy có đến cho người nào? Đến cho vị chúng thiên thuần chủng. (?) Đối với vị chúng thiên thuần chủng ấy, có trạng thái sẵn sàng này trong việc thiện xảo; thiên đã được đứng vững đi đến trạng thái không bị nghiền nát là thiên lực; đối với vị đã đứng vững ở thiên lực, có sự (toàn hảo) này; đối với vị đã đạt được sự toàn hảo, có các chi thiên này. Sự suy tư không bị khuấy động đã trở thành các chi thiên ở sơ thiên. Hỷ ấy, có trạng thái theo sau (thiên) ấy, là chi thiên ở sơ thiên; và đối với vị có chi thiên ấy, các pháp của vị ấy đưa đến trạng thái được tràn ngập bởi điều ấy.

Hỷ ở nhị thiên là pháp tự nhiên của chi thiên. Hơn nữa, do việc có trạng thái lạc là chi thiên đồng hành đối với (thiên) đã được xảy ra như thế ấy, sự tịnh tín thuộc nội phần ở nhị thiên là chi thiên do trạng thái tịnh tín của ý và do trạng thái được tràn ngập bởi sự tịnh tín ấy. Hỷ là chi thiên ở nhị thiên; sự tịnh tín thuộc nội phần, hỷ lạc sanh lên do định, là chi thiên ở nhị thiên. Bản thể nhất điểm của tâm là chi thiên ở tam thiên; hành xả –trạng thái của xúc– là chi thiên ở tam thiên, và lạc là ‘chi phần’ của nó. Bản thể nhất điểm của tâm là chi thiên ở tứ thiên; hành xả –không khổ không lạc– là chi thiên ở tứ thiên, là lãnh vực được hưởng đến; sự thanh tịnh của niệm (được sanh lên) do hành xả là chi thiên ở tứ thiên; và sự thanh tịnh của niệm là hỷ được gắn liền với chi thiên ở nhiều lãnh vực của thiên; (?) bản thể nhất điểm của tâm là chi thiên ở tứ thiên.

Ở đây, lãnh vực của thiên là gì? Lãnh vực của thiên thuộc sơ thiên có tầm có tứ là theo sau sự xuất ly. Lãnh vực của thiên thuộc nhị thiên không tầm không tứ là theo sau hỷ đã được sanh ra do sự tịnh tín thuộc nội phần. Lãnh vực của thiên thuộc tam thiên là được bao gồm lạc và sự khoan khoái, có liên quan đến hỷ. Lãnh vực của thiên thuộc tứ thiên là được đồng hành với sự quyết đoán, được đồng hành với lạc và khổ của vị ấy. Lãnh vực của thiên thuộc sơ thiên là được đồng hành với các vô lượng (tâm) có chúng sanh là đối tượng. [Lãnh vực của thiên thuộc nhị thiên là được đồng hành với các xứ thuộc lãnh vực thù thắng ở các xứ có sắc tướng.] Lãnh vực của thiên thuộc tam thiên là được đồng hành với giải thoát ở các giải thoát. Lãnh vực của tứ thiên là các pháp, các sự tạo tác của thân, được đồng hành với sự quan sát.

Tattha katame jhānavisesā? Vivicca kāmehi vivicca pāpakehi (?) akusalehi dhammehi cittacetāsikasahagatā kāmādhātusamatikkamanatāpi, ayaṃ jhānaviseso. Avitakkā ceva avicārā ca sappītikāya satisahagatāya pītisahagatā saññāmanasikārā samudācaranti, ayaṃ jhānaviseso. Avitakkāya bhūmiyā avicāreyeva sati anugatā upekkhāsahagatā manasikārā samudācaranti, tadanudhammatā¹ ca sati saṅṭhahati,² taṃ ca bhūmiṃ upasampajja viharati, ayaṃ jhānaviseso. Satipārisuddhisahagatā saññāmanasikārā samudācaranti, taṃ ca bhūmiṃ upasampajja viharati, ayaṃ jhānaviseso. Viññāṇañcāyatanasahagatāya bhūmiyaṃ ākiñcaññāyatanasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti, taṃ ca bhūmiṃ upasampajja viharati, ayaṃ jhānaviseso.³

Tattha katame⁴ jhānasambhārā? Nekkhammavitakko sambhāro kāmavitakkavinodanādhippāyatā,⁵ abyāpādavitakko sambhāro byāpādavitakkapaṭivinodanādhippāyatā,⁵ avihimsāvitakko sambhāro vihimsāvitakkapaṭivinodanādhippāyatā,⁵ indriyesu guttadvāratā appicchatā sambhāro parisuddhājīvo, catunnaṃ samāpattinaṃ sambhāro akammassa viharitā, maggasambhāro samāpattipajjanatā, phalasambhāro jhānanibbattitāya jhānasamudāgamo, kusalahetu yaṃ jhānaṃ samudayaṃ gacchati.⁶ Ko ca na kutoci nekkhammappattā samudāgacchanti, ālambanīrodhasamādhī santo⁷ samudāgacchanti, avītikantā samudāgacchanti sukhindriyaṃ somanassindriyaṃ pahānāya te ca abyāpajjatāya samudāgacchanti. Taṃ pana sandhāya samudāgacchanti. Aparidāhanāya samudāgacchanti. Jhānasamudāgamo.⁸

Tattha katamā upanisā? Kalyāṇamittatā jhānassa upanisā, kalyāṇasampavaṅkatā jhānassa upanisā, indriyesu guttadvāratā jhānassa upanisā, asantuṭṭhitā⁹ kusalesu dhammesu¹⁰ saddhammasavanaṃ¹¹ jhānassa upanisā, saṃvejaniye¹² ṭhāne saṃvigassa¹³ yonisopadhānaṃ jhānassa upanisā, ayaṃ jhānopanisā.

Tattha katamā bhāvanā? Mettāsevanā abyāpādavitakkabhāvanā, karuṇāsevanā¹⁴ avihimsāvitakkabhāvanā, muditābhāvanā pītisukhasampajaññā kāritā, upekkhābhāvanā passavatā upekkhābhāvanā apassavatā upekkhā ca ajjupekkhā ca, asubhasaññābhāvanā dukkhāpaṭipadā dandhābhiññā bhavasandhābhiññā bhavasandhānaṃ, yā¹⁵ chabbidhā bhāvanā bhāvitā bahulikātaṃ anuṭṭhitā vatthukatā yānikatā paricitā susamāraddhā, ayaṃ bhāvanā.

Evaṃ bhāvayantassa ayaṃ ādīnavo: paṭhame jhāne saṅkhārasamannāgato eso dhammo assuto sāsavo. Sace esa dhammo ayaṃ sīlo āsannaṭṭipakkho ca esa dhammo kāmopaticāro¹⁶ samāpattinaṃ ca sabboḷāriko esa dhammo vitakkavicāro ca, tattha cittaṃ khobheti,¹⁷—

¹ tadanudhammatāya - Ma, PTS.

² saṅḍahati - Ma; sandahati - PTS.

³ ayaṃ visesā - PTS.

⁴ tattha katame - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

⁵ vitakkaṃ vinodanādhippāyatā - PTS.

⁶ gacchanti - Ma, PTS.

⁷ ālambanīrodhaṃ samādhīsanto - PTS.

⁸ ayaṃ jhānasamudāgamo - Ma, PTS.

⁹ asantuṭṭhissa - PTS.

¹⁰ kusalesu dhammesu jhānassa upanisā - Ma, PTS.

¹¹ saddhammassavanaṃ - Ma.

¹² saṃvejaniye - Ma.

¹³ saṃvibhāgassa - PTS.

¹⁴ kalyāṇasevanā - PTS.

¹⁵ sā - Ma.

¹⁶ kāmo pativāro pativāro - Ma; kāmopaticāropativāro - PTS.

¹⁷ khobhenti - Ma; khoventi - PTS.

Ở đây, sự đặc biệt của thiên là gì? Trạng thái vượt qua hẳn dục giới được đồng hành với tâm và sở hữu tâm ngay sau khi tách ly khỏi các dục, tách ly khỏi các bất thiện pháp, đây là sự đặc biệt của thiên. Tưởng và tác ý – được đồng hành với hỷ bởi vì đã được đồng hành với niệm có liên quan đến hỷ, không tâm lẫn không tứ, – đang nổi trội, đây là sự đặc biệt của thiên. Ở lãnh vực không tâm lẫn không tứ, tác ý – đi theo niệm và đồng hành với hành xả – đang nổi trội, và niệm – có trạng thái thuận theo thiên ấy – được ổn định, (hành giả) đạt đến và an trú vào lãnh vực ấy, đây là sự đặc biệt của thiên. Tưởng và tác ý, – được đồng hành với sự thanh tịnh của niệm, – đang nổi trội, (hành giả) đạt đến và an trú vào lãnh vực ấy, đây là sự đặc biệt của thiên. Tưởng và tác ý, – được đồng hành với Vô Sở Hữu Xứ ở lãnh vực được đồng hành với Thức Vô Biên Xứ, – đang nổi trội, (hành giả) đạt đến và an trú vào lãnh vực ấy, đây là sự đặc biệt của thiên.

Ở đây, các thành tố của thiên là những gì? Trạng thái chủ tâm trong việc xua đi dục tâm là thành tố xuất ly tâm, trạng thái chủ tâm trong việc đuổi đi hận tâm là thành tố vô hận tâm, trạng thái chủ tâm trong việc đuổi đi hại tâm là thành tố vô hại tâm, trạng thái cửa vào được phòng vệ ở các giác quan và trạng thái ít ước muốn là thành tố nuôi mạng thanh tịnh, trạng thái sống không bận rộn công việc là thành tố của bốn sự chứng đạt, trạng thái đạt đến các sự chứng đạt là thành tố của Đạo, sự khởi lên của thiên từ việc đã được sanh ra của thiên là thành tố của Quả. Thiên đi đến sự sanh khởi là do nhân thiện, bất cứ nhân nào và bất cứ lý do nào, những người đã đạt đến sự xuất ly thì chúng (các thiên) sanh khởi, trong khi có định do diệt tận sự đeo bám thì chúng sanh khởi, trong khi không vi phạm (giới) thì chúng sanh khởi, với sự dứt bỏ lạc quyền, hỷ quyền và do trạng thái không oán hận thì chúng sanh khởi. Hơn nữa, liên quan đến (nhân) ấy thì chúng sanh khởi. Với sự không bực tức thì chúng sanh khởi. Là sự sanh khởi của các thiên.

Ở đây, điều kiện là gì? Trạng thái có bạn lành là điều kiện của thiên, xu hướng theo việc tốt lành là điều kiện của thiên, trạng thái cửa vào được phòng vệ ở các giác quan là điều kiện của thiên, trạng thái không biết đủ trong các thiện pháp, việc lắng nghe Chánh Pháp là điều kiện của thiên, sự nỗ lực đúng đường lối đối với sự chấn động ở sự kiện gây nên chấn động là điều kiện của thiên, đây là điều kiện của thiên.

Ở đây, sự tu tập là gì? Thực hành từ ái là tu tập vô hận tâm; thực hành bi mẫn là tu tập vô hại tâm; trạng thái người hành động với hỷ, lạc, và sự nhận biết rõ là tu tập tùy hỷ; tu tập hành xả bởi vì nhìn thấy, tu tập hành xả bởi vì không nhìn thấy là sự hành xả và sự đứng dừng; tu tập bất tịnh tưởng là lối thực hành khó khăn có thắng trí chậm chạp, là thắng trí có sự kết nối với hữu trong số các sự kết nối với hữu. Sự tu tập nào được tu tập theo sáu cách: được thực hành thường xuyên, được kinh nghiệm, được làm thành nền tảng, được làm thành phương tiện, được thuần thực, khéo được nỗ lực, đây là sự tu tập.

Đối với người đang tu tập như vậy, đây là sự bất lợi ở sơ thiên: Pháp này hội đủ các sự tạo tác, chưa từng được nghe, có lậu hoặc. Nếu pháp này là thói quen và có phần đối nghịch kế cận, pháp này là hành vi đối đầu với dục và hoàn toàn thô thiển đối với các sự chứng đạt, pháp này là có tâm và tứ; ở đây, nó khiến tâm bị xao động; –

–kāyo cettha kilamati, kāyamhi cettha kilante cittaṃ vihaññati,¹ anabhinīhārakkhamo va abhiññānaṃ, ime ādinavā paṭhame jhāne.

Dutiye jhāne ime ādinavā: pītipharaṇa²sahagato ca eso dhammo na samudācārasseti cittaṃ. Asodhayaṃ upagamo cesa dhammo. Upagamiparissayo³ domanassapaccatthiko cesa dhammo. Tattha tattha yuttīnaṃ pīti, parajjato cesa dhammo dukkaraṃ hoti, avattasantāsabhūmiparivajjayanto catusu dukkhatāsu esa dhammo anuviddhāpanasaddhāya⁴ dukkhatāya ca na⁵ palibodhadukkhatāya ca abhiññādukkhatāya ca roga⁶dukkhatāya ca, ime ādinavā dutiye jhāne.

Tattha katame ādinavā tatiye jhāne? Upekkhāsukhasahagatāya tattha sātāvīnaṃ pañcannaṃ upekkhāsukhaṃ parivattito esa dhammo tena niccasaññitānaṃ ca, yaṃ hoti dukkhūpanisaṃ⁷ sukhaṃ cittassa saṅkhobhataṃ upādāya sukhadukkhāya gato bhavati.⁸ Sukhadukkhānugataṃ ca⁹ upādāya anabhinīhārakkhamaṃ¹⁰ cittaṃ hoti. Abhiññāya sacchikiriyāsu sabbepe cete dhammā tīsu jhānasamāpattīsu catūhi ca dukkhatāhi anuviddhānaṃ sā bhayā dukkhatāya palibodhadukkhatāya ca abhiññādukkhatāya ca roga¹¹dukkhatāya ca, ime ādinavā tatiye jhāne.

Tattha katame ādinavā catutthe jhāne? Ākiñcaññāsamāpattitāvate¹² dhammānusamāpattikā etissā ca bhūmiyaṃ sātānaṃ bālaputhujjanānaṃ anekavidhāni diṭṭhigatāni uppajjanti. (ss. A. i, 206) Oḷārikasukhumāhi¹³ ca rūpasaññāhi anuviddhāni etāni jhānāni, sadā anudayamettā-jhānakalādanukalāya sādharmaṇā dukkarā ca sabbe cattāro mahāsambhārā, samudāgatāni ca etāni jhānāni aññamaññaṃ nissāya samudāgacchanti. Ettha samudāgatā ca ete dhammā na samattā honti. Asamuggahitanimittā ca ete dhammā parihāyanti nirujjhanti ca ete dhammā na upādiyanti nirujjhaṅgāni ca, etesaṃ dhammānaṃ jhānāni nimittāni¹⁴ na jhānanimittasaññā vokitā.¹⁵ Appaṭiladdhapubbā ca jhāyīvasena ca¹⁶ bhavati, imehi ādinavehi. Ayaṃ jhānaparihāni.

Nirodhasamāpattiyā¹⁷ apaṭisaṅkhāya¹⁸ avasesasaññino (M. i, 296-7; D. ii, 71) ākiñcaññāyatanaśahagatā saññāmanasikārā samudācaranti, so nirodhasamāpattito parihāyati. (ss. Vis. 707-8) Āneñjasaññino asaññāyatanaṃ (D. ii, 69) samāpannassa ākiñcaññāyatanaśahagatā manasikārā samudācaranti, taṃ ca bhūmiṃ na pajānāti, so tato parihāyati. Ākiñcaññāyatanaṃ samāpannassa viññāṇaṅcāyatanaśahagatā¹⁹ saññāmanasikārā samudācaranti, taṃ ca bhūmiṃ na pajānāti, so tato parihāyati. Viññāṇaṅcāyatanaṃ samāpannassa rūpasaññāśahagatā –pe– (vitthārena yāva paṭhame jhāne kāmasaññāśahagatā kātabbā).

¹ muhaññati - PTS.

² pītisaraṇa - PTS.

³ upagami parisayo - PTS.

⁴ passaddhāya - PTS.

⁵ na - itisaddo PTS potthake natthi.

⁶ rāga⁶dukkhatāya - PTS.

⁷ dukkhopaniyaṃ - Ma, PTS.

⁸ savati - Ma, PTS.

⁹ sukhadukkhānukatañca - Ma, PTS.

¹⁰ anabhinīhārakkhamaṃ - Ma, PTS.

¹¹ abhiññāya dukkhatāya ca - Ma, PTS.

¹² ākiñcaññāsamāpattikā te - Ma.

ākiñcaññāsamāpatti tāva te - PTS.

¹³ sukhumehi - Ma, PTS.

¹⁴ nimitto - PTS.

¹⁵ vokiyaṃ - PTS.

¹⁶ jhāyī ca vasena ca - PTS.

¹⁷ nirodhasamāpatti - PTS.

¹⁸ apaṭisaṅkhāya - PTS.

¹⁹ viññāṇaṅcāyatana - Ma.

–và ở đây, thân bị mệt mỏi; và ở đây, khi thân bị mệt mỏi, tâm bị quấy rầy, (pháp này) thật sự không kham nổi sự quyết đoán về thẳng trí; đây là các sự bất lợi ở sơ thiên.

Đây là các sự bất lợi ở nhị thiên: Được đồng hành với sự lan tỏa của hỷ, pháp này sẽ không nổi trội ở tâm, pháp này là sự tiếp cận không làm cho trong sạch, pháp này có sự tiếp cận là hiểm họa, có ưu phiền là sự đối nghịch, và đối với những sự kết nối tại nơi này nơi khác, pháp này là điều khó thực hành cho vị đang bị chế ngự bởi hỷ. (!) Trong khi lánh xa lãnh vực kinh sợ không được vận hành ở bốn trạng thái khổ, pháp này đưa đến trạng thái khổ bởi niềm tin đối với việc làm cho xuyên thấu, không đưa đến trạng thái khổ do vương bận, trạng thái khổ do thẳng trí, và trạng thái khổ do bệnh tật; đây là các sự bất lợi ở nhị thiên.

Ở đây, các sự bất lợi ở tam thiên là những gì? Do được đồng hành với lạc do hành xả, ở đây, pháp này xoay quanh hành xả và lạc đối với năm trường hợp có sự khoan khoái; do đó, đối với những việc đã được nghĩ là thường còn thì lạc là điều kiện của khổ, có liên quan đến sự xáo trộn của tâm, là được đi cùng với lạc và khổ. Và liên quan đến việc đi theo lạc và khổ, tâm không kham nổi sự quyết đoán trong các sự chứng ngộ về thẳng trí. Tất cả các pháp này ở ba sự chứng đạt về thiên là sự xuyên thấu thông qua bốn trạng thái khổ: Sự sợ hãi ấy đưa đến trạng thái khổ, đưa đến trạng thái khổ do vương bận, đưa đến trạng thái khổ do thẳng trí, và đưa đến trạng thái khổ do bệnh tật; đây là các sự bất lợi ở tam thiên.

Ở đây, các sự bất lợi ở tứ thiên là những gì? Là các pháp liên quan đến các sự chứng đạt tuân tự cho đến sự chứng đạt Vô Sở Hữu Xứ; và ở lãnh vực của các pháp này, nhiều loại tà kiến sanh khởi đến các phàm nhân ngu si có sự khoan khoái. Và các thiên này là được xuyên thấu bởi các sắc tướng thô và tế. Tất cả bốn thành tố chính thuộc phần thô và tế của thiên về lòng trắc ẩn và từ ái là luôn luôn phổ biến và khó thực hành. Và khi đã được phát khởi, các thiên này phát khởi nương tựa lẫn nhau. Ở đây, khi đã được phát khởi, các pháp này là không được đầy đủ. Với các hiện tướng không được nắm giữ toàn diện, các pháp này bị mất mát và bị diệt tận, các pháp này không được nắm lấy; và các thiên với các yếu tố đã được diệt tận của các pháp này, các hiện tướng không phải là tướng về hiện tướng của thiên bị tán mát. (Tướng) trước đây chưa đạt được là do năng lực của vị chứng thiên, do các sự bất lợi này; đây là sự thối giảm của thiên.

Đối với vị có tướng còn sót lại do không suy xét sự chứng đạt về diệt tận, các tướng và tác ý đồng hành với Vô Sở Hữu Xứ đang nổi trội ở vị ấy; vị ấy đánh mất sự chứng đạt về diệt tận. Đối với vị đã đạt đến vô tướng xứ, có tướng không bị lay động, các tác ý đồng hành với Vô Sở Hữu Xứ đang nổi trội ở vị ấy; và vị ấy không nhận biết lãnh vực ấy, vị ấy đánh mất nó. Đối với vị đã đạt đến Vô Sở Hữu Xứ, các tướng và tác ý đồng hành với Thức Vô Biên Xứ đang nổi trội ở vị ấy; và vị ấy không nhận biết lãnh vực ấy, vị ấy đánh mất nó. Đối với vị đã đạt đến Thức Vô Biên Xứ, ... đồng hành với sắc tướng –nt– (cho đến ... đồng hành với dục tướng ở sơ thiên nên được thực hiện với chi tiết).

Sa kissa¹ parihāyati, kalaṅkajjhāno² kalaṅkaṃ jhāyati, parisamantato jhāyati, bhindanto jhāyati, na sañjhāyati,³ āyūhanto jhāyati, kiñci ca na paricito⁴ jhāyati, atividhāvanto jhāyati, atimaññanto jhāyati, kāyasaṅkhāre appaṭippassambhite⁵ jhāyati, pariyuṭṭhānassa nissaraṇaṃ ajānanto jhāyati, nīvaraṇābhībhūto jhāyati, assādapattim⁶ manasikaronto.⁷ [Jhānassa assādo kāmarāgapariyuṭṭhānaṃ pahānaṃ]⁸ jhānassa assādo kāmarāgahetūnaṃ dhammānaṃ udayoti,⁹ niruddhaṅgāni¹⁰ etesaṃ dhammānaṃ jhānāni uparimā sukhūpekkhā¹¹ kāmakammakilesānaṃ pahānaṃ assādo, evaṃ kho puna jhānassa assādo, mahāsambādhasampīlite¹² lokasannivāse asambādhokāsoti¹³ vigamessamidaṃ jhānappahānā. Ayaṃ palirodhamappalirodhalokasannivāse esaniyamidaṃ¹⁴ jhānaṃ anamataggaṃsaṃsārasamāpannānaṃ sattānaṃ saṃsārappahānanānisamso,¹⁵ yamidaṃ jhānassa assādo kāyassa ajhāniyajhāyino bhavati ajhāniyajhāniyajhāyī 'ti. Aparāmasanto ajhāniyajhāyitaṃ jhāyati. Yāni kalaṅkajhāyino padāni tāni anumitāni¹⁶ paṭipakkhe [jhānāni uparimā sukhūpekkhā kāmakammakilesānaṃ assādo, evaṃ kho puna jhānassa assādo mahāsambādhasampīlite,¹² lokasannivāse asambādhokāso¹³ vigamessamidaṃ jhānappahānā. Ayaṃ palirodhamappalirodhalokasannivāse esaniyamidaṃ¹⁴ jhānaṃ anamataggaṃsaṃsārasamāpannānaṃ sattānaṃ saṃsārappahānanānisamso,¹⁵ yamidaṃ jhānassa assādo. Kāyassa ajhāniyajhāyino bhavati ajhāniyajhāniyajhāniyī 'ti. Aparāmasanto ajhāniyajhāyī taṃ jhāyati, yāni kalaṅkhajhāyino padāni tāni anumitāni¹⁶ paṭipakkhe].¹⁷

1. Tattha katamaṃ jhānakosallaṃ? Samāpattikosallaṃ jhānakosallaṃ, jhānavisesakosallaṃ jhānakosallaṃ, jhānantarikakosallaṃ jhānakosallaṃ, samāpattivuṭṭhānakosallaṃ jhānakosallaṃ, jhāne sabhāvakoṣallaṃ jhānakosallaṃ, jhāne ādinavakoṣallaṃ jhānakosallaṃ, jhāne nissaraṇakoṣallaṃ jhānakosallaṃ, jhānaphalena upādāyakoṣallaṃ jhānaphalena paṭisaṅkhānaphale aparihānadhammatā nibbattijhāne ca kīlītāvī¹⁸ visesabhāgiyaṃ jhānaṃ paṭilabbhati.¹⁹ Idaṃ panassāti bhavahāritā ca ārammaṇanimittagāho²⁰ naabhinīhārabalaṃ,²¹ cittekaggatānimittā sugatisahitā²² samathabalena asaṃsīdanāṃ ca jhāne maggaphalaṃ samathaṃ pavatte samādhino upekkhā paṭipubbāparanimittāsayo paggāhino satibalaṃ taṃ pavattitānaṃ ca vipassanānaṃ samaññābale. (ss. Ps. , 61-2)

¹ sakassa - Ma; sā kassa - PTS.

² kalaṅkajjhāne - Ma;
kalaṅkajhāne - PTS.

³ sajjhāyati - Ma, PTS.

⁴ niparicito - Ma, PTS.

⁵ appaṭisambhāre - Ma, PTS.

⁶ assāpatti - Ma, PTS.

⁷ manasikārento - PTS.

⁸ [] - itipāṭho BJTS potthake natthi.

⁹ udayanti - Ma, PTS.

¹⁰ nirujjhaṅgāni - Ma, PTS.

¹¹ sukhūpekkhā - Ma.

¹² mahāsaṃvāsasampīlite - Ma, PTS.

¹³ asambohdhokāsā - Ma, PTS.

¹⁴ esanidhamidaṃ - Ma;
esa nirodhaṃ idaṃ - PTS.

¹⁵ saṃsārappahānanā ānisamso - Ma, PTS.

¹⁶ anudhitāni - Ma, PTS.

¹⁷ [] - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁸ kīlātāpi - Ma, PTS.

¹⁹ paṭilabbhati - Ma, PTS.

²⁰ ārammaṇanimittagāho - Ma;

ārammaṇā nimittagāho - PTS.

²¹ anabhinīhārabalaṃ - Ma.

²² cittekaggatā nimittāsu gatisahitā - Ma.

²³ maggā hi no - PTS.

Tại sao vị ấy đánh mất? Vị tham thiền về lỗi lầm ở thiền có lỗi lầm, (?) vị tham thiền khắp mọi nơi, vị tham thiền bị gián đoạn, vị không tự mình tham thiền, vị tham thiền trong lúc đang chăm chỉ làm việc, và vị tham thiền không quen thuộc với bất cứ (đề mục) gì, vị tham thiền trong lúc quá vội vã, vị tham thiền trong khi đang xem thường, vị tham thiền khi thân hành không được tịch tịnh, vị tham thiền không biết về sự thoát ra của việc thâm nhập, vị tham thiền bị ngưng trệ bởi các pháp che lấp trong khi tác ý đến việc đạt được sự hứng thú. [Sự dứt bỏ việc thâm nhập của luyến ái về dục là hứng thú của thiền,] “sự nổi lên” của các pháp, của các nhân luyến ái về dục là hứng thú của thiền; các thiền với các yếu tố đã được diệt tận của các pháp này là trạng thái hành-xả-của-lạc thuộc thượng tầng, sự dứt bỏ của các ô nhiễm do mong muốn và do hành động là sự hứng thú, như vậy cũng là hứng thú của thiền. Khi cuộc sống thế gian bị ép bức bởi sự khó chịu lớn lao, thì “khoảng trống không có sự khó chịu” sẽ tách rời ra; đây là sự dứt bỏ của thiền. Điều này nên được tìm kiếm ở cuộc sống thế gian có sự vương bận hoặc không có sự vương bận. Thiền này có sự lợi ích trong việc dứt bỏ luân hồi đối với các chúng sanh đã thể nhập vào sự luân hồi không biết được điểm khởi đầu; sự hứng thú này của thiền thuộc về thân của vị chúng thiền về (đề mục) không nên tham thiền. “Vị chúng thiền về (đề mục) không nên tham thiền và về (đề mục) nên tham thiền.” (?) Vị tham thiền không bám víu vào trạng thái đã chúng thiền về (đề mục) không nên tham thiền. Các thuật ngữ của vị tham thiền về lỗi lầm được cân nhắc ở phần đối nghịch.¹ (?)

1. Ở đây, sự thiện xảo về thiền là gì? Thiện xảo về thể nhập là thiện xảo về thiền, thiện xảo về sự đặc biệt của thiền là thiện xảo về thiền, thiện xảo bên trong thiền là thiện xảo về thiền, thiện xảo xuất ra khỏi sự thể nhập là thiện xảo về thiền, thiện xảo về bản chất ở thiền là thiện xảo về thiền, thiện xảo về sự bất lợi ở thiền là thiện xảo về thiền, thiện xảo về sự thoát ra ở thiền là thiện xảo về thiền, thiện xảo về việc nắm giữ theo kết quả của thiền, pháp tự nhiên không thối giảm ở kết quả suy xét theo kết quả của thiền và vị đã có sự đùa giỡn ở thiền đã được sanh lên đạt đến thiền liên quan đến thù thắng. Tuy nhiên, điều này là “thuộc về người này,” và việc nắm lấy hiện tượng của đối tượng từ (yếu tố) đã được mang lại từ hiện hữu không phải là năng lực của sự quyết đoán. Các hiện tượng về trạng thái chuyên nhất của tâm có lợi ích về cảnh giới tốt đẹp do năng lực của chỉ tịnh và sự không chìm xuống ở thiền đã vận hành đến Đạo Quả, đến chỉ tịnh. Trạng thái hành xả của định, chỗ trú của các hiện tượng có trước, là năng lực niệm của vị đã có sự nắm chặt ở năng lực chỉ định của các minh sát đã chuyển vận điều ấy.

¹ Chín dòng cuối trong dấu [] của đoạn văn *Pāḷi* ở trang 192 được thấy giống như đoạn văn trước đó nên đã lược bỏ, không dịch. Thêm nữa, phần dịch Việt cho phần trả lời câu hỏi “*Tattha katamā bhāvanā?* = Ở đây, sự tu tập là gì?” (trang 190-191) không được song song bởi lý do là phần *Pāḷi* vẫn có nhiều chỗ không được chuẩn mực về cấu trúc văn phạm, về chính tả, cũng như về sự chấm câu (ND).

2-3. Tattha katamā jhānapāramitā? Supāramitā mettā ‘kāmesu sattā kāmasaṅgasattā’ ti yamhi sutte desanāya vohārena dve saccāni niddiṭṭhāni: dukkhaṃ ca samudayo ca.¹ Vicayena hārena ye saṃyojanīyesu dhammesu vajjaṃ na passanti, te oghaṃ tarissantī’ ti netam ṭhānaṃ vijjati. Na tarissantī’ ti atthi, esā yutti ca vicayo ca.

4. Idaṃ nu kissa padaṭṭhānaṃ? Kāmesu sattā’ ti: pañca kāmaguṇā taṃ kāmataṇhāya padaṭṭhānaṃ, saṃyojane vajjamapassamānāti avijjāya padaṭṭhānaṃ. Na hi jātu saṃyojanasaṅgasattā oghaṃ tareyyuṃ vipulaṃ mahantaṃ’ ti: upādānassa padaṭṭhānaṃ.

5. Kāmesu sattā’ ti: Kāmā dvidhā: vatthukāmā ca kilesakāmā ca. Tattha kilesakāmā kāmataṇhā, kāmataṇhāya yuttā bhavanti rūpataṇhā bhavataṇhā, lakkhaṇena hārena, Saṃyojane vajjamapassamānā’ ti: saṃyojanaṃ, yo tattha chandarāgo tassa kiṃ padaṭṭhānaṃ? Sukhā vedanā dve ca indriyāni, sukhindriyaṃ ca somanassindriyaṃ ca, iti sukhāya vedanāya gahitāya tayopi vedanā gahitā honti. Vedanākkhandhe gahite sabbe pañcakkhandhā gahitā honti. Rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbā gahitā, vatthukāmesu gahitesu sabbāni cha bāhirāni āyatanāni gahitāni honti. Ajjhattikabāhiresu āyatanesu yo satto² ayaṃ vuccate lakkhaṇo hāro.

6. Tattha yo oḷārikamhi kilese ajjhāvasito sabbakilesesu so³ na tato sukhumataresu na vītarāgo bhavati. Tattha bāhirasaṃyojanaṃ mamanti, ajjhattasaṃyojanaṃ ahanti.

Tattha bhagavato ko adhippāyo? Ye oghaṃ taritukāmā te saṃyojanīyesu dhammesu ādīnavānupassino viharissantī’ ti, ayamettha bhagavato adhippāyo. Kāmesu sattāti yesu ca sattā, yena ca sattā, yesaṃ ca sattā, ayaṃ catubbidho ākāro sabbesaṃ hārabhāgiyo.

Tattha katamāni tīṇi vipallāsāni padaṭṭhānāni ca? Cittavipallāsassa diṭṭhivipallāsassa saññāvipallāsassa tayo vipallāsā tīṇi akusalamūlāni padaṭṭhānaṃ. Tīṇi akusalamūlāni hinappaṇītakāriyakammaṃ padaṭṭhānaṃ, catunnaṃ ca upādānaṃ doso akusalamūlaṃ dissati, hinappaṇītakāriyakammaṃ padaṭṭhānaṃ. Yathā mātuyā vā pituno vā aññatarassa vā puna uḷārassa bhikkhuno abhayaṃ deti, tattha añño micchā paṭipajjeyya kāyena vā vācāya vā. Tattha yo byāpādamupādāya tesam uḷārānaṃ rakkhāvaraṇaguttiyā anupālayanto yo uḷārānaṃ abhayaṃ deti, tesam abhaye dinne yo tattha micchā paṭipajjeyya, tattha so byāpādaṃ upādiyanto⁴ dosajaṃ kammaṃ karoti, –

¹ samudayaṃ ca - PTS.

² sato - Ma, PTS.

³ yo - Ma, PTS.

⁴ upādāyanto - Ma, PTS.

2-3. Ở đây, trạng thái toàn hảo của thiên là gì? Từ ái là trạng thái toàn hảo tốt đẹp. (?) Thông qua sự diễn tả bằng sự chỉ bảo ở Kinh: ‘*Bị dính mắc vào các dục, bị dính mắc bởi sự quyến luyến các dục, ...*’¹ hai Chân Lý được diễn giải là: Khổ và Tập. Thông qua cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu, ‘*những kẻ nào không nhìn thấy tội lỗi ở các pháp đưa đến sự ràng buộc, những kẻ ấy sẽ vượt qua dòng lũ,*’ sự kiện này không được biết đến, còn ‘*những kẻ ấy sẽ không vượt qua,*’ như thế thì có; đây là sự kết nối và sự tìm hiểu.

4. Vậy thì đây là nền tảng là của điều gì? *Bị dính mắc vào các dục*: là năm loại dục; điều ấy là nền tảng của tham ái về các dục. ‘*Không nhìn thấy tội lỗi ở sự ràng buộc*’ là nền tảng của vô minh. *Những kẻ bị dính mắc với các sự ràng buộc và các sự quyến luyến chắc chắn không thể vượt qua dòng lũ bao la rộng lớn*: là nền tảng của sự chấp thủ.

5. *Bị dính mắc vào các dục*: Có hai loại dục: vật dục và ô nhiễm dục. Ở đây, ô nhiễm dục là dục ái (tham ái về dục); sắc ái, hữu ái là được liên quan với dục ái thông qua sự truyền đạt bằng tướng trạng. *Không nhìn thấy tội lỗi ở sự ràng buộc*: Ở đây, mong muốn và luyến ái là thuộc về sự ràng buộc; cái gì là nền tảng của điều ấy? Cảm thọ lạc và hai quyền: lạc quyền và hỷ quyền; như thế, khi cảm thọ lạc được nắm giữ, ba thọ cũng được nắm giữ. Khi thọ uẩn được nắm giữ, toàn bộ năm uẩn được nắm giữ. Sắc-thinh-hương-vị-xúc (các vật dục) là được nắm giữ; khi các vật dục được nắm giữ, toàn bộ sáu ngoại xứ là được nắm giữ; người bị dính mắc ở các nội và ngoại xứ, ...; việc này được gọi là sự truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, người nào trú ở ô nhiễm thô thiển trong số tất cả các ô nhiễm, người ấy không xa lìa luyến ái ở các ô nhiễm vi tế hơn điều ấy. Ở đây, sự ràng buộc ở ngoại phần là ‘của tôi,’ sự ràng buộc ở nội phần là ‘tôi.’

Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? “*Những người nào có ý muốn vượt qua dòng lũ, những người ấy sẽ sống có sự quan sát sự bất lợi ở các pháp đưa đến ràng buộc,*” ở đây, điều này là chủ tâm của đức Thế Tôn. *Bị dính mắc vào các dục*: là bị dính mắc vào những gì, bị dính mắc bởi cái gì, bị dính mắc đối với những gì; đây là biểu hiện có bốn loại² liên quan đến cách truyền đạt trong số tất cả (các cách truyền đạt).

Ở đây, ba sự trái khuấy và các nền tảng (của chúng) là những gì? Ba bất thiện căn là nền tảng của ba sự trái khuấy: của sự trái khuấy của tâm, của sự trái khuấy của tướng, của sự trái khuấy của kiến. Ba bất thiện căn là nền tảng của hành vi và hành động thấp kém hay cao quý và của bốn chấp thủ. Bất thiện căn sân được thấy là nền tảng của hành vi và hành động thấp kém hay cao quý. Giống như người bố thí sự không sợ hãi (vô úy) đến người mẹ, hoặc đến người cha, hoặc đến bất cứ người nào, đến luôn cả vị tỳ khưu cao cả; ở đây, kẻ khác có thể thực hiện điều sai trái bằng thân hoặc bằng khẩu. Ở đây, người nào trong lúc duy trì sự phòng hộ, sự che chở, sự bảo vệ cho những vị cao cả ấy, (mặc dầu) có liên quan đến oán hận, người ấy (cũng) bố thí sự không sợ hãi đến những vị cao cả. Khi sự không sợ hãi đã được bố thí đến những vị ấy, người nào, ở đây, có thể thực hiện điều sai trái, ở đây, trong lúc chấp thủ oán hận, người ấy tạo ra hành động sanh lên do sân, –

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 283.

² Chỉ thấy ba biểu hiện được liệt kê, thay vì bốn (ND).

–yo tattha asādhu indriyā nīvaraṇaṃ yaṃ tesaṃ abhayaṃ dakkhiṇato saññaṃ idaṃ paṇitaṃ kāraṇaṃ yo puna¹ micchāpaṭipatti ayaṃ byāpādo hīnagamivakammaṃ lobho moho ca imāni nīvaraṇavacanāti² tāni cattāri upādānāni, tehi catūhi upādānehi yo so upādāno itthi vā puriso vā tesaṃ pañcakkhandhānaṃ, teyeva upādānā³ samudayo, idaṃ dukkhaṃ ca samudayo ca soyeva desanāhāro.

7. Tattha kāmesu ye na rajjanti,⁴ te ādīnavānupassanāya pajjanti, itissā kāmādhātuyā nekkhamitukāmatā, ayaṃ vuccati nekkhammacchando, yo tattha anabhisaṅkhārānaṃ kiñci visodheti tassa dhāvarā vā, ayaṃ abyāpādacchando, kiñci na vihiṃsati,⁵ ayaṃ vihiṃsāchando. Iti nekkhammābhinihatā tayo chandā: nekkhammacchando abyāpādacchando avihimsāchando, tattha nekkhammacchando alobho, abyāpādacchando adoso, avihimsāchando amoho. Imāni tīṇi kusalamūlāni aṭṭhasu sammattesu⁶ parahitāni, tesaṃ yeva catunnaṃ upādānānaṃ nirodhāya saṃvattanti. Sace vā puna kammaṃ kareyya kaṇhaṃ vā sukkaṃ vā, tassa vipākāhānāya saṃvattanti. Idaṃ kammaṃ akaṇhaṃ asukkaṃ kammakkhayāya saṃvattati. (A. iii, 384) Tattha yo tiṇṇaṃ akusalamūlānaṃ nirodho, ayaṃ nirodho, soyeva dhammo⁷ tattha paṭipadāni imāni dve saccāni, imāni cattāri saccāni. Āvaṭṭo hāro.

8. Kāmesu sattā ti ye sekkhā, te ekenevākārena sattā, ye puthujjanā, te dvihākārehi sattā. Tatthāyaṃ⁸ paṇho yo⁹ vibhajjabyākaraṇīyo vattabbo. (A. ii, 197) Kiñcāpi sotāpanno paṭisevati,¹⁰ no ca kho abhinivese satto so hi¹¹ apacayāya pahadati, na upacayāya sekkho hi kilesavasena kāme paṭisevati. Puthujjano pana kilesasamuṭṭhānāya kāme paṭisevati. Tattha kāmesu sattānaṃ catu-oghaṃ tarissatī 'ti vibhajjabyākaraṇīyo. Ayaṃ vibhatti.

9. Parivattano ti kāme ye neva¹² sajjanti na ca saṃyojanehi saṃyuttā, te oghaṃ tarissantī vipulaṃ mahantantaṃ 'ti. Ayaṃ suttassa paṭipakkho.

10. Vevacanan ti yo kāmesu satto yo ca tattha kāmānaṃ guṇo tattha viso satto yepi kāmānaṃ āhārā dhammā tattha viso satto tatthimaṃ kāmānaṃ vevacanaṃ, paṃko rājo sallaṃ¹³ gaṇḍo itī upaddavoti. Yāni vā pana aññāni vevacānāni. Tattha viso sattoti vevacanaṃ satto bandho mucchito gathito¹⁴ ajjhositto kāme ajjhāpanno parimutto tabbahulavihārī 'ti. Yāni vā pana aññāni vevacānāni, ayaṃ vevacano nāma.

¹ mayā puna tattha - Ma, PTS.

² nīvaraṇāni vacanāti - Ma, PTS.

³ upādāno - Ma, PTS.

⁴ pajjanti - Ma, PTS.

⁵ kiñci vihiṃsati - Ma, PTS.

⁶ sampattesu - Ma, PTS.

⁷ maggo - Ma, PTS.

⁸ tassā yaṃ - Ma, PTS.

⁹ yo - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁰ paṭiyevanāya - Ma, PTS.

¹¹ yo hi - Ma, PTS.

¹² yen' eva - PTS.

¹³ pāko rajo sallaṃ - Ma; pāko rajosallaṃ - PTS.

¹⁴ gadhito - Ma; gahito - PTS.

– ở đây, là sự che lấp do giác quan không tốt lành. Việc nào là tướng về việc cúng dường sự không sợ hãi đến những vị ấy, việc này là hành động cao quý. Hơn nữa, lối thực hành sai trái là oán hận, là hành động thấp kém, là tham lam, và là si mê; đây là các lời nói về các sự che lấp. Các điều ấy là bốn sự chấp thủ. Với bốn chấp thủ ấy, người nữ hoặc người nam có sự chấp thủ đối với năm uẩn ấy. (Năm uẩn là Khổ,) chính các thủ ấy là Tập, đây là Khổ và Tập; chính việc ấy là cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo.

7. Ở đây, những người nào không bị luyến ái ở các dục, những người ấy đạt đến việc quan sát sự bất lợi. Như thế, trạng thái ham muốn đi ra khỏi dục giới này được gọi là sự mong muốn xuất ly. Ở đây, trong số các sự tạo tác, không làm thương tổn bất cứ cái gì đâu yếu hoặc mạnh (?) là sự mong muốn không oán hận; không hãm hại bất cứ cái gì là sự mong muốn không hãm hại. Như thế, ba sự mong muốn được quyết đoán trong việc xuất ly là: mong muốn về xuất ly, mong muốn về không oán hận, mong muốn về không hãm hại. Ở đây, mong muốn về xuất ly là vô tham, mong muốn về không oán hận là vô sân, mong muốn về không hãm hại là vô si. Ba thiện căn này ở trong tám điều đúng đắn là những sự lợi ích cho người khác, chúng vận hành đưa đến sự diệt tận của chính bốn sự chấp thủ ấy. Hoặc hơn nữa, nếu một người tạo ra nghiệp đen hoặc trắng, thì chúng vận hành đưa đến việc hủy bỏ quả thành tựu của điều ấy; nghiệp không đen không trắng này vận hành đưa đến sự diệt trừ nghiệp. Ở đây, sự diệt tận ba bất thiện căn là Diệt, ở đây các lối thực hành chính là Đạo. Đây là hai Chân Lý. Đây là bốn Chân Lý. Là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

8. Bị dính mắc vào các dục: Các vị Hữu Học bị dính mắc chỉ với một biểu hiện, các phàm nhân bị dính mắc với hai biểu hiện. Ở đây, câu hỏi nên-được-giải-đáp-sau-khi-phân-tích này là cần được nói đến. Mặc dầu vị Nhập Lưu cũng thân cận một (dục) nào đó và quả thật không bị dính mắc vào sự chấp chặt, bởi vì vị ấy ra sức cho việc giảm thiểu, không vì việc tích lũy. Vị Nhập Lưu thân cận các dục chỉ vì tác động của ô nhiễm; trái lại phàm nhân thân cận các dục đưa đến việc sanh khởi ô nhiễm. Ở đây, trong số những kẻ bị dính mắc vào các dục, ‘người sẽ vượt qua bốn dòng lũ’ là điều nên được giải đáp sau khi phân tích. Đây là sự phân tích.

9. Sự đảo ngược: “*Những người nào không bao giờ dính mắc vào các dục và không bị gắn liền với các sự ràng buộc, những người ấy sẽ vượt qua dòng lũ bao la rộng lớn ấy;*” đây là phần đối nghịch của Kinh (này).

10. Từ đồng nghĩa: Người bị dính mắc vào các dục và trong trường hợp ấy là loại dục nào trong số các dục; ở đây, sự đi vào là bị dính mắc. Luôn cả các pháp là yếu tố nuôi dưỡng của các dục; ở đây, sự đi vào là bị dính mắc. Ở đây, đây là từ đồng nghĩa của các dục: ‘bãi lầy, bụi bặm, mũi tên, mọt ghẻ, tai họa, bất hạnh,’ hoặc các từ đồng nghĩa khác nữa; ở đây, sự đi vào là ‘bị dính mắc.’ Như thế, ‘bị dính mắc’ có từ đồng nghĩa là: ‘bị cột trói, bị mê mẩn, bị trói buộc, bị bám chặt, đã đạt đến các dục, không được hoàn toàn tự do,¹ sống nhiều với nó,’ hoặc các từ đồng nghĩa khác nữa. Đây gọi là từ đồng nghĩa.

¹Ở đây, có lẽ ở Pāli là *aparimutto* thay vì *parimutto* (ND).

11. Kāmappacārapaññattiyā kilesagocarapaññattiyā paññattaṃ¹ cittanti vevacanaṃ, satto tabbahulavihārī 'ti yāni vā pana aññāni. Ime kāmappacārapaññattiyā kilesagocarapaññattiyā paññattā bījapaññattiyā paññattā, saṅkhārā saṃyojanapaññattiyā paññattā, upādānaṃ hetupaññattiyā paññattaṃ, puggalo puggalapaññattiyā² paññatto.

12. Otaṇṇaṃ 'ti imāya paṭiccasamuppādo dukkhaṃ ca samudayo ca. Ye kilesā ye saṅkhārā saṃyojanāni ca pañcasu khandhesu saṅkhārakkhandho dhammāyatanesu akusalā dhammāyatanāni, indriyesu sukhindriyaṃ ca, somanassindriyaṃ ca. Ayaṃ indriyotaṇṇaṃ.³

13. Sodhanaṃ 'ti ettako, eveda ārambho niddisitaṃ suttaṃ.

14. Adhiṭṭhāno 'ti ime dhammā atthi ekattatāya paññattā, atthi vemattatāya. Ye saññā bāhiro kāme, te vemattatāya paññattā. Pañcasu kāmagaṇesu sattāti pariyuṭṭhānavipallāsā vemattatāya paññattā, 'oghaṃ tareyyuṃ vipulaṃ mahantaṃ 'ti avijjā ekattatāya paññattā.

15. Parikkhāro 'ti tassa ko hetu ko paccayo? Ārammaṇapaccayatāya paccayo. Ayoniso ca manasikāro sannissayassa paccayatāya paccayo. Avijjā samanantarapaccayatāya paccayo. Rāgānusayo hetupaccayatāya paccayo. Ayaṃ hetu, ayaṃ paccayo.

16. Samāropano paccayo 'ti ye kāmesu sattā sugatā surūpā 'ti⁴ ayaṃ kāmādhātuyā chando rāgo, te apuññamayā saṅkhārā. Te kiṃpaccayā? Avijjāpaccayā. Te kissa paccayā⁵? Viññāṇassa paccayā.⁵ Iti avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ, –pe– (yāva jarāmaṇaṃ) evametassa kevalassa mahato dukkhakkhandhassa samudayo hoti. (Ekaṃ suttaṃ gataṃ. Pañcanīvaraṇikaṃ suttaṃ kātappaṃ.)

7 - 3.

1. Tattha katamo desanāhāro nāma? Yā ca abhijjhā yo ca byāpādo yaṃ ca uddhaccaṃ, ayaṃ taṇhā, yaṃ ca thīnamiddhaṃ yaṃ ca kukkuccaṃ yā ca vicikicchā, ayaṃ diṭṭhi. Yā pana kāyassa akammaṇiyatā kiñcāpi taṃ middhaṃ, no tu sabhāvakesatāya kilesa, iti yā ca cittasalliyānā yā ca⁶ kāyakammaṇiyatā⁷ ayaṃ pakkhepakilesa⁸ na tu sabhāvakesa. –

¹ paññattā - Ma, PTS.

² puthupaññattiyā - Ma, PTS.

³ indriyo cāraṇa - PTS.

⁴ gatāsu rūpā ti - PTS.

⁵ paccayo - PTS.

⁶ cittaṃ salliyānāya ca - PTS.

⁷ kāyakammaṇiyatā - PTS.

⁸ pakkhopakilesa - Ma, PTS.

⁹ attasaññānupacittaṃ - Ma, PTS.

11. Ở sự mô tả về việc lai vãng với các dục, ở sự mô tả về hành xứ của ô nhiễm, từ đồng nghĩa được mô tả ‘một cách đa dạng’: ‘bị dính mắc ... sống nhiều với nó,’ hoặc các từ đồng nghĩa khác nữa. Các (dục) này được mô tả ở sự mô tả về việc lai vãng với các dục, ở sự mô tả về hành xứ của ô nhiễm, được mô tả với sự mô tả về mầm giống; các hành được mô tả với sự mô tả về sự ràng buộc; thủ được mô tả với sự mô tả về nhân; người được mô tả với sự mô tả về hạng người.

12. Sự liệt kê: ở (câu kệ) này là sự tùy thuận sanh khởi, Khổ, Tập, các ô nhiễm, các sự tạo tác và các sự ràng buộc; ở năm uẩn là hành uẩn; ở các pháp xứ là các pháp xứ bất thiện; ở các quyền là lạc quyền và hỷ quyền. Đây là sự liệt kê về quyền.

13. Sự làm rõ: Chừng ấy phần mở đầu này nên được diễn giải là ý nghĩa của Kinh.

14. Sự xác định: Các pháp này có (một số) được mô tả theo tính trạng đồng nhất, có (một số) theo tính trạng khác biệt. Các tướng về dục ở bên ngoài được mô tả theo tính trạng khác biệt. ‘*Bị dính mắc vào năm loại dục*’: các sự thâm nhập và các sự trái khuấy được mô tả theo tính trạng khác biệt. ‘*Có thể vượt qua dòng lũ bao la rộng lớn*’: vô minh được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Sự thiết yếu: Nhân gì, duyên gì của việc ấy? (Năm dục) là duyên với tính chất cảnh duyên. Sự tác ý đúng đường lối là duyên với tính chất đồng y chi duyên. Vô minh là duyên với tính chất đẳng vô gián duyên. Sự tiềm ẩn về luyến ái là duyên với tính chất nhân duyên. Đây là nhân, đây là duyên.

16. Sự xếp loại - Duyên: ‘Những người bị dính mắc vào các dục thì được đi đến cảnh giới tốt, có sắc đẹp’: đây là sự mong muốn, sự luyến ái về dục giới; các sự tạo tác ấy có yếu tố tạo thành là không có phước báu. Chúng do duyên gì? Do duyên vô minh. Chúng là duyên cho cái gì? Là duyên cho thức. Như thế, các hành do duyên vô minh, thức do duyên các hành, –nt– (cho đến lão tử). Như thế là sự sanh lên của toàn bộ khổ uẩn lớn lao này. (Một Kinh được hoàn tất. Kinh liên quan đến năm pháp che lấp nên được thực hiện.)

7 - 3.

1. Ở đây, cái gì gọi là cách truyền đạt bằng sự chi bảo? Tham đắm, oán hận, và phóng dật là tham ái; dã dượi và buồn ngủ, hối hận, và hoài nghi là tà kiến. Hơn nữa, trạng thái không thể sử dụng của thân có phần nào là sự buồn ngủ, nhưng không phải là ô nhiễm theo tính chất ô nhiễm từ bản chất. Như thế, sự dừng đứng của tâm và trạng thái không thể sử dụng của thân là cận phiền não thuộc phe nhóm, nhưng không phải là ô nhiễm từ bản chất.–

–Tattha attasaññānupacitaṃ⁹ kilamatho kukkuccānupacitaṃ¹ thīnaṃ, yā cittaṃsa liyanā, iti ime pañca nīvaraṇā cattāri nīvaraṇāni sabhāvakesā, thīnamiddhaṃ nīvaraṇapakkhepakilesa.² Yathā cattāro āsavā sabhāvāāsavatāya āsavā, no ku³ cittaśāsavatāya āsavāsabhāvātāya āsavā. Pakkhepa⁴āsavatāya āsavā. (M. Sutta 2) Atha panāha sukkantaṃ⁵ yena te sampayuttā vā vippayuttā vā āsavā, teyeva ete vattabbā sāsavā vā anāsavā vā.

2. Tattha katamo vicayo? Abhijjhā kāmataṇhā rūpataṇhā bhavataṇhā. Yaṃ vā pana kiñci ajjhosānagataṃ sāsavaṃ⁶ abhijjhitaṃsa mettānupassiya yo⁷ anattaṃ carati, tattha yo byāpādaṃ uppādeti, acari carissatī 'ti. Evaṃ pana⁸ āghātavattūni (A. iv, 408) kattabbāni.

3. Tassevaṃ byāpādānupassissa⁹ kilesa yo paridāho kāyakilamatho akammaṇiyatā middhaṃ cittaṇupassissa⁹ paṭighātena khīyanā¹⁰ idaṃ thīnamiddhaṃ. Tattha adhikaraṇaavūpasamo, idaṃ uddhaccaṃ. Yaṃ kiṃ kathamīti¹¹ idaṃ kukkuccaṃ. Yaṃ yathā idaṃ santīraṇaṃ, ayaṃ vicikicchā.

4. Tattha avijjā ca taṇhā ca atthi, idaṃ pariyyuṭṭhānaṃ. Āvaraṇaṃ nīvaraṇaṃ chadanaṃ upakkilesa ca atthi, idaṃ kāmaccchando kāmārāgapariyyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Byāpādo byāpādapariyyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Thīnamiddhaṃ thīnamiddhapariyyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Uddhaccakukkuccaṃ avijjāpariyyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Vicikicchā vicikicchāpariyyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Kāmārāgapariyyuṭṭhānaṃ anusayasamaṃyojanaṃ padaṭṭhānaṃ. Byāpādapariyyuṭṭhānaṃ paṭighasamaṃyojanaṃ padaṭṭhānaṃ. Thīnamiddhapariyyuṭṭhānaṃ mānasamaṃyojanaṃ padaṭṭhānaṃ. Avijjāpariyyuṭṭhānaṃ ca vicikicchāpariyyuṭṭhānaṃ ca diṭṭhisamaṃyojanasasa padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo hāro? Kāmārāgapariyyuṭṭhāne vutte sabbāni pariyyuṭṭhānāni vuttāni honti,¹² samaṃyojanesu vuttasu sabbasamaṃyojanāni vuttāni honti. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Ye ime pañca nīvaraṇā jhānapaṭipakkho, so dukkhasamudayo. Yaṃ phalaṃ, idaṃ dukkhaṃ. Tattha kāmaccchandassa nekkhammavitakko paṭipakkho. Byāpādassa abyāpādavitakko paṭipakkho. Tiṇṇaṃ nīvaraṇānaṃ avihimsāvitakko paṭipakkho. Iti ime tayo vitakkā. Nekkhammavitakko samādhikkhandhaṃ bhajati, abyāpādavitakko sīlakkhandhaṃ bhajati, avihimsāvitakko paññākkhandhaṃ bhajati. Ime tayo khandhā. Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo nīvaraṇappahānāya samvattati, yaṃ nīvaraṇappahānaṃ, ayaṃ nirodho. Imāni cattāri dhammāni.¹³ Ayaṃ catubyūho hāro.

¹ kukkuccānupacittaṃ - Ma, PTS.

² pakkhopakilesā - Ma, PTS.

³ tu - Ma, PTS.

⁴ pakkhe - Ma, PTS.

⁵ suttantaṃ - Ma, PTS.

⁶ sāsavā - Ma.

⁷ mettānupassayo - PTS.

⁸ nava - Ma, PTS.

⁹ nupassassa - PTS.

¹⁰ khiyanā - Ma, PTS.

¹¹ kasathamīti - Ma;

karathaṃ iti - PTS.

¹² hontīti - Ma, PTS.

¹³ saccāni - Ma, PTS.

–Ở đây, sự tích tụ của tướng về tự ngã, sự mệt nhọc, sự tích tụ của hối hận, sự đã dượt là các sự co rút của tâm; như thế, năm pháp che lấp này có bốn pháp che lấp là ô nhiễm từ bản chất, còn đã dượt và buồn ngủ là cận phiền não thuộc nhóm che lấp. Giống như bốn lậu hoặc là các lậu hoặc với trạng thái lậu hoặc từ bản chất, nhưng không phải với trạng thái lậu hoặc của tâm. (?) Có những lậu hoặc với trạng thái bản chất của lậu hoặc, có những lậu hoặc với trạng thái lậu hoặc do việc bị gắn ghép vào. Hơn nữa, điều đã nói về Kinh rằng: Các lậu hoặc ấy là được gắn liền hay là được tách rời thông qua bài Kinh nào, thì chúng sẽ được nói là có lậu hoặc hay không có lậu hoặc thông qua chính bài Kinh ấy.

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Tham đắm là tham ái về dục, tham ái về sắc, tham ái về hữu, hoặc bất cứ cái gì đi đến sự bám chặt, có lậu hoặc, của người đã bị tham đắm có sự quan sát về từ ái. “*Người thực hành điều bất lợi, ở đây, là người khởi lên sự oán hận, đã thực hành, sẽ thực hành (điều ấy).*” Và chín sự việc xung đột nên được thực hiện như vậy.

3. Như vậy, đối với người có sự quan sát về oán hận, ô nhiễm là sự nóng nảy, sự mệt nhọc của thân, trạng thái không thể sử dụng (của thân), sự buồn ngủ; đối với người có sự quan sát về tâm, do sự cạn kiệt đối với sự bất bình, có sự đã dượt và buồn ngủ này. Ở đây, sự không vắng lặng về xung đột (ở tâm) là sự phóng dật. Việc (suy nghĩ): “Điều này là thế nào?” là sự ngần ngại. Sự phán đoán là như thế này, đây là sự hoài nghi.

4. Ở đây, có vô minh và tham ái, đây là sự thâm nhập; có sự ngăn trở, sự che lấp, sự che đậy, và cận phiền não, sự mong muốn về dục này là nền tảng cho sự thâm nhập của sự luyến ái về dục. Oán hận là nền tảng cho sự thâm nhập của oán hận. Đã dượt và buồn ngủ là nền tảng cho sự thâm nhập của đã dượt và buồn ngủ. Phóng dật và hối hận là nền tảng cho sự thâm nhập của vô minh. Hoài nghi là nền tảng cho sự thâm nhập của hoài nghi. Sự thâm nhập của sự luyến ái về dục là nền tảng cho sự ràng buộc về tiêm ẩn. Sự thâm nhập của oán hận là nền tảng cho sự ràng buộc về bất bình. Sự thâm nhập của đã dượt và buồn ngủ là nền tảng cho sự ràng buộc về ngã mạn. Sự thâm nhập của vô minh và sự thâm nhập của hoài nghi là nền tảng cho sự ràng buộc về tà kiến.

5. Ở đây, cách truyền đạt bằng tướng trạng là gì? Khi sự thâm nhập của luyến ái về dục được nói đến thì tất cả các sự thâm nhập được nói đến; khi các sự ràng buộc được nói đến thì tất cả các sự ràng buộc được nói đến. Đây là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Năm pháp che lấp, – phần đối nghịch của thiện, – là nhân sanh Khổ. Cái nào là quả báo, cái ấy là Khổ. Ở đây, sự suy tầm về xuất ly là phần đối nghịch của sự luyến ái về dục; sự suy tầm về không oán hận là phần đối nghịch của oán hận; sự suy tầm về không hãm hại là phần đối nghịch của ba pháp che lấp (còn lại). Như thế, đây là ba sự suy tầm. Sự suy tầm về xuất ly liên quan đến định uẩn, sự suy tầm về không oán hận liên quan đến giới uẩn, sự suy tầm về không hãm hại liên quan đến tuệ uẩn. Đây là ba uẩn. Thánh Đạo tám chi phần vận hành đưa đến sự dứt bỏ các pháp che lấp; sự dứt bỏ các pháp che lấp là Diệt. Đây là bốn Chân Lý. Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận.

7. Tattha katamo āvaṭṭo hāro? Pañca nīvaraṇāni dasa bhavanti. Yadapi ajjhattaṃ sārājāti, tadapi nīvaraṇaṃ. Yadapi bahiddhā sārājāti, tadapi nīvaraṇaṃ. Evaṃ yāva vicikicchā, ime dasa nīvaraṇā. Ajjhattabahiddhā kilesā,¹ imāni dve saṃyojanāni ajjhattasaṃyojanaṃ ca bahiddhāsaṃyojanaṃ ca. Tattha ahanti ajjhattaṃ, mamanti bahiddhā. Sakkāyadiṭṭhi ajjhattaṃ, ekasatṭhi diṭṭhigatāni bahiddhā. Yo ajjhattaṃ chandarāgo rūpesu avītarāgo bhavati avītacchando. Evaṃ yāva² viññāṇe, ayaṃ ajjhattā taṇhā. Yaṃ chasu bāhiresu āyatanesu tīsu ca bhavesu ajjhosaṇaṃ, ayaṃ bahiddhā taṇhā. Imāni dve saccāni saṃyojanāni saṃyojanīyā ca dhammā. Tattha saṃyojanīyesu³ dhammesu yā nibbidānupassanā ca, ayaṃ maggo. Yaṃ saṃyojanappahānaṃ ayaṃ nirodho. Ayaṃ āvaṭṭo hāro.

8. Tattha katamo vibhattihāro? Saṃyojananti na etaṃ ekaṃsena. Mānasaṃyojanaṃ diṭṭhibhāgiyanti na taṃ ekaṃsena aditṭhamānaṃ nissāya mānaṃ na pajahati. Yo pañca uddhambhāgiyo māno kiñcāpi so diṭṭhipakkhe siyā, na tu orambhāgiyaṃ saṃyojanaṃ tassa pahānāya saṃvattati 'ti. Yo ca ahaṃkāro na paviddho, (S. v, 61) yaṃ panassa evaṃ hoti, kadāsu nāmāhaṃ taṃ⁴ santaṃ āyatanaṃ sacchikatvā upasampajja viharissāmi. ⁵ Yaṃ ariyā santaṃ⁶ āyatanaṃ upasampajja viharissanti 'ti. (M. i, 303-4) Ayaṃ abhijjhā na ca taṃ nīvaraṇaṃ. Atthi pana arahato kāyakilesamiddhaṃ ca okkamati, na ca taṃ nīvaraṇaṃ tassa thīnamiddhaṃ nīvaraṇanti na ekaṃsena. Ayaṃ vibhattihāro.

9. Parivattano 'ti: pañca nīvaraṇā pañcaṅgikena jhānena pahānaṃ gacchanti, ayaṃ tesam paṭipakkho nīvaraṇo asukassa pahināti na aññānuminitabbaṃ, paramatthamajjhataṃ,⁷ ayaṃ parivattanā.

10. Tattha katamo vevacano? Kāmacchando chandarāgo pemaṃ nikanti 'ti vevacanaṃ. Nīvaraṇaṃ chadanaṃ upakkilesa pariyuṭṭhānanti vevacanaṃ.

11. Paññattī 'ti: avijjāpaccayā⁸ kiccapaññattiyā paññatti, byāpādo vikkhepaññattiyā paññatti, thīnamiddhaṃ asamugghātapaññattiyā paññatti. Evaṃ sabbepi ete pañca nīvaraṇā imamhi sutte vikkhepapaññattiyā paññatti.

12. Tattha katamo otaraṇo? Ime pañca nīvaraṇā avijjā ca taṇhā ca. Tattha avijjāmūlā nīvaraṇā yā taṇhā ime saṅkhārā, te avijjāpaccayā, ime dve dhammā pañcasu khandhesu saṅkhārakkhandhapariyāpannā, āyatanesu dhammāyatanaṃ, dhātusu dhammadhātu, indriyesu imesaṃ dhammānaṃ padaṭṭhānaṃ sukhindriyassa ca somanassindriyassa ca itthindriyassa ca purisindriyassa ca.

¹ kilesa - PTS.

² yā pi - PTS.

³ saṃyojanesu - Ma; saṃyojanīyesu - PTS.

⁴ kadā su nāma mahantaṃ - PTS.

⁵ viharissanti - PTS.

⁶ ariyasantaṃ - PTS.

⁷ paramatthamajjhattaṃ - Ma, PTS.

⁸ avijjā - PTS.

7. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xoay vần là gì? Năm pháp che lấp trở thành mười. Bị luyến ái với cái gì thuộc nội phần, cái ấy là pháp che lấp. Bị luyến ái với cái gì thuộc ngoại phần, cái ấy cũng là pháp che lấp. Tương tự như vậy cho đến ... hoài nghi. Đây là mười pháp che lấp. Các ô nhiễm thuộc nội và ngoại phần; đây là hai sự ràng buộc: sự ràng buộc thuộc nội phần và sự ràng buộc thuộc ngoại phần. Ở đây, ‘tôi’ là thuộc nội phần, ‘của tôi’ là thuộc ngoại phần. Sự nhận thức sai trái về thân (thân kiến) là thuộc nội phần, 61 tà kiến là thuộc ngoại phần. Sự mong muốn và luyến ái thuộc nội phần liên quan đến các sắc là sự luyến ái chưa được xa lìa, sự mong muốn chưa được xa lìa, tương tự như vậy cho đến ... ở thức; đây là tham ái thuộc nội phần. Sự bám chặt vào sáu xứ bên ngoài và vào ba hữu; đây là tham ái thuộc ngoại phần. Đây là hai Chân Lý: các sự ràng buộc và các pháp đưa đến sự ràng buộc. Ở đây, việc quan sát sự nhầm chán ở các pháp đưa đến ràng buộc là Đạo. Việc dứt bỏ các sự ràng buộc là Diệt. Đây là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

8. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì? ‘Sự ràng buộc’: điều này không hẳn là như thế. ‘Sự ràng buộc của ngã mạn liên quan đến tà kiến’: điều ấy không hẳn là như thế, bởi vì ngã mạn không được nhìn thấy nên hành giả không dứt bỏ ngã mạn. Ngã mạn là (một trong) năm (ràng buộc) thuộc thượng phần, mặc dầu nó cũng có thể thuộc phe nhóm tà kiến, nhưng sự ràng buộc thuộc hạ phần không vận hành đưa đến việc dứt bỏ ngã mạn. Và việc tạo thành ‘tôi’ còn chưa được xuyên thấu là điều có thể xảy ra cho người này (rằng): “*Vậy thì khi nào ta sẽ chứng ngộ, đạt đến, và an trú ở xứ an tịnh ấy, là xứ an tịnh mà các bậc Thánh sẽ đạt đến và an trú?*” Đây là sự tham đắm, và điều ấy không phải là sự che lấp. Hơn nữa, có sự buồn ngủ, –là ô nhiễm của thân,– xâm nhập vị A-la-hán, và điều ấy không phải là pháp che lấp; đối với vị ấy, sự đã dượt và buồn ngủ không hẳn là ‘pháp che lấp.’ Đây là cách truyền đạt bằng sự phân tích.

9. Sự đảo ngược: Năm pháp che lấp đi đến sự dứt bỏ nhờ vào thiên có năm chi phần, đây là phân đối nghịch của chúng. ‘*Các pháp che lấp đối với một vị nào đó được dứt bỏ*’ sẽ không được suy luận theo cách khác, mục đích tối hậu là thuộc về mỗi cá nhân. (?) Đây là sự đảo ngược.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? ‘*Sự mong muốn về dục, sự mong muốn và luyến ái, sự yêu thương, sự đeo đuổi*’ là từ đồng nghĩa. ‘*Sự che lấp, sự che đậy, cận phiền não, sự thâm nhập*’ là từ đồng nghĩa.

11. Sự mô tả: Các duyên do vô minh là sự mô tả với sự mô tả về phận sự, oán hận là sự mô tả với sự mô tả về việc tán loạn, sự đã dượt và buồn ngủ là sự mô tả với sự mô tả về việc không thủ tiêu. Như vậy, tất cả năm pháp che lấp ấy ở bài Kinh này là sự mô tả với sự mô tả về việc tán loạn.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? Năm pháp che lấp này là vô minh và tham ái. Ở đây, các pháp che lấp có vô minh là gốc rễ; tham ái là các hành, chúng có vô minh là duyên; hai pháp này được gộp vào hành uẩn ở năm uẩn, vào pháp xứ ở các xứ, vào pháp giới ở các giới, vào nền tảng ở các quyền của các pháp này: của lạc quyền, của hỷ quyền, của nữ quyền, và của nam quyền.

13. Tattha katamo sodhano hāro? Idaṃ suttaṃ yathā ārabha nikkhittaṃ¹ so attho bhāsito imehi pañcahi padehi.

14. Tattha kāmacchando ca byāpādo ca vicikicchā ca na ekattatāya paññattā. Kāmāti na ekattatāya paññattā, atha khalu vemattatāya paññattā. Ayaṃ adhiṭṭhāno hāro.

15. Tattha katamo parikkhāro? Kāmacchandassa ayoniso manasikāro subhārammaṇapaccayo, subhanimittaṃ ca hetu. Byāpādassa ayoniso manasikāro āghātavatthūni ca paccayo, paṭighānusayo hetu. Thīnamiddhassa paṭisaṃhāro paccayo, pavattiyā kilamathā calanā taṃ ca hetu. Uddhaccakukkuccassa rajanīyaṃ² ārammaṇaṃ³ assādiyākindriyaṃ tāva aparipuṇṇaṃ ṇāṇaṃ⁴ paccayo, kāmasaññā ca diṭṭhianusayo ca hetu. Vicikicchāya nava mānavidhā ārammaṇaṃ mānānusayo, sova paccayo, vicikicchānusayo hetu. Ete pañca dhammā sahetu sappaccayā uppajjanti.

16. Tattha katamo samāropano hāro? Ime pañca nīvaraṇā cattāropi ete āsavā gaṇḍāpi⁵ ete sallāpi ete upādānāpi ete tesu eva bāhiresu dhammesu saṃkilesabhāgiyaṃ suttanti paññattiṃ gacchati. Ayaṃ samāropano hāro.

Niddiṭṭhaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ suttaṃ.

7 - 4.

“Manopubbaṅgamā dhammā”ti gāthā.

1. Tattha katamo desanāhāro? Imamhi sutte ko attho khandhavavattānena viññāṇakkhandhaṃ deseti, dhātuvavattānena manoviññāṇadhātuṃ,⁶ āyatanavavattānena manāyatanam, indriyavavattānena manindriyaṃ. Tassaṃ⁷ kiṃ pubbaṅgamā dhammā, saṃkhittena cha dhammā pubbaṅgamā dhammā, kusalamūlāni ca akusalamūlāni ca animittaṃ imamhi sutte kusalamūlaṃ desitaṃ. Tattha katamā manopubbaṅgamā dhammā? Mano tesaṃ pubbaṅgamaṃ, yathāpi balassa rājā pubbaṅgamo, evameva dhammānaṃ mano pubbaṅgamo.⁸

Tattha tividdhānaṃ pubbaṅgamānaṃ nekkhammacchandena abyāpādacchandena avihimsācchandena, alobhassa nekkhammacchandena pubbaṅgamo,⁹ adosassa abyāpādacchandena pubbaṅgamo,⁹ amohassa avihimsācchandena pubbaṅgamo.⁹

¹ ārabhanikkhittaṃ - PTS.

² rajjanīyaṃ - PTS.

³ ārammanīyaṃ - Ma; ārammanīyaṃ - PTS.

⁴ aparipuṇṇaṇca ṇāṇaṃ - Ma, PTS.

⁵ taṇhā pi - PTS.

⁶ manoviññāṇadhātu - PTS.

⁷ tassa - Ma, PTS.

⁸ pubbaṅgamā - Ma;
pubbaṅgamaṃ - PTS.

⁹ pubbaṅgamā - Ma, PTS.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Kinh này đã được trình bày sau khi mở đầu như thế; ý nghĩa ấy được nói với năm thuật ngữ này.

14. Ở đây, sự mong muốn về dục, oán hận, và hoài nghi là không được mô tả theo tính trạng đồng nhất, ‘các dục’ là không được mô tả theo tính trạng đồng nhất, và chúng quả thật là được mô tả theo tính trạng khác biệt. Đây là cách truyền đạt bằng sự xác định.

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Sự mong muốn về dục có tác ý không đúng đường lối và đối tượng đẹp là duyên, hiện tướng đẹp là nhân. Oán hận có tác ý không đúng đường lối và các sự việc xung đột là duyên, sự tiềm ẩn của bất bình là nhân. Sự dã dượi và buồn ngủ có sự thối chí là duyên, có các sự mệt nhọc, các sự dao động do sự vận hành là nhân. Phóng dật và hối hận có đối tượng khả ái, có giác quan hướng đến sự hứng thú, và trí chưa được đầy đủ là duyên, có dục tướng và sự tiềm ẩn của tà kiến là nhân. Hoài nghi có đối tượng từ chín loại ngã mạn và sự tiềm ẩn của ngã mạn là duyên, có sự tiềm ẩn của hoài nghi là nhân. Năm pháp này sanh khởi có nhân, có duyên.

16. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xếp loại là gì? Năm pháp che lấp này, cũng như bốn lậu hoặc này, các khối u này, các mũi tên này, các chấp thủ này, các điều này liên quan đến chính các pháp ở bên ngoài ấy; (việc ấy) đi đến sự mô tả là ‘*Kinh liên quan đến phiền não.*’ Đây là cách truyền đạt bằng sự xếp loại.

Kinh Liên Quan Đến Phiền Não Đã Được Diễn Giải.

7 - 4.

Câu kệ là: “*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, ...*”¹

1. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là gì? Điều gì là ý nghĩa ở Kinh này? Nó chỉ bảo về thức uẩn thông qua sự xác định về uẩn, về ý thức giới thông qua sự xác định về giới, về ý xứ thông qua sự xác định về xứ, về ý quyền thông qua sự xác định về quyền. Ở đó, cái gì là các pháp dẫn đầu? Một cách tóm tắt, sáu pháp là các pháp dẫn đầu: (ba) gốc rễ của thiện và (ba) gốc rễ của bất thiện (không được đề cập), ở Kinh này gốc rễ của thiện được chỉ bảo. Ở đây, các pháp có tâm là sự dẫn đầu là các pháp nào? Tâm là yếu tố dẫn đầu của chúng, cũng giống như vị vua là người dẫn đầu của đoàn quân, tương tự y như vậy, tâm là yếu tố dẫn đầu của các pháp.

Ở đây, với mong muốn về xuất ly, với mong muốn về không oán hận, với mong muốn về không hãm hại đối với các sự dẫn đầu theo ba loại: với mong muốn về xuất ly thì có sự dẫn đầu của vô tham, với mong muốn về không oán hận thì có sự dẫn đầu của vô sân, với mong muốn về không hãm hại thì có sự dẫn đầu của vô si.

¹ “*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, có tâm là chủ đạo, được tạo ra bởi tâm. Nếu (người nào) nói hay làm với tâm xấu xa, do điều ấy khổ đau đi theo người ấy ví như bánh xe (đi theo) bước chân của con vật đang kéo xe*” (*Dhammapadapāḷi - Pháp Cú, TTPV tập 28, trang 02, câu kệ 01*).

Tattha ‘manoseṭṭhā’ ti manasā ime dhammā ussaṭṭā, manena vā nimmitā, manova imesaṃ dhammānaṃ seṭṭhoti manova imesaṃ dhammānaṃ jeṭṭho ’ti’ manova imesaṃ dhammānaṃ ādhipaccaṃ karoti ’ti’ manoseṭṭhā.²

Manojavā ’ti’ yattha mano gacchati, tattha ime dhammā gacchantī ’ti’ manojavā. Yathā vāto sīghaṃ gacchati añño vā koci sīghaṃ gāmiko³ vuccate vātajavo ’ti’ pakkhigāmiko ’ti’, evameva ime dhammā manena sampajāyamānā gacchanti, tattha ime dhammā gacchantī ’ti’ manojavāti.

Te tividhā chandasamudānitā anāvilatā ca saṅkappo. Sattavidhā ca kāyikaṃ sucariṭaṃ vācasikaṃ sucariṭaṃ, te dasa kusalakammaṭṭhā.

Tattha ‘manasā ce pasannenā’ ti manokammaṃ, ‘bhāsati vā’ ti vacīkammaṃ, karoti vā ’ti’ kāyakaṃ. Imehi imasmiṃ sutte dasa kusalakammaṭṭhā paramāpi santā sīlavā so bhavati⁴ nivattiyaṃ⁵ na lokaniyyānāya, vāsanābhāgiyaṃ suttaṃ bhavati. Ayaṃ desanā.

2. Tattha katamo vicayo hāro? Manopubbaṅgamā dhammā ’ti’ kusalamūlāni ca aṭṭhaṅgasammattāni. Idaṃ suttaṃ.

3. Yuttī ’ti’: dasannaṃ kusalakammaṭṭhānaṃ yo vipāko so sukhavedaniyo abyāpādassaṅgamāno. ‘Chāyāva anapāyini’ ti’ anugacchati, atthi esā yutti.

4. Padaṭṭhānaṃ ’ti’: aṭṭhārasannaṃ manopavicārānaṃ padaṭṭhānaṃ. ‘Manopubbaṅgamā dhammā’ ti’ sabbakusalapakkhassa ime dhammā padaṭṭhānaṃ. ‘Manasā ce pasannenā’ ti’ yo cetaso pasādo, idaṃ saddhindriyassa padaṭṭhānaṃ. ‘Bhāsati vā’ ti’ sammāvācāya. ‘Karoti vā’ ti’ sammākammantassa ca sammāvāyāmassa padaṭṭhānaṃ.

5. Lakkhaṇo ’ti’: iti pubbaṅgamā dhammāti vedanāpubbaṅgamāpi ete, saññāpubbaṅgamāpi ete, saṅkhārapubbaṅgamāpi ete. Ye keci dhammā saḥajātā sabbe pubbaṅgamā etesaṃ dhammānaṃ. ‘Tato naṃ sukhamanveti’ ti’ somanassampi naṃ anveti yaṃ susukhacchāyā tadapi naṃ sukhaṃ tadapi anveti.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Manopubbaṅgamā ’ti’ na idaṃ ekādivacanaṃ.⁶ Kiṃ kāraṇā? Sabbe yeva ime cha viññāṇakāyā, imamhi bhagavato ko adhippāyo? Ye sukkena atthikā, te manam pasādentī ’ti’⁷ ayaṃ imamhi sutte bhagavato adhippāyo. Attho pubbeyeva niddiṭṭho.

¹ seṭṭhajeṭṭhoti - Ma, PTS.

² manoseṭṭho - PTS.

³ gāmako - Ma.

⁴ sīlavatā parāmā. So bhavati - Ma;
sīlavatā parāmāso bhavati - PTS.

⁵ vivattiyaṃ - Ma, PTS.

⁶ ekādivacanaṃ - Ma;
ekādi vacanaṃ - PTS.

⁷ pasādehi ti - PTS.

Ở đây, ‘có tâm là chủ đạo’ các pháp này được nổi bật bởi tâm, hoặc là được tạo ra bởi tâm, chính tâm là ‘tối thượng’ đối với các pháp này, chính tâm là ‘đứng đầu’ đối với các pháp này, chính tâm ‘thể hiện chủ quyền’ đối với các pháp này; có tâm là chủ đạo là như thế.

*Có tốc độ của tâm:*¹ ‘Tâm di chuyển đến nơi nào thì các pháp này di chuyển đến nơi ấy;’ có tốc độ của tâm là như thế. Gió di chuyển nhanh như thế nào hoặc bất cứ người nào đi nhanh được gọi là ‘có tốc độ của gió,’ ‘đi như chim,’ tương tự y như vậy, các pháp này, được sanh ra bởi ý, di chuyển; ở đây, ‘các pháp này di chuyển;’ có tốc độ của tâm là như thế.

Chúng được hình thành do mong muốn theo ba cách và không có tính chất khuấy động: sự suy tư (3 loại), bảy loại thiện hạnh do thân (3 loại) và thiện hạnh do khẩu (4 loại), chúng là mười đường lối hành động thiện.

Ở đây, ‘nếu ... với tâm trong sạch’ là ý nghiệp, ‘nói’ là khẩu nghiệp, ‘hay làm’ là thân nghiệp. Với những điều này, mười đường lối hành động thiện ở Kinh này là tối thắng, an tịnh; vị ấy là người có giới, ở vòng quay ngược lại, không đưa đến việc đi ra khỏi thế gian; là Kinh liên quan đến huân tập. Đây là sự chỉ bảo.

2. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu là gì? “*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, ...*” là các gốc rễ của thiện và tám chi phần chân chánh. Đây là Kinh.

3. Sự kết nối: Quả thành tựu của mười đường lối hành động thiện là đưa đến thọ lạc, được dính líu đến không oán hận. Nó đi theo ‘*ví như bóng có sự không lia khỏi (hình).*’ Có sự kết nối ấy.

4. Nền tảng: là nền tảng của mười tám sự quán xét của ý.² ‘*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu*’: các pháp này là nền tảng của toàn bộ phần thiện. ‘*Nếu ... với tâm trong sạch*’: Sự tịnh tín của tâm là nền tảng của tín quyền, ‘*nói*’ là thuộc về chánh ngữ, ‘*hay làm*’ là nền tảng của chánh nghiệp và chánh tinh tấn.

5. Tương trạng: Nói rằng: ‘*Các pháp (sở hữu tâm) có ... là sự dẫn đầu,*’ như thế thì chúng cũng có *thọ* là sự dẫn đầu, chúng cũng có *tướng* là sự dẫn đầu, chúng cũng có *các hành* là sự dẫn đầu. Bất cứ những pháp nào là đồng sanh, toàn bộ đều là sự dẫn đầu của các pháp ấy. ‘*Do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy,*’ hỷ tâm cũng đi theo người ấy, cái bóng vô cùng an lạc, sự an lạc ấy cũng đi theo người ấy.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? ‘*Có tâm là sự dẫn đầu,*’ điều này không phải là một sự định danh. Bởi lý do gì? Toàn bộ các điều này là sáu nhóm thức. Về điều này, chủ tâm của đức Thế Tôn là gì? ‘*Những người nào tầm cầu sự an lạc, những người ấy làm cho tâm được tịnh tín,*’ đây là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh này. Ý nghĩa đã được diễn giải ngay ở phần trước.

¹ *Dhammapadapāli* - *Pháp Cú* ghi là: ‘*manomayā*’ = ‘*được tạo ra bởi tâm*’ thay vì ‘*manojavā*’ như ở văn bản này (ND).

² Liên quan đến ba thọ (hỷ, ưu, xả) ở sáu giác quan (mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý) (ND).

7. Yāni hi kusalamūlāni, tāni aṭṭhānisamsamattā hetu, ayaṃ aṭṭhaṅgiko maggo. Dasa ṭhānāni desanāhetūni desanāpaccayā niddesanā ca. Tattha yaṃ maññe dukkhena saha nāmarūpaṃ viññāṇasammanti¹ aṅgena kusalamūlaṃ pahīyati. Ayaṃ appahīnabhūmiyaṃ samudayo. Yaṃ tesam pahānaṃ,² ayaṃ nirodho. Imāni cattāri saccāni. Ayaṃ āvaṭṭo hāro.

8. Vibhatti 'ti:

“Manopubbaṅgamā dhammā - manoseṭṭhā manojavā,³
manasā ce pasannena - bhāsati vā karoti vā,
tato naṃ sukhamanveti - chāyāva anapāyini ”ti.

Taṃ na ekaṃsena samaṇassa vā brāhmaṇassa vā pana hoti. Tassa vā micchādiṭṭhikassa sakasatthe⁴ cittaṃ pasādeti, tena ca pasannena cittaṃ bhāsati byākaroti na taṃ sukhamanveti na chāyāva anugāmini, dukkhameva taṃ anveti. Yathā mahantaṃ⁵ cakkam padamanveti, idaṃ taṃ vibhajjabyākaraṇiyaṃ, manasā ce pasannena kāyakammaṃ vacīkammaṃ sukhavedanīyanti sammaggate⁶ sukhavedanīyaṃ micchāgate⁷ dukkhavedanīyaṃ. Ayaṃ vibhatti.

9. Tattha katamo parivattano hāro? ‘Manopubbaṅgamā dhammā ’ti yaṃ manasā paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā dukkhamassānugāmini, etāni yeva dve suttāni bhāsītāni, esa eva ca paṭipakkho, yadidaṃ ...⁸

10. Vevacanan 'ti: mano⁹ cittaṃ viññāṇaṃ manindriyaṃ manoviññāṇa-dhātu.

11. Paññatti 'ti: ‘Manopubbaṅgamā dhammā ’ti ayaṃ mano kiñci paññattiyā paññattaṃ. ‘Dhammā ’ti kusalakammaphapaññattiyā paññattaṃ. ‘Manoseṭṭhā ’ti viṣiṭṭhapaññattiyā paññattaṃ. ‘Manojavā ’ti sahapaññattiyā paññattaṃ. ‘Cittāni ’ti nekkhammapaññattiyā paññattaṃ. ‘Manasā ce pasannena ’ti saddhindriyapaññattiyā paññattaṃ. ‘Manasā ce pasannena ’ti anāvilasaṅkappadutiyaṃ jhānapaññattiyā paññattaṃ. ‘Manasā ce pasannena ’ti assaddhānaṃ paṭipakkhapaññattiyā paññattaṃ. ‘Bhāsati vā ’ti sammāvācāpaññattiyā paññattaṃ. ‘Karoti vā ’ti sammākammanta-paññattiyā paññattaṃ. ‘Tato naṃ sukhamanveti ’ti jhānasamādhānaṃ. Indriyesu manindriyaṃ. Paṭiccasamuppāde viññāṇaṃ.

12. **Otaṇṇa** 'ti:¹⁰ ‘Manopubbaṅgamā dhammā ’ti mettā ca muditā¹¹ ca jhānesu dutiyaṃ jhānaṃ tatiyaṃ ca. Khandhesu saṅkhārakkhandha-pariyāpanno, dhātusu dhammadhātu, āyatanesu dhammāyatanaṃ, yaṃ kusalaṃ indriyesu sukhindriyaṃ ca somanassindriyaṃ ca padaṭṭhānaṃ.

¹ viññāṇasaccanti - Ma, PTS.

² pahānā - Ma, PTS.

³ manomayā - Ma, PTS.

⁴ sakasatte - PTS.

⁵ vahantaṃ - Ma, PTS.

⁶ samaggate - Ma, PTS.

⁷ micchaggate - Ma, PTS.

⁸ esa eva ca paṭipakkho - Ma;

esa eva paṭipakkho - PTS.

⁹ yadidaṃ mano - Ma, PTS.

¹⁰ otaṇṇa ti - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹¹ muditā - Ma.

7. Chính các gốc rễ của thiện là nhân của tám chi phần chân chánh; đây là Đạo tám chi phần. Mười sự kiện (hành động thiện) là các nhân cho việc chi bảo, là các duyên cho việc chi bảo, và là các sự diễn giải. Ở đây, điều có thể nghĩ đến là: ‘Danh sắc cùng với khổ là chân lý của thức,’ (?) như thế gốc rễ của (bất) thiện được dứt bỏ theo từng chi phần. Điều này, ở lãnh vực chưa được dứt bỏ, là Tập. Việc dứt bỏ đối với chúng là Diệt. Đây là bốn Chân Lý. Đây là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

8. Sự phân tích:

“*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu, có tâm là chủ đạo, có tốc độ của tâm. Nếu (người nào) nói hay làm với tâm trong sạch, do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy ví như bóng có sự không lìa khỏi (hình).*”

Tuy nhiên, điều ấy không hẳn là có đối với vị Sa-môn hoặc đối với vị Bà-la-môn. Hoặc đối với vị có tà kiến ấy thì nó làm cho tâm (của vị ấy) được trong sạch về mục đích của bản thân, và (vị ấy) nói hay làm bằng tâm trong sạch ấy thì không phải khổ đau¹ đi theo người ấy ví như bóng có sự đi theo (hình), mà chính hạnh phúc¹ đi theo người ấy giống như bánh xe lớn đi theo bước chân (của con thú đang kéo xe). Điều này nên được giải đáp sau khi phân tích điều ấy (rằng): ‘*Nếu với tâm trong sạch, thì thân nghiệp, khẩu nghiệp sẽ đưa đến thọ lạc,*’ khi đi đúng đường thì sẽ dẫn đến thọ lạc, khi đi sai đường thì sẽ dẫn đến thọ khổ. Đây là sự phân tích.

9. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự đảo ngược là gì? ‘*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu*’: là người nào nói hay làm với tâm xấu xa thì khổ đau đi theo người này; chính hai bài Kinh này đã được nói ra, và điều ấy chính là sự đảo ngược, ...

10. Từ đồng nghĩa: là ý, tâm, thức, ý quyền, ý thức giới.

11. Sự mô tả: ‘*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu*’: tâm này được mô tả với sự mô tả về phận sự.² ‘*Các pháp*’: được mô tả với sự mô tả về các đường lối hành động thiện. ‘*Có tâm là chủ đạo*’: được mô tả với sự mô tả đặc biệt. ‘*Có tốc độ của tâm*’: được mô tả với sự mô tả về năng lực. ‘*Tâm*’: được mô tả với sự mô tả về xuất ly. ‘*Nếu ... với tâm trong sạch*’: được mô tả với sự mô tả về tín quyền. ‘*Nếu ... với tâm trong sạch*’: được mô tả với sự mô tả về suy tư không bị khuấy động ở nhị thiên. ‘*Nếu ... với tâm trong sạch*’: được mô tả với sự mô tả về phía đối nghịch của những người không có đức tin. ‘*Nói*’: được mô tả với sự mô tả về chánh ngữ. ‘*Hay làm*’: được mô tả với sự mô tả về chánh nghiệp. ‘*Do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy*’: là sự gom chung lại các thiên, là ý quyền ở các quyền, là thức ở sự tùy thuận sanh khởi.

12. Sự liệt kê: ‘*Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu*’: là từ ái và tùy hỷ, là nhị và tam thiên ở các thiên, được gộp vào hành uẩn ở các uẩn, là pháp giới ở các giới, là pháp xứ ở các xứ, thiện ở các quyền có lạc quyền và hỷ quyền là nền tảng.

¹ Hai từ ‘khổ đau’ và ‘hạnh phúc’ đã được hoán chuyển vị trí so với văn bản *Pāli* (ND).

² Phận sự: ghi theo nghĩa *kicca* thay vì *kiñci* theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

Imesaṃ dhammānaṃ paṭiccasamuppannānaṃ phassapaccayā sukhavedanīyo phasso sukhavedanā, manopavicāresu somanassavicāro, chattimsesu paṭhamapadesu cha somasassanekkhammassitā. Iti ayaṃ otaraṇo hāro.

13. Tattha katamo sodhano hāro? Yaṃ atthaṃ ārabha idaṃ suttaṃ bhāsitaṃ, so attho niyutto, etamatthaṃ ārabha suttaṃ. Ayaṃ sodhano hāro.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno hāro? ‘Manopubbaṅgamā dhammā ’ti vemattapaññatti¹ na ekattapaññatti.² ‘Dhammā ’ti ekattatā³ na vemattapaññatti.¹ ‘Manasā ce pasannenā ’ti so pasādo duvidho⁴ ajjhattaṃ ca abyāpādāvikkhambhanato bahiddhā⁵ ca okappanato. So ajjhattapasādo duvidho⁴ samugghātapasādo ca vikkhambhanapasādo ca byāpādapariyuṭṭhānaṃ. Vighāto na mūlapasādo jātamūlampi vā. Pasādo sabyāpādaṃ vighātena. ‘Tato naṃ sukhamanveti ’ti sukhaṃ kāyikaṃ ca cetasikaṃ ca, appiyavippayogo’pi piyasampayogo’pi nekkhammasukhampi puthujjanasukhampi pītisambojjhaṅgampi cetasikaṃ sukhaṃ. Yampi passaddhakāyo sukhaṃ vedeti, (M. i, 36) tampi kāyikaṃ sukhaṃ, bojjhaṅgā ca cetasikaṃ sukhaṃ. Yampi passaddhakāyo sukhaṃ vedeti,⁶ tampi tañca sukhapadaṭṭhānaṃ paññattiyā yathāvuttaṃ taṃ aparāmaṭṭhaṃ kusalanāṃ dhammānaṃ. ‘Anveti ’ti appanā sandissati na cāyaṃ vā pattabhūto anveti. Tadidaṃ suttaṃ dvīhi ākārehi adhiṭṭhātappaṃ hetunā ca yo pasannamānaso vipākena ca yo dukkhavedanīyo.

15. Parikkhāro ’ti bhagavā pañcasatena bhikkhusaṅghena nagaraṃ pavisati rājagahaṃ. Tattha manusso puggalo⁷ bhagavantaṃ parivisati, tassa pasādo uppanno, kusalamūlapubbayogāvacaropi so aññesaṃ ca akkhāti idaṃ vācaṃ bhāsati: ‘Lābhā tesāṃ yesāṃ nivesanaṃ bhagavā pavisati amhākampi yadi bhavyeṃ mayampi bhagavato sampasādaṃ lacchamhā ’ti. Yena bhagavā tenañjaliṃ paṇāmetvā ‘namo bhagavato, namo bhagavato ’ti abyāpādamaṇo⁸ ekamante aṭṭhāsi. Tadanantare bhagavā imaṃ suttaṃ abhāsitta: ‘Manopubbaṅgamā dhammā ’ti. Sabbaṃ suttaṃ tattha yaṃ⁹ paresāṃ bhāsati, idaṃ vācākammaṃ. Yaṃ añjaliṃ paṇāmeti, idaṃ kāyakammaṃ. Yo manopasādo idaṃ manokammaṃ. Tattha yaṃ paresāṃ pakāseti bhāsati vaṇṇaṃ yesāṃ bhagavā nivesanaṃ gacchatī ’ti. Sabbaṃ tassa alobho kusalamūlaṃ, yaṃ bhagavati mettacittaṃ.¹⁰ Tassa adoso kusalamūlaṃ, yaṃ añjaliṃ paṇāmeti, mānaṃ ca niggaṇhāti. Tatthassa amoho kusalamūlaṃ pātubhavati.–

¹ vevacanapaññatti - Ma, PTS.

² ekatthapaññatti - PTS.

³ ekato - Ma, PTS.

⁴ dvidho - Ma.

⁵ vikkhambhanabahiddhā - Ma, PTS.

⁶ vedesi - Ma.

⁷ duggato - PTS.

⁸ abyāpādamaṇo - Ma.

⁹ tathā yaṃ - Ma;

tath ’āyaṃ - PTS.

¹⁰ mettacitto - Ma, PTS.

Đối với các pháp đã được tùy thuận sanh khởi này, do duyên xúc có xúc đưa đến thọ lạc, thọ lạc ở các sự quán xét của ý là sự xem xét hỷ tâm, ở ba mươi sáu cơ sở đầu tiên là sáu hỷ tâm nương tựa vào xuất ly. Như thế, đây là cách truyền đạt bằng sự liệt kê.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Kinh này được nói liên quan đến ý nghĩa nào thì ý nghĩa ấy đã được gắn liền, là Kinh liên quan đến ý nghĩa ấy. Đây là cách truyền đạt bằng sự làm rõ.

14. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xác định là gì? *‘Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu’*: là sự mô tả theo tính trạng khác biệt, không theo tính trạng đồng nhất. *‘Các pháp’*: là tính trạng đồng nhất, không phải là sự mô tả theo tính trạng khác biệt. *‘Nếu ... với tâm trong sạch’*: Sự trong sạch có hai loại: là sự không đê nén do không oán hận thuộc nội phần và là sự tín nhiệm thuộc ngoại phần. Sự trong sạch thuộc nội phần có hai loại: trong sạch do thủ tiêu và trong sạch do đê nén. (!) Việc tiêu diệt sự thâm nhập của oán hận không phải là sự trong sạch ở gốc rễ hoặc là cái gốc rễ đã được sanh ra; (?) sự trong sạch là nhờ vào việc tiêu diệt pháp có oán hận. *‘Do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy’*: là lạc thuộc thân và thuộc tâm. Sự xa lìa đối tượng không yêu mến, sự gắn bó với đối tượng yêu mến, hạnh phúc của việc xuất gia, hạnh phúc của phạm nhân, hỷ giác chi là lạc thuộc tâm. Việc ‘có thân an tịnh, hành giả cảm thọ lạc’ là lạc thuộc thân, và các giác chi là lạc thuộc tâm. Việc ‘có thân an tịnh, hành giả cảm thọ lạc’ cũng là nền tảng của lạc giống như đã được đề cập thông qua sự mô tả, điều ấy là không được bám víu đối với các thiện pháp. (?) *‘Đi theo’*: sự áp sát được nhìn thấy, và không phải trạng thái đã được đạt đến này đi theo (người ấy). Kinh này có thể được xác định theo hai biểu hiện: người có tâm ý trong sạch là theo nhân và việc đưa đến thọ khổ là theo quả thành tựu.

15. Sự thiết yếu: Đức Thế Tôn đi vào thành Rājagaha cùng với hội chúng tỳ khưu năm trăm vị. Ở đây, một người nam phục vụ đức Thế Tôn; niềm tịnh tín đã sanh khởi đến vị ấy. Là hành giả có sự thực hành trước đây và có thiện căn, vị ấy tuyên bố với những người khác và nói lời nói này: *‘Thật lợi ích cho những người ấy việc đức Thế Tôn đi vào chỗ trú ngụ của họ! Nếu điều ấy cũng có thể xảy đến cho chúng ta, chúng ta cũng sẽ đạt được niềm tịnh tín đối với đức Thế Tôn.’* Với tâm không oán hận, vị ấy đã chấp tay hướng đến đức Thế Tôn cúi chào (nói rằng): *‘Kính lễ đức Thế Tôn, kính lễ đức Thế Tôn!’* rồi đã đứng ở một bên. Kế đó, đức Thế Tôn đã nói Kinh này: *‘Các pháp (sở hữu tâm) có tâm là sự dẫn đầu.’* Toàn bộ bài Kinh là như thế. Ở đây, việc vị ấy nói với những người khác là khẩu nghiệp. Việc chấp tay cúi chào là thân nghiệp. Niềm tịnh tín ở tâm là ý nghiệp. Ở đây, vị ấy bày tỏ, ca ngợi đến những người khác việc ‘đức Thế Tôn đi vào chỗ trú ngụ của họ.’ Toàn bộ thiện căn vô tham của vị ấy là tâm từ ái đối với đức Thế Tôn. Thiện căn vô sân của vị ấy là việc chấp tay cúi chào và chế ngự ngã mạn. Ở đây, thiện căn vô si của vị này là rõ ràng.–

–Yaṃ uḷārapaññaṃ paṭilabhati, idamassa diṭṭhivipallāsappahānaṃ. Yo¹ tathāyeva saṃvaro hoti, idamassa saññāvipallāsappahānaṃ. Yaṃ manassa pasādanaṃ, idamassa cittavipallāsappahānanti akusalavipallāsānaṃ vikkhambhanaṃ pahānaṃ paccayo.

Tiṇi kusalamūlāni yo anāvilacittasaṅkappo, so tassa manasikāroti vuccati. Yaṃ kilesehi vikkhambhanaṃ iti vipallāsā ca ārammaṇā sappaccayatāya paccayo, kusalamūlāni ca sannissayatāya² paccayo, so ca manasikāro hetunā iminā paccayena cittaṃ uppannaṃ. Tattha yaṃ³ sattārammaṇaṃ⁴ cittaṃ pavattaṃ ayaṃ buddhānussati. Yampi bhagavato guṇe manasikaroti, ayamassa dhammānussati. Tattha satisampajāññaṃ hetu, ayaṃ ca paccayo, vācā paññāhetu, vitakkavicārā paccayo. Kāyasaṅkhārā kamma abhisāṅkhāro nāma hetu vā appaccayo sukhavedanīyassa kamma upacayo hetukā kamma paccayo.

16. Tattha katamo samāropano hāro? Manasāyeva pasannena satoyevettha pasanno apica cittavodānā sattā vimuccanti 'ti tena sattā cittapubbaṅgamā⁵ cittena pasannena cetanāpi tattha cittabhūtā bhavanti 'ti paṭighā ayaṃ cetanānaṃ pasādena kāyo cassa pasādo so ca ārabhati (*M.* i, 21) pasādena pasanno, saññānaṃ 'ti cassa aviparītā, so pañcavidho vikkhambhanā, kāyapassambhanāyevā pasādo cittaṃ pana pubbaṃyeva pasannaṃ. Ayaṃ samāropanā. Evaṃ pañcannampi pasādo. 'Tato naṃ sukhamanveti 'ti katamaṃ bhagavā niddisati? Na hi attasaccaṃ tassa kamma vipāko anveti, tassa upāyo anugacchati, yadā sitapaccayā⁶ uppajjate somanassaṃ avipparisāropi⁷ anveti. Ayaṃ samāropano hāro.⁸

7 - 5.

Mahānāma sakkassa Suttaṃ

1. "Imamhi cāhaṃ⁹ samaye (asato¹⁰ asampajāno) kālaṃ kareyyaṃ¹¹ kā mamassa gati¹² ko abhisamparāyoti¹³ mā bhāyī mahānāma mā bhāyī mahānāma, apāpakaṃ te maraṇaṃ bhavissati apāpikā kālakiriya, yassa kassaci mahānāma dīgharattaṃ saddhāparibhāvitaṃ cittaṃ, silaparibhāvitaṃ sutaparibhāvitaṃ "ti) (vitthārena kātappaṃ.)¹⁴ (*S.* iv, 371)

¹ yaṃ - Ma, PTS.

² sandissayatāya - Ma, PTS.

³ tatthāyaṃ - PTS.

⁴ sasatthārammaṇaṃ - Ma;

satthārammaṇaṃ - PTS.

⁵ tattha cittaṃ pubbaṅgamā - PTS.

⁶ yadā pi tappaccayaṃ - PTS.

⁷ avipparisāro so pi - PTS.

¹⁴ mā bhāyī Mahānāma yaṃ taṃ cittaṃ dīgharattaṃ saddhāparibhāvitaṃ silaparibhāvitaṃ sutacāgaparibhāvitaṃ vitthārena kātappaṃ - Ma, PTS.

⁸ samāropanā - PTS.

⁹ tasmim ce - Ma, PTS.

¹⁰ assato - Ma.

¹¹ kālaṃ kareyya - Ma, PTS.

¹² kā me bhavati - Ma, PTS.

¹³ assato abhisamāhāro yo - Ma;

asato abhisamāhāro yo - PTS.

–Việc vị ấy đạt được tuệ cao quý là sự dứt bỏ sự trái khuấy của kiến của vị này. Việc thu thúc đúng như thế ấy là sự dứt bỏ sự trái khuấy của tướng của vị này. Niềm tịnh tín của tâm là sự dứt bỏ sự trái khuấy của tâm của vị này, như thế đối với các sự trái khuấy bất thiện, sự đè nén, sự dứt bỏ là duyên.

Ba thiện căn: Sự suy tư ở tâm không bị khuấy động được gọi là ‘tác ý’ của vị ấy. Việc đè nén với các ô nhiễm như thế, các sự trái khuấy, và các đối tượng là duyên với tính chất hữu duyên, các thiện căn là duyên với tính chất đồng y chi duyên, và việc ấy là sự tác ý; với nhân với duyên này tâm được sanh lên. Ở đây, tâm được vận hành với đối tượng là bậc Đạo Sư, đây là tướng nhớ đến Phật. Hành giả tác ý đến các đức hạnh của đức Thế Tôn, đây là tướng nhớ đến Pháp của vị này. Ở đây, niệm và sự nhận biết rõ là nhân, và điều này (cũng) là duyên; lời nói và tuệ là nhân, sự suy tâm và xem xét là duyên. Các sự tạo tác của thân, sự tạo tác của nghiệp gọi là nhân hoặc là không có duyên; sự tích lũy của nghiệp đưa đến thọ lạc do có liên quan đến nhân là duyên của nghiệp.

16. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xếp loại là gì? ‘Nếu ... với tâm trong sạch’:¹ ở đây, chính người có niệm là được trong sạch. Hơn nữa, ‘do thanh lọc tâm mà các chúng sanh được giải thoát.’ Vì thế, các chúng sanh, –có tâm là sự dẫn đầu, có sự cố ý với tâm trong sạch,– ở đây là ‘có trạng thái của tâm’ khỏi sự bất bình; đây là tập hợp của các sự cố ý với niềm tịnh tín, và niềm tịnh tín ấy của người này được khởi sự. Được trong sạch với niềm tịnh tín, các tướng của người này không còn bị sai lệch. (Niềm tịnh tín) ấy có năm loại do sự đè nén. (?) Sự yên tịnh của thân chính là niềm tịnh tín đã được nương vào tâm; hơn nữa, tâm đã được trong sạch vào trước đó. Đây là sự xếp loại. Niềm tịnh tín của năm loại (?) cũng tương tự như vậy. ‘Do điều ấy hạnh phúc đi theo người ấy’: Đức Thế Tôn diễn giải thế nào? Bởi vì quả thành tựu của nghiệp ấy không đi theo sự thật về bản ngã, mà cách thức của nó đi theo; vào lúc hỷ tâm sanh lên do duyên mỉm cười, thì sự không ăn năn cũng đi theo. Đây là cách truyền đạt bằng sự xếp loại.

7 - 5.

Kinh Mahānāma dòng Sakya

1. “Nếu tôi từ trần vào lúc này (không có niệm, không có sự nhận biết rõ), cảnh giới tái sanh dành cho tôi là gì, kiếp sau của tôi là gì?” “Này Mahānāma, chớ sợ hãi! Này Mahānāma, chớ sợ hãi! Cái chết của người sẽ không tồi tệ, sự từ trần của người sẽ không tồi tệ. Này Mahānāma, tâm của bất cứ người nào, trong một thời gian dài, đã được phát triển đầy đủ với tín, đã được phát triển đầy đủ với giới, đã được phát triển đầy đủ với văn, ...” (nên được thực hiện với chi tiết).

¹ Có lẽ ở đây ‘*manasā ce pasannena*’ (xem câu kệ số 2 của *Dhammapadapāḷi* - Pháp Cú) thay vì ‘*manasāyeva pasannena*’ (ND).

1. Cāgena ca paññāya ca kiṃ dasseti? Yā saddhā sā cetaso pasādo, yā anāvilalakkhaṇā sā saddhā. Kiṃ kāraṇā? Anāvilalakkhaṇattā,¹ anāvilalakkhaṇā hi saddhā. Apare āhu, guṇapārisuddhi²niṭṭhāgamana-lakkhaṇā, yaṃ ca apare vā vacanapaṭiggahalakkhaṇā saddhā.

Aparo pariyāyo: attānaṃ yaḍi evaṃ okappeti 'nāhaṃ kiñci jānāmi' ti, eso³ ahaṃ tattha anuññattā anaññathā 'ti,⁴ ayaṃ saddhāti. Aparo pariyāyo: ekasatṭhiyā diṭṭhigatānaṃ ādinavānupassanā aniccaṃ dukkhamanattā 'ti. Tena ca paḍiṭṭhaṃ bhavati yathā gambhīre udapāne udakaṃ cakkhunā passati na ca kāyena abhisambhunāti, evamassa ariyā nijjhānakkhantiyā diṭṭhi bhavati, na ca samajikatā,⁵ ayaṃ vuccati saddhā. Sā ca lokikā. Aparo pariyāyo: khamati puthujjanabhūtaṃ vāsati jātiko⁶ sakkāyādhiṇā na niveso,⁷ etaṃ⁸ ekanti nayasañña yathābhūtaṃ diṭṭhiyā tu khalu mudūhi pañcahi indriyehi dassanamaggena pahīnā bhavanti. Diṭṭhekaṭṭhā ca kilesā, ayaṃ saddhā.

Sotāpattāṅgamudukkhāyaṃ bhūmiyaṃ paripuṇṇā vuccati. Tasmim yeva bhūmiyaṃ sekkhasīlaṃ ariyā dhārayan 'ti⁹ vuccati, tasmim yeva bhūmiyaṃ mudupañña paññindriyan 'ti vuccati, tasmim yeva bhūmiyaṃ khandhehi anatthikatā,¹⁰ ayaṃ cāgo. Tasmā saddhā cāgādhiṭṭhānena niddisitabbā. Yatikenā bhiyyo manena sā hissa viparītā diṭṭhikā asaddhā,¹² sā nayanaupadhisu samattā¹³ samādinā. Tattha saddhindriyaṃ yo kāmaṃ parivāsati¹⁴ iti santapāpapaṭinissaggā na¹⁵ cāgādhiṭṭhānaṃ, paññindriyena paññādhiṭṭhānaṃ, sīlena upasamādhiṭṭhānaṃ. Ime cattāro dhammā sīlaṃ paribhāvayanti saddhā sīlaṃ cāgo ca paññāti.

Tattha saddhāya oghaṃ tarati. (ss. *Sn.* ck.184) Yaṃ sīlaṃ, ayaṃ appamādo. Yo cāgo, idaṃ paññāya kammaṃ. Yā paññā, idaṃ paññindriyaṃ. Tattha yaṃ paññindriyaṃ, taṃ tīsu aveccappasādesu. Yaṃ sīlaṃ taṃ saddhindriyesu. Yo cāgo so catusu jhānesu. Yā paññā, sā saccesu. Sati sabbatthagāminī tassa sekkhassa bhaddikā gati¹⁷ bhaddiko abhisamparāyo.

Tassa sammutṭhasatikassa sīlaṃ karontassa na tāya sammutṭhasatitāya tāni vā indriyāni taṃ vā kusalamūlaṃ kammavipākaṃ bhavati. Tassa tikassa atthaniddeso:¹⁹ tattha saddhā sīlaṃ cāgo paññā cattāro dhammā. Yā saddhā yā ca paññā idaṃ manosucaritaṃ. Yaṃ sīlaṃ, idaṃ kāyikaṃ vācayikaṃ²⁰ sucaritaṃ. Yo cāgo idaṃ cetasiṃkaṃ alobho sucaritaṃ, iti citte gahite pañcakkhandhā gahitā bhavanti. Imehi dhammehi sucaritaṃ idaṃ dukkhaṃ ca ariyasaccaṃ padaṭṭhānaṃ maggassa.

¹ anāvilalakkhaṇā - Ma, PTS.

² guṇapārisuddhi - Ma, PTS.

³ esā - Ma, PTS.

⁴ anaññatāti - Ma, PTS.

⁵ sacchikatā - Ma, PTS.

⁶ vāsati cāti ko - Ma; vāsati cati ko - PTS.

⁷ sakko yadhinānāniveso - PTS.

⁸ na etaṃ - Ma, PTS.

⁹ dhāranti - Ma, PTS.

¹⁰ anattikatā - PTS.

¹¹ tena - PTS.

¹² assaddhā - Ma.

¹³ pamattā - Ma, PTS.

¹⁴ parivissanti - Ma, PTS.

¹⁵ paṭinissaggānaṃ - PTS.

¹⁶ saddhindriyaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ bhati - Ma.

¹⁸ kāyasammutṭhassatitāya - PTS.

¹⁹ tika assa attaniddeso - PTS.

²⁰ vācasikaṃ - Ma, PTS.

1. Thông qua xả thí và tuệ, điều gì được nhìn thấy? Tín là sự trong sạch của tâm; điều được suy tư không bị khuấy động là tín. Bởi lý do gì? Tính chất của tướng trạng không bị khuấy động, bởi vì tín có tướng trạng không bị khuấy động. Những người khác đã nói là ‘tướng trạng đi đến sự hoàn hảo hoàn toàn trong sạch về đức hạnh,’ hoặc một số người khác đã nói là ‘tín có tướng trạng chấp nhận lời nói.’

Một cách thức khác: Nếu một ai tin chắc về bản thân như vậy: ‘Tôi không biết bất cứ điều gì,’ ‘Tôi đây trong trường hợp ấy là có trạng thái không biết, – thì không khác biệt,’ (!) đây là ‘tín.’ Một cách thức khác: Việc quan sát sự bất lợi ở 61 tà kiến là ‘vô thường, khổ, vô ngã,’ và điều ấy được nhìn thấy bởi người ấy. Giống như một người nhìn thấy bằng mắt nước ở giếng sâu, và không thể với đến bằng thân; tương tự như vậy, quan điểm thánh thiện là do sự suy xét rồi chấp nhận và còn chưa được chứng ngộ; điều này được gọi là ‘tín,’ và nó là hợp thể. Một cách thức khác: Phạm phu chấp nhận sự bám chặt thuộc về thân kiến có nguồn gốc từ hai mươi (tà kiến); điều này là tướng về phương pháp ‘đồng nhất’ (?) trong việc thấy đúng theo thực thể. Quả thật nhờ vào năm quyền yếu kém thông qua đường lối thấy mà các ô nhiễm đứng chung với tà kiến được dứt bỏ; đây là tín. (?)

Tín được gọi là đầy đủ ở lãnh vực lối vào¹ các chi phần Nhập Lưu. Chính ở lãnh vực ấy, giới thuộc về Hữu Học được gọi là ‘vật nâng đỡ các bậc Thánh;’ chính ở lãnh vực ấy, tuệ yếu kém (vẫn) được gọi là ‘tuệ quyền;’ chính ở lãnh vực ấy, trạng thái không còn mục đích với các uẩn (do tái sanh), đây là sự xả thí. Vì thế, tín nên được diễn giải theo sự xác định về xả thí. Do ý ấy được tăng thêm, chính tín ấy, với quan điểm bị sai lệch, có thể trở thành không có đức tin; nó được đầy đủ, được thọ trì liên quan đến việc dẫn đi và mầm tái sanh. Ở đây, tín quyền là (với ý nghĩa) ‘phụng sự việc ham muốn,’ như thế thì những sự buông bỏ về các ác pháp đang hiện diện không phải là sự xác định về xả thí; sự xác định về tuệ là thông qua tuệ quyền, sự xác định về an tịnh là thông qua giới. Bốn pháp này làm viên mãn giới: tín, giới, xả thí, và tuệ.

Ở đây, nhờ vào tín mà vượt qua dòng lũ. Giới là sự không xao lãng; xả thí là hành động do tuệ; tuệ là tuệ quyền. Ở đây, tuệ quyền là ở ba sự tịnh tín bất động, giới là ở tín quyền, xả thí là ở bốn thiên, tuệ là ở các Chân Lý, niệm có sự đưa đến mọi điều lợi ích. Vị Hữu Học ấy có cảnh giới tái sanh tốt lành, có kiếp sau tốt lành.

Đối với vị ấy, trong lúc thực hành giới đầu có niệm bị lơ là, nhưng không vì niệm bị lơ là ấy mà các quyền ấy hoặc thiện căn ấy trở thành quả thành tựu của nghiệp. Sự diễn giải về ý nghĩa của nhóm ba ấy là: Ở đây, tín, giới, xả thí, tuệ là bốn pháp. Tín và tuệ là thiện hạnh về ý; giới là thiện hạnh thuộc thân, thuộc khẩu; xả thí là thiện hạnh với sở hữu tâm vô tham; như thế khi tâm được nắm giữ thì năm uẩn được nắm giữ. Thiện hạnh với các pháp này là Chân Lý Cao Thượng về Khổ, là nền tảng của Đạo.

¹ Được hiệu đính thành *sotāpattāṅgamukkhāyaṃ* theo Ngài Ñāṇamoli (ND).

2. Tattha katamo vicayo hāro? Yā ca saddhā yaṃ ca sīlaṃ, taṃ kissa karoti. Yā saddhatāya¹ bhagavantaṃ anussarati mattenapi hatthinā samāgato,² assagokukkarehi³ sabbam sīlena nappaṭipajjati kāyena vā vācāya vā, ṭhānaṃ visārado⁴ bhavati 'ti avippaṭisārī, paññā yassa⁵ paññattaṃ upaṭṭhabeti, tassa akhaṇḍassa sīlaṃ yaṃ na pacchitassammohassa⁶ akusalacittaṃ uppajjati micchādītṭhisahagataṃ vā, ayaṃ vicayo hāro.

3. Dhammavādino bhāddikāgati⁷ bhavissati atthi esā yutti.

4. Tattha katamo padaṭṭhāno hāro? Yamidaṃ cittaṃ dīgharattaṃ paribhāvitaṃ saddhāya sīlena cāgena paññāya samādhinā paṭhamajjhānassa padaṭṭhānaṃ. Yā saddhā assa anāvilasaṅkappā⁸ taṃ dutiyajjhānassa padaṭṭhānaṃ. Tṇi ca aveccappasādā, yaṃ⁹ sīlaṃ taṃ ariyakantaṃ taṃ sīlakkhandhassa padaṭṭhānaṃ. Yā paññā sā paññākkhandhassa padaṭṭhānaṃ. Ime ca dhammā idaṃ ca cittaṃ ekodibhūtasamādhissa padaṭṭhānaṃ. Saddhā saddhindriyassa padaṭṭhānaṃ. Cāgo samādhindriyassa padaṭṭhānaṃ. Paññā paññindriyassa padaṭṭhānaṃ. Saddhā ca paññā ca vipassanāya padaṭṭhānaṃ. Sīlaṃ ca cāgo ca samathassa padaṭṭhānaṃ. Saddhā ca paññā ca avijjāvirāgāya paññāvimuttiyā padaṭṭhānaṃ. Sīlaṃ ca cāgo ca rāgavirāgāya cetovimuttiyā padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo hāro? Viññāṇe vutte saddhā sati bhāvitā¹⁰ sabbe pañcakkhandhā vuttā bhavanti. Saddhāya bhaṇitāya sabbāni sattadhanāni (*D.* iii, 251) bhaṇitāni honti saddhādhanam –pe– Sīlakkhandhe vutte samādhikkhandho ca paññākkhandho ca vuttā bhavanti. Yaṃ taṃ cittaṃ dīgharattaṃ paribhāvitaṃ, pacchimake kāle na¹¹ tadanuparivattinī¹² bhavissati 'ti, netam ṭhānaṃ vijjati. Tattha saññāpi tadanuparivattinī bhavati. Yepi tajjātikā dhammā, tepi tadanuparivattino bhavanti, rūpasaññā rūpasañcetanānupassanamanasikāro, evaṃ channaṃ āyatanānaṃ viññāṇakāye. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Idha sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye bhaddikaṃ¹³ gatiṃ¹⁴ ākaṅkheyyuṃ,¹⁵ bhaddikaṅca abhisamparāyaṃ, te saddham sīlaṃ cāgaṃ paññaṃ ca manasi karissanti. Ayaṃ adhippāyo. Ye caññepi sattā tathāgatassa sammukhaṃ na paṭiyujjante,¹⁶ imaṃ dhammaṃ sotā avippaṭisāraṃ kālaṃ karissantī 'ti. Ayaṃ adhippāyo

¹ saddhā tāya - Ma, PTS.

² samāgatā - Ma, PTS.

³ assa bho kukkurā - Ma;
assa lokuttarā - PTS.

⁴ ṭhānavisārado - PTS.

⁵ paññāya 'ssa - PTS.

⁶ pacchi tassaṃ mohassa - Ma.

⁷ bhaddikārā ti - Ma, PTS.

⁸ anāvilasaṅkappo - Ma, PTS.

⁹ aveccappasādāyaṃ - PTS.

¹⁰ bhāvite - Ma, PTS.

¹¹ kālena - PTS.

¹² tadanuparivatti - Ma, PTS.

¹³ bhaddhikaṃ - PTS.

¹⁴ bhatim - Ma; bhati - PTS.

¹⁵ ākaṅkheyya - Ma, PTS.

¹⁶ paṭiyujjhante - Ma.

¹⁷ avippaṭisārato - Ma, PTS.

2. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu là gì? Tại sao lại thực hành tín và giới? Với trạng thái tín, hành giả tưởng nhớ đến đức Thế Tôn cho đâu bị đối đầu với con voi say, với các loài ngựa, bò, chó, (vị ấy) hoàn toàn không vi phạm giới bằng thân hay bằng khẩu; ‘được tự tin về tư cách’ là không có sự ăn năn; vị nào có trạng thái nhận biết được thiết lập bởi tuệ thì giới của vị ấy không bị bể vỡ; đối với vị có sự mê mờ đã được bóc vỏ thì không có tâm bất thiện sanh khởi hoặc sự đồng hành với tà kiến. Đây là cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu.

3. Sẽ có cảnh giới tốt lành cho vị nói Pháp; có sự kết nối ấy.

4. Ở đây, cách truyền đạt bằng nền tảng là gì? Tâm đã được phát triển đầy đủ một thời gian dài với tín, với giới, với xả thí, với tuệ, với định là nền tảng của sơ thiền. Tín từ sự suy tư không bị khuấy động của vị này là nền tảng của nhị thiền. Ba sự tịnh tín bất động và giới được yêu quý bởi các bậc Thánh là nền tảng của giới uẩn. Tuệ là nền tảng của tuệ uẩn. Các pháp này và tâm này là nền tảng của định có trạng thái nhất điểm. Tín là nền tảng của tín quyền. Xả thí là nền tảng của định quyền. Tuệ là nền tảng của tuệ quyền. Tín và tuệ là nền tảng của minh sát. Giới và xả thí là nền tảng của chỉ tịnh. Tín và tuệ là nền tảng của sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh. Giới và xả thí là nền tảng của sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái.

5. Ở đây, cách truyền đạt bằng tương trạng là gì? Khi thức được nói đến, với tín, niệm được tu tập, thì toàn bộ năm uẩn được nói đến. Khi tín được đề cập thì tất cả bảy loại tài sản được đề cập: tài sản về tín –nt–. Khi giới uẩn được nói đến thì định uẩn và tuệ uẩn được nói đến. “Tâm đã được phát triển đầy đủ một thời gian dài, vào thời điểm cuối cùng, sẽ không có sự xoay vần theo điều ấy;” sự kiện này không được biết đến. Ở đây, tương có sự xoay vần theo điều ấy, luôn cả các pháp nào sanh ra từ điều ấy cũng có sự xoay vần theo điều ấy: là sắc tướng, sắc tư, sự quan sát, và tác ý; tương tự như vậy ở nhóm thức của sáu xứ. Đây là cách truyền đạt bằng tương trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh? Những người nào mong muốn cảnh giới tái sanh tốt lành và kiếp sau tốt lành, những người ấy sẽ tác ý đến tín, giới, xả thí, và tuệ; điều này là chủ tâm (của đức Thế Tôn). Thậm chí những chúng sanh khác, đâu không gặp gỡ đối diện với đức Như Lai (nhưng) được nghe Pháp này thì sẽ từ trần không có ăn năn; điều này là chủ tâm (của đức Thế Tôn).

7. Tattha katamo āvaṭṭo hāro? Idampi cattāro dhammā; saddhā ca paññā ca assaddhiyaṃ ca avijjaṃ ca hananti. Sīlaṃ ca cāgo ca taṇhaṃ ca¹ dosaṃ ca hananti. Tassa dve mūlāni pahiyanti, dukkhaṃ nivatteti, appahīnabhūmiyaṃ ca dvimūlāni pañcakkhandhā. Dve ariyasaccāni samatho ca vipassanā ca. Dvinnāṃ mūlānaṃ pahānaṃ. Imāni dve saccāni nirodho ca maggo ca. Ayaṃ āvaṭṭo hāro.

8. Tattha katamā² vibhatti? Yaṃ taṃ cittaṃ saddhāparibhāvitaṃ –pe– Sace puthujjanassa tassapi bhaddikā gati³ bhavissati 'ti na ekaṃsena, tassa kammaṃ diṭṭheyeva dhamme vipākanti paccessati. Aparamhi vā pariyāye bhavissati. Yaṃ vā atītaṃ vipākāya paccupaṭṭhitaṃ. Tappaccayāni cetanāni⁴ ye yathā mahākammavibhaṅge (*M.* iii, 214-15) tenāyaṃ vibhajjabyākaraṇiyo niddeho dhammacārino yā bhaddikā gati⁵ 'ti.

9. Tattha katamā parivattanā? Assaddhiyaṃ dussīlyaṃ⁶ maccheraṃ duppaññaṃ⁷ ca paṭipakkhena pahīnā bhavanti, ayaṃ parivattanā.

10. Tattha katamaṃ vevacanaṃ? Yaṃ taṃ cittaṃ dīgharattaṃ paribhāvitaṃ cittaṃ manoviññāṇaṃ –pe– Yā saddhā sā⁸ saddhābalaṃ saddhindriyaṃ. Yaṃ sīlaṃ, taṃ sucariṭaṃ, saṃyamo niyamo damo khandhatā, imāni tassa vevacanaṇi. Yo cāgo so paṭinissaggo alobho vossaggo⁹ cāgadiṭṭhānaṃ.¹⁰ Yā paññā sā paññatā¹¹ paññappabhā paññindriyaṃ paññābalaṃ.

11. Tattha katamā paññatti? Yaṃ taṃ cittaṃ bījapaññattiyā¹² paññattaṃ, paribhāvanā vāsanāpaññattiyā paññattaṃ,¹³ saddhā pasādapaññattiyā paññattā, sīlaṃ sucariṭapaññattiyā paññattaṃ, cāgo puññakiriyaṃ paññattiyā paññatto, paññā vīmaṃsāpaññattiyā paññattā. Ime tayo dhammā saddhā sīlaṃ cāgo paññavato pārisuddhiṃ gacchanti.

12. Tattha katamo otaraṇo? Yaṃ cittaṃ taṃ khandhesu viññāṇakkhandho, dhātusu manoviññāṇadhātu, āyatanesu manāyatanaṃ. Ye cattāro dhammā te khandhesu saṅkhārakkhandhe pariyāpannā –pe– dhātusu āyatanesu.

13. Tattha katamo sodhano hāro? Idaṃ bhagavato bhāsitaṃ mahānāmena sakkena pucchitena, sabbamaṃ taṃ niyuttaṃ.

¹ taṇhā ca - Ma, PTS.

² katamo - Ma, PTS.

³ bhati - Ma, PTS.

⁴ cetāni - Ma; c' etāni - PTS.

⁵ bhati ti - Ma, PTS.

⁶ dussīlyaṃ yaṃ - Ma.

⁷ duppaññayaṃ - PTS.

⁸ yaṃ - Ma, PTS.

⁹ vosaggo - Ma.

¹⁰ cāgo yitṭhānaṃ - Ma;
cāgodiṭṭhānaṃ - PTS.

¹¹ paññattā - Ma, PTS.

¹² bījaṃ paññattiyā - Ma, PTS.

¹³ paññatti - Ma, PTS.

7. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xoay vần là gì? Việc này cũng là bốn pháp: tín và tuệ diệt trừ sự không có đức tin và vô minh, giới và xả thí diệt trừ tham ái và sân hận. Đối với người ấy, hai gốc rễ được dứt bỏ; người ấy làm dừng lại khổ và năm uẩn với hai gốc rễ ở lãnh vực chưa được dứt bỏ. Hai Chân Lý Cao Thượng (là Khổ và Tập). Chỉ tịnh và minh sát là sự dứt bỏ hai gốc rễ. Đây là hai Chân Lý Diệt và Đạo. Đây là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

8. Ở đây, sự phân tích là gì? “*Tâm đã được phát triển đầy đủ với tín – nt– Nếu đối với phàm nhân thì cảnh giới tái sanh tốt lành cũng sẽ có cho người ấy,*” không hẳn là nghiệp của người ấy có quả thành tựu sẽ chín muồi ngay trong thời hiện tại, hoặc sẽ thành tựu ở đời sống khác, hoặc là việc nào ở quá khứ được sẵn sàng đưa đến quả thành tựu (hiện tại). Và các duyên cho việc ấy là các sự cố ý, giống như ở Kinh *Mahākammavibhaṅga*,¹ vì thế sự diễn giải này: “*Cảnh giới tái sanh tốt lành dành cho người thực hành Giáo Pháp*” là nên được giải đáp sau khi phân tích.

9. Ở đây, sự đảo ngược là gì? Không có đức tin, ác giới, bòn xén, và tuệ tồi là được dứt bỏ bởi phân đối nghịch; đây là sự đảo ngược.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? Tâm đã được phát triển đầy đủ một thời gian dài là tâm, ý và thức, –nt– Tín là tín lực, tín quyền. Giới là thiện hạnh, sự chế ngự, sự hạn định, sự rèn luyện, trạng thái liền lặn, đây là các từ đồng nghĩa của nó. Sự xả thí là sự buông bỏ, vô tham, sự buông ra, sự xác định về xả thí. Tuệ là trạng thái nhận biết, ánh sáng tuệ, tuệ quyền, tuệ lực.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? Tâm được mô tả với sự mô tả về hạt giống, sự phát triển đầy đủ được mô tả với sự mô tả về huân tập, tín được mô tả với sự mô tả về tịnh tín, giới được mô tả với sự mô tả về thiện hạnh, xả thí được mô tả với sự mô tả về việc làm phước thiện, tuệ được mô tả với sự mô tả về thẩm xét. Ba pháp này, –tín, giới, xả thí,– của vị có tuệ đi đến sự hoàn toàn trong sạch.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? Cái nào là tâm, cái ấy là thức uẩn thuộc các uẩn, là ý thức giới thuộc các giới, là ý xứ thuộc các xứ. Bốn pháp được gộp vào hành uẩn thuộc các uẩn, –nt– thuộc các giới, thuộc các xứ.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Điều này đã được đức Thế Tôn nói khi được hỏi bởi Mahānāma dòng Sakya, toàn bộ điều ấy được kết nối.

¹ *Majjhimanikāya* - Trung Bộ, bài Kinh 136 (ND).

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno? Idaṃ cittaṃ vemattatāya paññattaṃ, akusalehi cittehi aparibhāvitehi, paribhāvītanti yāni puna paribhāvītāni, aññesampi tattha upādāya paññattaṃ, sabbepeime cattāro dhammā ekattatāya paññattā, bhaddikā gati¹ 'ti¹ kāmabhogino, neva² rūpadhātu arūpadhātu. Manussāti sabbā bhaddikā gati³ tadeva kathāya paññattaṃ, ayaṃ paññatti.

15. Tattha katamo parikkhāro? Cittassa indriyāni paccayo ādhipateyyapaccayatāya, manasikāro hetupaccayatāya paccayo. Saddhāya lokikā paññā hetupaccayatāya paccayo yoniso ca manasikāro paccayo. Sīlassa patirūpadesavāso paccayo. Attasammāpaṇidhānaṃ ca hetu, cāgassa alobho hetu, avipparisāro ca hetupaccayo. Paññāya⁴ parato ca ghoso ajjhattaṃ ca yoniso manasikāro hetupaccayo.⁵

16. Tattha katamo samāropano? Yaṃ taṃ cittaṃ dīgharattaṃ paribhāvītanti cetasikāpi. Ettha sabbe dhammā paribhāvītā bhaddikā teti⁶ bhavissati, bhaddako⁷ uppattiko⁸ abhisamparāyo. Iti ye keci mānusakā⁹ upabhogaparibhogā, sabbe bhaddikā gatiyeva.¹⁰ Ayaṃ samāropano.

7 - 6.

Uddhaṃ adho sabbadhi vippamutto 'ti¹¹ gāthā. (Ud. 74) Tattha kiṃ uddhaṃ nāma? Yaṃ ito uddhaṃ bhavissati anāgāmī, idaṃ uddhaṃ. Adho nāma yamatikkantamatītaṃ,¹² idamavoca¹³ udānatanti.¹⁴ Tattha atitena sassatadiṭṭhi pubbantakappikānaṃ¹⁵ aparantadiṭṭhi kesañci, ucchedadiṭṭhiṃ yaṃ¹⁶ vuttakappikānaṃ imā ceva diṭṭhiyo ucchedadiṭṭhi ca sassatadiṭṭhi ca.

Tatthāyaṃ sassatadiṭṭhi: imāni pannarasapadāni sakkāyadiṭṭhi sassataṃ bhajanti: 'Rūpavantaṃ me attā, attani me rūpaṃ, rūpasmiṃ me¹⁷ attā 'ti yaduccate paññaṃ paridahanti. (?) Yā ucchedadiṭṭhi sā pañca padāni¹⁸ ucchedaṃ bhajanti. Te¹⁹ 'taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ 'ti passanti, 'rūpaṃ me attā 'ti tathārūpā catubbidhā sakkāyadiṭṭhi ucchedena ca sassatena ca, evaṃ pañcasu khandhesu vīsativatthukāya diṭṭhiyā pannarasa padāni pubbantaṃ bhajanti sassatadiṭṭhiyā pañca padāni aparantaṃ bhajanti ucchedadiṭṭhiyā.

¹ bhatī ti - Ma, PTS.

² teva - Ma, PTS.

³ bhatī - Ma, PTS.

⁴ paññā - Ma, PTS.

⁵ hetupaccayo ca - Ma;
hetu paccayo ca - PTS.

⁶ te bhatī - Ma, PTS.

⁷ bhaddikā - Ma, PTS.

⁸ upapattiko - Ma, PTS.

⁹ manussakā - Ma, PTS.

¹⁰ bhatiyeva - Ma, PTS.

¹¹ vītarāgoti - Ma, PTS.

¹² yaṃ atikkantaṃ atītaṃ - PTS.

¹³ idaṃ adho ca - PTS.

¹⁴ apadānatanti uddhaṃ - Ma;
apadānaṃ ti uddhaṃ - PTS.

¹⁵ pubbantākappikānaṃ - Ma, PTS.

¹⁶ ucchedadiṭṭhiyaṃ - Ka;
ucchedadiṭṭhiṃ ayaṃ - PTS.

¹⁷ rūpaṃ me - Ma, PTS.

¹⁸ pañcasatāni - Ma, PTS.

¹⁹ tesam - PTS.

14. Ở đây, sự xác định là gì? Tâm này được mô tả theo tính trạng khác biệt với các tâm bất thiện không được phát triển đầy đủ. *Được phát triển đầy đủ*: thêm nữa, điều được mô tả nương vào nơi ấy là thuộc về những tâm khác đã được phát triển đầy đủ; thậm chí tất cả bốn pháp này cũng được mô tả theo tính trạng đồng nhất. *Cảnh giới tái sanh tốt lành*: là đối với người hưởng dục, không phải là sắc giới, vô sắc giới. *Loài người*: tất cả là có cảnh giới tái sanh tốt lành, chính điều ấy được mô tả ở lời thuyết giảng; đây là sự mô tả.¹

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Đối với tâm, các quyền là duyên với tính chất trưởng duyên, tác ý là duyên với tính chất nhân duyên. Đối với tín, tuệ hiệp thế là duyên với tính chất nhân duyên, và tác ý đúng đường lối là duyên. Đối với giới, việc cư ngụ ở địa phương thích hợp là duyên, và việc quyết định đúng đắn cho bản thân là nhân. Đối với sự xả thí, vô tham là nhân, và không ăn năn là nhân và duyên. Đối với tuệ, lời phát biểu từ người khác và tác ý đúng đường lối của bản thân là nhân và duyên.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? Tâm được phát triển đầy đủ một thời gian dài, các sở hữu tâm cũng vậy. Ở đây, tất cả các pháp được phát triển đầy đủ, cảnh giới tái sanh sẽ là tốt lành, việc tái sanh, kiếp sau sẽ là tốt lành. Như thế, những ai thuộc loài người có sự hưởng thụ và thọ dụng, tất cả đương nhiên là có cảnh giới tái sanh là tốt lành. Đây là sự xếp loại.

7 - 6.

Câu kệ là: “*Bên trên, bên dưới, khắp mọi nơi, vị đã được giải thoát ...*”² Ở đây, cái gì gọi là bên trên? Cái nào từ đây trở lên sẽ là tương lai, đây là bên trên. Bên dưới gọi là cái đã vượt qua, quá khứ; người ta đã nói cái này là “đã được khơi lại.” Ở đây, thường kiến về quá khứ liên quan đến các kiếp sống thuộc giới hạn quá khứ, quan điểm về giới hạn tương lai của những người nào đó là đoạn kiến; đây chính là hai quan điểm liên quan đến các kiếp sống đã được nói đến: đoạn kiến và thường kiến.

Ở đây, đây là thường kiến: mười lăm thuật ngữ này về thân kiến là chung nhóm với thường kiến: ‘*Tự ngã của tôi có sắc, sắc của tôi ở trong tự ngã, tự ngã của tôi ở trong sắc*’;³ chúng viện dẫn điều được nói đến như thế là tuệ. (?) Đoạn kiến là năm thuật ngữ chung nhóm với sự đứt đoạn. Chúng thấy rằng: ‘*Mạng sống và thân thể là một*,’ ‘*sắc là tự ngã của tôi*,’ bốn loại thân kiến là có hình thức như thế với đoạn kiến và thường kiến; tương tự như vậy là mười lăm thuật ngữ của (thân) kiến với hai mươi luận điểm liên quan đến năm uẩn là chung nhóm với giới hạn quá khứ, năm thuật ngữ của thường kiến là chung nhóm với giới hạn tương lai của đoạn kiến.

¹ Có lẽ ở đây nên là ‘*ayaṃ adhiṭṭhāno*’ (‘*đây là sự xác định*’), thay vì ‘*ayaṃ paññatti*’ (ND).

² Xem câu kệ đầy đủ ở trang 35 (ND).

³ Ba quan điểm này phối hợp với ‘sắc, thọ, tưởng, hành, thức’ (3 x 5) sẽ là mười lăm (ND).

Tattha ‘ayamahamasmī ’ti passanto¹ rūpaṃ attato samanupassati, so ucchedavādī, ‘rūpavantañca attānaṃ, attani ca rūpaṃ, rūpasmim vā attā ’ti so passati cāti iti ucchedadiṭṭhi ca attato paṭissarati² sassatadiṭṭhi pubbantato ca paṭissarati.² ‘Ayamahamasmī ’ti na samanupassati. Tassa diṭṭhāsavā pahānaṃ gacchanti. So³ tisu addhāsu pubbante ca aparante ca tena tena niddiṭṭhāneva⁴ uddhaṃ adho sabbadhi vītarāgo⁵ ‘ahamasmī ’ti na anupassati ’ti iminā dvārena iminā payogena iminā upāyena. Imaṃ dassanabhūmi ca sotāpattiphalaṃ ca. So ariyo payogo anabhāvaṃgatena saṃsārena, apunabbhavāyāti⁶ yo koci ariyo payogo apunabbhavāya⁷ mudūni vā pañcindriyāni majjhāni adhimattāni vā⁸ sabbhaṃ punabbhavapahānāya⁹ saṃvattanti. ‘Ahan ’ti diṭṭhogho kāmogho bhavogho avijjogho ca odhiso.

1. Tattha desanāhārena cattāri saccāni. Pañcahi indriyehi sotāpattiphaleṇa ca dve saccāni maggo ca nirodho ca. Sakkāyasamudayena dve saccāni dukkhaṃ ca samudayo ca, ayaṃ desanā hāro.

2. Tattha katamo vicayo? ‘Ayamahamasmī ’ti asamanupassanto tīṇi dassanā pahātabbāni¹⁰ saṃyojanāni pajahati, ayaṃ vicayo.

3. Tattha katamā yutti? Tividhā puggalā, koci ugghaṭitaññū koci vipañcitaññū koci neyyo. Ugghaṭitaññū tikkhindriyo ca tato vipañcitaññū mudindriyo tato mudindriyo¹¹ neyyo.

Tattha ugghaṭitaññū tikkhindriyatāya dassanabhūmimāgama sotāpattiphalaṃ pāpuṇāti, ekabījako bhavati. Ayaṃ paṭhamo sotāpanno. Vipañcitaññū mudūhi indriyehi dassanabhūmimāgama sotāpattiphalaṃ pāpuṇāti, kolaṃkolo ca hoti. Ayaṃ dutiyo sotāpanno. Tattha neyyo dassanabhūmimāgama sotāpattiphalaṃ pāpuṇāti, sattakkhattuparamo ca bhavati. Ayaṃ tatiyo sotāpanno.

Tattha¹² esā yutti mudumajjhādhimattehi indriyehi mudumajjhādhimattaṃ bhūmiṃ sacchikareyya, sakkāyadiṭṭhippahānena¹³ vā diṭṭhigatāni pajahati. Ayaṃ yutti.

4. Tattha katamo padaṭṭhāno? Tattha sakkāyadiṭṭhi sabbamicchādiṭṭhiyā padaṭṭhānaṃ, sakkāyo nāmarūpassa padaṭṭhānaṃ, nāmarūpaṃ sakkāyadiṭṭhiyā padaṭṭhānaṃ, pañca indriyāni rūpini rūparāgassa padaṭṭhānaṃ, saḷāyatanaṃ ahaṃkāraṃ padaṭṭhānaṃ.

¹ passantā- Ma, PTS.

² paṭissarati - PTS.

³ yo - Ma, PTS.

⁴ niddiṭṭhāneva - Ma, PTS.

⁵ vītarāgo ayaṃ - PTS.

⁶ apunabbhavāti - Ma, PTS.

⁷ punabbhavāya - Ma, PTS.

⁸ adhimattāni vā - PTS.

⁹ apunabbhavappahānāya - Ma;

apunabbhavā pahānāya - PTS.

¹⁰ dassanappahātabbāni - Ma;

dassanapahātabbāni - PTS.

¹¹ mudindriyehi - Ma, PTS.

¹² atthi - Ma, PTS.

¹³ sakkāyadiṭṭhippahānā - PTS.

Ở đây, trong khi thấy rằng: ‘*Tôi là cái này*’ thì nhận thấy sắc là tự ngã, người ấy theo học thuyết đoạn kiến; và người ấy thấy rằng: ‘*Tự ngã có sắc, và sắc ở trong tự ngã, hoặc tự ngã ở trong sắc,*’ như thế đoạn kiến thừa nhận là tự ngã, còn thường kiến thừa nhận là giới hạn quá khứ. Vị không nhận thấy: ‘*Tôi là cái này*’ thì các tà kiến lậu của vị ấy đi đến dứt bỏ. Vị ấy, có luyện ái đã được xa lìa phía bên trên, bên dưới, khắp mọi nơi, trong ba thời với giới hạn quá khứ, với giới hạn tương lai, thông qua từng cách diễn giải ấy, không quan sát: ‘*Tôi là*’ bằng cửa (giác quan) này, bằng sự thực hành này, bằng cách thức này. Đây là lãnh vực của việc thấy và là quả vị Nhập Lưu. Sự thực hành thánh thiện ấy với việc đã đi đến trạng thái không còn hiện hữu thông qua luân hồi, ‘*đưa đến việc không còn hiện hữu lại nữa,*’ bất cứ sự thực hành thánh thiện nào đưa đến việc không còn hiện hữu lại nữa, hoặc năm quyền đầu là yếu kém, trung bình, hay vượt trội, tất cả đều vận hành đưa đến việc dứt bỏ sự hiện hữu lần nữa. ‘*Tôi*’ là dòng lũ tà kiến, dòng lũ của dục, dòng lũ của hữu, và dòng lũ vô minh là cuối cùng.

1. Ở đây, với cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là bốn Chân Lý. Với năm quyền và quả vị Nhập Lưu là hai Chân Lý: Đạo và Diệt. Với nhân sanh khởi của hiện thân là hai Chân Lý: Khổ và Tập. Đây là cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo.

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Trong khi không nhận thấy: ‘*Tôi là cái này*’ thì dứt bỏ ba sự ràng buộc cần được dứt bỏ do thấy (kiến). Đây là sự tìm hiểu.

3. Ở đây, sự kết nối là gì? Ba hạng người: hạng người hiểu nhanh, hạng người hiểu chậm,¹ hạng người cần-được-dẫn-dắt. Người hiểu nhanh có quyền sắc bén, và kể đến là người hiểu chậm có quyền yếu kém, kể đến là người cần-được-dẫn-dắt có quyền yếu kém.

Ở đây, người hiểu nhanh với trạng thái quyền sắc bén sau khi đạt đến lãnh vực của việc thấy, chứng đắc Quả vị Nhập Lưu, và là vị Nhất Chứng;² đây là hạng Nhập Lưu thứ nhất. Người hiểu chậm với các quyền yếu kém sau khi đạt đến lãnh vực của việc thấy, chứng đắc Quả vị Nhập Lưu, và là vị Gia Gia; đây là hạng Nhập Lưu thứ nhì. Ở đây, người cần-được-dẫn-dắt, sau khi đạt đến lãnh vực của việc thấy, chứng đắc Quả vị Nhập Lưu, và là vị Tối Đa Bảy Lần; đây là hạng Nhập Lưu thứ ba.

Ở đây, sự kết nối ấy là: (hành giả) với các quyền yếu kém, trung bình, và vượt trội có thể chứng ngộ lãnh vực yếu kém, trung bình, và vượt trội, hoặc do sự dứt bỏ thân kiến, (hành giả) dứt bỏ các tà kiến. Đây là sự kết nối.

4. Ở đây, nền tảng là gì? Ở đây, thân kiến là nền tảng của tất cả tà kiến, hiện thân là nền tảng của danh và sắc, danh và sắc là nền tảng của thân kiến, năm quyền có sắc là nền tảng của sự luyện ái về sắc, sáu xứ là nền tảng của việc tạo thành ‘*tôi.*’

¹ *ugghaṭitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn’ được viết ngắn gọn thành ‘người hiểu nhanh,’ và *vipañcitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ’ là ‘người hiểu chậm’ (ND).

² Vị Nhất Chứng, vị Gia Gia, vị Tối Đa Bảy Lần: xin xem Phần Phụ Chú về *Ba Hạng Thánh Nhập Lưu* ở trang 334 (ND).

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Dvīsu diṭṭhīsu pahīnāsu tattha ekasaṭṭhi¹ diṭṭhigatāni pahānaṃ gacchanti, uddhaṃ ca adho ca vītarāgo sabbarajanīyesu² vītarāgo hoti. Tajjā parabhūmiyaṃ, idaṃ paccayanti yathābhūtaṃ passati. So sabbapaṭiccasamuppādaṃ āmasati. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Imamhi sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye sattā yenābhīramissanti,³ te diṭṭhippahānāya vāyamissanti. Ayamettha bhagavato adhippāyo. Ayaṃ catubyūho hāro.

7. Tattha katamo āvaṭṭo hāro? Yānimāni mudūni pañcīndriyāni tāni orambhāgiyāni pañcīndriyāni. Sabbena sabbaṃ samūhanti⁴ abhijjhā byāpādo ca bhāvanāvasena⁵ na⁶ sekhāya⁷ vimuttiyā balaṃ saddhā, uddhambhāgiyāni diṭṭhivasena balaṃ saddhā viriyīndriyaṃ ārabhitattā⁸ satīndriyaṃ maggahitattā⁹ accantaṃ niṭṭhaṃ gacchanti. Tattha yāni īndriyāni ayaṃ maggo, saṃkilesappahānaṃ ayaṃ nirodho, āyatiṃ anuppādadhammo idaṃ dukkhaṃ. Ayaṃ āvaṭṭo hāro.

8. Tattha katamo vibhatti hāro? ‘Ayamahasmī ’ti yo samanupassati, so ca kho adhimattena lokikāyaṃ bhūmiyaṃ na tu ariyena payogena so sakkāyadīṭṭhiṃ¹⁰ pajahati. Yaṃ vuccati tajjāya bhūmiyaṃ¹¹ adhimattāya. Tattha tajjāya bhūmiyaṃ pañcahi ākārehi adhimattataṃ paṭilabhati: silena vatena bāhusaccena samādhinā nekkhammasukhena. Tattha appatte¹² pattasaññī adhimānaṃ gaṇhāti. Etasmiṃ yeva vatthuppattiyaṃ bhagavā idaṃ suttaṃ bhāsati, ‘sīlavā vatamattēnā ’ti. Tattha yo appatte¹² pattasaññī tassa yo samādhī so sāmiso kāpurisasevīto pana so, kāpurisā vuccanti puthujjanā. Āmisam yaṃ ca¹³ ariyamaggamāgamaṃ lokikaṃ¹⁴ anariyaṃ tena samādhī hoti anariyo kāpurisasevīto. Yo pana ariyākārena yathābhūtaṃ na janāti na passati,¹⁵ so adhigamaṃ pajahati, yo ariyena samādhinā akāpurisasevitena nirāmisena nīyāti,¹⁶ tattha akāpurisā vuccanti ariyapuggalā. Yo tehi sevīto samādhī, so akāpurisasevīto. Tasmā etaṃ¹⁷ vibhajjabyākaraṇīyaṃ ‘ayamahasmī ’ti anānupassi tathāgatoti.¹⁸

9. Tattha katamā parivattanā? Imāya dassanabhūmiyā kilesā pahātabbā, tehi pahīyanti aniddīṭṭhāpi bhagavatā¹⁹ niddisītabbāyo.

¹ ekā diṭṭhi - Ma.

² sabbarajanīyesu - PTS.

³ ye nābhīramissanti - Ma.

⁴ samūhanati - Ma, PTS.

⁵ bhāvanākārena - Ma.

⁶ na - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁷ sekkhāya - Ma, PTS.

⁸ sarasīttā - PTS.

⁹ paggahīttā - Ma, PTS.

¹⁰ sakkāyadīṭṭhi - Ma, PTS.

¹¹ bhūmiyā - Ma, PTS.

¹² apatte - PTS.

¹³ āmisayañ ca - PTS.

¹⁴ lokikā - Ma, PTS.

¹⁵ pajānāti passati - PTS.

¹⁶ nīyati - Ma; niyati - PTS.

¹⁷ ekaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ asamanupassanto tathā pāṭeti - Ma, PTS.

¹⁹ aniddīṭṭhā pi Bhagavatā niddīṭṭhā pi Bhagavatā - PTS.

5. Ở đây, tướng trạng là gì? Khi hai tà kiến được dứt bỏ, ở đây 61 tà kiến đi đến sự dứt bỏ. Vị có sự luyện ái đã được xa lìa bên trên và bên dưới là vị có sự luyện ái đã được xa lìa ở tất cả mọi thứ đưa đến luyện ái. Ở lãnh vực khác sanh lên từ cái ấy, vị ấy nhìn thấy đúng theo thực thể (rằng): ‘*Cái này là duyên.*’ Vị ấy chạm đến toàn bộ sự tùy thuận sanh khởi. Đây là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh này? Các chúng sanh nào sẽ không thích thú, họ sẽ tinh tấn để dứt bỏ tà kiến. Ở đây, điều này là chủ tâm của đức Thế Tôn. Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận.

7. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xoay vần là gì? Năm quyền yếu kém này là năm quyền thuộc hạ phần, chúng bùng lên toàn bộ tất cả tham đắm và oán hận nhờ vào tác động của sự tu tập, năng lực giải thoát của bậc Hữu Học không phải là tín. (Nếu các quyền là) thuộc thượng phần, tín là năng lực do tác động của quan điểm (kiến), tấn quyền là trạng thái đã được khởi sự, niệm quyền là trạng thái đã được nắm chặt, chúng đi đến mục đích tột cùng. Ở đây, các quyền là Đạo, sự dứt bỏ phiền não là Diệt, pháp không sanh khởi ở vị lai là Khổ. Đây là cách truyền đạt bằng sự xoay vần.

8. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì? Người nào nhận thấy: ‘*Tôi là cái này,*’ người ấy quả thật là ở lãnh vực thế tục với sự vượt trội, tuy nhiên không phải bằng sự thực hành thuộc bậc Thánh mà người ấy dứt bỏ thân kiến, là điều được nói về sự vượt trội ở lãnh vực đã được sanh ra từ điều ấy. Ở đây, người ấy đạt được trạng thái vượt trội ở lãnh vực đã được sanh ra từ điều ấy với năm biểu hiện: với giới, với phận sự, với kiến thức rộng, với định, với lạc do việc xuất ly. Ở đây, người có tướng là đã đạt được trong khi còn chưa đạt được có sự ngã mạn thái quá. Chính ở việc khởi lên câu chuyện ấy, đức Thế Tôn nói về bài Kinh này: “*Người có giới chỉ do phận sự.*” Ở đây, người nào có tướng là đã đạt được trong khi còn chưa đạt được, định của người ấy là có liên quan vật chất, hơn nữa nó được tập luyện bởi người tầm thường; những người tầm thường được gọi là phàm nhân. Vật chất là thuộc về thế tục, không thuộc bậc Thánh, nhưng có liên quan đến Thánh đạo; vì thế, định là không thuộc bậc Thánh, được tập luyện bởi những người tầm thường. Hơn nữa, người nào không biết, không thấy đúng theo thực thể, theo kiểu cách bậc Thánh, người ấy dứt bỏ lối đi hướng thượng, là người bị lệch khỏi định thuộc bậc Thánh, không vật chất, được luyện tập bởi những vị không tầm thường; ở đây, những vị không tầm thường được gọi là các Thánh nhân. Định được luyện tập bởi những vị này là định được luyện tập bởi những vị không tầm thường. Do đó, điều này: ‘*tôi là cái này,*’ ‘*người đã không xem xét là người đi đến thế ấy,*’ là nên được giải đáp sau khi phân tích.

9. Ở đây, sự đảo ngược là gì? Ở lãnh vực của việc thấy này, các ô nhiễm sẽ được dứt bỏ, chúng quả thật được dứt bỏ. Dầu chưa được diễn giải bởi đức Thế Tôn, chúng cũng nên được diễn giải.

10. Tattha katamaṃ vevacanaṃ? Yā sakkāyaditṭhiyā attaditṭhiyā. Ayaṃ bhūmi. Ye kilesā pahātabbā, te appahiyanti. Anidditṭhāpi bhagavatā sassataditṭhi ca ucchedaditṭhi ca, sā pariyantaditṭhi ca. Yā apariyantaditṭhi ca, sā sassataditṭhi ca. Yā ucchedaditṭhi, sā natthikādītṭhi. Yā sassataditṭhi, sā akiriyaditṭhi. Idaṃ vevacanaṃ.

11. Tattha katamā paññatti? Taṇhā saṃyojanapaññattiyā paññattā, maggo paṭilābhapaññattiyā paññatto, indriyā paṭilābhapaññattiyā paññattāti.

12. Tattha katamo otaraṇo? Sakkāyo dukkhaṃ dassanā pahātabbo¹ samudayo maggo indriyāni tāni ca nidditṭhāni khandhadhātuāyatanesu.

13. Tattha katamo sodhana hāro? Yañhi ārabha bhagavatā idam suttaṃ bhāsitaṃ, so ārambho nidditṭho.²

15. Tattha katamo parikkhāro? Nāmarūpassa hetu paccayopi viññāṇaṃ hetu bījaṃ. Tena avijjā ca saṅkhārā ca paccayo. Nivattaniyo³ na aparo pariyāyo sabbabhavo, ye ca sabbabhavassa hetu parabhaṇḍapaccayo, (?) iti sammāditṭhiyā⁴ parato ca ghoso yoniso ca manasikāro paccayo. Yā paññā uppādeti, esā hetu sammāditṭhiyā, sammāsaṅkappo bhavati, yā sammāsamādhī. Ayaṃ parikkhāro.

16. Tattha katamo samāropano? ‘Ayamahasmī ’ti asamanupassī dukkhato rogato –pe– (pannarasa padāni).

7 - 7.

“Sīlāni bhante, kimatthiyāni kimānisaṃsāni? Sīlāni ānanda, avippaṭisāratthāni” yāva vimutti.

Tattha duvidho attho: purisattho ca vacanattho ca.

Tattha katamo purisattho? Yāyaṃ na pacchānutāpitā, ayaṃ avippaṭisāro, (A. v, 310) ayaṃ purisattho. Yathā koci brūhayati imammatthamāsevati so bhaṇeyya, ‘kiñci mamettha adhīnaṃ⁵ tassatthāya idam kiriyam ārabhāmī ’ti. Ayaṃ purisattho.

¹ dassanappahātabbo - Ma;
dassanapahātabbo - PTS.

² ārabhanidditṭho - Ma, PTS.

³ nivattinayo - Ma; nivattaniyo - PTS.

⁴ sammāditṭhi - Ma, PTS.

⁵ kiñc’ imṃ ettha adhīnaṃ - PTS.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? Cái nào thuộc về thân kiến thì thuộc về ngã kiến; đây là lãnh vực. Các ô nhiễm nào cần được dứt bỏ thì chúng chưa được dứt bỏ. Thường kiến, đoạn kiến, và kiến bị giới hạn ấy cũng chưa được diễn giải bởi đức Thế Tôn. Kiến không bị giới hạn là thường kiến. Đoạn kiến là vô hữu kiến. Thường kiến là vô hành kiến. Đây là từ đồng nghĩa.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? Tham ái được mô tả với sự mô tả về sự ràng buộc, Đạo được mô tả với sự mô tả về sự đạt được, các quyền được mô tả với sự mô tả về đạt được.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? Hiện thân là Khổ. Nhân sanh khởi (Tập) được dứt bỏ do thấy, là Đạo. Và các quyền ấy được diễn giải ở uẩn, giới, xứ.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Kinh này được thuyết bởi đức Thế Tôn khởi đầu bởi chính điều nào thì điều khởi đầu ấy là được diễn giải.

15.¹ Ở đây, sự thiết yếu là gì? Danh và sắc có nhân, cũng có duyên: thức là nhân, là hạt giống; vì thế, vô minh và các hành là duyên. Mọi hiện hữu theo cách thức khác sẽ không được đình chỉ, và điều nào là nhân của mọi hiện hữu, (điều ấy) là duyên của các vật sở hữu khác; (?) như thế do chánh kiến, lời phát biểu từ người khác và tác ý đúng đường lối là duyên. Tuệ nào làm cho sanh khởi, tuệ ấy là nhân của chánh kiến, là chánh tư duy, là chánh định. Đây là sự thiết yếu.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? (Thấy rằng): *'Tôi là cái này,'* như thế không có sự nhận thấy là khổ, là cơn bệnh, –nt– (mười lăm thuật ngữ).

7 - 7.

"Bạch Ngài, các giới có những mục đích gì, có những lợi ích gì? Nay Ānanda, các giới có mục đích là không ăn năn" ... cho đến ... "sự giải thoát."

Ở đây, mục đích có hai loại: mục đích của con người và mục đích của lời nói.

Ở đây, *mục đích của con người* là gì? Việc không bị cản rút về sau, đây là sự không ăn năn, đây là mục đích của con người. Giống như người nào đó phát triển, thân cận mục đích này, người ấy có thể nói rằng: *'Bất cứ cái gì ở đây là thuộc về tôi, tôi khởi sự việc làm này vì mục đích cái ấy,'* đây là mục đích của con người.

¹ Cách truyền đạt bằng sự xác định, số thứ tự 14, không thấy có (ND).

Tattha katamo vacanattho? Sīlāni kāyikaṃ vā vācasikaṃ vā sucariṭaṃ. Avippaṭṭisāroti tattha sīlassa vatassa ca bhāso yeva anaññā sukatakammata¹ sucariṭaṃ, ayaṃ avippaṭṭisāro. Evaṃ yāva vimuttī 'ti (A. v, 310) ekamekasmim pade dve atthā, purisattho ca vacanattho ca. Yathā imamhi sutte evaṃ sabbesu suttesu dve dve atthā: Paramattho² uttamattho ca.

Yaṃ nibbānasacchikaṃ nissāya yaṃ sakaṃ sacchikātabbaṃ bhavati, so vuccati kattabbassa katāti.³ Ayaṃ puna vevacanaṃ sampajānāti. Iminā niyuttatthamabhillabbhanti vacanattho.

Tattha yaṃ atthaṃ sāvako abhikaṅkhati, tassa yo paṭilābho, ayaṃ purisattho. Yaṃ yaṃ bhagavā dhammaṃ deseti, tassa tassa dhammassa yā atthaviññatti. Ayaṃ attho.

Tattha sīlānaṃ avippaṭṭisāro atthopi ānisaṃsopi. Eso ca ānisaṃso yaṃ duggatiṃ na gacchati, yathā taṃ bhagavatā.

“Esānisaṃso dhamme suciṇṇe
na duggatiṃ gacchati dhammacārī,” (Jā. iv, 54) ayaṃ attho.

Yaṃ puriso bhāvanābhūmiyaṃ sīlāni ārabba sīlena saṃyutto hoti, evaṃ yāva vimutti yathā⁴ sīlakkhandho.

Tattha yo ca avippaṭṭisāro anusayavasena niddiṭṭho, taṃ ca sīlaṃ, ayaṃ sīlakkhandho. Pāmojjapītipassaddhī 'ti ca samādhindriyena, ayaṃ samādhikkhandho. Yaṃ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ paññākkhandho. Ime tayo khandhā: sīlaṃ samādhi paññā ca.

Tathā sīlaṃ paripūreti yaṃ viriyindriyaṃ tena kāraṇena so sīlaṃ paripūreti, anuppannaṃ ca akusalassa anuppādāya vāyamati, uppannaṃ ca pahānāya anuppannaṃ ca kusalassa uppādāya, uppannaṃ ca kusalassa bhīyobhāvāya, itī viriyindriyaṃ niddiṭṭhaṃ. Tattha yo samādhikkhandho, idaṃ samādhindriyaṃ, paññākkhandho paññindriyaṃ. Taṃ catusu sammappadhānesu daṭṭhabbaṃ. Tathā yo anuppannaṃ ca akusalassa anuppādāya vāyamati, idaṃ paṭhamaṃ sammappadhānaṃ. Yaṃ uppannaṃ idaṃ dutiyaṃ. Cattāri sammappadhānāni catusu jhānesu passitabbāni. Tathā sīlakkhandhena nekkhammadhātu ca ādikā.⁵

Tayo ca vitakkā nekkhammavitakko abyāpādavitakko avihiṃsāvitakko ca sādharmaṇabhūtā yā piyāyamaṇassa⁶ pāmojjena idaṃ kāyikaṃ sukhaṃ ānitaṃ aniyamīti pemena.⁷ Idaṃ dukkhaṃ. Yo tattha avikkhepo, ayaṃ samādhi. Idaṃ pañcaṅgikaṃ paṭhamaṃ jhānaṃ.

¹ sugatakammata - Ma, PTS.

² ayaṃ hi paramattho - Ma.

³ katassa katthoti - Ma;
katassakatthoti - PTS.

⁴ tathā - Ma, PTS.

⁵ adhikā - Ma.

⁶ yā pi yāya n'āpi yāya mānassa - PTS.

⁷ aniyamītipemena - Ma; aniyamīti pemena - PTS.

Ở đây, mục đích của lời nói là gì? Các giới là thiện hạnh thuộc thân và thuộc khẩu. *Không ăn năn*: Ở đây, chính là phần sáng chói của giới và của phạm sự, không phải cái khác, là trạng thái hành động đã được làm tốt, là thiện hạnh; đây là không ăn năn. Tương tự như vậy cho đến ... ‘*sự giải thoát*’: Có hai mục đích ở mỗi một thuật ngữ: mục đích của con người và mục đích của lời nói. Giống như ở Kinh này, tương tự như vậy ở tất cả các Kinh, chỉ có hai mục đích: mục đích tuyệt đối và mục đích tối thượng.

Điều cần được tự mình chứng ngộ cho bản thân nương vào sự chứng ngộ Niết Bàn được gọi là ‘*đã làm đối với việc cần phải làm*.’ Đây cũng là từ đồng nghĩa. Hành giả nhận biết rõ mục đích được kết nối là có thể đạt được nhờ vào việc này,’ như thế là mục đích của lời nói. (!)

Ở đây, mục đích nào mà vị Thinh Văn mong ước, việc đạt được mục đích ấy là mục đích của con người. Mỗi một pháp nào đức Thế Tôn chỉ bảo, mỗi một pháp ấy có thông tin về mục đích. Đây là mục đích (của lời nói).

Ở đây, đối với các giới, sự không ăn năn là mục đích, cũng là sự lợi ích. Và sự lợi ích này là không đi đến khổ cảnh giống như điều (đã được thuyết) bởi đức Thế Tôn:

“*Điều này là lợi ích khi pháp khéo được thực hành, người có sự thực hành pháp không đi đến khổ cảnh;*” đây là mục đích (của lời nói).

Việc một người khởi đầu bằng các giới ở lãnh vực tu tập trở thành vị đã được gắn liền với giới, tương tự như vậy cho đến ... ‘*sự giải thoát*.’ Giới uẩn là như thế ấy. (!)

Ở đây, sự không ăn năn được diễn giải theo tác động của sự tiềm ẩn là giới; đây là giới uẩn. Và ‘*sự hân hoan, hỷ, tịnh*’ bởi định quyền; đây là định uẩn. Vị đã được định tĩnh nhận biết đúng theo thực thể; đây là tuệ uẩn. Đây là ba uẩn: giới, định, và tuệ.

Vị làm viên mãn giới là như thế ấy: Nhờ nguyên nhân tấn quyền, vị ấy làm viên mãn giới, rồi ra sức về việc không sanh khởi đối với bất thiện chưa sanh khởi, về việc dứt bỏ (bất thiện) đã được sanh khởi, về việc sanh khởi của thiện chưa được sanh khởi, và về việc gia tăng của thiện đã được sanh khởi, tấn quyền được diễn giải như thế. Ở đây, định uẩn là định quyền, tuệ uẩn là tuệ quyền. Điều ấy được thấy ở bốn chánh cần. Cũng vậy, vị ra sức về việc không sanh khởi đối với bất thiện chưa sanh khởi, đây là chánh cần thứ nhất. Việc (dứt bỏ bất thiện) đã được sanh khởi là thứ nhì. Bốn chánh cần có thể được thấy ở bốn thiền. Cũng vậy với giới uẩn, yếu tố xuất ly là đầu tiên.

Và ba sự suy tầm: suy tầm về xuất ly, suy tầm về không oán hận, và suy tầm về không hãm hại. Các trạng thái phổ biến của người được yêu mến là lạc thuộc thân được đem lại do sự hân hoan, là ‘*không ổn định*’ do sự yêu thương; đây là khổ. (?) Ở đây, sự không tán loạn là định. Đây là sơ thiền với năm yếu tố.

Yā¹ cetasikā passaddhi savitakkaṃ savicāraṃ virodhānaṃ.² Yo kilesa ca paridāho, so paṭhame jhāne niruddho. Tattha³ yā ca kilesapassaddhi yā ca vitakkavicārānaṃ passaddhi, ubhayepi ete dhamme passaddhiyaṃ.⁴ Tattha kāyassa cittaṃ sukhaṃ sukhāyānā, ayaṃ pītisukhino passaddhi. Yopi ekodibhāvo cittaṃ, tena ekodibhāvena yaṃ cittaṃ ajjhattaṃ sampasādanaṃ, idaṃ catutthaṃ jhānaṅgaṃ. Iti ajjhattaṃ ca sampasādo cetaso ca ekodibhāvo pīti ca sukhaṃ ca, idaṃ dutiyaṃ jhānaṃ caturaṅgikaṃ.

Yo passaddhakāyo sukhaṃ vedeti, (A. v, 312) tena adhimattena sukheṇa pharivā⁵ sukhaṃ cetasikaṃ⁶ yaṃ, so pītivītarāgo, evaṃ tassa pītivītarāgatāya upekkhaṃ paṭilabhati, so pītiyā ca virāgā upekkhaṃ paṭilabhati, sukhaṃ ca paṭisaṃvedeti, sati ca sammappaññāya⁷ paṭilabhati, sace sati ekaggatā, idaṃ pañcaṅgikaṃ tatiyaṃ jhānaṃ.

Yaṃ sukhino cittaṃ samādhīyati, (M. i, 37) ayaṃ ekaggatāya parāvidhāno, vidhānabhāgiyā⁸ paṭhame jhāne atthi cittekkaggatā no cakkhussa vedanā, sabbhaṃ pāripūriṃ gacchati. Yathā catutthe jhāne tathā yā upekkhā passambhayaṃ⁹ satisampajaññaṃ cittekkaggatā ca, idaṃ catutthaṃ jhānaṃ.

Yathā samādhī dassayitabbo¹⁰ tathā paññindriyaṃ taṃ catusu ariyasaccesu passitabbaṃ. Yaṃ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, sā pajānanā catubbidhā: asubhato aniccato, dukkhato anattato ca, yadārammaṇaṃ taṃ dukkhaṃ ariyasaccaṃ, yaṃ pajānanto nibbindati vimuccati ayaṃ maggo¹¹ tathā yaṃ kāmāsavassa pahānaṃ bhavāsavassa diṭṭhāsavassa avijjāsavassa, ayaṃ nirodho, appahīnabhūmiyaṃ āsavā samudayo.¹² Imāni cattāri ariyasaccāni yathā paññindriyaṃ passitabbaṃ yathāyaṃ¹³ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ dassanabhūmi, sotāpatti phalaṃ ca. Yathābhūtaṃ pajānanto nibbindatī 'ti idaṃ tanukaṃ ca¹⁴ kāmarāgabyāpādaṃ sakadāgāmiphalaṃ ca. Yaṃ nibbindati virajjati, ayaṃ paṭhamajjhānabhāvanābhūmi¹⁵ ca rāgavirāgā cetovimutti anāgāmiphalaṃ ca. Yaṃ vimutti vuccati,¹⁶ ayaṃ avijjāvirāgā paññāvimutti arahattaṃ ca.

¹ kā - PTS.

² virodhanaṃ - Ma.

³ tathā - Ma.

⁴ passaddhāyaṃ - Ma, PTS.

⁵ caritvā - PTS.

⁶ sukhacetasikaṃ - PTS.

⁷ sammā paññāya - Ma;

samāpaññāya - PTS.

⁸ ekaggatāya parāvidhānabhāgiyā - Ma.

⁹ passavatāyaṃ - PTS.

¹⁰ dassayitabbaṃ - Ma, PTS.

¹¹ ayaṃ maggo - iti pāṭho Ma, PTS
potthakesu na dissate.

¹² āsavasamudayo - Ma, PTS.

¹³ tath'āyaṃ - PTS.

¹⁴ tadutṭhānaṃ ca - PTS.

¹⁵ paṭhamā jhānabhāvanābhūmi - PTS.

¹⁶ vimuccati - Ma.

Sự an tịnh thuộc tâm có tâm, có tứ là sự trở ngại. Ô nhiễm và bực bội được diệt tắt ở sơ thiên. Ở đây, sự an tịnh của ô nhiễm và sự an tịnh của tâm và tứ, luôn cả hai pháp này cũng an tịnh. (!) Ở đây, lạc là trạng thái an lạc của thân và của tâm, đây là sự an tịnh của người có hỷ lạc. Còn có trạng thái nhất điểm của tâm, với trạng thái nhất điểm ấy sự tịnh tín của tâm thuộc nội phần là chi thiên thứ tư. Như thế, sự tịnh tín thuộc nội phần và trạng thái nhất điểm của tâm, hỷ và lạc, đây là nhị thiên với bốn yếu tố.

(Hành giả) có thân được an tịnh thì cảm nhận lạc; sau khi lan tỏa với lạc (thuộc thân) vượt trội ấy, lạc thuộc tâm là sự luyện ái đã được xa lìa khỏi hỷ. Như vậy với trạng thái luyện ái đã được xa lìa khỏi hỷ của vị ấy, vị ấy đạt được hành xả; và do việc xa lìa luyện ái đối với hỷ, vị ấy đạt được hành xả, cảm thọ lạc, và đạt được niệm với sự nhận biết đúng đắn; nếu niệm có trạng thái chuyên nhất, đây là tam thiên với năm yếu tố.

Đối với vị có lạc, tâm được định; đây là sự phô diễn khác biệt của trạng thái chuyên nhất. Liên quan đến sự phô diễn ở sơ thiên, có trạng thái chuyên nhất của tâm, không có cảm thọ ở mắt, toàn bộ đi đến sự viên mãn ở tứ thiên như thế nào, thì hành xả, sự yên tịnh, niệm và sự nhận biết rõ, trạng thái chuyên nhất của tâm là như thế ấy; đây là tứ thiên.

Định có thể được thấy như thế nào, thì tuệ quyền có thể được nhìn thấy ở bốn Chân Lý Cao Thượng như thế ấy. Vị đã được định tĩnh nhận biết đúng theo thực thể; sự nhận biết có bốn loại: là bất tịnh, là vô thường, là khổ não, và là vô ngã. Cái nào là đối tượng (cảnh của sự nhận biết), cái ấy là Khổ, là Chân Lý Cao Thượng. Trong khi nhận biết thì nhàm chán, được giải thoát; đây là Đạo. Cũng vậy, sự dứt bỏ dục lậu, hữu lậu, tà kiến lậu, vô minh lậu là Diệt. Các lậu hoặc ở lãnh vực chưa được dứt bỏ là Tập. Đây là bốn Chân Lý Cao Thượng. Giống như tuệ quyền có thể được nhìn thấy, giống như người này, đã được định tĩnh, thì nhận biết đúng theo thực thể; đây là lãnh vực của việc thấy và là quả vị Nhập Lưu. ‘Trong khi nhận biết đúng theo thực thể thì nhàm chán,’ đây là sự luyện ái về dục và oán hận nhỏ nhoi và là quả vị Nhất Lai. Nhàm chán cái nào thì lìa khỏi luyện ái (đối với cái ấy), đây là lãnh vực tu tập sơ thiên. Sự giải thoát của tâm do xa lìa luyện ái là quả vị Bất Lai. Việc được gọi là giải thoát là sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh và là phẩm vị A-la-hán.

Ime avippaṭṭisārā ca viriyindriyaṃ ca cattāro sammappadhānā avippaṭṭisārā, taṃ ca upari yāva samādhi, evaṃ te cattāri jhānāni samādhindriyaṃ ca, yaṃ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti. Ime cattāro satipaṭṭhānā silapāripūrimupādāya cāgasamhitena ca nibbedhikānaṃ ca nimittānaṃ anāvilamanā,¹ idaṃ satindriyaṃ cattāro satipaṭṭhānā. Yaṃ puna imāya dhammadesanāya tīsu thānesu diṭṭhogamanakindriyaṃ kilesapahānena² ca sekkhasīlaṃ, idaṃ saddhindriyaṃ cattāri ca sotāpattiyaṅgāni phalāni. Samādhindriyāni sopeniyāhārīni sabbasuttesu niddisitabbāni. Yaṃ jhānaṃ paṭilabhanāṃ viriyagahitaṃ yeva ñāṇaṃ paṭissarato, ayaṃ sutamayī paññā. Yo samādhi pubbāparanimitābhāso anomagatitāya yathākāmo, ayaṃ cintāmayī paññā. Yaṃ tathā³ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ bhāvanāmayī paññā. Ayaṃ suttaniddeso.

Imaṃ suttaṃ nibbedhabhāgiyaṃ bujjhakāradhikaṃ⁴ bujjhitabbaṃ. Yehi aṅgehi samannāgatā⁵ taṃ bujjhissanti tassa aṅgāni bujjhissanti, tena bojjaṅgā. Tathā ādito yāva silaṃ vataṃ cetanā karaṇīyā, (A. v, 312) kissa silāni paripūreti.

Anuppannaṃ ca akusalassa anuppādāya uppannaṃ ca akusalassa pahānāya anuppannaṃ kusalassa uppādāya uppannaṃ ca kusalassa bhiyyobhāvāya, idaṃ viriyaṃ tassa tassa bujjhanakassa⁶ aṅganti,⁷ ayaṃ viriyasambojjhaṅgo. Iminā viriyena dve dhammā ādito avippaṭṭisāro pāmojjaṅca yā puna pīti avippaṭṭisārapaccayā pāmojjapaccayā, ayaṃ pītisambojjhaṅgo, yaṃ pītimanassa kāyo passambhati, (A. v, 312) ayaṃ passaddhisambojjhaṅgo. Tena kāyikasukhamānitaṃ yaṃ sukhino cittaṃ samādhivati, (A. v, 312) ayaṃ samādhisambojjhaṅgo. Yaṃ samāhito yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ dhammavicayasambojjhaṅgo. Yā silamupādāya pañcannaṃ bojjaṅgānaṃ upādāyanulomatā nimittāyanā pītibhāgiyānaṃ ca visesabhāgiyānaṃ ca apilāpanatāsahagatā hoti, anavamaggo, ayaṃ satisambojjhaṅgo. Yaṃ yathābhūtaṃ pajānāti accāradhaviyānaṃ karoti, uddhaccabhūmīti katā abhipatthitaṃ⁸ peseti, kosajjabhūmīti garahito rahitehi aṅgehi bujjhati yaṃ cakkhusamathapathaṃ, sā upekkhāti. Tena sā upekkhā tassa bojjaṅgassa aṅganti karitvā upekkhāsambojjhaṅgoti vuccate, eso suttaniddeso.

1. Tattha katamā desanā?⁹ Asmiṃ sutte cattāri ariyasaccāni desitāni.

2. Tattha katamo vicayo? “Silavato avippaṭṭisāro” yāva vimutti, imissāya pucchāya minikimatthassamī ’ti? Dve padāni pucchā, dve padāni visajjanāni, dvīhi padehi dve abhiññā¹⁰ dvīhi ceva padehi visajjanā, kiṃ pucchati, nibbādhikaṃ kāyabhūmiṃ¹¹ kammaṃ tathā hi paṭiṭṭhā ca asekkhe dhamme uppādeti.

¹ avilamanā - PTS.

² c’attālesapahānena - PTS.

³ yathā - PTS.

⁴ bujjhakāradhikaṃ - PTS.

⁵ samannāgataṃ - Ma, PTS.

⁶ bujjhitassa - Ma, PTS.

⁷ aṅgāni ti - PTS.

⁸ abhipatthataṃ - PTS.

⁹ desanā katamā - PTS.

¹⁰ abhiññāṃ - Ma, PTS.

¹¹ kāyabhūmi - PTS.

Và đây là các sự không ăn năn: tấn quyền và bốn chánh cần là các sự không có sự ăn năn, và tiếp theo điều ấy ... cho đến ... định; tương tự như vậy, bốn định ấy và định quyền là việc vị được định tĩnh nhận biết đúng theo thực thể. Bốn sự thiết lập niệm này liên quan đến việc làm viên mãn giới do được kết hợp với xả thí, và có tâm không bị khuấy động đối với các hiện tượng thấu triệt; niệm quyền này là bốn sự thiết lập niệm. Thêm nữa, với sự chi bảo này về Giáo Pháp, quyền nào có liên quan đến việc đi xuống theo tà kiến ở ba trường hợp và giới Hữu Học với sự dứt bỏ ô nhiễm, đây là tín quyền và bốn quả vị với các yếu tố của bậc Nhập Lưu. Các định quyền với các sự mang lại và đem đến nên được diễn giải ở tất cả các Kinh. Thiền với sự tiếp nhận được nắm lấy nhờ vào tinh tấn chính là trí của vị đang nhớ lại, đây là tuệ văn. Định với quang tướng không bị gián đoạn theo như ý muốn ở trạng thái cảnh giới không thấp thỏm, đây là tuệ tư. Việc vị được định tĩnh như thế ấy nhận biết đúng theo thực thể, đây là tuệ tu. Đây là sự diễn giải Kinh.

Kinh này liên quan đến thấu triệt, quan trọng cho người thực hành giác ngộ, là cần được thấu hiểu. Kinh có được các yếu tố nào, những người sẽ giác ngộ (Kinh) ấy thì sẽ giác ngộ các yếu tố (ấy) của nó; vì thế là các yếu tố đưa đến giác ngộ (giác chi). Cũng vậy, từ ban đầu cho đến giới, phạm sự, sự cố ý cần được thực hiện, tại sao (hành giả) làm viên mãn các giới?

Nhằm không sanh khởi đối với bất thiện chưa sanh khởi, nhằm dứt bỏ bất thiện đã được sanh khởi, nhằm sanh khởi đối với thiện chưa được sanh khởi, và nhằm gia tăng đối với thiện đã được sanh khởi, đây là tinh tấn, là 'yếu tố liên quan đến việc giác ngộ' của mỗi một điều ấy; đây là tinh tấn giác chi. Với tinh tấn này, hai pháp đầu tiên là không ăn năn và hân hoan. Thêm nữa, hỷ nào do duyên không ăn năn, do duyên hân hoan; đây là hỷ giác chi. Đối với vị có hỷ ở ý, thân được yên tịnh; đây là tịnh giác chi. Vì thế, với lạc thuộc thân được đem lại, tâm của vị có lạc được định; đây là định giác chi. Việc vị được định tĩnh nhận biết đúng theo thực thể; đây là trạch pháp giác chi. Trạng thái phù hợp do việc sanh khởi của năm giác chi có liên quan đến giới, việc tạo ra hiện tượng đồng hành với trạng thái không lơ là của các pháp liên quan đến hỷ và của các pháp liên quan đến thù thắng là con đường không phải mới mẻ; đây là niệm giác chi. Việc vị nhận biết đúng theo thực thể thực hành sự tinh tấn vượt mức của sự ra sức, (khi nhận biết) '*lãnh vực phóng đạt*' đã được thực hiện thì nhắc nhở lại điều đã ước nguyện; bị chê trách là '*lãnh vực lười biếng*,' thì thông qua các yếu tố bị thiếu sót mà giác ngộ về phương thức vắng lặng của mắt là '*hành xả*.' Vì thế, sự hành xả ấy, sau khi tạo ra '*yếu tố thuộc về giác chi*' cho vị ấy, được gọi là '*xả giác chi*.' Việc này là sự diễn giải Kinh.

1. Ở đây, sự chi bảo là gì? Ở Kinh này, bốn Chân Lý Cao Thượng được chi bảo.

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? '*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới*' ... cho đến ... '*sự giải thoát*,' với câu hỏi này, sau khi cân nhắc sẽ là ý nghĩa gì? (!) Hai đoạn kệ là câu hỏi, hai đoạn kệ là câu trả lời, với hai thuật ngữ là hai thẳng trí, và cũng với hai thuật ngữ là câu trả lời. (Vị ấy) hỏi điều gì? (Hỏi) về lãnh vực của thân liên quan đến việc thấu triệt đối với nghiệp, bởi vì nền tảng làm sanh khởi các pháp thuộc về bậc Vô Học là như thế ấy.

3. Tattha katamā yutti? “Sīlavato avippaṭisāro bhavati,” kiṃ nicchandassa ca virāgo atthi, esā yutti.

4. Tattha katamaṃ padaṭṭhānaṃ? Viriyaṃ viriyindriyassa padaṭṭhānaṃ. Samādhi samādhindriyassa padaṭṭhānaṃ. Paññā paññindriyassa padaṭṭhānaṃ. Viriyaṃ adosassa padaṭṭhānaṃ. Samādhi alobhassa padaṭṭhānaṃ. Paññā amohassa padaṭṭhānaṃ. Viriyindriyaṃ tiṇṇaṃ maggaṅgānaṃ padaṭṭhānaṃ: sammāvācāya, sammākammantassa, sammāājīvassa. Samādhindriyaṃ tiṇṇaṃ maggaṅgānaṃ padaṭṭhānaṃ: sammāsaṅkappaṃ sammāvāyāmassa sammāsamādhino. Paññindriyaṃ dvinnā maggaṅgānaṃ padaṭṭhānaṃ: sammāsatiyā sammādiṭṭhiyā ca.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Sīlakkhandhe vutte sabbe tayo khandhā vuttā bhavanti.* Sīlamhi vutte¹ sesadhammānaṃ sīlaṃ hetu ca paccayo ca, te sabbe dhammā vuttā honti. Ekamhi bodhiyapakkhiyadhamme vutte sabbe bodhaṅgamanīyā² dhammā vuttā bhavanti.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Imasmiṃ³ sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye avippaṭisārena chandikā te sīlapāripūrī bhavanti, pāmojjacchandā⁴ avippaṭisārī pāripūrī. Ayaṃ ettha bhagavato adhippāyo. – pe– Ayaṃ catubyūho hāro.

7. Tattha katamo āvaṭṭo? Idaṃ suttaṃ nibbedhabhāgiyaṃ. Yo nibbedho ayaṃ nirodho, yena nibbindati so maggo, yaṃ nirujjhati taṃ dukkhaṃ, yaṃ nibbedhagāminā maggena pahīyati so samudayo. Ayaṃ āvaṭṭo.⁵

8. Tattha katamā vibhatti? “Sīlavato avippaṭisāro”^{ti} vibhajjabyākaraṇīyaṃ, parāmasantassa natthi avippaṭisāro, yāva dosakataṃ kāyena vā vācāya vā akusalaṃ ārabhati. Kiñci ’pissa evaṃ hoti, sukataṃ etaṃ sucariṭaṃ etaṃ no c’ assa tena avippaṭisārena pāmojjaṃ jāyati yāva vimutti, tassa sīlavato avippaṭisāroti vibhajjabyākaraṇīyaṃ. Ayaṃ vibhatti hāro.

9. Tattha katamo parivattano?⁶ Imehi sattahi upanissaya⁷sampattīhi (A. iv, 99) ekādasa upanissā vibhattiyaṃ pajahanti,⁸ ayaṃ parivattano.⁹

10. Tattha katamo vevacano?¹⁰ Imesaṃ ariyadhammānaṃ bala-bojjhaṅgavimokkhasamādhī samāpattīnaṃ, imāni vevacanāni.

11. Tattha katamā paññatti? Sīlavato avippaṭisāroti sīlakkhandho¹¹ nekkhammapaññattiyā paññattaṃ, nissajjapaññatti ca evaṃ dasa aṅgāni dvīhi dvīhi aṅgehi paññattāni.

¹ sīlaṃ vutte - PTS.

² bodhagamaniyā - PTS.

³ imamhi - Ma, PTS.

⁴ chandikā - Ma, PTS.

⁵ samudayoyaṃ vutto - Ma, PTS.

⁶ katamā parivattanā - Ma, PTS.

* pupphalakkhaṇantaritabhāgo chaṭṭhasaṃgītikāraṇānaṃ potthake na dissati.

⁷ upanissā - Ma; upanissāya - PTS.

⁸ pajahānaṃ pajahanti - Ma, PTS.

⁹ parivattanā - Ma, PTS.

¹⁰ katamā vevacanā - Ma, PTS.

¹¹ sīlakkhandhe - Ma, PTS.

3. Ở đây, sự kết nối là gì? “*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới,*” phải chăng đối với người không có mong muốn thì có sự lìa khỏi luyến ái; đây là sự kết nối.

4. Ở đây, nền tảng là gì? Tấn là nền tảng của tấn quyền. Định là nền tảng của định quyền. Tuệ là nền tảng của tuệ quyền. Tấn là nền tảng của vô sân. Định là nền tảng của vô tham. Tuệ là nền tảng của vô si. Tấn quyền là nền tảng của ba yếu tố của Đạo: của chánh ngữ, của chánh nghiệp, của chánh mạng. Định quyền là nền tảng của ba yếu tố của Đạo: của chánh tư duy, của chánh tinh tấn, của chánh định. Tuệ quyền là nền tảng của hai yếu tố của Đạo: của chánh niệm và của chánh kiến.

5. Ở đây, tướng trạng là gì? Khi giới uẩn được nói đến, tất cả ba uẩn là được nói đến. Khi giới được nói đến, giới là nhân và là duyên của các pháp còn lại, tất cả các pháp ấy là được nói đến. Khi một pháp dự phần vào giác ngộ được nói đến, tất cả các pháp đưa đến giác ngộ là được nói đến.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở Kinh này, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? Những người nào mong muốn sự không ăn năn, những người ấy là có sự làm cho đầy đủ về giới; những người mong muốn sự hân hoan, những người ấy có sự làm cho đầy đủ về không ăn năn. Ở đây, điều này là chủ tâm của đức Thế Tôn. –nt– Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận.

7. Ở đây, sự xoay vần là gì? Kinh này liên quan đến thấu triệt. Cái gì là sự thấu triệt, cái ấy là Diệt; nhằm chán nhờ vào cái gì, cái ấy là Đạo; diệt tận cái gì, cái ấy là Khổ; cái gì được dứt bỏ nhờ vào đạo lộ đưa đến thấu triệt, cái ấy là Tập. Đây là sự xoay vần.

8. Ở đây, sự phân tích là gì? “*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới*” là nên được giải đáp sau khi phân tích. ‘Đối với vị đang bám víu (vào giới và phận sự) thì không có sự không ăn năn’ ... cho đến ... ‘vị khởi sự việc bất thiện đã được làm do sân hận bằng thân hoặc bằng khẩu.’ Mặc dù bất cứ điều gì cũng có thể là như vậy, việc này đã được làm tốt, việc này là thiện hạnh, nhưng không phải do sự không ăn năn ấy mà hân hoan sanh ra cho người này ... cho đến ... sự giải thoát. ‘*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới ấy*’ là nên được giải đáp sau khi phân tích. Đây là cách truyền đạt bằng sự phân tích.

9. Ở đây, sự đảo ngược là gì? Với bảy sự thành tựu này ở việc nâng đỡ, mười một sự nâng đỡ dứt bỏ các sự phạm tội.¹ (?) Đây là sự đảo ngược.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? Đối với các sự chứng đạt về lực, giác chi, giải thoát, định của các Thánh pháp này, đây là các từ đồng nghĩa.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? ‘*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới,*’ như thế là giới uẩn. Điều ấy được mô tả với sự mô tả về xuất ly và sự mô tả về xả bỏ; mười yếu tố được mô tả theo từng cặp hai yếu tố như vậy.

¹ Các sự phạm tội (*vipattiyo*): Ngài Nāṇamoli gợi ý thay thế từ *vibhattiyaṃ* bằng *vipattiyo*.

12. Tattha katamo otaṇṇo? Idaṃ nibbedhabhāgiyaṃ suttaṃ pañcasu otiṇṇaṃ yathāyaṃ paṭhamam niddiṭṭhaṃ evaṃ indriyādikhandha-dhātuāyatanesu niddisitabbāni.

13. Tattha katamo sodhano hāro? Sīlavato avippaṭisāroti na tāva suddho ārambho,¹ avippaṭisārino pāmojjanti na tāva suddho ārambho, yāni ekādasapaḍāni desitāni yadā, tadā suddho ārambho, ayaṃ sodhano.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno? Sīlaṃ vemattatāya² paññattaṃ, evaṃ dasapadānaṃ.

15. Sabbāni sīlakkhandhassa ānisaṃso, te ca patirūpadesavāso (A. ii, 32) ca paccayo, attasammāpaṇidhānaṃ³ ca hetu. Samādhikkhandhassa sukhaṃ hetu, passaddhi paccayo, yena jhānasahajāti ca ṭhānaṃ hi⁴ jhānaṅgā. Aparo pariyaḃyo: kāmesu ādinavānupassitā⁵ samādhino paccayo, nekkhamme ānisaṃsadassāvitā hetu.

16. Tattha katamo samāropano?⁶ Yaṃ viriyindriyaṃ so sīlakkhandho, yaṃ sīlaṃ taṃ⁷ cattāro sammappadhānā,⁸ yaṃ dhammānudhammapaṭipatti so pātimokkhasaṃvaro.

7 - 8.

“Yassa selūpamaṃ⁹ cittaṃ ”ti gāthā:

Selūpamaṃ ’ti upamaṃ¹⁰ yathā selo vātena na kampaṭi na uṇhena na sītena saṃkampaṭi, yathā aneke acetanā te uṇhena milāyanti, sītena avasussanti, vātena bhijjanti,¹¹ na evaṃ selo. Yathā selo sabbapaccatthikehi akaraṇiyo¹² evaṃ taṃ cittaṃ sabbakilesehi na kampaṭi ’ti, ayaṃ amoho. “Virattaṃ rajaniyesū ”ti¹³ ayaṃ alobho. “Kopaneyye¹⁴ na kuppataṃ ”ti ayaṃ adoso.

¹ ārabbo - PTS.

² sīlavemattatāya - Ma, PTS.

³ attasammāpaṇidhānaṃ - PTS.

⁴ ṭhānanti - Ma.

⁵ ādinavānupassanā - Ma, PTS.

⁶ katamā samāropanā - Ma, PTS.

⁷ te - Ma, PTS.

¹² na evaṃ selo virattarajaniyesu dosaniyena dussati ti karaṇaṃ dosaniye domanassantaṃ na duṭṭhena vā kampaṭi uṇhena vā so milāyati sītena vā avasussati, evaṃ cittaṃ rāgena n’ānussati sītena kampaṭi ti. Kiṃ karaṇaṃ virattaṃ rajaniyesu dosaniyena dussati. Kiṃ karaṇaṃ dosaniye panassanti na dussati, aduṭṭhaṃ taṃ na kosissanti. Tena kuppāniyena kuppataṃ. Yass’ evaṃ bhāviṭaṃ cittaṃ kuto naṃ dukkhaṃ essati ti sīlam eva hi selopamatā. Yathā selo sabbapaccatthikehi akaraṇiyo - PTS.

⁸ dhammāpadhānā - Ma;

dhammapadhānā - PTS.

⁹ selopamaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ selopamanti upamā - Ma.

¹¹ bhijjhanti - PTS.

¹³ rajaniyesu ti - PTS.

¹⁴ kuppāniye - PTS.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? Kinh này liên quan đến thấu triệt, đã được liệt kê ở năm (quyền), giống như điều đã được diễn giải trước đây, các quyền, v.v... đã được diễn giải ở uẩn, giới, xứ là tương tự như vậy.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? “*Sự không ăn năn hiện hữu ở người có giới,*” như thế sự khởi đầu chưa hẳn là rõ ràng; ‘*sự hân hoan có cho vị không có sự ăn năn,*’ như thế sự khởi đầu chưa hẳn là rõ ràng; khi nào mười một thuật ngữ được chỉ báo, khi ấy sự khởi đầu là rõ ràng. Đây là sự làm rõ.

14. Ở đây, sự xác định là gì? Giới được mô tả theo tính trạng khác biệt, tương tự như vậy đối với mười thuật ngữ.

15. Tất cả là lợi ích đối với giới uẩn, và những điều ấy có việc cư ngụ ở địa phương thích hợp là duyên, có quyết định đúng đắn cho bản thân là nhân. Đối với định uẩn, lạc là nhân, an tịnh là duyên, và nhờ đó có sự đồng sanh với thiên, bởi vì sự ổn định là yếu tố của thiên. Một cách thức khác: trạng thái quan sát sự bất lợi ở các dục là duyên đối với định, trạng thái nhìn thấy sự lợi ích ở việc xuất ly là nhân.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? Tấn quyền là giới uẩn, giới là bốn sự nỗ lực đúng đắn, sự thực hành đúng pháp và thuận pháp là sự thu thúc theo giới bốn *Pātimokkha*.

7 - 8.

Câu kệ là: “*Tâm của người nào giống như tảng đá, ...*”:¹

Giống như tảng đá: như thế là ví dụ. Giống như tảng đá không rung động bởi gió, không bởi nóng, không bởi lạnh mà run rẩy; giống như nhiều vật không có tâm thức khô héo bởi nóng, co quắp bởi lạnh, tươi tắn bởi gió, tảng đá không là như vậy. Giống như tảng đá sẽ không hành động đối với tất cả đối thủ, tương tự như vậy tâm ấy “*không rung động bởi tất cả ô nhiễm,*” đây là vô si; “*không luyến ái ở các vật đáng bị luyến ái,*” đây là vô tham; “*không bị bức tức đối với việc đáng bị bức tức,*” đây là vô sân.

¹ *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, trang 209. Xem đây đủ câu kệ ở phần trước, trang 35.

Tattha paññā amoho kusalamūlaṃ, alobho alobho yeva, adoso adoso yeva. Imehi tīhi kusalamūlehi sekkhabhūmiyaṃ t̥hito asekkhamaggaṃ¹ uppādeti. Sekkhabhūmi² samatikkamma³ dhamme uppādeti, sā ca sammāvimutti, yaṃ ca vimuttirasaññānadassanaṃ ime dasa asekkhānaṃ⁴ arahataṃ⁵ dhammā. (A. v, 221)

Tattha aṭṭhaṅgikena maggena catubbidhā bhāvanāpi labbhati: sīlabhāvanā kāyabhāvanā cittabhāvanā paññābhāvanā ca. (S. iv, 111; A. i, 249) Tattha sammākamantena sammāājīvena ca kāyo bhāvito, sammāvācāya sammāvāyāmena ca sīlaṃ bhāvitaṃ, sammāsaṅkappaṇa sammāsamādhinā ca cittaṃ bhāvitaṃ, sammādiṭṭhiyā sammāsatīyā ca paññā bhāvītā. Imāya catubbidhāya bhāvanāya dve dhammā bhāvanā-pāripūriṃ gacchanti: cittaṃ paññā ca, cittabhāvanāya⁶ samatho paññābhāvanāya vipassanā.

Tattha paññā avijjāpahānena cittaṃ upakkilesehi amissīkatanti.⁷ Paññābhāvanāya cittabhāvanāya yeva paripūreti. Evaṃ yassa subhāvitaṃ cittaṃ kuto naṃ⁸ dukkhamessatī 'ti. Apī ca kho pana tassa āyasmato abyāpādadhātu avimuttā,⁹ na so petaṃ samāpanno tassa saṅkhāpahāraṃ deti (?), saṅkhāvitakkite sarīre dukkhaṃ na vediyati. Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamaṃ desanā? Imamhi sutte dasa asekkhā arahattadhammā desitā, appamāṇā ca samādhībhāvanā.¹⁰

2. Tattha katamo vicayo? Selūpamatā¹¹ ye ye dhammā vedanīya¹² sukhadukkhopagatā, te sabbe nirūpaṃ vānupassantānaṃ vūpagato¹³ kāyato vedayita¹⁴ parikkhāro appavattito dukkhaṃ na vediyati.

3. Tattha katamā yutti? Yassevaṃ bhāvitaṃ cittaṃ kuto naṃ⁸ dukkhamessatī 'ti.

4. Tīsu bhāvanāsu dukkhaṃ nakkhamati cittaṃ cittabhāvanāya¹⁵ ca nirodhabhāvanāya ca ānantarikā samādhībhāvanāya ca. Iti “yassevaṃ bhāvitaṃ cittaṃ” ti samādhī phalassa padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? “Yassevaṃ bhāvitaṃ cittaṃ” ti cittāni bhāvītāni yathā paṭhamaṃ niddiṭṭhāni: paññā sīlaṃ kāyo cittaṃ. Sīlampi subhāvitaṃ kāyīkacetasiṃ ca t̥hitattā nānupakampatī 'ti vedanāpi tathā saññāpi saṅkhārāpi. Kuto naṃ⁸ dukkhamessatī 'ti sukhampi nānugacchati, adukkhamasukhampi nāgacchanti.¹⁶

¹ asekkhamaggaṃ - Ma, PTS.

² sekkhabhūmi - Ma, PTS.

³ sampattikamma - Ma;
samattikamma - PTS.

⁴ asekkhānaṃ - Ma, PTS.

⁵ arahattaṃ - Ma, PTS.

⁶ cittaṃ bhāvanāya - Ma, PTS.

⁷ amissīkanti - PTS.

⁸ taṃ - Ma.

⁹ adhimuttā - Ma, PTS.

¹⁰ sammā vibhāvanā - Ma.

¹¹ selopamatā - Ma, PTS.

¹² vedanīyā sukhadukkhogatā - PTS.

¹³ vūpagatā - Ma, PTS.

¹⁴ vedayitā - PTS.

¹⁵ cittaṃ bhāvanāya - PTS.

¹⁶ nāgatanti - Ma, PTS.

Ở đây, tuệ là thiện căn vô si, vô tham chính là vô tham, vô sân chính là vô sân. Với ba thiện căn này, vị đứng ở lãnh vực Hữu Học làm sanh khởi đạo lộ Vô Học. Sau khi vượt qua hẳn lãnh vực Hữu Học, (vị ấy) làm sanh khởi các pháp (Thánh Đạo tám chi phần), chánh giải thoát ấy, và tri kiến về vị của giải thoát; đây là mười pháp của các bậc Vô Học, của các bậc A-la-hán.

Ở đây, với Đạo tám chi phần, sự tu tập gồm bốn loại cũng được đạt đến: sự tu tập về giới, sự tu tập về thân, sự tu tập về tâm, và sự tu tập về tuệ. Ở đây, thân được tu tập với chánh nghiệp và với chánh mạng, giới được tu tập với chánh ngữ và với chánh tinh tấn, tâm được tu tập với chánh tư duy và với chánh định, tuệ được tu tập với chánh kiến và với chánh niệm. Với sự tu tập gồm bốn loại này, hai pháp đi đến sự viên mãn do tu tập là: tâm và tuệ, với sự tu tập về tâm là chỉ tịnh, với sự tu tập về tuệ là minh sát.

Ở đây, “với sự dứt bỏ vô minh do tuệ, tâm được làm trở nên không còn bị trộn lẫn với các cận biên nào.” Với sự tu tập về tuệ, (vị ấy) làm viên mãn sự tu tập về tâm. “Tâm của người nào khéo được tu tập như vậy, do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?” Và lại, hơn nữa, bản thể không oán hận của vị đại đức ấy là đã được khẳng định, (Dạ xoa) ấy thậm chí không đạt được điều ấy nên (đã) giáng cho vị ấy cái gọi là cú đánh; ở cơ thể được gọi là không suy tâm thì khổ không được cảm thọ.¹ Đây là ý nghĩa của bài Kinh.

1. Ở đây, sự chi bảo là gì? Ở Kinh này, mười pháp về phẩm vị A-la-hán của bậc Vô Học đã được chi bảo và sự tu tập về định là không thể đo lường.

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Trạng thái ví như tảng đá: Bất cứ các pháp nào sẽ được cảm thọ đưa đến lạc và khổ, tất cả các pháp ấy là đã được tách rời đối với các vị quan sát chỉ mỗi phi sắc pháp; điều thiết yếu cho việc cảm thọ từ thân là không được vận hành, khổ không được cảm thọ.

3. Ở đây, sự kết nối là gì? “Tâm của người nào được tu tập như vậy, do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?”

4. Tâm không phải chịu đựng khổ ở ba sự tu tập: ở sự tu tập về tâm, ở sự tu tập về Diệt, và ở sự tu tập về định không bị gián đoạn. Như thế, “tâm của người nào được tu tập như vậy”: định là nền tảng đưa đến Quả vị.

5. Ở đây, tướng trạng là gì? “Tâm của người nào được tu tập như vậy”: các tâm được tu tập giống như đã được diễn giải trước đây là: tuệ, giới, thân, tâm. Giới cũng được khéo tu tập, và có trạng thái vững chãi thuộc thân, thuộc tâm, không rung động, luôn cả thọ, tưởng, và các hành cũng vậy. “Do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?": luôn cả lạc cũng không đi theo sau, không khổ không lạc cũng không đi đến. (!)

¹ Vị đại đức ấy là ngài Sāriputta. Câu chuyện này được ghi lại ở *Udānapāli - Phật Tự Thuyết*, TTPV 28, các trang 206-209.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Idha bhagavato ko adhippāyo? Ye dukkhena aṭṭitā¹ bhavissanti, te evarūpāhi samāpattīhi viharissanti.² Ayamettha bhagavato adhippāyo. Ye ca appasannā, te hi³ bhavissanti. Pasannānaṃ ca pītipāmojjaṃ bhavissati, ayamettha⁴ bhagavato adhippāyo.

7. Āvaṭṭo 'ti: natthi āvaṭṭanassa bhūmi.

8. Vibhattī 'ti: "Yassevaṃ bhāvitāṃ cittaṃ kuto naṃ⁵ dukkhamessatī "ti duvidho niddeso: dukkhahetuniddeso ca paṭipakkhaniddeso ca. Ko so dukkhahetu? Yato dukkhaṃ āgacchati. Paṭipakkhaniddeso ca. Kuto evarūpassa dukkhaṃ na āgamissati 'ti niddiṭṭhaṃ.

9. Parivattano⁶ 'ti: Kuto naṃ⁵ dukkhamessatī 'ti yaṃ cetasiṃ sukhaṃ anupādisesā ayaṃ natthi, sopādisesā ayaṃ atthi. Puna evamāhamsu: taṃkhaṇaṃ taṃmuhuttaṃ ubhayameva avedayitaṃ sopādisesaṃ yaṃ ca anupādisesaṃ yaṃ ca taṃkhaṇaṃ taṃmuhuttaṃ anupādisesaṃ yaṃ ca sopādisesaṃ ca avedayitaṃ. Sukhamāpannassa anāvattikanti. Ayamettha viseso parivattano.⁶

10. Tattha katamo vevacano? Yassevaṃ bhāvitāṃ cittaṃ vā bhāvitāṃ subhāvitāṃ anuṭṭhitaṃ vatthukataṃ susamāradhāṃ. (A. iv, 300) Cittanti mano viññāṇaṃ manindriyaṃ manoviññāṇadhātu.

11. Tattha katamā paññatti? Cittaṃ manosaṅkhārā vūpasamapaññattiyā paññattā,⁷ samādhi asekhapaññattiyā paññatto,⁸ dukkhaṃ ucchinna-paññattiyā paññattaṃ.

12. Tattha katamo otaraṇo? Citte niddiṭṭhe pañcakkhandhā niddiṭṭhā honti, ayaṃ khandhesu otaraṇo. Manoviññāṇadhātuyā niddiṭṭhāya aṭṭhārasa dhātuyo niddiṭṭhā honti, ayaṃ dhātusu otaraṇo. Manāyatane niddiṭṭhe sabbāni āyatanāni niddiṭṭhāni honti. Tattha manāyatanaṃ nāmarūpassa padaṭṭhānaṃ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṃ, tathā paṭiccasamuppāde, ayaṃ otaraṇo.

13. Tattha katamo sodhano? Suddhoyeva ārambho.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno? Chaḷindriyaṃ bhāvanā ekattatāyaṃ⁹ paññatti, chaṭṭhitena kāyo ekattatāya¹⁰ paññatto.

15. Tattha katamo parikkhāro? Cittassa pubbaḥetu samuppādāya manasikāro ca tappoṇatā ca (ss. M. i, 302) yaṃ asamāhitabhūmiyaṃ ca visesadhammaṃ abhāvitattā cittasatataṃ¹¹ gacchati, sace¹² samādhino sukhaṃ hetu, avippaṭisāro paccayo, ayaṃ hetu ayaṃ paccayo parikkhāro.

¹ adhikā - Ma, PTS.

² virahissanti - Ma.

³ tehi - PTS.

⁴ ayaṃ tattha - Ma, PTS.

⁵ taṃ - Ma.

⁶ parivattanā - Ma, PTS.

⁷ paññattaṃ - Ma, PTS.

⁸ paññattaṃ - Ma; paññattā - PTS.

⁹ ekattāyaṃ - Ma; ekattāya - PTS.

¹⁰ ekattāya - Ma, PTS.

¹¹ cittaṃ satataṃ - PTS.

¹² sace - itipadaṃ PTS potthake natthi.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? Những ai sẽ vượt lên khổ đau, họ sẽ sống với các sự thể nhập có hình thức như thế. Ở đây, điều này là chủ tâm của đức Thế Tôn. Và những ai chưa tịnh tín, chính họ sẽ trở nên (tịnh tín). Hỷ và hân hoan sẽ có cho những vị đã được tịnh tín; ở đây, điều này là chủ tâm của đức Thế Tôn.

7. Sự xoay vần: Không có lãnh vực cho sự xoay vần.

8. Sự phân tích: *“Tâm của người nào được tu tập như vậy, do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?”* Sự diễn giải có hai loại: sự diễn giải về nhân của khổ và sự diễn giải về phần đối nghịch. Nhân ấy của khổ là gì? Từ nơi nào khổ đi đến. Và sự diễn giải về phần đối nghịch: *“Do đâu khổ đau sẽ không đến với người thuộc hạng như vậy?”* là điều đã được diễn giải.

9. Sự đảo ngược: *“Do đâu khổ đau sẽ đến với người ấy?”* Như thế, lạc thuộc tâm không có ở Vô Dư (Niết Bàn), có ở Hữu Dư (Niết Bàn). Và lại, các vị đã nói như vậy: *“Thời điểm ấy, giây phút ấy, luôn cả hai trường hợp Hữu Dư và Vô Dư đều không được cảm thọ; thời điểm ấy, giây phút ấy, Vô Dư và Hữu Dư là không được cảm thọ. Lạc không vận hành đối với vị đã đạt đến (Diệt thọ tướng định).”* Ở đây, điều này là sự đảo ngược đặc biệt.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? *Tâm của vị nào đã được tu tập như vậy:* đã được tu tập, đã khéo được tu tập, đã được thiết lập, đã được tạo thành nền móng, đã được khởi đầu tốt đẹp. *Tâm:* ý, thức, ý quyền, ý thức giới.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? Tâm được mô tả với sự mô tả về sự vắng lặng của các ý hành, định được mô tả với sự mô tả về bậc Vô Học, khổ được mô tả với sự mô tả về việc đã được cắt lìa.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? Khi tâm được diễn giải, năm uẩn là được diễn giải; đây là sự liệt kê về các uẩn. Khi ý thức giới được diễn giải, mười tám giới là được diễn giải; đây là sự liệt kê về các giới. Khi ý xứ được diễn giải, tất cả các xứ là được diễn giải. Ở đây, ý xứ là nền tảng của danh và sắc, do duyên của danh và sắc, sáu xứ (sinh khởi), ... cũng vậy ở sự tùy thuận sinh khởi. Đây là sự liệt kê.

13. Ở đây, sự làm rõ là gì? Sự khởi đầu là rõ ràng thật sự.

14. Ở đây, sự xác định là gì? Sự tu tập sáu quyền được mô tả theo tính trạng đồng nhất; do việc đã được tồn tại của sáu (quyền), thân được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Nhân đi trước cho việc sinh khởi của tâm là tác ý và trạng thái xuôi theo điều ấy; còn ở lãnh vực chưa được định, do trạng thái chưa được phát triển của các pháp đặc biệt, tâm di chuyển một cách liên tục. Nếu lạc là nhân của định, sự không ăn năn là duyên, thì nhân này duyên này là sự thiết yếu.

16. Tattha katamā samāropanā? Yassevaṃ bhāvitanti tassa dhammā samāropayitabbā, kāyo silaṃ paññā bhāvitacittanti,¹ anabhirataṃ anyanataṃ² anekamaṃ anunaṃ³ anāpajjāsattaṃ ayaṃ samaññāyatanā na tassa sekkhassa sammāsamādhi, sabbe asekkhā dasa arahataṃ dhammā⁴ niddiṭṭhā honti.

Asekhabhāgiyāni suttāni.

7 - 9.

“Yassa nūna bhante kāye⁵ kāyagatāsati anupaṭṭhitā assa,⁶ so idha⁷ aññataraṃ sabrahmacāriṃ āsajja⁸ appaṭṭinissajja⁹ cārikaṃ¹⁰ pakkameyya.”¹¹
(A. iv, 373-8)

So āyasmā imasmiṃ vippaṭṭijānāti dve pajāni paṭṭijānāti cittabhāvanāyaṃ ca diṭṭhiyā pahānaṃ, kāyabhāvanāyaṃ ca diṭṭhippahānaṃ, kāyabhāvanāyaṃ ca taṇhāpahānaṃ, yaṃ paṭṭhamāṃ upamaṃ karoti. Asucināpi sucināpi paṭṭhavi¹² neva aṭṭiyati¹³ na jigucchati na pītipāmojjaṃ paṭilabhati, evameva hi paṭṭhavisamena so cetasā vipulena¹⁴ appamaṇena¹⁵ averena abyāpajjhena¹⁶ viharāmi 'ti. (ss. A. iv, 374)

Iti so āyasmā kiṃ paṭṭijānāti? Kāyabhāvanāya sukhindriyapahānaṃ paṭṭijānāti, cittabhāvanāya somanassindriyapahānaṃ paṭṭijānāti, kāyikā vedanā rāgānusayamanugatānaṃ¹⁷ sukhindriyaṃ paṭikkhipati. Na hi vedanākkhandhaṃ yā cetasikā sukhavedanā, tattha ayaṃ paṭilābhapaccayā uppajjati sukhaṃ somanassaṃ. So¹⁸ taṃ paṭikkhipati, na hi manosamphassaṃ vedanaṃ. Tattha catusu mahābhūtesu rūpakkhandhassa anusayapaṭighappahānaṃ¹⁹ bhaṇati. Kāme rūpaṃ ca taṃ ca asekhabhūmiyaṃ.

Kāye kāyānupassanā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ ca. Balena ca ussāhena ca sabbaṃ manasi katattānaṃ pahānaṃ? Medakathālikāya²⁰ ca purisena ca maṇḍanakajātikena²¹ etehi imassa mātāpītūsambhūtaṃ²² paccavekkhaṇaṃ, so kāyena ca kāyānupassanāya ca cittaṃ ca cittānupassanāya ca dve dhamme dhāreti. Kāyakilesavatthūṃ cittaṃ ca cittaṃ annissaye cittaṃ subhāvitena sattannaṃ ca samāpattīnaṃ viharitūṃ²³ paṭṭijānāti.

¹ bhāvitaṃ cittaṃ ti - PTS.

² anapaṇataṃ - Ma; anapanataṃ - PTS.

³ anutaṃ - Ma, PTS.

⁴ arahantadhammā - Ma, PTS.

⁵ kāye - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu natthi.

⁶ abhāvitā - Ma, PTS.

⁷ ayaṃ so - Ma, PTS.

⁸ āsajja samāsajja - Ma, PTS.

⁹ appaṭṭinissajja - Ma.

¹⁰ janapadacārikaṃ - Ma, PTS.

¹¹ Navakaṅguttara Sihanādavagga.

¹² pathavī - Ma, PTS.

¹³ aṭṭiyati - Ma, PTS.

¹⁴ anvayena - Ma, PTS.

¹⁵ appakena - Ma, PTS.

¹⁶ abyāpajjhena - Ma, PTS.

¹⁷ anugataṃ - PTS.

¹⁸ so - itisaddo PTS potthake natthi.

¹⁹ anusayaṃ paṭighappahānaṃ - PTS.

²⁰ medaṃ katālikāya - Ma, PTS.

²¹ maṇḍanakajātikena ca - Ma, PTS.

²² mātāpītūsambhūtaṃ - Ma;
mātāpītu sambhūtaṃ - PTS.

²³ viharitūṃ - PTS.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? “*Tâm của người nào được tu tập như vậy,*” như thế các pháp của vị ấy là nên được xếp loại: ‘*Thân, giới, tuệ, tâm đã được tu tập*’ là không được thích thú, không bị thiên lệch, không phải một, không thiếu hụt, không bị dính mắc sau khi đạt tới, đây là lãnh vực của đời sống Sa-môn, không phải là chánh định thuộc về vị Hữu Học ấy; tất cả mười pháp thuộc về Vô Học của các bậc A-la-hán là đã được diễn giải.

Các Kinh Liên Quan Đến Bậc Vô Học.

7 - 9.

“*Bạch Ngài, đương nhiên đối với vị nào mà niệm hướng đến thân trên thân là không được thiết lập, ở đây, vị ấy sau khi va chạm vào vị đồng phạm hạnh, lại không xin lỗi, rồi ra đi du hành.*”¹

Vị đại đức ấy, ở đây, phủ nhận hai sự việc phát sanh và khẳng định sự dứt bỏ tà kiến ở sự tu tập về tâm, sự dứt bỏ tà kiến ở sự tu tập về thân, sự dứt bỏ tham ái ở sự tu tập về thân; vị ấy làm ví dụ thứ nhất rằng: “*Đất không bị quấy rầy bởi vật dơ cũng như bởi vật sạch, không nhờm góm, không tiếp nhận sự vui vẻ hay hân hoan, thật sự tương tự y như vậy, giống như đất, tôi đây sống với tâm ý bao la, vô lượng, không thù nghịch, không oán hận.*”

Như thế, vị đại đức ấy khẳng định điều gì? Vị ấy khẳng định sự dứt bỏ lạc quyền nhờ vào sự tu tập về thân, khẳng định sự dứt bỏ hỷ quyền nhờ vào sự tu tập về tâm; (vị ấy) từ khước lạc quyền – các cảm thọ thuộc thân của các pháp đi theo duyên ái tiềm ẩn – nhưng không (từ khước) thọ uẩn. Cảm thọ lạc thuộc tâm, ở đây, sanh lên do duyên thọ nhận; vị ấy từ khước lạc, hỷ tâm ấy, nhưng không (từ khước) cảm thọ sanh lên do ý xúc. Ở đây, vị ấy nói về sự dứt bỏ ưa chuộng² và bất bình đối với sắc uẩn ở bốn yếu tố chính, về các dục, về sắc, và về điều ấy ở lãnh vực của bậc Vô Học.

Việc quan sát thân trên thân, việc an trú lạc ở ngay chính bản thân này, mọi dứt bỏ đối với các trạng thái tác ý nhờ vào năng lực và nhờ vào sự gắng sức, sự quán xét vật được hình thành do mẹ và cha của thân này thông qua (hai ví dụ) này: với (ví dụ về) hũ mỡ và với (ví dụ về) người đàn ông có tánh thích trang điểm,³ thông qua thân và nhờ vào sự quan sát thân, thông qua tâm và nhờ vào sự quan sát tâm, vị ấy nắm giữ hai pháp: thân là nền tảng của ô nhiễm và các sự nương tựa hoàn toàn vào tâm bằng tâm. Với tâm đã khéo được tu tập, vị ấy khẳng định đã được an trú đối với bảy sự thể nhập.

¹ Xem 9 ví dụ được Ngài Sāriputta trình bày khi ngài bị một vị tỳ khưu kết tội (Tăng Chi Bộ, Nhóm Chín, Phẩm 2: *Sihanādavagga - Phẩm Tiếng Rống Sư Tử*).

² Ưa chuộng: ghi theo nghĩa *anunaya* thay vì *anusaya* theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

³ Là ví dụ thứ chín và thứ tám trong số chín ví dụ được đề cập ở trên (ND).

Gahapatiputtopamatāya (*M.* i, 215) ca yathā gahapatiputtassa nānāraṅgānaṃ vatthānaṃ karaṇḍako¹ puṇṇo bhaveyya, so yaṃ yadeva vatthayugaṃ pubbanha²samaye ākaṅkhati, pubbanha²samaye nibbāpeti, evaṃ majjhanhasamaye³ sāyaṇha⁴samaye, evameva so āyasmā cittassa subhāvitattā yathārūpena vihārena ākaṅkhati pubbanha²samayaṃ viharitūṃ, tathārūpena⁵ pubbanha²samayaṃ viharati, majjhanhasamaye³ sāyaṇhasamaye. Tena vesa⁶ āyasmatā upamāya me āsitāya⁷ paṭhavī vā anuttarā indriyabhāvanā bhāvitacittena. Tena so āyasmā idaṃ aṭṭhavidhaṃ bhāvanāṃ paṭijānāti catusu mahābhūtesu (*A.* iv, 374-5) kāyabhāvanāṃ, upakacaṇḍānaṃ purisamedakathālikāsu⁸ (*A.* iv, 376) cittabhāvanāṃ, imāhi⁹ bhāvanāhi tāya bhāvanāya ca samathā pāripūrimantehi.¹⁰ Imehi catūhi paññā pāripūrimantehi.¹⁰

Kathaṃ upakacaṇḍālaṃ paṭikūlesu dhammesu appaṭikūla¹¹saññī viharati? Kāyo pakatiyā appaṭikūlaṃ, kāye uddhumātakasaññā saṅkhittena nava saññā (*D.* iii, 293⁺) ime paṭikūlā dhammā ceso¹² āyasmā paṭikūlato ajjucchito kāyagatāsatiyā bhāvanānuyogamanuyutto viharati, na hi tassa jigucchatāya¹³ cittaṃ paṭikūlati.

Kathaṃ appaṭikūlesu dhammesu paṭikūlasaññī viharatī 'ti? Kāyo sabbalokassa appaṭikūlo, taṃ so āyasmā asubhasaññāya viharati, evaṃ appaṭikūlesu dhammesu paṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca appaṭikūlasaññī viharatī 'ti? Api sabbo 'yaṃ lokassa yamidaṃ muṇḍo pattapāṇī kulesu piṇḍāya vicarati, tena ca so¹⁴ suvaṇṇadubbannena¹⁵ appaṭikūlasaññī cittaṃ ca kāyena nibbidāsahagatena appaṭikūlasaññī. Evaṃ paṭikūlesu appaṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati? Appaṭikūlesu¹⁶ ca dhammesu subhasaññīno itthirūpe, paṭikūlesu ca jigucchino vinīlakavipubbake, tattha so āyasmā appaṭikūlasaññī¹⁷ viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu dhammesu tadubhayaṃ abhinivajjayitvā upekkhako viharati sato ca sampajāno ca? Appaṭikūlesu ca dhammesu subhasaññīno itthirūpe paṭikūlesu ca jigucchino vinīlakavipubbake tadubhayaṃ abhinivajjayitvā 'netam mama nesohamasmi neso me attā 'ti (*M.* i, 139) viharati. Evaṃ tadubhayaṃ abhinivajjayitvā upekkhako viharati sato sampajāno.

¹ vatthakaraṇḍako - Ma; vatthakaraṇḍiko - PTS.

² pubbaṅha - Ma.

³ majjhanhikasamaye - Ma, PTS.

⁴ sāyaṅha - PTS.

⁵ yathārūpena - PTS.

⁶ ten' ev' esa - PTS.

⁷ bhāsītāya - PTS.

⁸ purisametakaṃ bhavatalākāsu - Ma;
purisaṃ etakaṃ bhavatalākāsu - PTS.

⁹ imāhi tena - PTS.

¹⁰ pāripūriṃ anveti - PTS.

¹¹ appaṭikūla - PTS, evaṃ sabbattha.

¹² cetaso - PTS.

¹³ jigucchappahāya - Ma, PTS.

¹⁴ so āyasmā - Ma, PTS.

¹⁵ suvaṇṇadubbannena - Ma, PTS.

¹⁶ paṭikūlesu - Ma, PTS.

¹⁷ paṭikūlasaññī - Ma, PTS.

Và ở ví dụ về con trai người gia chủ, giống như cái rương đầy các xấp vải với nhiều màu sắc khác nhau của con trai người gia chủ, cậu ấy mong muốn cặp vải nào vào buổi sáng thì lấy mặc vào buổi sáng, như vậy vào buổi trưa, vào buổi tối; tương tự y như vậy, vị đại đức ấy, do trạng thái đã khéo được tu tập của tâm, mong muốn an trú vào buổi sáng với sự an trú có hình thức như thế nào, thì an trú vào buổi sáng với hình thức như thế ấy, vào buổi trưa, vào buổi tối. Thông qua ví dụ đã được chính vị đại đức ấy nói cho tôi, sự tu tập vô thượng về quyền ở (đề mục) đất là với tâm đã được tu tập. Qua đó, vị đại đức ấy khẳng định sự tu tập này có tám loại: sự tu tập về thân ở bốn yếu tố chính và sự tu tập về tâm ở (các ví dụ về) con trâu, người hạ tiện, người đàn ông, và hũ mỡ; với các sự tu tập này và với sự tu tập ấy, chỉ tịnh tiến đến sự đầy đủ; với bốn việc này (bốn sự tu tập sau), tuệ tiến đến sự đầy đủ. (!)

Vị có tướng không chán ghét ở các pháp đáng ghét sống (sinh hoạt) như thế nào?¹ Thân theo lẽ tự nhiên là không đáng ghét. Tướng về tử thi đã tương sinh ở thân, một cách tóm tắt có chín tướng, đây là các pháp đáng ghét. Và vị đại đức ấy, không bị nhờm gớm với vật đáng ghét, sống gắn bó vào việc đeo đuổi sự tham thiền với niệm hướng đến thân, bởi vì tâm của vị ấy không chán ghét với trạng thái nhờm gớm.

Vị có tướng chán ghét ở các pháp không đáng ghét sống như thế nào? Thân là không đáng ghét đối với tất cả thế gian. Vị đại đức ấy sống với tướng bất tịnh về thân; vị có tướng chán ghét ở các pháp không đáng ghét sống như vậy.

Vị có tướng không chán ghét ở (các pháp) đáng ghét và không đáng ghét sống như thế nào? Cũng vậy, vị này, đối với tất cả thế gian, là vị cạo tóc, tay cầm bình bát, đi khất thực ở các ngôi nhà. Vị ấy có tướng không chán ghét với thân có làn da đẹp hay làn da xấu và có tướng không chán ghét với tâm đồng hành với sự nhàm chán. (!) Vị có tướng chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như vậy.

Vị có tướng không chán ghét ở các pháp đáng ghét sống như thế nào? Ở các pháp không đáng ghét là đối với vị có tướng về cái đẹp ở hình dáng phụ nữ, ở (các pháp) đáng ghét là đối với vị có sự nhờm gớm ở trạng thái đổi màu xanh, trạng thái chảy nước vàng (của tử thi); ở đây vị đại đức có tướng không chán ghét ấy sống.

Sau khi tránh né cả hai điều ấy, ở các pháp đáng ghét (và không đáng ghét), vị hành xả, có niệm và sự nhận biết rõ, sống như thế nào? Ở các pháp không đáng ghét là đối với vị có tướng về cái đẹp ở hình dáng phụ nữ, ở (các pháp) đáng ghét là đối với vị có sự nhờm gớm ở trạng thái đổi màu xanh, trạng thái chảy nước vàng (của tử thi), sau khi tránh né cả hai pháp ấy, vị ấy sống (nghĩ rằng): “*Cái này không phải là của ta, cái này không phải là ta, cái này không phải là tự ngã của ta.*” Sau khi tránh né cả hai pháp ấy, vị hành xả, có niệm và sự nhận biết rõ, sống như vậy.

¹ Từ *upakacaṇḍālam* không làm nhiệm vụ gì ở câu này, có thể do nhầm lẫn của việc sao chép, vì thế không dịch (ND).

Aparo pariyāyo: tedhātuke lokasannivāse¹ sabbabālaputhujjanānaṃ appaṭikūlasaññā. Tattha ca āyasmā sārīputto paṭikūlasaññī² viharati. Evaṃ appaṭikūlesu dhammesu paṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu dhammesu appaṭikūlasaññī viharati? Paṭikūlasaññīno sabbasekhā. Idha (kā) tedhātuke sabbaloke. Tattha katamo bhūmippatto³ samādhīphale sacchikato appaṭikūlasaññī viharati. Kiṃ kāraṇaṃ? Na hi taṃ atthi yassa lokassa pahānāya paṭikūlasaññī uppādeyya.

Kathaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu paṭikūlasaññī viharati? Tedhātuke lokasannivāse yāva kāmālokabhūmatā hi rāgānaṃ vītarāgānaṃ⁴ paṭikūlasamatā, rūpārūpadhātum appaṭikūlasamatā. Tattha ca āyasmā sārīputto paṭikūlasaññī viharati. Evaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu paṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati? Yaṃ kiñci parato duruttānaṃ durāgatānaṃ (M. i, 10) vacanapathānaṃ⁵ taṃ vacanaṃ appaṭikūlaṃ yāvata vācaso appatirūpā⁶ tathā janassa appaṭikūlasaññā. Tattha āyasmā sārīputto abhiññāya sacchikato appaṭikūlasaññī viharati. Evaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu tadubhayaṃ abhinivajjayitvā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno? Yaṃ ca nesaṃ samanupassati ye dhammā duccaritā, te dhammā appaṭikūlā. Tattha āyasmā sārīputto iti paṭisañcikkhati ye dhammā duccaritā te dhammā aniṭṭhavipākā, ye dhammā sucaritā, te ācayagāmino. So ca sucaritaṃ ācayagāminiṃ⁷ karitvā duccaritaṃ aniṭṭhavipākaṃ karitvā tadubhayaṃ abhinivajjayitvā upekkhako viharati.

Atha paṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlesu ca paṭikūlasaññī viharati. Taṇhā paṭikūladhammā kiṃ kāraṇaṃ? Taṇhāvasena hi sattā dvīhi⁸ dhammehi sattā kabaḷīnkāre āhāre rasataṇhāya⁹ sattā, phasse sukhasaññāya sattā. Tatthāyasmā sārīputto kabaḷīnkāre ca āhāre paṭikūlasaññī viharati, phasse ca dukkhasaññī viharati. Evaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca paṭikūlasaññī viharati.

Kathaṃ paṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati? Taṇhākkhayaṃ anuttaraṃ nibbānaṃ, tathā bālaputhujjanānaṃ paṭikūlasaññā pahatasaññā ca. Tatthāyasmato sārīputtassa appaṭikūlasaññā abyāpādasaññā ca sāmaṃ paññāya passitvā, evaṃ paṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññī viharati.

¹ tedhātuko lokasannivāso - Ma;
tedhātuto lokasannivāso - PTS.

² appaṭikūlasaññī - Ma, PTS.

³ bhūmipatto - PTS.

⁴ kāmālokabhūmakāhi rāgānaṃ - PTS.

⁵ vacanapathānaṃ - PTS.

⁶ apparūpā - PTS.

⁷ apacayagāminiṃ - PTS.

⁸ dvehi - PTS.

⁹ rasataṇhāyaṃ - PTS.

Một cách thức khác: Tường không chán ghét của tất cả các phàm nhân ngu si ở cuộc sống thế gian ở Tam Giới. Và ở đây, đại đức Sāriputta sống, có tường chán ghét. Vị có tường chán ghét ở các pháp không đáng ghét sống như vậy.

Vị có tường không chán ghét ở các pháp đáng ghét sống như thế nào? Tất cả các vị Hữu Học có tường chán ghét, ở đây là ở tất cả thế gian trong Tam Giới. Ở đây, vị đã đạt đến lãnh vực đã được làm xong,¹ đã chứng ngộ các kết quả của định, sống có tường không chán ghét. Điều gì là lý do? Bởi vì vị ấy không cần làm sanh khởi tường chán ghét nhằm dứt bỏ cái thế gian không còn hiện hữu nữa.

Vị có tường chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như thế nào? Ở cuộc sống thế gian trong Tam Giới cho đến lãnh vực Dục giới, (?) có trạng thái đồng đều trong việc chán ghét đối với các luyện ái, đối với các luyện ái đã được xa lìa, có trạng thái đồng đều trong việc không chán ghét sắc và vô sắc giới. Và ở đây, đại đức Sāriputta sống, có tường chán ghét. Vị có tường chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như vậy.

Vị có tường không chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như thế nào? Bất cứ điều gì thuộc về lời nói đã được vụng nói từ người khác, không được hoan nghênh, lời nói ấy là không đáng ghét cho đến các lời nói không thích hợp; tường không chán ghét của con người là như thế ấy. Ở đây, đại đức Sāriputta đã được chứng ngộ với thắng trí sống có tường không chán ghét. Vị có tường không chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như vậy.

Sau khi tránh né cả hai điều ấy, ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét, vị hành xả, có niệm và sự nhận biết rõ, sống như thế nào? Trong số đó, điều mà (phàm nhân) nhận thấy là: “*Các pháp nào là uế hạnh, các pháp ấy là không đáng ghét.*” Ở đây, đại đức Sāriputta suy xét rằng: “*Các pháp nào là uế hạnh, các pháp ấy có quả thành tựu không được ước muốn; các pháp nào là thiện hạnh, chúng đưa đến sự tích lũy.*” Và sau khi đã thực hành thiện hạnh đưa đến sự tích lũy, sau khi đã thực hành uế hạnh có quả thành tựu không được ước muốn, sau khi tránh né cả hai pháp ấy, vị ấy sống, có sự hành xả.

Và vị sống, có tường chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét. Tham ái là pháp đáng ghét; điều gì là lý do? Bởi vì do tác động của tham ái, các chúng sanh bị dính mắc với hai pháp: bị dính mắc ở đoàn thực do tham ái về vị nếm, bị dính mắc ở xúc bởi lạc tướng. Ở đây, đại đức Sāriputta sống có tường chán ghét ở đoàn thực, sống có tường khổ não ở xúc. Vị có tường chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như vậy.

Vị có tường không chán ghét ở các pháp đáng ghét (và ở các pháp không đáng ghét)² sống như thế nào? Sự diệt trừ tham ái là Niết Bàn vô thượng, cũng vậy, đối với phàm nhân ngu si là tường chán ghét và tường bị hành hạ. Ở đây, đối với đại đức Sāriputta là tường không chán ghét và tường không oán hận sau khi tự thân nhìn thấy bằng tuệ. Vị có tường không chán ghét ở các pháp đáng ghét sống như vậy.

¹ “Vị đã đạt đến lãnh vực đã được làm xong” được dịch từ “*katābhūmippatto*” (xem dòng cuối của đoạn đầu ở trang 174) thay vì “*katamo bhūmippatto*” (ND).

² So sánh với câu kết ở dưới thì phần ở trong ngoặc đơn là thừa (ND).

Kathaṃ paṭikūlesu ca appaṭikūlesu ca dhammesu appaṭikūlasaññi viharati? Tatiye ca nibbāne paṭikūlasaññino yasena ca kittiyā ca¹ appaṭikūlasaññino. Tathāyasmā sārīputto assādaṃ ca ādīnaṃ ca nissaraṇaṃ ca yathābhūtaṃ sammappaññāya² paṭijānanto paṭikūlaṃ ca appaṭikūlaṃ ca dhammaṃ tadubhayaṃ abhinivajjayitvā appaṭikūlasaññi viharati.

Kathaṃ paṭikūlaṃ ca appaṭikūlaṃ ca dhammaṃ tadubhayaṃ abhinivajjayitvā upekkhako viharati sato ca sampajāno ca? Yaṃ ca samanupassati anumayo appaṭikūlo dhammo paṭigho ca paṭikūlo dhammo, tathāyasmā sārīputto anumaya³paṭighappahīnattā upekkhako viharati sato sampajāno ca. Yañcassa samanupassati, ayaṃ pañcavidhā anuttarā indriyabhāvanā. Ayaṃ suttaniddeso.

1. Tattha katamo desanāhāro? Imamhi sutte kiṃ desitaṃ⁴ Tattha vuccate- imamhi sutte diṭṭhadhammasukhavihāro desito, tathā vimuttaṃ cittaṃ paccavekkhaṇā ca adhipaññādhammaṃ desitaṃ.

2. Tattha katamo vicayo? Ye kāye kāyānupassino viharanti tesam cittaṃ anumayapaṭighena na viharati, anumayapaṭighena cābhirammamānassa⁵ cittaṃ sammaggaṃ⁶ bhavissati 'ti bhāvanāya phalametaṃ.⁷ Ayaṃ vicayo hāro.

3. Tattha katamo yuttihāro? Kāyabhāvanāya ca cittabhāvanāya ca na kiñci sabrahmacārī atimaññissati 'ti (ss. Sn. ck.148) atthi esā yutti. Ayaṃ yuttihāro.

4. Tattha katamo padaṭṭhāno hāro? Kāyabhāvanāya paṭhamassa sati upaṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Yā paṭhavīsamacittatā⁸ sā aniccānupassanāya padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Yaṃ paṭhavīsamena cetasā viharati attānupassī, paṭhavīsamena⁹ giḥi viharati. Ko attho paṭhavīsamenaṭi? Yathā ye ca selopamatāya akammayuttā, evameva paṭhavīsamō ayaṃ hiriyatāya. Ayaṃ lakkhaṇo.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Imamhi byākaṇe ko tassa āyasmato adhippāyo? Ye keci arahantā indriyabhāvanaṃ ākaṅkhanti,¹¹ te paṭhavīsamaṃ¹¹ uppādayissantī 'ti. Ayaṃ adhippāyo.

7. Tattha katamo avatṭo ti? Natthi āvatṭassa bhūmi.

¹ kittini ca - Ma; kittini ca - PTS.

² sammāpaññāya - Ma, PTS.

³ anumayassa - Ma, PTS.

⁴ desitabbaṃ - Ma, PTS.

⁵ cābhirammamānassa - PTS.

⁶ samaggaṃ - Ma, PTS.

⁷ balametaṃ - Ma.

⁸ pathavīsamacittaṃ tā - PTS.

⁹ so pathavīsamena - PTS.

¹⁰ ākaṅkhiyanti - Ma, PTS.

¹¹ pathavīsamataṃ - Ma, PTS.

Vị có tướng không chán ghét ở các pháp đáng ghét và không đáng ghét sống như thế nào? Và ở phần thứ ba là những vị có tướng chán ghét về Niết Bàn và những vị có tướng không chán ghét với tiếng tăm và danh thơm. Ở đây, đại đức Sāriputta, trong khi khẳng định sự hứng thú, sự bất lợi, và sự thoát ra bằng chánh tuệ đúng theo thực thể, sau khi tránh né cả hai pháp đáng ghét và không đáng ghét ấy, sống có tướng không chán ghét.

Sau khi tránh né cả hai pháp đáng ghét và không đáng ghét ấy, vị hành xả, sống có niệm và sự nhận biết rõ, như thế nào? Điều vị ấy nhận thấy rằng: sự ưa chuộng là pháp không chán ghét và sự bất bình là pháp chán ghét; ở đây, đại đức Sāriputta, do trạng thái đã dứt bỏ sự ưa chuộng và bất bình, có sự hành xả, là vị sống có niệm và sự nhận biết rõ. Và điều nhận thấy ở vị này là năm loại tu tập vô thượng về quyền. Đây là sự diễn giải Kinh.

1. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là gì? Ở Kinh này, điều gì được chỉ bảo? Ở đây, được nói rằng: Ở Kinh này, việc an trú lạc ở ngay chính bản thân này được chỉ bảo; cũng vậy, tâm được giải thoát và sự quán xét, (là) pháp thẳng tuệ được chỉ bảo. (!)

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Những vị nào sống có sự quan sát thân trên thân, tâm của các vị ấy không sống với sự ưa chuộng và bất bình, và tâm của vị không thích thú ở sự ưa chuộng và bất bình sẽ đi đến đúng đắn; điều này là kết quả của sự tu tập. Đây là cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu.

3. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự kết nối là gì? “*Với sự tu tập về thân và với sự tu tập về tâm thì sẽ không xem thường các vị đồng phạm hạnh về bất cứ điều gì,*” có sự kết nối ấy. Đây là cách truyền đạt bằng sự kết nối.

4. Ở đây, cách truyền đạt bằng nền tảng là gì? Sự tu tập về thân là nền tảng của sự thiết lập niệm thứ nhất. Trạng thái tâm bình đẳng như đất là nền tảng của việc quan sát vô thường

5. Ở đây, tướng trạng là gì? Vị có sự quan sát về tự ngã sống với tâm bình đẳng như đất, vị tại gia sống một cách bình đẳng như đất. “*Một cách bình đẳng như đất*” có ý nghĩa gì? Giống như các vị là được liên hệ với việc không bị rung động¹ ở ví dụ về tảng đá, tương tự y như thế, vị này bình đẳng như đất do trạng thái hồ thẹn (về thân xác này). Đây là tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở thể văn *veyyākaraṇa*² này, điều gì là chủ tâm của vị đại đức ấy? “*Bất cứ những vị A-la-hán nào mong muốn sự tu tập về các quyền, các vị ấy sẽ làm sanh khởi sự bình đẳng như đất.*” Đây là sự chủ tâm.

7. Ở đây, sự xoay vần là gì? Không có lãnh vực cho sự xoay vần.

¹ Không bị rung động: ghi theo nghĩa *akampa*^o thay vì *akamma*^o theo sự hiệu đính của Ngài Ñāṇamoli (ND).

² Xem Phần Phụ Chú về ‘Chín thể loại của Giáo Pháp’ ở trang 333.

8. Tattha katamā¹ vibhatti? Yo kāyānupassī viharati, so paṭhavīsamaṃ cittaṃ² paṭilabhissatī 'ti na ekaṃsena, kiṃ kāraṇaṃ? Ye khaṇḍakādichinnakādikammakārino³ na te paṭhavīsamacittaṃ⁴ paṭilabhanti. Sabbā kāyagatāsati⁵ sekhabhāvanāya nibbānaṃ phalaṃ. Ayaṃ vibhatti.

9. Tattha katamo parivattano⁶ hāro? Ye kāyānupassino viharissanti, tesam yeva kāyapaccayā uppajjeyyūṃ⁷ āsavā vighātapariḷāhā. (ss. A. ii, 197) Ayaṃ parivattano⁶ hāro.

12. Tattha katamo otaraṇo? Sattesu ca⁸ pañcakkhandhā avitiṇṇā bāvisatindriyāni, tathā yaṃ⁹ manindriyaṃ taṃ manodhātu manāyatanaṃ ca. Yaṃ samādhindriyaṃ taṃ dhammadhātu dhammāyatanaṃ ca. Ayaṃ otaraṇo hāro.

13. Tattha katamo sodhano hāro? Ye ca manasā cattāro bhāvetabbā, te sabbe bhāvitā, yaṃ taṃ manena pahīne pattabbaṃ¹⁰ sabbattha¹¹ etassa ca atthā¹² ārambho, so attho suddho. Ayaṃ sodhano hāro.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno? Ayaṃ samādhi ekattatāya paññattā¹³ cha kāyā ekattatāya paññattā pañcindriyāni rūpīni rūpakāyo. Cha vedanākāyā vedanākāyo. Cha saññākāyā saññākāyo. Cha cetanākāyā cetanākāyo cha viññānakāyā viññānakāyo. Sabbepi ete dhammā dhammakāyoti yeva saṅkhaṃ gacchanti. Ayaṃ adhiṭṭhāno.

15. Parikkhāro 'ti: samāpattikosallaṃ ca vīthikosallaṃ¹⁴ ca hetu. Yaṃ ca gocarakosallaṃ yaṃ ca kallatākosallaṃ¹⁵ paccayo. Vodānakosallaṃ hetu, kallatākosallaṃ¹⁶ paccayo. Sukhaṃ hetu, abyāpajjhaṃ¹⁷ paccayo. Ayaṃ parikkhāro.

16. Tattha katamo samāropano¹⁸? Yathā paṭhavī sucimpi nikkhipante asucimpi nikkhipante¹⁹ tādisāyeva,²⁰ evaṃ kāyo manāpikhipi phassehi amanāpikhipi phassehi tādisoyeva, paṭighasamphassena vā sukhāya vedanāya tādisaṃ yeva²¹ cittaṃ. Idaṃ suttaṃ vibhattaṃ sa upamaṃ²² ugghaṭitaññussa puggalassa vibhāgena. Tattha samāropanāya avakāyo²³ natthi.

¹ katamo - Ma, PTS.

² pathavisamacittataṃ - Ma.

³ khaṇḍakādichinnakādino - Ma.

⁴ pathavisamacittataṃ - Ma.

⁵ sabbakāyagatāsati - PTS.

⁶ parivattanā - PTS.

⁷ uppajjeyya - Ma, PTS.

⁸ sattu ca - itipāṭho Ma potthake natthi.

⁹ tath'āyaṃ - PTS.

¹⁰ pattabbaṃ - Ma; vattabbaṃ - PTS.

¹¹ sabbapattaṃ - PTS.

¹² atthāya - Ma, PTS.

¹³ paññatto - Ma.

¹⁴ dhītikosallaṃ - PTS.

¹⁵ kallaṃ taṃ kosallaṃ - Ma.

kallantakosallaṃ - PTS.

¹⁶ kallaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ abyāpajjhaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ samāropano ti - Ma.

¹⁹ nikkhitte - Ma, PTS.

²⁰ tādiseyeva - Ma, PTS.

²¹ yo - Ma.

²² saopammaṃ - Ma.

²³ avakāso - Ma, PTS.

8. Ở đây, sự phân tích là gì? “Vị nào sống có sự quan sát thân, vị ấy sẽ đạt được tâm có sự bình đẳng như đất,” không hẳn là như thế. Điều gì là lý do? Những vị nào làm hành động có sự bề vờ, ... bị bỏ dở, ..., những vị ấy không đạt được tâm có sự bình đẳng như đất. Mọi niệm hướng đến thân đưa đến sự tu tập của vị Hữu Học, có Niết Bàn là kết quả. Đây là sự phân tích.

9. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự đảo ngược là gì? Những vị nào sẽ sống có sự quan sát thân, đối với chính các vị ấy, do duyên thân, các lậu hoặc có sự hủy hoại và bực bội có thể sanh lên. Đây là cách truyền đạt bằng sự đảo ngược.

12.¹ Ở đây, sự liệt kê là gì? Và ở các chúng sanh, năm uẩn là không vượt qua 22 quyền; cũng vậy, cái nào là ý quyền, cái ấy là ý giới và ý xứ; cái nào là định quyền, cái ấy là pháp giới và pháp xứ. Đây là cách truyền đạt bằng sự liệt kê.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Bốn việc nào cần được tu tập bằng ý, tất cả (bốn việc) ấy đều đã được tu tập. Việc cần được đạt đến ở sự dứt bỏ bằng ý và sự khởi đầu cho mục đích của việc ấy trong mọi trường hợp, mục đích ấy là rõ ràng. Đây là cách truyền đạt bằng sự làm rõ.

14. Ở đây, sự xác định là gì? Định này được mô tả theo tính trạng đồng nhất. Sáu nhóm được mô tả theo tính trạng đồng nhất: Năm quyền có sắc là sắc thân, sáu nhóm về thọ là thọ thân, sáu nhóm về tưởng là tưởng thân, sáu nhóm về tư là tư thân, sáu nhóm về thức là thức thân, tất cả các pháp này đi đến sự định danh chính là ‘pháp thân.’ Đây là sự xác định.

15. Sự thiết yếu: Thiện xảo về thể nhập và thiện xảo về lộ trình là nhân. Thiện xảo về hành xứ và thiện xảo về trạng thái sẵn sàng là duyên. Thiện xảo về thanh lọc là nhân, thiện xảo về trạng thái sẵn sàng là duyên. Lạc là nhân, không oán hận là duyên. Đây là sự thiết yếu.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? Giống như đất vẫn y như thế khi (có người) ném xuống vật sạch, cũng như khi (có người) ném xuống vật dơ, tương tự như vậy, thân vẫn y như thế với các xúc vừa ý cũng như với các xúc không vừa ý, tâm vẫn y như thế với xúc bất bình hoặc với thọ lạc. Kinh này với ví dụ được phân tích theo cách phân tích cho người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn (người hiểu nhanh). Ở đây, không có thuận tiện cho sự xếp loại.

¹ Thứ tự trình bày được sắp xếp theo 16 cách truyền đạt, trong số đó cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa (10) và bằng sự mô tả (11) không có nên đã được để cách khoảng (thiếu số 10 và 11) nhằm thuận tiện cho việc theo dõi (ND).

7 - 10.

Tattha katamaṃ suttaṃ saṅkilesabhāgiyaṃ? Yato ca¹ kusalehi dhammehi na virodhati, na vaḍḍhati, imaṃ ādīnavaṃ bhagavā deseti, “tasmā channaṃ vivaretha,² evaṃ taṃ³ nātivassati, tato ādīnavato vivareyyā ”ti. Taṃ tīhi dhammehi nābhidhaṃsitāti asubhasaññāya rāgena nābhidhaṃsīyati⁴ mettāya dosena nābhidhaṃsīyati, vipassanāya mohena nābhidhaṃsīyati.⁴ Evaṃ ca so⁵ yo yo dhammo paṭipakkho tamhi tamhi dhamme paripūrissati. Yo tassa dhammassa akusalo dhammo paṭipakkho, tena nādhivāsīyati.⁶

Aparo pariyāyo: ye ime dhammā attanā na sakkoti vuṭṭhānaṃ te ete dhammā desitā channamativassatī ’ti. Tehi vitakkaṃ yena ca sakkā puna desitaṃ cittaṃ vibhāvetuṃ pariyodāpetuṃ vivekaninnassa vivekapoṇassa vivekapabbhārasa vuddhiṃ virūḷhiṃ vepullataṃ āpajjati kusalesu dhammesu, seyyathāpi nāma uppalaṃ vā kumudaṃ vā padumaṃ vā udake sukkapakke cando yāva ratti yāva divaso āgacchati, tassa vuddhiyeva pāṭikaṅkhitabbā, na parihāni evaṃ vidhaṃ taṃ cittaṃ nābhidhaṃsīyati.⁴

Aparopettha yo asaṭho akūṭo⁷ amāyāvī uju puriso yathābhūtaṃ attānaṃ āvikaroti.⁸ Tattha yo chādeti, tassa akusalā dhammā cittaṃ anudhaṃsenti.⁹ Vataṃ nātivassatī ’ti¹⁰ yo pana hoti asaṭho akūṭo⁷ amāyāvī uju puriso yathābhūtaṃ attānaṃ āvikaroti,⁸ tassa cittaṃ akusalehi dhammehi na viddhaṃsīyati.¹¹ Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamā desanā? Idha desitā dasa akusalakammāpathā adhvassanatāya, dasa kusalakammāpathā adhvassanatāya¹² akusalehi na visujjhati yathā vuttaṃ bhagavatā “cittasaṅkilesā bhikkhave sattā saṅkilissanti ”ti. (S. iii, 151)

2. Tattha katamo vicayo? Yassevaṃ cittaṃ aviddhaṃsīyati,¹³ tassa bujjhitassa yaṃ bhavya kūṭeyyaṃ,¹⁴ taṃ ānantariyenapi satthari vā guṇānukampanatāya. Ayaṃ vicayo.

3. Tattha katamā yutti?¹⁵ Evaṃ aviddhaṃsīyantaṃ¹⁶ cittaṃ vuṭṭhāti, vuṭṭhitaṃ patiṭṭhahati kusalesu dhammesūti atthi esā yutti.

¹ yaṃ - PTS.

² vivareyya - Ma, PTS.

³ vataṃ - Ma, PTS.

⁴ nābhidhaṃsīyati - Ma, PTS.

⁵ evaṅcassa - Ma, PTS.

⁶ nādhivāsīyati

⁷ akūṭo asaṭho - Ma, PTS.

⁸ āvikaroti - Ma, PTS.

⁹ anudhāvanti - Ma, PTS.

¹⁰ channamativassatī - Ma, PTS.

¹¹ viddhaṃsīyati - Ma, PTS.

¹² anadhivassanatāya - Ma, PTS.

¹³ adhvāsīyati - Ma, PTS.

¹⁴ kūṭeyya - Ma, PTS.

¹⁵ yuttīti - Ma, PTS.

¹⁶ anadhivāsīyantaṃ - Ma, PTS.

7 - 10.

Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não là gì? Và khi một người không lớn mạnh, (!) không tăng trưởng với các thiện pháp, đức Thế Tôn chỉ bảo về sự bất lợi này rằng: “*Vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy, như vậy mưa không rơi nhiều ở vật ấy,*”¹ do đó, từ sự bất lợi nên mở ra.” Người ấy không bị tổn hại nhờ vào ba pháp ấy: Nhờ vào tướng bất tịnh mà không bị tổn hại bởi luyến ái, nhờ vào từ tâm mà không bị tổn hại bởi sân hận, nhờ vào minh sát mà không bị tổn hại bởi si mê. Như vậy, mỗi một pháp nào là phần đối nghịch (đối với pháp bất thiện) thì sẽ làm viên mãn ở mỗi một pháp ấy. Pháp bất thiện nào là phần đối nghịch đối với pháp ấy thì bị chế ngự bởi pháp (thiện) ấy.

Một cách thức khác: Các pháp nào mà sự thoát ra bởi bản thân là không có khả năng, các pháp ấy được chỉ bảo rằng: ‘*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy.*’ Trong khi suy tâm với các pháp ấy, nhờ thế lại có thể làm cho rõ ràng, làm cho tinh khiết tâm đã được chỉ bảo của vị đã uốn cong theo sự viên ly, đã chiều theo sự viên ly, đã xuôi theo sự viên ly, (nhờ thế, vị ấy) đạt đến sự phát triển, sự tăng trưởng, sự lớn mạnh ở các thiện pháp. Cũng giống như sen xanh hoặc sen hồng hoặc sen trắng ở trong nước, mặt trăng ở giai đoạn thượng huyền đi đến vào ban đêm, vào ban ngày, chính sự phát triển của nó là được mong đợi, không phải là sự khuyết dần; theo cách thức như vậy, tâm ấy không bị tổn hại.

Cũng có một cách thức khác nữa: Ở đây, người nào không lừa gạt, không gian lận, không xảo trá, ngay thẳng thì thể hiện rõ bản thân đúng theo bản thể. Ở đây, người nào che giấu thì các pháp bất thiện làm hư hỏng tâm của người ấy. ‘*Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra*’: hơn nữa, người nào không lừa gạt, không gian lận, không xảo trá, ngay thẳng, thể hiện rõ bản thân đúng theo bản thể, thì tâm của người ấy không bị hư hỏng bởi các pháp bất thiện. Đây là ý nghĩa của Kinh.

1. Ở đây, sự chỉ bảo là gì? Ở đây, mười đường lối hành động bất thiện được chỉ bảo về tình trạng mưa nhiều, mười đường lối hành động thiện được chỉ bảo về tình trạng mưa không nhiều. Bởi các bất thiện mà một người không trở thành trong sạch, giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Này các tỳ khưu, do ô nhiễm của tâm, các chúng sanh bị ô nhiễm.*”

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Điều nào có thể là điểm nổi bật của vị đã được giác ngộ, là vị có tâm không bị hư hỏng như vậy, điều ấy có ở bậc Đạo Sư với tính chất không bị gián đoạn, hoặc với trạng thái bi mãn ở phẩm chất (?). Đây là sự tìm hiểu.

3. Ở đây, sự kết nối là gì? “*Tâm trong khi không bị hư hỏng thì vươn lên, khi được vươn lên thì thiết lập ở các pháp thiện;*” có sự kết nối ấy.

¹ Xem câu kệ đầy đủ ở trang 35 (ND).

4. Padaṭṭhānaṃ 'ti: “Channamativassatī ”ti channaṃ asaṃvaraṇaṃ padaṭṭhānaṃ, “vivaṭaṃ nātivassatī ”ti achannaṃ saṃvaraṇānaṃ,¹ “tasmā channaṃ vivaretha² vivaṭaṃ nātivassatī ”ti desanāya padaṭṭhānaṃ.

5. Lakkhaṇo 'ti: “Channamativassatī ”ti ye keci vicittena³ channena ekalakkhaṇā dhammā sabbe te viddhaṃsiyanti.⁴ “Tasmā channaṃ vivaretha² vivaṭaṃ nātivassatī ”ti ye keci tena acchannena ekalakkhaṇā dhammā sabbe te nātivassanti ”ti. Lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Imamhi sutte bhagavato ko adhippāyo? Yesaṃ kesañci cittaṃ akusalā dhammā⁵ adhipaṭidesitā te yathādhammaṃ paṭikarissanti 'ti, ayaṃ tattha bhagavato adhippāyo. Ayaṃ catubyūho hāro.

7. Āvaṭṭo 'ti: Yaṃ channaṃ taṃ duvidhaṃ kampamānaṃ⁶ samucchitabbo, ānantariya⁷ samādhīnaṃ. Tattha passaddhiyaṃ ca māno āsave vaḍḍheti. Assaddhiyena ca pamādaṃ gacchati. Pamādena onamati, unnaḷabhāvaṃ gacchati. Vuttaṃ hetam⁸ bhagavatā: “Unnaḷānaṃ pamattānaṃ tesam vaḍḍhanti āsavā ”ti. (*Dh.* ck.292) Cattāri tāni upādānāni, yāni cattāri upādānāni te pañcupādānakkhandhā bhavanti. Imāni saccāni dukkhaṃ ca samudayo ca. “Tasmā channaṃ vivarethā² ”ti yena hetunā te āsavā vaḍḍhanti. Tesam pahīnattā āsavā pahiyante. Tattha appamādena assaddhiyaṃ pahiyati, uddhaccakukkucappahānena oḷārikatā, tassa dve dhammā samatho⁹ ca bhāvanā¹⁰ ca pāripūriṃ gacchanti. Yo tesam āsavānaṃ khayō, ayaṃ nirodho. Imāni cattāri saccāni. Ayaṃ āvaṭṭo.

8. Tattha katamo vibhattihāro? “Channamativassatī ”ti na ekaṃso, kiṃ kāraṇaṃ? Yassa assā nivattanā yathāpi sekhānaṃ. Yathā vuttaṃ bhagavatā:

¹¹“Kiñcāpi so kammaṃ karoti¹² pāpakaṃ

kāyena vācā¹³ uda cetasā vā

abhabbo so¹⁴ tassa paṭicchādāya¹⁵

abhabbatā diṭṭhapadassa vuttā ”ti.¹⁶ (*ss. Sn.* ck.232)

Kiñcāpi tesam nivāraṇaṃ cittaṃ hoti, api tu appaccayā¹⁷ samāye ca te niddisitabbā. Ayaṃ vibhattihāro.

9. Tattha katamo parivattano hāro?¹⁸ “Channamativassatī ”ti yassa ye dhammā sabbaṃ anavivaṭaṃ¹⁹ ativassiyati²⁰ vivaṭaṃ nātivassati avaguṇantaṃ nātivassati. Ayaṃ parivattano²¹ hāro.

¹ saṃvaraṇānaṃ padaṭṭhānaṃ - PTS.

² vivareyya - Ma, PTS.

³ cittena - PTS.

⁴ aviddhaṃsiyanti - Ma, PTS.

⁵ akusaladhammā - PTS.

⁶ kammamānaṃ - PTS.

⁷ anantariya - PTS.

⁸ c' etaṃ - Ma, PTS.

⁹ na samatho - Ma, PTS.

¹⁰ vipassanā - PTS.

¹¹ Suttanipāta, Ratanasutta.

¹² sekkhopakareyya - PTS.

¹³ vācāya - Ma, PTS.

¹⁴ abhabbo hi - Ma, PTS.

¹⁵ pariguhanāya - Ma, PTS.

¹⁶ hotīti - Ma, PTS.

¹⁷ appaccayā - PTS.

¹⁸ tattha parivattanā - PTS.

¹⁹ anavivaṭṭaṃ - PTS.

²⁰ ativassiyati - Ma, PTS.

²¹ parivattanā - PTS.

4. Nền tảng: “Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy”: che giấu là nền tảng của những người không thu thúc (về giới); “mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra”: không che giấu là (nền tảng) của những người thu thúc; “vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy, mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra”: là nền tảng của việc thú tội.

5. Tướng trạng: “Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy”: Bất cứ những pháp nào có chung tướng trạng với việc che giấu theo nhiều cách, tất cả các pháp ấy bị hư hỏng. “Vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy, mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra”: Bất cứ những pháp nào có chung tướng trạng với việc không che giấu ấy, tất cả các pháp ấy không bị hư hỏng. (!) Như thế là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở Kinh này, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? ‘Bất cứ những vị nào có tâm, có các pháp bất thiện được thú nhận, những vị ấy sẽ sửa đổi đúng theo Pháp,’ ở đây, đây là chủ tâm của đức Thế Tôn. Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận.

7. Sự xoay vần: Điều che giấu là có hai loại: kẻ đang rung động có thể bị mê mờ, đối với các vị có định không bị gián đoạn. Ở đây, ngã mạn làm tăng trưởng các lậu hoặc ở người không có đức tin (!); và do việc không có đức tin, đi đến sự xao lãng; kẻ bị tác động bởi xao lãng đi đến bản chất huyền não. Bởi vì điều này đã được nói đến bởi đức Thế Tôn: “Đối với những kẻ huyền não, bị xao lãng, các lậu hoặc của những kẻ ấy tăng trưởng.”¹ Bốn điều ấy là các chấp thủ. Những cái nào là bốn chấp thủ, những cái ấy là năm thủ uẩn. Đây là (hai) Chân Lý: Khổ và Tập. “Vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy”: Do nhân nào các lậu hoặc tăng trưởng, do trạng thái đã được dứt bỏ của chúng, các lậu hoặc được dứt bỏ. Ở đây, do không xao lãng mà việc không có đức tin được dứt bỏ; do việc dứt bỏ phóng dật và hối hận có trạng thái thô thiển, hai pháp chỉ tịnh và tu tập của vị ấy đi đến sự viên mãn. Sự diệt trừ của các lậu hoặc ấy là Diệt. Đây là bốn Chân Lý. Đây là sự xoay vần.

8. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì? “Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy”: không hẳn là như thế. Điều gì là lý do? Sự dừng lại có thể xảy ra đối với người nào đó cũng giống như đối với các vị Hữu Học. Giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng):

“Ngay cả khi vị ấy tạo nên bất cứ nghiệp gì ác xấu,
bằng thân, bằng khẩu, hoặc bằng ý,
vị ấy không thể nào che giấu điều ấy,
tính chất không thể của vị chứng đạt Niết Bàn đã được nói đến.”²

Mặc dầu tâm cũng có sự che lấp đối với chúng, tuy nhiên do không có điều kiện và chúng có thể được diễn giải vào thời điểm (thích hợp). Đây là cách truyền đạt bằng sự phân tích.

9. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự đảo ngược là gì? “Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy”: các pháp nào của người nào mà không được mở ra toàn bộ thì bị mưa rơi nhiều. “Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra”: Mưa không rơi nhiều ở vật không được đậy lại. Đây là cách truyền đạt bằng sự đảo ngược.

¹ Nửa sau câu kệ 292 của *Dhammapadapāli* - *Pháp Cú*, TTPV 28, trang 99.

² *Ratanasuttam* - *Kinh Châu Báu* (*Suttanipātapāli* - *Kinh Tập*, TTPV 29, trang 71, ck.234).

10. Tattha katamo vevacano hāro?¹ Channanti āvutaṃ nivutaṃ pihitaṃ paṭikujjitaṃ sañchannaṃ parodhaṃ. “Vivaṭaṃ nātivassatī ”ti yassa te dhammā pabbajjitā vinodaṃ nādhivassitā vantikatāti.² Ayaṃ vevacano hāro.

11. Tattha katamo paññatti hāro?³ “Channamativassatī ”ti kilesabhāgiyapaññattaṃ. “Vivaṭaṃ nātivassatī ”ti sadhammakiccaṃ yaṃ paṭipadāpaññattiyā paññattaṃ. “Tasmā channaṃ vivarethā ”ti⁴ anusāsanapaññattiyā paññattaṃ. “Vivaṭaṃ nātivassatī ”ti nikkhepa⁵paññattiyā paññattaṃ. Ayaṃ paññatti hāro.

12. Tattha katamo otaraṇo hāro? “Channamativassatī ”ti tayo kilesā: rāgo doso moho, tesu channesu⁶ saṅkhārakkhandho –pe– Te purā yathā niddiṭṭhaṃ khandhadhātuāyatanesu, ayaṃ otaraṇo hāro.

13. Tattha katamo sodhana hāro? Yenārambhena idaṃ suttaṃ bhāsati so ārambho niyutto.

14. Adhiṭṭhāno ’ti: “Channamativassatī ”ti ekattatāya paññattaṃ, kiṃ kāraṇaṃ? Idaṃ hi ativassatī ’ti imassa ca ativassati, evaṃ ca ativassatī ’ti ayaṃ vemattatāya. Yā punasādhāraṇehi⁷ lakkhaṇehi paññāpiyati,⁸ sā ekattapaññatti.

15. Tattha katamo parikkhāro? Yaṃ ca taṃ ativassiyanti,⁹ tassa dve hetū dve paccayā akusalapasuteva vācakattābhirati ca. Ime dve ayoniso manasikāro ca kusalā dhammā vopasaggā ca. Ime dve paccayā.

16. Tattha katamo samāropano? “Channamativassatī” ti vemati passatī ’ti channaṃ yaṃ pariggahitaṃ yaṃ adesitaṃ appassutaṃ yaṃ kathaṃkathā vibhūtena akusalamūlena yaṃ taṇhāya ca te vaḍḍhati dosāti sannitvā te appasakkhayena saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ,¹⁰ ayaṃ samāropano. Yaṃ puna tathā desanā, tasseva kusalā¹¹ dhammā vuddhiṃ virūhiṃ vepullatamāpajjati. Tassa saṅkhāranirodhā,¹² ayaṃ samāropano.

7 - 11.

“Cattāro puggalā tamo tamaparāyano ”ti (A. ii, 85; S. i, 93) –pe–. Tattha katamo vuccate tamo nāma? Yo tamo andhakāro, yathāvuttaṃ bhagavatā: “Yathā andhakāro¹³ tasmim bhayānake sakampidhātupuriso na passati, evameva aññāṇato tamo paṇ’ andhakāro pāpakasakammasavipākaṃ na saddho hoti. (?) Iti evaṃ lakkhaṇatā aññāṇaṃ tamo avijjā moho, yena sattā¹⁴ yathābhūtaṃ nappajānanti, iti vuccati tamo ”ti.

¹ vevacano - PTS.

² vantikatā ti - Ma, PTS.

³ paññatti - PTS.

⁴ vivareyyā ti - Ma, PTS.

⁵ niddhāna - Ma, PTS.

⁶ te khandhesu - Ma, PTS.

⁷ suṇasādhāraṇehi - Ma.

⁸ paññāpiyati - Ma, PTS.

⁹ ativassiyanti - Ma, PTS.

¹⁰ viññāṇaṃ yāva jarāmaṇaṃ - Ma, PTS.

¹¹ akusalā - Ma, PTS.

¹² saṅkhāranirodhā - Ma, PTS.

¹³ andhakāre - Ma, PTS.

¹⁴ sakkā - PTS.

10. Ở đây, cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa là gì? *Được che lấp*: là được bao bọc, được bao trùm, được che lại, được đậy kín, được che phủ, được ngăn chặn. “*Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra*”: các pháp ấy của người nào là được loại ra, được dời đi (!), không được chấp nhận, được làm cho chấm dứt. Đây là cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa.

11. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự mô tả là gì? “*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy*”: được mô tả liên quan đến ô nhiễm. “*Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra*”: Phận sự đối với Chánh Pháp được mô tả với sự mô tả về lỗi thực hành. “*Vì thế, hãy mở ra vật đã được che đậy*”: được mô tả với sự mô tả về sự giáo huấn. “*Mưa không rơi nhiều ở vật đã được mở ra*”: được mô tả với sự mô tả về việc quăng bỏ. Đây là cách truyền đạt bằng sự mô tả.

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? “*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy*”: Ba ô nhiễm là: luyến ái, sân hận, si mê; khi chúng được che đậy là hành uẩn –nt– Chúng giống như đã được diễn giải trước đây ở uẩn, giới, xứ. Đây là cách truyền đạt bằng sự liệt kê.

13. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự làm rõ là gì? Ngài nói Kinh này với sự khởi đầu nào thì sự khởi đầu ấy là được gắn liền.

14. Sự xác định: “*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy*”: là được mô tả theo tính trạng đồng nhất. Điều gì là lý do? Bởi vì ‘mưa rơi nhiều ở vật này, mưa rơi nhiều đối với người này, và mưa rơi nhiều như vậy,’ đây là tính trạng khác biệt. Việc được mô tả theo các tướng trạng phổ biến về phẩm chất là sự mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Có hai nhân, hai duyên cho việc mưa rơi nhiều ở vật ấy: sự phát khởi bất thiện và sự thích thú của người tạo ra lời nói là hai nhân; việc tác ý không đúng đường lối và sự buông thả về các thiện pháp là hai duyên (!).

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? “*Mưa rơi nhiều ở vật đã được che đậy*”: ‘(vị ấy) nhận thấy một cách nhầm lẫn’ nhằm giữ kín về điều che giấu, nhằm không thú tội về việc ít nghe, về việc có sự nghi hoặc bởi bất thiện căn không còn hiện diện, và về việc ‘do tham ái mà các lỗi lầm ấy tăng trưởng (!);’ như thế sau khi nhận biết do kém khả năng, các hành ấy (sinh khởi); do duyên các hành, thức (sinh khởi); ... Đây là sự xếp loại. Thêm nữa, với việc thú tội như thế ấy, các thiện pháp của chính vị ấy đạt đến sự phát triển, sự tăng trưởng, sự lớn mạnh. Do sự diệt tận các hành của vị ấy, ... Đây là sự xếp loại.

7 - 11.

“*Bốn hạng người là bóng tối có sự tiến đến bóng tối ...*” –nt–. Ở đây, cái gì được gọi là bóng tối? Bóng tối là sự tối tăm, giống như điều đã được nói bởi đức Thế Tôn (rằng): “*Giống như sự tối tăm, ở sự kinh hoàng ấy, con người không nhìn thấy chính mình, tương tự y như vậy, từ sự không biết là có bóng tối, thêm nữa là sự tối tăm, là điều xấu xa với hành động và với quả thành tựu, là không có đức tin. Như thế, trạng thái về tướng trạng như vậy là sự không biết, sự tối tăm, vô minh, si mê, vì thế các chúng sanh không nhận biết đúng theo thực thể; như thế được gọi là bóng tối.*”

So tiṇṇaṃ cakkhūnaṃ tamo: maṃsacakkhuno dibbacakkhuno paññācakkhuno, imesaṃ cakkhūnaṃ idha tamo niddisiyati¹ aññānti.

Tattha katamaṃ aññānaṃ adassanaṃ? Atha nissaye yaṃ pubbante aññānaṃ aparante aññānaṃ pubbantāparante aññānaṃ, hetumhi aññānaṃ paccayamhi aññānaṃ tassa aññānino samādhībūtassa eso nissando: yaṃ na jānāti idaṃ sevitabbaṃ idaṃ na manasikātabbanti, so tena tamena niddisiyati,¹ tamopi yathā vuccati. Mūḷhoti evaṃ cetanā. Tena tamena so puggalo vuccati tamoti, so tena tamena asamūhatena asamucchinnena tapparamo bhavati tapparāyano, ayaṃ vuccati puggalo tamo tamaparāyanoti. Parāyanoyeva dhammo manasikātabbo yo tamo dahati aññācittaṃ² upaṭṭhapeti, te cassa dhammā nijjhānaṃ khamanti.³ So sutamayāya paññāya samanupassati.

Tattha katamo tamo jotiparāyano? So tena paññāvasena iriyati,⁴ evaṃ tasseva iriyantassa parāyano bhavati. Ayaṃ vuccate puggalo tamo jotiparāyano.

Tattha katamo puggalo tamo⁵ jotiparāyano? Tattha vuccati joti nāma: yaṃ tasseva⁶ tamassa paṭipakkhena ye ca dhammā⁷ antamaso ñāṇāloko, so sutadhammo⁸ puggalo tamo jotiparāyano, tattha vuccate: so 'yaṃ⁹ puggalo tamo jotiparāyano, so yadi tathārūpaṃ kalyāṇamittaṃ paṭilabhati, yo naṃ akusalato ca nivāreti bhāvitakusalatāya bhāvī (?) niyojēti 'ti.¹⁰

Evaṃ ca saddhammaṃ deseti: Ime dhammā kusalā, ime dhammā akusalā, ime dhammā sāvajjā, ime dhammā anavajjā, ime dhammā sevitabbā, ime dhammā na sevitabbā, ime dhammā bhajitabbā, ime dhammā na bhajitabbā, ime dhammā upasampajja vihātabbā, ime dhammā na upasampajja vihātabbā, ime dhammā manasikātabbā, ime dhammā na manasikātabbāti. Paccate saññāya yathā saññāyati satindriyāni, (?) so evaṃ pajānāti: Ime dhammā kusalā, ime dhammā akusalā, ime dhammā sāvajjā, ime dhammā anavajjā, ime dhammā sevitabbā, ime dhammā na sevitabbā, ime dhammā bhāvetabbā, ime dhammā na bhāvetabbā, ime dhammā upasampajja vihātabbā, ime dhammā na upasampajja vihātabbā, ime dhammā manasikātabbā, ime dhammā na manasikātabbāti. So te¹¹ dhamme sussūsi¹² sotaṃ odahati, aññācittaṃ¹³ upaṭṭhapeti,¹⁴ te cassa dhammā nijjhānaṃ khamanti,¹⁵ so sutamayāya paññāya samannāgato, so tena¹⁶ paccayavasena iriyati evaṃ so iriyanto¹⁷ tapparamo bhavati tapparāyano. Ayaṃ vuccate puggalo tamo jotiparāyano.¹⁸

¹ niddisiyati - Ma, PTS.

² aññācittaṃ - Ma;
aññānaṃ cittaṃ - PTS.

³ nijjhānakhamanti - Ma, PTS.

⁴ iriyati - Ma, PTS, evaṃ sabbattha.

⁵ puggalo joti - Ma; puggalo - PTS.

⁶ tassa ce tamassa - Ma;
tassa c'etam assa - PTS.

⁷ ye ca dhamme - Ma;
yeva dhamme - PTS.

⁸ suṇadhammo - Ma, PTS.

⁹ yoyaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ bhāvikusalatā va bhāvasanniyojēti - PTS.

¹¹ sote - PTS.

¹² susuyyati - Ma; suyati - PTS.

¹³ aññānaṃ cittaṃ - Ma, PTS.

¹⁴ upaṭṭhapeti - Ma, PTS.

¹⁵ nijjhānakkhaman ti - Ma;
nijjhānakkhaman ti - PTS.

¹⁶ sotena - PTS.

¹⁷ tasseva iriyanti - Ma, PTS.

¹⁸ tamo tamaparāyano - Ma, PTS.

Bóng tối ấy là đối với ba con mắt: đối với nhục nhãn, đối với Thiên nhãn, đối với tuệ nhãn; đối với các con mắt này, ở đây bóng tối được diễn giải là ‘sự không biết.’

Ở đây, cái gì là sự không biết, là sự không thấy? Liên quan đến chỗ nương tựa là sự không biết về điểm khởi đầu, sự không biết về điểm kết thúc, sự không biết về điểm khởi đầu và điểm kết thúc, sự không biết về nhân, sự không biết về duyên; đối với người có sự không biết ấy, đối với người có hiện tượng định, điều này là hệ quả: (Người ấy) không biết rằng: ‘*Điều này nên phục vụ, điều này không nên tác ý,*’ vì thế người ấy bị diễn giải theo bóng tối ấy; giống như bóng tối cũng được gọi là ‘*bị lâm lạc,*’ ý định (cũng được gọi) là tương tự như vậy. Do bóng tối ấy, người ấy được gọi là ‘*bóng tối;*’ người ấy, do bóng tối ấy chưa được bừng lên, chưa được cắt lìa, (là người) có điều ấy là tối hậu, có điều ấy là cứu cánh, người này được gọi là ‘*bóng tối có sự tiến đến bóng tối.*’ Chính sự tiến đến là pháp cần được tác ý, bóng tối thiêu đốt, thiết lập tâm hiểu biết, và các pháp ấy phù hợp cho việc suy đoán của bóng tối. Vị ấy nhận thấy bằng tuệ văn.

Ở đây, người nào là bóng tối có sự tiến đến ánh sáng? Vị ấy sinh hoạt do tác động của tuệ (văn) ấy; như vậy chính vị đang sinh hoạt ấy có sự tiến đến (ánh sáng). Người này được gọi là ‘*bóng tối có sự tiến đến ánh sáng.*’

Ở đây, người nào là bóng tối có sự tiến đến ánh sáng? Ở đây, cái có tên ánh sáng được gọi là: các pháp nào thuộc phần đối nghịch của chính bóng tối ấy, luôn cả ánh sáng trí tuệ; người có pháp đã được nghe ấy là bóng tối có sự tiến đến ánh sáng. Ở đây, người này đây được gọi là bóng tối có sự tiến đến ánh sáng; nếu vị ấy đạt được bạn tốt có hình thức như thế là người ngăn cản vị ấy lánh xa việc bất thiện, khích lệ (vị ấy) có được trạng thái tốt lành đã được tu tập.

Và còn chỉ bảo Chánh Pháp như vậy: “*Các pháp này là thiện, các pháp này là bất thiện, các pháp này là có tội, các pháp này là không có tội, các pháp này là nên phục vụ, các pháp này là không nên phục vụ, các pháp này là nên giao thiệp, các pháp này là không nên giao thiệp, các pháp này là nên đạt đến và an trú, các pháp này là không nên đạt đến và an trú, các pháp này là nên tác ý, các pháp này là không nên tác ý.*” Được chín mươi với tưởng, niệm quyền nhận biết như thế nào, thì vị ấy nhận biết như vậy: “*Các pháp này là thiện, các pháp này là bất thiện, các pháp này là có tội, các pháp này là không có tội, các pháp này là nên phục vụ, các pháp này là không nên phục vụ, các pháp này là nên tu tập, các pháp này là không nên tu tập, các pháp này là nên đạt đến và an trú, các pháp này là không nên đạt đến và an trú, các pháp này là nên tác ý, các pháp này là không nên tác ý.*” Vị ấy mong muốn lắng nghe các pháp ấy, lắng tai nghe, thiết lập tâm hiểu biết, và các pháp ấy phù hợp cho việc suy đoán của người này, vị ấy có được tuệ văn, nhờ vậy, vị ấy sinh hoạt do tác động của duyên, trong khi sinh hoạt như vậy, vị ấy (là người) có điều ấy là tối hậu, có điều ấy là cứu cánh. Người này được gọi là ‘*bóng tối có sự tiến đến ánh sáng.*’

Tattha katamo puggalo joti tamaparāyano? Joti nāma yaṃ¹ tasseva tamassa paṭipakkhena ye dhammā antamaso ñāṇāloko, so sutadhammo.² Katamo³ uccate⁴ paññāyato paṇḍitoti vuccate. So evaṃ pajānāti: Ime dhammā kusalā, ime dhammā akusalā, ime dhammā sāvajjā, ime dhammā anavajjā, ime dhammā sevitabbā, ime dhammā na sevitabbā, ime dhammā bhāvetabbā,⁵ ime dhammā na bhāvetabbā,⁵ ime dhammā upasampajja vihātabbā, ime dhammā na upasampajja vihātabbā, ime dhammā manasikātabbā, ime dhammā na manasikātabbāti.⁶ Idha pana pāpamittasaṃsevano pāpamittavasānugo akusale dhamme abhivaḍḍheti, kusale dhamme pajahati. So tena pamādena paccayasaññā amanasikatvā asati⁷asampajaññaṃ āsevati. Tayā yo paṭipakkho tamo, so taṃ pavaḍḍheti.⁸ So tamābhibhūto tamaparāyano⁹ tamaparamo ceva bhavati. Ayaṃ vuccati puggalo joti tamaparāyano.

Tattha katamo puggalo joti jotiparāyano? Tattha vuccate: soyaṃ puggalo kalyāṇamittassa sannissito bhavati sakkā saṃyogī (?) kusalaṃ gavesī so kalyāṇamitte upasaṅkamitvā paripucchati, paripañhayati,¹⁰ kiṃ kusalaṃ, kiṃ akusalaṃ? Kiṃ sāvajjaṃ, kiṃ anavajjaṃ? Kiṃ sevitabbaṃ, kiṃ na sevitabbaṃ? Kiṃ bhāvetabbaṃ,¹¹ kiṃ na bhāvetabbaṃ?¹¹ Kiṃ upasampajja vihātabbaṃ, kiṃ na upasampajja vihātabbaṃ? Kiṃ manasikātabbaṃ, kiṃ na manasikātabbaṃ? Kathaṃ saṅkilesa hoti, kathaṃ vodānaṃ hoti? Kathaṃ pavatti hoti, kathaṃ nivatti¹² hoti? Kathaṃ baddho¹³ hoti, kathaṃ mokkha hoti? Kathaṃ sakkāyasamudayo hoti, kathaṃ sakkāyanirodho hoti 'ti?¹⁴

So ettha desitaṃ yathā upaṭṭhitaṃ tathā sampaṭipajjanto so evaṃ pajānāti: Ime dhammā kusalā, ime dhammā akusalā –pe– evaṃ¹⁵ sakkāyasamudayo hoti, evaṃ¹⁶ sakkāyanirodho hoti 'ti. (Vithārena kātabbaṃ.) So te dhamme adhipāṭikaṅkhāti, evaṃ lakkhaṇaṃ ñāṇaṃ vijjā ālokaṃ vaḍḍheti. So puggalo tapparamo bhavati tapparāyano. Ayaṃ vuccate puggalo joti jotiparāyano.

Tattha katamo puggalo tamo tamaparāyano? Yo akusalaṃ dhammaṃ dīpeti, taṃ bhāvanāya hīnāsu gatisu uppattiṃ¹⁷ dasseti, tapparamo bhavati tapparāyano. Ayaṃ vuccate puggalo tamo tamaparāyano.

Tattha yo puggalo tamo jotiparāyano, so tamena akusalassa kammassa vipākaṃ dasseti. Tameti¹⁸ yaṃ cakkhu kalyāṇamittassa vasena¹⁹ akusale dhamme pajahati, kusale dhamme abhivaḍḍhati.

¹ yā - Ma, PTS.

² puna dhammo - Ma, PTS.

³ katamā - Ma, PTS.

⁴ vuccate - PTS.

⁵ bhāvetabbā - Ma, PTS.

⁶ manasikātabbā - Ma, PTS.

⁷ assati - Ma.

⁸ so pavaḍḍheti - Ma, PTS.

⁹ parāyano - Ma, PTS.

¹⁰ parisañcayati - PTS.

¹¹ bhāvetabbā - Ma, PTS.

¹² uppatti - PTS.

¹³ bandho - Ma, PTS.

¹⁴ hoti - Ma, PTS.

¹⁵ evaṃ –pe– yāva kathaṃ - Ma, PTS.

¹⁶ kathaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ upapattiṃ - Ma, PTS.

¹⁸ tamehi - PTS.

¹⁹ yena - Ma, PTS.

Ở đây, người nào là ánh sáng có sự tiến đến bóng tối? Cái có tên ánh sáng là các pháp nào thuộc phần đối nghịch của chính bóng tối ấy, luôn cả ánh sáng trí tuệ; vị ấy có pháp đã được nghe. Về người đang nhận biết thì được gọi là gì? Được gọi là ‘vị sáng suốt.’ Vị ấy nhận biết như vậy: “*Các pháp này là thiện, các pháp này là bất thiện, các pháp này là có tội, các pháp này là không có tội, các pháp này là nên phục vụ, các pháp này là không nên phục vụ, các pháp này là nên tu tập, các pháp này là không nên tu tập, các pháp này là nên đạt đến và an trú, các pháp này là không nên đạt đến và an trú, các pháp này là nên tác ý, các pháp này là không nên tác ý.*” Tuy nhiên, ở đây, với việc thân cận bạn ác, với việc hòa theo tác động của bạn ác, vị ấy làm tăng trưởng các pháp bất thiện, dứt bỏ các pháp thiện. Vị ấy, do sự xao lãng ấy, không tác ý đến sự nhận biết về duyên và thân cận với việc không có niệm, không nhận biết rõ. Do đó, vị ấy làm gia tăng phần đối nghịch bóng tối. Vị ấy, bị ngự trị bởi bóng tối, có sự tiến đến bóng tối, và còn trở nên cực đoan về bóng tối. Người này được gọi là ‘*ánh sáng có sự tiến đến bóng tối.*’

Ở đây, người nào là ánh sáng có sự tiến đến ánh sáng? Ở đây, người này đây được gọi là người đã nương theo bạn tốt, có thể là người chí cốt, là người tìm kiếm điều tốt. Vị ấy đến gần các bạn tốt học hỏi, chất vấn: “*Cái gì là thiện, cái gì là bất thiện? Cái gì là có tội, cái gì là không có tội? Cái gì là nên phục vụ, cái gì là không nên phục vụ? Cái gì là nên tu tập, cái gì là không nên tu tập? Cái gì là nên đạt đến và an trú, cái gì là không nên đạt đến và an trú? Cái gì là nên tác ý, cái gì là không nên tác ý? Thế nào là phiền não? Thế nào là sự thanh lọc? Thế nào là sự vận hành? Thế nào là sự đình chỉ? Thế nào là bị trói buộc? Thế nào là sự giải thoát? Thế nào là sự sanh lên của hiện thân? Thế nào là sự diệt tận của hiện thân?*”

Vị ấy, ở đây, trong khi thực hành theo điều đã được chỉ bảo, đã được thiết lập, vị ấy nhận biết như vậy: “*Các pháp này là thiện, các pháp này là bất thiện, –nt– Như vậy là sự sanh lên của hiện thân. Như vậy là sự diệt tận của hiện thân.*” (Nên được thực hiện với chi tiết.) Vị ấy mong mỏi các pháp ấy, như vậy làm tăng trưởng ưu điểm, trí, minh, ánh sáng. Người ấy (là người) có điều ấy là tối hậu, có điều ấy là cứu cánh. Người này được gọi là ‘*ánh sáng có sự tiến đến ánh sáng.*’

Ở đây, người nào là bóng tối có sự tiến đến bóng tối? Là người giảng giải về pháp bất thiện, giúp cho thấy sự sanh lên ở các cảnh giới thấp kém do việc tu tập điều ấy, là người có điều ấy là tối hậu, có điều ấy là cứu cánh. Người này được gọi là ‘*bóng tối có sự tiến đến bóng tối.*’

Ở đây, người là bóng tối có sự tiến đến ánh sáng giúp cho thấy quả thành tựu của nghiệp bất thiện bởi bóng tối. Người ấy đạt được nhãn quan, do tác động của bạn tốt, dứt bỏ các pháp bất thiện, tăng trưởng các pháp thiện.

Tattha yo ca paṇitāsu gatisu uppattiṃ¹ dasseti, tapparamo tena vuccate tamo jotiparāyano.

Tattha yo puggalo joti tamaparāyano kusalassa kammavipākaṃ dasseti. Yaṃ cakkhu pāpamittasamsaggena pāpamittūpasevanena² pāpamittavasānugo akusalaṃ dhammaṃ abhivaḍḍhati. Taṃ bhāvanāya hīnāsu³ gatisu uppattiṃ dasseti, tapparamo tena vuccate joti tamaparāyano.

Tattha yo puggalo joti jotiparāyano, so joti tabhāvatāya yāva⁴ paṇitāsu gatisu uppattiṃ dasseti tapparamo. Tenāha joti jotiparāyano.

Jotitamaparāyanena dasa akusalānaṃ dhammānaṃ udayaṃ dasseti. Tamena puggalena akusalānaṃ kammānaṃ vipākaṃ dasseti, na akusalānaṃ dhammānaṃ vipākaṃ dasseti. Tamena aṭṭha micchattāni dasseti. Jotinā aṭṭha sammattāni dasseti. Jotinā tamaparāyanena dasa akusalakammapathe dasseti. Jotinā paṇitattaṃ dasseti. Tamena jotiparāyanena atapanīyaṃ dhammaṃ dasseti. Jotinā tamaparāyanena tapanīyaṃ dhammaṃ dasseti. Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamo desanāhāro? Imamhi sutte kiṃ desitaṃ? Tattha vuccate: Imamhi sutte kusalākusalā dhammā desitā. Kusalākusalānaṃ ca dhammānaṃ vipāko desito. Hīnappaṇitānaṃ ca sattānaṃ gatinānākaraṇaṃ desitaṃ. Ayaṃ desanāhāro.

2-3. Tattha katamo vicayo hāro? Akusalassa kammassa yo vipākaṃ paccanubhoti, tattha ṭhito akusale dhamme uppādiyati vicayaṃ taṃ yujjati. Kusalassa kammassa yo vipākaṃ paccanubhoti, tattha ṭhito kusale dhamme uppādiyati vicayaṃ taṃ yujjati. Ayaṃ vicayo yutti ca.

4. Tattha katamo padaṭṭhāno hāro? Yo puggalo joti, so paccavekkhaṇāya padaṭṭhānaṃ. Yo puggalo tamo, so tamādinnaṃ, vānupassanāya padaṭṭhānanti dasseti. Tamena jotiparāyanena appamādassa padaṭṭhānaṃ dasseti. Tamo avijjāya ca diṭṭhiyā ca padaṭṭhānaṃ dasseti. Jotinā tamaparāyanena pamādassa ca diṭṭhiyā ca padaṭṭhānaṃ dasseti. Ayaṃ padaṭṭhāno.

5. Tattha katamo lakkhaṇo hāro? Tamena tamaparāyanena avijjāya⁵ niddiṭṭhāya sabbakilesadhammā niddiṭṭhā honti. Tamena jotiparāyanena joti vijjāya niddiṭṭhāya sabbe bodhipakkhiyadhammā niddiṭṭhā honti. Jotitamaparāyanena pamādo niddiṭṭho hoti. Tamena jotiparāyanena appamādo niddiṭṭho hoti. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

¹ upapattiṃ - Ma, PTS.

² pāpamittūpasevena - Ma, PTS.

³ pahināsu - PTS.

⁴ so jotitā pabhātā yāva - Ma;

so jotitabhāvatāya - PTS.

⁵ tamo avijjāya - Ma; tamoti avijjāya - PTS.

Ở đây, người giúp cho thấy sự sanh lên ở các cảnh giới cao quý, (là người) có điều ấy là tối hậu; vì thế được gọi là ‘*bóng tối có sự tiến đến ánh sáng.*’

Ở đây, người là ánh sáng có sự tiến đến bóng tối giúp cho thấy quả thành tựu của nghiệp thiện (quá khứ), và do việc gần gũi với bạn ác, do việc phục vụ bạn ác, có sự hòa theo bạn ác, tăng trưởng pháp bất thiện. Người ấy, do việc tu tập điều ấy, giúp cho thấy sự sanh lên ở các cảnh giới thấp kém, (là người) có điều ấy là tối hậu; vì thế được gọi là ‘*ánh sáng có sự tiến đến bóng tối.*’

Ở đây, người là ánh sáng có sự tiến đến ánh sáng, với chừng ấy bản thể của ánh sáng, giúp cho thấy sự sanh lên ở các cảnh giới cao quý, (là người) có điều ấy là tối hậu; vì thế được gọi là ‘*ánh sáng có sự tiến đến ánh sáng.*’

Ánh sáng, do sự tiến đến bóng tối, giúp cho thấy sự trôi dạt của mười pháp bất thiện. Với người là bóng tối giúp cho thấy quả thành tựu của các nghiệp bất thiện, không giúp cho thấy quả thành tựu của các pháp thiện (!). Với bóng tối, giúp cho thấy tám tính chất sai trái. Với ánh sáng, giúp cho thấy tám tính chất đúng đắn. Với ánh sáng có sự tiến đến bóng tối giúp cho thấy tám đường lối hành động bất thiện. Với ánh sáng giúp cho thấy tính chất cao quý. Với bóng tối có sự tiến đến ánh sáng giúp cho thấy pháp không đem lại sự ân hận. Với ánh sáng có sự tiến đến bóng tối giúp cho thấy pháp đem lại sự ân hận. Đây là ý nghĩa của Kinh.

1. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là gì? Ở Kinh này, điều gì được chỉ bảo? Ở đây, được nói rằng: Ở Kinh này, các pháp thiện và bất thiện là được chỉ bảo. Quả thành tựu của các pháp thiện và bất thiện là được chỉ bảo. Sự kiện khác biệt về cảnh giới tái sanh của các chúng sanh thấp kém và cao quý là được chỉ bảo. Đây là cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo.

2-3. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu là gì? Người nào kinh qua quả thành tựu của nghiệp bất thiện, ở đây, được tồn tại, nắm giữ các pháp bất thiện, (người ấy) trong lúc tìm hiểu thì được kết nối với điều ấy. Người nào kinh qua quả thành tựu của nghiệp thiện, ở đây, được tồn tại, nắm giữ các pháp thiện, (người ấy) trong lúc tìm hiểu thì được kết nối với điều ấy. Đây là sự tìm hiểu và kết nối.

4. Ở đây, cách truyền đạt bằng nền tảng là gì? Hạng người ‘ánh sáng’ (giúp cho thấy) nền tảng của việc quán xét. Hạng người ‘bóng tối’ đã bị nắm lấy bởi bóng tối giúp cho thấy nền tảng của việc quán sát sự huân tập (!). Với (hạng người là) ‘bóng tối có sự tiến đến ánh sáng’ giúp cho thấy nền tảng của sự không xao lãng. ‘Bóng tối’ giúp cho thấy nền tảng của vô minh và tà kiến. Với (hạng người là) ‘ánh sáng có sự tiến đến bóng tối’ giúp cho thấy nền tảng của sự xao lãng và của tà kiến. Đây là nền tảng.

5. Ở đây, cách truyền đạt bằng tướng trạng là gì? Với (hạng người) ‘bóng tối có sự tiến đến bóng tối,’ khi vô minh được diễn giải, tất cả các pháp ô nhiễm là được diễn giải. Với (hạng người) ‘ánh sáng (!) có sự tiến đến ánh sáng,’ khi minh được diễn giải, tất cả các pháp dự phần vào giác ngộ là được diễn giải. Với (hạng người) ‘ánh sáng có sự tiến đến bóng tối,’ sự xao lãng là được diễn giải. Với (hạng người) ‘bóng tối có sự tiến đến ánh sáng,’ sự không xao lãng là được diễn giải. Đây là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Imamhi sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye sattā nīcakulino na te imaṃ sutvā kusale dhamme samādāya vattissanti. Ye sattā uccakulino, te imaṃ dhammadesanaṃ sutvā bhīyosomattāya¹ kusale dhamme samādāya vattissantī 'ti. Ayaṃ catubyūho hāro, bhūmiyaṃ upadeso.

7. Tattha katamo āvaṭṭo hāro? Yā avijjātoppabhūti taṇhā, ayaṃ samudayo. Yo tamo tamaparāyano, idaṃ dukkhaṃ. Imāni dve saccāni dukkhaṃ ca samudayo ca. Joti yena suttena dhammena paññāpiyati,² yo dhammo paññindriyassa padaṭṭhānaṃ. Tena amohena tiṇi kusalamūlāni pāripūriṃ gacchanti, saggassa padaṭṭhānaṃ.

8-9. Tattha katamo vibhatti?³ Tamo tamaparāyanoti na ekaṃsena, kiṃ kāraṇaṃ? Atthi tamo ca bhavo aparāpariyavedaniyena ca kusalena jotinā puggalena sahopattibhāve, atthi joti ca bhavo aparāpariyavedaniyena ca akusalena tamena puggalena sahopattibhāve, parivattanā tamesu paṭipakkhoti jotinā tamaparāyano.

10. Tattha katamo vevacano? Yo tamo so evaṃ attavyābādhāya⁴ paṭipanno, so assaddhāya bālo akusalo avyatto⁵ anādīnavadassī. Yo joti yo⁶ attahitāya paṭipanno paṇḍito kusalo vyatto ādīnavadassī. Ayaṃ vevacano.

11. Tattha katamo paññatti?⁷ Yo⁶ puggalo vipākapaññattiyā paññāpiyati⁸ [akusale pariyādinnaṭā paññāpiyati].⁹ Joti kusaladhammūpapattipaññattiyā paññāpiyati kusaladhammavipākapaññattiyā cāti.

12. Otaṇṇo 'ti: Ye avijjāpaccayā saṅkhārā yaṃ ca jarāmaṇaṃ yā ca avijjā, taṃ padaṭṭhānaṃ. Niddesena (?) vijjupādā¹⁰ avijjānirodho, yo yāva jarāmaṇanirodho.¹¹ Ime dve dhammā saṅkhārakkhandhapariyāpannā. Dhammadhātu dhammāyatanā ca padaṭṭhānaṃ, niddesena dhātusu.

13. Tattha katamo sodhano? Imassa suttassa desitassa ārambho. (Suddho.)

14. Adhiṭṭhāno 'ti: Tamoti bhagavā bravī 'ti, na ekaṃ puggalaṃ deseti. Yāvatā sattānaṃ gati, tattha ye duccharitadhammena upapannā, te bahulādhivacanena tamo niddisati. Yā joti sabbasattesu kusaladhammūpapatti¹² sabbaṃ taṃ joti 'ti abhilapati,¹³ ayamekatā paccayo¹⁴ yoniso manasikārapaññatti catunnaṃ mahābhūtānaṃ puggalānaṃ.

¹ bhīyosomattāyo - PTS.

² paññāpiyati - Ma, PTS.

³ katamā vibhatti - Ma, PTS.

⁴ attavyāpādāya - Ma, - PTS.

⁵ avyatto - Ma, PTS.

⁶ so - Ma, PTS.

⁷ katamā paññatti - Ma.

⁸ paññāpiyati - Ma, PTS.

⁹ itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

¹⁰ vijjupādo - Ma, PTS.

¹¹ jarāmaṇe nirodho - PTS.

¹² kusaladhammopapatti - Ma, PTS.

¹³ abhilabhati - PTS.

¹⁴ ayaṃ ekatapaccayo - PTS.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở Kinh này, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? “*Các chúng sanh nào thuộc dòng dõi thấp kém, những người ấy, sau khi nghe Kinh này, sẽ không thọ trì và thực hành các pháp thiện. Các chúng sanh nào thuộc dòng dõi cao quý, những người ấy, sau khi nghe sự chỉ bảo về pháp này, sẽ thọ trì và thực hành các pháp thiện nhiều hơn nữa.*” Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận, là sự khuyên bảo về lãnh vực. (!)

7. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xoay vần là gì? Tham ái, sự phát khởi từ vô minh, là Tập. Bóng tối có sự tiến đến bóng tối là Khổ. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Tập. Nhờ vào Kinh, nhờ vào pháp nào mà ánh sáng được nhận biết, pháp ấy là nền tảng của tuệ quyền. Do sự không si mê ấy, ba thiện căn đi đến sự viên mãn, (điều này) là nền tảng của cõi Trời.

8-9. Ở đây, sự phân tích là gì? ‘*Bóng tối có sự tiến đến bóng tối,*’ không hẳn là như thế. Điều gì là lý do? Có sự hiện hữu là bóng tối nhưng ở trạng thái sanh lên là với hạng người ánh sáng do thiện (nghiệp) được cảm thọ ở đời sống kế tiếp. Có sự hiện hữu là ánh sáng nhưng ở trạng thái sanh lên là với hạng người bóng tối do bất thiện (nghiệp) được cảm thọ ở đời sống kế tiếp. Từ sự đảo ngược, ‘*phân đối nghịch*’ liên quan đến các (hạng người) bóng tối là (hạng người) ánh sáng có sự tiến đến bóng tối.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? (Hạng người) bóng tối thực hành như vậy đưa đến sự bất hạnh cho bản thân, do không có đức tin người ấy là ngu dốt, không thiện xảo, thiếu kinh nghiệm, không nhìn thấy sự bất lợi. (Hạng người) ánh sáng thực hành đưa đến sự lợi ích cho bản thân, sáng trí, thiện xảo, có kinh nghiệm, nhìn thấy sự bất lợi. Đây là từ đồng nghĩa.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? Hạng người (bóng tối) được mô tả với sự mô tả về quả thành tựu, [được mô tả (với sự mô tả) về trạng thái bị khống chế ở bất thiện]. (Hạng người) ánh sáng được mô tả với sự mô tả về sự sanh lên do pháp thiện và với sự mô tả về quả thành tựu của pháp thiện.

12. Sự liệt kê: Do duyên vô minh, các hành, ... lão tử (sanh lên), và vô minh là nền tảng. Với sự diễn giải, do sự sanh lên của minh, có sự diệt tận của vô minh, ... cho đến ... có sự diệt tận của lão tử. Hai pháp này được gộp vào hành uẩn. Pháp giới và pháp xứ là nền tảng với sự diễn giải về các giới.

13. Ở đây, sự làm rõ là gì? Sự khởi đầu của Kinh này đã được chỉ bảo là (rõ ràng).

14. Sự xác định: Đức Thế Tôn đã nói về ‘*bóng tối,*’ Ngài chỉ bảo không riêng về một hạng người, mà là cảnh giới tái sanh của các chúng sanh. Ở đây, những kẻ nào đã được sanh lên do pháp uế hạnh, Ngài diễn giải những kẻ ấy là bóng tối theo số nhiều. Ánh sáng là sự sanh lên do pháp thiện ở tất cả chúng sanh, và Ngài thuyết về mọi trường hợp ấy là ‘*ánh sáng.*’ Tính chất đồng nhất này là duyên, là sự mô tả theo sự tác ý đúng đường lối đối với bốn hạng người theo các yếu tố chính.

15. Tattha katamo parikkhāro? Akusalassa pāpamittatā paccayo,¹ ayoniso manasikāro hetu. Kusalassa kalyāṇamittatā paccayo,¹ yoniso manasikāro hetu.

16. Tattha katamā samāropanā?² “Idhekacco nīce kule paccājāto³ hoti ”ti nīce kule paccājāto³ rūpesu saddesu gandhesu rasesu phassesu, so anuppanno⁴ sabbamhi mānussake⁵ upabhogaparibhoge. Joti pañitesu kulesu upapanno sabbamhi mānussake⁵ upabhogaparibhoge upapannoti.

7 - 12.

Tattha katamaṃ saṃkilesabhāgiyaṃ nibbedhabhāgiyaṃ ca suttaṃ? “Na taṃ daḷhaṃ bandhanamāhu dhīrā ”ti gāthā. Kena kāraṇena taṃ bandhanaṃ daḷhaṃ? Catūhi kāraṇehi issariyena sakkā mocetuṃ dhanena vā aññena vā yācanāya vā parāyanena vā. Yesu ca ayaṃ rāgo maṇikuṇḍalesu puttesu dāresu ca yā apekkhā, idamassa cetasikabandhanaṃ. Taṃ na sakkā issariyena vā dhanena vā aññena vā yācanāya vā parāyanena vā mocetuṃ, na ca tattha koci atthi pāṭibhogo.⁶ Iminā bandhanato mocayitā⁷ devo vā manusso vā yadidaṃ⁸ bandhanaṃ rāgānusayena ca chasu bāhiresu ca āyatanesu bajjhati:⁹ rūpesu rūpataṇhā bandhati yāva¹⁰ dhammesu dhammataṇhā. Yo idha loke baddho¹¹ paralokasmiṃ baddho¹¹ nīyati, so baddho¹¹ jāyati, baddho¹¹ mīyati, baddho¹¹ asmā lokā paraṃ lokam gacchati, na sakkā mocetuṃ aññatra ariyadhammena.¹² Imaṃ ca bandhanaṃ maraṇabhavaṃ ca¹³ upapattibhavaṃ ca¹³ bhayato viditvā chandarāgaṃ pajahati. So imaṃ chandarāgaṃ pajahitvā atikkamati imaṃ ca lokam¹⁴ ito paraṃ dutiyaṃ.¹⁵

Tattha yaṃ bandhanā saṅkhārānaṃ pahānaṃ, idaṃ vuccati ubhayesu thānesu viriyaṃ gandhaparivāto¹⁶ sumuni nopalippati¹⁷ tatheva pariggahesu puttesu dāresu ca abbūḷho¹⁸ salloti (*Sn.* ck.779) tassāyeva¹⁹ taṇhāya pahānaṃ dasseti. Ayaṃ taṇhāmūlassa pahānā varetha²⁰ appamattoti (*Sn.* ck.779) kāmo pamādavattati²¹ pahānāya nekkhammābhirato appamādavihārī bhavati. –

¹ mittatapaccayo - PTS.

² samāropanāti - Ma, PTS.

³ pacchājāto - PTS.

⁴ upapanno - Ma, PTS.

⁵ mānussake - PTS.

⁶ paṭibhogo - PTS.

⁷ mocayitthāti - Ma;
mocayittā ti - PTS.

⁸ tadidaṃ - Ma, PTS.

⁹ bandhati - Ma, PTS.

¹⁰ yā ca - PTS.

¹¹ bandho - Ma, PTS.

¹² ariyamaggena - PTS.

¹³ bhāvañca - Ma, PTS.

¹⁴ ayañca loko - Ma, PTS.

¹⁵ dutiyo - Ma, PTS.

¹⁶ ganthaparivato - PTS.

¹⁷ sumuni nopalimpati - Ma;
supaninopalimpati - PTS.

¹⁸ avūḷho - Ma, PTS.

¹⁹ tasseva - Ma, PTS.

²⁰ pahānā vare - Ma;
ahanāvare - PTS.

²¹ pamādavattani - PTS.

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Đối với bất thiện, việc có bạn ác là duyên, tác ý không đúng đường lối là nhân. Đối với thiện, việc có bạn tốt là duyên, tác ý đúng đường lối là nhân.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? “Ở đây, một người nào đó bị sanh ra ở gia tộc thấp kém,” bị hạ sanh ở gia tộc thấp kém, ở các sắc, ở các thính, ở các hương, ở các vị, ở các xúc (thấp kém), người ấy không được tái sanh ở nơi có mọi sự thọ dụng và hưởng thụ của loài người. (Hạng người) ánh sáng được tái sanh ở các gia tộc cao quý, được sanh ra ở nơi có mọi sự thọ dụng và hưởng thụ của loài người.

7 - 12.

Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não và liên quan đến thấu triệt là gì? Câu kệ là: “*Các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc ấy là không chắc chắn ...*”¹ Bởi lý do nào sự trói buộc ấy là không² chắc chắn? Bởi bốn lý do: có thể thoát ra nhờ vào uy quyền, hoặc nhờ tài sản, hoặc nhờ người khác, hoặc nhờ sự cầu xin, hoặc nhờ sự nâng đỡ.³ Và sự mong muốn, sự luyến ái ở các bông tai gắn ngọc ma-ni, ở những người con, và ở những người vợ là sự trói buộc về tâm của người này. Điều ấy là không thể thoát ra nhờ vào uy quyền, hoặc nhờ tài sản, hoặc nhờ người khác, hoặc nhờ sự cầu xin, hoặc nhờ sự nâng đỡ, và ở đây không có người nào là sự bảo chứng (để câu cứu): “*Hãy giúp cho thoát khỏi sự trói buộc bởi điều này,*” (!) dầu là Thiên nhân hay nhân loại, tức là sự trói buộc bởi sự tiềm ẩn của luyến ái trói buộc (!) vào sáu ngoại xứ: Tham ái về sắc trói buộc vào các sắc ... cho đến ... tham ái về pháp (trói buộc) vào các pháp. Người nào ở đời này bị trói buộc được dẫn dắt đi ở đời khác (cũng) bị trói buộc, người ấy sanh ra bị trói buộc, chết đi bị trói buộc, từ đời này đi đến đời khác bị trói buộc, không có thể thoát ra ngoại trừ nhờ vào Thánh Pháp. Sau khi biết được sự trói buộc này, sự hiện hữu của cái chết, và sự hiện hữu của việc tái sanh là nỗi sợ hãi, (người ấy) dứt bỏ sự mong muốn và luyến ái. Sau khi dứt bỏ sự mong muốn và luyến ái này, vị ấy vượt qua đời này và từ đây đi đến đời khác.

Ở đây, sự dứt bỏ các hành khởi sự trói buộc được gọi là sự tinh tấn ở cả hai trường hợp: bị bao trùm bởi hương thơm, bậc hiền trí tốt lành không bị vấy bẩn; cũng y như thế ấy, ở các vật sở hữu, ở những người con trai, và ở những người vợ thì “*mũi tên đã được nhổ lên*” giúp cho thấy sự dứt bỏ đối với chính tham ái ấy. Nhờ vào sự dứt bỏ gốc rễ của tham ái, vị này “*du hành không xao lãng;*” sự ham muốn xảy ra bởi vì xao lãng, với sự dứt bỏ (xao lãng), vị thích thú việc xuất ly, có sự an trú ở việc không xao lãng. –

¹ “*Các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc làm bằng sắt, bằng gỗ, và bằng dây gai là không chắc chắn. Sự mong muốn, bị luyến ái dính mắc ở các bông tai gắn ngọc ma-ni, ở những người con trai, và ở những người vợ, các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc này là chắc chắn, có sự trì xuống, dẻo dai, khó tháo gỡ. Sau khi cắt đứt luôn cả sự trói buộc này, các vị du hành, không có mong cầu, sau khi đã dứt bỏ khoái lạc của các dục.*” Hai câu kệ này được thấy ở *Dhammapadapāli - Pháp Cú* (TTPV 28, trang 111, câu kệ 345 và 346), *Jātakapāli - Bốn Sanh* tập 1 (TTPV 32, trang 95, câu kệ 253 và 254).

² Ở văn bản *Pāli* không có chữ ‘không’ (ND).

³ Ở sự liệt kê là năm lý do, chứ không phải bốn (ND).

—Tassa āsayam pahānāya neva imam lokam āsiṃsati¹ na param lokam² na idhalokanissitam³ piyarūpaṃ sātārūpaṃ ākaṅkhati, nāpi paralokanissitam⁴ piyarūpaṃ sātārūpaṃ ākaṅkhati. Tena vuccate: “Nāsiṃsate⁵ lokamimam param cā”ti.⁶ (Sn. ck.779)

Yaṃ tassa pahānaṃ taṃ chedanaṃ aṭṭhakavaggiyesu muninā niddiṭṭhaṃ.⁷ So idha virodho aṭṭhakavaggiyesu nāsiṃsanaṃ⁸ idha anyathā⁹ tathāyaṃ taṇhā,¹⁰ tassa pariggahassa vatthukāmassa ekagāthāya ete sabbe kāmā dassitā. Tena bhagavā desati:¹¹

“Etampi chetvāna paribbajanti.

Anapekkhino sabbakāme pahāyā”ti. (ss. S. i, 77)

Imissā gāthāya dvidhā niddeso: saṃsadenaniddeso¹² ca samayaniddeso ca. Yathā ayaṃ gāthā saṃkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca, evaṃ tāya gāthāya saṃkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca visajjanā. Yathāyaṃ gāthā evaṃ¹³ sabbagāthāsu vyākaraṇesu vā, niddiṭṭhaṃ suttaṃ.

1. Tattha katamā desanā? Imam suttaṃ kenādhippāyena desitaṃ. Ye rāgacaritā sattā, te kāme pajahissantī’ti ayaṃ tattha bhagavato adhippāyo.

2. Tattha katamo vicayo? Yassa dasavattukā kilesā uttiṇṇā vantā¹⁴ viditā. Katame dasavidhāti? Kilesakāmā ca orambhāgiya-uddhambhāgiyā ca saññojanā dasavattukāni āyatanāni. Ayaṃ vicayo.

3. Tattha katamā yutti? Ye sārattā te daḷhabandhanena¹⁵ bajjhanti¹⁶ atthi esā yutti.

4. Tattha katamo padaṭṭhāno? Sāratto maṇikuṇḍalesūti¹⁷ mamaṃkārassa padaṭṭhānaṃ. Apekkhāti atītavatthussa sārāgassa¹⁸ padaṭṭhānaṃ. Etampi chetvāti bhāvanāya padaṭṭhānaṃ.

¹ āsiṃsati - Ma, PTS.

² paralokaṃ - Ma, PTS.

³ idhalokaṃ nissitaṃ - Ma, PTS.

⁴ paralokaṃ nissitaṃ - Ma, PTS.

⁵ nāsiṃsate - Ma, PTS.

⁶ param lokaṃcā ti - Ma, PTS.

⁷ muni niddiṭṭho - Ma, PTS.

⁸ nāsiṃsanaṃ - Ma, PTS.

⁹ anāthā - Ma, PTS.

¹⁰ taṇhāya - Ma, PTS.

¹¹ deseti - Ma, PTS.

¹² saṃsandananiddeso - Ma, PTS.

¹³ evaṃ gāthā - Ma, PTS.

¹⁴ uttiṇṇavanta - PTS.

¹⁵ gaḷhabandhanena - Ma

¹⁶ bandhanti - Ma, PTS.

¹⁷ maṇikuṇḍalesu - Ma, PTS.

¹⁸ sarāgassa - Ma, PTS.

–Với sự dứt bỏ chỗ trú của (xao lãng) ấy, vị này không mong ước đời này, không mong ước đời khác, không mong mọi cái gì có vẻ đáng yêu, có vẻ vừa lòng phụ thuộc vào đời này, cũng không mong mọi cái gì có vẻ đáng yêu, có vẻ vừa lòng phụ thuộc vào đời khác. Vì thế, được nói rằng: “(Vị ấy) không mong ước đời này và đời khác.”

Sự dứt bỏ của vị ấy là sự cắt đứt được diễn giải bởi bậc Hiền Trí ở các *Phẩm Nhóm Tám*.¹ Sự chống đối ấy ở đây, sự không mong ước ở các *Phẩm Nhóm Tám* ở đây là không giống nhau; cũng vậy, tham ái này đối với vật dục, đối với vật sở hữu của người ấy, tất cả các dục (ham muốn) ấy được trình bày ở một câu kệ. Vì thế, đức Thế Tôn chỉ bảo rằng:

“Sau khi cắt đứt luôn cả sự (trói buộc) này, các vị du hành,
không có mong cầu, sau khi đã dứt bỏ tất cả các dục.”

Đối với câu kệ này, sự diễn giải là theo hai cách: diễn giải bằng cách kết hợp và diễn giải theo trường hợp. Giống như câu kệ này là liên quan đến phiền não và liên quan đến thấu triệt, tương tự như vậy, câu trả lời cho câu kệ ấy là liên quan đến phiền não và liên quan đến thấu triệt. Giống như câu kệ này, Kinh được diễn giải ở tất cả các câu kệ hoặc ở các thể *veyyākaraṇa* là tương tự như vậy.

1. Ở đây, sự chi báo là gì? Kinh này được chi báo với chủ tâm gì? Các chúng sanh nào có tánh luyến ái, chúng sẽ dứt bỏ các dục. Ở đây, đây là chủ tâm của đức Thế Tôn.

2. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Các ô nhiễm liên quan đến mười nền tảng là đã được vượt qua, đã được ói ra, đã được nhận biết. Mười loại nào? Các ô nhiễm dục và các sự ràng buộc thuộc hạ phần và thuộc thượng phần là các xứ liên quan đến mười nền tảng. Đây là sự tìm hiểu.

3. Ở đây, sự kết nối là gì? Những người nào bị luyến ái, những người ấy bị trói buộc bởi sự trói buộc chắc chắn; có sự kết nối ấy.

4. Ở đây, nền tảng là gì? Người “bị luyến ái ở các bông tai gắn ngọc ma-ni” là nền tảng của việc tạo thành ‘của tôi.’ “Sự mong cầu” là nền tảng của sự luyến ái đối với sự việc quá khứ. “Sau khi cắt đứt luôn cả sự (trói buộc) này” là nền tảng của sự tu tập.

¹ *Atthakavaggo* - *Phẩm Nhóm Tám* thuộc *Suttanipātapāli* - *Kinh Tập*, TTPV 29, các trang 242 - 305.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Sārattacitto maṇikuṇḍalesu yo ahaṃkāre visatto mamaṃkāre visatto, so¹ puttadāre sāratto khattavatthusmiṃ sāratto. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho hāro? Idha sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye nibbānena chandikā bhavissanti te puttadāresu² taṇhaṃ pajahissanti, ayaṃ tattha bhagavato adhippāyo. Ayaṃ catubyūho hāro.³

7. Tattha katamo āvaṭṭo? Yā puttadāresu² taṇhā, ayaṃ samudayo. Ye upādinnakkhandhā te ye ca bāhiresu rūpesu pariggaho,⁴ idaṃ dukkhaṃ. Yaṃ tattha chedanīyaṃ, ayaṃ nirodho. Yena bhijjati, ayaṃ maggo. Imāni cattāri saccāni.⁵

8. Vibhatti 'ti: natthi vibhattiyā bhūmi.

9. Parivattano 'ti: paṭipakkho niddiṭṭho.

10. Tattha katamo vevacano? Niddiṭṭho vevacano.

12. Tattha katamo otaraṇo? Atthi taṇhā eko satto otiṇṇo tappaccayā viññāṇaṃ yāva jarāmaṇaṃ. Yā tattha vedanā ayaṃ avijjā vijjuppādā avijjānirodho yāva jarāmaṇanirodho.

13. Tattha katamo sodhano? Suddho gāthāya ārambho.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno? “Na taṃ daḷhaṃ bandhanamāhu dhīrā ”ti ekattatāya paññattā, na vemattatāya. Cattāro rāgā: kāmarāgo rūparāgo bhavarāgo diṭṭhirāgo cā ”ti ekattatāya paññattā.

15. Tattha katamo parikkhāro? Yesaṃ rāgo maṇikuṇḍalesu tassa subhasaññā hetu, anubyañjanaso⁶ ca nimittaggāho⁷ paccayo. Yāya te chinnāni tassa asubhasaññā hetu, nimittaggahana-anubyañjanaggahanavinodanaṃ⁸ paccayo.

16. Tattha katamo samāropano? Sāratto maṇikuṇḍalesu sammūḷhavidho duṭṭhātipi⁹ etampi¹⁰ chetvāna paribbajanti 'ti taṃ pariññātattaṃ parivajjitattaṃ¹¹ pajahitā. Ayaṃ samāropano.

¹ yo - Ma, PTS.

² puttadāre - Ma, PTS.

³ imāni cattāri saccāni - Ma, PTS.

⁴ rūpesu rūpariggaho - Ma, PTS.

⁵ imāni cattāri saccāni - itipāṭho

Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁶ anubyañjanaṃ so - PTS.

⁷ nimittaggāhitā - Ma;

nimittaggahitā - PTS.

⁸ nimittaggahanavinodanaṃ - PTS.

⁹ paduṭṭhātipi - PTS. ¹⁰ evaṃ pi - PTS.

¹¹ pariññātattaṃ parivajjitattaṃ - PTS.

5. Ở đây, tướng trạng là gì? Người nào có tâm bị luyện ái ở các bông tai gắn ngọc ma-ni, bị dính liền vào việc tạo thành ‘tôi,’ bị dính liền vào việc tạo thành ‘của tôi,’ người ấy bị luyện ái ở con và vợ, bị luyện ái ở ruộng vườn. Đây là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dằn trận là gì? Ở Kinh này, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? Những người nào sẽ có sự mong muốn với Niết Bàn, những người ấy sẽ dứt bỏ tham ái ở những người con và vợ; ở đây, đây là chủ tâm của đức Thế Tôn. Đây là cách truyền đạt bằng bốn sự dằn trận.

7. Ở đây, sự xoay vần là gì? Tham ái ở những người con và vợ là Tập. Các thủ uẩn và sự bám víu vào các sắc bên ngoài là Khổ. Ở đây, cái nào sẽ bị cắt đứt, cái này là Diệt. Bị phá vỡ nhờ vào cái nào, cái này là Đạo. Đây là bốn Chân Lý.

8. Sự phân tích: Không có lãnh vực cho sự phân tích.

9. Sự đảo ngược: Phần đối nghịch đã được diễn giải.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? Từ đồng nghĩa đã được diễn giải.

12.¹ Ở đây, sự liệt kê là gì? Có tham ái, một chúng sanh bị đi xuống; do duyên ấy có thức ... cho đến ... lão tử. Ở đây, thọ là vô minh; do sự sanh khởi của mình, có sự diệt tận của vô minh ... cho đến ... sự diệt tận của lão tử.

13. Ở đây, sự làm rõ là gì? Sự khởi đầu của câu kệ là rõ ràng.

14. Ở đây, sự xác định là gì? “*Các bậc sáng trí đã nói rằng sự trói buộc này là không chắc chắn*” được mô tả theo tính trạng đồng nhất, không theo tính trạng khác biệt. “*Có bốn sự luyện ái: sự luyện ái về dục, sự luyện ái về sắc, sự luyện ái về hữu, sự luyện ái về tà kiến*” được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? Đối với những người có sự luyện ái ở các bông tai gắn ngọc ma-ni, việc ấy có tịnh tướng là nhân và sự nắm giữ hình tướng theo chi tiết là duyên. Ở việc chúng bị cắt đứt, việc ấy có bất tịnh tướng là nhân, việc xua đi sự nắm giữ hình tướng và sự nắm giữ chi tiết là duyên.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? “*Người bị luyện ái ở các bông tai gắn ngọc ma-ni*” là hạng người bị mê muội và còn xấu xa nữa. “*Sau khi cắt đứt luôn cả sự (trói buộc) này, các vị xuất gia*”: điều ấy là được dứt bỏ với ý nghĩa đã được biết toàn diện, với ý nghĩa đã được xa lánh. Đây là sự xếp loại.

¹ Không thấy đề cập câu hỏi số 11 về sự mô tả (ND).

7 - 13.

“Yaṃ ceteti yaṃ pakappeti yaṃ anuseti”¹ vitthārena paccayo, yaṃ vā² cetasikaṃ kāyikaṃ ca vācasikaṃ ca kammaṃ.³ Kiṃ kāraṇā? Cetasikā hi cetanā manokammanti⁴ vuccate, yaṃ cetanākammaṃ taṃ⁵ cetasikaṃ imaṃ kāyikaṃ ca vācasikaṃ ca, (S. ii, 4) imāni tīṇi kammāni niddiṭṭhāni.

Kāyakammavacīkammāni ca⁶ tāni kusalānīpi yaṃ kāyena ca vācāya ca ārabhati parāmasati, ayaṃ vuccati silabbataparāmāso.

Saṅkappanā te tividhā saṅkhārā: puññamayā apuññamayā āneñjamayā,⁷ (S. ii, 82) tappaccayā viññāṇaṃ te ārammaṇa-amataṃ⁸ hoti viññāṇassa tṭhiyā.

Yā subhasaññā sukhasaññā attasaññā ca, idaṃ cetasikaṃ. Yaṃ rūpūpagaṃ viññāṇaṃ tiṭṭhati rūpārammaṇaṃ rūpapatitṭhitaṃ (ss. S. iii, 53) nandūpasecanaṃ vuddhiṃ virūḷhiṃ vepullataṃ gacchati, ayaṃ saṅkappanā. Iti yaṃ viññāṇatṭhitisu tṭhitaṃ paṭhamābhiniḃbatti ārammaṇavasena upādānaṃ. Idaṃ vuccati cetasikanti.

Tattha tṭhitaṃ arūpassa yā nikanti ajjhosaṇaṃ, idampi sakampitaṃ. Manāpikesu rūpesu piyarūpasātarūpesu ābhogo, idaṃ cetasikaṃ.

Yaṃ ceteti (S. ii, 65) sattesu⁹ manāpikesu abhijjhākāyagantho, paṭighānusayesu byāpādakāyagantho. Sabbe cattāro ganthā, ayaṃ pañcasu kāmaguṇesu paṭhamābhiniḃpāto cittassa. Yā cetanā yassa¹⁰ tattha assādānupassissa anekā pāpakā akusalā dhammā cittaṃ arūpavatiyo honti. (?) Puggalo rāgānubaddhabhūto¹¹ tehi kilesakāmehi¹² yathākāmakaraṇīyo, (ss. M. i, 156⁺) ayaṃ vuccate kāmesu pakappanā. Evaṃ sabbe cattāro oghā.

Yaṃ tehi kāmehi saṃyutto viharati bhāvito ajjhosanno, ayaṃ cetanā. Yassa tathāyaṃ avītarāgassa avigatapemassa¹³ tassa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti¹⁴ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Dukkānuparivattitaṃ viññāṇaṃ hoti, saritassa vayadhammasamuppādo cittaṃ pariyādiyati. (ss. M. iii, 217) Idaṃ vuccati pakappitanti.

¹ yaṃ cetasikaṃ yaṃ pakappitaṃ - Ma; yaṃ cetayitaṃ yaṃ pakappitaṃ - PTS. Ayaṃ pāṭho Ma, PTS potthakesu visadiso (Abhisamayasaṃyutta, Kaḷārakhattiyavagga).

² yā - PTS.

³ ārammaṇametaṃ - Ma, PTS.

⁴ sattasu - PTS.

⁵ cetasikaṃ kammaṃ - Ma, PTS.

⁶ yā cetanāy’ assa - PTS.

⁷ manokammāti - Ma, PTS.

⁸ rāgānubandhibhūto - Ma, PTS.

⁹ sā cetanākammaṃ yaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ kusalakamehi - PTS.

¹¹ kāyakammaṃ vacīkammaṃ ca - Ma, PTS.

¹² adhigatapemassa - Ma, PTS.

¹³ ānañjamayā - PTS.

¹⁴ uppajjanti - PTS.

7 - 13.

“*Suy tính về điều gì, xếp đặt điều gì, tìm ẩn điều gì*” là duyên theo nghĩa rộng; hoặc là nghiệp nào thuộc tâm, thuộc thân, và thuộc khẩu. Bởi lý do gì? Bởi vì sự suy tính thuộc tâm được gọi là ‘ý nghiệp,’ hành động của sự suy tính là thuộc tâm, còn cái này là thuộc thân và thuộc khẩu; đây là ba nghiệp đã được diễn giải.

Các nghiệp thân và nghiệp khẩu thiện mà một người khởi sự bằng thân và bằng khẩu rồi bám víu; điều này được gọi là sự bám víu vào giới và phận sự.

Suy tư là các sự tạo tác (các hành) gồm ba loại: có yếu tố phước thiện, có yếu tố phi phước thiện, có yếu tố bất động;¹ do duyên suy tư, thức đối với chúng là có trạng thái bất hoại về đối tượng, đưa đến sự tồn tại của thức.

Tịnh tướng, lạc tướng, và ngã tướng là thuộc về tâm. Việc thức tiến đến sắc rồi tồn tại, có sắc là đối tượng, được thiết lập ở sắc, có sự rải rắc bởi hỷ, đi đến sự phát triển, sự tăng trưởng, sự lớn mạnh, việc này là suy tư. Như thế, sự chấp thủ do tác động của đối tượng ở sự sanh lên đầu tiên được tồn tại ở các tính chất bền vững của thức được gọi là ‘thuộc về tâm.’

Ở đây, sự đeo đuổi, sự bám chặt đối với vô sắc đã được trú vững cũng là đã bị rung động. Sự quan tâm ở các sắc hợp ý, ở các sắc đáng yêu và ở các sắc vừa lòng, là thuộc về tâm.

Suy tính về điều gì ở các vật hợp ý đã bị dính mắc là sự trói buộc của thân vào tham đắm, ở các tiềm ẩn về bất bình là sự trói buộc của thân vào oán hận. Tất cả bốn sự trói buộc (là như vậy). Đây là sự tiếp xúc đầu tiên của tâm ở năm loại dục. Đối với người nào có sự suy tính, có sự quan sát về điều hứng thú ở đây (ở năm loại dục), thì có nhiều ác bất thiện pháp là những phận sự vô hình của tâm (khởi lên ở người ấy). Người có trạng thái bị trói chặt bởi luyện ái với các ô nhiễm dục ấy thì sẽ hành động theo sự ham muốn; đây được gọi là sự xếp đặt ở các dục. Tất cả bốn dòng lũ là như vậy.

Việc một người sống, được gắn liền, được phát triển, và được gắn gũi với các dục ấy; đây là sự suy tính. Cũng vậy, đối với người chưa xa lìa luyện ái và chưa thoát khỏi sự yêu thương, do trạng thái biến hoại và đối khác, sầu-bi-khổ-ưu-não sanh lên cho người ấy. Thức là được xoay quanh khổ, sự sanh lên của pháp diệt đối với điều đã được ghi nhớ chiếm giữ tâm. Điều này được gọi là ‘*được xếp đặt.*’

¹ Xem thêm Phần Phụ Chú về ‘phúc hành, phi phúc hành, bất động hành’ ở trang 335.

Evamekassa¹ ceteti ca pakappeti ca viññāṇassa ṭhiti yā hoti, sā ca ṭhiti dvidhā: ārammaṇaṭṭhiti ca āhāraṭṭhiti ca. Tattha yā ārammaṇaṭṭhiti, ayaṃ nāmarūpassa paccayo, yā āhāraṭṭhiti yā punabbhavābhiniṭṭhiti ca yā² ca ponobhavikā³ ṭhiti, ayaṃ vuccati ārammaṇaṃ. Taṃ hoti viññāṇassa ṭhitiyā tassa viññāṇapaccayā nāmarūpaṃ yāva jarāmaṇaṃ ca ceteti.

Atha ca puna patthayate yato na ponobhavikā³ anāgatavattumhi. Ayaṃ paṭipakkho niddiṭṭho, na ceteti na patthayati atha ca dūseti 'ti (S. ii, 65) duvidho niddeso. Assa pubbe hoti taṃ cetasiṃ taṃ pakappitaṃ asamūhitaṃ⁴ tappaccayā. Ayaṃ viññāṇassa ṭhiti hoti.

Athavā tassa anusayā āvibhavanti⁵ tappaccayā tassa punabbhavo nibbattati. Athavā naṃ saṅkiyate⁶ appetu āgāre vā. Sukhumā vā santi vā na saṅkiyate⁶ kāme taṃ evaṃ niccesupi āgāresu jāto hoti. Taṃ nayati yaṃ no kappetuṃ evaṃ saṅkhārā cetitā pakappitā ca ārammaṇabhūtā honti. (?) Yā ca cetanā yā ca pakappanā yaṃ ca vatthu nibbattaṃ. Ubhopi ete ārammaṇaṃ viññāṇassa, tathā cetanāya ca saṅkappanāya ca patthanāya ca bhūtā sattā ceteti ca saṅkappeti ca. Yaṃ saḥavesanā⁷ na ca ceteti na ca saṅkappeti. Katame ca sattā bhūtā? Ye ca tanujātā aṇḍajāpi⁸ aṇḍakā anubhinnā saṃsedajā na ca sambhinnā, ime bhūtā. Katame sambhavesino? Gabbhagatā aṇḍagatā saṃsaranto ime na cetenti⁹ na patthenti¹⁰ na ca saṅkappenti¹¹ anusayena¹² ca punabbhavo nibbatti 'ti.

Ye bhūtā sattā ye sambhavesino, te thāvarā. (Sn. ck.146-7) Ye vā sattā¹³ cetenti patthenti ca ye thāvarā, te na ca cetenti na ca patthenti na ca saṅkappenti anusayena¹⁴ ca saṃsaranti.

Aparo pariyāyo: ye ariyapuggalā sekhā, tattha te na ca cetenti, na ca saṅkappenti, anusayena¹⁴ puna uppajanti.

Aparo pariyāyo: ye¹⁵ sukhumā pāṇā¹⁶ bhūmigatā udakagatā cakkhuno āpāthaṃ¹⁷ nāgacchanti, te na ca cetenti na ca saṅkappenti, anusayena¹⁴ ca saṃsaranti.

Aparo pariyāyo: bāhikā (?) sabbe bhikkhū abhimānikā. Te na ca cetenti, na ca patthayanti, anusayena¹⁴ ca saṃsaranti. (ss. S. ii, 65) Na ca cetenti na ca saṅkappenti na ca anusenti. Ārammaṇampetaṃ na hoti viññāṇassa ṭhitiyā.

¹ ekamekassa - Ma.

² punabbhavābhiniṭṭhiti - PTS.

³ ponobhavikā - PTS.

⁴ asamūhitaṃ - Ma, PTS.

⁵ āvibhavanti - Ma, PTS.

⁶ saṅkiyate - Ma, PTS.

⁷ saḥavesanā - Ma, PTS.

⁸ tanujāta-aṇḍajāpi - Ma.

⁹ na ceteti - Ma, PTS.

¹⁰ na pattheti - Ma, PTS.

¹¹ na ca saṅkappeti - Ma, PTS.

¹² anunaye na ca - Ma, PTS.

¹³ sato - Ma, PTS.

¹⁴ anunaye na - PTS.

¹⁵ ye - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁶ pana - PTS.

¹⁷ āpāthaṃ - PTS; āpāthaṃ - katthaci.

Như vậy, (vị ấy) suy tính và xếp đặt cho sự tồn tại của một thức. (?) Và sự tồn tại ấy có hai loại: sự tồn tại của đối tượng và sự tồn tại của yếu tố nuôi dưỡng. Ở đây, sự tồn tại của đối tượng là duyên cho danh sắc; sự tồn tại của yếu tố nuôi dưỡng, sự tồn tại liên quan đến việc hạ sanh của sự hiện hữu lại nữa, và sự tồn tại liên quan đến tái sanh được gọi là đối tượng. Đối tượng ấy hiện diện, đưa đến sự tồn tại của thức; do duyên thức đối với điều ấy, danh sắc (sanh khởi) ... cho đến ... lão tử (sanh khởi), và (vị ấy) suy tính. (?)

Và rồi (vị ấy) lại còn ước nguyện về sự việc tương lai nhưng không liên quan đến tái sanh, phần đối nghịch này đã được diễn giải; “*không suy tính, không ước nguyện và rồi làm cho hư hỏng,*” như thế là hai cách diễn giải. Điều được suy tính ấy,¹ điều được xếp đặt ấy của người này trước đây là chưa bị bung lén; do duyên của điều ấy, đây là sự tồn tại của thức.

Hoặc là, các trạng thái tiềm ẩn của vị ấy trở nên rõ ràng; do duyên của điều ấy, sự hiện hữu lần nữa được sanh ra cho vị ấy. Hoặc là, (vị ấy) bị nghi ngờ về điều ấy hoặc được chỉ định về gia đình. (?) Vị ấy hoặc là mảnh mai hoặc là an tịnh, không bị nghi ngờ về các dục; như vậy (vị ấy) bị sanh ra ở các gia đình thấp kém (?) Điều ấy dẫn đến việc không sắp đặt; như vậy các hành đã được suy tính và đã được xếp đặt là các trạng thái của đối tượng. (?) Sự suy tính với sự xếp đặt, và nên tảng đã được sanh ra, cả hai điều này là đối tượng của thức; cũng vậy, do sự suy tính, do sự suy tư, và do ước nguyện, các chúng sanh đã được hiện hữu suy tính và suy tư. Các hạng đang tầm cầu sự hình thành không suy tính và không suy tư. (?) Và các chúng sanh đã được hiện hữu là các hạng nào? Các hạng đã được sanh ra mỏng manh, luôn cả các hạng noãn sanh. Các hạng noãn sanh được vỡ ra (từ trứng), các hạng thấp sanh thì không tự vỡ ra; đây là các hạng đã được hiện hữu (sinh linh). Các hạng đang tầm cầu sự hình thành là gì? Các hạng đi đến thai sanh, đi đến noãn sanh, trong khi luân hồi các hạng này không suy tính, không ước nguyện, không suy tư, và sự hiện hữu lần nữa được sanh ra do trạng thái tiềm ẩn.

Các hạng đã được hiện hữu là bị dính mắc, các hạng đang tầm cầu sự hình thành là không di động. Các hạng bị dính mắc suy tính, ước nguyện; còn các hạng không di động thì không suy tính, không ước nguyện, không suy tư, và luân hồi do trạng thái tiềm ẩn.

Một cách thức khác: Các Thánh nhân Hữu Học, ở đây các vị ấy không suy tính và không suy tư, vẫn còn sanh lên do trạng thái tiềm ẩn.

Một cách thức khác: Các sanh mạng mảnh mai ở đất liền, ở trong nước, không đi vào phạm vi (nhìn) của mắt, chúng không suy tính, không suy tư, và luân hồi do trạng thái tiềm ẩn.

Một cách thức khác: Các vị ngoại đạo, tất cả các vị tỳ khưu ngã mạn thái quá, các vị ấy không suy tính, không ước nguyện, và luân hồi do trạng thái tiềm ẩn. Các vị không suy tính, không sắp xếp, và không tiềm ẩn, thậm chí đối tượng ấy cũng không hiện diện để đưa đến sự tồn tại của thức.

¹ Ở đây, *cetasikanti* (thuộc về tâm) được hiệu đính thành *cetayitanti* (được suy tính) theo sự gợi ý của Ngài Ñāṇamoli để phù hợp với văn cảnh (ND).

Na ca cetetī 'ti: pariyuṭṭhānasamugghātaṃ dasseti. Na ca anusetī 'ti: anusayasamugghātaṃ dasseti. Na ca cetetī 'ti: oḷārikānaṃ kilesānaṃ pahānaṃ dasseti. Na ca anusetī 'ti: sukhumānaṃ kilesānaṃ pahānaṃ dasseti. Na ca cetetī 'ti yena (?) bhūmi ca. Na ca patthayati 'ti' sakadāgāmī anāgāmī. Na ca anusetī 'ti arahā.² Na ca cetetī 'ti sīlakkhandhassa paṭipakkhena pahānaṃ dasseti. Na ca patthayati 'ti samādhikkhandhassa paṭipakkhena pahānaṃ dasseti. Na ca anusetī 'ti³ paññākkhandhassa paṭipakkhena pahānaṃ dasseti. Na ca cetetī 'ti apuññamayānaṃ saṅkhārānaṃ pahānaṃ dasseti. [Na ca patthayati 'ti puññamayānaṃ saṅkhārānaṃ pahānaṃ dasseti.⁴] Na ca anusetī 'ti āneñjamayānaṃ saṅkhārānaṃ pahānaṃ dasseti. Na ca cetetī 'ti anaññātaññassāmītindriyaṃ. Na ca patthayati 'ti aññindriyaṃ. Na ca anusetī 'ti aññātāvino indriyaṃ. Na ca cetetī 'ti mudukā⁵ indriyabhāvanā. Na ca patthayati 'ti majjha-indriyabhāvanā.⁶ Na ca anusetī 'ti adhimattā indriyabhāvanā. Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamā desanā? Idha sutte cattāri saccāni desitāni.

2-3. Yaṃ ca cetayitaṃ⁷ yaṃ ca pakappitaṃ atthi etaṃ ārammaṇaṃ cittaṃ patitṭhāti⁸ vicināti⁹ yujjati. Na ca cetetī 'ti na ca patthayati 'ti atthi etaṃ¹⁰ ārammaṇaṃ anusaye viññāṇamiti vicinayati¹¹ yujjati na ca cetetī na ca patthayati. Anusayappahānā viññāṇaṭṭhitim¹² na gavesanti. Vicayantaṃ¹³ yujjati. Ayaṃ yutti vicayo.¹⁴

4. Tattha katamo padaṭṭhāno? Cetanāpariyuṭṭhānaṃ cetanāpariyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Saṅkappanaṃ upādānassa padaṭṭhānaṃ. Anusayo pariyuṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Tesam chandarāgavināyā¹⁵ bhāvanā bhavarāgassa pahānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Yaṃ cetasikanti vedayitaṃ pakappitaṃ uggahitaṃ viññātaṃ¹⁶ taṃ viññāṇaṃ¹⁷ ārammaṇampi paccayopi.

6. Tattha katamo catubyūho? Idha sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye punabbhavaṃ na icchanti, te¹⁸ na cetayissanti na ca patthayissanti 'ti. Ayaṃ adhippāyo.

7. Āvaṭṭo 'ti: yā ca cetanā patthanā ca anusayo ca viññāṇaṭṭhiti pahānā ca, imāni dve saccāni.

8. Vibhatti 'ti: natthi vibhattiyā bhūmi.

9. Parivattanā pana paṭipakkhaṃ suttaṃ.

¹ patthayantīti - Ma, PTS.

² arahaṃ - Ma, PTS.

³ anusayatīti - Ma, PTS.

⁴ itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

⁵ mudutā - PTS.

⁶ majjhā indriyabhāvanā - PTS.

⁷ yaṃ cetayitaṃ - PTS.

⁸ patitṭhāti - Ma, PTS.

⁹ vicināti - Ma; vicinayati - PTS.

¹⁰ evaṃ - Ma, PTS.

¹¹ vicinayati - Ma.

¹² viññāṇaṭṭhiti - PTS.

¹³ vicayantaṃ - Ma, PTS.

¹⁴ vicayo ca - PTS.

¹⁵ chandarāgavināsāya - Ma, PTS.

¹⁶ uggahitaṃ pi ñāṇaṃ - PTS.

¹⁷ tabbiññāṇaṃ - Ma, PTS.

¹⁸ te - itisaddo PTS potthake na dissate.

Và không suy tính: giúp cho thấy việc thủ tiêu sự thâm nhập. Và không tiêm ần: giúp cho thấy việc thủ tiêu sự tiềm ần. Và không suy tính: giúp cho thấy sự dứt bỏ các ô nhiễm thô thiển. Và không tiêm ần: giúp cho thấy sự dứt bỏ các ô nhiễm vi tế. Và không suy tính: với điều này (?) là lãnh vực.¹ Và không ước nguyện: là vị Bất Lai, vị Nhất Lai. Và không tiêm ần: là vị A-la-hán. Và không suy tính: giúp cho thấy sự dứt bỏ bằng phần đối nghịch của giới uẩn. Và không ước nguyện: giúp cho thấy sự dứt bỏ bằng phần đối nghịch của định uẩn. Và không tiêm ần: giúp cho thấy sự dứt bỏ bằng phần đối nghịch của tuệ uẩn. Và không suy tính: giúp cho thấy sự dứt bỏ các phi phúc hành.² [Và không ước nguyện: giúp cho thấy sự dứt bỏ các phúc hành.] Và không tiêm ần: giúp cho thấy sự dứt bỏ các bất động hành. Và không suy tính: là vị tri quyền.³ Và không ước nguyện: là dĩ tri quyền. Và không tiêm ần: là cụ tri quyền. Và không suy tính: là sự tu tập quyền bị yếu kém. Và không ước nguyện: là sự tu tập quyền một cách trung bình. Và không tiêm ần: là sự tu tập quyền được vượt trội. Đây là ý nghĩa của Kinh.

1. Ở đây, sự chi bảo là gì? Ở đây, bốn Chân Lý được diễn giải ở Kinh.

2-3. Điều đã được suy tính và điều đã được xếp đặt: Có đối tượng ấy, tâm được thành lập, tìm hiểu, và được kết nối. ‘Không suy tính’ và ‘không ước nguyện’: ‘Có đối tượng ấy ở trạng thái tiềm ần, có thức,’ như thế (tâm) tìm hiểu và được kết nối. Không suy tính và không ước nguyện: Do sự dứt bỏ trạng thái tiềm ần, không tìm kiếm sự tồn tại của thức, trong lúc tìm hiểu thì được kết nối. Đây là sự tìm hiểu và sự kết nối.

4. Ở đây, nền tảng là gì? Việc thâm nhập vào sự suy tính (trước đó) là nền tảng của việc thâm nhập vào sự suy tính (kế tiếp). Sự suy tư là nền tảng của chấp thủ. Trạng thái tiềm ần là nền tảng của sự thâm nhập. Sự tu tập nhằm loại bỏ mong muốn và luyện ái đối với chúng là sự dứt bỏ đối với sự luyện ái về hữu (hữu ái).

5. Ở đây, tướng trạng là gì? Điều được suy tính:⁴ là được cảm thọ, được xếp đặt, được nắm lấy, được nhận thức; cái ấy là thức, cũng là đối tượng, cũng là duyên.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh? “*Những người nào không ước muốn sự hiện hữu lần nữa, những người ấy sẽ không suy tính và sẽ không ước nguyện;*” đây là chủ tâm.

7. Sự xoay vần: Sự suy tính, sự ước nguyện, trạng thái tiềm ần, và sự dứt bỏ việc tồn tại của thức là hai Chân Lý (Tập và Đạo).

8. Sự phân tích: Không có lãnh vực cho sự phân tích.

9. Sự đảo ngược: Hơn nữa, Kinh là có phần đối nghịch.

¹ Căn cứ vào ngữ cảnh thì câu này phải có liên quan đến vị Nhập Lưu. Ngài Nāṇamoli hiệu đính ‘*yena bhūmi ca*’ thành ‘*dassanabhūmi*’ và dịch là ‘the plane of seeing’ (lãnh vực của việc thấy) (ND).

² Xem Phần Phụ Chú về ‘phúc hành, phi phúc hành, bất động hành’ ở trang 335.

³ Xem định nghĩa về ba quyền ở trang 89; xem thêm Phần Phụ Chú ở trang 335.

⁴ Ở đây, *cetasikanti* (thuộc về tâm) được hiệu đính thành *cetayitanti* (được suy tính). Xem cước chú số 1 ở trang 275 (ND).

10. Tattha katamo vevacano? Cetanā rūpasañcetanā yāva dhammasañcetanā. (S. ii, 247) Yo anusayo te satta anusayā. (D. iii, 254)

11. Paññatī 'ti: cetanā pariyuṭṭhāna¹paññattiyā paññattā. Saṅkappanaṃ upādānapaññattiyā paññattaṃ. Anusayo hetupaññattiyā paññattā.² Viññāṇaṭṭhiti upapattihetupaññattiyā paññattā.³ Cetanā saṅkappanā anusayo samucchedo chandarāgavinayapaññattiyā paññatto. Paṭhame keci dvīhi parivattakehi paṭiccasamuppādo idappaccayatāya majjhapaññatti. (?)

12. Otaṇṇo 'ti: dvīhi parivattakehi⁴ dukkhaṃ ca samudayo ca, majjhimatehi maggo ca nirodho ca.

13. Sodhanaṃ 'ti: sutte suttassa ārambho.

14. Adhiṭṭhāno 'ti: yaṃ cetayitaṃ sabbhaṃ adhiṭṭhānena ekattatāya⁵ paññattaṃ. 'Saṅkappitaṃ 'ti upādānekattatāya paññattaṃ. Viññāṇaṃ ekattatāya paññattaṃ.

15. Parikkhāro 'ti: sukhaṃ ca⁶ ārammaṇaṃ ayoniso manasikāro cetanā hetupaccayatāya paccayo. Viññāṇassa patiṭṭhāno dhammo ārammaṇa-paccayatāya paccayo. Tassa manasikāro hetupaccayatāya paccayo.

16. Tattha katamo samāropano? Idaṃ suttaṃ saññitaṃ (?) tattha ceteti visajjanā iti niddisitaṃ. Tassa diṭṭhiyā viññāṇapaccayā nāmarūpaṃ yāva jarāmaṇaṃ. Ayaṃ samāropano.

Ārammaṇametam na hoti viññāṇassa ṭhitiyā. Viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho. Nāmarūpanirodhā yāva jarāmaṇanirodho.

7 - 14.

Tattha katamaṃ saṅkilesabhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca asekhabhāgiyaṃ ca suttaṃ? “Ayaṃ loko santāpajāto”⁷ yāva “ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā bhavena bhavassa⁸ vippamokkhamāhaṃsu.” Saṅkilesabhāgiyaṃ “upadhī hi⁹ paṭicca dukkhamidaṃ sambhoti,” yā tā pana “bhavataṇhā pahīyati,¹⁰ vibhavaṃ¹¹ nābhinandatī ”ti ayaṃ nibbedho “tassa nibbutassa¹² bhikkhuno anupādānā¹³ punabbhavo na hoti. Upaccagā sabbabhavāni¹⁴ tādi ”ti asekhabhāgiyaṃ.

¹ cetanāpariyuṭṭhānaṃ - Ma, PTS.

² paññatto - Ma, PTS.

³ paññatto - PTS.

⁴ parivattikehi - PTS.

⁵ ekattāya - Ma, PTS.

⁶ subhaṇca - Ma; sutaṇca - PTS.

⁷ Udānapāḷi, Nandanavagga.

⁸ yehi kehici bhikkhave na bhavassa - PTS.

⁹ upādhiṃ hi - Ma; upadhi - PTS.

¹⁰ yā tā pana taṇhā pahīyanti - Ma;

yā tāpanataṇhā pahīyanti - PTS.

¹¹ bhavaṃ - Ma, PTS.

¹² nibbedhassa nibbutassa - Ma;

nibbedhassa nibbutassa - PTS.

¹³ anupādāya - Ma, PTS.

¹⁴ upajjhā sabbabhavā ti - PTS.

10. Ở đây, từ đồng nghĩa là gì? Sự suy tính: sự suy tính về sắc, ... cho đến ... sự suy tính về pháp. Trạng thái tiềm ẩn: chúng là bảy trạng thái tiềm ẩn.

11. Sự mô tả: Sự suy tính được mô tả với sự mô tả về thâm nhập. Sự suy tư được mô tả với sự mô tả về chấp thủ. Trạng thái tiềm ẩn được mô tả với sự mô tả về nhân. Sự tồn tại của thức được mô tả với sự mô tả về nhân của sự tái sanh. Sự suy tính, sự suy tư, trạng thái tiềm ẩn, sự đoạn trừ được mô tả với sự mô tả về việc loại bỏ mong muốn và luyến ái. Với hai sự vận hành đầu là sự tùy thuận sanh khởi và sự mô tả phần giữa về tính chất duyên ấy. (?)

12. Sự liệt kê: Với hai sự vận hành là Khổ và Tập, với các sự (vận hành) ở giữa là Đạo và Diệt.

13. Sự làm rõ: Sự khởi đầu của Kinh ở Kinh là (rõ ràng).

14. Sự xác định: Điều được suy tính, tất cả là được mô tả theo tính trạng đồng nhất với sự xác định. Được suy tư: được mô tả theo tính trạng đồng nhất với sự chấp thủ. Thức được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Sự thiết yếu: Đối tượng đẹp, tác ý đúng đường lối, sự suy tính là duyên với tính chất nhân duyên. Sự thiết lập của thức, (cảnh) pháp, là duyên với tính chất cảnh duyên. Tác ý đối với vật ấy là duyên với tính chất nhân duyên.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? Kinh này được nhận biết; (?) ở đây, (vị ấy) suy tính là 'câu trả lời' nên được diễn giải. Theo quan điểm ấy, do duyên thức, danh sắc (sanh khởi) ... cho đến ... lão tử. Đây là sự xếp loại.

Đối tượng này không hiện diện để đưa đến sự tồn tại của thức. Do sự diệt tận của thức, có sự diệt tận của danh sắc. Do sự diệt tận của danh sắc ... cho đến ... sự diệt tận của lão tử.

7 - 14.

Ở đây, Kinh liên quan đến phiền não, liên quan đến thấu triệt, và liên quan đến bậc Vô Học là Kinh nào? “*Thế gian này bị đốt nóng*”¹ ... cho đến ... “*Bất cứ các vị Sa-môn hoặc các Bà-la-môn nào đã nói rằng sự giải thoát khỏi hữu nhờ vào hữu*” là liên quan đến phiền não. “*Bởi vì tùy thuận vào mầm tái sanh, khổ này được hình thành,*” tuy nhiên, “*hữu ái của vị ấy được dứt bỏ, vị ấy không thỏa thích phi hữu,*” đây là sự thấu triệt. “*Đối với vị tỳ khuru đã được tịch diệt ấy, do không còn chấp thủ, sự hiện hữu lại nữa là không có, ... bậc tự tại đã vượt qua khỏi tất cả các hữu*” là liên quan đến bậc Vô Học.

¹ Xem bài Kinh này ở phần (7), trang 37 (ND).

Tattha santāpajāto 'ti: rāgajo santāpo dosajo mohajoti tesam sattānaṃ tñānaṃ dasseti. Loko santāpajāto 'ti phasso tividho: sukhavedaniyo dukkhavedaniyo adukkhamasukhavedaniyo. Tattha sukhavedaniyo phasso rāgasantāpo, dukkhavedaniyo dosasantāpo, adukkhamasukhavedaniyo mohasantāpo. Yathā ca bhagavā āha hatthakassa ālavakassa¹ gomagge² “yehi gahapati putto³ rāgajehi dosajehi mohajehi santāpehi dukkham supati, te⁴ mama santāpā na santi.” (ss. A. i, 137)

Rodaṃ vadati⁵ attato 'ti:⁶ tehi santāpehi santāpito tividham vipallāsam paṭilabhati: saññāvipallāsam cittavipallāsam diṭṭhivipallāsam. Tattha asubhe subhanti saññāvipallāso, dukkhe sukhanti cittavipallāso, anicce niccanti anattani attāti diṭṭhivipallāso.

Yathā cittassa vipallāso saññā-diṭṭhi te⁷ tividhā vitakkā: cittavitakko vipallāso, saññāvitakko vipallāso, diṭṭhivitakko vipallāso. Tattha avijjā vipallāso gocarā gatipateyya bhūmi, (?) yathā hi taṃ sañjānāti yathā vijānāti yathā sañjānāti ca vijānāti ca. Yathā khanti ceteti ime cattāro vipallāsā. Sattā yehi catubbidham attabhāvavatthum rogabhūtam gaṇḍabhūtam 'attā 'ti vadanti. “Rodaṃ⁸ vadati⁹ attato ”ti ayaṃ āvaṭṭo.

Yena yena hi maññati tato naṃ hoti¹⁰ aññathā 'ti 'subhan 'ti maññati na tathā¹¹ hoti. Evaṃ 'sukhan 'ti 'niccaṃ attā 'ti so aññathā¹² bhavameva santam anāgataṃ bhavaṃ pattheti.¹³ Tena vuccati bhavarāgo 'ti. Bhavamevābhinandatī 'ti¹⁴ yaṃ abhinandati taṃ dukkhanti pañcakkhandhe niddisati¹⁵ yaṃ ca tappaccayā sokaparidevadukkham tassa hi bhāvessati.¹⁶ Ettāvata saṅkilesa hoti. Pahānattham kho pana brahmacariyaṃ vussati tiṇṇaṃ santāpānaṃ¹⁷ chandarāgavinayo hoti.

'Upadhīhi paṭicca¹⁸ dukkhamidaṃ sambhoti 'ti¹⁹ ye bhavamevābhinandanti taṃ bhayaṃ,²⁰ yassa bhāyati²¹ taṃ dukkham, tassa dukkhassa pahānamāha. Sabbaso upādānaṃ khayā²² natthi dukkhassa sambhavoti.

¹ paṭhamakassa valāhakassa - Ma, PTS.

² ko magge - PTS.

³ gahapatiputta - Ma, PTS.

⁴ supaṭihate - PTS.

⁵ rogaṃ vadati - Ma; rogaṃ vadanti - PTS.

⁶ atthato 'ti - PTS.

⁷ saññādiṭṭhite - Ma; saññā diṭṭhi te - PTS.

⁸ rogaṃ - Ma, PTS.

⁹ vadanti - PTS.

¹⁰ taṃ hoti - Ma, PTS.

¹¹ tattha - PTS.

¹² maññathā - PTS.

¹³ patthayati - Ma, PTS.

¹⁴ bhavamevābhinandati - Ma, PTS.

¹⁵ niddisiyati - Ma, PTS.

¹⁶ bhāvessati - PTS.

¹⁷ pahānaṃ - PTS.

¹⁸ upadhiṃ hi paṭicca - Ma; upadhi - PTS.

¹⁹ bhavati ti - Ma, PTS.

²⁰ taṃ bhayaṃ - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

²¹ bhāvessati - Ma, PTS.

²² upādānaṃ yaṃ - Ma, PTS.

Ở đây, ‘*đã sanh lên sự đốt nóng*’: ‘Sự đốt nóng sanh ra do luyện ái, sanh ra do sân hận, sanh ra do si mê’ giúp cho thấy vị thế của các chúng sanh ấy. ‘*Thế gian bị đốt nóng*’: Xúc có ba loại: đưa đến thọ lạc, đưa đến thọ khổ, đưa đến thọ không khổ không lạc. Ở đây, xúc đưa đến thọ lạc là sự đốt nóng của luyện ái, xúc đưa đến thọ khổ là sự đốt nóng của sân hận, xúc đưa đến thọ không khổ không lạc là sự đốt nóng của si mê. Và giống như đức Thế Tôn đã nói với Hatthaka Ālavaka ở Gomagga: “*Con trai người gia chủ ngũ khổ sở bởi các sự đốt nóng sanh ra do luyện ái, sanh ra do sân hận, sanh ra do si mê, các sự đốt nóng ấy không có đối với Ta.*”

“*Nói rằng bệnh là tự ngã*”:¹ Người bị đốt nóng bởi các sự đốt nóng ấy tiếp nhận điều trái khuấy gồm ba loại: điều trái khuấy do tướng, điều trái khuấy do tâm, điều trái khuấy do kiến. Ở đây, điều trái khuấy do tướng (nghĩ là) ‘tịnh’ ở bất tịnh, điều trái khuấy do tâm (nghĩ là) ‘lạc’ ở khổ, điều trái khuấy do kiến (nghĩ là) ‘thường’ ở vô thường, ‘ngã’ ở vô ngã.

Giống như điều trái khuấy của tâm, tướng và kiến (là tương tự), chúng là ba loại suy tầm: suy tầm của tâm là điều trái khuấy, suy tầm của tướng là điều trái khuấy, suy tầm của kiến cũng là điều trái khuấy. Ở đây, vô minh là sự trái khuấy, là hành xứ, là lãnh vực nổi trội. Thật vậy, nhận biết điều ấy như thế nào, nhận thức như thế nào, nhận biết và nhận thức như thế nào, suy tính sự chấp nhận như thế nào, đây là bốn điều trái khuấy. Bởi các điều này, chúng sanh nói bốn loại nền tảng của bản ngã, trạng thái bệnh tật, trạng thái mù tịt là ‘ngã.’ “*Nói rằng bệnh là tự ngã,*” đây là sự xoay vần.

“*Dầu nghĩ theo cách này cách kia, nó hình thành theo một cách khác so với cái ấy*”: Nghĩ là ‘tịnh’ nhưng nó không là như thế; ‘lạc,’ ‘thường, ngã’ là tương tự như vậy. Theo một cách khác, người ấy đang là hữu (hiện tại), lại ước nguyện đến hữu vị lai. Vì thế, được gọi là ‘*sự luyện ái về hữu.*’ “*(Người ấy) thỏa thích chính hữu ấy. Thỏa thích cái nào, cái ấy là khổ*”: (đoạn văn này) diễn giải về năm uẩn như thế. Và do duyên của việc ấy, sầu-bi-khổ sẽ hình thành cho chính người ấy. Phiền não là chùng ấy. Hơn nữa, nhằm mục đích dứt bỏ mà Phạm hạnh này được sống. Việc loại bỏ mong muốn và luyện ái là đối với ba sự đốt nóng.

“*Bởi vì tùy thuận vào mầm tái sanh, khổ này được hình thành*”: Những người nào thỏa thích hữu, điều ấy là nỗi sợ hãi; người nào bị sợ hãi, điều ấy là khổ; Ngài đã nói về sự dứt bỏ của khổ ấy (rằng): “*Do sự cạn kiệt của mọi chấp thủ, không có sự hình thành của khổ.*”

¹ Ở đây từ Pāli là *attato* (là tự ngã), trong khi đó ở trang 37 cũng đoạn kinh này lại ghi là *attano* (thuộc về tự ngã). Từ *attato* (là tự ngã) được thấy ở văn bản Miến Điện và PTS (ND).

Cattāro vipallāsā yathā niddiṭṭha¹upādānamāha. Tattha² paṭhamo vipallāso kāmūpadānaṃ, dutiyaṃ diṭṭhūpadānaṃ, tatiyaṃ sīlabbatūpadānaṃ, catutthaṃ attavādūpadānaṃ. Tesam yo khayō natthi dukkhassa sambhavo, upadhipahānā³ dukkhanirodhamāha.

Evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya passato.

Bhavataṇhā pahiyati⁴ vibhavaṃ nābhinandati 'ti.

Dassanabhūmiṃ manteti, “sabbaso taṇhānaṃ khayā⁵ nibbānaṃ ”ti dve vimuttiyo katheti: rāgavirāgaṃ ca avijjāvirāgaṃ ca. “Tassa bhikkhuno ”ti anupādisesanibbānadhātuṃ manteti. Ayaṃ suttassa atthaniddeso.

2-3. Tattha katamo vicayo? Yassa yattha pariḷāheti⁶ tassa pariḷāyantaṃ⁷ so yathābhūtaṃ natthi nibbindati ca, ayaṃ vicayo ca yutti ca.

4. Padaṭṭhāno: rāgajo pariḷāho⁸ sukhindriyassa somanassindriyassa⁹ ca padaṭṭhānaṃ. Dosajo pariḷāho¹⁰ dukkhindriyassa¹¹ domanassindriyassa ca padaṭṭhānaṃ. Mohajo pariḷāho¹⁰ upekkhindriyassa domanassindriyassa ca padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo hāro? Phassapareto vedanāpareto saññāparetopi saṅkhāraparetopi yena yena maññati¹² yadi subhanimittena yadi sukhanimittena yadi niccanimittena yadi attanimittena asubhe subhanti maññati, evaṃ sabbaṃ, rāgaje pariḷāhe¹³ vutte cattāro pariḷāhā¹⁴ vuttā bhavanti. Rāgajo dosajo mohajo diṭṭhijo ca, rāgaṃ vadāmi 'ti attato vadati. Sabbāni pannarasapadāni, aniccaṃ dukkhanti.

6. Tattha katamo catubyūho? Idha sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye pariḷāhena¹⁵ na icchanti¹⁶ te bhavaṃ¹⁷ nābhinandanti. Ye bhavaṃ¹⁷ nābhinandanti te parinibbāyanti.¹⁸ Ayaṃ adhippāyo.

7. Tattha katamo āvaṭṭo? Saṅkilesabhāgiyena dukkhaṃ ca samudayaṃ ca niddisati, nibbedhabhāgiyena maggaṃ ca nirodhaṃ ca.

8. Tattha katamo vibhatti hāro?¹⁹ Santāpajāto rogajāto, rodaṃ²⁰ vadati²¹ attano,²² taṃ na ekaṃsena hoti amanasikārā santāpajāto kho na ca rodaṃ²⁰ attano²¹ vadati.

¹ yathā niddiṭṭhaṃ - PTS.

² tassa - Ma, PTS.

³ upadhinidānaṃ - Ma, PTS.

⁴ vibhavataṇhā na hoti - Ma, PTS.

⁵ taṇhakkhayaṃ - Ma;

taṇhakkhayaṃ - PTS.

⁶ paridāgheti - PTS.

⁷ paridayhantassa - PTS.

⁸ rāgaparidāgho - PTS.

⁹ domanassindriyassa - Ma, PTS.

¹⁰ paridāgho - PTS.

²¹ vadanti - PTS.

¹¹ sukhindriyassa - Ma, PTS.

¹² yena na maññati - PTS.

¹³ paridāghe - PTS.

¹⁴ paridāghā - PTS.

¹⁵ yena paridāghena - PTS.

¹⁶ acchitanti - PTS.

¹⁷ bhagavā - PTS.

¹⁸ parinibbāyissanti - PTS.

¹⁹ katamā vibhatti - Ma, PTS.

²⁰ rogaṃ - Ma, PTS.

²² attato - Ma, PTS.

Ngài đã nói về bốn điều trái khuấy giống như (bốn) chấp thủ đã được diễn giải. Ở đây, điều trái khuấy thứ nhất là sự chấp thủ về dục, thứ nhì là sự chấp thủ về tà kiến, thứ ba là sự chấp thủ về giới và phạm sự, thứ tư là sự chấp thủ về ngã luận thuyết. Có sự cạn kiệt của chúng, thì không có sự hình thành của khổ, Ngài đã nói về sự diệt tận của khổ do sự dứt bỏ mầm tái sanh.

“Tương tự, đối với vị đang nhìn thấy điều này đúng theo thực thể bằng tuệ chơn chánh, hữu ái của vị ấy được dứt bỏ, vị ấy không thỏa thích phi hữu”: là bàn luận về lãnh vực của việc thấy. *“Do sự cạn kiệt của các tham ái một cách trọn vẹn, ... Niết Bàn”*: là thuyết giảng về hai sự giải thoát: sự xa lìa luyến ái và sự xa lìa vô minh. *“Đối với vị tỳ khưu (đã được tịch diệt) ấy”*: là bàn luận về Niết Bàn giới không còn dư sót. Đây là sự diễn giải về ý nghĩa của Kinh.

12-3. Ở đây, sự tìm hiểu là gì? Đối với người nào có sự bức bối, trong khi người ấy bị bức bối, người ấy (thấy) không có gì đúng theo thực thể và nhằm chán. Đây là sự tìm hiểu và sự kết nối.

4. Nền tảng: Sự bức bối sanh ra do luyến ái là nền tảng của lạc quyền và của hỷ quyền. Sự bức bối sanh ra do sân hận là nền tảng của khổ quyền và của ưu quyền. Sự bức bối sanh ra do si mê là nền tảng của xả quyền và của ưu quyền.

5. Ở đây, cách truyền đạt bằng tướng trạng là gì? Người bị quấy nhiễu bởi xúc, bị quấy nhiễu bởi thọ, bị quấy nhiễu bởi tưởng, bị quấy nhiễu bởi các hành, suy nghĩ theo cách này cách khác, –đầu bởi hiện tướng tịnh, đầu bởi hiện tướng lạc, đầu bởi hiện tướng thường, đầu bởi hiện tướng ngã, – rồi nghĩ là: *‘tịnh’ ở bất tịnh, ... toàn bộ là tương tự như vậy*. Khi sự bức bối sanh ra do luyến ái được nói đến, bốn sự bức bối được nói đến: sanh ra do luyến ái, sanh ra do sân hận, sanh ra do si mê, sanh ra do tà kiến. *“Ta nói rằng luyến ái là tự ngã,”* Ngài nói như thế. Tất cả là mười lăm thuật ngữ: *“Vô thường, khổ, ...”*

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh? Những người nào do bức bối mà không ước muốn, những người ấy không thỏa thích sự hiện hữu. Những người nào không thỏa thích sự hiện hữu, những người ấy viên tịch Niết Bàn. Đây là chủ tâm.

7. Ở đây, sự xoay vần là gì? Diễn giải Khổ và Tập với phần liên quan đến ô nhiễm, Đạo và Diệt với phần liên quan đến thấu triệt.

8. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì? *‘Đã sanh lên sự đốt nóng’*: đã sanh ra bệnh tật. (!) *‘Nói rằng bệnh là thuộc về tự ngã’*:² điều ấy không hẳn là như thế, người bị sanh lên sự đốt nóng, do không tác ý, không nói rằng bệnh là thuộc về tự ngã.

¹ Không thấy đề cập câu hỏi số 1 về sự chi bảo (ND).

² Ở đây được thấy ghi là *attano* thay vì *attato* như ở trang trước (ND).

9. Tattha katamo parivattano? Pakkhapaṭipakkhanidassanattamaṃ bhūmi parivattanāya.

10. Tattha katamo vevacano hāro? Rogamaṃ ca attato vadati, sallaṃ attato vadati. Pannarasa padāni sabbāni vattabbāni.

11. Tattha katamā paññatti? Santāpajāto 'ti domanassapadaṭṭhānaṃ, sabbe vacanapaññattiyā paññapeti. Rogamaṃ vadati attato, vipallāso saṅkilesapaññattiyā paññapeti. Yaṃ abhinandati¹ –pe– taṃ dukkhanti vipallāsanikkhēpapaññattiyā paññattā, te akatasattā lokā majjhena vemattatāya paññattā.

12. Tattha katamo otaraṇo? Santāpajāto 'ti tiṇi akusalamūlāni, te saṅkhārā saṅkhārakkhandhapariyāpannā, dhātusu dhammadhātu, āyatanesu dhammāyatanamaṃ, indriyesu itthindriyamaṃ purisindriyamaṃ ca padaṭṭhānaṃ.

13. Tattha katamo sodhana? Suddho suttassa ārambho.

14. Tattha katamo adhiṭṭhāno hāro? Pariḷāho 'ti² ye sattā lokā ekattapaññattiyā paññattā, te akatasattā lokā majjhena vemattatāya paññattā.

15. Tattha katamo parikkhāro? Santāpajāto 'ti ayoniso manasikāro hetu, vipallāsaṃ ca paccayo. Tattha dvīhi dhammehi attā abhinivīṭṭhā cittaṃ ca cetasaṃ ca dhamme ubhayāni tassa viparītena parāmasato.

Aparo pariyāyo: cetasikehi dhammehi attasaññā anattasaññaṃ³ samugghātetī. Aparo pariyāyo: aniccasaññā cetasikesu dhammesu, na tu attasaññā. Idaṃ vuccati cittanti vā manoti vā viññānanti vā, idaṃ dīgharattaṃ abbhuggataṃ etaṃ mama, eso 'hamasmi, eso me attā 'ti. (S. ii, 94) Tattha cetasikā dhammānupassanā, esāpi dhammasaññā. Tassa ko hetu, ko paccayo? Ahaṃkāro hetu, mamaṃkāro paccayo.

16. Tattha katamo samāropano?⁴ Ayaṃ loko santāpajāto 'ti akusalaṃ manteti, viññānaṃ nāmarūpassa paccayo yāva jarāmarāṇanti. Ayaṃ samāropano.

'Evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya⁵ passati' akusalamūlānaṃ pahānaṃ. Tattha avijjānirodho, avijjānirodhā yāva jarāmarāṇanirodho. Ayaṃ samāropano.

¹ nābhinandati - Ma, PTS.

² paridāgho ti - PTS.

³ anattasaññā - Ma, PTS.

⁴ katamā samāropanā - PTS.

⁵ sammāpaññāya - PTS.

9. Ở đây, sự đảo ngược là gì? Lãnh vực với sự đảo ngược nhằm mục đích chỉ ra phần thuận và phần đối nghịch. (!)

10. Ở đây, cách truyền đạt bằng từ đồng nghĩa là gì? Nói rằng bệnh là tự ngã, nói rằng bệnh là mũi tên. Tất cả mười tám thuật ngữ nên được đề cập.

11. Ở đây, sự mô tả là gì? ‘*Đã sanh lên sự đốt nóng*’: là nền tảng của ưu phiền, (đoạn Kinh) mô tả tất cả với sự mô tả về ngôn ngữ. ‘*Nói rằng bệnh là tự ngã*’: mô tả sự trái khuấy (!) với sự mô tả về ô nhiễm. “*Thỏa thích cái nào –nt– cái ấy là khô*”: được mô tả với sự mô tả về việc quăng bỏ các sự trái khuấy. Các thế gian còn chưa bị dính mắc được mô tả theo tính trạng khác biệt bởi phần giữa.¹ (?)

12. Ở đây, sự liệt kê là gì? ‘*Đã sanh lên sự đốt nóng*’: là ba gốc rễ của bất thiện; các hành ấy được gộp vào hành uẩn, là pháp giới ở các giới, là pháp xứ ở các xứ, là nền tảng nữ quyền và nam quyền ở các quyền,.

13. Ở đây, sự làm rõ là gì? Sự khởi đầu của câu kệ là rõ ràng.

14. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự xác định là gì? ‘*Sự bực bội*’: Các thế gian bị dính mắc được mô tả theo tính trạng đồng nhất, các thế gian còn chưa bị dính mắc được mô tả theo tính trạng khác biệt bởi phần giữa. (?)

15. Ở đây, sự thiết yếu là gì? ‘*Đã sanh lên sự đốt nóng*’: tác ý không đúng đường lối là nhân và sự trái khuấy là duyên. Ở đây, tự ngã bị chấp chặt vào hai pháp (tâm và sở hữu tâm), trong khi người ấy đang bám víu vào cả hai pháp tâm và sở hữu tâm một cách sai lệch.

Một cách thức khác: Ngã tướng thủ tiêu vô ngã tướng bởi các pháp thuộc tâm. Một cách thức khác: Vô thường tướng là ở các pháp thuộc tâm, nhưng không phải là ngã tướng. Cái này được gọi là ‘*tâm*,’ hoặc là ‘*ý*,’ hoặc là ‘*thức*,’ hoặc là, cái này đã được tiêm nhiễm một thời gian dài: ‘*Cái này là của ta, cái này là ta, cái này là tự ngã của ta.*’ Ở đây, việc quan sát các pháp là thuộc tâm, việc này cũng là pháp tướng. Đối với việc ấy, cái gì là nhân, cái gì là duyên? Việc tạo thành ‘*tôi*’ là nhân, việc tạo thành ‘*của tôi*’ là duyên.

16. Ở đây, sự xếp loại là gì? “*Thế gian này bị đốt nóng*”²: bàn luận về bất thiện, ‘*thức là duyên cho danh sắc ... cho đến ... lão tử.*’ Đây là sự xếp loại.

“*Tương tự, đối với vị đang nhìn thấy điều này đúng theo thực thể bằng tuệ chơn chánh*”: là sự dứt bỏ đối với các gốc rễ của bất thiện. Ở đây, có sự diệt tận của vô minh; do sự diệt tận của vô minh ... cho đến ... có sự diệt tận của lão tử. Đây là sự xếp loại.

¹ ‘*te akatasattā lokā majjhena vemattatāya paññattā*’: cũng được thấy ở đoạn 14 bên dưới (ND).

² Ở ngữ cảnh này, *santāpajāto* được ghi nghĩa Việt là: ‘*bị đốt nóng*,’ thay vì dịch sát từ: ‘*đã sanh lên sự đốt nóng*’ (ND).

7 - 15.

“Cattāro puggalā: anusotagāmī paṭisotagāmī t̥hitatto, tiṇṇo paragato¹ thale tiṭṭhati brāhmaṇo”ti. (A. ii, 5)

Tattha yo anusotagāmī, ayaṃ kāme sevati, pāpaṃ ca kammaṃ karoti, (A. ii, 5) yāva kāme paṭisevati. Idaṃ lobho akusalamūlaṃ, so yeva taṇhā. So tehi kāmehi vuyhati anusotagāmī ’ti vuccati. Yo puggalo tāhi gamito tappaccayā tassa hetu akusalakammaṃ karoti kāyena ca vācāya ca. Ayaṃ vuccati pāpakammaṃ karotī ’ti. Tassa tīṇi sotāni: sakkāyadiṭṭhi vicikicchā sīlabbataparāmāso. Imehi tīhi sotehi tividhadhātuyaṃ² uppajjati, kāmadhātuyaṃ rūpadhātuyaṃ arūpadhātuyaṃ.

Tena paṭipakkhena yo kāme na paṭisevati: yo sīlavataṃ na parāmasati, yo sakkāyadiṭṭhīnaṃ pahānāya kāmesu yathābhūtaṃ ādīnavaṃ passati, so na ca³ te dhamme paṭisevati, yaṃ ca tappaccayā (?) tiṭṭhati ‘Brāhmaṇo’ti arahā⁴ kira. Tattha arahā⁴ tassa pāragato⁵ hoti pāragatassa⁶ thale tiṭṭhati ’ti sopādisesā nibbānadhātu.

Anusotagāmī ’ti⁸ dassanappahātabbānaṃ saṃyojanānaṃ appahānamāha. Paṭisotagāmī ’ti⁹ diṭṭhekaṭṭhānaṃ ca¹⁰ kilesānaṃ pahānamāha. T̥hitattena pañcannaṃ orambhāgiyānaṃ saṃyojanānaṃ pahānamāha. Tattha anusotagāminā maggarūpimāha. (?) Paṭisotagāminā t̥hitattena ca maggamitīmāha.¹¹ Pāragatena¹² sāvakā asekhā ca sammāsambuddhā¹³ ca vuttā. Anusotagāminā sakkāyasamudayaḡāminīṃ paṭipadamāha. Paṭisotagāminā t̥hitattena sakkāyanirodhagāminīṃ paṭipadamāha. Pāragatena¹² dasa asekhā arahattadhammā¹⁴ (A. v, 221) vuttā. Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamā desanā? Imasmiṃ hi sutte cattāri ariyasaccāni desitāni tedhātukalokasamatikkamaṃ ca.

2. Tattha katamo vicayo hāro? Yo kāme paṭisevati, so¹⁵ pāpakammaṃ¹⁶ kareyyāti, yo ca kāme na paṭisevati,¹⁷ so pāpakammaṃ na kareyyāti, yo ca imehi dvīhi bhūmīhi uttiṇṇo pāragato⁵ ’ti yā vīmaṃsā ayaṃ vicayo.

3. Yuttī ’ti: yujjati suttasu, na yujjati ’ti yā vīmaṃsā ayaṃ yutti.

¹ pāraṅgato - Ma;

pāraṅgato āhu - PTS.

² tividhā dhātuyaṃ - PTS.

³ yena ca - Ma, PTS.

⁴ ārahaṃ - Ma, PTS.

⁵ pāraṅgato - Ma, PTS, evamuparipi.

⁶ paraṅgatassa - Ma, PTS.

⁷ tiṭṭhati - Ma.

⁸ anusotagāminīti - Ma, PTS.

⁹ paṭisotagāminīti - Ma, PTS.

¹⁰ phale diṭṭhekaṭṭhānaṃca - Ma, PTS.

¹¹ maggadhitīm āha - PTS.

¹² pāraṅgatena - Ma, PTS.

¹³ dhammā sambuddhā - PTS.

¹⁴ arahantā dhammā - Ma, PTS.

¹⁵ so - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁶ pāpaṃ - Ma; pāpakaṃ - PTS.

¹⁷ kāmehi paṭisevati - PTS.

7 - 15.

“Có bốn hạng người: Hạng đi xuôi dòng, hạng đi ngược dòng, hạng có bản thân đã đứng vững, hạng đã vượt qua, đã đi đến bờ kia, đứng ở đất liền, vị Bà-la-môn.”

Ở đây, người đi xuôi dòng phục vụ các dục và làm hành động ác rồi còn thân cận các dục. Đây là bất thiện căn tham, điều ấy (!) chính là tham ái. Người ấy bị lôi đi bởi các dục ấy, được gọi là ‘hạng đi xuôi dòng.’ Hạng người đã đi với các (tham ái) ấy, do duyên của việc ấy, do nhân của việc ấy, làm hành động bất thiện bằng thân và bằng khẩu. Người này được gọi là ‘làm hành động ác.’ Đối với người ấy, có ba dòng chảy: sự nhận thức sai trái về thân (thân kiến), sự hoài nghi, sự bám víu vào giới và phận sự. Do ba dòng chảy này, (người ấy) tái sanh ở Tam Giới: ở dục giới, ở sắc giới, ở vô sắc giới.

Theo phần đối nghịch, người nào không thân cận các dục, người nào không bám víu vào giới và phận sự, người nào, do sự dứt bỏ các nhận thức sai trái về thân, nhìn thấy sự bất lợi ở các dục đúng theo thực thể, và người ấy không thân cận các pháp ấy. Và do duyên của việc ấy, người đứng vững là ‘Bà-la-môn,’ là vị A-la-hán thật sự. Ở đây, vị A-la-hán là vị đã đi đến bờ kia của (dòng chảy) ấy; đối với vị đã đi đến bờ kia, là ‘vị đứng ở đất liền,’ có Niết Bàn giới còn dư sót (Hữu Dư Niết Bàn).

‘Hạng đi xuôi dòng’: Ngài đã nói về (người có) sự không dứt bỏ các sự ràng buộc cần được dứt bỏ do việc thấy. ‘Hạng đi ngược dòng’: và Ngài đã nói về (người có) sự dứt bỏ các ô nhiễm đứng chung với tà kiến. Với hạng có bản thân đã đứng vững, Ngài đã nói về (người có) sự dứt bỏ năm ràng buộc thuộc hạ phần. Ở đây, với hạng đi xuôi dòng, Ngài đã nói về đạo lộ hữu sắc. (?) Với hạng đi ngược dòng và hạng có bản thân đã đứng vững, Ngài đã nói về Đạo Lộ. Với hạng đã đi đến bờ kia, các vị Thịnh Văn Vô Học và các vị Chánh Đẳng Giác đã được nói đến. Với hạng đi xuôi dòng, Ngài đã nói về lối thực hành đưa đến nhân sanh khởi của hiện thân. Với hạng đi ngược dòng và hạng có bản thân đã đứng vững, Ngài đã nói về lối thực hành đưa đến sự diệt tận của hiện thân. Với hạng đã đi đến bờ kia, mười pháp của phẩm vị A-la-hán Vô Học đã được nói đến. Đây là ý nghĩa của Kinh.

1. Ở đây, sự chi bảo là gì? Chính ở Kinh này, bốn Chân Lý Cao Thượng đã được diễn giải và việc vượt qua hẳn các thế gian thuộc Tam Giới.

2. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự tìm hiểu là gì? ‘Người nào thân cận các dục, người ấy có thể làm hành động ác;’ ‘người nào không thân cận các dục, người ấy không thể làm hành động ác;’ ‘và người nào đã vượt lên khỏi hai lãnh vực này là vị đã đi đến bờ kia,’ việc thẩm xét như thế là sự tìm hiểu.

3. Sự kết nối: ‘Được kết nối vào các Kinh (hay) không được kết nối,’ việc thẩm xét như thế là sự kết nối.

4. Padaṭṭhāno 'ti: Anusotagāminā sattannaṃ saṃyojanānaṃ padaṭṭhānaṃ. Akusalassa kiriyā akusalassa mūlānaṃ¹ padaṭṭhānaṃ. Paṭisotagāminā yathābhūtaḍḍassanassa padaṭṭhānaṃ. Ṭhitattena asaṃhāriyāya² padaṭṭhānaṃ. Pāragato 'ti³ katāvī bhūmiyā⁴ padaṭṭhānaṃ.

5. Tattha katamo lakkhaṇo hāro? Yo anusotaṃ gacchati taṇhāvasena sabbesampi kilesānaṃ vasena gacchati. Yo paṭisotaṃ vāyamati taṇhāya sabbesampi so kilesānaṃ vāyamati paṭisotaṃ. Yo attanā ṭhito kāyenapi so ṭhito vācācittanapi so ṭhito. Ayaṃ lakkhaṇo hāro.

6. Tattha katamo catubyūho? Idha sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye anusotagāminiyā paṭipadāya nābhiramissanti, te paṭisotaṃ vāyamissantī 'ti yāva kadāci bhūmiyaṃ. (?) Ayaṃ adhippāyo.

7. Āvaṭṭo 'ti: idha sutte cattāri saccāni⁵ desitāni.

8. Tattha katamo vibhattihāro? Yo kāme paṭisevati, pāpaṃ ca kammaṃ karoti, so anusotagāminī⁶ na ekaṃsena, sotāpannapi kāme paṭisevati, taṃ bhāgiyaṃ ca pāpakammaṃ karoti. (ss. Sn. 232) “Kiñcāpi sekhopi kareyya pāpaṃ” yathā sutte niddiṭṭho, na ca so anusotagāmī, idaṃ vibhajjabyākaraṇiyaṃ. Na ca kāme paṭisevati na ca pāpakammaṃ karoti paṭisotagāmī na ca ekaṃsena, sabbo⁷ bāhirako kāmesu⁸ vītarāgo na ca kāme paṭisevati, te na ca⁹ pāpakammaṃ karonti¹⁰ anusotagāmī paṭisotagāmī.¹¹ Ayaṃ vibhatti.

9. Tattha katamo parivattano hāro? Niddiṭṭho paṭipakkho.

10. Vevacano 'ti: Kāmesu vatthukāmāpi kilesakāmāpi rūpasaddagandharasaphassaputtadāradāsakammakara¹²porisaṃ ca pariggahā.

11. Paññattī 'ti: Sabbe puthujjanā ekattāya paññattā. Anusotagāmī 'ti kilesasamudācārapaññattiyā paññattā. Ye pana sekhā puggalā te nibbānapaññattiyā paññattā. Ye pana anāgāmī te asaṃhāriyapaññattiyā paññattā. Ayaṃ paññatti.

12. Otaṇṇo 'ti: Yo anusotagāmī, so dukkhaṃ. Ye tassa dhammā, te dukkhassa samudayo. Yaṃ rūpaṃ ayaṃ rūpakkhandho. Evaṃ pañcapi khandhā paṭiccasamuppādo. Te kilesā saṅkhārakkhandhapariyāpannā, dhammāyatanaṃ dhammadhātu indriyesu ca paññattā.

¹ akusalāmūlānaṃ - PTS.

² asaṃhāriyāya - PTS.

³ pāraṅgatoti - Ma, PTS.

⁴ kadāci bhūmiyā - Ma, PTS.

⁵ suttāni - Ma.

⁶ anusotagāmī ti - PTS.

⁷ sabbe - Ma, PTS.

⁸ bāhirakāmesu - PTS.

⁹ tena ca - Ma, PTS.

¹⁰ karoti - Ma, PTS.

¹¹ anusotagāmīno paṭisotagāmīno - PTS.

¹² kammakāra - PTS.

4. Nền tảng: Với hạng đi xuôi dòng, nền tảng là thuộc về bày sự ràng buộc. Việc làm của bất thiện là nền tảng của các gốc rễ bất thiện. Với hạng đi ngược dòng, nền tảng là thuộc về việc thấy đúng theo thực thể. Với hạng có bản thân đã đứng vững, nền tảng là thuộc về không thể bị chuyển dịch. ‘Hạng đã đi đến bờ kia’: nền tảng là thuộc về lãnh vực của vị đã làm xong công việc.

5. Ở đây, cách truyền đạt bằng tướng trạng là gì? Người đi xuôi dòng do tác động của tham ái thì cũng đi do tác động của tất cả các ô nhiễm. Người ra sức lợi ngược dòng đối với tham ái thì cũng ra sức lợi ngược dòng đối với tất cả các ô nhiễm. Người tự mình đứng vững thì cũng đứng vững với thân, cũng đứng vững với khẩu và ý. Đây là cách truyền đạt bằng tướng trạng.

6. Ở đây, cách truyền đạt bằng bốn sự dàn trận là gì? Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn ở Kinh? “Những người nào sẽ không thích thú với lối thực hành của hạng người đi xuôi dòng, những người ấy sẽ ra sức lợi ngược dòng” ... cho đến ... lãnh vực của vị đã làm xong công việc.¹ Điều này là chủ tâm.

7. Sự xoay vần: Ở đây, bốn Chân Lý được diễn giải ở Kinh.

8. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự phân tích là gì? Người nào thân cận các dục và làm hành động ác, người ấy không hẳn là hạng đi xuôi dòng; ngay cả vị Nhập Lưu cũng thân cận các dục và còn làm hành động ác liên quan đến điều ấy. “Mặc dầu bậc Hữu Học cũng có thể làm ác” giống như đã được diễn giải ở Kinh, nhưng vị ấy không phải là hạng đi xuôi dòng; đây là điều nên được giải đáp sau khi phân tích. Người không thân cận các dục và không làm hành động ác không hẳn là hạng đi ngược dòng. Tất cả ngoại đạo đã xa lìa luyến ái ở các dục, không thân cận các dục, và không làm hành động ác, họ là hạng đi xuôi dòng và là hạng đi ngược dòng. Đây là sự phân tích.

9. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự đảo ngược là gì? Phần đối nghịch là đã được diễn giải.

10. Từ đồng nghĩa: Ở các dục là các vật dục cùng với các ô nhiễm dục; còn sắc, thính, hương, vị, xúc, con trai, vợ, nô bộc, người làm công là các vật sở hữu.

11. Sự mô tả: Tất cả phạm phu được mô tả theo tính chất chung. Hạng đi xuôi dòng được mô tả với sự mô tả về sự chi phối của ô nhiễm. Ngược lại, các hạng người Hữu Học được mô tả với sự mô tả về Niết Bàn. Còn những bậc Bất Lai được mô tả với sự mô tả về việc không thể bị chuyển dịch. Đây là sự mô tả.

12. Sự liệt kê: Hạng đi xuôi dòng là Khổ. Các pháp của hạng ấy là nhân sanh của Khổ (Tập). Cái nào là sắc, đây là sắc uẩn; cũng vậy, năm uẩn và sự tùy thuận sanh khởi là tương tự. Các ô nhiễm ấy được gộp vào hành uẩn, và được mô tả ở pháp xứ, ở pháp giới, (!) và ở các quyền.

¹ Lãnh vực của vị đã làm xong công việc: Ở đây, *kadāci* được hiệu đính thành *katāvī* theo sự gợi ý của Ngài Ñāṇamoli căn cứ vào câu cuối của phần 4 ở trên (ND).

13. Sodhano 'ti:¹ Yenārambhena idaṃ suttaṃ desitaṃ, so ārambho sabbo suddho.

14. Adhiṭṭhāno 'ti: Paṭisotagāmino² sabbe sotāpannā ekattena vā niddiṭṭhā, rāgānusayapaṭisotagāmino sekhā 'va maggo ca sekho ca puggalo. Ṭhitatto 'ti: vītarāgo ekattatāya³ paññatto. Pāragato 'ti⁴ sabbe arahanto sabbe paccekabuddhā sammāsambuddhā ca ekattatāya³ paññattā.

15. Parikkhāro 'ti: Anusotagāmino pāpamittapaccayo, kāmapariyuṭṭhānaṃ hetu. Paṭisotagāmino dve hetū, dve paccayā ca, yāva sammādiṭṭhiyā uppādāya diṭṭhi⁵ tassa paṭiladdhamaggo⁶ hetu, ārambho paccayo, kāyiko cetasikassa koṭṭhāso ca.

16. Samāropano 'ti:⁷ Vibhatti idaṃ suttaṃ natthi samāropanāya bhūmi.

7 - 16.

“Cattāro ānisamsā⁸ sotānudhatānaṃ⁹ yāva diṭṭhiyā suppaṭividdhānaṃ” suttaṃ vitthārena kātabbhaṃ. Yuñjato ghaṭentassa vāyamato gilāno maraṇakāle devabhūto paccekabodhiṃ pāpuṇāti.

Sotānudhatā¹⁰ 'ti saddhammasavanena¹¹ kataṃ hoti. Na ca adhipaññādhammavipassanāya tassa cittaṃ tasitaṃ hoti, na ca nibbiddhattaṃ,¹² idaṃ ca suttaṃ pañcannaṃ puggalānaṃ desitaṃ: saddhānusārino mudindriyassa tikkhindriyassa ca dhammānusārino tikkhindriyassa mudindriyassa ca. Yo pana mohacarito¹³ puggalo na sakkoti yuñjituṃ ghaṭituṃ vāyamituṃ yathābhūtaṃ yathāsamādhikā vimutti taṃ khaṇaṃ taṃ layaṃ taṃ muhuttaṃ phalaṃ dasseti. Sādhu parihāyati paro taṃ duyhati, no tu sukhaavipākini bhavati. Tassa diṭṭheyeva ca dhamme upapajjaaparāpariyavedanīyaṃ.

Tattha yo puggalo dhammānusārī, tassa yadi sotānudhatā¹⁰ dhammā honti, so yuñjanto pāpuṇāti. Yo dhammānusārī mudindriyo, so gilāno pāpuṇāti. Yo saddhānusārī tikkhindriyo so maraṇakālasamaye pāpuṇāti. Yo mudindriyo so devabhūto pāpuṇāti. Yadā devabhūto na pāpuṇāti, so⁸ teneva dhammārāgena tāya dhammanandiyā paccekabodhiṃ pāpuṇāti.

¹ sodhanā ti - PTS.

² paṭisotagāminā - Ma, PTS.

³ ekattāya - Ma, PTS.

⁴ pāraṅgatoti - Ma, PTS.

⁵ uppādāyadiṭṭhi - PTS.

⁶ paṭiladdhā maggo - PTS.

⁷ samāropanā ti - PTS.

⁸ na so - Ma, PTS.

⁸ pañcānisamsā - Ma, PTS.

⁹ sotānugatānaṃ dhammānaṃ - Ma, PTS.

¹⁰ sotānugatā - Ma, PTS.

¹¹ saddhammassavanena - Ma.

¹² anibbiddhattaṃ - Ma;

anibbiddattaṃ - PTS.

¹³ yo pañca mohacarito - PTS.

¹⁰

13. Sự làm rõ: Kinh này được chỉ bảo với sự khởi đầu nào thì toàn bộ sự khởi đầu ấy là rõ ràng.

14. Sự xác định: Tất cả các vị Nhập Lưu là thuộc hạng đi ngược dòng, hoặc là được diễn giải theo tính chất chung. Chính các bậc Hữu Học, –Đạo và người Hữu Học,– là thuộc hạng đi ngược dòng với khuynh hướng tiềm ẩn về luyến ái. Hạng có bản thân đã đứng vững: là đã xa lìa luyến ái, được mô tả theo tính trạng đồng nhất. Hạng đã đi đến bờ kia: là tất cả các vị A-la-hán, tất cả các vị Độc Giác và Chánh Đẳng Giác, là được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Sự thiết yếu: Đối với hạng đi xuôi dòng, bạn ác là duyên, sự thâm nhập của các dục là nhân. Đối với hạng đi ngược dòng, có hai nhân, có hai duyên, ... cho đến ... có quan điểm dựa vào chánh kiến; đối với hạng ấy, Đạo đã đạt được là nhân, sự ra sức –thuộc thân và một phần thuộc tâm– là duyên.

16. Sự xếp loại: Kinh này là sự phân tích, không có lãnh vực cho sự xếp loại.

7 - 16.

“Bốn điều lợi ích¹ cho những người đã lóng tai nghe” ... cho đến ... “khéo được thấu triệt bởi (chánh) kiến,” bài Kinh nên được thực hiện với chi tiết. “Đối với người đang gấn bó, đang ra sức, đang tinh tấn, ... (khi là) người bệnh, ... vào thời điểm lúc chết, ... (khi là) vị Thiên nhân ... đạt được quả vị Độc Giác.”

‘Đã lóng tai nghe’: là việc làm đã được thực hiện bởi người có sự lắng nghe Chánh Pháp, nhưng tâm của người ấy không khát khao với việc minh sát các pháp thắng tuệ và không có trạng thái được thấu triệt. Và Kinh này được chỉ bảo cho năm hạng người: cho người có xu hướng về niềm tin có quyền yếu kém và có quyền sắc bén, cho người có xu hướng về pháp có quyền sắc bén và có quyền yếu kém, hơn nữa, là người có tánh si mê không có khả năng để gấn bó, để ra sức, để tinh tấn. Sự giải thoát, đúng theo thực thể, liên quan đến định, làm cho thấy quả vị vào thời điểm ấy, vào khoảnh khắc ấy, vào giây phút ấy. (Nếu) người ấy bỏ lỡ (thời cơ), hoặc có kẻ khác gây trở ngại cho người ấy, thì sự giải thoát không phải là không có quả thành tựu an lạc cho người ấy ngay trong thời hiện tại hoặc sẽ được cảm thọ ở đời sống khác sau khi tái sanh. (!)

Ở đây, người nào có xu hướng về pháp, đối với người ấy nếu các pháp là đã được lóng tai nghe, thì người ấy đạt được (sự thù thắng) trong khi đang gấn bó; người nào có xu hướng về pháp có quyền yếu kém thì đạt được khi là người bệnh; người nào có xu hướng về niềm tin có quyền sắc bén thì đạt được vào thời điểm lúc chết; người nào (có xu hướng về niềm tin) có quyền yếu kém thì đạt được khi là vị Thiên nhân; vào lúc có trạng thái Thiên nhân mà không đạt được, thì do sự luyến ái với Pháp, do niềm vui với Pháp, người ấy đạt được quả vị Độc Giác.

¹ Đúng ra phải là ‘năm điều lợi ích’ (*pañcānisamsā*) như ở phần (8) của trang 39, chứ không phải là ‘bốn điều lợi ích’ (*cattāro ānisamsā*) như ở đây. Thêm nữa, văn bản *Pāli* của Miến Điện và PTS cũng ghi là ‘*pañcānisamsā*’ (ND).

Yo sotānudhatesu¹ yuñjati ghaṭeti vāyamati, so pubbāparena² visesaṃ sañjānāti, sañjānanto pāpuṇāti. Sace pana gilānassa manasikāro hoti, tattha yuñjanto pāpuṇāti. Sace panassa maraṇakāle saṃviggo hoti, tattha yuñjanto pāpuṇāti. Sace pana na katthaci saṃvego³ hoti, tassa devabhūtassa sukhino dhammabhūtā pādā evaṃ avilapati. (?) So evaṃ jānāti: “Ayaṃ so dhammavinayo yattha⁴ mayaṃ pubbe manussabhūtā brahmacariyaṃ carimhā ”ti. (A. ii, 185) Atha devabhūto pāpuṇāti. Dibbesu vā pañcasu kāmagaṇesu ajjhositō hoti pamādavihārī, so tena kusalamūlena paccekabodhiṃ pāpuṇāti.

Yā paratoghosena⁵ vacasā⁶ suparicitā,⁷ ayaṃ sutamayī paññā. Ye pana dhammā honti manasā anupekkhitā, ayaṃ cintāmayī paññā. Yā⁸ diṭṭhiyā suppaṭividdhā, ayaṃ bhāvanāmayī paññā. Yaṃ sotānudhatā⁹ manasā¹⁰ paricitā honti, (?) yo¹¹ ca diṭṭhe yeva dhamme parinibbāyī, ayaṃ arahā¹² puggalo. Yo upapajjati devabhūto pāpuṇāti, tattha ca parinibbāyati, ayaṃ anāgāmī. Yo tena kusalamūlena paccekabodhiṃ pāpuṇāti, ayaṃ pubbayogasambhārasambhūto puggalo.

‘Sotānudhatā⁹ dhammā ’ti paṭhamayaṃ vimuttāyatanaṃ, (D. iii, 24; A. iii, 21) vacasā paricitā ’ti dutiyaṃ tatiyaṃ ca vimuttāyatanaṃ, manasānupekkhitā ’ti¹³ catutthaṃ vimuttāyatanaṃ, diṭṭhiyā suppaṭividdhā ’ti pañcamaṃ vimuttāyatanaṃ.

Sotānudhatāya¹⁴ vimuttiyā vacasā yā vācā suppaṭividdhā anupubbaddhammassa sotena sutvā silakkhandhe paripūreti, manasā anupekkhitā samādhikkhandhaṃ paripūreti, diṭṭhiyā suppaṭividdhā paññākkhandhaṃ paripūreti.

‘Sotānudhatā¹⁰ dhammā bahussutā honti ’ti vitthārena kātabbaṃ. Idayaṃ paṭhamayaṃ saddhāpadānaṃ. (A. v, 337⁺) ‘Manasā anupekkhitā ’ti paṭisallāna¹⁵ bahulo viharati, vitthārena kātabbaṃ. Idayaṃ dutiyaṃ saddhāpadānaṃ. ‘Diṭṭhiyā suppaṭividdhā ’ti anāsavā cetovimutti,¹⁶ ‘nāparaṃ itthattāyā ’ti pajānāti ’ti. Idayaṃ tatiyaṃ saddhāpadānaṃ.

‘Sotānudhatā⁹ dhammā ’ti sekhaṃ satthā dasseti. ‘Manasā anupekkhitā ’ti arahantaṃ¹⁷ satthā dasseti. Diṭṭhiyā suppaṭividdhā ’ti tathāgataṃ arahantaṃ sammāsambuddhaṃ satthā dasseti.

¹ sotānugatesu - Ma, PTS.

² pubbāpanna - Ma, PTS.

³ katthasaṃvego - PTS.

⁴ yathā - PTS.

⁵ yo parato ghosena - PTS.

⁶ vā kassa - PTS.

⁷ suparicitena - PTS.

⁸ yaṃ - Ma, PTS.

⁹ sotānugatā - Ma, PTS.

¹⁰ vacasā - Ma, PTS.

¹¹ so - Ma, PTS.

¹² arahamaṃ - Ma, PTS.

¹³ manasā anupekkhitā - Ma, PTS.

¹⁴ sotānugatāya - Ma, PTS.

¹⁵ paṭisallāya - PTS.

¹⁶ cetovimuttiyā - Ma, PTS.

¹⁷ arahattaṃ - Ma, PTS.

Người nào gấn bó, ra sức, tinh tấn ở các việc lóng tai nghe, người ấy theo tuần tự nhận biết sự thù thắng, trong khi nhận biết thì đạt được (sự thù thắng). Hơn nữa, nếu là người bệnh và có sự tác ý, ở đây trong khi gấn bó thì đạt được. Hơn nữa, nếu vào lúc chết, có sự kinh động tâm, ở đây trong khi gấn bó thì đạt được. Hơn nữa, nếu không có sự kinh động tâm ở bất cứ nơi nào, khi người ấy là vị Thiên nhân, có sự an lạc, có các nền tảng là bản thể của Pháp nên không nói vô ích. Người ấy biết như vậy: “*Đây chính là Pháp và Luật mà trước đây, trong lúc làm người, chúng ta đã thực hành Phạm hạnh.*” Và đạt được (sự thù thắng) khi là vị Thiên nhân. Hoặc là, bị bám chặt vào năm loại dục thuộc cõi Trời, có cuộc sống xao lãng, người ấy do thiện căn ấy mà đạt được quả vị Độc Giác.

Điều nào khéo được tích lũy qua lời nói, qua tiếng nói của người khác, đây là tuệ văn. Còn những pháp nào đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý, đây là tuệ tư. Điều nào đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến, đây là tuệ tu. Điều nào đã được lóng tai nghe, đã được tích lũy bởi ý, và người nào đã viên tịch Niết Bàn ngay trong thời hiện tại, đây là hạng người A-la-hán. Người nào sanh lên là vị Thiên nhân, đạt được (sự thù thắng), và ở đây viên tịch Niết Bàn, đây là bậc Bất Lai. Người nào do thiện căn ấy mà đạt được quả vị Độc Giác, đây là hạng người được hình thành với các yếu tố cần thiết do sự thực hành trước đây.

‘*Các pháp đã được lóng tai nghe*’ là giải thoát xứ thứ nhất, ‘*đã được tích lũy qua lời nói*’ là giải thoát xứ thứ nhì và thứ ba, ‘*đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’ là giải thoát xứ thứ tư, ‘*đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’ là giải thoát xứ thứ năm.

‘*Các lời nói nào do đã được lóng tai nghe, thuộc về giải thoát, thông qua khẩu, đã khéo được thấu triệt*’: sau khi lắng nghe các pháp tuần tự bằng tai của mình, (hành giả) làm viên mãn giới uẩn; ‘*đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’: (hành giả) làm viên mãn định uẩn; ‘*đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’: (hành giả) làm viên mãn tuệ uẩn.

‘*Các pháp đã được lóng tai nghe*’: là đã được nghe nhiều, nên được thực hiện với chi tiết; đây là biểu hiện thứ nhất của niềm tin. ‘*Đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’: (hành giả) sống chuyên về thiền tịnh; nên được thực hiện với chi tiết; đây là biểu hiện thứ nhì của niềm tin. ‘*Đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’: là sự giải thoát của tâm do không còn lậu hoặc, (hành giả) nhận biết rằng: ‘*Không còn gì khác (phải làm) đối với bản thể (A-la-hán) này nữa*’; đây là biểu hiện thứ ba của niềm tin.

‘*Các pháp đã được lóng tai nghe*’: Bậc Đạo Sư giúp cho thấy vị Hữu Học. ‘*Đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’: Bậc Đạo Sư giúp cho thấy vị A-la-hán. ‘*Đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’: Bậc Đạo Sư giúp cho thấy đức Như Lai, bậc A-la-hán, đấng Chánh Đẳng Giác.

Sotānudhatā¹ dhammā 'ti kāmānaṃ nissaraṇaṃ dasseti. Manasā anupekkhitā 'ti rūpadhātuyā nissaraṇaṃ dasseti. Diṭṭhiyā suppaṭividdhā 'ti tedhātukānaṃ nissaraṇaṃ dasseti. Ayaṃ suttattho.

1. Tattha katamo desanāhāro? Imamhi sutte tayo esanā (D. iii, 216) desitā, sotānudhatehi² dhammehi vacasā paricitehi kāmesanāya samathamaggo. Diṭṭhiyā suppaṭividdhehi brahmacariyesanāya samathamaggo.

2. Vicayo 'ti: Yathā suttaṃ manasikaronto vicinanto sutamayīpaññaṃ³ paṭilabhāti. Yathā ca so manasikarotī 'ti yathā sutadhammā tadā cintāmayīpaññaṃ paṭilabhāti. Yathā diṭṭheva dhamme manasikaroti tadā bhāvanāmayīpaññaṃ paṭilabhāti, ayaṃ vicayo.

3. Sutena sutamayīpaññaṃ paṭilabhāti, cintāya cintāmayīpaññaṃ paṭilabhāti, bhāvanāya bhāvanāmayīpaññaṃ paṭilabhāti,⁴ atthi esā yutti.

4. Padaṭṭhāno 'ti: Sotānudhatā¹ dhammā 'ti dhammasavanassa⁵ padaṭṭhānaṃ. Vacasā paricitā 'ti yuñjanāya⁶ padaṭṭhānaṃ. Manasā anupekkhitā 'ti dhammānudhammāya vipassanāya padaṭṭhānaṃ. Diṭṭhiyā suppaṭividdhā 'ti paññāyapi (?) padaṭṭhānaṃ.⁷

(5. Lakkhaṇo 'ti:) (Ettha lakkhaṇahāro potthakesu ūno viya dissati.)

6. Catubyūho 'ti: Imamhi sutte bhagavato ko adhippāyo? Ye imāhi dvīhi paññāhi samannāgatā te hi⁸ ... yanti niyyānikaṃ sāsanti. Ayaṃ adhippāyo.

7. Āvaṭṭo 'ti:⁹ Assavanena¹⁰ ca amanasikārena ca appaṭivedhena ca sakkāyasamudayagāminī paṭipadā vuttā. Savanena ca manasikārena ca paṭivedhena ca¹¹ sakkāyanirodhagāminī paṭipadā vuttā. Ayaṃ āvaṭṭo.

8. Vibhattī 'ti: Ekamsabyākaraṇīyo. Natthi tattha vibhattiyā bhūmi.

9. Parivattano 'ti:¹² Ye cattāro ānisaṃsā¹³ pañcādinā¹⁴ paṭipakkhena (?) teneva diṭṭheva dhamme pāpuṇāti, taṃ upapajjamānā aparo pariyāyo (?)

10. Vevacanan 'ti: Sotānudhatā¹ dhammāti yaṃ vuttaṃ¹⁵ diṭṭhimpi¹⁶ paññindriyaṃ viññātampi.¹⁷ Diṭṭhiyā suppaṭividdhampi vibhāvitampi.

¹ sotānugatā - Ma, PTS.

² sotānugatehi - Ma, PTS.

³ mayīpaññaṃ - Ma, evamuparipi.

⁴ cintāya cintāmayīpaññaṃ bhāvanāya bhāvanāmayīpaññaṃ paṭilabhāti - Ma; cintāya cintāmayīpaññaṃ diṭṭhiyā bhāvanāmayīpaññaṃ paṭilabhāti - PTS.

⁵ dhammassavanassa - Ma, PTS.

⁶ yuñjanāya - PTS.

⁷ diṭṭhiyā anupekkhitā 'ti paññāyapi anupekkhitā diṭṭhiyāpi anupekkhitā - Ma, PTS.

⁸ tehi - PTS.

¹³ pañcānisaṃsā - Ma, PTS.

⁹ āvaṭṭo 'ti - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁴ te pañcādinā - Ma, PTS.

¹⁰ asaṃvarena - PTS.

¹⁵ saṃyuttaṃ - PTS.

¹¹ paṭivedhena ca - itipāṭho PTS potthake natthi.

¹⁶ diṭṭhampi - Ma.

¹² parivattanāti - Ma, PTS.

¹⁷ viññātampi - Ma, PTS.

‘*Các pháp đã được lắng tai nghe*’: Ngài giúp cho thấy sự thoát ra đối với các dục. ‘*Đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’: Ngài giúp cho thấy sự thoát ra đối với Sắc Giới. ‘*Đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’: Ngài giúp cho thấy sự thoát ra đối với Tam Giới. Đây là ý nghĩa của Kinh.

1. Ở đây, cách truyền đạt bằng sự chỉ bảo là gì? Ở Kinh này, ba sự tìm kiếm đã được chỉ bảo: Đạo lộ chỉ tịnh trong việc tìm kiếm các dục nhờ vào ‘các pháp đã được lắng tai nghe,’ (nhờ vào các pháp) ‘đã được tích lũy qua lời nói,’ đạo lộ chỉ tịnh trong việc tìm kiếm Phạm hạnh (nhờ vào các pháp) ‘đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến.’

2. Sự tìm hiểu: Trong lúc tác ý đến Kinh như thế, trong lúc cân nhắc, thì đạt được tuệ văn. Và ‘vị ấy tác ý’ như thế, các pháp đã được nghe như thế, thì khi ấy đạt được tuệ tư. Ngay trong thời hiện tại (hành giả) tác ý như thế, thì khi ấy đạt được tuệ tu. Đây là sự tìm hiểu.

3. Đạt được tuệ văn do đã nghe, đạt được tuệ tư do đã suy nghĩ, đạt được tuệ tu do sự tu tập. Có sự kết nối ấy.

4. Nên tảng: ‘*Các pháp đã được lắng tai nghe*’ là nên tảng của việc nghe Pháp. ‘*Đã được tích lũy qua lời nói*’ là nên tảng của việc gắn bó. ‘*Đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’ là nên tảng của minh sát đúng pháp và thuận pháp. ‘*Đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’ là nên tảng của tuệ.

5. (Tương trạng:) (Ở đây, cách truyền đạt bằng tương trạng được thấy dường như là thiếu ở các sách.)

6. Bốn sự dần trận: Ở Kinh này, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? “Những người nào hội đủ hai tuệ này, chính những người ấy ... ¹đi theo sự giảng dạy có sự dần dất ra khỏi.” Đây là chủ tâm.

7. Sự xoay vần: Do không lắng nghe, do không tác ý, và do không thấu triệt, lối thực hành đưa đến nhân sanh của hiện thân được nói đến. Do lắng nghe, do tác ý, và do thấu triệt, lối thực hành đưa đến sự diệt tận của hiện thân được nói đến. Đây là sự xoay vần.

8. Sự phân tích: nên được giải đáp dứt khoát. Ở đây, không có lãnh vực cho sự phân tích.

9. Sự đảo ngược: Bốn điều lợi ích với điều thứ năm là phần đối nghịch, nhờ vào chính điều ấy, (hành giả) đạt được ngay trong thời hiện tại. Trong lúc chúng được sanh lên, điều ấy là một cách thức khác. (?)

10. Từ đồng nghĩa: ‘*Các pháp đã được lắng tai nghe*’: Điều đã được nói cũng là điều đã được thấy; tuệ quyền cũng là điều đã được nhận thức; điều đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến cũng là điều đã được làm rõ rệt.

¹ Ở văn bản của Miến Điện và PTS thì đoạn văn từ “... *yanti niyyānikam sāsanti. Ayaṃ adhippāyo.*” (... đi theo sự giảng dạy có sự dần dất ra khỏi. Đây là chủ tâm.) ... cho đến “... *nānuppādā aññānanirodho*” (do sự sanh khởi của trí, có sự diệt tận của vô trí) ở cuối trang 296 được dời đến phần thiếu được đánh dấu ở cước chú 5 của trang 298 (ND).

11. Paññattī 'ti: Sotānudhatā¹ dhammāti desanā avijjā paññattiyā paññattaṃ, manasikāro pāmojjapaññattiyā paññatto diṭṭhadhammāpi ānisaṃsapaññattiyā paññattā.

12. Otaṇṇo 'ti: Tisso paññā vacasā paricitesu sutamayīpaññā, manasā anupekkhitesu cintāmayīpaññā, diṭṭhiyā suppaṭividdhesu² bhāvanāmayīpaññā. Imāni ariyasaccāni indriyāni vijjuppādā³ avijjānirodho paṭiccasamuppādo, indriyesu tīṇi indriyāni, āyatanesu dhammāyatanaṃ pariyāpannā, dhātusu dhammadhātupariyāpannāti.

13. Sodhano 'ti: Ārambho⁴ suttassa paveso niyutto.

14. Adhiṭṭhāno 'ti: Cattāro ānisaṃsāti⁵ vemattatāya paññattā ānisaṃsā, sotānudhatā 'ti:⁶ vemattatāya ariyavohāro (*D. iii, 232*) paññatto. Dhamme ca savananti ekattatāya paññattaṃ.

15. Parikkhāro 'ti: Dhammasavanassa⁷ payirupāsana⁸ paccayo, saddhā hetu. Manasā anupekkhanāti⁹ atthapaṭisaṃveditā¹⁰ paccayo, dhammapaṭisaṃveditā hetu. Diṭṭhiyā suppaṭividdhā 'ti: saddhammasavanam ca manasikāro ca paccayo, sutamayī cintāmayī paññā hetu.

16. Samāropano 'ti:¹¹ Vibhattam suttam, aparo pariyāyo nibbattiphale natthi.¹² Tattha samāropanāya bhūmi.

7 - 17.

Tattha katamaṃ vāsanābhāgiyaṃ ca nibbedhabhāgiyaṃ ca suttam?

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ”ti (*Ud. 85*) gāthā. Dadato 'ti: dānamayikapuññakiriyavatthu vuttam. Saṃyamato veraṃ na cīyatī 'ti:¹³ sīlamayikapuññakiriyavatthu vuttam. Kusalo ca jahāti pāpakan 'ti: lobhassa ca mohassa ca byāpādassa ca pahānamāha. Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto 'ti: lobhassa ca mohassa ca byāpādassa ca chandarāgavinayamāhāti.¹⁴

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ”ti gāthā alobho kusalamūlaṃ bhavati. Saṃyamato veraṃ na cīyatī 'ti:¹³ adoso kusalamūlaṃ bhavati. Saṃyamato veraṃ na cīyatī 'ti:¹³ averā asapattā abyāpādatāya sadā. Kusalo ca jahāti pāpakan 'ti nāṇuppādā aññānirodho.

Sa nibbuto 'ti: Maggaphalaṃ anupādisesaṃ ca nibbānadhātuṃ manteti. Dānena oḷārikānaṃ kilesānaṃ pahānaṃ manteti. Sīlena majjhimanānaṃ paññāya sukhmakilesānaṃ pahānaṃ¹⁵ manteti. ‘Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto 'ti katā ca bhūmi.¹⁶

¹ sotānugatā - Ma, PTS.

² suppaṭividdhāsu - Ma.

³ vijjuppādo - PTS.

⁴ yo ārambho - Ma.

⁵ pañcānisaṃsāti - Ma, PTS.

⁶ sotā anugatāti - Ma;

sotānugatāti - PTS.

⁷ dhammassavanassa - Ma.

⁸ payirupāsana - PTS.

⁹ anupekkhitā ti - Ma, PTS.

¹⁰ atthapaṭisaṃveditā - Ma;

attapaṭisaṃveditā - PTS.

¹¹ samāropanā ti - PTS.

¹² nibbatti bale natthi - Ma.

¹³ cīyatī ti - PTS, evamuparipi.

¹⁴ chandarāgaṃ vinayaṃ āhā ti - PTS.

¹⁵ pahānaṃ - itipadaṃ Ma, PTS natthi.

¹⁶ katācibhūmi - PTS.

11. Sự mô tả: ‘*Các pháp đã được lắng tai nghe*’: sự chỉ bảo được mô tả với sự mô tả về vô minh; tác ý được mô tả với sự mô tả về hân hoan; các pháp đã được thấy được mô tả với sự mô tả về điều lợi ích.

12. Sự liệt kê: Ba tuệ: về các điều đã được tích lũy qua lời nói là tuệ văn, về các điều đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý là tuệ tư, về các điều đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến là tuệ tu. Đây là các Chân Lý Cao Thượng. Các quyền; (!) do sự sanh khởi của mình có sự diệt tận của vô minh là sự tùy thuận sanh khởi; ba quyền ở các quyền, (?) được gộp vào pháp xứ ở các xứ, được gộp vào pháp giới ở các giới.

13. Sự làm rõ: Sự khởi đầu, sự tiến vào của Kinh là được gắn liền. (?)

14. Sự xác định: ‘*Bốn điều lợi ích*’: các điều lợi ích được mô tả theo tính trạng khác biệt. (Các pháp) ‘*đã được lắng tai nghe*’: cách thức diễn đạt của các bậc Thánh được mô tả theo tính trạng khác biệt. Và ‘*việc lắng nghe các pháp*’: là được mô tả theo tính trạng đồng nhất.

15. Sự thiết yếu: Đối với việc lắng nghe Giáo Pháp, việc ngồi gần là duyên, niềm tin là nhân. ‘*Đã được suy nghĩ kỹ lưỡng bằng ý*’: đã cảm nhận được ý nghĩa là duyên, đã cảm nhận được pháp là nhân. ‘*Đã khéo được thấu triệt bằng (chánh) kiến*’: Việc lắng nghe Chánh Pháp và sự tác ý là duyên, tuệ văn và tuệ tư là nhân.

16. Sự xếp loại: Kinh đã được phân tích, không có cách thức khác về kết quả của việc sanh ra. (?) Ở đây, có lãnh vực của việc xếp loại.

7 - 17.

Ở đây, Kinh liên quan đến huân tập và liên quan đến thấu triệt là Kinh nào?

Câu kệ là: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí.*”¹ “*Cho người bố thí*”: việc làm phước bố thí được nói đến. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: việc làm phước trì giới được nói đến. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: Ngài đã nói về sự dứt bỏ đối với tham lam, si mê, và oán hận. “*Do sự cạn kiệt luyến ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: Ngài đã nói về sự loại bỏ mong muốn và luyến ái đối với tham lam, si mê, và oán hận.

Câu kệ “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: vô tham là gốc rễ của thiện. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: vô sân là gốc rễ của thiện. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: Sự không thù oán, sự không chống đối luôn luôn đưa đến trạng thái không oán hận. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: Do sự sanh khởi của trí, có sự diệt tận của vô trí.

“*Vị ấy được tịch diệt*”: bàn luận về Đạo, Quả, và Niết Bàn giới không còn dư sót, bàn luận về việc dứt bỏ các ô nhiễm thô thiển nhờ vào bố thí, bàn luận về sự dứt bỏ (các ô nhiễm) bậc trung nhờ vào giới, các ô nhiễm vi tế nhờ vào tuệ. “*Do sự cạn kiệt luyến ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: là lãnh vực đã được làm xong.

¹ Xem trọn vẹn câu kệ số 12 ở trang 39 (ND).

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati saṃyamato veraṃ na cīyati, kusalo ca jahāti pāpakan ”ti maggo vutto. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti maggaphalamāha.

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato ”ti tīhi padehi lokikaṃ kusalamūlaṃ vuttaṃ. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti lokuttaraṃ kusalamūlaṃ vuttaṃ.

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato veraṃ na cīyatī ”ti: puthujjanabhūmiṃ manteti. “Kusalo ca jahāti pāpakan ”ti sekhabhūmiṃ manteti. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti asekkhabhūmi vuttā.

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato veraṃ na cīyatī ”ti: magganiyā paṭipadā vuttā. “Kusalo ca jahāti pāpakan ”ti: sekhavimutti. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti: asekkhavimutti.

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato veraṃ na cīyatī ”ti: dānakathaṃ sīlakathaṃ saggakathaṃ¹ (M. i, 379) lokikānaṃ dhammānaṃ desanamāha. “Kusalo ca jahāti pāpakan ”ti: loke ādinavānupassanā. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti: sāmukkaṃsikāya dhammadesanāyapi² paṭividdhā. (M. i, 380)

“Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ”ti: pāṇānaṃ abhayadānena pāṇātipātā veramaṇiyā sattānaṃ³ abhayaṃ deti. Evaṃ sabbāni sikkhāpadāni kātabbāni. (Vbh. 285⁺) “Saṃyamato veraṃ na cīyatī ”ti: sīle paṭiṭṭhāya cittaṃ saṃyameti, tassa saṃyamato pāripūriṃ gacchati. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti: dve vimuttiyo. Ayaṃ suttaniddeso.

1. Tattha katamā desanā? Imamhi sutte kiṃ desitaṃ? Dve sugatiyo devā ca manussā ca, dibbā ca pañcakāmaguṇā, mānussakā ca. Dvīhi⁴ padehi niddeso. “Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato veraṃ na cīyati, kusalo ca jahāti pāpakan ”ti maggo vutto. “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti dve nibbānadhātuyo desitā sopādisesā ca anupādisesā ca. Ayaṃ desanā.

2. Vicayo ’ti: “Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ”ti iminā paṭhamena padena dānamayikapuññakiriyavatthu vuttaṃ, tenassa ānantariyānaṃ kusalānaṃ dhammānaṃ [uppādo vutto?] Dutiyena padena...⁵ Catutthena⁶ rāgadosamohakkhayena rāgavirāgā cetovimutti, mohakkhayena avijjāvirāgā paññāvimutti. Ayaṃ vicayo.

¹ maggakathaṃ - Ma, PTS.

² dhammadesanā ye pi - PTS.

³ veramaṇisattānaṃ - Ma;
veramaṇi sattānaṃ - PTS.

⁴ tīhi - PTS.

⁵ ettha ūnatā dissati.

⁶ catutthapadena - Ma, PTS.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự, và người hiền thiện từ bỏ điều ác”: Đạo được nói đến. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: Ngài đã nói đến Đạo Quả.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, ... đối với người đang tự chế ngự, ...”: với ba đoạn kệ, gốc rễ của thiện thuộc thế gian được nói đến. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: gốc rễ của thiện xuất thế gian được nói đến.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự”: bàn luận về lãnh vực phạm phu. “Và người hiền thiện từ bỏ điều ác”: bàn luận về lãnh vực của bậc Hữu Học. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: lãnh vực của bậc Vô Học được nói đến.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự”: lối thực hành dẫn đến Đạo được nói đến. “Và người hiền thiện từ bỏ điều ác”: sự giải thoát của bậc Hữu Học. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: sự giải thoát của bậc Vô Học.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự”: Ngài đã nói lời giảng về bố thí, lời giảng về giới, lời giảng về cõi Trời, sự chỉ bảo về Giáo Pháp thuộc thế gian. “Và người hiền thiện từ bỏ điều ác”: việc quan sát sự bất lợi ở thế gian. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: luôn cả sự chỉ bảo ưu việt về Giáo Pháp (!) là đã được thấu triệt.

“Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí”: Với việc bố thí sự không sợ hãi đến các sinh mạng, với việc tránh xa sự giết hại sinh mạng, (vị ấy) bố thí sự không sợ hãi đến các chúng sanh. Tất cả các điều học nên được thực hành tương tự như vậy. “Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự”: Sau khi đặt nền tảng ở giới, (vị ấy) tự chế ngự tâm; đối với vị đang tự chế ngự, (tâm) đi đến sự viên mãn. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: là hai sự giải thoát. Đây là sự diễn giải Kinh.

1. Ở đây, sự chỉ bảo là gì? Ở Kinh này, điều gì được chỉ bảo? Hai nhân cảnh: chư Thiên và loài người, năm loại dục thuộc cõi Trời và thuộc loài người: là sự diễn giải với hai đoạn kệ. “Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự, và người hiền thiện từ bỏ điều ác”: Đạo được nói đến. “Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt”: Hai Niết Bàn giới được chỉ bảo: còn dư sót (Hữu Dư) và không còn dư sót (Vô Dư). Đây là sự chỉ bảo.

2. Sự tìm hiểu: “Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí”: với đoạn kệ thứ nhất, việc làm phước bố thí được nói đến; với việc ấy, sự sanh khởi các pháp thiện không bị gián đoạn của người này được nói đến. Với đoạn kệ thứ nhì, ...¹ Với (đoạn kệ) thứ tư, do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, có sự giải thoát của tâm do xa lìa luyện ái; do sự diệt trừ si mê, có sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh. Đây là sự tìm hiểu.

¹ Theo văn bản của Miến Điện và PTS thì đoạn văn được xác định ở phần cước chú của trang 295 được điền vào khoảng trống này (ND).

3. Yuttī 'ti: dāne ṭhito ubhayaṃ hi paripūreti: Macchariyaṃ ca pajahati, puññaṃ ca pavaḍḍhati. Atthi esā yutti.

4. Padaṭṭhānaṃ 'ti: “Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ”ti cāgādhiṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. “Saṃyamato veraṃ na cīyati ”ti paññādhiṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. “Kusalo ca jahāti¹ pāpakaṃ ”ti saccādhiṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. ‘Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ’ti upasamādhiṭṭhānassa padaṭṭhānaṃ. Ayaṃ padaṭṭhāno.

5. Tattha katamo lakkhaṇo? Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, saṃyamato veraṃ na cīyati. Dadatopi veraṃ na kariyati² kusalo ca jahāti pāpakaṃ rāgadosamohakkhayā sa nibbuto rūpakkhayāpi vedanākkhayāpi³ yena rūpena diṭṭhaṃ,⁴ tena tathāgato paññāpento paññāpeyya⁵ rūpassa khayā virāganirodhāti. (S. iv, 383) Evaṃ pañcakkhandhā.

6. Catubyūho 'ti:⁶ Idha bhagavato ko adhippāyo? Ye mahābhogānaṃ pathayissanti, te dānaṃ dassanti parissayapahānāya; ye averābhicchandakā, te pañca verāni pajahissanti; ye kusalābhicchandakā, te aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvessanti⁶ aṭṭhannaṃ micchattānaṃ pahānāya; ye nibbāyitukāmā, te rāgadosamohaṃ pajahissanti 'ti ayaṃ bhagavato adhippāyo.

7. Āvaṭṭo 'ti: Yaṃ ca adadato macchariyaṃ yaṃ ca asaṃyamato veraṃ, yaṃ ca akusalassa pāpassa appahānaṃ, ayaṃ dukkhaniddeso na samudayo. Alobhena ca adosena ca amohena ca kusalena imāni tīni kusalamūlāni. Tesam paccayo aṭṭha sammattāni, ayaṃ maggo. Tesam rāgadosamohānaṃ khayā, ayaṃ nirodho.

8. Vibhattī 'ti: ‘Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ’ti na ekaṃsena, yo rājadaṇḍabhayena deti, yo ca akappiyassa paribhogena sīlavantesu deti, na tassa puññaṃ pavaḍḍhatī ’ti, so cetam dānaṃ akusalena deti. Daṇḍadānaṃ satthadānaṃ apuññamayam pavaḍḍhati, na puññaṃ. ‘Saṃyamato veraṃ na cīyati ’ti na ekaṃsena. Kiṃ kāraṇaṃ? Yaṃ ca yo vadhaṃ⁷ diṭṭhadhammikaṃ passati, yadi mama rājāno gahetvā hatthaṃ vā chindeyyuṃ⁸ –pe– (M. iii, 163) na tena saṃyamena veraṃ na karoti. Yo tu evaṃ samādiyati: pāṇātipātassa pāpako vipākoti. Diṭṭheyeva dhamme abhisamparāye ca evaṃ sabbassa akusalassa hetuto ārati. Iminā saṃyamena veraṃ na cīyati.

9. Parivattano 'ti:⁹ ‘Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī ’ti: adadato puññaṃ na pavaḍḍhati, yaṃ dānamayaṃ taṃ. ‘Saṃyamato veraṃ na cīyati ’ti,¹⁰ asaṃyamato veraṃ kariyati. Kusalo ca jahāti pāpakaṃ akusalo na jahāti. Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto 'ti: ... nibbuto asekhassa natthi nibbuti. (?)

¹ jahati - PTS, evaṃ sabbattha.

² kariyāti - Ma, PTS.

³ vedanakkhayāpi - Ma; vedanākkhayāpi - PTS.

⁴ diṭṭhiṃ - PTS.

⁵ paññāpeyya - Ma, PTS.

⁶ catubyūho - Ma, PTS.

¹² rāgadosamohakkhayā sanibbutoti dūtaṃ pesetvā pañitaṃ pesetvāpi na pakkosāmi - Ma; rāgadosamohakkhayā sa dūtaṃ pesetvā pañitaṃ pesetvā pi na pakkosāmi - PTS.

⁷ bhaventi - PTS.

⁸ padaṃ - Ma, PTS.

⁹ chindeyya - Ma, PTS.

¹⁰ parivattanāti - Ma, PTS.

¹¹ na cīyati - Ma, PTS.

3. Sự kết nối: Người đã đứng vững ở việc bố thí làm viên mãn hai việc: (Vị ấy) dứt bỏ sự bòn xén và việc phước tăng trưởng. Có sự kết nối ấy.

4. Nền tảng: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: là nền tảng của sự xác định về xả thí. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: là nền tảng của sự xác định về tuệ. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: là nền tảng của sự xác định về chân thật. “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: là nền tảng của sự xác định về an tịnh. Đây là nền tảng.

5. Ở đây, tương trạng là gì? “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí. Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: Thậm chí đối với người bố thí, sự thù oán cũng không được tạo ra. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác. Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: Cũng từ sự cạn kiệt của sắc, cũng từ sự cạn kiệt của thọ, đức Như Lai, trong lúc mô tả, có thể mô tả điều đã được thấy với sắc ấy từ sự cạn kiệt, từ sự xa lìa và diệt tận của sắc. Năm uẩn là tương tự như vậy.

6. Bốn sự dàn trận: Ở đây, điều gì là chủ tâm của đức Thế Tôn? Những người sẽ ước nguyện các tài sản lớn thì sẽ bố thí vật thí nhằm dứt bỏ hiểm họa; những người mong muốn sự không thù oán thì sẽ dứt bỏ năm sự thù oán; những người mong muốn thiện thì sẽ tu tập Đạo tám chi phần nhằm dứt bỏ tám trạng thái sai trái; những người ham muốn Niết Bàn thì sẽ dứt bỏ luyện ái, sân hận, và si mê; đây là chủ tâm của đức Thế Tôn.

7. Sự xoay vần: Việc bòn xén ở người không bố thí, việc thù oán ở người không tự chế ngự, và việc không dứt bỏ bất thiện và ác, đây là sự diễn giải về Khổ, không phải là Tập. Với vô tham, với vô sân, và với vô si là với thiện, đây là ba thiện căn. Duyên của chúng là tám trạng thái chân chánh, đây là Đạo. Sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê đối với chúng, đây là Diệt.

8. Sự phân tích: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: không hẳn là như thế. Người nào bố thí do sợ hãi hình phạt của vua và người nào bố thí đến các vị có giới với vật dụng chưa làm thành được phép, phước thiện không tăng trưởng cho người ấy; người ấy bố thí vật thí ấy do bất thiện. Việc thí gây gộc, việc thí gươm dao thì vô phước tăng trưởng, không phải phước thiện. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: không hẳn là như thế. Điều gì là lý do? Người nào nhìn thấy sự trừng phạt trong thời hiện tại rằng: “*Nếu các vị vua bắt giữ ta thì có thể chặt tay –nt– không do sự tự chế ngự ấy mà không tạo ra sự thù oán. Còn người nào thọ trì như vậy: “*Có quả thành tựu xấu xa cho việc giết hại sinh mạng ngay ở thời hiện tại và ở thời vị lai.*” (!) Và như vậy có sự kiên cố là nhân đối với tất cả bất thiện. Với sự tự chế ngự này, sự thù oán không được tích lũy.*

9. Sự đảo ngược: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: Phước thiện không tăng trưởng cho người không bố thí; yếu tố tạo thành việc bố thí là phước thiện. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: Đối với người không tự chế ngự, sự thù oán được thực hiện. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: Người bất thiện không từ bỏ điều ác. “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: ... Vị đã được tịch diệt, đối với bậc Vô Học không có sự tịch diệt. (?)

[Amhehi gantvāpi na bhagavā ānito, dūtaṃ pesetvāpi na pakkosāpito,¹ sayameva² pana mahābhikkhusaṅghaparivāro amhākaṃ vasanaṭṭhānaṃ sampatto, amhehi ca santhāgārasālā kāritā,³ ettha mayaṃ dasabalaṃ ānetvā maṅgalaṃ bhaṇāpemaṭi cintevā upasaṃkamaṃsu. Yena santhāgāraṃ tenupasaṃkamaṃsu 'ti taṃ divasaṃ kira santhāgāre cittakammaṃ niṭṭhāpetvā aṭṭakā muttamattā honti. Buddhā nāma araṇṇajjhāsayaṃ araṇṇārāmā antogāme vaseyyuṃ vā no vā 'ti, tasmā bhagavato manaṃ jānitvā⁴ va paṭijaggissāmaṭi cintevā te bhagavantaṃ upasaṃkamaṃsu. Idāni pana manaṃ labhitvā paṭijaggitukāmā yena santhāgāraṃ tenupasaṃkamaṃsu.

Sabbasantharin 'ti⁵ yathā sabbāṃ santhataṃ hoti evaṃ yena bhagavā tenupasaṃkamaṃsu 'ti. Ettha pana te mallarājāno santhāgāraṃ paṭijaggitvā nagaravīthiyo 'pi sammajjāpetvā dhaje ussāpetvā gehadvāre puṇṇaghaṭe ca kadaliyo⁶ ca⁷ ṭhapāpetvā sakalanagaraṃ dīpamālāhi vippakiṇṇatāraṃ viya katvā 'khīrapake khīraṃ pāyetha,⁸ daharakumāre⁹ lahuṃ lahuṃ bhojetvā¹⁰ sayāpetha, uccāsaddaṃ mā karittha¹¹ ajja ekarattiṃ satthā antogāme¹² vasissati, buddhā nāma appasaddakāmā honti 'ti bheriṃ carāpetvā sayāṃ daṇḍakadīpikā ādāya yena bhagavā tenupasaṃkamaṃsu.

'Bhagavantaṃ yeva purakkhatvā 'ti¹³ bhagavantaṃ pūrato¹⁴ katvā, tattha bhagavā bhikkhūnaṃ ceva upāsakānaṃ ca majjhe nisinno ativiya virocati samantapāsādiko suvaṇṇavaṇṇo abhirūpo¹⁵ dassaniyo. Puratthimakāyato suvaṇṇavaṇṇārasmī utṭhahitvā asītihatthaṭṭhānaṃ¹⁶ gaṇhāti, pacchimakāyato dakkhiṇahatthato vāmahatthato suvaṇṇavaṇṇā [rasmī utṭhahitvā asītihatthaṭṭhānaṃ gaṇhāti, upari kesantato paṭṭhāya sabbakesāmantehi moragīvavaṇṇarasmī utṭhahitvā gaganatale asītihatthaṭṭhānaṃ gaṇhāti]¹⁷ heṭṭhā pādātalehi pavāḷavaṇṇarasmī utṭhahitvā ghanapaṭhaviṃ¹⁸ asītihatthaṭṭhānaṃ¹⁹ gaṇhāti, evaṃ samantā asītihatthamattaṭṭhānaṃ²⁰ chabbaṇṇabuddharasmīyo vijjotamānā pipphandamānā²¹ vidhāvanti. Sabbe disābhāgā suvaṇṇacampakapupphehi vikiriyaṃ mānā viya suvaṇṇaghaṭato nikkhantasuvaṇṇarasadhārāhi siñca- mānā viya pasārīka²²suvaṇṇapaṭaparikkhattā viya verambhavātasamud- dhuta²³kiṃsukakaṇikāra²⁴pupphacunṇasamākīṇṇā²⁵ viya-

¹ rāgadosamohakkhayā sanibbutoti dūtaṃ pesetvā paṇītaṃ pesetvāpi na pakkosāmi - Ma; rāgadosamohakkhayā sa dūtaṃ pesetvā paṇītaṃ pesetvā pi na pakkosāmi - PTS.

² so sayameva - Ma, PTS.

³ santhāgārasāṇakāritā - PTS.

⁴ jānetvā - PTS.

⁵ sabbasantharin ti - PTS.

⁶ ussāpetvā suvaṇṇaghaṭīkadaliyo - Ma, PTS.

⁷ pi - PTS.

⁸ khīrapake dāraṃ khīraṃ pāyetha - Ma, PTS.

⁹ dahare kumāre - Ma, PTS.

¹⁰ bhojāpetvā - Ma, PTS.

¹¹ mā kari - Ma, PTS.

¹² antogāmeva - Ma, PTS.

¹³ purakkhetvā ti - PTS.

¹⁴ purato - Ma, PTS.

¹⁵ suvaṇṇa-abhirūpo - PTS.

¹⁶ gaganatale asītihatthaṃ ṭhānaṃ - Ma, PTS.

¹⁷ [] itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

¹⁸ ghanapaṭhaviyaṃ - Ma, PTS.

¹⁹ asītihatthaṃ ṭhānaṃ - Ma, PTS.

²⁰ asītihatthamattaṃ ṭhānaṃ - Ma, PTS.

²¹ vitaṇḍamānā - Ma, PTS.

²² pasārīta - Ma, PTS.

²³ samuṭṭhita - Ma; samutthita - PTS.

²⁴ kiṃsuka-kiṃsukāra-kaṇikāra - Ma.

²⁵ samokīṇṇā - Ma, PTS.

[Mặc dầu đi đến với chúng tôi, nhưng đức Thế Tôn đã không do (chúng tôi) rước đến, mặc dầu đã phái đi người sứ giả nhưng Ngài vẫn chưa được báo tin, trái lại đích thân Ngài, được tùy tùng bởi hội chúng tỳ khưu đông đảo, đã đạt đến chỗ trú ngụ của chúng tôi. Và do chúng tôi, hội trường đã được dựng nên. Sau khi hướng dẫn đấng Thập Lực đến nơi này, chúng tôi đã suy nghĩ rằng: “*Chúng ta hãy thỉnh Ngài giảng về pháp hạnh phúc,*” và đã đi đến gặp đấng Thập Lực. ‘*Chúng tôi đã đi đến hội trường*’: Nghe nói vào ngày ấy, ở hội trường, công việc trang hoàng đã được hoàn tất, các giàn giáo vừa mới được tháo cất. “*Chư Phật có khuynh hướng ở rừng, vui thích ở rừng, các vị có thể ngụ ở trong làng hay không?*” Vì thế, ngay sau khi biết được tâm ý của đức Thế Tôn, chúng ta sẽ sửa soạn,” nghĩ vậy, họ đã đi đến gặp đức Thế Tôn. Và giờ đây, sau khi đạt được tâm ý (của đức Thế Tôn), những người có ý muốn sửa soạn đã đi đến hội trường.

‘*Có trải thảm toàn bộ*’: Khi toàn bộ đã được trải thảm thì họ đã đi đến gặp đức Thế Tôn. Hơn nữa, ở đây các vị vua xứ Malla ấy, sau khi đã sửa soạn hội trường, đã bảo quét dọn luôn cả các con đường ở thành phố, đã cho treo lên các lá cờ, đã cho sắp xếp các hũ đầy (nước) và các cây chuối ở cửa nhà, và đã làm cho toàn thành phố tựa như chòm sao được rải rắc với các cây đèn và các tràng hoa (răng): “*Các người hãy cho các cháu bé chưa dứt sữa uống sữa, hãy mau mau cho các trẻ con ăn, ngủ, chớ có gây tiếng động lớn; hôm nay bậc Đạo Sư sẽ ngụ trong làng một đêm. Các vị Phật ít thích tiếng ồn.*” Sau khi cho đánh trống, họ đã tự thân cầm lấy các cây đèn rồi đi đến gặp đức Thế Tôn.

‘*Có đức Thế Tôn ở ngay trước mặt*’: đã sắp xếp chỗ ngồi có đức Thế Tôn ở trước mặt. Ở đây, đức Thế Tôn, ngồi ở giữa các vị tỳ khưu và các cư sĩ, tỏa sáng cực kỳ rực rỡ, khơi dậy niềm tịnh tín toàn diện, có làn da màu hoàng kim, có dáng cao sang, đáng nhìn. Từ thân phía trước phát ra hào quang màu hoàng kim đạt đến khoảng cách tám mươi cánh tay, từ thân phía sau, từ thân phía phải, từ thân phía trái phát ra hào quang có màu hoàng kim đạt đến khoảng cách tám mươi cánh tay, [ở phía trên từ toàn bộ đầu tóc, bắt đầu từ đỉnh cọng tóc, phát ra hào quang có màu cần cổ của chim công đạt đến khoảng cách tám mươi cánh tay ở khoảng không của bầu trời,] ở phía dưới từ hai lòng bàn chân phát ra hào quang có màu san hô đạt đến tầng đất cứng khoảng cách tám mươi cánh tay; tương tự như vậy ở xung quanh, các hào quang của đức Phật có sáu màu có khoảng cách ước chừng tám mươi cánh tay bắn tóe ra, chiếu sáng, lung linh. Tất cả các khu vực tựa như đang rải rắc với các bông hoa *campaka* bằng vàng, tựa như đang được rưới rắc bởi những dòng tinh chất màu hoàng kim được tuôn ra từ chiếc chậu bằng vàng, tựa như được bao quanh bởi tấm choàng màu hoàng kim đã trải thẳng, tựa như đã được phủ khắp bởi bụi phấn hoa *kiṃsuka* và hoa *kaṇikāra* đã được bốc lên bởi làn gió lốc,—

–vippakāsanti¹ bhagavato 'pi² asīti anubyañjanabyāmappabhādvattiṃsa-
varalakkhaṇasamujjalamaṃ sarīraṃ samuggatatārakaṃ viya gaganatalamaṃ
vikasitamiva padumavanaṃ³ sabbaphāliphullo⁴ viya yojanasatiko
pāricchattako⁵ paṭipāṭiyā ṭhapitānaṃ⁶ dvattiṃsacandānaṃ
dvattiṃsasuriyānaṃ dvattiṃsacakkavattīnaṃ dvattiṃsa devarājānaṃ
dvattiṃsamahābrāhmaṇaṃ⁷ [siriyaṃ sirimaṃ abhibhavamaṇaṃ viya viroceti
parivāretvā nisinnabhikkhūpi sabbeva appicchā santutṭhā pavivittā
asaṃsaṭṭhā āradhaviyā vattāro vacanakkhamā codakā pāpagrahino
silasampannā samādhisampannā –pe–]⁸ (Saṅgītisuttavaṇṇanā*).

Nibbuto asekhassa natthi nibbuti. (?)

10. Vevacano 'ti:⁹ Dadato puññaṃ pavaḍḍhati, anumodatopi puññaṃ
pavaḍḍhati. Cittassa samādahatopi veyyāvaccakiriyāyapi puññaṃ
pavaḍḍhatī 'ti.

11. Paññattī 'ti: 'Dadato puññaṃ pavaḍḍhatī 'ti¹⁰ alobhassa
paṭinissayaghātapaññattiyā paññattaṃ. 'Saṃyamato veraṃ na cīyatī 'ti
adosassa paṭinissayaghātapaññattiyā paññattaṃ. Kusalo ca jahāti pāpakan
'ti amohassa paṭinissayaghātapaññattiyā paññattaṃ.

12. Otaṇṇo 'ti: Pañcasu indriyesu dadato puññaṃ pavaḍḍhati.
Saṃyamato veraṃ na cīyati, saṃyamena silakkhandho otiṇṇo, chasu
indriyesu saṃvaro, ayaṃ samādhikkhandho. Yaṃ kusalo ca jahāti pāpakaṃ,
ayaṃ paññākkhandho. Rāgadosamohakkhayā sa nibbutoti vimuttikkhandho.
Dhātusu dhammadhātu, āyatanesu manāyatanamaṃ.

13. Sodhano 'ti:¹¹ yenārambhena idaṃ suttaṃ desitaṃ, so ārambho
suddho.

14. Adhiṭṭhāno 'ti:¹² Dānanti ekattatāya¹³ paññattaṃ. Cāgo pariccāgo
dhammadānaṃ āmisadānaṃ aṭṭha dānāni vitthārena kātābbāni, ayaṃ
vemattatā. Na ca dadato ekattapaññattiyā¹⁴ paññattaṃ khantī¹⁵ anavajjanti¹⁶
paññattiyā paññattaṃ. 'Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto 'ti
rodha¹⁷viriyapaññattiyā paññattā.

15. Parikkhāro 'ti: Dānassa pāmojjaṃ paccayo, alobho hetu. Saṃyamato
yoniso manasikāro hetu, pariccāgo paccayo. "Kusalo ca jahāti pāpakan "ti
yathābhūtaḍḍaṇaṃ paccayo, ñāṇapaṭilābho¹⁸ hetu. "Rāgadosamohakkhayā
sa nibbuto "ti parato ca ghoso ajjhattaṃ ca yoniso manasikāro dhammo ca
hetu ca paccayo ca.

* Saṅgītisuttavaṇṇanāpāṭho 'yaṃ parivattanaḥārasampātaṭṭhāne kimatthamāropitoti na
ñāyate.

¹ vippakasantaṃ - Ma, PTS.

² bhagavato 'pi - itipāṭho Ma potthake natthi.

³ padumavaṭṭhaṃ - PTS.

⁴ sabbapāliphullo - PTS.

⁵ paricchattako - Ma, PTS.

⁶ paṭipāṭiyatṭhapitānaṃ - PTS.

⁷ dvattiṃsamahā - PTS.

⁸ [] itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

⁹ vevacananti - Ma.

¹⁰ pavaḍḍhati - Ma, PTS.

¹¹ sodhanā - PTS.

¹² adhiṭṭhāno - Ma, PTS.

¹³ ekattāya - PTS.

¹⁴ ekattā paññattiyā - PTS.

¹⁵ khantī - PTS.

¹⁶ anāvajjanti - PTS.

¹⁷ yodha - PTS.

¹⁸ ñāṇapaṭilābho - Ma.

–thân thể chói lọi với ba mươi hai tướng trạng cao quý có vầng hào quang và tám mươi tướng phụ của đức Thế Tôn đang rực rỡ tựa như ngôi sao đã mọc lên hoàn toàn, tựa như khoảng không của bầu trời đã được mở rộng, tựa như rừng sen đã nở rộ toàn bộ, tựa như cây san hô trải rộng một trăm do-tuần tỏa sáng với sự lộng lẫy ngự trị sự lộng lẫy của 32 mặt trăng, của 32 mặt trời, của 32 vị Chuyển Luân Vương, của 32 vị Thiên Vương, của 32 vị Đại Phạm Thiên đang đứng xếp hàng. Các vị tỳ khưu ngồi vây quanh toàn bộ tất cả đều có ít ước muốn, tự biết đủ, sống tách biệt, không giao du, có sự ra sức tinh tấn, là những vị diễn giả có sự nhẫn nại với lời nói, là những vị quở trách, chê trách điều xấu xa, thành tựu về giới, thành tựu về định –nt–]¹ (Giảng giải Kinh *Saṅgīti**).

Vị đã được tịch diệt, đối với bậc Vô Học không có sự tịch diệt. (?)

10. Từ đồng nghĩa: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: Phước thiện cũng tăng trưởng cho người tùy hỷ. Phước thiện cũng tăng trưởng đối với vị đang tập trung tâm thông qua hành động phục vụ.

11. Sự mô tả: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí*”: được mô tả với sự mô tả về sự tiêu diệt do nương tựa vào vô tham. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: được mô tả với sự mô tả về sự tiêu diệt do nương tựa vào vô sân. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: được mô tả với sự mô tả về sự tiêu diệt do nương tựa vào vô si.

12. Sự liệt kê: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí, sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*” là ở năm quyền, giới uẩn được liệt kê với sự tự chế ngự, sự thu thúc là ở sáu quyền, đây là định uẩn. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: đây là tuệ uẩn. “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: là giải thoát uẩn, là pháp giới ở các giới, là ý xứ ở các xứ.

13. Sự làm rõ: Kinh này được chỉ bảo với sự khởi đầu nào thì sự khởi đầu ấy là rõ ràng.

14. Sự xác định: ‘*Bố thí*’: là được mô tả theo tính trạng đồng nhất. Sự xả thí, sự buông bỏ, Pháp thí, tài thí, tám sự bố thí nên được thực hiện với chi tiết; đây là tính trạng khác biệt. Và đối với người bố thí thì không được mô tả với sự mô tả theo tính trạng đồng nhất, sự kham nhẫn được mô tả với sự mô tả là ‘không lỗi lầm.’ “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: được mô tả với sự mô tả về sự tinh tấn trong việc ngăn cản.

15. Sự thiết yếu: Đối với sự bố thí, hân hoan là duyên, vô tham là nhân. Đối với người đang tự chế ngự, tác ý đúng đường lối là nhân, sự buông bỏ là duyên. “*Và người hiền thiện từ bỏ điều ác*”: việc thấy đúng theo thực thể là duyên, việc đạt được trí là nhân. “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: lời phát biểu từ người khác, tác ý đúng đường lối thuộc nội phần và Giáo Pháp là nhân và là duyên.

¹ Đoạn văn *Pāli* này (toàn bộ trang trước cho đến chỗ này) được thấy ở Chú Giải của bài Kinh 33, *Saṅgītisuttam*, thuộc Trường Bộ (ND).

16. Samāropano 'ti: “Dadato puññaṃ pavaḍḍhati ”ti gāthā tassa sīlampi vaḍḍhati, saṃyamo 'pi vaḍḍhati. “Saṃyamato veraṃ na cīyati ”ti aññepi¹ kilesā na cīyanti, yepissa tappaccayā uppajjeyyumaṃ āsavā vighātā, tepissa na uppajjanti. (ss. *M.* i, 9-10) “Rāgadosamohakkhayā sa nibbuto ”ti rāgadosassāpi khayā rāgānusayassā 'pi khayā dosassa mohassāpi. “Sa nibbuto ”ti sopādisesā nibbānadhātu anupādisesāpi. Ayaṃ samāropano.²

**Therassa Mahākaccāyanassa Peṭakopadesa
Hārasa Sampātabhūmi Samattā.**

--ooOoo--

¹ aññāpi - PTS.

² samāropanā - PTS.

16. Sự xếp loại: Câu kệ là: “*Phước thiện tăng trưởng cho người bố thí,*” đối với người ấy, giới tăng trưởng, sự tự chế ngự cũng tăng trưởng. “*Sự thù oán không được tích lũy đối với người đang tự chế ngự*”: Các ô nhiễm khác cũng không được tích lũy, luôn cả các lậu hoặc, các điều khó chịu nào do duyên ấy có thể sanh khởi đến người này, thì chúng cũng không sanh khởi đến người này. “*Do sự cạn kiệt luyện ái, sân hận, và si mê, vị ấy được tịch diệt*”: Do sự cạn kiệt của luyện ái và sân hận, do sự cạn kiệt của sự tiềm ẩn về luyện ái, của sân hận, của si mê. “*Vị ấy được tịch diệt*”: Niết Bàn giới còn dư sót, luôn cả không còn dư sót. Đây là sự xếp loại.

**Lãnh Vực Phối Hợp Cách Truyền Đạt thuộc Peṭakopadesa
của Ngài Mahākaccāyana được đây đủ.**

--ooOoo--

VIII. SUTTAVEBHAṄGIYAṀ

Pubbākoṭi¹ na paññāyati avijjāya (A. v, 113) ca bhavataṇhāya ca. (A. v, 116) Tattha avijjānīvaraṇaṃ² taṇhāsaṃyojanānaṃ sattānaṃ pubbākoṭi³ na paññāyati. (S. ii, 178⁺; v, 226) Tattha ye sattā taṇhāsaṃyojanā te ajjhosānabahulā mandavipassakā. Ye pana ussannadiṭṭhikā sattā, te vipassanā bahulā mandajjhosānā.

1. Tattha taṇhācaritā sattā sattasaññābhiniṭṭhā anuppādavayadassino. Te pañcasu khandhesu attānaṃ samanupassanti: “Rūpavantaṃ vā attānaṃ, attāni vā rūpaṃ, rūpasmiṃ vā attānaṃ ”ti. Evaṃ pañcakkhandhā. Aññehi khandhehi attānaṃ samanupassanti, (M. i, 300; i, 8) tattha⁴ ussannadiṭṭhikā sattā vipassamānā khandhe ujum attato samanupassanti. (M. i, 300) Te rūpaṃ attato samanupassanti. Yaṃ rūpaṃ, so attā; yo ahaṃ, taṃ rūpaṃ. So rūpavināsaṃ passati, ayaṃ ucchedavādī. Iti pañcannaṃ khandhānaṃ paṭhamābhiniṭṭhā sakkāyadiṭṭhiyo pañca ucchedaṃ bhajanti.

“Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ ”ti, (M. i, 484) ekamekamhi khandhe tīhi padehi pacchimakehi sassataṃ bhajati. “Aññaṃ jīvaṃ aññaṃ sarīraṃ ”ti. (M. i, 418) Ito bahiddhā te pabbajitā taṇhācaritā kāmasukhallikānuyogamanuyuttā viharanti, tena yeva⁵ nissandena. Diṭṭhicaritā attakilamathānuyogamanuyuttā viharanti, tena yeva diṭṭhisukhena (ss. M. i, 93; S. v, 424) ettāvataṃ bāhirako payogo.

Tattha diṭṭhicaritā sattā ye ariyaṃ dhammavinayaṃ⁶ otaranti, te dhammānusārino honti, ye taṇhācaritā sattā ariyaṃ dhammavinayaṃ otaranti, te saddhānusārino honti.

Tattha ye diṭṭhicaritā⁷ te kāmesu dosadiṭṭhī, na ca ye kāmesu anusayā samūhatā, te attakilamathānuyogamanuyuttā viharanti. Tesam sathā dhammaṃ deseti, añño vā sāvako kāmehi natthi atthoti te ca pubbeyeva kāmehi anattikā, iti kāme appakasirena paṭinissajanti.⁸ Te cetāsikena dukkhena anajjhositā. Tena vuccati ‘sukhā paṭipadā ’ti. Ye pana taṇhācaritā sattā, te kāmesu ajjhositā, tesam sathā vā dhammaṃ deseti, aññataro vā bhikkhu, kāmehi natthi attho ’ti. Te piyarūpaṃ dukkhena paṭinissajanti,⁸ tena vuccati ‘dukkhā paṭipadā ’ti. Iti ime sabbasattā dvīsu paṭipadāsu samosaraṇaṃ gacchanti dukkhāyaṃ ca sukhāyaṃ ca.

¹ pubbā koṭi - Ma, PTS.

² avijjānīvaraṇānaṃ - Ma, PTS.

³ pubbakoṭi - Ma, PTS.

⁴ tassa - Ma, PTS.

⁵ ye ca - Ma, PTS.

⁶ ariyadhammavinayaṃ - Ma, PTS.

⁷ diṭṭhicaritā sattā - Ma, PTS.

⁸ paṭinissajjanti - Ma, PTS, evamuparipi.

VIII. PHÂN TÍCH KINH

Điểm khởi đầu của vô minh và hữu ái không được nhận biết. Ở đây, điểm khởi đầu của các chúng sanh có sự che lấp bởi vô minh, (!) có sự ràng buộc bởi tham ái không được nhận biết. Ở đây, các chúng sanh nào có sự ràng buộc bởi tham ái, họ là có nhiều sự bám víu, có sự thực hành minh sát lơ lửng. Trái lại, các chúng sanh nào có quan điểm nổi trội, họ là có nhiều sự minh sát, có sự bám víu lơ lửng.

1. Ở đây, các chúng sanh có tánh tham ái bị chấp chặt vào tướng về chúng sanh, không nhìn thấy sự sanh và diệt. Họ nhận thấy tự ngã ở năm uẩn rằng: *“Tự ngã có sắc, hoặc sắc ở trong tự ngã, hoặc tự ngã ở trong sắc.”* Năm uẩn là tương tự như vậy, họ nhận thấy tự ngã thông qua các uẩn khác. Ở đây, các chúng sanh có quan điểm nổi trội, trong khi minh sát, nhận thấy trực tiếp các uẩn là tự ngã. Họ nhận thấy sắc là tự ngã (rằng): *“Cái nào là sắc, cái ấy là tự ngã; cái nào là ta, cái ấy là sắc.”* Vị ấy thấy sự tiêu hoại của sắc, đây là người theo học thuyết đoạn kiến. Như thế, các trường hợp đầu tiên của năm uẩn, năm nhận thức sai trái về hiện thân, là thuộc về đoạn kiến (rằng):¹ *“Mạng sống và thân thể là một.”* Với ba đoạn kệ sau cùng (?) ở mỗi một uẩn thì liên quan đến thường kiến (rằng): *“Mạng sống và thân thể là khác.”* Những người ấy xuất gia bên ngoài Giáo Pháp, có tánh tham ái, sống dẫn thân vào sự gắn bó với việc say đắm về dục lạc chính vì hệ quả ấy. Những người có tánh tà kiến sống dẫn thân vào sự gắn bó với việc hành hạ bản thân chính vì lạc của tà kiến ấy. Sự thực hành của ngoại đạo chỉ là chùng này.

Ở đây, các chúng sanh có tánh tà kiến đi theo Pháp và Luật cao thượng là những người có xu hướng về pháp, các chúng sanh có tánh tham ái đi theo Pháp và Luật cao thượng là những người có xu hướng về niềm tin.

Ở đây, những người nào có tánh tà kiến với quan điểm là có sự sai trái ở các dục, và những người nào có các sự tiềm ẩn ở các dục chưa được bùng lên, những người ấy sống dẫn thân vào sự gắn bó với việc hành hạ bản thân. Bạc Đạo Sư, hoặc một vị Thỉnh Văn khác, chỉ bảo Giáo Pháp cho những người ấy rằng: *“Không có ý nghĩa gì với các dục,”* và những người ấy ngay trước đây không là những người tâm cầu các dục, như thế họ buông bỏ các dục với chút ít cực nhọc. Những người ấy không bị bám chặt bởi khổ thuộc tâm; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành thoải mái.’* Trái lại, những chúng sanh nào có tánh tham ái, những người ấy bị bám chặt vào các dục. Bạc Đạo Sư, hoặc vị tỳ khưu nào đó, chỉ bảo Giáo Pháp cho những người ấy rằng: *“Không có ý nghĩa gì với các dục.”* Những người ấy buông bỏ sắc đáng yêu một cách khó khăn; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành khó khăn.’* Như thế, tất cả các chúng sanh này đi đến sự hội tụ vào hai lối thực hành: khó khăn và thoải mái.

¹ Bản dịch Việt đã nhập chung hai phân đoạn của văn bản *Pāḷi* thành một (ND).

Tattha ye diṭṭhacaritā sattā, te dvidhā: mudindriyā ca tikkhindriyā ca. Tattha ye diṭṭhacaritā sattā tikkhindriyā sukhena paṭinissajanti, khippaṃ ca abhisamenti, tena vuccati 'khippābhiññā sukhā paṭipadā 'ti. Tattha ye diṭṭhacaritā sattā mudindriyā paṭhamaṃ tikkhindriyaṃ upādāya dandhataraṃ abhisamenti, te sukhena paṭinissajanti, dandhaṃ ca abhisamenti. Tena vuccati 'sukhā paṭipadā dandhābhiññā 'ti. Tattha taṇhācaritā sattā dvidhā: tikkhindriyā ca mudindriyā ca. Tattha ye taṇhācaritā sattā tikkhindriyā dukkhena paṭinissajanti, khippaṃ ca abhisamenti. Tena vuccati 'dukkhā paṭipadā khippābhiññā 'ti. Tattha ye taṇhācaritā sattā mudindriyā paṭhamaṃ tikkhindriyaṃ upādāya dandhataraṃ abhisamenti, te dukkhena paṭinissajanti, dandhaṃ ca abhisamenti. Tena vuccati 'dukkhā paṭipadā dandhābhiññā 'ti. Imā catasso paṭipadāyo (D. iii, 228) apañcamā achaṭṭhā. Ye hi keci¹ nibbutā nibbāyissanti vā imāhi catūhi paṭipadāhi anaññāhi. Ayaṃ paṭipadā catukkena kilese niddisati. Yā² catukkamaḡgena ariyadhammesu niddisitabbā.

Ayaṃ vuccati sīhavikkīlito nāma nayo.

2. Tatr' ime cattāro āhārā, (D. iii, 228) cattāro vipallāsā, (A. ii, 52) upādānā, (D. iii, 230) yogā, (D. iii, 230) ganthā, (D. iii, 230) āsavā, (A. ii, 211) oghā, (D. iii, 230) sallā, (ss. Nett. 114; Nd. i, 59) viññāṇaṭṭhitiyo, (D. iii, 228) agatigamanā 'ti.³ (D. iii, 228) Evaṃ imāni sabbāni dasa padāni. Ayaṃ suttassa saṃsandanā.

Cattāro āhārā: tattha yo ca kabaḷikāro⁴ āhāro yo ca phasso āhāro, ime taṇhācaritena pahātabbā, tattha yo ca manosañcetanāhāro yo ca viññāṇāhāro, ime diṭṭhacaritena pahātabbā.

Paṭhamo āhāro paṭhamo vipallāso, dutiyo āhāro dutiyo vipallāso, tatiyo āhāro tatiyo vipallāso, catuttho āhāro catuttho vipallāso. Ime cattāro vipallāsā apañcamā achaṭṭhā. Idaṃ ca pamāṇā cattāro āhārā.

Tattha paṭhame vipallāse ṭhito kāme upādiyati, idaṃ kāmūpadānaṃ. Dutie vipallāse ṭhito anāgataṃ bhavaṃ upādiyati, idaṃ silabbatūpadānaṃ. Tatie vipallāse ṭhito viparītaṃ⁵ diṭṭhiṃ⁶ upādiyati, idaṃ diṭṭhūpadānaṃ. Catutthe vipallāse ṭhito khandhe attato upādiyati, idaṃ attavādūpadānaṃ.

Tattha kāmūpadāne ṭhito kāme abhijjhāyati ganthati, ayaṃ abhijjhākāyagantho. Silabbatūpadāne ṭhito byāpādaṃ ganthati, ayaṃ byāpādakāyagantho. Diṭṭhūpadāne ṭhito parāmāsaṃ ganthati, ayaṃ parāmāsakāyagantho. Attavādūpadāne ṭhito papañcanto ganthati, ayaṃ idaṃsaccābhiniveso kāyagantho.

¹ yehi kehici - PTS.

² nidissiya - PTS.

³ agatigamanāni ti - PTS.

⁴ kabaḷikāro - Ma, PTS.

⁵ viparīto - Ma, PTS.

⁶ diṭṭhi - PTS.

Ở đây, những chúng sanh có tánh tà kiến có hai loại: loại có quyền yếu kém và loại có quyền nhạy bén. Ở đây, những chúng sanh có tánh tà kiến, có quyền nhạy bén thì buông bỏ một cách dễ dàng và chúng ngộ mau chóng; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành thoái mái với thẳng trí mau chóng.’* Ở đây, những chúng sanh có tánh tà kiến, có quyền yếu kém thì chúng ngộ chậm chạp hơn so sánh với loại thứ nhất có quyền nhạy bén, những người ấy buông bỏ một cách dễ dàng và chúng ngộ chậm chạp; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành thoái mái với thẳng trí chậm chạp.’* Ở đây, những chúng sanh có tánh tham ái có hai loại: loại có quyền nhạy bén và loại có quyền yếu kém. Ở đây, những chúng sanh có tánh tham ái, có quyền nhạy bén thì buông bỏ một cách khó khăn và chúng ngộ mau chóng; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành khó khăn với thẳng trí mau chóng.’* Ở đây, những chúng sanh có tánh tham ái, có quyền yếu kém thì chúng ngộ chậm chạp hơn so sánh với loại thứ nhất có quyền nhạy bén, những người ấy buông bỏ một cách khó khăn và chúng ngộ chậm chạp; vì thế, được gọi là *‘lối thực hành khó khăn với thẳng trí chậm chạp.’* Đây là bốn lối thực hành, không có lối thứ năm, không có lối thứ sáu. Bởi vì bất cứ những vị nào đã Niết Bàn hoặc sẽ Niết Bàn bằng bốn lối thực hành này, không phải bằng những cách khác. Lối thực hành này diễn giải các ô nhiễm theo nhóm bốn. Chúng nên được diễn giải ở các Thánh pháp theo nhóm bốn đạo lộ.

Đây được gọi là phương pháp có tên *‘sự tiêu khiển của các sư tử.’*

2. Ở đó, đây là bốn yếu tố nuôi dưỡng, bốn điều trái khuấy, (bốn) sự chấp thủ, (bốn) sự gấn bó, (bốn) sự trói buộc, (bốn) lậu hoặc, (bốn) dòng lũ, (bốn) mũi tên, (bốn) sự tồn tại của thức, (bốn) việc đi đến sự thiên vị. Tất cả mười thuật ngữ này là như vậy. Đây là sự tổng hợp của Kinh.

Bốn yếu tố nuôi dưỡng (bốn thực): Ở đây, đoàn thực và xúc thực là cần được dứt bỏ bởi người có tánh tham ái; ở đây, tư niệm thực và thức thực là cần được dứt bỏ bởi người có tánh tà kiến.

Yếu tố nuôi dưỡng thứ nhất là điều trái khuấy thứ nhất, yếu tố nuôi dưỡng thứ nhì là điều trái khuấy thứ nhì, yếu tố nuôi dưỡng thứ ba là điều trái khuấy thứ ba, yếu tố nuôi dưỡng thứ tư là điều trái khuấy thứ tư. Đây là bốn điều trái khuấy, không có điều thứ năm, không có điều thứ sáu. Và điều này có bốn yếu tố nuôi dưỡng là sự đo lường.

Ở đây, người đã trú vào điều trái khuấy thứ nhất thì chấp thủ các dục; đây là sự chấp thủ về dục. Người đã trú vào điều trái khuấy thứ nhì thì chấp thủ hữu thuộc vị lai; đây là sự chấp thủ về giới và phận sự. Người đã trú vào điều trái khuấy thứ ba thì chấp thủ quan điểm bị sai lệch; đây là sự chấp thủ về quan điểm. Người đã trú vào điều trái khuấy thứ tư thì chấp thủ các uẩn là tự ngã; đây là sự chấp thủ về ngã luận thuyết.

Ở đây, người đã trú vào sự chấp thủ về dục thì tham đắm, trói buộc vào các dục; đây là trói buộc thân bởi tham đắm. Người đã trú vào sự chấp thủ về giới và phận sự thì trói buộc vào oán hận; đây là sự trói buộc thân bởi oán hận. Người đã trú vào sự chấp thủ về quan điểm thì trói buộc vào sự bám víu; đây là sự trói buộc thân bởi sự bám víu. Người đã trú vào sự chấp thủ về ngã luận thuyết thì trói buộc trong lúc vọng tưởng; đây là sự trói buộc thân bởi sự chấp chặt *‘chỉ điều này là chân lý.’* (!)

Tassa ganthitā¹ kilesā āsavanti, kiñci pana vuccati vippaṭisāro, ye vippaṭisārā² te anusayā. Tattha abhijjhākāyaganthena kāmāsavo, byāpādakāyaganthena bhavāsavo, parāmāsakāyaganthena diṭṭhāsavo, idaṃsaccābhinivesakāyaganthena avijjāsavo.

Te cattāro āsavā vepullabhāvaṃ gatā oghā honti, tena vuccanti ‘oghā ’ti. Tattha kāmāsavo kāmogho, bhavāsavo bhavogho, avijjāsavo avijjogho, diṭṭhāsavo, diṭṭhogho.

Te cattāro oghā āsayamanupaviṭṭhā anusayasahagatā vuccanti ‘sallā ’ti hadayamāhacca tiṭṭhantā. Tattha kāmogho rāgasallaṃ, bhavogho dosasallaṃ, avijjogho mohasallaṃ, diṭṭhogho diṭṭhisallaṃ.

Imehi catūhi sallehi pariyādinnaṃ viññāṇaṃ catusu dhammesu tiṭṭhati, rūpe vedanāya saññāya saṅkhāresu. Imā catasso viññāṇaṭṭhitiyo. Tattha rāgasallena nandūpasecanaṃ rūpūpagaṃ viññāṇaṃ tiṭṭhati, dosasallena vedanūpagaṃ, mohasallena saññūpagaṃ, diṭṭhisallena nandūpasecanaṃ³ saṅkhārūpagaṃ viññāṇaṃ tiṭṭhati.

Catūhi viññāṇaṭṭhitihi catubbividhaṃ⁴ agatiṃ gacchanti: chandā dosā bhayā mohā. Rāgena chandā agatiṃ gacchati, dosena dosā agatiṃ gacchati, mohena mohā agatiṃ gacchati, diṭṭhiyā bhayā agatiṃ gacchati. Iti idaṃ ca kammaṃ ime ca kilesā, ayaṃ saṃsārassa hetu.

Tatthimā catasso disā: kabaḷīkārō āhāro,⁵ ‘asubhe subhan ’ti vipallāso, kāmūpādānaṃ, kāmāyogo,⁶ abhijjhākāyagantho, kāmāsavo, kāmogho, rāgasallaṃ rūpūpagaṃ⁷ viññāṇaṭṭhiti, chandā agatigamaṇaṃ, ayaṃ paṭhamā disā.

Phasso āhāro, ‘dukkhe sukhan ’ti vipallāso, sīlabbatūpādānaṃ, bhavayogo, byāpādo kāyagantho, bhavāsavo, bhavogho, dosasallaṃ, vedanūpagaṃ viññāṇaṭṭhiti, dosā agatigamaṇaṃ, ayaṃ dutiyā disā.

Manosañcetanāhāro, ‘anattani attā ’ti vipallāso, diṭṭhūpādānaṃ, diṭṭhiyogo, parāmāsakāyagantho, diṭṭhāsavo, diṭṭhogho, diṭṭhisallaṃ, saññūpagaṃ viññāṇaṭṭhiti, bhayā agatigamaṇaṃ, ayaṃ tatiyā disā.

Viññāṇahāro, ‘anicce niccan ’ti vipallāso, attavādūpādānaṃ, avijjāyogo, idaṃsaccābhiniveso⁸ kāyagantho, avijjāsavo, avijjogho, mohasallaṃ, saṅkhārūpagaṃ viññāṇaṭṭhiti, mohā agatigamaṇaṃ, ayaṃ catutthī⁹ disā. Iti imesaṃ dasannaṃ suttānaṃ paṭhamena padena paṭhamāya disāya ālokaṇaṃ, ayaṃ vuccati disālokaṇā.

¹ ganthito - PTS.

² yo vippaṭisāro - PTS.

³ rūpasecanaṃ - PTS.

⁴ catubbidhaṃ - Ma, PTS.

⁵ kabaḷīkārahāro - Ma, PTS.

⁶ kāmogho - PTS.

⁷ rūpūpagaṃ - PTS.

⁸ idaṃ abhiniveso - PTS.

⁹ catutthā - PTS.

Đối với người ấy, các ô nhiễm bị trói buộc (như vậy) thì trào ra (rò rỉ); hơn nữa có cái gì đó được gọi là sự ăn năn, các sự ăn năn là các (pháp) tiềm ẩn. Ở đây, dục lậu là do sự trói buộc thân bởi tham đắm, hữu lậu là do sự trói buộc thân bởi oán hận, kiến lậu là do sự trói buộc thân bởi sự bám víu, vô minh lậu là do sự trói buộc thân bởi sự chấp chặt ‘chỉ điều này là chân lý.’

Bốn lậu hoặc ấy khi đã đi đến sự lớn mạnh thì trở thành dòng lũ, vì thế được gọi là ‘dòng lũ.’ Ở đây, dục lậu là dòng lũ của dục, hữu lậu là dòng lũ của hữu, vô minh lậu là dòng lũ vô minh, tà kiến lậu là dòng lũ tà kiến.

Bốn dòng lũ ấy, – đã đi sâu vào chỗ ngu, đã đi cùng với sự tiềm ẩn, – được gọi là ‘mũi tên,’ chúng tồn tại sau khi chạm vào trái tim. Ở đây, dòng lũ của dục là mũi tên luyến ái, dòng lũ của hữu là mũi tên sân hận, dòng lũ vô minh là mũi tên si mê, dòng lũ tà kiến là mũi tên tà kiến.

Bị khống chế bởi bốn mũi tên này, thức tồn tại ở bốn pháp: ở sắc, ở thọ, ở tưởng, ở các hành. Đây là bốn sự tồn tại của thức. Ở đây, thông qua mũi tên luyến ái, thức có sự tiềm nhiễm của niềm vui, có sự đến gần sắc, rồi tồn tại; thông qua mũi tên sân hận có sự đến gần thọ; thông qua mũi tên si mê có sự đến gần tưởng; thông qua mũi tên tà kiến, thức có sự tiềm nhiễm của niềm vui, có sự đến gần các hành, rồi tồn tại.

Bởi bốn sự tồn tại này của thức, (chúng sanh) đi đến sự thiên vị có bốn loại: vì mong muốn, vì sân hận, vì sợ hãi, vì si mê. Người ấy đi đến sự thiên vị vì mong muốn do luyến ái, đi đến sự thiên vị vì sân hận do sân hận, đi đến sự thiên vị vì si mê do si mê, đi đến sự thiên vị vì sợ hãi do tà kiến. Nghiệp này và các ô nhiễm này là như thế, đây là nhân của luân hồi.

Ở đây, đây là bốn hướng: Đoàn thực, điều trái khuấy (nghĩ là) ‘tịnh’ ở bất tịnh, sự chấp thủ về dục, sự gắn bó với dục, sự trói buộc thân bởi tham đắm, dục lậu, dòng lũ của dục, mũi tên luyến ái, do sự đến gần sắc có sự tồn tại của thức, việc đi đến sự thiên vị vì mong muốn; đây là hướng thứ nhất.

Xúc thực, điều trái khuấy (nghĩ là) ‘lạc’ ở khổ, sự chấp thủ về giới và phạm sự, sự gắn bó với hữu, sự trói buộc thân bởi oán hận (!), hữu lậu, dòng lũ của hữu, mũi tên sân hận, do sự đến gần thọ có sự tồn tại của thức, việc đi đến sự thiên vị vì sân hận; đây là hướng thứ nhì.

Tư niệm thực, điều trái khuấy (nghĩ là) ‘ngã’ ở vô ngã, sự chấp thủ về tà kiến, sự gắn bó với tà kiến, sự trói buộc thân bởi bám víu, tà kiến lậu, dòng lũ tà kiến, mũi tên tà kiến, do sự đến gần tưởng có sự tồn tại của thức, việc đi đến sự thiên vị vì sợ hãi; đây là hướng thứ ba.

Thức thực, điều trái khuấy (nghĩ là) ‘thường’ ở vô thường, sự chấp thủ về ngã luận thuyết, sự gắn bó với vô minh, sự trói buộc thân bởi chấp chặt ‘chỉ điều này là chân lý,’ (!) vô minh lậu, dòng lũ vô minh, mũi tên si mê, do sự đến gần các hành có sự tồn tại của thức, việc đi đến sự thiên vị vì si mê; đây là hướng thứ tư. Như thế là việc xem xét về hướng thứ nhất với thuật ngữ thứ nhất của mười Kinh này; đây được gọi là ‘việc định hướng.’

Catūhi vipallāsehi akusalapakkhe disāvilokanā kilesaṃ saṃyojetvā ayaṃ akusalapakkhe disāvilokanāya bhūmi.

Pañcannaṃ dasannaṃ¹ suttānaṃ yāni paṭhamāni padāni imesaṃ dhammānaṃ ko attho, eko attho, byañjanaṃeva nānaṃ. Evaṃ dutiyā, evaṃ tatiyā, evaṃ catutthi.² Ayaṃ paṭhamā saṃsandana. Iminā peyyālena sabbe kilesā catusu padesu pakkhipitabbā.

Tato kusalapakkhe catasso paṭipadā, (D. iii, 228) cattāri jhānāni, (D. iii, 156) cattāro satipaṭṭhānā, (D. iii, 222) cattāro vihārā: dibbo³ brahmā ariyo āneṅjo,⁴ (D. iii, 220) cattāro sammappadhānā, (D. iii, 221) cattāro acchariyā abbhutadhammā, (D. ii, 145) cattāro adhiṭṭhānā, (D. iii, 229) cattāro samādhayo:⁵ chandasamādhi⁶ viriyasamādhi cittasamādhi vīmaṃsāsamādhi, (D. iii, 222) cattāro dhammā sukhabhāgiyā nāññatra bojjaṅgā nāññatra tapasā nāññatrindriyasamvarā nāññatra sabbanissaggā (ss. S. i, 54) cattāri appamāṇāni. (D. iii, 223)

Tattha dukkhā paṭipadā dandhābhiññā bhāviyamānā bahulīkariyamānā paṭhamā jhānaṃ paripūreti, paṭhamā jhānaṃ paripuṇṇaṃ paṭhamā satipaṭṭhānaṃ paripūreti, paṭhamā satipaṭṭhānaṃ paripuṇṇaṃ paṭhamā vihāraṃ paripūreti, paṭhamo vihāro paripuṇṇo paṭhamā sammappadhānaṃ paripūreti, paṭhamā sammappadhānaṃ paripuṇṇaṃ paṭhamā acchariyaṃ abbhutaṃ dhammaṃ paripūreti, paṭhamo acchariyo abbhuto dhammo paripuṇṇo paṭhamā adhiṭṭhānaṃ paripūreti.

Paṭhamā adhiṭṭhānaṃ paripuṇṇaṃ chandasamādhiṃ paripūreti, chandasamādhi paripuṇṇo indriyasamvaraṃ paripūreti, indriyasamvaro paripuṇṇo paṭhamā mettā-appamāṇaṃ paripūreti. Evaṃ yāva sabbanissaggo catutthaṃ appamāṇaṃ paripūreti.

Tattha paṭhamā ca paṭipadā paṭhamā ca jhānaṃ paṭhamā ca satipaṭṭhānaṃ paṭhamo ca vihāro paṭhamā ca appamāṇaṃ⁷ paṭhamo ca acchariyo abbhuto dhammo saccādhīṭṭhānaṃ ca chandasamādhi ca indriyasamvaro ca mettā ca appamāṇaṃ. Ayaṃ paṭhamā disā.

Dutiyā ca paṭipadā⁸ dutiyaṃ jhānaṃ dutiyaṃ ca satipaṭṭhānaṃ dutiyo ca vihāro dutiyaṃ ca sammappadhānaṃ dutiyo ca acchariyo abbhuto dhammo cāgādhiṭṭhānaṃ cittasamādhi tapo ca⁹ karuṇā ca appamāṇaṃ. Ayaṃ dutiyā disā.

Tatiyā paṭipadā¹⁰ tatiyaṃ ca jhānaṃ tatiyaṃ ca satipaṭṭhānaṃ tatiyo ca vihāro tatiyaṃ ca sammappadhānaṃ tatiyo ca acchariyo abbhuto dhammo paññādhiṭṭhānaṃ ca viriyasamādhi ca bojjaṅgā ca muditā ca appamāṇaṃ. Ayaṃ tatiyā disā.

¹ pañcadasannaṃ - PTS.

² catutthā - PTS.

³ vihāritabbo - PTS.

⁴ ānaṅjo - PTS.

⁵ samādhino - PTS.

⁶ yā chandasamādhi - PTS.

⁷ sammappadhānaṃ - Ma, PTS.

⁸ dukkhā ca paṭipadā khippābhiññā - Ma.

⁹ cattāro iddhipādā - Ma, PTS.

¹⁰ sukhā ca paṭipadā dandhābhiññā - Ma.

Việc định hướng ở nhóm bất thiện theo bốn điều trái khuấy sau khi kết hợp với ô nhiễm, đây là lãnh vực của việc định hướng ở nhóm bất thiện.

Ý nghĩa của các pháp này, – của các thuật ngữ thứ nhất thuộc về năm (Kinh), thuộc về mười Kinh – là gì? Có cùng một ý nghĩa nhưng văn tự thì khác nhau. Cái thứ nhì là tương tự, cái thứ ba là tương tự, cái thứ tư là tương tự. Đây là sự tổng hợp thứ nhất. Với sự giản lược này, tất cả các ô nhiễm nên được điền vào ở bốn thuật ngữ.

Kế đến, ở nhóm thiện là bốn lối thực hành, bốn thiện, bốn sự thiết lập niệ, bốn sự an trú: – thuộc cõi Trời, thuộc Phạm Thiên, thuộc bậc Thánh, bất động –, bốn chánh cần, bốn pháp kỳ diệu phi thường, bốn phát nguyện, bốn định: – định do mong muốn, định do tinh tấn, định do tâm, định do thẩm xét –, bốn pháp dự phần vào an lạc: – không gì khác ngoại trừ các yếu tố đưa đến giác ngộ, không gì khác ngoại trừ sự khắc khổ, không gì khác ngoại trừ sự thu thúc các quyền, không gì khác ngoại trừ sự xả bỏ tất cả –, bốn vô lượng (tâm).

Ở đây, lối thực hành khó khăn với thắng trí chậm chạp trong khi được tu tập, trong khi được thực hành nhiều làm viên mãn sơ thiên; sơ thiên được viên mãn làm viên mãn sự thiết lập niệ thứ nhất, sự thiết lập niệ thứ nhất được viên mãn làm viên mãn sự an trú thứ nhất, sự an trú thứ nhất được viên mãn làm viên mãn chánh cần thứ nhất, chánh cần thứ nhất được viên mãn làm viên mãn pháp kỳ diệu phi thường thứ nhất, pháp kỳ diệu phi thường thứ nhất được viên mãn làm viên mãn sự phát nguyện thứ nhất.

Sự phát nguyện thứ nhất được viên mãn làm viên mãn định do mong muốn, định do mong muốn được viên mãn làm viên mãn sự thu thúc các quyền, sự thu thúc các quyền được viên mãn làm viên mãn từ ái vô lượng thứ nhất. Như vậy cho đến sự xả bỏ tất cả làm viên mãn vô lượng (tâm) thứ tư.

Ở đây, lối thực hành thứ nhất, sơ thiên, sự thiết lập niệ thứ nhất, sự an trú thứ nhất, chánh cần thứ nhất, (!) pháp kỳ diệu phi thường thứ nhất, phát nguyện về chân thật, định do mong muốn, sự thu thúc các quyền, và từ ái vô lượng. Đây là hướng thứ nhất.

Lối thực hành thứ nhì, nhị thiên, sự thiết lập niệ thứ nhì, sự an trú thứ nhì, chánh cần thứ nhì, pháp kỳ diệu phi thường thứ nhì, phát nguyện về xả thí, định do tâm, sự khắc khổ, và bi mẫn vô lượng. Đây là hướng thứ nhì.

Lối thực hành thứ ba, tam thiên, sự thiết lập niệ thứ ba, sự an trú thứ ba, chánh cần thứ ba, pháp kỳ diệu phi thường thứ ba, phát nguyện về tuệ, định do tinh tấn, yếu tố đưa đến giác ngộ, và tùy hỷ vô lượng. Đây là hướng thứ ba.

Catutthā ca paṭipadā¹ catutthaṃ jhānaṃ catutthaṃ ca satipaṭṭhānaṃ catuttho ca vihāro catutthaṃ ca sammappadhānaṃ catuttho ca acchariyo abbhuto dhammo upasamādhiṭṭhānaṃ ca vīmaṃsāsamādhi ca sabbanissaggo ca upekkhā appamāṇaṃ ca. Ayaṃ catutthā² disā. Imāsaṃ catassannaṃ disānaṃ ālokanā. Ayaṃ vuccati disālokanā nāma nayo.

Tatthāyaṃ yojanā: cattāro ca āhārā, cattāro³ ca paṭipadā, cattāro ca vipallāsā, cattāro ca satipaṭṭhānaṃ, cattāri ca upādānāni, cattāri ca jhānāni, cattāro ca yogā, vihārā ca, ganthā ca, sammappadhānā ca, āsavā ca acchariyā abbhutā dhammā⁴ ca, oghā ca, adhiṭṭhānāni ca, sallā ca, samādhayo,⁵ viññāṇaṭṭhitiyo, cattāro ca sukhabhāgiyā dhammā, cattāri ca agatigamanāni, cattāri ca appamāṇāni iti kusalākusalānaṃ paṭipakkhavasena yojanā. Ayaṃ vuccati disālokanā nayo.

Tassa cattāri sāmāññaphalāni pariyoṣānaṃ: yo ca dhammo kusalākusalaniddese paṭhamo disāniddeso⁶ imassa sotāpattiphalaṃ pariyoṣānaṃ, dutiyaṃ sakadāgāmiphalaṃ, tatiyaṃ anāgāmiphalaṃ, catutthaṃ arahattaphalaṃ.

3. Tattha katamo tipukkhalo nayo? Ye ca dukkhāya paṭipadāya dandhābhiññāya khippābhiññāya ca niyyanti dve puggalā, ye ca sukhāya paṭipadāya dandhābhiññāya khippābhiññāya ca niyyanti dve puggalā.

Imesaṃ catunnaṃ puggalānaṃ yo puggalo sukhāya paṭipadāya dandhābhiññāya niyyāti,⁷ yo ca puggalo dukkhāya paṭipadāya khippābhiññāya niyyāti.⁷ Ime dve puggalā bhavanti. Tattha yo sukhāya paṭipadāya khippābhiññāya niyyāti,⁷ ayaṃ ugghaṭitaññū; yo pacchimo puggalo sādharmaṇo, ayaṃ vipaṇcitaññū; yo puggalo dukkhāya paṭipadāya dandhābhiññāya⁸ niyyāti,⁷ ayaṃ neyyo. Ime cattāro bhavitvā tīṇi honti. Tattha ugghaṭitaññussa samathapubbaṅgamā vipassanā, (Ps. ii, 92) neyyassa vipassanāpubbaṅgamo samatho, vipaṇcitaññussa samathavipassanā yuganaddhā.⁹

Ugghaṭitaññussa mudukā desanā, neyyassa tikkhā desanā, vipaṇcitaññussa tikkhamudukā desanā.

Ugghaṭitaññussa adhipaṇṇāsikkhā, neyyassa adhicittasikkhā, vipaṇcitaññussa adhisīlasikkhā. Iti imesaṃ puggalānaṃ catūhi paṭipadāhi niyyānaṃ.

Tattha ayaṃ saṃkilesa: tīṇi akusalamūlāni, (D. iii, 214) tayo phassā, tisso vedanā, (D. iii, 216) tayo upavicārā, (ss. M. iii, 216-7) tayo saṃkilesā, (ss. Dhs. 993) tayo vitakkā, (D. iii, 215) tayo pariḷāhā, (A. i, 137) tīṇi saṅkhatallakkaṇāni, (A. i, 152) tisso dukkhatāti. (D. iii, 216)

¹ sukhā ca paṭipadā khippābhiññā - Ma, PTS.

² catutthī - Ma, PTS.

³ catasso - Ma, PTS.

⁴ abbhutadhammā - Ma.

⁶ paṭhamā disā niddeso - PTS.

⁸ dandhābhiññāya dukkhāya paṭipadāya - Ma, PTS.

⁹ yuganandhā - PTS.

⁵ samādhiyo - PTS.

⁷ niyyati - PTS.

¹⁰ paridāghā - PTS.

Lối thực hành thứ tư, tứ thiên, sự thiết lập niệm thứ tư, sự an trú thứ tư, chánh căn thứ tư, pháp kỳ diệu phi thường thứ tư, phát nguyện về an tịnh (Niết Bàn), định do thẩm xét, sự xả bỏ tất cả, và hành xả vô lượng. Đây là hướng thứ tư. Việc xem xét về bốn hướng này được gọi là phương pháp có tên ‘*việc định hướng*.’

Ở đây, đây là sự liên kết: bốn yếu tố nuôi dưỡng và bốn lối thực hành, bốn điều trái khuấy và bốn sự thiết lập niệm, bốn sự chấp thủ và bốn thiên, bốn sự gán bó và các sự an trú, các sự trói buộc và các chánh căn, các lậu hoặc và các pháp kỳ diệu phi thường, các dòng lũ và các phát nguyện, các mũi tên và các định, các sự tồn tại của thức và các pháp dự phần vào an lạc, bốn việc đi đến sự thiên vị và bốn vô lượng (tâm); như thế là sự liên kết của thiện và bất thiện theo tác động của phân đối nghịch. Điều này được gọi là phương pháp ‘*việc định hướng*.’

Bốn quả vị của hạnh Sa-môn là đoạn cuối của nó: pháp thứ nhất ở sự diễn giải về thiện và bất thiện là sự diễn giải về phương hướng, đoạn cuối của nó là Quả vị Nhập Lưu, thứ nhì là Quả vị Nhất Lai, thứ ba là Quả vị Bất Lai, thứ tư là quả vị A-la-hán.

3. Ở đây, phương pháp ‘*ba trình tự*’ là gì? Những người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành khó khăn với thắng trí chậm chạp và với thắng trí mau chóng là hai hạng người, những người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành thoải mái với thắng trí chậm chạp và với thắng trí mau chóng là hai hạng người.

Đối với bốn hạng người này, người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành thoải mái với thắng trí chậm chạp và người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành khó khăn với thắng trí mau chóng; đây là hai hạng người. Ở đây, người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành thoải mái với thắng trí mau chóng là người hiểu nhanh;¹ người kế tiếp có tính chất phổ biến là người hiểu chậm; người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành khó khăn với thắng trí chậm chạp là người cần-được-dẫn-dắt. Những người này đã là bốn hạng rồi trở thành ba hạng. Ở đây, minh sát có chi tịnh đi trước là dành cho người hiểu nhanh, chi tịnh có minh sát đi trước là dành cho người cần-được-dẫn-dắt, chi tịnh và minh sát được kết hợp chung là dành cho người hiểu chậm.

Sự chi bảo mềm mỏng là dành cho người hiểu nhanh, sự chi bảo sắc bén là dành cho người cần-được-dẫn-dắt, sự chi bảo sắc bén và mềm mỏng là dành cho người hiểu chậm.

Sự học tập về thắng tuệ là dành cho người hiểu nhanh, sự học tập về thắng tâm là dành cho người cần-được-dẫn-dắt, sự học tập về thắng giới là dành cho người hiểu chậm. Như thế việc đi ra khỏi với bốn lối thực hành là dành cho các hạng người này.

Ở đây, đây là phiền não: “*ba gốc rễ của bất thiện (bất thiện căn), ba xúc, ba thọ, ba sự khấn khít, ba phiền não, ba sự suy tâm, ba sự bức bội, ba tướng trạng của pháp bị tạo tác, ba trạng thái khổ.*”

¹ *ugghaṭṭitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn’ được viết ngắn gọn thành ‘người hiểu nhanh,’ và *vipañcitaññū*: ‘người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ’ là ‘người hiểu chậm’ (ND).

Tiṇi akusalamūlānī 'ti: lobho akusalamūlaṃ, doso akusalamūlaṃ, moho akusalamūlaṃ. Tayo phassā 'ti: sukhavedaniyo phasso, dukkhavedaniyo phasso, adukkhamasukhavedaniyo phasso. Tisso vedanā 'ti: sukhā vedanā, dukkhā vedanā, adukkhamasukhā vedanā. Tayo upavicārā 'ti: somanassopavicāro, domanassopavicāro, upekkhāpavicāro.¹ Tayo saṃkilesā 'ti: rāgo, doso, moho. Tayo vitakkā 'ti: kāmavitakko, vyāpādavitaṅko, vihiṃsāvitaṅko. Tayo pariḷāhā 'ti: rāgajo, dosajo, mohajo pariḷāho.² Tiṇi saṅkhatalakkhaṇānī 'ti: uppādo, ṭhiti, vayo. Tisso dukkhatā 'ti: dukkhadukkhatā, vipariṇāmadukkhatā, saṅkhāradukkhatā.³

Tattha lobho akusalamūlaṃ kuto samuṭṭhitaṃ? Tividhaṃ ārammaṇaṃ, manāpikaṃ amanāpikaṃ upekkhāṭhāniyaṃ ca. Tattha manāpikena ārammaṇena lobho akusalamūlaṃ samuṭṭhahati. Iti manāpikā ārammaṇā sukhavedaniyo phasso, sukhavedaniyaṃ phassaṃ paṭicca uppajjate sukhavedanā, sukhavedanaṃ paṭicca uppajjate somanassūpavicāro,⁴ somanassūpavicāraṃ⁵ paṭicca uppajjate rāgo rāgaṃ paṭicca uppajjate kāmavitakko, kāmavitakkaṃ paṭicca uppajjate rāgajo pariḷāho,⁶ rāgajaṃ pariḷāhaṃ⁷ paṭicca uppajjate uppādo saṅkhatalakkhaṇo, uppādaṃ saṅkhatakkhaṇaṃ paṭicca uppajjate vipariṇāmadukkhatā.

Doso akusalamūlaṃ kuto samuṭṭhitaṃ? Amanāpikena ārammaṇena doso akusalamūlaṃ samuṭṭhitaṃ. Iti amanāpikā ārammaṇā dukkhavedaniyo phasso, dukkhavedaniyaṃ phassaṃ paṭicca uppajjate dukkhavedanā dukkhavedanaṃ paṭicca uppajjate domanassūpavicāro,⁸ domanassūpavicāraṃ⁹ paṭicca uppajjate doso, dosaṃ paṭicca uppajjate byāpādavitaṅko, byāpādavitaṅkaṃ paṭicca uppajjate dosajo pariḷāho,⁶ dosajaṃ pariḷāhaṃ⁷ paṭicca uppajjate ṭhitassa aññathattaṃ¹⁰ saṅkhatalakkhaṇaṃ, ṭhitassa aññathattaṃ¹⁰ saṅkhatalakkhaṇaṃ paṭicca uppajjate dukkhadukkhatā.¹¹

Moho akusalamūlaṃ kuto samuṭṭhitaṃ? Upekkhāṭhāniyena ārammaṇena moho akusalamūlaṃ samuṭṭhitaṃ. Iti upekkhāṭhāniyā ārammaṇā adukkhamasukhavedaniyo phasso, adukkhamasukhavedaniyaṃ phassaṃ paṭicca uppajjate adukkhamasukhā vedanā, adukkhamasukhaṃ vedanaṃ¹² paṭicca uppajjate upekkhūpavicāro,¹³ upekkhūpavicāraṃ¹⁴ paṭicca uppajjate moho, mohaṃ paṭicca uppajjate vihiṃsāvitaṅko, vihiṃsāvitaṅkaṃ paṭicca uppajjate mohajo pariḷāho,⁶ mohajaṃ pariḷāhaṃ⁷ paṭicca uppajjate vayo saṅkhatalakkhaṇaṃ, vayaṃ saṅkhatalakkhaṇaṃ paṭicca uppajjate saṅkhāradukkhatā.¹⁵ Iti ayaṃ tiṇṇaṃ kilesānaṃ niddeso. Ayaṃ vuccate akusalapakkhe¹⁶ tipukkhalo nayo.

¹ upekkhopavicāro - Ma, PTS.

² pariḷāho - itipadaṃ Ma, PTS potthakesu natthi.

³ saṅkhatalakkhatā - Ma, PTS.

⁴ somanassopavicāro - PTS.

⁵ somanassopavicāraṃ - PTS.

⁶ paridāgho - PTS.

⁷ paridāghaṃ - PTS.

⁸ domanassopavicāro - PTS.

⁹ domanassopavicāraṃ - PTS.

¹⁰ ñathattaṃ - PTS.

¹¹ dukkhadukkhatā vedanā - Ma, PTS.

¹² adukkhamasukhavedanaṃ - Ma.

¹³ upekkhopavicāro - PTS.

¹⁴ upekkhopavicāraṃ - PTS.

¹⁵ saṅkhatalakkhatā - Ma, PTS.

¹⁶ kusalapakkhe - Ma, PTS.

Ba bất thiện căn:¹ bất thiện căn tham, bất thiện căn sân, bất thiện căn si. *Ba xúc*: xúc đưa đến thọ lạc, xúc đưa đến thọ khổ, xúc đưa đến thọ không khổ không lạc. *Ba thọ*: thọ lạc, thọ khổ, thọ không khổ không lạc. *Ba sự khẩn khít*: sự khẩn khít với hỷ tâm, sự khẩn khít với ưu tâm, sự khẩn khít với hành xả. *Ba phiền não*: luyến ái, sân hận, si mê. *Ba sự suy tâm*: suy tâm về dục, suy tâm về oán hận, suy tâm về hãm hại. *Ba sự bức bội*: sự bức bội do luyến ái sanh, do sân hận sanh, do si mê sanh. *Ba tướng trạng của pháp bị tạo tác*: sanh, trụ, diệt. *Ba trạng thái khổ*: trạng thái khổ do (thọ) khổ, trạng thái khổ do sự biến hoại, trạng thái khổ do pháp tạo tác.

Ở đây, bất thiện căn tham đã được khởi lên từ đâu? Đối tượng có ba loại: hợp ý, không hợp ý, và đưa đến trạng thái hành xả. Ở đây, với đối tượng hợp ý, bất thiện căn tham khởi lên. Như thế, từ đối tượng hợp ý, có xúc đưa đến thọ lạc; tùy thuận vào xúc đưa đến thọ lạc, thọ lạc sanh khởi; tùy thuận vào thọ lạc, sự khẩn khít với hỷ tâm sanh khởi; tùy thuận vào sự khẩn khít với hỷ tâm, luyến ái sanh khởi; tùy thuận vào luyến ái, suy tâm về dục sanh khởi; tùy thuận vào suy tâm về dục, sự bức bội do-luyến-ái-sanh sanh khởi; tùy thuận vào sự bức bội do-luyến-ái-sanh, sự sanh –tướng trạng của pháp bị tạo tác– sanh khởi; tùy thuận vào sự sanh –tướng trạng của pháp bị tạo tác–, trạng thái khổ do sự biến hoại sanh khởi.

Bất thiện căn sân đã được khởi lên từ đâu? Với đối tượng không hợp ý, bất thiện căn sân khởi lên. Như thế, từ đối tượng không hợp ý, có xúc đưa đến thọ khổ; tùy thuận vào xúc đưa đến thọ khổ, thọ khổ sanh khởi; tùy thuận vào thọ khổ, sự khẩn khít với ưu tâm sanh khởi; tùy thuận vào sự khẩn khít với ưu tâm, sân hận sanh khởi; tùy thuận vào sân hận, suy tâm về oán hận sanh khởi; tùy thuận vào suy tâm về oán hận, sự bức bội do-sân-hận-sanh sanh khởi; tùy thuận vào sự bức bội do-sân-hận-sanh, trạng thái đối khác của trụ –tướng trạng của pháp bị tạo tác– sanh khởi; tùy thuận vào trạng thái đối khác của trụ –tướng trạng của pháp bị tạo tác–, trạng thái khổ do (thọ) khổ sanh khởi.

Bất thiện căn si đã được khởi lên từ đâu? Với đối tượng đưa đến trạng thái hành xả, bất thiện căn si khởi lên. Như thế, từ đối tượng đưa đến trạng thái hành xả, có xúc đưa đến thọ không khổ không lạc; tùy thuận vào xúc đưa đến thọ không khổ không lạc, thọ không khổ không lạc sanh khởi; tùy thuận vào thọ không khổ không lạc, sự khẩn khít với hành xả sanh khởi; tùy thuận vào sự khẩn khít với hành xả, si mê sanh khởi; tùy thuận vào si mê, suy tâm về hãm hại sanh khởi; tùy thuận vào suy tâm về hãm hại, sự bức bội do-si-mê-sanh sanh khởi; tùy thuận vào sự bức bội do-si-mê-sanh, diệt –tướng trạng của pháp bị tạo tác– sanh khởi; tùy thuận vào diệt –tướng trạng của pháp bị tạo tác–, trạng thái khổ do pháp tạo tác sanh khởi. Như thế, đây là sự diễn giải về ba ô nhiễm. Đây được gọi là phương pháp ‘*ba trình tự*’ về nhóm bất thiện.

¹ ‘Gốc rễ của bất thiện’ hay ‘bất thiện căn’ đều được dùng để ghi nghĩa Việt cho cụm từ *akusalamūlam* (ND).

Iti tīṇi akusalamūlāni na cattāri¹ na pañcamāni. Tayo phassā 'ti: tisso vedanā yāva saṅkhāradukkhatāti² yo koci akusalapakkho, sabbo so tisu akusalamūlesu samosarati.

Tattha katamo kusalapakkho? Tīṇi kusalamūlāni, (D. iii, 214) tisso paññā: sutamayī paññā, cintāmayī paññā, bhāvanāmayī paññā. (Vbh. 324-5) Tayo samādhī: savitakkasavicāro –pe– (D. iii, 219) Tisso sikkhā: adhisilasikkhā –pe– (A. i, 234) Tīṇi nimittāni: samathanimittam pagghanimittam upekkhānimittam. (ss. A. i, 258) Tayo vitakkā: nekkhammavitakko –pe– avihimsāvitakko. (D. iii, 215) Tīṇi indriyāni: anaññātaññassāmītindriyanti³ (vitthāro). (S. v, 204) Tayo upavicārā: nekkhammūpavicāro avyāpādūpavicāro avihimsūpavicāro.⁴ Tisso esanā: kāmesanā bhavesanā brahmacariyesanā. (Vbh. 366) Tayo khandhā: sīlakkhandho samādhikkhandho paññākkhandho. (M. i, 301)

Tattha yaṃ alobho kusalamūlam, taṃ sutamayīpaññaṃ paripūreti, sutamayīpaññaṃ paripūrā⁵ savitakkaṃ savicāraṃ samādhim paripūreti, savitakko savicāro samādhī paripuṇṇo adhicittasikkhaṃ paripūreti, adhicittasikkhā paripuṇṇā samathanimittam paripūreti, samathanimittam paripuṇṇam nekkhammavitakkaṃ paripūreti, nekkhammavitakko paripuṇṇo anaññātaññassāmītindriyam paripūreti, anaññātaññassāmītindriyam paripuṇṇam nekkhammūpavicāraṃ paripūreti, nekkhammūpavicāro paripuṇṇo kāmesanaṃ pajahati, kāmesanappahānaṃ⁶ samādhikkhandham paripūreti.

Adoso kusalamūlam cintāmayīpaññaṃ paripūreti, cintāmayīpaññaṃ paripuṇṇā avitakkavicāramattaṃ samādhim paripūreti, avitakkavicāramatto samādhī paripuṇṇo adhisilasikkhaṃ paripūreti, adhisilasikkhā paripuṇṇā upekkhānimittam paripūreti, upekkhānimittam paripuṇṇam avyāpādavitakkaṃ paripūreti, avyāpādavitakko paripuṇṇo aññindriyam paripūreti, aññindriyam paripuṇṇam avyāpādūpavicāraṃ⁷ paripūreti, avyāpādūpavicāro⁸ paripuṇṇo bhavesanaṃ pajahati, bhavesanappahānaṃ sīlakkhandham paripūreti.

Amoho kusalamūlam bhāvanāmayīpaññaṃ paripūreti, bhāvanāmayīpaññaṃ paripuṇṇā avitakkaavicāraṃ samādhim paripūreti, avitakko avicāro samādhī paripuṇṇo adhipaññāsikkhaṃ paripūreti, adhipaññāsikkhā paripuṇṇā pagghanimittam paripūreti, pagghanimittam paripuṇṇam aññātāvino indriyam paripūreti, aññātāvino indriyam paripuṇṇam avihimsūpavicāraṃ paripūreti, avihimsūpavicāro paripuṇṇo brahmacariyesanaṃ paripūreti, brahmacariyesanā paripuṇṇā paññākkhandham paripūreti.

Iti ime tayo dhammā kusalapakkhikā, sabbe kusalā dhammā tīhi tikaniddesehi niddisiyanti,⁹ tīṇi vimokkhamukhāni tassa pariyoṣānaṃ. (Ps. ii, 48, 69) Tattha paṭhamena appaṇihitaṃ¹⁰ dutiyena suññataṃ, tatiyena animittam. Ayaṃ vuccati dutiyo tipukkhalo nāma nayo.

¹ catutthāni - PTS.

² saṅkhāradukkhatāti - Ma, PTS.

³ anaññātañ ti - PTS.

⁴ tayo upavicārā: somanassopavicāro domanassopavicāro upekkhopavicāro - PTS.

⁵ paripuṇṇam - Ma, PTS.

⁶ kāmesanaṃ pahānaṃ - PTS.

⁷ avyāpādūpavicāraṃ - PTS.

⁸ avyāpādūpavicāro - PTS.

⁹ niddisiyanti - Ma, PTS.

¹⁰ appaṇihitaṃ - PTS.

Như thế là ba bất thiện căn, không phải bốn, không phải năm. Ba xúc, (!) ba thọ, ... cho đến... trạng thái khổ do pháp tạo tác. Như thế, bất cứ nhóm bất thiện nào, tất cả đều hội tụ lại ở ba bất thiện căn.

Ở đây, nhóm thiện là gì? *Ba thiện căn*. *Ba tuệ*: tuệ văn, tuệ tư, tuệ tu. *Ba định*: có tâm có tứ –nt–. *Ba sự học tập*: sự học tập về thắng giới –nt–. *Ba hiện tướng*: hiện tướng chỉ tịnh, hiện tướng ra sức, hiện tướng hành xả. *Ba sự suy tầm*: suy tầm về xuất ly –nt– suy tầm về không hãm hại. *Ba quyền*:¹ Vị trí quyền (khả năng về ‘Tôi sẽ biết điều chưa được biết’) (giảng chi tiết). *Ba sự khẩn khít*: sự khẩn khít với xuất ly, sự khẩn khít với không oán hận, sự khẩn khít với không hãm hại. *Ba sự tìm kiếm*: sự tìm kiếm các dục, sự tìm kiếm hiện hữu, sự tìm kiếm Phạm hạnh. *Ba uẩn*: giới uẩn, định uẩn, tuệ uẩn.

Ở đây, thiện căn vô tham làm viên mãn tuệ văn, tuệ văn được viên mãn làm viên mãn định có tâm có tứ, định có tâm có tứ được viên mãn làm viên mãn sự học tập về thắng tâm, sự học tập về thắng tâm được viên mãn làm viên mãn hiện tướng chỉ tịnh, hiện tướng chỉ tịnh được viên mãn làm viên mãn sự suy tầm về xuất ly, sự suy tầm về xuất ly được viên mãn làm viên mãn vị trí quyền,¹ vị trí quyền được viên mãn làm viên mãn sự khẩn khít với xuất ly, sự khẩn khít với xuất ly được viên mãn dứt bỏ việc tìm kiếm các dục, sự dứt bỏ việc tìm kiếm các dục làm viên mãn định uẩn.

Thiện căn vô sân làm viên mãn tuệ tư, tuệ tư được viên mãn làm viên mãn định không có tâm chỉ có tứ, định không có tâm chỉ có tứ được viên mãn làm viên mãn sự học tập về thắng giới, sự học tập về thắng giới được viên mãn làm viên mãn hiện tướng hành xả, hiện tướng hành xả được viên mãn làm viên mãn sự suy tầm về không oán hận, sự suy tầm về không oán hận được viên mãn làm viên mãn dĩ tri quyền,¹ dĩ tri quyền được viên mãn làm viên mãn sự khẩn khít với không oán hận, sự khẩn khít với không oán hận được viên mãn dứt bỏ việc tìm kiếm sự hiện hữu, sự dứt bỏ việc tìm kiếm sự hiện hữu làm viên mãn giới uẩn.

Thiện căn vô si làm viên mãn tuệ tu, tuệ tu được viên mãn làm viên mãn định không có tầm không có tứ, định không có tầm không có tứ được viên mãn làm viên mãn sự học tập về thắng tuệ, sự học tập về thắng tuệ được viên mãn làm viên mãn hiện tướng ra sức, hiện tướng ra sức được viên mãn làm viên mãn cụ tri quyền,¹ cụ tri quyền được viên mãn làm viên mãn sự khẩn khít với không hãm hại, sự khẩn khít với không hãm hại được viên mãn làm viên mãn việc tìm kiếm Phạm hạnh, việc tìm kiếm Phạm hạnh được viên mãn làm viên mãn tuệ uẩn.

Như thế, ba pháp này liên quan đến phần thiện; tất cả các pháp thiện được diễn giải với ba sự diễn giải về nhóm ba; ba lối vào giải thoát là đoạn cuối của nó. Ở đây, với lối thứ nhất là Vô nguyện, với lối thứ hai là Không tánh, với lối thứ ba là Vô tướng. Đây được gọi là phương pháp có tên ‘*ba trình tự*’ thứ nhì.

¹ Xem định nghĩa về ba quyền ở trang 89; xem thêm Phần Phụ Chú ở trang 335.

4. Tattha ye ime¹ tayo puggalā: ugghaṭitaññū vipañcitaññū neyyoti. Imesaṃ tiṇṇaṃ puggalānaṃ ye ca dve puggalā² sukhāya paṭipadāya khippābhiññāya, sukhāya paṭipadāya dandhābhiññāya ca niyyanti, te dve puggalā. Ye ca dve puggalā dukkhāya paṭipadāya khippābhiññāya dukkhāya paṭipadāya dandhābhiññāya ca niyyanti, ime cattāro tena visesena dve bhavanti: diṭṭhicarito ca taṇhācarito ca. Ime cattāro bhavitvā tayo bhavanti, tayo bhavitvā dve bhavanti. Imesaṃ dvinnaṃ puggalānaṃ ayaṃ saṅkilesaṃ: avijjā ca taṇhā ca, (ss. *D.* iii, 212; *S.* ii, 178) ahirikaṃ ca anottappaṃ ca, (*D.* iii, 212) asati³ ca asampajaññaṃ ca, (*D.* iii, 212) nīvaraṇāni ca saṃyojanāni ca, (*S.* ii, 178) ajjhosaṇaṃ ca abhiniveso ca, ahaṃkāro ca mamaṃkāro ca, (*M.* iii, 32) assaddhiyaṃ ca dovacassaṃ ca, kosajjaṃ ca ayoniso ca manasikāro, vicikicchā ca abhijjhā ca, asaddhammasavanaṃ ca asamāpatti ca.

Tattha avijjā ca ahirikaṃ ca asati ca nīvaraṇāni ca ajjhosaṇaṃ ca ahaṃkāro ca assaddhiyaṃ ca kosajjaṃ ca vivikicchā ca asaddhammasavanaṃ ca. Ayaṃ ekā disā.

Taṇhā ca anottappaṃ ca asampajaññaṃ ca saṃyojanāni ca abhiniveso ca mamaṃkāro ca dovacassatā ca ayoniso manasikāro ca abhijjhā ca asamāpatti ca. Ayaṃ dutiyā disā.

Dasannaṃ dukānaṃ dasa padāni paṭhamāni kātābāni. Saṅkhittena atthaṃ ñāpentī paṭipakkhe kaṇhapakkhassa sabbesaṃ dukānaṃ dasa padāni dutiyakāni. Ayaṃ dutiyā disā.

Iti akusalānaṃ dhammānaṃ dukkhaniddeso, ayaṃ samudayo. Yaṃ taṃ dhammaṃ ajjhāvasati nāmaṃ ca rūpaṃ ca, idaṃ dukkhaṃ. Iti ayaṃ ca samudayo, idaṃ ca dukkhaṃ, imāni dve saccāni dukkhaṃ ca samudayo ca. Nandiyāvaṭṭassa nayassa paṭhamaniddeso.

Tattha katamo kusalapakkho? Samatho ca vipassanā ca, vijjā ca caraṇaṃ ca, sati ca sampajaññaṃ ca, hiri ca³ ottappaṃ ca, ahaṃkārapahānaṃ ca mamaṃkārapahānaṃ ca, sammāvāyāmo ca yoniso ca manasikāro, sammāsati ca sammāsamādhi ca, paññā ca nibbidā ca, samāpatti ca saddhammasavanaṃ ca, somanassaṃ ca dhammānudhammapaṭipatti ca.

Tattha samatho ca vijjā ca sati ca hiri ca³ ahaṃkārapahānaṃ ca sammāvāyāmo ca sammāsati ca paññā ca samāpatti ca somanassaṃ ca, ime dhammā ekā disā.

Vipassanā ca caraṇaṃ ca sampajaññaṃ ca ottappaṃ ca mamaṃkārapahānaṃ ca yoniso manasikāro ca sammāsamādhi ca nibbidā ca saddhammasavanaṃ ca dhammānudhammapaṭipatti ca, ayaṃ dutiyā disā. Iti kusalapakkhe ca akusalapakkhe ca nandiyāvaṭṭassa pana nayassa catasso disā.

¹ yo ime - PTS.

² ye ca puggalā - PTS.

³ assati - Ma, evamuparipi.

⁴ hirī ca - Ma, PTS.

4. Ở đây, đây là ba hạng người: “Người hiểu-khi-được-nói-ngắn-gọn, người hiểu-khi-được-nói-đầy-đủ, người cần-được-dẫn-dắt.” Trong số ba hạng người này, hai hạng người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành thoải mái với sự chứng đắc mau chóng và nhờ vào lối thực hành thoải mái với sự chứng đắc chậm chạp; họ là hai hạng người. Hai hạng người đi ra khỏi nhờ vào lối thực hành khó khăn với sự chứng đắc mau chóng và nhờ vào lối thực hành khó khăn với sự chứng đắc chậm chạp; bốn hạng này với sự khác nhau ấy trở thành hai: hạng có tánh tà kiến và hạng có tánh tham ái. Những hạng này đã là bốn trở thành ba, đã là ba trở thành hai. Đối với hai hạng người này, đây là phiền não: vô minh và tham ái, không hổ thẹn (tội lỗi) và không ghê sợ (tội lỗi), sự thất niệm và sự không nhận biết rõ, các pháp che lấp và các sự ràng buộc, sự bám chặt và sự chấp chặt, việc tạo thành ‘tôi’ và việc tạo thành ‘của tôi,’ sự không có đức tin và sự khó dạy, sự biếng nhác và sự tác ý không đúng đường lối, hoài nghi và tham đắm, sự không lắng nghe chánh pháp và sự không chứng đạt.

Ở đây, vô minh, không hổ thẹn (tội lỗi), sự thất niệm, các pháp che lấp, sự bám chặt, việc tạo thành ‘tôi,’ sự không có đức tin, sự biếng nhác, hoài nghi, và sự không lắng nghe chánh pháp, đây là một hướng.

Tham ái, không ghê sợ (tội lỗi), sự không nhận biết rõ, các sự ràng buộc, sự chấp chặt, việc tạo thành ‘của tôi,’ sự khó dạy, sự tác ý không đúng đường lối, tham đắm, và sự không chứng đạt, đây là hướng thứ hai.

Mười thuật ngữ thứ nhất trong số mười cặp hai nên được thực hiện. Chúng giúp cho hiểu được ý nghĩa một cách tóm tắt. Mười thuật ngữ thứ nhì trong số tất cả các cặp hai là thuộc về phần đen ở phần đối nghịch, đây là hướng thứ hai.

Như thế là sự diễn giải về khổ của các pháp bất thiện, đây là Tập. Pháp trú ngụ là danh và sắc, đây là Khổ. Như thế, cái này là Tập và cái này là Khổ. Đây là hai Chân Lý: Khổ và Tập, là sự diễn giải thứ nhất thuộc phương pháp ‘*xoay vần với sự hoan hỷ*.’

Ở đây, phần thiện là gì? Chi tịnh và minh sát, minh và hạnh, niệm và sự nhận biết rõ, hổ thẹn (tội lỗi) và ghê sợ (tội lỗi), sự dứt bỏ việc tạo thành ‘tôi’ và sự dứt bỏ việc tạo thành ‘của tôi,’ chánh tinh tấn và sự tác ý đúng đường lối, chánh niệm và chánh định, tuệ và sự nhàm chán, sự chứng đạt và sự lắng nghe chánh pháp, hỷ tâm và sự thực hành đúng pháp và thuận pháp.

Ở đây, chi tịnh, minh, niệm, hổ thẹn (tội lỗi), sự dứt bỏ việc tạo thành ‘tôi,’ chánh tinh tấn, chánh niệm, tuệ, sự chứng đạt, và hỷ tâm, các pháp này là một hướng.

Minh sát, hạnh, sự nhận biết rõ, ghê sợ (tội lỗi), sự dứt bỏ việc tạo thành ‘của tôi,’ tác ý đúng đường lối, chánh định, sự nhàm chán, sự lắng nghe chánh pháp, và sự thực hành đúng pháp và thuận pháp, đây là hướng thứ hai. Như thế là bốn hướng của phương pháp ‘*xoay vần với sự hoan hỷ*’ ở nhóm thiện và ở nhóm bất thiện.

Tāsu yāni akusalapakkhassa paṭhamāni padāni akusalāni kusalehi pahānaṃ gacchanti, tāni kusalapakkhe dutiyehi padehi pahānaṃ gacchanti. Tesam pahānā rāgavirāgā cetovimutti, yāni akusalapakkhassa dutiyāni akusalapadāni pahānaṃ gacchanti, tāni kusalapakkhassa paṭhamehi padehi pahānaṃ gacchanti. Tesam pahānā avijjāviraṅgā paññāvimutti pariyosānaṃ. Imesaṃ tiṇṇaṃ nayānaṃ paṭhamo nayo sīhavikkīlito nāma.

5. Aṭṭha padāni cattāri ca kusalāni cattāri ca akusalāni, imāni aṭṭha padāni mūlapadāni, atthanayena¹ dutiyo tipukkhālo. So chahi dhammehi neti, kusalamūlāni ca neti, akusalāmūlāni ca. Iti imāni cha padāni purimakāni ca aṭṭha mūlapadāni imāni cuddasa padāni aṭṭhārasanaṃ mūlapadānaṃ. Tattha yo pacchimako nayo nandiyāvaṭṭo so catūhi dhammehi neti: avijjāya ca taṇhāya ca samathena ca vipassanāya ca. Ime cattāro dhammā, imāni aṭṭhārasa mūlapadāni tisu navesu niddiṭṭhāni.

Tattha yāni nava padāni kusalāni, tattha sabbaṃ kusalaṃ samosarati. Tesam ca navannaṃ padānaṃ² cattāri padāni sīhavikkīlitanaye tīni tipukkhale dve nandiyāvaṭṭe. Kusalassa³ pakkhā.⁴ Tattha yāni nava padāni kusalāni tattha sabbaṃ kusalaṃ yujjati. Tattha sīhavikkīlite naye cattāri padāni, tīni tipukkhale, dve nandiyāvaṭṭe. Imāni nava padāni kusalāni niddiṭṭhāni.

Tattha yāni nandiyāvaṭṭe naye cattāri padāni, tattha aṭṭhārasa mūlapadāni samosaranti. Yathā kathaṃ? Samatho ca alobho ca adoso ca asubhasaññā ca dukkhasaññā ca imāni kusalapakkhe pañca padāni samathaṃ bhajanti. Vipassanā ca amoho ca aniccasaññā ca anattasaññā ca, imāni cattāri padāni vipassanaṃ bhajanti. Imāni nava padāni kusalāni dvīsu padesu yojitāni.

Tattha akusalapakkhe navannaṃ akusalapadānaṃ⁵ yā ca taṇhā yo ca lobho yo ca doso yā ca subhasaññā yā ca sukhasaññā, imāni pañca padāni taṇhaṃ bhajanti. Yā ca avijjā yo ca moho yā ca niccasaññā yā ca attasaññā, imāni cattāri padāni avijjaṃ bhajanti. Etāni nava padāni akusalāni susaṅkhittāni. Iti tayo nayā ekaṃ nayaṃ na pavīṭṭhā. Evaṃ aṭṭhārasa mūlapadāni nandiyāvaṭṭanaye niddisitabbāni.

6. Kathaṃ aṭṭhārasa mūlapadāni tipukkhale naye yujjanti? Navannaṃ padānaṃ kusalānaṃ vipassanā ca amoho ca aniccasaññā ca anattasaññā ca, imāni cattāri padāni. Amoho (?) ca samatho ca alobho ca asubhasaññā ca, imāni cattāri padāni. Lobho ca doso ca, evaṃ imāni nava padāni tisu kusalesu yojetabbāni.

¹ aṭṭhā nayena - PTS.

² mūlānaṃ - Ma, PTS.

³ iccete kusalassa - Ma, PTS.

⁴ pakkho - PTS.

⁵ akusalāmūlapadānaṃ - Ma, PTS.

Trong số ấy, các thuật ngữ bất thiện thứ nhất thuộc nhóm bất thiện đi đến sự dứt bỏ bởi các (thuật ngữ) thiện, chúng đi đến sự dứt bỏ bởi các thuật ngữ thứ nhì ở nhóm thiện. Do sự dứt bỏ đối với chúng, có sự giải thoát của tâm do xa lìa luyến ái. Các thuật ngữ bất thiện thứ nhì thuộc nhóm bất thiện đi đến sự dứt bỏ, chúng đi đến sự dứt bỏ bởi các thuật ngữ thứ nhất thuộc nhóm thiện. Do sự dứt bỏ đối với chúng, có sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh là đoạn cuối. Trong số ba phương pháp này, phương pháp thứ nhất tên là ‘*sự tiêu khiển của các sự tử.*’

5. Tám thuật ngữ: bốn thiện và bốn bất thiện, tám thuật ngữ này là các thuật ngữ căn bản. Theo phương pháp về ý nghĩa, (phương pháp) thứ nhì là ‘*ba trình tự.*’ Nó hướng dẫn bằng sáu pháp, hướng dẫn các thiện căn và các bất thiện căn. Như thế, sáu thuật ngữ này và tám thuật ngữ căn bản trước đây, chúng là mười bốn thuật ngữ trong số mười tám thuật ngữ căn bản.¹ Ở đây, phương pháp cuối cùng, –‘*xoay vần với sự hoan hỷ,*’– hướng dẫn bằng bốn pháp: vô minh và tham ái, chỉ tịnh và minh sát. Bốn pháp này, mười tám thuật ngữ căn bản này, được diễn giải ở ba phương pháp.

Ở đây, chín thuật ngữ thiện là nơi tất cả thiện hội tụ lại. Và trong số chín thuật ngữ ấy, bốn thuật ngữ là ở ‘*sự tiêu khiển của các sự tử,*’ ba (thuật ngữ) là ở ‘*ba trình tự,*’ hai (thuật ngữ) là ở ‘*xoay vần với sự hoan hỷ,*’ chúng là nhóm thiện. (!) Ở đây, chín thuật ngữ thiện là nơi tất cả thiện được kết nối. Ở đây, bốn thuật ngữ là ở phương pháp ‘*sự tiêu khiển của các sự tử,*’ ba (thuật ngữ) là ở ‘*ba trình tự,*’ hai (thuật ngữ) là ở ‘*xoay vần với sự hoan hỷ.*’ Chín thuật ngữ thiện này đã được diễn giải.

Ở đây, bốn thuật ngữ ở phương pháp ‘*xoay vần với sự hoan hỷ*’ là nơi mười tám thuật ngữ căn bản hội tụ lại. Giống như thế nào? Chỉ tịnh, vô tham, vô sân, bất tịnh tưởng, và khổ não tưởng, năm thuật ngữ thuộc nhóm thiện này liên quan đến chỉ tịnh. Minh sát, vô si, vô thường tưởng, và vô ngã tưởng, bốn thuật ngữ này liên quan đến minh sát. Chín thuật ngữ thiện này được kết nối ở hai thuật ngữ.

Ở đây, trong số chín thuật ngữ bất thiện ở nhóm bất thiện, tham ái, tham, sân, tịnh tưởng, lạc tưởng, năm thuật ngữ này liên quan đến tham ái; vô minh, si, thường tưởng, ngã tưởng, bốn từ này liên quan đến vô minh. Chín thuật ngữ bất thiện này là khéo được tóm tắt. Như thế, ba phương pháp không đi vào một phương pháp. Như vậy, mười tám thuật ngữ căn bản đã được diễn giải ở phương pháp ‘*xoay vần với sự hoan hỷ.*’

6. Mười tám thuật ngữ căn bản được kết nối ở phương pháp ‘*ba trình tự*’ như thế nào? Trong số chín thuật ngữ thiện thì minh sát, vô si, vô thường tưởng, và vô ngã tưởng, bốn thuật ngữ này là vô si; (!) chỉ tịnh, vô tham, bất tịnh tưởng, (và khổ não tưởng,) bốn thuật ngữ này là (vô) tham và (vô) sân. Như vậy, chín thuật ngữ này có thể được kết hợp ở ba (căn) thiện.

¹ ‘Mười tám thuật ngữ căn bản’ được đề cập ở trang 7 (ND).

Tattha navannaṃ padānaṃ akusalānaṃ taṇhā ca lobho ca subhasaññā ca sukhasaññā ca, imāni cattāri padāni lobho akusalamūlānaṃ. Avijjā ca moho ca nicasaññā ca attasaññā ca ayaṃ moho, doso ayaṃ doso.¹ Ye ca imāni nava padāni tīsu akusalesu yojitāni. Evaṃ aṭṭhārasa mūlapadāni, kusalesu² ca yojetvā³ tipukkhalena nayena niddisitabbāni.

Kathaṃ aṭṭhārasa mūlapadāni sīhavikkīlīte naye yujjanti? Taṇhā ca subhasaññā ca, ayaṃ paṭhamo vipallāso. Lobho ca sukhasaññā ca, ayaṃ dutiyo vipallāso. Avijjā ca nicasaññā ca, ayaṃ tatiyo vipallāso. Moho ca attasaññā ca, ayaṃ catuttho vipallāso. Iti nava padāni akusalamūlāni catusu padesu yojitāni.

Tattha navannaṃ mūlapadānaṃ kusalānaṃ samatho ca asubhasaññā ca, idaṃ paṭhamaṃ satipaṭṭhānaṃ. Alobho ca dukkhasaññā ca, idaṃ dutiyaṃ satipaṭṭhānaṃ. Vipassanā ca aniccasaññā ca, idaṃ tatiyaṃ satipaṭṭhānaṃ. Amoho ca anattasaññā ca, idaṃ catutthaṃ satipaṭṭhānaṃ. Imāni aṭṭhārasa mūlapadāni sīhavikkīlītanayaṃ anupaviṭṭhāni.

Imesaṃ tiṇṇaṃ nayānaṃ yā bhūmi yo rāgo ca⁴ yo doso ca ekaṃ nayaṃ pavisati. Ekassa nayassa akusale vā dhamme kusale vā dhamme viññāte paṭipakkho⁵ anvesitabbo. Paṭipakkhe anvesitvā yo⁶ nayo niddisitabbo, tamhi naye niddiṭṭhe.⁷ Yathā ekamhi naye sabbe nayā pavitṭhā tathā⁸ niddisitabbā. Ekamhi ca naye aṭṭhārasa mūlapadāni pavitṭhāni, tamhi dhamme viññāte sabbe dhammā viññātā honti.

Imesaṃ tiṇṇaṃ nayānaṃ sīhavikkīlītanayassa cattāri phalāni pariyosānaṃ. Paṭhamāya disāya paṭhamaṃ phalaṃ, dutiyāya disāya dutiyaṃ phalaṃ, tatiyāya disāya tatiyaṃ phalaṃ, catutthāya disāya catutthaṃ phalaṃ.

Tipukkhalassa nayassa tīni vimokkhamukhāni pariyosānaṃ paṭhamāya disāya appaṇihitaṃ, dutiyāya disāya suññataṃ, tatiyāya disāya animittaṃ.

Nandiyāvaṭṭassa nayassa rāgavirāgā cetovimutti avijjāvirāgā ca paññāvimutti pariyosānaṃ. Paṭhamāya disāya rāgavirāgā cetovimutti, dutiyāya disāya avijjāvirāgā paññāvimutti.

Ime tayo nayā, imesaṃ tiṇṇaṃ nayānaṃ aṭṭhārasannaṃ mūlapadānaṃ ālokanā, ayaṃ vuccati disālocono⁹ nayo.

Āloketvāna jānāti ‘ayaṃ dhammo imaṃ dhammaṃ bhajati ’ti sammāyojanā. Kusalapakkhe akusalapakke ca. Ayaṃ nayo aṃkuso nāma. Ime pañca nayā.

¹ ayaṃ moho ayaṃ doso - Ma, PTS.

² kusalamūlesu - Ma, PTS.

³ yojitvā - PTS.

⁴ yā bhūmi ca yo rāgo ca - Ma;

yā bhūmi yo ca rāgo ca - PTS.

⁵ paṭipakkhe - PTS.

⁶ so - Ma, PTS.

⁷ niddiṭṭho - Ma, PTS.

⁸ na tathā - PTS.

⁹ disālokano - Ma, PTS.

Ở đây, trong số chín thuật ngữ bất thiện thì tham ái, tham, tịnh tướng, và lạc tướng, bốn thuật ngữ này là tham thuộc các bất thiện căn; vô minh, si, thường tướng, ngã tướng, đây là si, đây là sân. Chín thuật ngữ này được kết hợp ở ba bất thiện (căn). Như vậy, mười tám thuật ngữ căn bản sau khi được kết hợp ở các thiện (và các bất thiện căn), nên được diễn giải bằng phương pháp ‘*ba trình tự*.’

Mười tám thuật ngữ căn bản được kết nối ở phương pháp ‘*sự tiêu khiển của các sự tử*’ như thế nào? Tham ái và tịnh tướng, đây là sự trái khuấy thứ nhất. Tham và lạc tướng, đây là sự trái khuấy thứ nhì. Vô minh và thường tướng, đây là sự trái khuấy thứ ba. Si và ngã tướng, đây là sự trái khuấy thứ tư. Như thế, chín thuật ngữ có gốc rễ bất thiện được kết hợp ở bốn thuật ngữ.

Ở đây, trong số chín thuật ngữ căn bản thiện: chi tịnh và tướng bất tịnh, đây là sự thiết lập niệm thứ nhất; vô tham và khổ não tướng, đây là sự thiết lập niệm thứ nhì; minh sát và vô thường tướng, đây là sự thiết lập niệm thứ ba; vô si và vô ngã tướng, đây là sự thiết lập niệm thứ tư. Mười tám thuật ngữ căn bản này được đưa vào theo phương pháp ‘*sự tiêu khiển của các sự tử*.’

Đối với ba phương pháp này, thì lãnh vực, luyện ái, và sân hận đi vào một phương pháp. Đối với một phương pháp, khi pháp bất thiện hoặc pháp thiện được nhận biết, thì phần đối nghịch được tìm thấy. Sau khi tìm thấy các phần đối nghịch, phương pháp ấy (!) có thể được diễn giải. Khi phương pháp ấy được diễn giải, tất cả các phương pháp đã đi vào một phương pháp như thế nào thì nên được diễn giải như thế ấy. Và mười tám thuật ngữ căn bản đã đi vào một phương pháp, khi pháp ấy được nhận biết, tất cả các pháp là được nhận biết.

Trong số ba phương pháp này, phương pháp ‘*sự tiêu khiển của các sự tử*’ có bốn Quả vị là đoạn cuối: Hưởng thứ nhất có Quả vị thứ nhất, hưởng thứ nhì có Quả vị thứ nhì, hưởng thứ ba có Quả vị thứ ba, hưởng thứ tư có Quả vị thứ tư.

Phương pháp ‘*ba trình tự*’ có ba lối vào giải thoát là đoạn cuối: Hưởng thứ nhất có Vô nguyện, hưởng thứ nhì có Không tánh, hưởng thứ ba có Vô tướng.

Phương pháp ‘*xoay vần với sự hoan hỷ*’ có sự giải thoát của tâm do xa lìa luyện ái và sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh là đoạn cuối: Hưởng thứ nhất có sự giải thoát của tâm do xa lìa luyện ái, hưởng thứ nhì có sự giải thoát của tuệ do xa lìa vô minh.

Đây là ba phương pháp. Trong số ba phương pháp này, việc xem xét về mười tám thuật ngữ căn bản được gọi là phương pháp ‘*việc định hướng*.’

Sau khi xem xét, nhận biết (rằng): “*Pháp này liên quan đến pháp này,*” như thế là sự kết hợp đúng đắn ở nhóm thiện và ở nhóm bất thiện. Phương pháp này có tên ‘*cái móc câu*.’ Đây là năm phương pháp.

Tatthimā uddānagāthā:

- (1) “Taṇhā ca avijjāpi ca¹ - lobho doso tatheva moho ca,
cattāro ca vipallāsā - kilesabhūmi nava padāni.
- (2) Ye ca satipaṭṭhānā - samatho ca vipassanā kusalamūlā,
etaṃ sabbamaṃ kusalam - indriyabhūmi nava padāni.
- (3) Sabbamaṃ kusamaṃ² navahi padehi yujjati - ceva akusamaṃ,³
ete te mūlapadā - ubhato aṭṭhārasa padāni.
- (4) Taṇhā ceva avijjā ca - samatho ca vipassanā,
yo neti saccesu⁴ yogayutto - ayaṃ nayo nandiyāvaṭṭo.
- (5) Yo akusalesamūlehi⁵ - nayati kusalo kusalamūlehi,⁶
bhūtaṃ tathaṃ avitathaṃ - tipukkhalaṃ taṃ nayaṃ āhu.
- (6) Yo neti vipallāsehi - kilesa-indriyehi saddhamme,
etaṃ nayaṃ nayavidū - sīhavikkīlitaṃ āhu.⁷
- (7) Veyyākaraṇe vuttā⁸ - kusalatāhi akusalatāhi ca,
manasā⁹ ālokayati - ayaṃ nayo disālocanā¹⁰ nāma.
- (8) Oloketvā disālocanena¹¹ - ukkhipiya yaṃ samāneti,¹²
sabbe kusalākusale¹³ - ayaṃ nayo aṃkuso nāma.

Nayasamuṭṭhānaṃ.

**Peṭakopadesa Mahākaccāyanassa therassa
suttavibhaṅgassa¹⁴ dassanaṃ samattaṃ.**

¹ avijjā ca - PTS.

² sabbakusamaṃ - Ma, PTS.

³ navahi ceva akusamaṃ - Ma, PTS.

⁴ sabbesu - Ma, PTS.

⁵ yaṃ kusalamūlehi - Ma, PTS.

⁶ kusala-akusalamūlehi - Ma, PTS.

⁷ So neti vipallāsehi, kilesa-indriyehi ca,
dhamme taṃ nayaṃ vinayamāhu, sīhavikkīlitaṃ nāma - Ma;
So neti vipallāsehi - kilesā indriyehi ca,
dhamme taṃ nayaṃ vinayaṃ āhu - sīhavikkīlitaṃ nāma - PTS.

⁸ vutte - Ma, PTS.

⁹ tayo - Ma, PTS.

¹⁰ disālocano - Ma; disālokano - PTS.

¹¹ disālokanena - PTS.

¹² udakkhi viya yo samāneti - PTS.

¹³ akusalāni sabbe kusale - PTS.

¹⁴ suttavebhaṅgissa - PTS.

Ở đây, đây là các câu kệ tóm lược:

(1) *Tham ái và luân cả vô minh, tham, sân, và tương tự như thế là si, và bốn sự trái khuấy; chín thuật ngữ (này) là lãnh địa của ô nhiễm.*

(2) *(Bốn) sự thiết lập niệm, chỉ tịnh và minh sát, (ba) thiện căn, toàn bộ điều này là thiện, chín thuật ngữ (này) là lãnh địa của các quyên.*

(3) *Tất cả thiện được kết nối với chín thuật ngữ, và bất thiện nữa. Các thuật ngữ căn bản này nọ, cả hai là mười tám thuật ngữ.*

(4) *Tham ái và vô minh, chỉ tịnh và minh sát, (phương pháp) –được kết nối với sự gắn bó– dẫn dắt vào bốn Chân Lý là phương pháp ‘xoay vần với sự hoan hỷ.’*

(5) *(Phương pháp) dẫn dắt các pháp bất thiện bằng các bất thiện căn và các pháp thiện bằng các thiện căn (!) theo thực thể, đúng theo (thực thể), không xa lìa (thực thể), các vị đã gọi phương pháp ấy là ‘ba trình tự.’*

(6) *(Phương pháp) dẫn dắt các ô nhiễm do những điều trái khuấy và các diệu pháp do các quyên, các bậc biết rõ phương pháp đã gọi phương pháp ấy là ‘sự tiêu khiển của các sư tử.’*

(7) *(Phương pháp) –được đề cập ở phần giải thích với các trạng thái thiện và với các trạng thái bất thiện– dùng tâm xem xét (các pháp ấy) có tên là ‘việc định hướng.’*

(8) *Sau khi xem xét tất cả các pháp thiện và bất thiện bằng việc định hướng, rồi lấy ra và gom chung lại; phương pháp này gọi là ‘cái móc câu.’*

Nguồn phát khởi các phương pháp.

Quan điểm Phân Tích Kinh của Trưởng Lão Mahākaccāyana ở tác phẩm Peṭakopadesa đã được đầy đủ.

Yāni catukkāni akusalāni kusalāni ca sīhavikkīḷite naye niddiṭṭhāni, tikāni kusalāni ca akusalāni ca tipukkhale naye niddiṭṭhāni, dukāni kusalāni ca akusalāni ca nandiyāvaṭṭe naye niddiṭṭhāni, yesu dvīsu dhammesu kusalesu (?) so attho tikesu vibhajjamaṇassa bhavabhūmi. Atha ca sabbo ca attho tīhi byañjanehi niddisati. Tattakāni vuccati. Yo attho catūhi padehi atṭhavāsibhāgehi natthi bhūmi niddisituṃ. Avacarantova catūhi padehi niddisati. Iti yaṃ yathā, niddiṭṭhassa avikosānā. (?) Idaṃ pamāṇaṃ.

Yathā sabbe samādhayo¹ tīsu samādhīsu pariyesitabbā: savitakkasavicāre avitakkavicāramatte avitakkaavicāre, idaṃ pamāṇaṃ. Natthi catuttho samādhi.

Tathā tisso paññā: cintāmayī sutamayī bhāvanāmayī, sabbāsu paññāsu niddisanti.² Natthi catutthī³ paññā, na cintāmayī na sutamayī na bhāvanāmayī paññā. Nāssa natthi⁴ imesaṃ dhammānaṃ yā avikkhepanā, idaṃ vuccati pamāṇaṃ ”ti.

**Therassa Mahākaccāyanassa Jambuvanavāsino
Peṭakopadeso samatto.**

Peṭakopadeso niṭṭhito.

--ooOoo--

¹ samādhiyo - PTS.

² niddisati - Ma, PTS.

³ catutthā - PTS.

⁴ paññā nāssa atthi - Ma; paññā n’assa atthi - PTS.

Các nhóm bốn về bất thiện và thiện được diễn giải ở phương pháp ‘sự tiêu khiển của các sự từ,’ các nhóm ba về thiện và bất thiện được diễn giải ở phương pháp ‘ba trình tự,’ các nhóm hai về thiện và bất thiện được diễn giải ở phương pháp ‘xoay vần với sự hoan hỷ,’ ý nghĩa ở hai pháp thiện được phân tích ở nhóm ba là lãnh vực của hiện hữu. (?) Và toàn bộ ý nghĩa diễn giải nhờ vào ba văn tự. (?) Chừng ấy được nói đến. (!) Ý nghĩa với bốn thuật ngữ, với hai mươi tám phần thì không có lãnh vực để diễn giải. Chính người thông qua (điều ấy) diễn giải với bốn thuật ngữ. (?) Như thế, việc không bác bỏ đối với điều nào như đã được diễn giải, đây là sự đo lường.

Giống như tất cả định có thể được tìm cầu ở ba loại định: ở (định) có tâm có tứ, ở (định) không có tâm chỉ có tứ, ở (định) không có tâm không có tứ; đây là sự đo lường. Không có định thứ tư.

Cũng vậy, có ba tuệ: (tuệ) tư, (tuệ) văn, (tuệ) tu (được) diễn giải ở tất cả các tuệ. Không có tuệ thứ tư, (không có) tuệ không có tư, không có văn, không có tu. Không thể là không có (tuệ). (!) Sự không loại bỏ đối với các pháp này được gọi là sự đo lường.

**Tác phẩm Peṭakopadesa của Trưởng Lão Mahākaccāyana
trú tại Jambuvana đã được đầy đủ.**

Tác phẩm Peṭakopadesa được hoàn tất.

--ooOoo--

Suttantapiṭake Khuddakanikāye
PEṬAKOPADESAPĀḲI - TAM TẠNG CHỈ NAM

PHÂN PHỤ CHÚ

TRANG 9:

- **Chín thể loại của Giáo Pháp:** Ở tài liệu *Saddhammasaṅgaha - Diệu Pháp Yếu Lược* có lời giải thích chi tiết về chín thể loại này như sau: “Thế nào là có chín phần khi nói về Thế (*aṅga*)? Bởi vì toàn bộ gồm có chín hình thức khác biệt, đó là *sutta*, *geyya*, *veyyākaraṇa*, *gāthā*, *udāna*, *itivuttaka*, *jātaka*, *abbhūtaḍḍhamma*, *vedalla*. Trong trường hợp này, *Ubhatovibhaṅga*, *Niddesa*, *Khandhaka*, *Parivāra*, các bài kinh *Maṅgalasutta*, *Ratanasutta*, *Nalakasutta*, *Tuvaṭakasutta* trong *Suttanipāta - Kinh Tập*, và các lời dạy của đấng Như Lai có tựa đề là Kinh (*suttaṃ*) thì được xếp vào thể *SUTTA*. Các bài Kinh có xen các bài kệ vào được biết là thể *GEYYA*; đặc biệt toàn bộ *Thiên Có Kệ (Sagāthāvagga)* trong *Kinh Tương Ưng Bộ* là thể *GEYYA*. Toàn bộ *Tạng Vi Diệu Pháp*, các bài kinh không có xen các bài kệ, và các lời dạy khác của đức Phật không thuộc tám loại trên được xếp vào thể *VEYYĀKARAṆA*. *Kinh Pháp Cú*, *Trường Lão Tăng Kệ*, *Trường Lão Ni Kệ*, các bài có tên là kinh nhưng chỉ là kệ trong *Suttanipāta - Kinh Tập* thì được xếp vào thể *GĀTHĀ*. Tám mươi hai bài kinh liên quan đến các bài kệ do tuệ giác hoan hỷ được xếp vào thể *UDĀNA*. Một trăm mười hai bài kinh được giới thiệu bằng: “*Vuttaṃ h’ etaṃ Bhagavatā ti*” (Đức Thế Tôn thuyết về điều ấy như vậy) thì được xếp vào thể *ITIVUTTAKA*. Năm trăm năm mươi bài kinh Bốn Sanh bắt đầu bằng Bốn Sanh *Apannaka* được xếp vào thể *JĀTAKA*. Tất cả các bài kinh liên quan đến pháp kỳ diệu phi thường và được giới thiệu như sau: “*Này các tỳ khưu, có bốn pháp kỳ diệu phi thường ở Ānanda,*” được xếp vào thể *ABBHŪTADHAMMA*. Tất cả các bài kinh được hỏi và được liên tục ghi nhận trong sự hiểu biết và hoan hỷ như các bài kinh *Cullavedalla*, *Mahāvedalla*, *Sammādiṭṭhi*, *Sakkapañhā*, *Saṅkhāra-bhājanīya*, *Mahāpunṇama*, v.v...được xếp vào thể *VEDALLA*. Như thế khi đề cập đến Thế thì có chín phần” (*Saddhammasaṅgaha - Diệu Pháp Yếu Lược*, Chương I, câu 28).

TRANG 11:

- **Năm dấu hiệu báo trước ở các vị Thiên nhân:** “*Này các tỳ khưu, khi vị Thiên nhân có hiện tượng lìa đời khỏi tập thể chư Thiên, có năm dấu hiệu báo trước xuất hiện cho vị ấy: các tràng hoa bị héo úa, các y phục bị ô uế, mồ hôi xuất ra từ hai nách, màu sắc xấu hiện ra ở cơ thể, vị Thiên nhân không*

thích thú ở chỗ ngồi chư Thiên của mình” (*Phật Thuyết Như Vậy*, Nhóm Ba Pháp, Phẩm Thứ Tư, Kinh Dấu Hiệu Báo Trước, TTPV tập 28, trang 425).

TRANG 43, 223:

Ba hạng Thánh Nhập Lưu: (*Pug. 16*)

- **Nhất Chủng** (*ekabijī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của ba sự ràng buộc, trở thành bậc Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa, đã được chắc chắn, có sự hoàn toàn giác ngộ là đích đến. Vị ấy sanh lại làm người chỉ một lần rồi thực hiện việc chấm dứt khổ đau.

- **Gia Gia** (*kolaṃkolo*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của ba sự ràng buộc, trở thành bậc Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa, đã được chắc chắn, có sự hoàn toàn giác ngộ là đích đến. Vị ấy còn trải qua, còn luân hồi qua hai hoặc ba gia tộc (hai ba kiếp sống) rồi mới thực hiện việc chấm dứt khổ đau.

- **Tối Đa Bảy Lần** (*sattakkhattuparamo*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của ba sự ràng buộc, trở thành bậc Nhập Lưu, có pháp không bị thối đọa, đã được chắc chắn, có sự hoàn toàn giác ngộ là đích đến. Vị ấy còn trải qua, còn luân hồi bảy lần ở cõi Trời và cõi người rồi mới thực hiện việc chấm dứt khổ đau.

TRANG 43:

Năm hạng Thánh Bất Lai: (*Pug. 16*)

- **Trung Gian Bát-Niết-bàn** (*antarāparinibbāyī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, trở thành hạng hóa sanh, ở đó có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy. Vị ấy làm sanh khởi Thánh Đạo vào nửa giai đoạn đầu của tuổi thọ với việc dứt bỏ các sự ràng buộc thuộc thượng phần.

- **Tôn Hại Bát-Niết-bàn** (*upahaccapaṭinibbāyī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, trở thành hạng hóa sanh, ở đó có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy. Vị ấy làm sanh khởi Thánh Đạo vào nửa giai đoạn sau của tuổi thọ hay lúc gần chấm dứt kiếp sống với việc dứt bỏ các sự ràng buộc thuộc thượng phần.

- **Vô Hành Bát-Niết-bàn** (*asaṅkhāraparinibbāyī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, trở thành hạng hóa sanh, ở đó có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy. Vị ấy làm sanh khởi Thánh Đạo không phải ra sức nhiều, không mệt nhọc, không khó khăn với việc dứt bỏ các sự ràng buộc thuộc thượng phần.

- **Hữu Hành Bát-Niết-bàn** (*sasaṅkhāraparinibbāyī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, trở thành hạng hóa sanh, ở đó có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy. Vị ấy làm sanh khởi Thánh Đạo sau khi phải ra sức nhiều, có sự mệt nhọc, có sự cực khổ, có sự khó khăn với việc dứt bỏ các sự ràng buộc thuộc thượng phần.

- **Thượng Lưu Sắc Cứu Kỉnh** (*uddhamsoṭo akanitthagāmī*): Hạng người, do sự cạn kiệt hoàn toàn của năm sự ràng buộc thuộc hạ phần, trở thành hạng hóa sanh, ở đó có sự viên tịch Niết Bàn, có pháp không quay trở lại từ thế giới ấy. Vị ấy tuần tự tái sanh ở năm cõi Tịnh Cư đến cõi sau cùng là Sắc

Cứu Kính thì làm sanh khởi Thánh Đạo với việc dứt bỏ các sự ràng buộc thuộc thượng phần.

TRANG 69, 89, 277, 321:

- **Vị tri quyền** (*anaññātaññassāmīndriya* = khả năng về “Tôi sẽ biết điều chưa được biết”) tức là trí tuệ đưa đến việc thấy được Niết Bàn lần đầu tiên của đạo Nhập Lưu (ND).

- **Đĩ tri quyền** (*aññīndriya* = khả năng về điều đã được biết) tức là trí tuệ biết được Niết Bàn các lần sau từ quả Nhập Lưu cho đến đạo A-la-hán (ND).

- **Cụ tri quyền** (*aññātāvīndriya* = khả năng có điều đã được biết) tức là trí tuệ giác ngộ hoàn toàn của quả A-la-hán (ND).

TRANG 131, 273, 277:

- **Phúc hành, phi phúc hành, bất động hành**: Phúc hành là hành vi tạo tác thiện có quả đưa đi tái sanh ở cõi người, các cõi Trời dục giới và sắc giới. Phi phúc hành là hành vi tạo tác bất thiện có quả đưa đi tái sanh ở bốn cõi khổ. Bất động hành là hành vi tạo tác thiện có quả đưa đi tái sanh ở vô sắc giới (ND).

--ooOoo--

MỘT SỐ TỪ ĐƯỢC ĐÁNH VẦN KHÁC NHAU

Các từ có sự khác biệt về cách đánh vần đã được phát hiện sau khi so sánh 3 văn bản *Pāli* của Sri Lanka (BJTS), Miến Điện (Ma), và Pali Text Society (PTS) với nhau. Các từ ở trước dấu gạch chéo / là của BJTS và của văn bản không được liệt kê ở sau dấu gạch chéo. Các từ ở sau dấu gạch chéo / là của văn bản được viết tắt ở trong dấu ngoặc đơn ().

Vd:

- appaṭikūlasaññā / appaṭikūlasaññī (Ma, PTS) sẽ được hiểu là: appaṭikūlasaññā (BJTS)/ appaṭikūlasaññī (Ma, PTS).
- appaṭinissaja / appaṭinissajja (Ma) sẽ được hiểu là: appaṭinissaja (BJTS, PTS)/ appaṭinissajja (Ma).
- āyūhati / āyuhati (PTS) sẽ được hiểu là: āyūhati (BJTS, Ma)/ āyuhati (PTS).

appaṭikūlasaññā / appaṭikūlasaññī (Ma, PTS)
appaṭinissaja / appaṭinissajja (Ma)
asati / assati (Ma)
asaddhammasavaṇaṃ / asaddhammassavaṇaṃ (Ma)
āyūhati / āyuhati (PTS)
āyūhanā / āyuhanā (PTS)
āvattaṅga / āvattaṅga (PTS)
āvīkaroti / āvīkaroti (Ma, PTS)
iriyati / iriyati (Ma, PTS)

kabaḷiṅkāra / kabaḷikāra (Ma, PTS)
kammaniyatā / kammaniyatā (PTS)
khantī / khanti (PTS)
catusu / catūsu (Ma, PTS)
cariyati / cariyati (Ma, PTS)
cīyati / ciyati (PTS)
jahāti / jahati (PTS)
thīnamiddhaṃ / thinamiddhaṃ (Ma)
thīnaṃ / thinaṃ (Ma)
dhātusu / dhātūsu (Ma, PTS)
nandi / nandī (Ma, PTS)
nīyati / niyyati (PTS)
paññapeti / paññāpeti (PTS)
paññakkhandho / paññakkhandho (PTS)
paṭhavī / pathavī (Ma, PTS)
viriya / vīriya (Ma)
vissajjanaṃ / visajjanaṃ (Ma)
vissajjeti / visajjeti (Ma)
vedanākkhandhe / vedanakkhandhe (PTS)
vyatta / byatta (Ma, PTS)
vyādhi / byādhi (Ma, PTS)
vyāpāda / byāpāda (Ma, PTS)
samāropaṇo / samāropano (Ma, PTS)
sammutṭhasati / sammutṭhassati (Ma, PTS)
sīhavikkīḷita / sīhavikīḷita (PTS)
suriya / sūriya (Ma, PTS)
sekha / sekkha (Ma, PTS)

--ooOoo--

Suttantapīṭake Khuddakanikāye
PEṬAKOPADESAPĀḶI - TAM TẠNG CHỈ NAM

GĀTHĀDIPĀDASŪCI – THƯ MỤC CÂU KỆ PĀḶI

	Trang		Trang
A		U	
Acaritvā brahmacariyaṃ	10	Ugghaṭṭitamhi tamhi	142
Aññathābhāvī bhavasatto loko	36	Ucchinnabhavataṇhassa	20
Atthaṅgataṣṣa na pamāṇamatthi	16	Uddhaṃ adho vippamutto	56
Anupādāya buddhavacanaṃ	84	Uddhaṃ adho sabbadhi	
Anto jaṭā bahi jaṭā	112	vippamutto	34
Appamādo amatapadanti	122,	Unnaḷānaṃ pamattānaṃ	124
	132		
Appahāya pañca verāni	64, 82	E	
Appaṃ vata jīvitaṃ idaṃ	14	Ekampi ce paṇamaduttḥacitto	86
Ayasāva malaṃ samuttḥitaṃ	12, 66	Ekamhi padaṭṭhāne pariyesati	122
Ayaṃ loko santāpajāto	36	Etampi chetvāna paribbajanti	268
Ayyikā me kālakatā	14	Etaṃ daḷhaṃ	
Avijjāya nivuto loko	18, 30	bandhanamāhu dhīrā	34
Avītarāgo kāmesu	94	Etaṃ visesato ñatvā	134
Asandiddhaṃ ca bhaṇati	114	Evametaṃ yathābhūtaṃ	36, 282
Asubhānupassiṃ viharantaṃ	86, 96	Esānisamaṃso dhamme sucinne	228
		Esova maggo natthañño	14, 68, 78
Ā		O	
Ākaṅkhato te		Oloketvā disālocanena	328
naradammasārathi	94		
Ādānassa bhayaṃ ñatvā	62, 76	K	
Ārabhatha nikkhamatha	94	Kathaṃ su tarati oghaṃ	112
Āsā pihā ca abhinandanā ca	24, 30	Kammārānaṃ yathā ukkā	12, 18
		Kāmacchandaṃ upādāya	76
I		Kāmandhā jālasañchannā	32, 56
Idha socati pecca socati	10, 18		

K		D	
Kāmaṃ kāmayamānassa	60	Dadato puññaṃ pavaddhati	38
Kāmā hi citrā madhurā		Dadaṃ piyo hoti bhajanti naṃ	80
manoramā	62	Disālocanamāhaṃsu	06
Kāmesu gidhā pasutā		Dukkhaṃ diṭṭhi ca uppannaṃ	30
pamuṭṭhā	12	Desanā vicayo yutti	04
Kāmesu ve haññate			
sabbā mucceva	60	DH	
Kāmesu sattā kāmasaṅgasattā	14,	Dhammaṃ deseti jino	116
	68, 78	Dhammo have rakkhati	
Kāyena kusalaṃ kayirā	76, 78	dhammacāriṃ	58
Kāyena kusalaṃ kare	90, 96		
Kāyena saṃvaro sādhu	74, 78	N	
Kiñcāpi so kammaṃ		Na taṃ daḷhaṃ	
karoti pāpakaṃ	254	bandhanamāhu dhīrā	34
Kumbhūpamaṃ kāyamimaṃ		Natthi puttamaṃ pemaṃ	72, 74
viditvā	20, 30	Nandati puttehi puttimā	72
Kusalā vā akusalā vā	106	Navahi ca padehi kusalaṃ	06
Kenassu nivuto loko	108	Na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ	64, 76
		Nirutti adhippāyo ca	120
		Nelaṅgo setapacchādo	66, 76
C		P	
Cakkhuṃ sotaṃ ca		Paññā ceva sati ca	110
ghānaṃ ca	14, 18	Paññā hi seṭṭhā lokasmiṃ	68,
Cattāro ceva puggalā	56		88, 96
Catucakkaṃ navadvāraṃ	114	Paṭhamo nandiyāvaṭṭo	06
		Padamaṃ pañhā ca pucchā ca	108
CH		Pasannanetto sumukho	66
Chandā dosā bhayā mohā	84	Purimānaṃ apakaḍḍhaṃ	104
Channamativassati	34, 252		
Chetvā naddhiṃ varattaṃ ca	114	PH	
		Phenaṇḍūpamaṃ rūpaṃ	76
T		M	
Taṇhā yassa purakkhatā	128	Maggānaṭṭhaṅgiko seṭṭho	74
Taṇhā ca avijjāpi ca	06,	Manena kusalaṃ kayirā	92, 96
	328	Manopubbaṅgamā dhammā	32,
Taṇhā ceva avijjā ca	328		204, 208
Tassa ce kāmayānassa	12	Mamāyite passatha phandamāne	10
Tassa nibbutassa bhikkhuno	36		
Tulamatuḷaṃ ca sambhavaṃ	90		
Te jhāyino sātatikā	134		

Y		V	
Yathāpi kumbhakārassa	10	Vācānurakkhī manasā susaṃvuto	92
Yamekarattiṃ paṭhamañ	10, 18	Vitakkapamathitassa jantuno	80
Yametaṃ pañhaṃ apucchi	110	Vitakkena pamathito	96
Yamhi na māyā vasatī		Vuttamhi ekadhamme	118
na māno	14, 18	Veyyākaṇe vuttā	328
Yassa kāyagatāsati	56	Vevacanehi anekehi	126
Yassa saddhā tathāgate	92, 96	Vevacano ca paññatti	04
Yassa selūpamaṃ cittaṃ	34		
Yassindriyāni samathaṃ gatāni	64	S	
Yassindriyāni subhāvitāni	70	Saṅkappehi pareto so	12
Yaṃ ca kāmasukhaṃ loke	74, 78	Saṅghe pasādo yassatthi	92
Yaṃ nissitassa calitaṃ	30	Sace ca pāpakaṃ kammaṃ	58
Yaṃ pattamaṃ yaṃ ca pattabbaṃ	72	Sacepi dasa pajjote	104
Yaṃ pattamaṃ ye ubho ante	78	Sace bhāyatha dukkhassa	58, 76
Yāni karoti puriso	62,	Saṭṭhivassasahassāni	66, 76
	70, 76	Sataṃ āsi ayosaṅkū	12, 18
Yāni sotāni lokasmiṃ	24, 110	Sataṃ ceva sahasānaṃ	84, 96
Ye evaṃ paṭipajjanti	70	Sati kāyagatā upaṭṭhitā	22
Ye keci bhūtā bhavissanti	72	Satimato sadā bhaddaṃ	94, 96
Ye keci sokā paridevitā vā	20	Sattiyā viya omaṭṭho	64, 76
Ye ca saṅkhātadhammā se	110	Saddhā ve nandikā ārādhiko	92
Ye ca satipaṭṭhānā samatho ca	328	Sabbapāpassa akaraṇaṃ	72, 78
Ye dhammā hetuppabhavā	16, 18	Sabbaṃ kusalaṃ	
Yesamaṃ ca susamāradhā	120	navahi padehi yujjati	328
Yo akusalesamūlehi	328	Sabbe dhammā anattāti	58, 68, 76
Yo kāme parivajjeti	60	Sabbe sattā marissanti	14, 18
Yogassa kālaṃ na nivattati yā ca	122	Sabbesaṃ hārānaṃ	116
Yo ce na vyathati patvā	114	Samatho ca vipassanā ca	06
Yo dukkhamaddakkihi		Sayaṃ katena kammena	26
yato nidānaṃ	22	Savanti sabbadhi sotā	108
Yo neti vipallāsehi	328	Sāmaṃ tena kuto rāja	10, 18
Yo pāṇamatipāteti	64, 82	Sīle patiṭṭhāya naro sapañño	58
		Sukhā virāgatā loke	66
R		Sukho vipāko puññānaṃ	62
Rūpaṃ vedayitaṃ saññā	70, 78	Sukho viveko tuṭṭhassa	66
		Suññato lokaṃ avekkhassu	60, 76
V		Supinena yathāpi saṅgataṃ	12, 18
Vacasā manasā ca kammunā ca	70	Subhāsitaṃ uttamamāhu santo	92
Vacasā manasā ceva	78	Socati puttehi puttimā	72

	S		H	
Soḷasa hārā nettī		04	Haññate sabbā mucceva	76
			--ooOoo--	

Suttantapiṭake Khuddakanikāye
PEṬAKOPADESAPĀḶI - TAM TẶNG CHỈ NAM

SAÑÑĀNĀMĀNUKKAMANIKĀ – THƯ MỤC DANH TỪ RIÊNG

	Trang		Trang
A		T	
Ajita	18, 24, 108, 110, 112	Timbaruka (paribbājaka)	22, 30
Anuññātakhamasuttaṃ	104	D	
		Dalhanemiyānakāra	24
Ā		Devānaminda	72
Ānanda	10, 34, 58, 116	N	
U		Nandiya Kappa	60
Udakappanasuttaṃ	10	B	
Upasīva	16	Bārāṇasī	06
		Bālisikopamasuttaṃ	64
K		M	
Kassapagotta	104	Mahānāma Sakka	32, 64, 212
Kāviyaṃ suttaṃ	68	Mogha (rāja)	60
G		S	
Gopālakūpamasuttaṃ	22	Sañcetaniyaṃ suttaṃ	24
C		Sāriputta	34, 104, 126
Cenaṃ	104		

--ooOoo--

Suttantapīṭake Khuddakanikāye
PEṬAKOPADESAPĀḶI - TAM TẶNG CHỈ NAM

VISESAPADĀNUKKAMAṆIKĀ – THƯ MỤC TỪ ĐẶC BIỆT

	Trang		Trang
A		A	
Akatasattā	284	Aṭṭhaṅgasammattāni	206
Akaraṇīyāni	74, 78	Aṭṭhaṅgiko maggo	70, 148, 150,
Akiriyaṃ	54		160, 162, 168, 200
Akusalakammaṭṭhā	46, 252	Aṭṭha micchattāni	52, 138, 262
Akusalapakkho	152, 158, 320	Aṭṭhavidhe suttasaṅkhepe	56
Akusalamūlaṃ	30, 52, 84, 126,	Aṭṭhārasa dhātuyo	130, 146, 240
	132, 154, 194, 286, 318	Aṭṭhārasa mūlapadāni	04,
Akusalā dhammā	98, 100,		06, 324, 326
	124, 252, 254, 272	Aṇḍagatā	274
Agatigamanāni	64	Atigaṇhanto	40
Agatiṃ	164, 312	Atiṇṇapubbaṃ	34
Aggāni	74	Atidhonacāriṇaṃ	12
Aṅkuso	06	Ativattati	84
Aṅguliyo	104	Atulaṃ	90
Ajjhattapasādo	210	Attavādūpādānaṃ	118, 124,
Ajjhattarato	90		150, 282, 310, 312
Ajjhattavatthuko	112	Attasaññā	06, 158,
Ajjhattasamyojanaṃ	194, 202		272, 284, 324, 326
Ajjhattaṃ yoniso manasikāro	02	Attasammāpaṇidhi	116
Ajjhattā taṇhā	202	Attānuditṭṭhiṃ	60
Aññathā	100, 102, 104, 280	Atthaṅgatassa	16, 18
Aññāṇanīrodho	296	Atthapaṭisaṃvedī	04
Aññāṇamūlapabhavā	24	Atthaputhuttena	08
Aññāṇaṃ	154, 256, 258	Atthānuparivatti	16, 108, 112
Aññātāvindriyaṃ	88	Adosādhiṭṭhānaṃ	80, 86
Aññīndriyaṃ	68, 88, 276, 320	Addhā	60, 102

A		A	
Adhiccasamuppannadiṭṭhi	54	Antojaṭā	112
Adhiṭṭhāno	198, 256, 264, 278, 284, 290, 296, 304	Andhakāratimisā	152, 156
Adhipāṭikaṅkhāti	260	Apakaḍḍhitabbo	98, 100
Adhippāyo	62, 122, 194	Apaṇṇakapasādanīyaṃ	68
Adhimatto	102	Apaṇṇakaṃ	62, 64
Adhimuttā	48	Aparipakkhitabbā	98
Adhisannaṭṭhehi	98	Apunabbhavāya	34, 222
Anattaṭṭho	178	Appaṭinissajja	34, 242
Anattasaññā	06, 158, 162, 164, 324, 326	Appamādā dhātu	138
Anapāyini	32, 206, 208	Appamādo	122, 124, 132, 214, 262
Anapekkhino	34, 36, 268	Appaṭikūlasaññī	244, 246, 248
Anabhilāpanaṃ	88	Appaṇihitaṃ	320, 326
Anamataggasaṃsāraṃ	84	Appassutena	164
Anānupassī	34	Appiya sampayogo	08, 12, 28
Anāvilalakkhaṇā	214	Abyāpajjabhūmiyaṃ	86
Aniccasaññā	06, 158, 162, 164, 284, 324, 326	Abyāpajjaṃ	66
Aniṭṭhavipākaṃ	246	Abyāpādavitakko	188, 200, 228
Anindriyasarīraṃ	130	Abbhācikkhanti	12
Animittaṃ	204, 320, 326	Abhijjhākāyagantho	272, 310, 312
Aniyato	44	Abhinandanā	24, 30
Anivesano	20	Abhiniviṭṭhā	52, 284
Anissaṭā	36, 38	Abhisandanākārena	138
Anuññātaṃ	32, 74, 104	Abhisamayo/ā	162, 170, 172
Anupaṭṭhitā	34, 242	Abhisambuddho	08
Anupādisesā nibbānadhātu	08, 16, 110, 144, 160, 174, 240, 282, 298	Abhimanthamānaṃ	02
Anupubbasaṃpattiyo	174	Abhimānikā	274
Anuppāde ñāṇaṃ	88	Abhisankharoti	84, 130
Anuminitabbaṃ	80	Abbhutṭhito	10
Anusayasamugghātaṃ	110, 276	Amamo	10, 14
Anusayitaṃ	36	Amohādhiṭṭhānaṃ	80, 88, 90
Anusayo	90, 204, 276, 278	Amoho	06, 52, 88, 90, 132, 158, 162, 164, 196, 210, 236, 238, 320, 324, 326
Anusotaḡāmī	38, 286, 288	Ayasā	12, 66, 76
Anekarūpaṃ	20	Ayoniso masasikāro	136, 140, 204, 266, 278, 284, 322
Anodhīso	50, 104	Ayosaṅkū	18
Anotāretvā	104	Arahattaṃ	42, 70, 88, 230

A		A	
Arahattadhammā	238, 286	Asekhabhāgiyaṃ	32, 34, 38
Ariyakantaṃ	92, 216	Asekhabhūmi	38, 242, 298
Ariyadhammā/ānaṃ	98, 100, 234	Assutapubbā	02
Ariyadhammesu	08, 86, 100, 168, 310	Ahaṃkāro/e	118, 132, 202, 270, 322
Ariyapuggalā	224, 274	Aṃkuso	326, 328
Ariyamaggadhammā	98		
Ariyavohāro	296	Ā	
Ariyasaccāni	06, 16, 68, 148, 164, 218, 230, 232, 286, 296	Ācayagāmī	140
Ariyassa sīlassa	24	Ājīvakā	54
Ariyaṃ dhammavinayaṃ	308	Ātāpī/iyo	58, 72
Alamariyañāṇadassanaṃ	04	Ādānassa	62, 76
Avadāniyā	12	Ādīnavā	190
Avijjaṇḍakosassa	90	Ādīnavānupassanā	16, 214, 298
Avijjā	150, 154	Ādhipateyyabhūmiṃ	50
Avijjāgato	52	Ānantariyasamannāgato	104
Avijjāya khettaṃ	142	Ānantariyaṃ samādhiṃ	54
Avinipātadhammo	70, 168, 170, 172	Āyatanattho	148
Avipakkavipākasamūhata	140	Āyasaṃ	34
Aviparītadassanaṃ	88	Āraddhavīriyaṃ	86, 304
Aviparītadhammadesanaṃ	02	Ārambhadhātu	50
Avippaṭisārī	80, 216, 234	Ārammaṇaṃ	02, 04, 140, 182, 204, 212, 230, 272, 274, 276
Avippaṭisāro	58, 158, 166, 212, 220, 226, 242	Ālokasabhāgāni	08
Avisesabhāgiyaṃ	48	Āvaṭṭo	04, 122, 240, 254, 270, 280, 282, 288, 294, 300
Avihimsā vitakko	180, 200, 228, 320	Āvaṭṭo hāro	124, 196, 202, 208, 218, 224, 234, 264, 276
Aveccappasādā/ena/ehi/esu	54, 96, 128, 214, 216	Āvī	58
Asaṅkhataḍḍassanāya	100	Āsajja	34, 94, 242
Asaññisamāpattiṃ	140	Āsattiṃ	10
Asampajaññaṃ	90, 184, 322	Āsavakkhaya	50
Asaṃhāriyapaññattiyā	288	Āsavā (satta)	100
Asmimānaṃ	54	Āsāṭikaṃ	22
Assādānupassino	16		
Assādo	32, 60, 64, 86, 90, 186, 192	I	
Asubhasaññā	134, 162, 164, 326	Itivuttakaṃ	08
		Itthattāya	88, 292
		Iddhipāṭihirena	104

D		D	
Dānamayikaṃ	80	Domanassaṃ	08, 12, 82, 152
Dānūpapattiyo	10, 18	Doso akusalamūlaṃ	154, 194, 318
Dārujaṃ	34	Dvādasa vipallāsā	156
Diṭṭhadhammasukhavihāro/aṃ	242, 248	Dvādasāyatanāni	148
Diṭṭhacaritā	308, 310	Dve dhammā	160
Diṭṭhirāgo	100, 136, 270	Dve bhesajjāni	160
Diṭṭhekaṭṭhānaṃ	50, 286	Dve'mā bhikkhave vimuttiyo	14, 20
Dibbena vihārena	178	Dve mūlakilesā	152, 154
Disālokano	316	Dve rogā sattānaṃ	160
Disālocano	06, 326	DH	
Disāvilokanā	314	Dhatā	38
Dukkatakammakārī	82	Dhammakāyo	250
Dukkhaṭṭho	178	Dhammakusalo	120
Dukkhadukkhatā	318	Dhammakhettaṃ	128
Dukkhadukkhatālakkaṇaṃ	08, 106	Dhammacakkaṃ	08
Dukkhanirodhagāminī paṭipadā	06, 114, 132, 168	Dhammacariyā	60, 76
Dukkhaveḍāniyena	64	Dhammacārī	58, 228
Dukkhasaññā	06, 158, 162, 164, 326	Dhammadhātu	130, 146, 202, 208, 250, 264, 284, 288, 296, 304
Dukkhasamudayo	06, 14, 128, 168, 200	Dhammapaññatti	86
Dukkhaṃ	02, 06, 08	Dhammapadāni	70, 90
Duggahitaṃ	102	Dhammarāgena	292
Duccaritāni	10, 18, 52, 64	Dhammavicayasambojjhaṅgo	134, 158, 232
Duccintitacintī	82	Dhammavipassanā	158, 290
Duddasaṃ	74, 78	Dhammasaññā	146, 164, 284
Dubbhāsitaḥāsī	82	Dhammādhiṭṭhānaṃ/ena	32, 74, 118
Duvidho paṭiccasamuppādo	132	Dhammānudhammapaṭipatti	236, 322
Duve hetū	02	Dhammānupassanā	124, 136, 284
Dussīlo	64, 82, 180	Dhammānusārī	40, 54, 290
Desanā	02, 04, 98, 104, 116, 128, 206, 232, 238, 252, 256, 268, 276, 286, 296, 298, 316	Dhammāyatanāṃ	130, 202, 208, 250, 264, 284, 288
Desanādhippāyo	122	Dhammūpasaṃhitāṃ	22
Desanānurūpaṃ	102	Dhātu-attho	146
Desanā hāro	106, 196, 198, 204, 222, 248, 262, 294		

N	N		
Natthikadiṭṭhi	54	Nissayā	22, 26, 28
Nandiyāvaṭṭo	06, 324, 328	Nissitassa	26, 30
Nayavitthārena	32	Nekkhammadhātu	48, 228
Nayaṃ	70, 324, 326, 328	Nekkhammavitakko	180, 188,
Nāmarūpaṃ	22, 110, 120,		200, 228, 320
	130, 132, 140, 150,	Netti	04
	152, 208, 222, 274, 278	Neyyo	40, 42, 222, 316, 322
Nikkhattaṃ	84, 204		
Nigghosaṃ	12	P	
Niccasaññā	06, 158, 164, 326	Pakappitaṃ	36, 274, 276
Nijjhānakkhantiyā	214	Pakiṇṇakaniddeso	28
Niddeso	20, 28, 52,	Paggahanimittaṃ	320
	116, 218, 240,	Pajappitā	24
	268, 274, 298, 318	Pajjote	104
Nipako	58, 110, 112	Pañcakāmaguṇiko	114
Nibbānaninno	74	Pañcakkhandhā	18, 68, 78,
Nibbedhagāminī	68, 88		118, 146, 156, 172, 194,
Nibbedhabhāgiyaṃ/e	32, 34, 36,		214, 216, 218, 240, 250, 300, 308
	38, 42, 50, 56, 144, 232,	Pañcaṅgikaṃ	228, 230
	234, 236, 266, 268, 278, 282, 296	Pañca diṭṭhiyo	84, 168
Niyyānassa	04	Pañca nayā	04, 06, 326
Niyyānikalakkhaṇo	08	Pañca pubbanimittāni	10
Niruttikosallaṃ	120, 122	Pañca vimuttāyatanāni	26
Nirūpadhi	72	Pañcupādānakkhandhā	08,
Nirodhasamāpatti	174, 190		12, 70, 254
Nirodho	02, 08,	Paññatti	04, 82,
	14, 16, 20,		128, 134, 202, 218
	22, 24, 26, 70, 120,	Paññatti hāro	128, 256
	124, 136, 148, 168, 172,	Paññā	02, 24, 68,
	174, 196, 200, 202, 208, 222,		88, 96, 116, 128,
	224, 230, 234, 254, 270, 278, 300		134, 136, 138, 158,
Nivāraṇaṃ	24, 110, 154		164, 166, 214, 216, 218,
Niviṭṭhā	12		220, 226, 228, 232, 236, 238,
Nivuto	18, 30, 108, 110		242, 244, 292, 296, 320, 322, 330
Nissandato	80,	Paññākkhandho	24, 68, 150,
	84, 86, 88, 90		216, 228, 304, 320
Nissando	80, 82, 84,	Paññādhiṭṭhānaṃ	214, 314
	86, 88, 90, 102,	Paññābalaṃ	134, 218
	104, 130, 132, 162, 258	Paññābhāvanā	58, 112, 238

P	P
Paññāvimutti	14, 20, 24, 50, 88, 160, 166, 216, 230, 298, 324, 326
Paññāvēmattataṃ	56
Paññindriyaṃ	116, 128, 136, 166, 214, 218, 228, 230, 236, 294
Paññindriyena	54, 214
Paṭīccasamuppāde/esu	22, 128, 132, 144, 158, 208, 240
Paṭīpucchābyākaraṇīyo	108
Paṭībuddho	12
Paṭisandhinibbattanalakkhaṇo	08
Paṇitāsu gatisu	262
Paṭiṭṭhānaṭṭhena	140
Patirūpadesavāso	116, 166, 220, 236
Pattaṃ - pattaḃbaṃ	72
Padatṭhāno	04, 116, 222, 268, 276, 282, 288, 294, 300
Panuṇṇakodho	14
Pamattabandhanā	32
Pamuṭṭhā	12
Pamohanaṃ	14, 68
Parato ghoso/ena/assa	02, 04, 116, 292
Paramparapaccayo	102, 136
Paramparahetu	136
Paramparāya	98
Paravacanaṃ	32, 72
Parasattānaṃ	50
Parikkhāro	04, 198, 204, 210, 220, 226, 238, 240, 250, 256, 266, 270, 278, 284, 290, 296, 304
Paripākalakkhaṇā	08, 152
Paribbaje	64, 70
Parihānadhammo	42
Pariḷāho	12, 18, 282, 286, 318
Parikkhāro hāro	136, 142
Pariññā	146, 148, 160, 162, 182
Parinibbuto	08, 18
Pariyosānaṃ	102, 316, 320, 324, 326
Parivaḍḍhakā	28
Parivattano	04, 196, 234, 240, 270, 284, 294
Paretaṃ	36
Pallale	10
Pasannaṇetto	66, 68
Passaddhi	26, 116, 144, 166, 230, 236
Pāṇamatipāṭeti	64, 76, 82, 96
Pātubhāvalakkhaṇā	08, 106, 152
Pāpakāṃ	38, 58, 62, 254, 300, 304
Pāpakārī	10, 62
Pāpamittatā	266
Pāmojjapaññattiyā	296
Pāragato	286, 288, 290
Pāricchattako	60, 304
Pārimaṃ	74, 172
Pārisuddhiyo tisso	96
Piyavippayogo	08, 12, 28
Pīṭimano	60
Puggalapaññattiyā	198
Puggalaparopariyaṃ	104
Puññakiriyaṃ	80
Puttimā	72
Punabbhavo	20, 36, 84, 140, 274, 278
Pubbayogabhāgiye	56
Pubbayogasamannāgate	56
Pubbākoṭi	308
Pubbāparaso	98
Pubbekatapuññatā	166
Pubbenivāsaññaṃ	50
Purāṇakāya rājadhāniyā	62

P		BH	
Purisattho	226, 228	Bhasmacchanno	64
Puro	98	Bhāvañña	32
Pūtibhāvo	74	Bhāvanā	32, 70, 188, 238, 240, 276
Ponobhaviḱā	138, 140, 274	Bhāvanāpahātabbāni	54
		Bhāvanābhāgiyaṃ	44, 50,
			52, 54, 104
PH		Bhāvanāya bhūmi	100
Phassapareto	36, 282	Bhiyyo	80, 84, 214
Phassāyatanikā - nirayā	66	Bhūtarataṃ	36
Phassāyatanesu	22	Bhūtā	72, 78, 274
Pheṇapiṇḍo	68		
		M	
B		Makkaṭopamatāya	142
Babbajaṃ	34	Maggo	02, 08, 14, 16, 18, 20,
Baladhātu	48		22, 24, 26, 58, 68, 70,
Bahi jaṭā	112		78, 116, 120, 124, 148, 150,
Bahusito	52		160, 162, 168, 172, 200, 202,
Bahussutā	38, 292		208, 218, 222, 224, 226, 230,
Bālalakkaṇāni	82		232, 234, 270, 278, 290, 298, 300
Bāvisati indriyāni	132	Maṇikuṇḍalesu	34, 266, 270
Bāhiravattuko	112	Mattaññutā	86
Bāhusaccena	224	Madhurā	62, 64, 76
Buddhānussati	134, 212	Manāpapaññattiṃ	128
Bubbuḷo	68	Manussagāho	74
Byañjanaputhuttena	08	Manokammādhiṭṭhānaṃ	80, 92
Byākaraṇaṃ/e/ena	14, 16, 18,	Manojavā	206, 208
	26, 28, 34, 62, 128	Manoramā	62, 208
Brahā	66, 68, 76	Manosucaritaṃ	74, 214
Brahmacariyaphalāni	70	Manoduccaritāni	52
Brahmacariyaṃ	10, 18, 36,	Manopubbaṅgamā	32, 56,
	38, 70, 72, 78, 88, 280, 292		204, 206, 208, 210
Brahmacariyesanāya	294	Manoviññāṇadhātu	146,
			208, 218, 240
BH		Mamaṃkāro/assa	118, 132,
Bhavataṇhā/āya	20, 28, 154,		268, 270, 284, 322
	160, 194, 200, 308	Mamāyite	10
Bhavanetti	24	Maraṇaṃ	152
Bhavarāgo/assa	54, 118, 132,	Mahāpadese	100, 102, 116
	136, 270, 276, 280	Mahāpurisassa	62
Bhavasatto	36		

M		L	
Mahāsamaṇo	16	Lakkhaṇaniddeso	08
Mātāpitūsambhūtaṃ	242	Lakkhaṇo	04, 206, 224, 234, 238, 248, 254, 270, 276, 300
Micchattaniyato	44, 46	Lakkhaṇo hāro	118, 120, 194, 200, 216, 224, 262, 270, 282, 288
Micchattāni	30, 52, 138, 262	Lābhālābha-aṭṭhakesu	62
Middhaṃ	176, 198, 200	Lālappanalakkhaṇo	08
Mudindriyo/ā	40, 42, 222, 290, 310	Lokikaṃ	32, 116, 224, 298
Mudumajjhādhimattatāyapi	104	Lokikaṃ sīlaṃ	116
Mettāyati	86	Lokāmisā	14
Mettācetovimutti	86	Lokuttaraṃ	32, 64, 298
Moho akusalamūlaṃ	154, 318	Lokuttaraṃ sīlaṃ	116
		Lobho akusalamūlaṃ	84, 154, 318
Y		V	
Yathānidittiṭṭhaṃ	84	Vacanaṭṭho	168, 170, 176, 226, 228
Yathābhūtaṃ	36, 46, 48, 50, 54, 56, 88, 102, 104, 106, 112, 116, 122, 128, 142, 152, 154, 158, 162, 164, 166, 214, 224, 228, 230, 232, 248, 252, 256, 282, 284, 286, 290	Vācākkammādhittiṭṭhānaṃ	92
Yutti hāro	116, 248	Vācāvattukaṃ	08
Yogāvacharo	150	Vādapathā	16, 34
Yoniso manasikāro	02, 166, 220, 266, 304, 322	Vāsanā/āya	34, 38, 40
		Vāsanābhāgiyaṃ	32, 34, 38, 40, 44, 52, 56, 104, 206, 296
R		Vikkhīṇo	20
Rakkhaṇabhabbo	42	Vigatasnehe	02
Rajaniyesu	34, 224	Vicayo	04, 108, 114, 116, 158, 194, 200, 222, 232, 238, 258, 252, 262, 268, 276, 282, 286, 294, 298
Rajākiṇṇaṃ	72	Vicaraṇaṃ	180
Raho	58	Vicāro	180, 182
Rāgacaritā	268	Vicikicchā	168, 170, 172, 176, 180, 198, 200, 202, 204, 286, 322
Rāgavirāgā	20, 24, 58, 86, 88, 160, 166, 216, 230, 298, 324, 326	Vicikicchitabbaṃ	98, 100
Rājāparādhikaṃ	82	Vicikicchitaṃ	54
Rūpaññutā	22	Vijjuppādā	264, 270, 296
Rūpadhātu	118, 146, 150, 220, 286, 294	Viññāṇaṭṭhiti	276, 278
Rūparāgo	54, 174, 270		
Rūpasañcetanā	146, 216, 278		
Rūpaṃ attato samanupassati	52, 54, 168, 222		

V		V	
Viññāṇanirodhā	142, 278	Vihimsāvitakko	318
Viññāṇabijaṃ	140, 142	Vitarāgabhūmi	172
Viññāṇaṃ	150	Vitarāgo	130, 194, 222, 224, 288, 290
Vitakko	102, 180, 182	Vimaṃsā	22, 106, 134, 158, 286
Vinibaddhānaṃ	46	Vimaṃsāsamādhī/inā	50, 184, 314, 316
Vinodanā	100	Vimaṃsitabbā	98
Vipañcitaññū	40, 42, 222, 316, 322	Vedanākkhandho/e/assa	130, 146, 156, 162, 194, 242
Vipariṇāmadukkhata	318	Vedanānupassanā	124
Vipariṇāmadukkhataya	28, 106	Vemattatā/aṃ/āya	102, 134, 136, 198, 204, 220, 236, 256, 270, 284, 296, 304
Viparītagāho	28	Veyyākaraṇaṃ	08, 58, 68, 116
Vipallāso/ā	06, 28, 30, 126, 138, 154, 156, 194, 212, 280, 282, 284, 310, 312, 326, 328	Verāni	64, 82, 300
Vipākakammaṃ	32	Vevacanaṃ	126, 134, 142, 196, 198, 202, 218, 226, 228
Vibhajjabyākaraṇīyo/īyaṃ	108, 126, 196, 208, 218, 224, 234	Vevacano hāro	126, 256, 284
Vibhatti	04, 196, 208, 218, 234, 250, 264, 288, 290	Vodānaṃ	48, 50, 110, 136, 184, 260
Vibhatti hāro	126, 202, 224, 234, 254, 282, 288	Voropeyya	82
Vibhavaṃ/ena	26, 36, 38, 278, 282		
Vimuttāyatanaṃ/āni	26, 292	S	
Vimuttiñāṇadassanaṃ	26, 166	Sakadāgāmi	172
Vimokkhamukhāni	50, 72, 320, 326	Sakavacanaṃ	32, 72
Viriyasamādhī	50, 184, 314	Sakkāyadiṭṭhiyā	54, 118, 222, 226
Viriyasambojjhaṅgo	232	Sakkāyanirodhagāminī	126, 294
Viriyindriyaṃ	116, 128, 136, 164, 224, 228, 232, 236	Sakkāyasamudaya-gāminī	46, 126
Viriyindriyādhiṭṭhānaṃ	80, 94	Saṅkhatalakkhaṇaṃ	106, 318
Virūparūpena	62, 64	Saṅkhārakkhandho	130, 146, 156, 198, 256
Vivaṭaṃ	34, 252, 254	Saṅkhārā	22, 130, 132, 138, 140, 142, 162, 168, 198, 226, 264, 274, 284
Vivādalakkhaṇo	156	Saṅgā	22
Vivicchā	18	Sacittapariyodapanāṃ	72, 120
Visattikaṃ	60	Saccānulomo ghoso	02
Visamalobho	114	Saccānusandhi/issa	02, 04
Visuddhiyā maggo	116		
Visesabhāgiyaṃ jhānaṃ	184, 192		

S		S	
Sajju	64	Samārūḷho	82
Saññāvipallāsaṃ	280	Samāropano	04, 142, 198, 220, 226, 236, 250, 256, 270, 278, 284, 290, 296, 306
Satidovārikena	110	Samāropano hāro	142, 144, 212
Satimato	94, 96	Samāhito	22, 60, 90, 116, 128, 228, 230, 232
Sativodānaṃ	56	Samudayo	02, 20
Satisampajañña	182	Samudānīto	28
Sattatiṃsa bodhipakkhikā dhammā	148	Samuddaparamā	72
Sattadhanāni	216	Samosaraṇaṃ	28, 90, 152, 158, 308
Satta bojjhaṅgā	148	Sampāyissati	08
Sattavīsa ākāre	56	Sambhavesino	274
Sattādhiṭṭhānaṃ	32, 72, 74, 118	Sammattaniyato	44, 46
Satthāro	74	Sammattāni	88, 206, 262, 300, 316
Satthusāsana-kārakā	70	Sammappadhānā	94, 96, 166, 232, 236, 314
Saddhammasavanaṃ	188, 296, 322	Sammāditṭhiyā uppādāya	02, 290
Saddhaṃ	86, 216	Sarāgo cetanā	130
Saddhānusārino	290, 308	Sallaviddho	12, 18
Saddhānusārī	40, 54, 290	Sassataṃ	54, 168, 220, 308
Saddhāparibhāvitāṃ	212, 218	Sahasaccābhisamayā	172
Santāpajāto	36, 38, 278, 280, 282, 284	Saḷāyatanāṃ	22, 24, 130, 132, 152, 222, 240
Sandassanā	02	Saṃkappanā	274
Sappurisa-saṃsevo	116	Saṃkilesapaṭipakkho	100
Sabbadhi	34, 36, 108, 220, 222	Saṃkilesabhāgiyaṃ	32, 34, 36, 38, 44, 52, 56, 104, 204, 266, 268, 278
Sabbanissaggo	314, 316	Saṃkilesa	34, 36, 38, 40, 50, 108, 136, 260, 316, 322
Sabbabodhi	174	Saṃyamato	38, 296, 298, 300, 304, 306
Sabhaḡgato	82	Saṃyojanasaṅgasattā	68, 194
Samacariyā	60	Saṃyojanaṃ	16, 18, 80, 138, 202
Samathavipassanā yuganaddhā	172	Saṃyojaniyā	18
Samanantarapaccayo	102, 136	Saṃvaraṇaṃ	102
Samannesamāno	98	Saṃvaro	74, 78, 212, 304
Samayaniddeso	268	Saṃsāragāmino	114
Samasīsī	42		
Samādhi	24, 50, 158, 164, 224, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 250, 320		
Samādhikkhandhaṃ	200, 292, 320		
Samādhībhāvanā	238		

S		S	
Saṃsārena suddhi/iṃ	46, 54	Subhāsitaṃ	92, 96
Sāmaññaṃ	62, 64, 168	Sumukho	66
Sāmuksaṃsikāya	298	Susaṃvutaṃ	86
Sāsanapaṭṭhānaṃ/e	32, 106	Sekkhasīlaṃ	214, 232
Sāsaṇaṃ	52, 72, 114, 146	Selaṃ pabbataṃ	86
Sīlabbataparāmāso	54, 168,	Selūpamaṃ	34, 56, 236
	170, 172, 272, 286	Sesānugo	104
Sīlabbataṃ	54	Sokaparidevā	20
Sīhaviḅkīlito	06, 310, 324	Sotāni	24, 30, 110, 286
Sukkhe kaṭṭhe	02	Sotānudhatesu	38, 292
Sukhabhāgiyā dhammā	316	Sodhano	04, 198, 236, 240,
Sukhavedanīyena kammena	64		264, 270, 278, 284, 290, 296, 304
Sukhumakilesānaṃ	298	Sopādisesanibbāṇadhātumaṃ	110
Sucaritāni	70, 78, 96	Somanassindriyaṃ	48, 132, 182,
Suññaṭṭho	178		184, 188, 194, 198, 208
Suññataṃ	320, 326	Soḷasa hārā	04, 144
Suññāto	60, 76		
Sutadhammassa	66	H	
Sutamayī paññā	02, 232, 292	Hānabhāgiyaṃ jhānaṃ	184
Suttavicayo	98, 104	Hāravibhaṅgo	106
Suttasaṅkaro	104	Hārasampātassa	56
Suttaṃ	08, 100	Himavantaṃ	58
Suttaṃ - pañcavidhaṃ	104	Hīnappaṇītatā	28
Suttādhiṭṭhāne/esu	102, 106	Huraṃ	26, 144
Sudantā	64	Hetuppabhavā	16, 18
Subhānupassino	80	Hetuso	48, 104

--ooOoo--

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Công Đức Thành Lập

1. Ven. Khánh Hỷ và Phật tử chùa Bát Nhã
2. Quỹ Hùn Phước Visākhā
3. Gia đình Phật tử Visākhā An Trương
4. Gia đình Phật tử Trương Đình Nguyên & Huỳnh Ngọc Hạnh
5. Bà Quả Phụ Phạm Vũ Diễm - Pháp danh Diệu Đài
6. Bà Phật tử Diệu Giới và các con cháu
7. Gia đình Phật tử Lương Xuân Lộc & Lê Thị Thu Hà
8. Gia đình Phật tử Phạm Trọng Độ & Ngô Thị Liên
9. Gia đình Phật tử Lý Hoàng Anh
10. Gia đình Phật tử Nguyễn Văn Hòa & Minh Hạnh
11. Gia đình Phật tử Hồ Hoàng Anh
12. Phật tử Diệu Bình và Gia đình Phạm Thiện Bảo
13. Gia đình Phật tử Phạm Thị Thi & Châu Thiên Hưng
14. Gia đình Phật tử Phạm Xuân Lan & Trần Thành Nhơn
15. Cư sĩ Liên Tâm (Phan đình Quế)
16. Ái nữ Chú Nguyễn Hữu Danh
17. Gia đình Phật tử Khánh Huy
18. Ái nữ Cô Lê thị Tích
19. Cô Võ Trân Châu
20. Cô Hồng (IL)

Công Đức Hộ Trì

1. Ven. Dr. Bodagama Chandima
(Một bộ Tam Tặng Sri Lanka in tại Taiwan)
2. Phật tử Tống Thị Phương Lan
(Một bộ Đại Tặng Kinh Việt Nam)
3. Gia đình Phật tử Minh Đăng & Tịnh Phong
Gia đình Phật tử Minh Lễ & Từ Minh Nguyễn
(Tam Tặng Pāli-Miến, Tam Tặng Miến)
4. Phật tử Huỳnh Thị Thiện, Pd. Diệu Trí
Gia đình Phật tử Minh Đăng & Tịnh Phong
Gia đình Phật tử Hải Trúc
(Tam Tặng Pāli-Thái, Tam Tặng Thái,
Chú Giải Pāli-Thái)
5. Sư Cô Mỹ Nhung và các Phật tử
(Tam Tặng Song Ngữ Pāli - Khmer)

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Án Tổng Tam Tạng Song Ngũ tập 44

❁ PETAKOPADESAPĀLI - TAM TẠNG CHỈ NAM ❁

Công Đức Bảo Trợ

Thầy Thích Minh Hạnh - Chicago
Nhóm Phật tử Philadelphia
Gia đình Phật tử Phạm Trọng Độ & Ngô thị Liên
Gia đình Bà Nguyễn Xuân Tuyết Nga
Phật tử Lê Quý Hùng
Phật tử Bùi Anh Tú
Phật tử Lưu Diệu Mỹ
Phật tử Văn Thị Yến Dung
Phật tử Visakha An Trương
Gia đình Phật tử Lê Thanh Hồng
Gia đình Phật tử Lý Hoàng Anh
Gia đình Phật tử Trần Minh Trí
Gia đình Phật tử Phạm Thị Thu Hương

Công Đức Hỗ Trợ

Santivana Tịnh Lâm Viên, Augusta, GA
Sư Cô Quảng Hạnh Suppiya
Tu nữ Giác Hải
Phật tử Mai Tran
Phật tử Nguyễn Hạ Anh
Phật tử Trần Cẩm Hồng
Phật tử Duyên Anh (Huế)
Gia đình Phật tử Đỗ Thị Việt Hà
Gia đình Phật tử An Tran & Lan Quynh Le
Phật tử Phan Ngọc Diệp, Pd. Thân Hằng
Phật tử Chánh Huệ Dũng & Chơn Phước Đức

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Ấn Tổng Tam Tạng Song Ngữ tập 44
⊗ PETAḶAKOPADESAPĀLI - TAM TẠNG CHỈ NAM ⊗

Công Đức Bảo Trợ

Thầy Thích Quảng Thiên
Phật tử Jenni Tran
Phật tử Ngô Minh Hải
Phật tử Tô Mỹ Hương
Gđ. Phật tử Nguyễn Thị Thanh Bạch
Phật tử Nguyễn Tùy và các con
Phật tử Đoàn Thị Minh Tuyết
Phật tử Tâm Hạnh
Phật tử Hằng Nguyễn
Phật tử Vivian Nguyen
Phật tử Nguyễn Thu Hằng
Phật tử Trần thị Mỹ Hạnh
Phật tử Đỗ Ngọc Oanh, Pd. Thân Quy

Công Đức Hỗ Trợ

Đại Đức Pháp Hành (Katadhammo)
Sư Cô Thích Nữ Giác Nguyên
Một Phật tử ở Adelaide, Australia
Phật tử An Hòa
Phật tử Hựu Huyền
Gia đình Phật tử Đỗ Việt
Gia đình Phật tử Paññavara Tuệ Ân
Gia đình Phật tử Thao Nguyen
Phật tử Trần Quang Tùng
Phật tử Thái Hồng Vân
Phật tử Võ Thị Uyên Nhã

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC

Đại Đức Pháp Nhiên	Phật tử Trần thị Mỹ Hạnh
Đại Đức Pháp Hành (Katadhammo)	Phật tử Ngô Minh Hải
Thầy Thích Quảng Thiên	Phật tử An Hòa
& thân quyến cùng Phật tử	Phật tử Khánh
Tu nữ Diệu Pháp	Phật tử Duyên Anh (Huế)
Đạo tràng chùa Như Pháp, VL	Phật tử Phương Anh, Pd. Diệu Ánh
Phật tử Đoàn Thị Minh Tuyết	Gđ. Phật tử Quý Tính & Minh Thư
& các bạn Đạo	Gia đình Phật tử Đỗ Thị Việt Hà
Phật tử Đoàn Thị Bích Ngân	Phật tử Đào Trọng Trác
& các cháu	Phật tử Thanh Hoàng
Phật tử Đoàn Thị Trúc Linh	Phật tử Nguyễn Thị Mai Thắm
& cháu Trần Đoàn Xuân Thành	Phật tử Huỳnh Văn Thành
Gđ. Phật tử Paññavara Tuệ Ân	Phật tử Vân Hồng
Phật tử Nguyễn Thị Kiều Oanh	

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC

(Do Phật tử Nhị Tường đại diện)

Sư Cô Quang Duyên	Phật tử Thái Hồng Vân
Tu nữ Giác Hải	Phật tử Lê Thị Phương Lan
Một Phật tử ẩn danh	Phật tử Nguyễn Lê Hà
Phật tử Phúc Thiên Yasinda	Phật tử Lê Thị Ngọc Trà
Phật tử Như Lan	Phật tử Dương Minh Toàn
Phật tử Ngọc Quý	Phật tử Thiên Hương
Nhóm Phật tử Thiên Hương	Phật tử Vũ Thị Huệ Hương
& Phật tử Minh Nguyệt	Phật tử Nguyễn Hạ Anh
Phật tử Hoa Tâm	Phật tử Hoàng Thị Minh Tú
Phật tử Nguyễn Thị Kiều Oanh	Phật tử Diệu An
Phật tử Trần Quang Tùng	Phật tử Trần thị Mỹ Xuân

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC

(Do Phật tử Dương Thanh Vân đại diện)

Phật tử Nguyễn Ngọc Quý	Phật tử Nguyễn Thanh Nhân
Gđ. Phật tử Nguyễn thị Minh Tuyền	Phật tử Phạm Nguyên Phong
Gđ. Phật tử Đình thị Nở	Phật tử Nguyễn Vương Quốc Bảo
Gđ. Phật tử Thanh Hà	Phật tử Tâm Từ
Phật tử Lưu Từ	Phật tử Cấn Như Quỳnh
Phật tử Mai Chi	Gia đình Phật tử Dương Thanh Vân
Phật tử Ngô thị Hồng Lý	Phật tử Hạc Giấy

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC
(Do Phật tử Đoàn Thị Minh Tuyết đại diện)

Phạm Văn Điệp	Bùi Thị Lan
Gđ. Bùi Kim Chi	Nguyễn Thị Thanh Bình (QN)
Phạm Thanh Trúc	Đặng Thị Hữu Ngọc
Hoàng Hạnh	Nguyễn Thị Hạnh
Gđ. Nguyễn Thị Dung	Gđ. Nguyễn Tiến Dũng
Vũ Phương Quỳnh	Đinh Thị Hậu
Hà Minh Anh	Phạm Thị Lan
Nguyễn Thành Công	Chu Lan Phương
Đỗ Thị Hà	Nguyễn Thị Hải Hà
Phạm Thị Thu Hằng	Lưu Thị Hường
Hoàng Hiệp	Nguyễn Thị Ánh
Như Quỳnh	Nguyễn Thị Hảo
Tô Cao Cường	Dương Thị Phúc
Pht. Hào Quang	Nguyễn Thị Hồng Hạnh

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC
(Do Phật tử Phương Anh, Pd. Diệu Ánh đại diện)

Diệu An, Pd. Thiện Lành	Hiền
Dá - TH	Em Hưng
Gđ. Hiệp Diễm	Em Thanh
Thủy	Chị Ty
Em Phát	Bảo Hương
Cô Huệ Đức	Chị Tuyết
Phuong Ha	Phước Đại
Chú Năm	Chị Liên Nguyễn
Em Thanh	Sophia Hoàng
Cô Phượng	Ngọc Võ
Thọ Minh	Thái Nguyễn
Diệu Nương	Thảo
Dung	Trần Minh Lai
Bảo Trân	Phật tử Phương Anh

NHÓM PHẬT TỬ HÀNH HƯƠNG SRI LANKA (tháng 11/2019)

Phật tử Hựu Huyền	Phật tử Ryan Nong
Một Phật tử ẩn danh	Phật tử Ngô Phước An
Phật tử Hiền	Phật tử Huỳnh Thúy Vân
Phật tử Thương Thanh	Phật tử Nguyễn Thị Hạnh

PHẬT TỬ ÚC ĐẠI LỢI CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

Phật tử Tô Mỹ Hương
Một Phật tử ở Adelaide
Gđ. Phật tử Nguyễn Thị Thanh Bạch

Phật tử Chánh Huệ Dũng
& Phật tử Chơn Phước Đức
Gđ. Phật tử Alex Quang Minh Ngo

PHẬT TỬ CHÂU ÂU CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

Nhóm Phật tử Paris13ème
Bà Nguyễn Xuân Tuyết Nga

Phật tử Lê Quý Hùng
Phật tử Tâm Hạnh

PHẬT TỬ HOA KỲ CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

Thầy Thích Minh Hạnh (Chicago)
Sư Cô Quảng Hạnh Suppiya
Sư Cô Thích Nữ Thiên Nguyên
Phật tử Visakha An Trương
Gđ. Phật tử Phạm Trọng Độ
& Ngô thị Liên
Pht. Diệp Phan, Pd. Thân Hằng
Pht. Đỗ Ngọc Oanh, Pd. Thân Quy
& Phật tử Trần Thủy
Phật tử Jenni Tran
& Phật tử Tran Thi Ngoc Han
Phật tử Lưu Diệu Mỹ
Phật tử Mai Tran
Phật tử Triệu Thị Ba, FL
Phật tử Hằng Nguyễn
Gia đình Phật tử Thạch Hồng Phát
& Thanh Tâm
Phật tử Lưu Phương Tuyên
Phật tử Vivian Nguyen
Phật tử Bùi Anh Tú

Gđ. Phật tử Đỗ Việt
Gđ. Phật tử Thao Nguyen
Phật tử Trần Cẩm Hồng
Phật tử Nguyễn Tùy và các con
Phật tử Văn Thị Yến Dung
Gđ. Phật tử Lý Hoàng Anh
Gđ. Phật tử Phạm Thị Thu Hương
Gđ. Phật tử Trần Minh Trí
Một Phật tử ẩn danh
Một thí chủ ẩn danh
Phật tử Nguyễn Thu Hằng
Phật tử Võ Thị Uyển Nhã
Phật tử Thủy Tiên
Phật tử Mỹ Linh
Phật tử Diệu Tịnh
Phật tử Kevin Phạm
Gđ. Tuệ Hùng & Từ Ý
Gđ. Nick & Mai Bentz
Gđ. Fabien Martel & Hậu Hồ
Gđ. Phật tử Chương Tạ & Diệp Tạ

PHẬT TỬ SANTIVANA TỊNH LÂM VIÊN CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

Đại Đức Hiripaño Tuệ Tàm
Đại Đức Silācāra Giới Hạnh
Phật tử Nguyên Bi
Phật tử Nhuận Hiền
Phật tử Ngọc Tâm
Phật tử Nhuận Đạt
Phật tử Vạn Thành

Phật tử Thiên Hương
Phật tử Thương Ngô
Phật tử Ánh Hồng
Phật tử Như Liên Uppalavana
Phật tử Kiều Lan Tâm Hòa
Phật tử Ngọc Mani
Phật tử Tịnh Hảo Sobhanā

PHẬT TỬ HOA KỲ CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

(Do Phật tử Hoa Đạo đại diện)

Phật tử Supassara Intaraprapa	Phật tử Kayal Azrialy
Phật tử Celina Tram & gia đình	Phật tử Gloria Gonzales
Phật tử Tô Cẩm Lan & gia đình	Phật tử Lê Văn Nhân
Pht. Phạm T Lan, Pd. Tâm Tịnh Xứ	Pht. Lê Thị Diễm Ái, Pd. Hoa Đạo
Pht. Thái Thu Thủy, Pd. Tâm Hồng	

PHẬT TỬ HOA KỲ CÚNG DƯỜNG ÁN TÓNG

(Do Phật tử Yến Dinh đại diện)

Phật tử Chi Đỗ	Phật tử Thanh Xuân
Phật tử Hoàng Oanh	Phật tử Lý Liễu
& Phật tử Diệu Âm	Phật tử Phương Anh
Phật tử Huệ Đức	Phật tử Diệu Thái
Phật tử Liên Như	Phật tử Diệu Lễ
Phật tử Yến Đình	Phật tử Ngọc Chơn
Phật tử Nữ Trần	Phật tử Diệu Lễ

DANH SÁCH PHẬT TỬ TIỂU BANG WASHINGTON

(Do Sư Cô Thích Nữ Giác Nguyên đại diện)

Phật tử Cường Nguyễn	Phật tử Hạnh Trí
Phật tử Lê Võ Đăng Khoa	Sư Cô Thích Nữ Giác Nguyên
Gia đình Phật tử Chinh Lương	

DANH SÁCH PHẬT TỬ PHILADELPHIA

(do Phật tử Thanh Đức đại diện)

Phật tử Ngụy Hinh	Phật tử Nguyễn thị Xuân Trinh
Phật tử La Song Hỷ	Phật tử Nguyễn Ngọc Hạnh
Phật tử Ngụy Trí An	Phật tử Nguyễn Tường Vân
Phật tử Ngụy Khai Trí	Phật tử Nguyễn Quang Huy
Phật tử Ngụy Phụng Mỹ	Phật tử Nguyễn Trâm Anh
Phật tử Ngụy Mộng Đức	Phật tử Ngụy Anh Thư
Phật tử Ngụy Mỹ Anh	Phật tử Ngụy Khải Tấn
Phật tử Nguyễn văn Huỳnh	Phật tử La Minh Châu
Phật tử Hứa Thị Liên	Phật tử La Derek
Phật tử Nguyễn Trọng Nhân	Phật tử Thanh Đức
Phật tử Nguyễn Trọng Luật	Phật tử Thiện Hòa
Phật tử Nguyễn Thị Xuân Thảo	Phật tử Diệu Ngộ

Thành tâm hồi hướng phần công đức này đến thân bằng quyến thuộc:
Những người đã quá vãng được sanh về nhàn cảnh, những người còn tại tiền
được sống lâu, sức khỏe, an vui, và luôn luôn tinh tấn tu hành.

